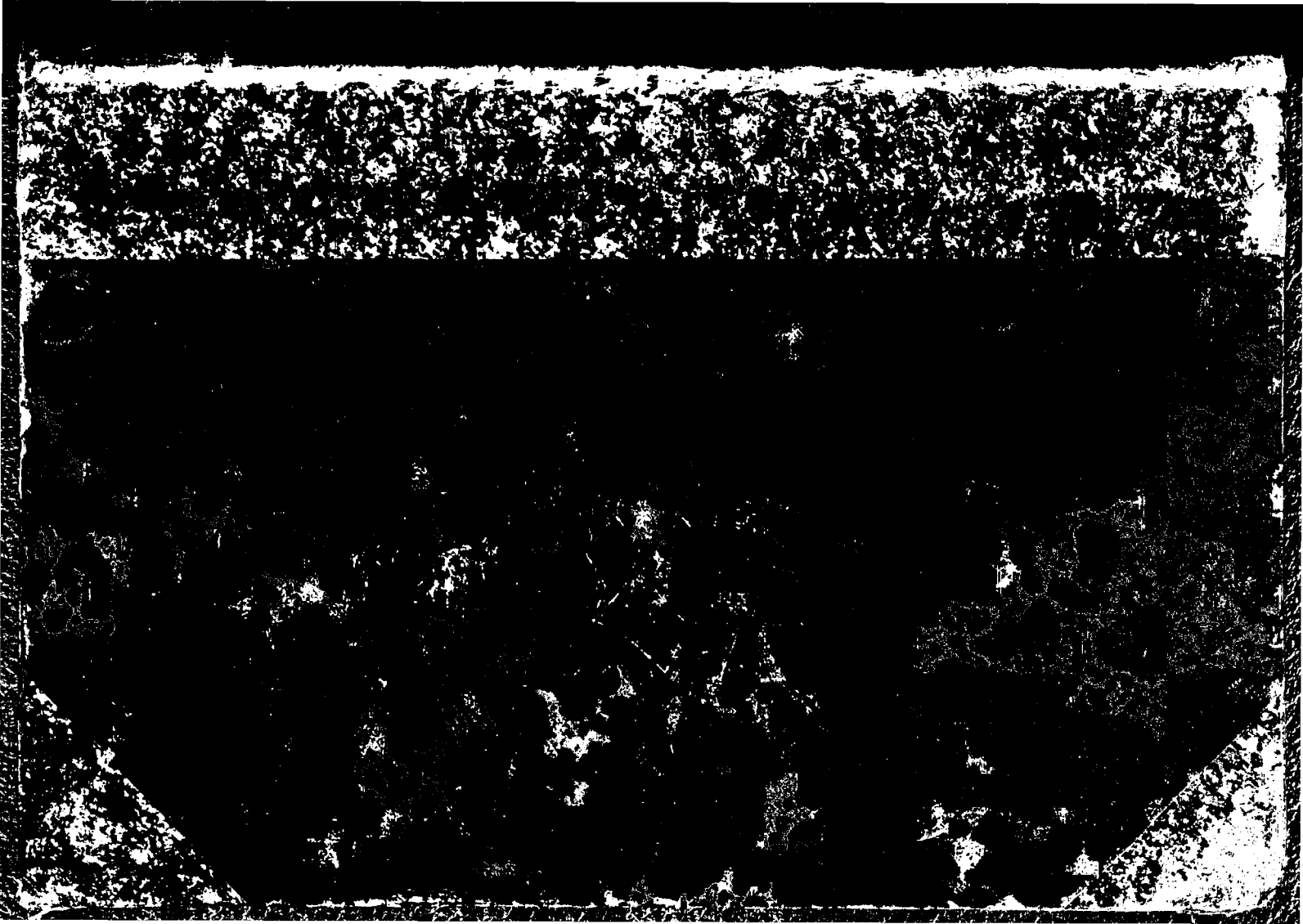

TIDSSKRIFT

FOR

LANDØKONOMI

UDGIVET AF

DET KGL. DANSKE LANDHUSHOLDNINGSSELSKAB

REDIGERET AF

RUDOLF SCHOU

1901

KJØBENHAVN
DET SCHUBOTHESKE FORLAG
TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE
1901

INDHOLD.

Side

Landbruget i 1900. Af Rudolf Schou 1

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Kontrol med Lagre af klassificeret dansk Korn og Foderstoffer i Kjøbenhavns Frihavn. Beretning om Virksomheden i Aaret 1900. Af Inspektør Janus Høyer 17

Planteavlen i 1900. Af Statskonsulent K. Hansen 26

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling den 14de December 1900 55

Exporten af danske Avlsdyr til Rusland. Foredrag i det kgl. danske Landhusholdningsselskab af Justitsraad L. Friis 73

Diskussion herom 94

Det engelske Landbrug og engelsk Øl. Foredrag i det kgl. danske Landhusholdningsselskab af Landbrugskonsulent Harald Faber 98

Diskussion herom 113

Om Mulighederne for en forøget Afsætning af danske Landbrugsprodukter til Tyskland, Sverrig og Norge. Foredrag i det kgl. danske Landhusholdningsselskab af Sekretær, cand. polit. H. Hertel 131

Diskussion herom 158

Husdyrbruget i 1900 med særligt Henblik paa Kvægavlen og Kvægbruget. Af Statskonsulent Axel Appel 165

Mælkeribruget i Danmark 1900. Af Konsulent B. Bøggild 192

Hesteavlen i 1900. Af Statskonsulent J. Jensen 223

Landbrugsmaskiner i 1900 (særlig Kraftmaskiner). Af Statskonsulent, Maskiningeniør C. V. Birk 240

Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugets Produkter og Hjælpestoffer i Aaret 1900, sammenlignet med Omsætningen heraf i tidligere Aar. Af Fuldmægtig Frederik Reck og Assistent N. C. Christensen 258

Beretning om de statsunderstøttede Redskabs- og Maskinprøver, foranstaltede af det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Maskinudvalg 309

Side

Danmarks Svineavl i Aaret 1900. Af Peter Aug. Mørkeberg 354
Agerdyrkningsberetning (indtil Slutningen af Maj Maaned)..... 364
Beretning om agrikulturkemisk Virksomhed i 1900, afgivet til det kgl. danske Landhusholdningsselskab af Professor V. Stein .. 389
Kapitelstaxterne for Aaret 1900 414
Vore nordlige Besiddelser. Foredrag i det kgl. danske Landhusholdningsselskab af Inspektør Feilberg 415
Diskussion herom 435
Jordens Hartkornsværdi. Af J. Winkel..... 443
Høsten og Landbruget. Uddrag af Aarsberetning for 1900 fra det danske Generalkonsulat i London 473
Landbolove 1900. Af Justitsraad H. Wulff..... 487
Skrivelse til Medlemmerne af det kgl. danske Landhusholdningsselskab og Dagsorden for Generalforsamlingen den 17de December 1901 497
Vejrforholdene i Landbrugsaaret 1900—1901. Af Underbestyrer, cand. math. V. Willaume-Jantzen..... 500
Danmarks Smørexport 1900—1901. Af Konsulent B. Bøggild..... 515
En praktisk og billig Maade at faa Vand paa. Af Vilhelm Bagger 525
Agerdyrkningsberetning (fra Slutningen af Oktober) 530
Hesten i Nordboens Tjeneste paa Island, Færøerne og Grønland. Af Daniel Bruun 545

REGISTRE.

a) Æmner.

Side

Agerdyrkningsberetning 364. 530
Agrikulturkemisk Virksomhed 389
Arbejderforholdene 537
Arealets Benyttelse 38

Behæftelser, Hartkornets — 470

Dampploejning 310
Dansk Frøkontrol 52

Engelsk Landbrug og engelsk Øl 98
England, Høsten og Landbruget 473
England, Kornhandelen 480

Faareavlen 188
Foderstofpriser 4
Foldudbytte 365
Færøerne 419

Gaardhartkornets Salgsværdi 450
Gjødningsforsøg 43. 63

Handelsfoderstoffer, Analyse af — 389
Handelsgjødninger, Analyse af — 405
Hartkornsværdi, Jordens — 443
Hesteavlen 1900 221
Hestetælling 234
Husdyrbruget 1900, særlig Kvægavl og Kvægbrug 165
Høbjergning, Maskiner og Redskaber til — 313
Høstakke, Dækning af — 321

Side

Kapitelstaxter 1900 ... 414
Knive, Prøver med — ... 339
Kontrol med Foderstoffer ... 17
Kontrolforeninger ... 181
Kornpriser ... 3
Kornvarer og Foderstoffer, Omsætning af — ... 300
Kreaturer, Flæsk og Kjød, Omsætning af — ... 276
Kvægavlsforeninger ... 180

Landbolove og Bekjendtgjørelser 1900 ... 487
Landbruget 1900 ... 1
Landbrugsmuseet ... 67
Landbrugsmaskiner 1900 ... 240
Landhusholdningsselskabets Generalforsamling ... 55
do. do. ... 497
do. Maskinudvalg ... 64

Malkearbejdet ... 187. 219
Mejeriprodukter, Analyse af — ... 409
Metalline ... 343
Mælkeribruget i Danmark 1900 ... 192
Mælkeriers Aarsregnskaber ... 210

Nordlige Besiddelser, Vore — ... 415

Omsætning af Landbrugsprodukter ... 258
Ophejsningsapparater for Hø, Sæd og Halm ... 327
Osteproduktion, Udbytte af — ... 209

Pakhesten paa Island ... 574
Petroleumsmotorer ... 240
Planteavlen 1900 ... 26
Præmiering af Kvæg ... 178

Redskabs- og Maskinprøver, Beretning om — ... 309
Ridehesten paa Island ... 548
Rusland, Udførsel af Avlsdyr til — ... 68. 73

Smør og Æg, Omsætning af — ... 292
Smørexport 1900—1901, Danmarks — ... 513
Smørindførsel, Danmarks — ... 516
Smørpriser ... 5. 215. 523
Sommerfodring ... 204
Statens Planteavlsudvalg ... 49. 63
Stødhæverter ... 344

Side
Svineavl i 1900 354
Svinepriser 7. 357
Svineregnskab 203

Tyskland, Sverrig og Norge. Mulighed for Afsætning hertil 131

Ukrudt 46

Vandforsyning 525
Vejrforholdene 1900—1901 500
Vinterfodring 194
Værdi af Landbrugsomsætningen med Udlandet 272

b) Forfattere.

Appel, A. Husdyrbruget 1900 med særligt Henblik paa Kvægavlen og Kvægbruget 165

Bagger, V. En praktisk og billig Maade at faa Vand paa 523
Birk, C. V. Landbrugsmaskiner 1900 (særlig Kraftmaskiner) 240
Birk, C. V., Bokelmann, Hjort og Breinholt (Maskinudvalget). Beretning om de statsunderstøttede Redskabs- og Maskinprøver 309
Bokelmann, Birk, Hjort og Breinholt (Maskinudvalget). Beretning om de statsunderstøttede Redskabs- og Maskinprøver 309
Breinholt, Birk, Bokelmann og Hjort (Maskinudvalget). Beretning om de statsunderstøttede Redskabs- og Maskinprøver 309
Bruun, D. Hesten i Nordboens Tjeneste paa Island, Færøerne og Grønland. I. 545
Bøggild, B. Mælkeribruget i Danmark 1900 192
— Danmarks Smørexport 1900—1901 515

Christensen, N. C., og Fr. Reck. Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugets Produkter og Hjælpestoffer 1900 258

Hansen, K. Planteavlen i 1900 26
Hjort, Birk, Bokelmann og Breinholt (Maskinudvalget). Beretning om de statsunderstøttede Redskabs- og Maskinprøver 309
Høyer, J. Beretning om det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Kontrol med Lagre af klassificeret dansk Korn og Foderstoffer i Kjøbenhavns Frihavn 1900 17

Jensen, J. Hesteavlen 1900 223

Mørkeberg, P. A. Danmarks Svineavl 1900 354

Side

Reck, Fr., og N. C. Christensen. Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugets Produkter og Hjælpestoffer 1900 258

Schou, R. Landbruget i 1900 1
Stein, V. Beretning om agrikulturkemisk Virksomhed 1900 389

Willaume-Jantzen, V. Vejrforholdene i Landbrugsaaret 1900—1901 500
Winkel, J. Jordens Hartkornsværdi 443
Wulff, H. Landbolove 1900 487

c) Tegninger.

Høvender 316
— 318
Stakkevogn 320
Høstak med Halmhække 321
Maattesymaskine 323
Ophejsningsapparater for Hø, Sæd og Halm 328
— — — 329
Aflæsning i Lade 330
Hejseapparat (lille) 331
Aflæsning i Stak 332
Apparat til Aflæsning 334
Hejseapparat (stort) 336
Stødhævert 347
Glasrør til Vandledning 526
Hævert - — 527
Hesten paa Island (29 Afbildninger) ..... 545—584

Landbruget i 1900.

Af *Rudolf Schou.*

Atter er et Aar forløbet og man skal kaste Blikket tilbage og se, hvad Aaret har bragt og derved komme til at tænke paa, hvad det nye Aar vil bringe.

Ser man tilbage paa Landbruget, finder man ingen Hovedbegivenheder — ingen store Stik tagne hjem, men heller ingen stor Modgang i Almindelighed. For enkelte har Aaret bragt Sorg og Skuffelse, Opgjørelse af en gjennem Aarene voxende Tilbagegang; for de Mange har det vel omtrent slaaet lige til, hvad Forholdet imellem Indtægt og Udgift angaar. Dog maa man ikke overse Betydningen af den høje Rentefod og den lave Obligationskurs — for adskillige har dette medført Opsigelse af Prioriteter og store Tab ved Optagelsen af nye Laan.

Nu kunde det synes for materielt at tage Betragtningen af de økonomiske Forhold som Udgangspunkt ved et Tilbageblik, men desværre er det berettiget; thi vel findes Tilfredshed og Livsglæde i lige Maal i Hjem med meget ulige Indtægter, men sjældnere hvor Kampen for Udkommet er haard og Fremtiden viser mørke Skyer, som true med Tilintetgjørelse af Hjem og Arne.

Ingenlunde er det dog vor Anskuelse, at det danske Landbrug staar paa Fallitens Rand, men det hugger haardt i Søen, det er som et Skib, hvis Maskinkraft ikke kan meget mere end holde det gaaende imod Strøm og Vind, et Skib, som, trods Kaptajnens og Mandskabets

Anstrængelser, ikke kommer fremad saa hurtigt at det mærkes, men hvor Sindsligevægten bevares og hvor stundom — til Trods for Alt — en lille lystig Opsang lyder. Der tæres lidt paa Ladningen for at holde Dampen oppe og til sidst naas Havnen indtil Rejsen og Besværet atter begynder.

Det er efter Land, der nu er spejdet i de mange Aar, ikke efter Hvilen, men efter at føle fast Bund under Fødderne. — Lad os haabe, at Tiden snart er inde og at man snart kan komme til at skrive i en Aarsberetning: »Aaret 19 . . var et godt Aar for det danske Landbrug; Pengene gik rigelig ind, og mange Aars vanskelige Tider have lært Landmanden at omgaas Penge med større Varsomhed end i tidligere Tider«.

Efter denne indledende Bemærkning skulle vi tage fat paa Omtalen af Aarets Gang og først se lidt paa Høstudbyttet. Fra Høsten 1899 vare Halm- og Rodfrugtbeholdningerne meget smaa og stor Sparsommelighed maatte udvises for at fodre igjennem. Vinteren var nogenlunde normal, men Foraaret kom sent, Saaningen blev senere end normalt, Udbindingen maatte udsættes — Sneen laa endnu ved Maj Maaneds Begyndelse højt i Nord-Jylland og først i Slutningen af Juni Maaned indtraf gunstige Vejrforhold, for sent til at redde Høsten af Agerhø. Paa Falster indtraf et meget ødelæggende Haglvejr, som affødte store Tab og desuden — en indgaaende Forhandling om Haglskadeforsikring. Udbyttet af Sædarterne var, saa vidt man kan dømme, godt, ligesaa af Rodfrugter og tildels af Enghø, Sommergræsningen noget middelmaadig. Høstvejret var gjennemgaaende ret godt.

Grundlaget for Vinterfodringen var saaledes omkring normalt. Kvaliteten af Salgskornet var derimod ringere og mere end sædvanlig opfodres, hvortil ogsaa tarvelige Priser bidrog sammen med høje Majs- og Foderstofpriser.

Af Tabel I fremgaar Kornpriserne, hvor dog kun Priserne for 4de Kvartal har Betydning ved Betragtningen af Høsten 1900; Priserne i 1ste Kvartal, for Restbeholdningerne fra 1899, vare ligeledes lave.

Tabel I.

		Hvede	Rug	Byg	Havre
1897	1. Kvartal	605	401	494	516
	2. —	579	393	480	545
	3. —	643	441	480	575
	4. —	671	488	508	541
	Hele Aaret	625	431	491	544
1898	1. Kvartal	702	483	536	548
	2. —	903	564	553	633
	3. —	706	505	525	625
	4. —	586	542	521	502
	Hele Aaret	724	524	534	577
1899	1. Kvartal	579	538	521	493
	2. —	568	545	501	498
	3. —	533	517	535	502
	4. —	514	530	532	512
	Hele Aaret	549	533	522	501
1900	1. Kvartal	509	505	536	498
	2. —	527	548	535	556
	3. —	545	525	525	546
	4. —	517	473	498	496
	Hele Aaret	525	513	524	524

Medens Prisnoteringerne for Hvede, Rug og Havre ere vejledende, maa man tage Priserne for Byg med megen Varsomhed. Efteraaret 1900 har udvist et slæbende Salg af Maltbyg, hvilket har været særdeles føleligt for de maltbygproducerende Egne af Landet.

Priserne for Hvedeklid, Palmekager, Hørfrøkager, Rapskager og Solsikkekager (Tabel II) i 4de Kvartal 1900 have ikke varieret meget fra 1899, hvorimod Prisen for Bomuldsfrøkager er gaaet 56 Øre op pr. 100 Pd. = c. 10 pCt. og Majs er gaaet 73 Øre op pr. 100 Pd. = c. 18 pCt. Bomuldsfrøkager ere erstattede, i alt Fald for en stor Del, med Solsikkekager og Majsen med hjemmeavlet

Tabel II.

		Hvedeklid	Palmekager	Hørfrøkager	Rapskager	Bomuldsfrø-kager	Solsikkekager	Majs
1897	1. Kvartal ...	458	487	587	542	487	548	328
	2. — ...	415	478	539	560	473	499	312
	3. — ...	453	520	580	604	537	539	359
	4. — ...	499	535	650	685	553	584	380
	Hele Aaret ..	456	505	588	598	513	543	345
1898	1. Kvartal ...	495	548	664	698	500	582	379
	2. — ...	503	548	637	662	548	557	415
	3. — ...	458	533	598	643	507	555	374
	4. — ...	482	533	635	702	512	581	426
	Hele Aaret ..	485	541	634	676	517	569	399
1899	1. Kvartal ...	506	560	629	710	512	550	408
	2. — ...	500	560	594	700	495	505	395
	3. — ...	503	556	606	690	524	550	404
	4. — ...	500	561	662	615	571	569	402
	Hele Aaret ..	502	559	623	681	526	544	402
1900	1. Kvartal ...	517	561	652	610	577	571	400
	2. — ...	513	560	672	610	582	547	459
	3. — ...	495	560	685	610	592	560	454
	4. — ...	485	560	688	610	627	573	475
	Hele Aaret ..	503	560	674	610	595	563	447

Korn. Landbruget har altsaa savnet sit Støttepunkt for Flæskeproduktionen i en lav Majspris, som, fraset 1ste Kvartal, har været betydelig dyrere end i 1899, og der har maattet betales betydelige Merbeløb for Majs i 2det, 3die og 4de Kvartal.

Vende vi os nu til Salgsvarerne, finde vi nogle Lyspunkter i Prisnoteringerne.

Smørprisen (Tabel III) er den samme for hele Aaret som det foregaaende Aar: 96 Øre. Svingningerne i Kvartalspriserne ere navnlig at finde i April Kvartal (5.7 Øre højere end 1899) og i Januar og Juli Kvartal (2 Øre lavere). De samvirkende danske Landboforeningers Smørprisstatistik har Aaret igjennem fulgt Grosserersocietetets Notering ganske godt, dog i 1ste Kvartal 1.2 Øre højere end sidstnævnte.

Ser man paa den engelske Indførselsstatistik og de engelske Noteringer for dansk Smør, er det noget forunderligt, at Aaret 1900 udviser en Pris som er c. 2 Øre højere end 1899. Vor Indførsel angives til $146^1/_2$ Mill. Pd. imod 141 Mill. Pd. i 1899. Efter dette skulde Danmark have faaet $8^1/_2$ Mill. Kroner mere for Smør i England, heri dog medregnet vor Udførsel af udenlandske Varer, som vi først senere faa oplyst.

Prisen for Smør fra Ny-Zeeland var 8.8 Øre lavere (80.9 imod 87.7 Øre i 1899). Indførslen til England fra denne Koloni var 5 Mill. Pd. større (16.1 Mill. Pd. imod 11 Mill. Pd. i 1899).

Ogsaa Smør fra Victoria udviste et Prisfald, dog kun 2.6 Øre (Prisen var 90.7 imod 93.3 Øre i 1899). Indførslen til England 26.1 Mill. Pd. imod $20^1/_2$ Mill. Pd. i 1899.

Englands Smørindførsel var den samme som i 1899, nemlig c. 333 Mill. Pd. Gjennemsnitsprisen 1.6 Øre højere (95.4 Øre imod 93.8 Øre).

For Flæsk er Resultatet for saa vidt glædeligt, som der er en Prisstigning i Slagteriernes Noteringer af

Tabel III.

		Kjøbenhavns Smørnotering	De samv. danske Landboforeningers Smørprisstatistik
1897	1. Kvartal	93.1	92.8
	2. —	80.8	80.7
	3. —	89.3	89.3
	4. —	95.8	95.2
	Hele Aaret	89.7	89.5
1898	1. Kvartal	92.8	92.5
	2. —	79.1	79.0
	3. —	82.7	82.3
	4. —	101.1	101.0
	Hele Aaret	88.9	88.7
1899	1. Kvartal	95.5	95.7
	2. —	83.2	83.9
	3. —	99.5	97.2
	4. —	104.8	105.7
	Hele Aaret	95.7	95.6
1900	1. Kvartal	93.5	94.7
	2. —	88.9	88.4
	3. —	97.5	97.6
	4. —	104.1	103.1
	Hele Aaret	96.0	95.9

c. 7 Øre pr. Pd. slagtet (Tabel IV). Forskjellen imellem Andelsslagteriernes Notering og Privatslagteriernes er den samme for 1899—1900 som for 1899—1898, nemlig 2 Øre. Herefter skulde Andelsslagterierne udbetale et Overskud af 2 Øre pr. Pd. De hidtil fremkomne Regnskaber udvise betydelig mere (3—$3^1/_2$ Øre pr. Pd.), saa man har Grund til at slutte, at Privatslagterierne have givet god Fortjeneste i 1900.

Tabel IV.

	Jydske Andelsslagterier				Sjællandske Andelsslagterier				J. D. Koopmann			
	Extra	1. Kl.	2. Kl.	3. Kl.	Extra	1. Kl.	2. Kl.	3. Kl.	Extra	1. Kl.	2. Kl.	3. Kl.
1897:												
1. Kvartal ..	35	33	32	30	35	33	31	29	38	36	34	32
2. — ..	40	38	36	35	»	»	»	»	43	41	39	37
3. — ..	43	41	39	36	43	41	39	36	45	43	40	38
4. — ..	40	38	36	35	40	38	37	36	42	40	38	37
Hele Aaret ..	40	38	36	34	»	»	»	»	42	40	38	36
1898:												
1. Kvartal ..	39	37	35	33	40	38	37	35	42	40	38	36
2. — ..	38	36	34	32	39	36	35	33	40	38	37	35
3. — ..	40	38	36	34	39	36	35	33	42	40	38	36
4. — ..	35	33	32	31	35	33	32	31	37	35	33	32
Hele Aaret ..	38	36	34	33	38	36	35	33	40	38	37	35
1899:												
1. Kvartal ..	33	31	30	28	33	31	29	28	34	32	31	29
2. — ..	32	30	29	27	32	30	28	27	34	32	31	30
3. — ..	36	34	33	31	36	34	33	31	38	36	35	34
4. — ..	31	30	29	28	33	31	30	29	34	32	31	30
Hele Aaret ..	33	31	30	29	34	32	30	29	35	33	32	31
1900:												
1. Kvartal ..	36	35	34	31	37	35	33	32	38	36	35	33
2. — ..	42	41	40	39	43	41	40	39	46	44	43	42
3. — ..	43	41	40	38	43	41	40	38	45	43	41	40
4. — ..	41	39	38	37	42	40	39	38	43	41	40	39
Hele Aaret ..	41	39	38	36	41	39	38	37	43	41	40	39

Sammenligner man disse Oplysninger med den engelske Statistik, finder man en Stigning i Flæskeprisen af 7.19 Øre pr. Pd. — altsaa en god Overensstemmelse. Londonnoteringen for dansk Flæsk var c. $8^1/_2$ Øre højere end i 1899, altsaa svarende til det ovenfor omtalte Overskud fra Slagterierne af 1—$1^1/_2$ Øre pr. Pd. udover den danske Noteringsdifference.

Priserne for kanadisk Flæsk vare $6^1/_2$ Øre højere end i 1899 (37.5 imod 30.9 Øre i 1899), Tilførslen 52 Mill. Pd. imod $44^1/_2$ Mill. Pd.

Amerikansk Flæsk steg c. 8 Øre pr. Pd. (35 Øre imod 27.1 Øre pr. Pd. i 1899), Tilførslen var 136 Mill. Pd. imod 119 Mill. Pd. i 1899.

Tilførslen af dansk Flæsk til England faldt meget betydeligt, nemlig fra 120 Mill. Pd. til 107.8 Mill. Pd., men tiltrods herfor steg Værdien med c. 1 Mill. Kroner (fra $29^1/_2$ Mill. til $30^1/_2$ Mill. Kroner). Prisen pr. Pd. steg fra $44^1/_2$ Øre til $51^1/_2$ Øre.

Æg vise en Fremgang, dog langt fra saa stor som Flæskets. De danske Noteringer steg c. 2 Øre pr. Pd. = c. 5 Øre pr. Snes. Den engelske Statistik udviser en Stigning af 4.4 Øre (fra 108.6 til 113 Øre i 1900). Indførselsmængden af danske Æg steg fra 13.6 Mill. Snese til $14^3/_4$ Mill. Snese i 1900, Værdien med 2 Mill. Kroner (fra $14^3/_4$ til $16^3/_4$ Mill. Kroner).

Af Interesse er det at lægge Mærke til, at Værdien for de indførte franske Æg kun er steget 1 Øre (fra 115 Øre i 1899 til 116 Øre i 1900) og at Prisforskjellen imellem danske og franske Æg altsaa snart er udlignet. Belgiske Æg faldt 1 Øre (94 Øre i 1899 imod 93 Øre i 1900) og russiske Æg ligeledes 1 Øre (84 Øre i 1899 imod 83 Øre i 1900).

Fra Frankrig og Belgien er Indførselsmængden omtrent uforandret, nemlig henholdsvis c. 14 og $14^1/_4$ Mill. Snese. Indførslen fra Rusland til England er faldet fra 26 Mill. Snese i 1899 til 24 Mill. Snese i 1900.

Englands samlede Indførsel af Æg er omtrent uforandret, c. 100 Mill. Snese om Aaret.

Naar vi have opholdt os noget mere indgaaende ved dette Punkt, da er Grunden den, at det har sin store Interesse at søge at udfinde, hvor vidt Landbrugets Bestræbelser for at forbedre sin Produktion er blevet betalt med højere Priser. Og det forekommer os, at det er et meget glædeligt Tegn, at i det forløbne Aar Prisforskjellen imellem australsk og dansk Smør er forøget fra 4 Øre til 9 Øre pr. Pd. og imellem dansk og kanadisk Flæsk fra $13^1/_2$ Øre til 18 Øre pr. Pd., og ligeledes, at vi i Aaret 1900 er rykket godt ind paa den franske Æggepris. Vi faa altsaa forholdsvis mere for vore Varer, de rykke stadig op i en højere Klasse. De gaa frem i Kvalitet, og som det saa ofte er sagt: i et nedadgaaende Marked sælges de bedste Varer først, og de falde langt mindre i Pris end affaldende Kvaliteter. Dette er og bliver Kjærnepunktet i den Landbrugsfabriksvirksomhed, som vi ere slaaede ind paa. -- Aaret 1900 har holdt os vort Hestehoved foran vore Konkurrenter.

Vende vi os nu til en anden Hovedudførselsartikel: vore Heste, da véd man, at Afsætningen er gaaet uforandret og til omtrent de samme Priser.

Hvad dernæst Afsætningen af Kreaturer angaar, da er der intet særligt at bemærke for sidste Aar med Hensyn til Priser og Afsætning. Kjøbenhavns Tilførsel har været omtrent uforandret og Priserne gjennemgaaende lidt højere. Slagtningen til Udførsel har været lidt større end i 1899, Udførslen af levende Kvæg vist ret betydelig højere. Udførslen af Kjød til Tyskland er gaaet noget ned, men vor hele Kjødudførsel (levende og slagtet) til Tyskland maa være steget betydeligt.

Til England er der gaaet mere Oxekjød end i 1899. Fra Esbjærg foreligger Tallene:

Oxekjød udført fra Esbjerg:

	1899.	1900.
til Parkeston	4.7 Mill. Pd.	4.7 Mill. Pd.
- Grimsby	1.2 — —	3.3 — —

Udførslen over Grimsby, for en stor Del til Manchesterdistriktets enorme Fabriksbefolkning, er navnlig af betydelig Interesse, og vil blive det end mere, hvis de nye tyske Indførselsbestemmelser skulle vise sig særlig generende.

Kjødpriserne have været lidt højere end i 1899, dog som sædvanlig vanskelige at fastslaa paa Grund af de mange Nuancer i Kvaliteten, der gjør Noteringerne upaalidelige. Tendensen har dog overalt været i Retning af en lille Opgang (Tabel V).

Vi skulle her omtale den tyske Kjødkontrollov af 8de Juni 1900. Denne Lov fastsætter en almindelig Kjødkontrol i hele det tyske Rige. For indført Kjød skal iagttages, at Hjerte, Nyrer, Lunger (og for Køer Yveret) ledsage Kjødet i naturlig Forbindelse. Naar denne Bestemmelse træder i Kraft, kan ikke siges endnu; derimod traadte Forbud imod Indførsel af Daasekjød og Pølser i Kraft 1ste Oktober 1900. Udførslen af Pølser fra Danmark er hermed standset og ikke faa Virksomheder hæmmede; det er dog tvivlsomt, hvor vidt der hidtil har været Fortjeneste ved Pølser til Udførsel, idet der for saadan Fabriksvirksomhed altid maa hengaa nogen Tid, førend Erfaring er indvundet.

Saa længe man ikke kjender de Regler, hvor efter den tyske Kontrol fremtidig vil handle, er det umuligt at sige, hvilken Vanskelighed der vil opstaa for vor Udførsel.

Virkelig hæmmende Bestemmelser kunne dog næppe indføres paa Grund af Tysklands stigende Kjødforbrug. Oplysende i denne Retning er det, at Berlins Tilførsel i 1900 var 244,000 Stkr. Kreaturer imod 207,000 Stkr. i 1899 og Hamborgs henholdsvis 68,000 og 54,000 Stkr.; herfra maa dog drages 2,500 slagtede Kroppe, som i 1900 er tilført sidstnævnte Marked mindre fra Danmark.

Efter denne korte Oversigt over Kjøb og Salg af vore Produkter, skulle vi gaa over til at omtale Landbrugets mere hjemlige Virksomhed, angaaende hvilken der iøvrigt

Tabel V.

	1898					1899					1900				
	1. Kv.	2. Kv.	3. Kv.	4. Kv.	Hele Aaret	1. Kv.	2. Kv.	3. Kv.	4. Kv.	Hele Aaret	1. Kv.	2. Kv.	3. Kv.	4. Kv.	Hele Aaret
Tilført Kjøbenhavns Kvægtorv:															
Kreaturer ..... Tusind	20.7	16.7	16.3	18.4	72.1	18.5	16.7	15.6	20.4	71.2	19.7	17.1	15.9	18.9	71.6
Kalve ..... —	13.5	16.1	13.3	12.1	55.0	13.5	16.3	13.2	13.0	56.0	14.4	17.8	14.7	13.5	60.4
Kroner pr. 100 Pd. slagtet															
Bedste Stude	41.3	41.8	43.6	44.2	42.7	40.5	43.4	40.5	42.2	41.6	43.1	45.1	47.1	47.2	45.6
— Tyre	34.6	35.7	36.9	37.8	36.3	36.0	37.8	36.1	35.9	36.5	36.7	36.4	38.1	38.1	37.3
— Køer	34.5	35.3	36.5	36.3	35.7	35.3	34.7	34.9	35.8	35.2	38.1	38.2	41.1	41.4	39.7
— Sødmælkskalve	47.1	50.6	48.5	53.5	49.9	51.5	51.5	47.1	54.0	51.0	51.4	53.3	51.0	53.9	52.4
Odense Kvægmarked:															
Antal tilført ..... Tusind	3.7	2.5	3.2	2.7	12.1	2.2	1.7	0.7	2.0	6.6	2.0	2.2	1.6	1.1	6.9
Kroner pr. Stk.															
Unge Lødekøer	216	200	231	235	220	207	220	228	214	217	199	213	220	227	215
Ældre Køer	141	150	162	157	152	155	160	163	155	158	131	137	142	160	142
Kvier med Kalv	154	160	185	184	171	167	162	170	158	165	141	138	150	157	147
Aalborg Kreaturmarked:															
Antal tilført ..... Tusind	3.9	2.7	2.2	2.9	11.7	3.8	3.3	2.2	4.2	13.5	4.0	3.1	2.4	4.3	13.8
Esbjærg Fedekvægmarked:															
Antal tilført ..... Tusind	»	1.2	3.8	3.6	8.6	7.4	6.8	5.9	7.1	27.2	10.1	5.8	4.7	4.7	25.3
Kr. pr. 100 Pd. levende Vægt:															
1. Kl. Stude og Kvier	»	21	22	21	21	21	23	22	22	22	22	23	22	23	22.5
Gode do. - do.	»	20	20	19	20	19	20	20	19	19.5	19	20	19	20	19.5
Gode, svære Tyre	»	19	19	20	19.3	21	21	21	21	21	21	22	23	23	22
Ringere do.	»	16	16	18	16.7	19	19	19	18	19	19	19	20	20	19.5
Gode, unge Køer	»	19	17	18	18	18	19	20	19	19	19	20	19	19	19
Ældre do.	»	16	14	15	15	15	17	16	16	16	16	17	16	16	16
Antal slagtet til Export i Esbjærg ..... Tusind	0.3	2.6	1.5	3.0	7.4	4.8	3.4	2.1	3.4	13.7	5.2	4.2	2.9	2.7	15.0

som i tidligere Aar vil blive afgivet Specialberetninger i »Tidsskrift for Landøkonomi«.

Husdyrbrugets tekniske Fremskridt ere fortsatte i samme Spor som tidligere Aar. Mund- og Klovesygeudbrud have fundet Sted paa Lolland og i Fyen, men ved energisk Indgriben ere de hurtig standsede. Blandt Svinene har Stivsyge foranlediget en Del Tab.

Særlig at bemærke er Oprettelsen af et Hesteavlscenter paa Lolland-Falster, til hvilket der er indkjøbt fremragende Avlsdyr. Konkurrencer imellem hele Kvæghold ere fortsatte og Svineavlsforeninger ere under Oprettelse. Kursus for rationel Malkning ere oprettede og Landet over er der rejst Interesse for denne vigtige Side af Kvægholdet. Atter er der fundet en Opgave, hvis lykkelige Gjennemførelse Landet over kan bringe Millioner; men man maa ikke glemme, at det vil gaa langsomt, thi det er først, naar hver enkelt Landbruger er med, at det bliver til de store Tal. Dog alene det, at Malkningsarbejdet taber sit daarlige Omdømme, er en Begyndelse af Betydning.

Den i 1899 nedsatte Kommission til Forberedelse af en Revision af Husdyrloven har i Oktober 1900 afgivet Betænkning, og allerede den 4de December fremsatte Landbrugsministeren Lovforslag desangaaende, væsentlig i Overensstemmelse med Kommissionens Forslag.

Virksomheden for Planteavlens Fremgang er fortsat med megen Energi, trods nogen Friktion angaaende Planen. Forbruget af Kunstgjødning er stigende og Anvendelsen er utvivlsomt mere rationel end tidligere. Man indser, at Kunstgjødning med Fordel kan anvendes i store Mængder, men kun naar det er velovervejet. Hertil afgive de lokale Gjødningsforsøg en meget god Vejledning.

Statens Planteavlsudvalg har indbudt til Konkurrence mellem indenlandske Rodfrugtstammer, en Undersøgelse, som i fortrinlig Grad udfylder Kontrolforeningernes Arbejde for rationel Fodring.

I Landstinget er fremlagt Forslag til Lov om Udryddelse af Ukrudt, som har faaet en velvillig Modtagelse.

Husmands- og Landmandsrejser ere fortsatte, Delegeretmøder af alle Slags afholdte som sædvanlig, Interessen for Samvirksomhed er bevaret usvækket, vel endog forøget. Denne Trang til fælles Interessers Samarbejde har udenfor Landbruget givet sig Udslag i, at i flere Byer Kjøbmandsforretninger have fulgt Landbrugets Fodspor ved at slutte sig sammen og derved indrømmet Berettigelsen af saadan Sammenslutning. Paa Mejeriomraadet er et tidligere Forslag om, at nærliggende Mejerier tilsammen antage en Overmejerist, dukket frem igjen; en Fællesindkjøbsforening for Foderstoffer paa Øerne (i Lighed med det i 1898 oprettede jydske Andelsselskab) er under Dannelse, ligeledes et Andels-Livsforsikringsselskab, kort sagt, Andelstanken og Sammenslutningstrangen er i frodig Vext. I denne Forbindelse kan nævnes en i Aarets Løb fremsat Tanke om, at Andelshavere, efterhaanden som Etableringslaanet i Foretagenderne afbetales, erholde Obligationer, medens det nu ofte hændes, at f. Ex. et Mejeri, naar Anlægssummen er udbetalt, optager et nyt Laan, som fordeles mellem Andelshaverne.

Mærkepælen i det forløbne Aar, det, hvortil Erindringen vil knytte sig, er Landmandsforsamlingen i Odense. Den var vellykket saavel med Hensyn til Arrangementet og Deltagelsen som i Retning af fagligt Udbytte. Men Apparatet var for stort, for kostbart, det svarede ikke til de Kaar, hvorunder Landbruget arbejder. Skal Landmandsforsamlinger fremtidig have samme Omfang, maa det anses for umuligt at holde dem med mindre Mellemrum end 10 Aar. Det er ikke alene de Udgifter, som fremtræde paa Regnskabet, men tillige de mange Penge, som det koster Udstillere og Besøgende at deltage, som maa tages i Betragtning.

Som sagt — Landmandsforsamlingen var faglig set i høj Grad vellykket. Længe vil den overordentlig smukke og fyldige Mejeri- og Planteavlsudstilling mindes. Sidstnævnte er den første i sin Slags her i Landet og vil

uden væsentlig Udgift eller Vanskelighed kunne arrangeres som Vandreudstilling — mulig i Forbindelse med større Fællesskuer eller med Provinsudstillinger.

Og saa var der den ganske fortrinlige landbohistoriske Udstilling, ordnet med System, og til hvilken der var afgivet en stor Mængde Gjenstande af Værdi for et fremtidigt Landbrugsmuseum. Endvidere var billedlig Sammenligning af Begyndelsen og Slutningen af Aarhundredet taget godt i Brug og ikke mindst mindes man de ypperlige Arbejdsscener, fremstillede livligt og sanddru.

Med denne Udstilling er Virkeliggjørelsen af Tanken om Oprettelsen af et Landbrugsmuseum rykket et godt Skridt frem. Der er nedsat et Fællesudvalg, som skal tage sig heraf.

Kammerherre Alfred Hage fratraadte den 13de Maj 1900 Stillingen som Landbrugsminister, som han havde beklædt i 3 Aar, og i hvilken han havde forstaaet at vinde Landbostandnns Tillid ved sit forekommende og vindende Væsen samtidig med at hans Ledelse var fast og dygtig.

Som Eftermand udnævntes samme Dag Hofjægermester Fr. Friis, Ejer af Duelund, Direktør for Landbohøjskolen og Forstander for dennes Forsøgslaboratorium.

I Landhusholdningsselskabets Præsidium blev den ved Hofjægermester Friis' Udnævnelse til Minister ledigblevne Plads besat med Professor Th. R. Segelcke. Herved opretholdtes paa en for Selskabet overmaade heldig Maade den i de sidste 55 Aar fulgte og af Forholdene muliggjorte Tradition, at en af Selskabets Præsidenter ved sin Virksomhed paa fremtrædende Maade er knyttet til vor højere Landbrugsskole.

Dødsfaldene i Aarets Løb have været smertelige; vi skulle nævne A. V. Tuxen, Turebylille, Landinspektør A. N. Andersen, Odense, Redaktør H. Iversen, men mange andre ere i Aarets Løb gaaede bort, som i større

eller mindre Kredse have ydet deres værdifulde Bidrag til vort Landbrugs Udvikling i det svundne Aarhundrede.

Udsigterne for det nye Aar ere vanskelige at udtale sig om. Vi véd, at Foderbeholdningerne ere ret rigelige, at Priserne i den nærmest foregaaende Tid have været gunstige og der kan ikke siges — udover den tyske Kjødkontrollovs Ikrafttræden — at være Tegn, som varsle Modgang i den nærmeste Tid. Ganske kan man dog ingenlunde se bort fra Haandværkets og Industriens Stilstand, ja Tilbagegang, og den dermed ventelig i Fremtiden svækkede Kjøbeevne baade her og i Udlandet. Endnu har dette ikke vist sig — saaledes kan anføres, at Englands Indførsel af Fedevarer og Fisk i 1898 havde en Værdi af 25.6 Kroner pr. Individ, i 1899 27.5 Kroner og i 1900 30 Kroner. Men kommer der daarlige Tider for Industri og lignende Erhverv, maa Kjøbeevnen falde med den stigende Arbejdsløshed og den faldende Arbejdsløn.

Et andet Punkt, som der maa regnes med, er de handelspolitiske Forhold. Tysklands vigtigste Traktater kunne opsiges med Aaret 1903. Og det er allerede officielt udtalt, at Opsigelsesretten vil blive benyttet. Til det Tidspunkt vil det kunne have en afgjørende Betydning, om vi kunne byde Udlandet en fuldgyldig Garanti for, at vore Fedevarer tilfredsstille de Fordringer, som muligvis ville blive forlangte i sanitær Henseende.

Den Anseelse paa Landbrugets Omraade, som igjennem Aarene er fastslaaet og som yderligere blev understreget og officielt anerkjendt ved vor Deltagelse i Verdensudstillingen i Paris i Aaret 1900, vil være et godt Grundlag for Forhandlinger, naar vort fortrinlige Kontrolsystem med Smør yderligere udvikles til at omfatte en rationel Kontrol med Flæsk og Kjød samt Produkter heraf.

Der er Sikkerhed i vort Landbrugs Teknik. Meget kan med Fordel anvendes paa at skaffe Sikkerhed for dets Afsætning, og hertil vil det bidrage mægtigt, om man kan henvise til en saa effektiv Kontrol, at der ingen

berettiget Tvivl kan rejses om dens fulde Paalidelighed. Thi ellers kan man snart opleve, at det Prisfald paa Landejendomme, som de sidste 20 Aar udviste, og som nu omtrent er standset, vil gjentage sig. — En fuldstændig Svingning i vor Produktion og Afsætning vil koste Millioner aarlig. Vor Fremtid beror saaledes for en Del paa os selv; at Overvejelserne herover maa være meget grundige og alsidige, er ikke mere end rimeligt, thi en gjennemført Kontrol vil medføre Udgifter saavel direkte som indirekte.

Det kongelige danske Landhusholdningsselskabs Kontrol med Lagre af klassificeret dansk Korn og Foderstoffer i Kjøbenhavns Frihavn.

Beretning om Virksomheden i Aaret 1900.

Af *James Høyer*,
Inspektør ved Kontrollen.

Naar Kontrollen i sin Beretning om Virksomheden i Aaret 1899 udtalte, at det særlig var Majs og Bomuldsfrøkager, som imponerede ved de betydelige Kvanta, som ankom hertil det Aar, saa maa Kontrollens Udtalelse med Hensyn til Aaret 1900 snarere gaa i modsat Retning, idet netop Importen af Majs og Bomuldsfrøkager i 1900 har været en Del ringere i Modsætning til foregaaende Aar. Statistiken udviser en Import til Frihavnen af:

	Majs	Oliekager
1899	ca. 350,000,000 Pd.	109,000,000 Pd.
1900	- 260,000,000 -	86,000,000 -
altsaa for 1900 et Minus =	90,000,000 Pd.	23,000,000 Pd.

Denne mindre Import maatte for Majsens Vedkommende ganske naturlig blive Følgen af de høje Priser, som saa at sige hele Aaret har gjort sig gjældende. Naar hertil kommer de meget lave Priser, som Landmanden herhjemme desværre kun har kunnet opnaa for sin egen Kornavl, saa er dermed givet, at Landmanden maatte benytte sit eget Korn til Foder og kun kjøbe saa meget af fremmede Foderstoffer, som Fodringsmaaden og Hensyn til Kreaturernes Ydeevne og Sundhedstilstand krævede.

Det vil heraf ses, at Hjemmeforbruget under disse Forhold maatte blive mindre, og at dette atter har berørt Importen, fremgaar af ovenanførte Uddrag af Statistiken.

Med Hensyn til Bomuldsfrøkager har det særlig været Mangel paa Tilbud ude fra i Forbindelse med høje Priser, der forringede Importen.

Naar der desuagtet er kontrolleret ikke ubetydelige Poster saa vel af Majs som af Bomuldsfrøkager samt andre Foderstoffer og af Brødkorn, saa synes dette at konstatere, at Kontrollens større eller mindre Virksomhed nu ikke mere udelukkende er betinget af den større eller mindre Import eller af dennes mere eller mindre gode Kondition, men at Forbrugerne af Majs og Foderstoffer i stedse stigende Grad ønske Varerne kontrollerede, enten Leveringen sker fra Skib eller fra Pakhus. Hermed maa Kontrollens Virksomhed siges at være kommen ind i det rolige og sunde Spor, som Kontrollen stadig har søgt at føre Virksomheden ind i, og det vil forhaabentlig ogsaa vise sig, at Fundamentet for Kontrollens fortsatte Virksomhed nu er baade stærkt og godt.

I 1900 ere følgende Varer modtagne af Kontrollen:

Russisk Rug	1,610,774	Pund
Sortehavs Byg	98,980	—
Amerikansk Hvede	35,000	—
Dansk Havre	100,000	—
Amerikansk Majs	74,627,620	—
— Bomuldsfrøkager	5,419,310	—
— Bomuldsfrømel	1,047,704	—
Fremmede Rapskager	1,428,254	—
Russiske Solsikkekager	4,672,239	—
Liverpool Palmekager	111,811	—
Fremmede Hvedeklid	3,497,532	—
— Vikker	10,000	—
Tilsammen	92,659,224	Pund

eller 926,592.24 Centner = c. 27 pCt. af det samlede importerede Kvantum. Til Sammenligning skal anføres, at medens i 1899 saa vel det importerede som det kontrollerede Kvantum var betydelig større end i 1900, bliver

det kontrollerede Kvantum dog kun c. 24 pCt. af det samlede importerede Kvantum. Dette er følgelig ensbetydende med et Plus for Aaret 1900.

Ovennævnte kontrollerede forskjellige Varer fordele sig paa Aarets Maaneder saaledes, som hosstaaende Oversigt udviser (Side 20), og det vil bemærkes, at foruden de sædvanlige Varesorter ere i Aar endvidere komne til: Dansk Havre og Fremmede Vikker, som exporteredes herfra under Kontrol til Sverrig, rimeligvis til Sædebrug. Af Certifikater blev der ialt udfærdiget 4217, og de enkelte Forretningers Antal har været 5605, altsaa henholdsvis 14 og 19 pr. Dag, Aaret regnet til 300 Arbejdsdage. Uoverensstemmelsen mellem de enkelte Forretninger og de udfærdigede Certifikater skyldes i Aar — ligesom i Fjor — at ikke alle, som have ladet kontrollere, have ønsket Certifikat. Ligesom de foregaaende Aar er der ogsaa i 1900 — dog kun i faa Tilfælde — udtaget Prøver saa vel af Majs som af Bomuldsfrøkager og Bomuldsfrømel direkte fra Ladningerne til Brug ved Arbitrage i Udlandet.

Det er i Aar lykkedes Kontrollen ganske at undgaa at faa Sager bedømte ved Arbitrage her, idet der i de enkelte Tilfælde, hvor der har været Disput om paagjældende Varers Kvalitet, er leveret en anden, tilfredsstillende Vare.

Hvad der i 1900 er importeret hertil, saa vel af Majs som Foderstoffer, maa siges at være ankommet i sund Kondition. Derimod har Majsen atter flere Gange ladet meget tilbage at ønske i Retning af Renhed. Følgen heraf har da ogsaa været, at Kontrollen har modtaget et Par Klager, hvori Kontrollen bebrejdedes at have modtaget en Vare, der, selv om den maatte siges at være sund, dog ikke opfyldte den Betingelse, som maa kræves af god Majs, nemlig fri for Urenheder. Kontrollen skal i den Anledning tillade sig at udtale, at Kontrollen altid, absolut og uvægerlig, kasserer Majs, det være sig i Skib eller paa Loft, naar Partiet viser sig at være stærkt og helt igjennem inficeret med Urenheder, som bestaar

Oversigt over kontrollerede Varer i Aaret 1900

(anførte i Pund).

1900	Russisk Rug	Sortehavs Byg	Amerikansk Hvede	Dansk Havre	Amerikansk Majs	Amerikanske Bomuldsfrø-kager	Amerikansk Bomuldsfrømel	Fremmede Rapskager	Russiske Solsikkekager	Liverpool Palmekager	Fremmede Hvedeklid	Fremmede Vikker
Januar	.....	5,040	25,000	.....	6,040,400	723,206	17,622	187,006	27,700	.....	648,316	.....
Februar ...	.....	58,900	.....	.....	5,151,000	274,886	1,109	30,000	148,000	5,225	392,998	.....
Marts	.....	30,000	.....	.....	5,212,168	514,819	.....	36,500	392.491	11,021	192,697	10,000
April	.....	.....	.....	100,000	3,597,800	114,778	.....	152,781	157,000	3,030	391,816	.....
Maj	.....	.....	.....	.....	4,360,438	92,769	.....	10,000	15,000	2,297	395,051	.....
Juni.....	.....	.....	.....	.....	8,352,660	3,093	.....	.....	20,000	.....	68,711	.....
Juli	1,298,095	.....	.....	.....	27,257,590	172,101	.....	.....	29,980	.....	275,275	.....
August	.....	.....	10,000	.....	4,858,988	138,265	20,041	.....	674,000	.....	302,921	.....
September .	.....	5,040	.....	.....	2,462,970	1,348,966	901,582	123,000	811,800	27,162	103,761	.....
Oktober ...	.....	.....	.....	.....	3,359,423	271,120	43,064	231,701	745,005	906	306,861	.....
November .	312,679	.....	.....	.....	1,641,383	262,368	20,054	154,252	998,900	32,371	189,354	.....
December..	.....	.....	.....	.....	2,332,800	1,502,939	44,232	503,014	652,363	29,799	229,771	.....
Ialt...	1,610,774	98,980	35,000	100,000	74,627,620	5,419,310	1,047,704	1,428,254	4,672,239	111,811	3,497,532	10,000

af knuste Kolber og Kjærner samt Majsavner. Men Forholdene ere imidlertid saaledes, at disse Urenheder i Almindelighed findes i Striber hist og her i Ladningen eller paa Pakhuset, og kasserer man af denne Grund Majsen, vil vedkommende Sælger ganske naturlig forlange Kvaliteten bedømt ved Arbitrage, og denne vil da dømme paa Grundlag af Gjennemsnitsprøve, som udtages rundt i paagjældende Parti. Nu er det imidlertid forstaaeligt, at en Prøve, som udtages rundt i et Parti for at vise Gjennemsnits-Kvaliteten, netop maa blive saaledes blandet, at Urenhederne, som i Partiet viste sig, maaske endogsaa paa enkelte Steder, meget fremtrædende, nu til Dels forsvinder i den gode Majs eller i alt Fald ikke viser sig i en saadan Grad, at Majsen kan kasseres, og efter Kontrollens Erfaring vil Arbitragen i 99 af 100 saadanne Tilfælde erklære Varen for kontraktlig. Det maa ogsaa erindres — hvad d'Hrr. Forbrugere ganske synes at overse —, at Majs jo aldrig sælges som velrensede Varer; var dette Tilfældet, skulde Kontrollen ganske sikkert nægte at modtage en Vare, som ikke kunde staa for Benævnelsen »velrenset«.

Da denne Sag jo har en vis Betydning saa vel for Majsforbrugerne som for Kontrollen, ønsker Kontrollen herigjennem at henlede Opmærksomheden paa, at Enhver, som benytter Kontrollen, følgelig kan paalægge Kontrollen at øve den skarpest mulige Kontrol ved Varens Modtagelse; men heraf følger, at Vedkommende, som forlanger en saadan skærpet Kontrol, ogsaa maa tage Konsekvensen, som i mange Tilfælde maa blive en tabt Arbitrage, og en tabt Arbitrage er ensbetydende med en Udgift paa 25 à 50 Kr. Kontrollen dømmer altid saa skarpt, som paa nogen Maade kan forenes med Ret og Billighed; men Kontrollen er paa den anden Side nødsaget til ogsaa at undersøge Chancerne for, hvor vidt Arbitragen eventuelt vil give Kontrollen Medhold eller ikke, thi Kontrollen véd af Erfaring, at den, som taber en Arbitrage, der er foranlediget ved, at Kontrollen har kasseret en Vare, ikke ser med venlige

Øjne paa Kontrollen, netop fordi en tabt Arbitrage er ensbetydende med en Extraudgift, et Tab, foruden at den omdisputerede Vare maa beholdes som en gjennem Arbitragen anerkjendt god Vare. Saa længe Grundlaget for Bedømmelsen ikke er ganske det samme — Arbitragen dømmer nemlig paa Grundlag af Prøver, som udtages i Ladningen eller i Partiet, og derpaa bringes til Bedømmelse paa Børsen, hvorimod Kontrollen begrunder sin Dom ikke paa Prøver, men paa hele paagjældende Ladning eller Parti, eller med andre Ord, paa et langt større og — efter Kontrollens Mening — et langt tilforladeligere Grundlag, saa længe vil der ogsaa let og ofte fremkomme forskjellige Meninger mellem Arbitragens Medlemmer og Kontrollen med Hensyn til en Vares Kvalitet. Kontrollen kan imidlertid kun nu som hidtil arbejde efter sin bedste Overbevisning, støttet af sin mangeaarige Øvelse i at undersøge og kjende en Vare.

I en Ladning Majs, som ankom hertil fra Gulfen i Foraaret 1900, og hvorfra Kontrollen modtog en Del, viste der sig senere at have været iblandet Søm, Jernbolte, Møttriker, Skruer, Glasstumper og lignende, sandsynligvis dog kun paa nogle faa, men spredte Steder i Ladningen. Kontrollen fik nemlig tilsendt fra forskjellige Forbrugere og Møller ude i Landet diverse Sortimenter af nævnte Gjenstande, som vare fundne dels i Krybberne, altsaa paa Gaarde, hvor Majsen direkte var anvendt som Foder, og dels i Møllerne, hvorhen Majsen var sendt til Knusning. Kontrollen skal her strax bemærke, at Opdagelsen i selve Ladningen af den Slags Gjenstande beror paa rene Tilfældigheder, idet disse glatte og tunge Sager fuldstændig forsvinder i Majsen og som Regel først findes paa Steder, som ovennævnte. Saa vidt Kontrollen bekjendt, skete her ingen Ulykker, men da hele Sagen jo var af en saa alvorlig og uhyggelig Natur, sendte Kontrollen strax et større Udvalg af de forskjellige Gjenstande til Mr. Frank H. Hitchcook, Chief of the Section of Foreign Markets, United States Departement of Agriculture, Washington (der,

som berørt i Kontrollens Beretning 1899, var paa officiel Besøg her samme Aar), ledsaget af en Beretning om, hvorledes og naar Sagerne vare fundne samt med Anmodning om Undersøgelse. Samtidig henledede Kontrollen paany Opmærksomheden paa, at Majsen fra Amerika fremdeles fremkommer i mere eller mindre uren Tilstand.

Mr. Frank H. Hitchcook har netop fornylig sendt en trykt Beretning om, hvorledes disse Sager have været bragt frem for »United States Departement of Agriculture«, og det synes utvivlsomt, at de fremmede Indblandinger hidrøre fra Amerika; men hvor eller hvorledes Indblandingen har fundet Sted, bliver næppe nogensinde oplyst. Om nogen forsætlig Indblanding kan der dog vist ikke være Tale, i alt Fald vægrer man sig ved at tænke saadan.

Fra Kontrollens Side kan intet andet udrettes end atter og atter at henlede Amerikanernes Opmærksomhed paa Uregelmæssigheder af nævnte eller anden Art, samt stadig protestere mod Majsens Urenhed, og Kontrollen skal ikke blive træt i sine Bestræbelser for at naa et godt Resultat. Mr. Frank H. Hitchcook har ligeledes lovet at ville gjøre sit yderste for at paavirke de amerikanske Exportører saaledes, at disse levere Ladninger, der bedre svare til de udstedte, amerikanske »inspection-certificates«, end mange Gange hidtil.

Af nye Forretninger, som i 1900 ere tilførte Kontrollens Virksomhed, maa nævnes Udtagning og Forsegling af Prøver af Foderstoffer — Bomuldsfrøkager, franske Rapskager og engelske Hvedeklid — til Brug ved Analysering i Henhold til Foderstofloven. Dette Arbejde, som baade kræver Nøjagtighed og Paalidelighed, tør Kontrollen betragte som et Bevis paa Tillid til Kontrollens Virksomhed.

I Lighed med foregaaende Aar fremstiller Kontrollen omstaaende en samlet Oversigt over, hvad der er kontrolleret ialt i Aarene 1896—1900 — begge Aar inclusive, nemlig:

Oversigt over kontrollerede Varer i

Aar	Amerikansk Hvede	Fremmed Rug	Amerikansk Hvedemel	Amerikansk Majs		Sortehavs Byg
				prima	secunda	
1896	.....	.....	.....	2,981,600	.....	.....
1897	.....	.....	.....	69,695,430	6,714,550	4,000
1898	138,081	210,000	.....	31,760,529	5,299,501	1,367,504
1899	.....	24,000	140,000	91,302,178	.....	515,867
1900	35,000	1,610,774	.....	74,627,620	.....	98,980
Ialt...	173,081	1,844,774	140,000	270,367,357	12,014,051	1,986,351

Ialt: **331,210,244** Pund

Det vil af denne Oversigt bemærkes, at medens det kontrollerede Kvantum af Majs og Bomuldsfrøkager af forannævnte Grunde er gaaet noget tilbage i 1900 i Modsætning til 1899, saa er der paa saa godt som alle de andre Varesorter endogsaa en ret betydelig Fremgang; paa Solsikkekager er Fremgangen saaledes c. 700 pCt., paa Bomuldsfrømel c. 380 pCt. o. s. v.

Ifølge Statistiken er der i Femaaret 1896—1900 importeret til Kjøbenhavns Frihavn af Majs, Klid og Foderkager c. 2,135,000,000 Pund, medens der i samme Tidsrum er kontrolleret c. 331,000,000 Pund eller c. $15^1/_2$ pCt. af den samlede Import. Gjennemsnitstallet af Femaaret 1896—1900 viser saaledes en Fremgang af c. 2 pCt., sammenlignet med Fireaaret 1896—99, hvor det kontrollerede Kvantum i Forhold til Importen udviste c. $13^1/_2$ pCt. (se Beretningen for 1899).

Kontrollen har i 1900, ligesom i Fjor, set sig nødsaget til ganske at maatte indstille Indsamlingen af Prøver af dansk Korn, og der er derfor ikke udfærdiget Typeprøver af Høsten 1900. Uagtet det kun er med

arene 1896—1900, begge Aar inclusive.

Dansk Havre	Amerikanske Bomuldsfrø-kager	Amerikansk Bomuldsfrømel	Fremmede Rapskager	Russiske Solsikkekager	Liverpool Palmekager	Fremmede Hvedeklid	Fremmede Vikker
.....	230,241	.....	.....	90,500	.....	.....	.....
.....	495,438	.....	12,000	67,000	.....	62,443	.....
.....	6,691,518	.....	212,502	269,500	61,027	1,256,534	.....
.....	13,782,885	275,268	1,353,520	648,781	105,021	2,783,602	.....
100,000	5,419,310	1,047,704	1,428,254	4,672 239	111,811	3,497,532	10,000
100,000	26,619,392	1,322,972	3,006,276	5,748,020	277,859	7,600,111	10,000

ler: **3,312,102.44 Centner.**

Uvillie, at denne Del af Kontrollens Arbejde har maattet indstilles, saa mener Kontrollen dog at burde udtale paany, at dette Arbejde vistnok helt bør opgives fremtidig, thi det ingenlunde lille Arbejde, der maa nedlægges i Indsamlingen og Klassificeringen af Prøverne fra hele Landet, staar absolut ikke i passende Forhold til den Anvendelse, der senere er bleven Typeprøverne til Del.

Af dansk Korn fremkom i 1900 — ligesom de foregaaende Aar — aldeles intet til Klassificering og Oplægning i Kjøbenhavns Frihavn.

Planteavlen 1900.

Af Statskonsulent *K. Hansen.*

Som det fremgaar af den udførlige Oversigt over Vejrforholdene i Landbrugsaaret 1899—1900 i Slutningen af nærværende Tidsskrifts sidste Aargang, vare Aarets Vejrforhold for Landet som Helhed for saa vidt fuldkommen normale, som baade Nedbørsmængden og Temperaturen nøjagtig svare til en henholdsvis 25- og 30-aarig Normal. Heller ikke i andre Henseender frembød Vejrforholdene noget særlig afvigende fra det sædvanlige, idet Vindforhold, Skymængde, Taage, Luftfugtighed m. m. væsentlig stemmede overens med det for disse Forhold normale. I Overensstemmelse hermed har ogsaa Statistisk Bureau i sin nylig udsendte foreløbige Redegjørelse for Høstens Udfald i 1900 kunnet karakterisere Aarets Høst som en god Middelhøst.

Hvilken uhyre Sum af økonomiske Tab, fejlslagne Forhaabninger, Ængstelse og Slid, der skjuler sig bag disse tilsyneladende ganske tilfredsstillende Hovedresultater, og hvor langt Høstens Udfald har været fra at tilfredsstille hver enkelt Jordbrugers berettigede Forventninger og give ham det attraaede Vederlag for hans Indsats, illustreres ganske godt ved efterstaaende udførlige Udvalg af modtagne Udtalelser, særlig vedrørende Kornhøsten, fra Landmænd i alle Egne af Landet. Egnen, hvorfra de respektive Meddelelser hidrører, er angivet ved at anføre nærmeste Jernbanestation el. l.

Hjørring: Stærk Tørke med kold Luft og enkelte Frostnætter fra Slutningen af Maj til 25. Juni trykkede al Sæd stærkt undtagen 2-rd. Byg. Senere gik Rugen stærkt i Leje paa Grund af de stærke Regnskyl i Juli. — Frederikshavn: Det kolde Foraar skadede særlig Rugen. — Fjerritslev: Foraarstørke med Kulde og Storm skadede i Særdeleshed Havreavlen, tildels ogsaa Rugen. — Læsø: I Begyndelsen af Rughøsten indtraf en meget stærk Haglbyge, som slog en Del Sæd af. — V. Hassing: Sommeren var god for Rugens Udvikling, men den var forholdsvis svag fra Efteraaret og blev derfor ringere end sædvanlig. — Flauenskjold: Vi led under Følgerne af forrige Aars Tørke. Alle Steder, hvor i Fjor Tørken havde ødelagt Kornet, stod det daarligt i Aar, begyndte først sent at spire og blev ikke modent. — Tarm: Tørken skadede alle Afgrøder her paa Egnen. — Lemvig: Kulden i Maj og senere Tørken skadede de fleste Steder i høj Grad Bygget og Havren, særlig den sent saaede. — Ulfborg: Vi have her paa Grund af Tørke i Aar haft den ringeste Vaarsædhøst i de sidste 15 Aar. — Mors: Paa Grund af stærk Vækst og senere Regnskyl gik Rugen stærkt i Leje. — Ringkjøbing: Havren skadedes meget af Juli Maaneds Tørke. — Varde: Midt i Maj havde vi megen Nattefrost, d. 19. endog Snefog; dette hæmmede især Havren meget. Den 9. Maj ødelagde en stærk Østenstorm talrige nylig tilsaaede Udlægsmarker paa de lette Jorder. — Mors: Eftersommeren meget tør, hvorved Havren blev den ringeste af Kornafgrøderne. Hele Sommeren saa at sige fri for Storm og streng Vestenvind, hvilket bidrog betydeligt til en god Høst efter en forholdsvis tør Sommer. — Nørre Nebel: Rugen led en Del af Storm og Nattefrost midt i Maj; Vaarkornet trykkedes af Nattefrost i Maj og senere af Tørke. — Holstebro: Stærk Nattefrost 10. og 11. Maj, senere stærke Regnskyl, Storm og Hagl skadede Afgrøderne meget; Haglene d. 24. Aug. slog megen Havre af. — Videbæk: Her faldt ingen Regn fra Sneen smeltede til Høet stod i Stak; men mere end Tørken skadede dog Nattefrosten i Foraaret og Forsommeren. — Holstebro:

Foraarskulden hæmmede baade Rugen og Vaarsæden og gav i Forbindelse med Sommertørken ogsaa Anledning til, at Ukrudtet bredte sig stærkt og trykkede Vaarsæden yderligere. — Durup: Foraarskulde og Nattefrost trykkede særlig Rugen. — Skals: Foraarets Kulde og Nattefrost og kort efter Saatiden stærke Haglbyger skadede Kornafgrøderne og ganske særlig de spæde Rodfrugter, der, som Følge heraf, delvis maatte omsaaes. — Herning: Storm først i Maj og Tørke i Juni og Juli formindskede Vaarsædafgrøderne. — Skive: Nattefrosten i sidste Halvdel af Maj og den paafølgende tørre Sommer gav os her en endnu daarligere Høst end i 1899. — Højslev: Foraarsstorme og Regn i Høsten havde særlig uheldig Indflydelse paa Bygget. — Aars: Voldsom Storm og Haglbyger den 22. August slog megen Havre af. — Herning: 2den Uge i Maj stærk Nattefrost, der satte Rugen meget tilbage. Egnen Vest for Herning led hele Sommeren meget af Tørke, saa Vaarsædafgrøderne paa denne Egn blev meget smaa. — Troldhede: Nattefrosten i Maj skadede navnlig Rugen betydeligt og foraarsagede tillige, at Høhøsten her reduceredes med indtil 60 pCt. — Skive: I c. 1 Mils Omkreds faldt her ingen Regn af Betydning i Juni og Juli; Sommeren var lige saa tør som i 1899 og gav langt under Middelhøst. — Give: Nattefrost og Storm med Sandknog gjentagne Gange i Maj og senere stærk Tørke og Varme svækkede navnlig Havre, Ærter, Lupiner og Roer. — Horsens: Omkring Midten af Maj faldt paa Steder voldsomme Regnskyl, der paa bakkede Marker voldte en Del Skade. Den 22. August stærke Haglbyger over Stensballe, Serritslev, Aas, Ørritslev o. s. v., hvorved indtil 6—8 Fold Havre blev slaaet af. — Skjørping: Stærke Regnskyl under Rugens Blomstring skadede en Del; ligeledes stærke Regnskyl med Kulde lige efter Vaarsædens Lægning. — Støvring: Rugen hæmmedes i høj Grad i sin Udvikling af vedholdende Nattefrost gjennem April og Maj Maaneder indtil 19. Maj, hvilken Dag bragte betydeligt Snefald, hvorefter Foraaret først begyndte. Den nysaaede Sæd led meget under Jordfog i første Halvdel

af Maj; det nævnte Snefald med efterfølgende godt Vejr bragte dog den blottede Sæd til at spire, men Afgrøden blev tvemoden. Den 24. Maj faldt 24 Mm. Regn i mindre end en Time, hvilket paa nysaaede Marker paa skraanende Terræn anrettede endog betydelig Skade. — Grenaa: Blæst, Frost og Tørke i Forening bevirkede, at denne Egn for Vaarkornets Vedkommende avlede yderst slet. Rugen var gjennemgaaende ret tilfredsstillende, men dog adskillige Steder tarvelig. Her paa Gaarden høstedes 7 Fold Byg, 13 Fold Havre og 288 Læs Enghø, medens Gaardens Middelhøst er 13—14 Fold Byg, 17—18 Fold Havre og 450 Læs Hø. — Tørring: Juni Maaneds Tørke hæmmede Kornafgrøderne meget. — Svenstrup: Snelaget sidste Vinter gjorde megen Skade paa Rugen. — Skjørping: Den uhyre Snemasse, som denne Egn særlig fik i Februar, og som paa Skraaninger og i Dale laa usædvanlig længe, borttog mange Steder store Pletter i Rugmarkerne. — Skanderborg: Stærke Regnskyl slog Rugen ned, dog først efter Blomstringen. — Bjerre Herred: Stærk Tørke i Forsommeren trykkede Vaarsæden; senere sloges Rugen ned af heftige Regnbyger. — Faaborg: I første Halvdel af Juni en meget tør Periode, der skadede baade Korn-, Roe- og Græsafgrøderne meget og paa den sandede Jord ligefrem sved Planterne bort. — Pederstrup: Stærke Regnskyl i Begyndelsen af Juli slog Rugen ned. — Højrup: For megen Regn og for lidt Varme i sidste Halvdel af Juli skadede Sæden meget saavel hvad Kjærnens Mængde som især hvad dens Godhed angaar. — Kværndrup: Kulde og sen Nattefrost i Foraaret svækkede Bygget en Del. — Ullerslev: Stærke Regnskyl gjorde alle Kornafgrøder en Del Skade. — Nyborg: Stærke Regnskyl slog baade Rug og Byg ned omkring Skridningstiden og skadede derved Kjærnesætningen. — V. Skjerninge: De stærke Regnskyl kort før Høst slog Sæden stærkt ned, besværliggjorde Høsten, gav Anledning til Spild og skadede Kvaliteten. — Ejby: Rugen og Hveden gik mange Steder saa tidlig i Leje, at Kjærnesætningen blev mangelfuld; Aarsagen var stærke Regnskyl i Forbindelse med Vinter-

sædens kraftige Vext. Vaarsæden led meget under Forsommerens stærke Tørke, og i Stormene den 24.—25. August blæste en Del Havre af. — Otterup: Haglbyger i sidste Halvdel af Juli gjorde enkelte Steder Skade. — Ejby: Nattefrost først i Maj skadede Havren paa lavere Jorder. — Knarreborg: Stærke Regnskyl slog navnlig Rugen og Havren stærkt ned og besværliggjorde i høj Grad Høsten. — Tranekjær: Vaarsædens Kvalitet led en Del af Regnen før Høst. — Lohals: Stormen gjorde en Del Skade paa højtliggende Marker strax efter at Vaarsæden var kommen op. Rugen sloges tidligt ned af stærke Regnbyger. — Storeheddinge: Ustadigt Vejr forringede Byggets Kvalitet; nogle Steder begyndte Rugen at spire i Hobene. — Birkerød: En ualmindelig stærk Regnbyge d. 28. Juni slog Rugen en Del i Leje. — Svebølle: En heftig Tordenregn først i Juli slog særlig Bygget meget ned, saa ikke alene Høsten blev meget besværliggjort, men ogsaa Udbyttet og Kvaliteten forringedes en Del. — Ringsted: Bygget led især under det meget ustadige Høstvejr. — Herlufmagle: Rugen og Bygget led i høj Grad ved at blive slaaet meget stærkt ned af Regnskyllene. — Præstø: For megen Regn og for lidt Solvarme og navnlig usædvanlig stærk Tordenregn i Slutningen af Juli gjorde, at den stærkt fyldende Sæd blev slaaet stærkt ned og at den sidste Udvikling af Kjærnen hæmmedes stærkt, særlig Vaarsæden. — Svinninge: Vedvarende Regnskyl med skiftende Vinde gjorde, at Bygget blev slaaet meget ned og laa i alle Retninger og var meget vanskelig at meje med Maskine. — Faxe: Stærke Tordenbyger slog al Sæden ned 1—2 Maaneder før Høst. — Tølløse: Stærk Nattefrost mellem 12. og 13. Maj gjorde megen Skade paa Hveden og lidt paa Rugen. Tørken i Juni gjorde en Del Skade paa tidlig saaet Havre. — Ruds Vedby: Frosten i Marts og April gjorde nogen Skade paa Vintersæden; det regnfulde Vejr i Juni og først i Juli slog Rugen stærkt ned og skadede Byggets Udvikling. — Kjøge: Der faldt af og til stærke Regnskyl, navnlig Natten mellem 28. og 29. Juli (44 Mm.), hvor-

efter Sæden gik stærkt i Leje og navnlig Byggets Kvalitet blev stærkt forringet. — Næstved: Voldsomme Regnskyl i sidste Halvdel af Juli bevirkede, at næsten al Vaarsæden, hvor den var svær, blev slaaet meget stærkt til Jorden og i længere Tid næsten uafbrudt holdtes fugtig. Kjærnens Udvikling og særlig Farven saavel som Halmens Kvalitet led meget herved, ligesom Høsten i overordentlig Grad besværliggjordes og Spildet blev ganske ualmindelig stort. — Holbæk: En Haglbyge slog den 20. Juli en Del Korn af; stærk Blæst og Tørke først i Maj hindrede den sent saaede Havres Spiring. — Slagelse: En stærk og kold Storm d. 8. og 9. Maj bevirkede mange Steder, særlig paa let eller tørveagtig Jord, en stærk Jordfygning, saa at de unge Planters Rødder blottedes. — Regstrup: Rugen knækkedes en Del af Storm. — Havdrup: Tørke fra Saatiden til 22. Juni havde en skadelig Indvirkning særlig paa Byghøsten. — Haslev: Megen Kulde i Forsommeren og Storm og Regnskyl henimod Høst skadede navnlig Bygget og Rugen og besværliggjorde Høsten. — Næstved: Stærk Storm i Foraaret sved paa lettere Jorder Vaarsæden af; enkelte saaede om; men efter Regnen rettede den sig dog noget og blev bedre end den omsaaede. — Præstø: Hveden og Bygget led meget under Juli Maaneds stærke Regnskyl (indtil 52 Mm.). — Saxkjøbing: Vaarsæden trykkedes noget af Forsommerens Tørke. — Horslunde: De stærke Tordenbyger gav megen Lejesæd, skadede Foldudbyttet af den sent saaede Vaarsæd og forringede Kvaliteten af al Sæd samt besværliggjorde Høsten. — Maribo: De stærke Regnskyl i Juli Maaneds sidste Halvdel (indtil 42 Mm.) slog Rugen stærkt ned og hæmmede Byggets Kjærneudvikling, ligesom Byggets Kvalitet herved væsentlig forringedes. — Nykjøbing F.: Den 26. Juli hærgede en frygtelig Haglbyge Østlolland og en Del af Falster. — Stege: 9. Maj stærk Østenstorm, der paa let Jord beskadigede Roer og Vaarsæd ved Sandflugt.

Det, som har karakteriseret Aarets Vejrforhold i Enkelthederne, er saaledes ingenlunde en forholdsvis jævn

og ligelig Fordeling af Vejrligets sædvanlige Goder og Onder; snarere have Forholdene i en Mængde enkelte Tilfælde været stærkt afvigende fra det normale, og det er da disse Afvigelser, der tilfældigvis ere af en saadan Beskaffenhed, at de gjennemsnitlig give normale Forhold. Foraarskulde, usædvanlig sent indtrædende Nattefrost, stærke Foraarsstorme, svidende Tørkeperioder, voldsomme Regnskyl, ødelæggende Haglbyger, ustadigt Høstvejr — dette har efter den praktiske Landmands Opfattelse sikkert i langt højere Grad end normale Vejrforhold karakteriseret Sommerhalvaaret. Og den »Middelhøst«, som Aaret skal have bragt, er i Virkeligheden sammensat af lige saa uensartede Enkeltheder — fra overvættes store Afgrøder, hvor man forskaanedes for hine uheldige Vejrforhold, og til ren Misvæxt, hvor flere af disse paa en særlig uheldig Maade stødte sammen.

Hvad de enkelte Kornarter angaar, blev Hveden for en stor Del saaet under mindre gunstige Forhold. Efter den vedholdende og stærke Sommertørke var det vanskeligt at faa de stive Jorder bekvemme til rettidig Hvedesaaning; Følgen var, at hvad der blev saaet tidlig, mange Steder spirede uensartet; man var de fleste Steder mest tilbøjelig til at afvente mere Fugtighed, men da Regnperioden i September Maaneds sidste Halvdel og i Begyndelsen af Oktober kom, blev Jorden til Gjengjæld saa vaad, at det nu af den Grund var vanskeligt at saa. Hveden blev saaledes for en stor Del saaet i mindre bekvem Jord, i mange Tilfælde tillige forholdsvis sent; en Del blev først saaet i Oktober Maaned. Takket være November Maaneds usædvanlig milde Vejrlig naaede den dog en ret god Udvikling før Vinteren. Den vedholdende Vinter og det kolde Foraarsvejr trykkede den noget, uden at den dog, da Foraaret kom, var udtyndet i nævneværdig Grad. Noget højere Sommervarme, navnlig i Juli Maaned, vilde have været velgjørende for den. Men trods dens mindre blide Kaar bliver det dog sandsynligvis den af Kornafgrøderne, der, naar den endelige Op-

gjørelse foreligger, vil vise sig højest over Middelhøst. Fra Østjylland, Fyen, Sjælland og Smaaøerne lyde næsten alle Meddelelser om den gunstigt, medens den hist og her paa Lolland og Falster var mindre tilfredsstillende. Ved Siden af et smukt Foldudbytte havde den næsten overalt en anselig Tøndevægt, i Reglen omkring 130 Pd. hollandsk.

Rugen blev gjennemgaaende saaet i noget bekvemmere Jord end Hveden, men blev dog ogsaa for en stor Del saaet forholdsvis sent. Hvor den var saaet tidlig, blev den i det milde Efteraarsvejr særdeles kraftig, og selv den sent saaede naaede en tilfredsstillende Udvikling. Bortset fra, at Snelæg hist og her skadede den noget, kom den godt igjennem Vinteren. Der var Grund til at være ængstelig for den under den idelige Vexlen mellem Frost og Tø og navnlig den sene Nattefrost, vexlende med Solskinsdage, som Foraaret frembød. Den klarede sig imidlertid efter Omstændighederne godt under disse Forhold. Uskadt slap den dog ikke igjennem denne Skjærsild, og naar den fra et mindre Antal Egne i Nord-, Midt- og Østjylland nævnes som Aarets tarveligste Kornafgrøde, skyldes dette vistnok væsentlig Foraarskulden, i mindre Udstrækning Sommerens Regnskyl, medens den paa Øerne, særlig paa Sjælland, hvor den gjennemgaaende blev saaet noget tidligere, voxede saa stærkt til, at de stærke Regnbyger i Juli Maaned slog den saa stærkt ned, at Udbyttet mange Steder gik betydelig under, hvad man havde ventet. Det er sandsynligt, at adskillige Landmænd, der havde taget Hensyn til de fra Forsøgsstationerne offentliggjorte Resultater af Saatidsforsøg med Rug og saaet denne tidligere end sædvanlig, ere blevne betænkelige derved og have besluttet at vende tilbage til den gamle Praxis. Herved maa det dog for det første erindres, at der i de 115 Aar, i hvilke der har været anstillet meteorologiske Observationer her i Landet, aldrig før er indtruffet en November med en saa høj Temperatur (3.7^0 over denne Maaneds Normal), og at der altsaa ikke er megen Sandsynlighed for hyppige Gjentagelser heraf;

og det var jo væsentlig det milde Novembervejr, der bragte den tidlig saaede Rug saa stærkt frem. Men endvidere maa man lægge Mærke til, at det, som denne foreløbige Meddelelse om Rugens Saatid viser, hovedsagelig gaar ud paa, at jo lettere og jo mindre gjødningskraftig Jorden er, desto mere Grund er der til at saa tidligt, medens man selvfølgelig maa være desto varsommere med at saa sin Rug meget tidligt, jo frugtbarere og gjødningskraftigere Jorden er.

Ligesom Vintersædens Saaning faldt i to Perioder, adskilte ved en Regnperiode, saaledes blev ogsaa den tidlig paabegyndte Saaning af Vaarsæden afbrudt af en Regntid, der strakte sig fra en Uge ind i April til lidt over denne Maaneds Midte, efter hvilket Tidspunkt Jorden faldt temmelig vaad og tung. Hvor man fik saaet tidlig i nogenlunde ren og velkultiveret Jord, høstedes der de fleste Steder, navnlig paa Øerne, ganske gode Afgrøder, men hvor tidlig Saaning fandt Sted paa urene Jorder i middelmaadig Gjødningskraft — og disse er der jo desværre flest af —, var Modstandsevnen mod den paafølgende Kulde kun ringe, og Kulden i Forbindelse med Ugræsset kuede da Sæden stærkt. I Jylland gik Nattefrosten og Foraarsstormene særlig ud over Vaarsæden, vistnok fortrinsvis Havren, og trykkede denne i mange Tilfælde langt ned under Middelhøst. Særlig hvor Bygsalg spiller en Rolle, fik Juli Maaneds stærke Regnskyl og det temmelig ustadige Høstvejr en meget uheldig Indflydelse paa Byggets Kvalitet, idet Farven blev mørk og Vægten lav. Ogsaa Havrens Tøndevægt var i de fleste Tilfælde temmelig ringe. Hvilken Forskjel Byggets Kvalitet frembød i 1899 og 1900 giver de fra Landhusholdningsselskabets Bygudvalgs Forsøg udstillede og af Fagmænd bedømte Bygprøver et godt Vidnesbyrd om, og Materialet fra de to Aar egner sig for saa vidt godt til Sammenligning, som det hidrører fra de samme Gaarde, omfatte væsentlig de samme Bygsorter og have ved Dyrkning, Indhøstning og videre Behandling haft ensartede Vilkaar i de to Aar. I Gjennemsnit af samt-

lige Sorter fra de 5 Forsøgssteder gav Bedømmelsen følgende Resultater:

		1899.	1900.
Form	Points	6.4	4.6
Farve	—	6.5	4.4
Kvalitet	—	6.0	4.5
Ialt	Points	18.9	13.5
Hollandsk Vægt	Pd.	114.1	108.7

Høsten besværliggjordes paa de bedre Jorder i høj Grad derved, at Regnen havde slaaet en stor Del af Kornet meget stærkt ned; i mange Tilfælde var man af den Grund afskaaret fra at bruge Mejemaskiner. Stundom gik man saa en Middelvej ved med større eller mindre Held at bruge Slaamaskinerne. Høstvejret var i August Maaneds første Trediedel meget ustadigt. 2det Tidøgn bragte godt Tørvejr og gav Lejlighed til at faa Rugen og en Del af de andre Kornafgrøder godt i Hus. Derefter indtraadte atter en kortere Regnperiode, efterfulgt af en kort Tids fortrinligt Høstvejr, saaledes at Høsten imod Forventning væsentlig var tilendebragt med August Maaneds Udgang. Tiden for Høsten af de forskjellige Afgrøder i de større Landomraader og for Landet som Helhed fremgaar nærmere af Tabel I.

Medens Kornhøsten som Helhed taget vel maa kaldes ganske tilfredsstillende, om end ikke særlig rosværdig, var Høsten af Agerhø i højeste Grad tarvelig. Dette maatte man vente allerede paa Forhaand, idet Tørken i 1899 havde udtyndet Bestanden af Kløver- og Græsplanter i dette Aars Udlægsmarker saa stærkt, at der vel sjældent var Halvdelen af det Antal, der burde være, og disse vare tilmed smaa og svage fra Efteraaret af. Eftersaaning blev kun udført i forholdsvis ringe Omfang, og den vedholdende Vinter i Forbindelse med Foraarskulden, Nattefrosten og Forsommerens Tørke var i høj Grad ugunstig for de eftersaaede Marker, saaledes at det er ret forstaaeligt, at man ikke har været særlig godt tilfreds med Eftersaaningen, hvor denne udførtes. Og den

Tabel I.

Høsttidens Begyndelse og Varighed i 1900.

Efter Opgivelser fra 160 forskjellige Egne.

Landsdel	Rughøsten		Hvedehøsten		Byghøsten				Havrehøsten		Høhøsten paa				Boghvedehøsten		Ærtehøsten		Høstens Varighed Dage *)
					6-rd.		2-rd.				Ager		Eng						
	beg.	sl.	beg.	sl.	beg.	sl.	beg.	sl.	beg.	sl.	beg.	sl.	beg.	sl.	beg.	sl.	beg.	sl.	
Nordjylland	7/8	24/8	—	—	18/8	2/9	17/8	2/9	25/8	15/9	30/6	17/7	14/7	4/8	—	—	—	—	40
Vestjylland	7/8	16/8	17/8	24/8	14/8	29/8	21/8	1/9	20/8	11/9	20/6	9/7	9/7	3/8	29/8	18/9	26/8	8/9	36
Midtjylland	5/8	14/8	—	—	16/8	25/8	16/8	28/8	21/8	8/9	29/6	12/7	12/7	31/7	7/8	18/9	19/8	26/8	35
Østjylland	5/8	16/8	13/8	21/8	12/8	26/8	16/8	1/9	17/8	8/9	24/6	11/7	5/7	22/7	—	—	4/8	3/9	35
Fyen, Langeland, Ærø	4/8	13/8	8/8	21/8	15/8	23/8	15/8	29/8	13/8	31/8	26/6	14/7	6/7	23/7	15/8	24/8	13/8	26/8	28
Sjælland, Samsø	3/8	15/8	8/8	25/8	4/8	18/8	15/8	31/8	15/8	2/9	20/6	9/7	5/7	24/7	7/9	13/9	22/8	6/9	31
Lolland, Falster, Møen	1/8	12/8	4/8	21/8	29/7	16/8	10/8	31/8	12/8	31/8	20/6	6/7	5/7	23/7	—	—	9/8	20/8	34
Hele Landet	5/8	16/8	10/8	22/8	11/8	15/8	16/8	31/8	18/8	6/9	24/6	11/7	8/7	27/7	22/8	10/9	16/8	1/9	34

*) For de 4 Kornarter (Rug, Hvede, Byg og Havre).

yderst sparsomme Vegetation paa de ikke-eftersaaede Marker havde lige saa uheldige Betingelser for at brede sig. Resultatet blev, at Plantedækket paa første Aars Markerne meget almindelig bestod af Kornblomst, Kamille, Oxeøje o. l. med en Bundvegetation af Sandvaaner, Hønsetarm, Stedmoderblomst og lignende værdiløse Arter med en mer eller mindre sparsom Indblanding af Kløver og Græs. Heller ikke i de ældre Græsmarker var der nogen tilfredsstillende Frodighed før henad Eftersommeren og Efteraaret. Det lidet Agerhø, der høstedes, var tilmed af tarvelig Beskaffenhed. Engene led i høj Grad af Foraarskulden, i Jylland særlig af Nattefrosten, der, som bekjendt, kan være fuldt saa ødelæggende for Engene som for Markerne. Der høstedes derfor kun smaa Afgrøder af Enghø af jævn god Kvalitet. Og endelig var Sommergræsningen meget knap, hvilket var saa meget mere følelig som man med de smaa Foderbeholdninger fra forrige Aar trængte til at faa Kreaturerne tidligt paa Græs, og som Staldfodermarkerne heller ikke gav store og navnlig ikke tidlig tjenlige Afgrøder.

Rodfrugter og Kartofler vare derimod vistnok Aarets bedste Afgrøde, selv om de ved Optagningen maaske næppe helt svarede til, hvad man havde ventet. Hvor Stormen i Maj Maaned ikke havde tyndet Plantebestanden i Roemarkerne ud, stod der i Reglen temmelig sluttede Rækker af Roer, der naaede en jævn og ensartet Størrelse og et godt Tørstofindhold. Helt eller halvt mislykkede Roemarker, som de to foregaaende Aar frembød i saa rigelig Mængde, saaes forholdsvis faa Steder.

De Forskydninger i Arealets Benyttelse, der er foregaaet i det sidste Aar, synes i alt væsentlig at være en Fortsættelse af, hvad der har fundet Sted i de senere Aar. De herom fra 150 forskjellige Egne modtagne Oplysninger ere sammenstillede i Tabel II, hvori Tallene angive det Antal Egne i de respektive Landsdele, hvorfra det er meddelt, at Dyrkningen af de forskjellige Egne er henholdsvis udvidet, uforandret eller indskrænket.

Tabel II.

Forskydninger i Arealets Benyttelse 1900.

Efter Opgivelser fra 150 Egne.

Afgrøde		Nordjylland	Vestjylland	Midtjylland	Østjylland	Fyen, Langeland, Ærø	Sjælland, Samsø	Lolland, Falster, Møen	Bornholm	Hele Landet
Hvede	udvidet	—	—	—	3	3	4	—	—	10
	uforandret	3	7	12	12	12	20	5	—	71
	indskrænket	—	4	—	3	8	5	3	1	24
Rug	udvidet	—	4	2	—	4	3	1	—	13
	uforandret	10	10	13	13	17	25	4	1	93
	indskrænket	1	4	9	9	3	2	2	—	30
2-rd. Byg	udvidet	—	2	2	—	5	4	2	1	16
	uforandret	7	12	17	17	14	24	6	—	97
	indskrænket	3	2	4	7	5	2	—	—	23
6-rd. Byg	udvidet	—	2	2	2	2	3	1	—	12
	uforandret	7	8	14	11	11	16	6	1	74
	indskrænket	3	8	7	5	9	10	—	—	42
Havre	udvidet	2	5	5	7	6	3	1	—	29
	uforandret	7	8	17	10	16	24	6	—	88
	indskrænket	2	5	2	4	2	3	1	1	20
Blandsæd	udvidet	6	11	17	15	9	10	2	1	71
	uforandret	4	4	4	5	11	18	6	—	52
	indskrænket	—	2	—	1	4	3	—	—	10
Staldfoder	udvidet	7	15	17	18	16	21	8	—	103
	uforandret	3	3	5	2	7	9	2	1	32
	indskrænket	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Ærter	udvidet	—	4	4	—	1	1	—	—	10
	uforandret	5	9	13	14	10	13	2	1	67
	indskrænket	1	2	2	3	13	13	7	—	41
Rodfrugter	udvidet	11	17	22	21	21	21	9	1	123
	uforandret	—	1	2	1	2	9	1	—	16
	indskrænket	—	—	—	—	2	1	—	—	3
Kartofler	udvidet	—	10	12	6	4	8	1	1	42
	uforandret	9	7	11	13	18	22	7	—	87
	indskrænket	1	1	—	2	1	—	—	—	5
Græsfrø	udvidet	—	4	3	2	3	3	—	1	16
	uforandret	5	10	13	15	17	20	5	—	85
	indskrænket	1	1	1	1	3	2	1	—	10
Rodfrugtfrø	udvidet	—	3	3	7	9	11	7	1	41
	uforandret	4	8	7	11	14	15	1	—	60
	indskrænket	—	1	—	—	—	1	—	—	2

For Hvedens Vedkommende har der i Aar været kjendelig stærkere Tilbøjelighed til Indskrænkning end til Udvidelse, medens det modsatte har været Tilfældet i de nærmest foregaaende Aar (Opgivelserne for de 4 sidste Aar have været henholdsvis 34, 23, 17 og 10 for Udvidelse og 18, 14, 19 og 24 for Indskrænkning). Navnlig paa Fyen har man ikke faa Steder saaet et mindre Hvedeareal end i de foregaaende Aar. Ligesom tidligere lyde ogsaa Opgivelserne for i Aar paa en Indskrænkning i Rugarealet, og ligesom i de to foregaaende Aar hidrøre Meddelelserne herom særlig fra Midt- og Østjylland, derimod ikke, som tidligere, fra Sjælland. Næsten over hele Landet — de sydlige Øer dog undtagne — ser det ud til, at Bygdyrkningen indskrænkes; for Øernes Vedkommende gjælder dette dog hovedsagelig kun sexradet Byg. Om Havren lyde vel flere Opgivelser paa Udvidelse end paa Indskrænkning; men Udvidelsen af Havrearealet synes dog at være mindre end i de foregaaende Aar. Overhovedet synes det, at Arealet med Kornafgrøder til Modenhed stadig formindskes lidt. Af de indkomne Opgivelser lød i 1897 16 pCt. paa Indskrænkning af Arealerne med de 4 Kornarter tilsammen, i 1898 18 pCt., 1899 20 pCt. og i 1900 22 pCt. Herved maa dog erindres, at Arealet med Blandsæd stadig er i stærk Tiltagen. Kornarealerne synes saaledes som Helhed at være Gjenstand for en jævn om end langsom Formindskelse, og indenfor Kornarterne gaar Forskydningen væsentlig i Retning fra Salgs- og Brødkorn til Foderkorn. En stadig og stærk Udvidelse synes Arealet med Staldfoder at undergaa. Hvor store Værdier, der indvindes af dette Areal, vides der intet sikkert om, da vor Høststatistik desværre ingen Oplysninger indeholder om Staldfoderarealernes Høstudbytte, men det Indtryk, man faar, ved i Sommertiden at lægge Mærke til Staldfoderafgrøderne, gaar nærmest i Retning af, at de give et gjennemgaaende alt for tarveligt, men rigtignok i høj Grad vexlende Udbytte. Endvidere faar man et bestemt Indtryk af, at det volder Vanskelighed at være forsynet

med tilstrækkeligt Staldfoder paa et passende Udviklingstrin til de Tider, hvor der er mest Brug derfor. Dette uheldige Forhold beror sikkert for en ikke ringe Del paa, at man endnu véd alt for lidt om hensigtsmæssige Staldfoderblandinger for forskjellige Forhold. Af henved 200 modtagne Opgivelser af de i de respektive Egne almindelig benyttede Blandinger fremgaar det, at disse ere i højeste Grad vexlende, og man faar ikke Indtryk af, at Variationerne i alle Tilfælde hviler paa nogen bestemt begrundet Mening om, hvad der er det fordelagtigste, men snarere, at Tilfældet og gammel Vane særdeles ofte faar Lov at raade. Udsædsmængden af de almindeligt benyttede Staldfoderplanter vexler fra lidt over 100 Pd. og til henimod 400 Pd. pr. Td. Ld. I en Del Tilfælde — dog forholdsvis faa — benytter man kun en Blanding af Byg og Havre, hvilket næppe i et eneste Tilfælde vil være at foretrække. Langt hyppigere bestaar Blandingen, som bekjendt, af Havre og Vikker, der blandes i saa vexlende Forhold som fra 200 Pd. Havre og 25 Pd. Vikker til 50 Pd. Havre og 200 Pd. Vikker. Fra Fjerdedelen til Halvdelen af Havren erstattes ofte af Byg, ligesom der nu jævnlig gives en Tilsætning af Ærter, ofte dog kun 10—20 Pd. pr. Td. Ld. I de allerfleste Tilfælde ere Kornarterne til Stede i Blandingen i betydelig større Mængde end Bælgsæden, medens det omvendte rimeligvis i mange Tilfælde vilde være at foretrække. Vi ere næppe ret meget videre fremme nu med Hensyn til Staldfodermarkernes Behandling og Besaaning end vi for 20—30 Aar siden vare for Græsmarkernes Vedkommende. Og kan end Staldfodermarkerne i Betydning ikke sammenlignes med Græsmarkerne, er der dog ikke Tvivl om, at en rationelt gjennemført Staldfoderdrift vilde betinge meget væsentlige Fremskridt for et overordentlig stort Antal Ejendomme, og allerede det nuværende Staldfoderareal er saa stort — omkring 120,000 Tdr. Ld. —, at der er al mulig Grund til at søge at bringe et tilfredsstillende Udbytte ud deraf. Hertil kræves imidlertid ikke alene et sikrere Kjendskab til det hensigtsmæssigste Blan-

dingsforhold for forskjellige Jorder og efter Tiden, da Afgrøden skal være tjenlig til Brug, til Saatiden, Gjødskningen o. s. v.; men meget taler for, at der netop paa dette Omraade vil være særlig Grund til at søge nye Kulturformer tilvejebragt, og at det vil falde forholdsvis let at tilvejebringe Forbedringer her. — Ligesom tidligere gaa næsten alle Meddelelser ud paa, at Rodfrugtarealet er udvidet. Ligeledes synes Kartoffelavlen at være udvidet noget. Navnlig fra Vest- og Midtjylland lyde forholdsvis mange Meddelelser herpaa. Medens Avlen af Græsfrø synes at have holdt sig uforandret, er Avlen af Rodfrugtfrø gaaet kjendelig frem i mange Egne, medens der næsten ingen Steder synes at være foregaaet Indskrænkninger heri. Det vilde efter alt at dømme betegne et meget betydeligt Fremskridt paa Roedyrkningens Omraade, om vore Roemarker i en nær Fremtid kunne blive besaaede med indenlandsk Roefrø af gode Stammer. Det er en Kjendsgjerning, at gode danske Rodfrugtstammer giver 10 à 20 Centner Tørstof mere pr. Td. Ld. end de tilsvarende Sorter fra endog højt ansete udenlandske Frøavlere og Frøhandlere, medens man vistnok vanskeligt vil finde udenlandske Stammer, der kan konkurrere med tilsvarende indenlandske. Det maa dog erindres, at det ikke netop er Avlsstedet Danmark, der betinger dansk Frøs Overlegenhed, men kun et dygtigt og ihærdigt Arbejde fra Frøavlerens Side for at fremme de paagjældende Stammers gode Egenskaber; i Henhold hertil kan der meget vel forekomme endog anselige Partier af hjemmeavlet Frø, der ikke overgaar det udenlandske. Ønskeligt vilde det være, om Forbrugerne vilde honorere et solidt Arbejde fra Frøavlernes Side ved at betale en saadan Pris for Frø af bevislig gode Stammer, at Frøavlerne kunde staa sig ved at sætte yderligere Arbejde ind derpaa. Forbrugerne ville selv høste den aldeles overvejende Fordel derved. Men det er desværre endnu alt for almindeligt, at man — særlig paa de mindre Gaarde — først og fremmest ser paa Frøets Pris pr. Pd., og for at spare 2—3 Kr. pr. Td. Ld. til Udsæden, udsætter sig for

at høste 10 à 20 Centner Tørstof mindre, svarende til 40 à 80 Kr., eller at man — særlig paa en Del større Gaarde — med tilsvarende Resultat af gammel Vane vedbliver med at tage sin Frøforsyning fra et eller andet udenlandsk Firma.

Samtidig med den stadige Forøgelse af det samlede Roeareal foregaar der visse Forandringer med Hensyn til Fordelingen af Arealet mellem de 5 Slags Rodfrugter: Runkelroer, Turnips, Sukkerroer, Kaalroer (»Kaalrabi«) og Gulerødder. Disse Forandringer have dog ikke været regelmæssige i Aarenes Løb. Der dyrkedes nemlig følgende Areal med de respektive Rodfrugter:

Tabel III.

Rodfrugtart	1896		1888		1881	
	Tdr. Ld.	pCt.	Tdr. Ld.	pCt.	Tdr. Ld.	pCt.
Runkelroer	54,962	36	33,508	36	12,200	38
Turnips	52,941	34	32,049	35	7,891	24
Sukkerroer	22,977	15	12,438	13	2,754	9
Kaalroer	11,737	8	3,920	4	3,539	11
Gulerødder	11,233	7	11,045	12	5,269	18
Ialt...	153,850	100	93,000	100	31,653	100

Det ses saaledes, at Runkelroerne paa alle de 3 Tidspunkter har været dyrket i størst Udstrækning og indtaget omtrent samme Procentdel af Roearealet. Dernæst kommer Turnips, der fra 1881 til 1888 tiltog forholdsvis stærkt. Sukkerroernes procentvise Andel i Arealet er voxet jævnt fra 9 til 15. Arealet med Kaalroer gik procentvis stærkt tilbage fra 1881 til 1888, men er senere atter gaaet fremad, medens det med Gulerødder besaaede Areal er gaaet regelmæssigt og stærkt tilbage i Forhold til hele Roearealet. Efterfølgende Tabel IV giver en Antydning af, hvorledes dette Forhold for Tiden stiller sig. De i Tabellen sammendragne Tal ere fremkomne ved

Optælling af de forskjellige Svar paa følgende udsendte Spørgsmaal: Har der i Aar været Tilbøjelighed til at udvide Dyrkningen af nogen af de 4 Rodfrugtarter (Runkelroer, Turnips, Kaalroer, Gulerødder) paa Bekostning af en anden, og da hvilke? Tallene tyde paa, at Runkel-

Tabel IV.

Rodfrugtart		Nordjylland	Vestjylland	Midtjylland	Østjylland	Fyen, Langeland, Ærø	Sjælland, Samsø	Lolland, Falster, Møen, Bornholm	Hele Landet
Runkelroer	udvidet	4	9	9	14	16	13	9	74
	indskrænket	2	—	1	3	1	2	1	10
Turnips ...	udvidet	7	4	9	6	6	5	—	38
	indskrænket	2	9	7	12	9	5	2	46
Kaalroer ...	udvidet	7	13	14	17	—	1	2	54
	indskrænket	—	—	—	2	6	5	2	15
Gulerødder	udvidet	3	3	12	8	2	1	—	29
	indskrænket	1	6	—	8	10	13	4	42

roer og Kaalroer afgjort vinde Terræn, medens Turnips og Gulerødder ere i Tilbagegang. Forholdet er dog ikke ens i alle Egne af Landet. Medens saaledes næsten alle Opgivelser om Runkelroen lyder paa dennes forøgede Udbredelse, ogsaa Jylland, synes Turnipsen særlig i Vest- og Midtjylland at brede sig noget, men at indskrænkes i Nord- og Østjylland og paa Øerne. Kaalroerne synes at brede sig meget stærkt over hele Jylland, men at være i Tilbagegang paa Øerne. I det store Hele tyde disse Tal bestemt paa, at de to værdifuldeste Rodfrugtarter, Runkelroer og Kaalroer, ere godt paa Vej til at fortrænge Turnipsen og Gulerødderne.

Det er en glædelig Kjendsgjerning, at Landboforeningerne i de seneste Aar have begyndt at rette deres Opmærksomhed ogsaa paa Agerbruget. Deri har man den bedste Borgen for, at denne Side af Landbruget gaar

bedre Kaar imøde og udvikle sig i Overensstemmelse med den store Befolknings Ønsker og Tarv. Bortset fra adskillige Undtagelser, kan det vistnok siges, at det er de midt i Halvfemserne paabegyndte lokale Markforsøg, der have fængslet Landboforeningernes Opmærksomhed; men ved Siden heraf er der i forskjellige Foreninger taget adskillige andre Opgaver op. Af specielle Agerbrugsspørgsmaal, som i det sidste Aar have været tagne op til Virkeliggjørelse i Landboforeninger, skal nævnes følgende:

1. Aalborg Amts Landboforening: Lokale Gjødningsforsøg.
2. Bølling-Nørre Herreders L.: Gjødningsforsøg, Roedyrkningsforsøg.
3. Skodborg-Vandfuld Herr. L.: Gjødningsforsøg.
4. Ulfborg-Hind Herr. L.: Gjødningsforsøg.
5. Morsø L.: Dyrkningsforsøg med Rodfrugter, Gjødningsforsøg.
6. Hjerm-Ginding Herr. L.: Gjødningsforsøg.
7. Salling L.: Gjødningsforsøg, Rodfrugter.
8. Viborg A. landøk. Forening: Gjødningsforsøg m. m.
9. Hammerum Herr. L.: Gjødningsforsøg.
10. S. Felding-Assing-Skærrild L.: Gjødningsforsøg.
11. Kolding Omegns L.: Gjødningsforsøg.
12. Vejle Vesteregns L.: Gjødningsforsøg, Redskabsprøver.
13. Randers Amtshusholdningsselskab: Gjødningsforsøg.
14. Kolind L.: Gjødningsforsøg, Kartoffeldyrkningsforsøg.
15. Fløver og Omegns L.: Planteavlsudstilling.
16. Horsens nye L.: Præmiering af Roemarker.
17. Vejle Amts L.: Gjødningsforsøg.
18. Fyens Stifts patriotiske Selskab: Gjødningsforsøg, Lucerneforsøg.
19. Vends Herreds L.: Præmiering af Roemarker.
20. Langelands landøk. Forening: Gjødningsforsøg.
21. De samvirkende sjæll. L.: Forevisningsmarker, Gjødningsforsøg.
22. Kjøbenhavns Amts L.: Bygdyrkningsforsøg m. m.

23. Vestlollands L.: Gjødningsforsøg, Forevisningsmark, Udstilling.
24. Maribo Amts økon. Selskab: Bygdyrkningsforsøg.
25. Nordfalsters L.: Gjødningsforsøg.
26. Østlollands L.: Gjødningsforsøg.
27. Bornholms landøk. Forening: Gjødningsforsøg, Forevisningsmark.

Denne Liste, der iøvrigt ikke er fuldstændig, og hvortil bl. a. kunde føjes de i mange Landboforeninger arrangerede Fællesindkjøb af Frø og Kunstgjødning, Præmiering af Huslodder m. m., viser, at Landboforeningerne have begyndt at tage kraftigt fat paa Foranstaltninger til Agerbrugets Fremme. Der er saaledes gode Tegn til, at der herefter vil indtræde mere Ligevægt i Landboforeningernes Arbejde ved at dette fordeles mere ligeligt paa Landbrugets forskjellige Sider.

Naar denne Landboforeningsvirksomhed foreløbig fortrinsvis har koncentreret sig om rationel Anvendelse af Handelsgjødning, da hænger dette vel til Dels sammen med, at det var denne Sag, man først kom ind paa. Men den overordentlige Betydning af rigtig Anvendelse af Handelsgjødning indeholder i og for sig fuld Berettigelse til, at dette Arbejde tages op i stor Udstrækning. Der er vistnok endnu kun yderst faa Landbrug, der selv producerer saa megen Gjødning, som der med Fordel kunde bruges, og med Nutidens forholdsvis lave Priser paa Handelsgjødning, er der derfor megen Anledning til at bruge større eller mindre Tilskud heraf; men da Fordelen herved i første Linie afhænger af, at man vælger de Gjødningsstoffer, som i hvert enkelt Tilfælde behøves, og da dette ikke med Sikkerhed kan vides paa Forhaand, er lokale Forsøg herover netop i ganske særlig Grad betimelige. Resultaterne af de hidtil udførte Gjødningsforsøg berettiger til at antage, at en gjennemført rationel Anvendelse af Handelsgjødning vil kunne hæve Værdien af Danmarks samlede Høst med et Beløb, der ligger imellem 50 og 100 Millioner Kr. aarlig, og til at forud-

sætte, at mindst Halvdelen heraf vil kunne inkasseres som Nettofortjeneste. En særlig Mission have de lokale Gjødningsforsøg som Led i Agitationen imod de i Forhold til Priserne næsten værdiløse Blandingsgjødninger, der med en beundringsværdig Ihærdighed fra Forretningsmænds Side med Held søges indarbejdede. Det lader sig næppe gjøre ad Lovgivningens Vej at standse denne Trafik, og naar Sælgeren opgiver Indholdet af Plantenæringsstoffer og den Form, hvori disse foreligge, og han ikke giver Varen et vildledende Navn, maa han selvfølgelig have Lov til baade at fabrikere disse Varer og forlange en hvilken som helst Pris derfor. For saa vidt Sælgeren ikke overskrider denne Begrænsning, er hans Stilling, juridisk set, vist nok fuldt korrekt. Der mangler i denne Sag kun, at Landmændene fra deres Side indtager en lige saa korrekt Stilling ved uden Undtagelse kort og godt at afvise ethvert Tilbud om Blandingsgjødninger. At dette imidlertid ikke finder Sted, men at der tværtimod sælges endog meget store Partier af Blandingsgjødninger til Priser, der er adskillige Gange højere end Varernes virkelige Værdi, har det forløbne Aar bragt de stærkeste Vidnesbyrd om. Det vilde ikke være nogen daarlig Skik, at enhver Landmand i sin Stue havde ophængt en »sort Tavle«, hvorpaa han opskrev de Varer, som han ikke skal kjøbe, eller at man i hver Landboforening anskaffede sig en saadan Tavle og f. Ex. ved de aarlige Generalforsamlinger vedtog, hvad der skulde indføres paa den.

Medens der kan konstateres større eller mindre Fremskridt og Forbedringer paa ikke faa af Agerbrugets specielle Omraader, synes dette desværre endnu ikke at være Tilfældet med Hensyn til Markernes Renhed. Afvigte Sommer florerede Ugræsset saa stærkt som nogensinde, og det synes stadig at staa smaat til med Bestræbelserne for at modvirke dette Onde. Interessen for denne Sag synes dog at voxe lidt; dels har man i enkelte Landboforeninger Planer oppe om at komme ind paa Præmiering

af rene Marker, dels begynder man hist og her i Praxis at prøve enkelte særlige Midler herimod. For at faa Overblik over, hvad der i sidstnævnte Retning er foretaget, udsendtes følgende Spørgsmaal: »Har der i det sidste Aar været prøvet nye eller særlige Midler til Ugræssets Bekæmpelse, og da hvilke og med hvilket Resultat?« Nogle af de indkomne Svar med Angivelse af Egnen, hvorfra de hidrøre, skal anføres: Hjørring: »Harvning af den opkomne Vaarsæd har hæmmet Agerkaal og vild Spergel.« Ringkjøbing: »Skrællepløjning i rette Tid kan her paa Egnen overflødiggjøre Brakken.« Varde: »Jeg har med godt Resultat overharvet Vaarsædmarkerne baade før Sæden kom op og naar den var et Par Tommer lang. Ligeledes overharvede jeg min Runkelroemark før Planterne kom op, hvilket jeg mener er et ypperligt Middel baade til at hæmme Ukrudtet og til at fremme Roernes Vækst.« Struer: »Jordens tidlige Behandling med Agerslæberen vinder forøget Indpas og virker som oftest godt til de korsblomstredes Udryddelse.« Skive: »Oprykning med Rod har været brugt med godt Resultat.« Bjerringbro: »Anvendelse af sexradet Byg, som saaes sent, hvorved man kan give Marken en Extrabehandling om Foraaret. Havde dog ventet bedre Resultat deraf.« Kjellerup: »Foraarspløjning bliver mere og mere almindelig.« Laven: »Skrællepløjning er prøvet; det hjælper vist noget for Tidsel og Følfod, men ikke for Agerkaal, der gjør det snarere Skade.« Højslev: Lugning og Skrælpløjning, hvilken sidste har vist god Virkning.« Jebjerg: »Naar Sæden er ved at komme op, bruger jeg at harve Marken med en 12 Fods Frøharve; det forekommer mig at være den Maade, hvorpaa man bedst kan bekæmpe Agerkaalen.« Brørup: »Paa en Gaard her benyttedes Radsaaning af Vaarsæden og Harvning under Sædens Frembrud med en stumptandet »Agerkaalsharve«. Resultatet nærmest lig Nul, da Agerkaalen som Følge af Tørke ikke spirede i Saatiden.« N. Snede: »Tidlig foretaget Skrællepløjning med godt Udfald.« Randers: »Jeg har med stort Held i de sidste Aar anvendt følgende Frem-

gangsmaade for at udrydde Tidsel og Følfod: Brakken pløjes 6 Gange; Stubmarkerne skrællepløjes saa tidligt som muligt; derefter pløjes dybt til 7 Tom. Dybde; om Foraaret pløjes af i en Dybde af 5 Tom.; Sæden saaes da saa vidt muligt samme Dag som Jorden er pløjet.« Støvring: »Ved Nedpløjning af Vaarsæden med efterfølgende Harvning i den opløbne Sæd synes man at se nogen Bekæmpelse af Frøukrudtet.« Kolind: »Tophugning af blomstrende Agerkaal.« Grenaa: »Harvning af Vaarsæden har vist god Virkning ved Ødelæggelse af Agerkaal.« Tørring: »Tidlig Tromling og Slæbning i Foraaret paa den pløjede Fure er brugt med god Virkning.« Skanderborg: »Hyppig Skrællepløjning har medført ret gunstige Resultater, navnlig overfor Følfod.« Assens: »Mod Kiddike er med godt Resultat anvendt dyb Radsaaning og Harvning af Marken umiddelbart før Sæden kom op, samt Radrensning af Sæden, naar den er 3—4 Tom. høj.« Ullerslev: »Overharvning 8 Dage efter at Sæden var kommen op gav godt Resultat.« Otterup: »Radsaaning og senere Harvning og Tromling; andre Steder Dækning af Vaarsæden med Skrælleplov og senere Harvning og Tromling; begge Dele med godt Resultat.« Tølløse: »Man har jo ment at kunne bekæmpe Ukrudtet ved Skrællepløjning; men Resultatet er som oftest daarligt.« Nykjøbing Sj.: »Vi prøvede med Held at hugge Toppen af Agersennepen i Havremarken med en skarp Le.« Sorø: »Letharvning af den nylig spirede Vaarsæd, medens Agerkaal etc. endnu staar med Kimbladene.« Amager: »Tyk Saaning paa særlig urene Pletter.« Horslunde: »Skrællepløjning strax efter Høst er udmærket. Mod Agerkaalen er Letharvning benyttet med særdeles godt Resultat, saa snart den viser sig over Jordskorpen om Foraaret.« Stege: »Harvning af Sæden lige naar Ukrudtet spirer har vist sig at ødelægge særlig Agerkaalen betydeligt.« Stubbekjøbing: »Oversprøjtning med Vitriolopløsning er forsøgsvis anvendt med godt Resultat.« Nakskov: »Undertegnede forsøgte Oversprøjtning med Jernvitriol paa Agerkaal, der herved ødelægges, naar Ar-

bejdet udføres i Tide og Vædsken er tilstrækkelig findelt. Forsøgte ligeledes med godt Resultat Overharvning af den opkomne Sæd.« Maribo: »Her paa Gaarden er med Held praktiseret Bortlugning af Kiddike i Pletter i Bygmarken (Bygget radsaaet med 6 Tom. Afstand).« Nakskov: »Gjentagen Harvning af Vaarsæden, naar Agersennepen er ved at bryde frem, har paa radsaaet Sæd gjort fortrinlig Nytte.« Bornholm: »Her er forsøgt mod Mælketidsel at pløje 2 Gange om Foraaret, men Resultatet blev en Forøgelse af Tidslerne.«

Statens Planteavlsudvalg har — foruden det med Administrationen af Forsøgsvirksomheden i Almindelighed forbundne Arbejde — særlig søgt at bringe de lokale Markforsøg ind i fastere Former. Saa længe dette Arbejde havde en mer eller mindre privat Karakter, var det naturligt, at der ikke arbejdedes efter synderlig faste og ensartede Regler. Men samtidig med, at der hertil bevilges anselige Midler af Statskassen, maa der fra Administrationens Side selvfølgelig fordres en vis Garanti for, at disse Midler anvendes rationelt, og at der ved Arbejdet ikke gaas udenfor visse ensartede Grundprincipper. Paa den anden Side gaar det heller ikke an at lægge det private Initiativ — der i dette Arbejde dog altid vil spille Hovedrollen — i for snævre Baand, ligesom der maa være fornøden Plads for Hensyntagen til forskjellige stedlige Forhold. De om denne Sag i Aarets Løb førte Forhandlinger have vist, at det ikke har været uden Vanskelighed at finde en for alle Parter fuldt tilfredsstillende Form for Arbejdets Udførelse. Det synes imidlertid at være lykkedes Planteavlsudvalget at finde en Form, som alle Parter maa kunne bifalde. Denne gaar ud paa, at det overlades Landboforeningerne selvstændigt at administrere de lokale Markforsøg under Tilsyn af Bestyrerne for Statens Forsøgsstationer. Det bliver derefter den paagjældende Landboforenings Sag at antage og under en af Foreningen, resp. dennes Planteavlsudvalg, selv valgt Form at samarbejde med en Leder af de

Forsøg, der udføres indenfor dens Virksomhedsomraade, hvilken Forsøgsleder lægger Forsøgsplanerne under Planteavlsudvalgets Approbation, antager den fornødne Assistance ved den detaillerede Ledelse, har Ansvaret for Arbejdets forsvarlige Udførelse og afgiver Beretning og Regnskab til Foreningen. — Det skyldes i overvejende Grad Planteavlsudvalgets Initiativ, at Danmarks Agerbrug og Plantekultur var saa fyldigt og smukt illustreret ikke alene ved Landmandsforsamlingen i Odense, men tillige ved Verdensudstillingen i Paris. — I Aarets Løb har Udvalget udsendt 2 »Meddelelser«, den ene om Eftersaaning af Udlægsmarker paa Grundlag af P. Nielsens Forsøg, den anden indeholdende Hovedresultaterne af Dyrkningsforsøg med forskjellige Kartoffelsorter.

Ved Forsøgsstationerne har Arbejdet i alt væsentligt været en umiddelbar Fortsættelse af de foregaaende Aars Forsøg. Der har saaledes været udført Dyrkningsforsøg med de vigtigste hjemlige og fremmede Kornsorter, med Blandinger af Byg og Havre, delvis med Indblanding af forskjellige Mængder af Bælgsæd, Forsøg (paabegyndte i 1899) med forskjellige Staldfoderblandinger, endvidere Forsøg over Saatidens og Saamængdens Indflydelse paa Rug- og Havreafgrøderne, Forsøg med forskjellige Kartoffelsorter og med forskjelligt Voxerum og forskjellig Størrelse af Læggekartofler, med Kløver fra forskjellige Avlssteder o. s. v. Af nye Arbejder, der ere paabegyndte i 1900, skal særlig nævnes en omfattende Række Forsøg med forskjellige Frøblandinger til Udlæg og en ny Række Forsøg til Sammenligning af forskjellige Rodfrugtstammer, hvorved man paa en mere rationel Maade end hidtil vil søge at udpege de bedste indenlandske Rodfrugtstammer og paa den ene Side holde de i Forsøgene deltagende Frøavlere bekjendte med Manglerne ved deres respektive Stammer og give Vink om disses Forbedring, og paa den anden Side udbrede Kundskab om, hvor de bedste Stammer findes og saaledes bidrage til, at Roemarkerne efterhaanden kunne blive besaaede med mere produktive

Rodfrugtformer. Endvidere er der paabegyndt en Række Forædlingsforsøg med Rodfrugter med det Formaal at undersøge, hvilken Methode der er mest formaalstjenlig at anvende ved Frøavl med særligt Henblik paa den individuelle Nedarvningsevne. Ved Forsøgsstationen i Askov har man fortsat med at forberede de under Stationen inddragne Mosearealer til Forsøg og her paabegyndt enkelte nye Forsøgsrækker.

Bevillingen til Foretagelse af Forsøg i Plantekultur og den dertil knyttede Konsulentvirksomhed androg for Finansaaret 1900—1901 c. 63,400 Kr. Paa Finanslovforslaget for 1901—1902 er denne Post undergaaet en betydelig Forøgelse, idet den lyder paa c. 151,000 Kr. Denne Forøgelse skyldes dels enkelte, delvis extraordinære, Forhøjelser af de bestaaende Stationers Budgetter; men særlig skyldes Forøgelsen to nye Foranstaltninger, der ere foreslaaede, nemlig Oprettelsen af en Forsøgsstation paa Fyen, hvorom der i denne Landsdel næres et stærkt Ønske, og Oprettelsen af et Laboratorium for plantepathologiske og plantefysiologiske Undersøgelser.

Det kgl. Landhusholdningsselskabs Dyrkningsforsøg med forskjellige Bygsorter have været fortsatte i det gamle Spor — og givet ny Bekræftelse paa det gamle Resultat, at Prenticebygget ubetinget er den foldrigeste af alle de Bygsorter, der have været prøvede her i Landet. Dette Faktum er nu saa sikkert fastslaaet, at man i den Sag egentlig ikke har yderligere Vidnesbyrd behov; tilbage staar kun at indføre den i de Landbrug, hvor man endnu dyrker mindre ydende, ældre eller nyere Sorter. Paa Foranledning af Bygudvalget arbeldes der fra forskjellig Side stadig paa at tilvejebringe forbedrede, navnlig mere foldrige, Former af det smukke Goldthorpebyg.

Et betydeligt Bidrag til Fremme af Planteavlen blev givet ved Landmandsforsamlingen i Odense. Ved de tidligere Landmandsforsamlinger har det egentlige

Agerbrug været sat fuldstændigt til Side, i Reglen kun repræsenteret ved nogle Frø-, Korn- og Gjødningsprøver, der have været indordnede under den saakaldte Produktafdeling. En Gjentagelse heraf ved den sidste Landmandsforsamling blev forebygget i den 11te Time, idet der blev dannet en særlig Sektion for Plantekultur, der med et anseligt Tilskud fra Landmandsforsamlingen og fra privat Side foranstaltede en ret omfattende og instruktiv Udstilling til Belysning af »Landbrugets Jorddyrkning og Plantekultur«. Materialet hertil bestod af Vækstforsøg, Præparater og Samlinger af Korn og Frø, Jordbundsprøver, Gjødningsstoffer, Kort til Belysning af Jordbundsforholdene og klimatologiske Forhold, grafiske Fremstillinger af Forsøgsresultater, Driftsforhold, Gjødningsstatik o. s. v. Dette store Materiale tilvejebragtes ved Samarbejde mellem Statens Planteavlsudvalg og Forsøgsstationer, Hedeselskabet, Landbohøjskolen, Maltbygudvalget, Dansk Frøkontrol, Meteorologisk Institut, Dr. E. Rostrup, Fru S. Rostrup, Red. Erh. Frederiksen o. fl. Udstillingen havde vistnok ikke ringe Betydning ved at vække Interesse for og sprede Kjendskab til forskjellige herhen hørende Spørgsmaal; men det viste sig tillige — hvad man ikke tidligere havde haft Lejlighed til at se —, at en Planteavlsudstilling meget vel lader sig tilvejebringe i Sommertiden, saa at man maa antage, at denne Afdeling herefter vil være et lige saa selvskrevet Led i de større almindelige Landbrugsudstillinger som Dyrskuerne, Mejeri- og Maskinudstillingerne.

Dansk Frøkontrol har, som sædvanlig, foruden de almindelige Undersøgelser foretaget forskjellige særlige Undersøgelser, der delvis frembyde megen Interesse. Af de til Efterundersøgelse fra Landmænd indsendte Frøprøver havde i Henhold til Frøkontrollens Aarsberetning 63 pCt. en ringere Renhed og 67 pCt. en lavere Spireevne end af Sælgeren garanteret. Flertallet af disse Overskridelser vare ganske vist forholdsvis smaa, men de naa dog op til, at f. Ex. et Parti Engsvingel, der var solgt

med en garanteret Renhed af 98 pCt., kun havde en Renhed af 31 pCt., og at et Parti Draphavre med garanteret Spireevne af 84 pCt. kun havde 59 pCt. Spireevne; Salgsprisen for Draphavren var 45 Øre pr. Pd.; men naar der tages Hensyn til den fundne Renhed og Spireevne, bliver Prisen pr. Pd. rent, spiret Frø 81 Øre; paa tilsvarende Maade bliver Prisen for et Pd. rent, spiret Frø af den ovennævnte Engsvingel 1.75 Kr., naar Salgsprisen sættes til 45 Øre. En Oversigt over Avlsstedet for en Del af de undersøgte Frøprøver viser, at 30 Prøver Hundegræs hidrørte fra Australien og kun 8 fra Amerika; dette tyder paa, at australsk Hundegræs sælges i overvejende Mængde, hvad der i Henhold til offentliggjorte Forsøgsresultater her hjemme fra maa forudsættes at volde et ganske anseligt Tab paa Landets Græsmarker. En Undersøgelse af Spireevnen hos en Del Plantearters Frø, der var fortæret af en Ko og udtømt med Gjødningen, bekræfter, hvad der tidligere fra anden Side er paapeget, at en stor Mængde Ugræsfrø gaar ubeskadiget igjennem Koens Fordøjelseskanal; der er ikke Tvivl om, at denne Omstændighed har sin — under visse Forhold meget rigelige — Andel i Ugræssets Vedligeholdelse paa vore Marker. En anden i Aar paabegyndt Undersøgelsesrække af betydelig Interesse gaar ud paa at undersøge Ugræsplanters Frøs Spireevne efter forskjellig Tids Henliggen i Jorden.

Blandt Hedeselskabets Foretagender skal noteres, at der ved Selskabets Medvirkning er transporteret 2360 Vognladninger Mærgel à 20,000 Pd. med et Statstilskud af 28,257 Kr. samt 628 Vognladninger Gjødningskalk. Med et saa stort Forbrug af Kalk, som det sidst anførte Tal viser, vilde det unægtelig være meget ønskeligt at faa tilvejebragt Klarhed over, hvor vidt og under hvilke Forhold man med Fordel kan lade Kalken træde i Mærgelens Sted; endnu véd man altfor lidt derom. For at undersøge og klassificere Landets Moser har Hedeselskabet antaget Botanikeren, cand. mag. A. Mentz, der særlig har lagt sig efter Studiet af Hede- og Mosevegetationen.

Et nyt, meget omfattende Kulturarbejde er i Aarets Løb bleven forberedt, nemlig Arresøens Sænkning, hvorved der skal kunne indvindes store Arealer af fortrinlig Søbund. — Et andet nyt Arbejde er i Aar traadt i Virksomhed, idet den af »Aktieselskabet de danske Kartoffelmelsfabrikker« anlagte store Kartoffelmelsfabrik ved Holstebro har haft sin første Kampagne og har aftaget Kartoffelafgrøden fra c. 300 Tdr. Land. — Et Konsortium paa Fyen med den bekjendte Kvægopdrætter, Forpagter Kattrup i Spidsen har kjøbt Hovedgaarden Risinge ved Kjerteminde for her at oprette en Art Planteavlscentrum. — Endelig skal noteres, at det gamle, højt ansete og fortjente Frøhandelshus »Markfrøkontoret« (»Kontoret for Fællesindkjøb af undersøgt Markfrø«) har afsluttet sin Tilværelse som selvstændigt Firma, idet det er smeltet sammen med »Dansk Frøavlskompagni« til et nyt Firma ved Navn »Trifolium« (»Dansk Frøavlskompagni og Markfrøkontoret«).

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling

den 14de December 1900.

Præsidenten, Kammerherre K. Sehested aabnede Generalforsamlingen med at byde de tilstedeværende Velkommen og henstillede derpaa, om det ikke vilde være rigtigt, at Forhandlingerne, ligesom de foregaaende Aar, lededes af en Dirigent. Kammerherre O. Scavenius havde lovet at overtage dette Hverv, saafremt Generalforsamlingen maatte bifalde Præsidiets Henstilling. Dette skete uden Omtale.

Dirigenten takkede for Tilliden, der vistes ham, og gav dernæst Ordet til

Præsidenten, der udtalte sig saaledes: Inden vi gaa til de paa Dagsordenen opførte Sager, bør vi mindes dem af vore Medlemmer, som i det forgangne Aar ere bortkaldte fra os ved Døden, nemlig Sekretæren for Fyens Stifts patriotiske Selskab, Landinspektør Andersen (Odense), Redaktør Iversen (Kjøbenhavn), Forpagter Tuxen (Turebylille), Agent Quade (Maribo), Brygger Schödtz (Odense) og Lehnsbaron Juel Brockdorff (Taasinge). Disse Mænd have alle, hver i sin Kreds, virket til Gavn for Landbruget, og vi ville ved denne Lejlighed mindes dem med Tak. (Forsamlingen tilkjendegav sin Tilslutning hertil ved et rejse sig.)

Derpaa gaves Meddelelse om Udfaldet af de foretagne Valg; dette var saaledes:

Til Præsidenter: Kammerherre K. Sehested var gjenvalgt med 282 St. og Professor Segelcke var valgt med

280 St. til at indtræde i den ved Landbrugsminister Friis' Tilbagetræden ledigblevne Præsidentplads.

Til Medlemmer af Bestyrelsesraadet vare ved almindelig Stemmegivning følgende Herrer gjenvalgte: Lektor, Dr. phil. Rostrup med 304 St., Professor, Dr. med. Bang og Inspektør Leegaard hver med 302 St., Hofjægermester J. Friis med 298 St. og Proprietær la Cour (Tviderup) med 276 St. Som sjette Medlem valgtes — i Stedet for Greve F. Ahlefeldt-Laurvig, som ikke ønskede Gjenvalg — Landbrugskandidat, Gaardfæster Laub (Sludegaard) med 66 Stemmer.

Til Medlemmer af Bestyrelsesraadet vare valgte ved Landboforeningernes Stemmegivning:

For	Viborg	Amt:	Baron Petersdorff til Sødal;
—	Randers	—	Godsejer de Lichtenberg til Hessel;
—	Aarhus	—	Gaarde. A. Nielsen, Svejstrup Østerg.;
—	Svendborg	—	Propriet. P. C. Petersen, Biskopstorp;
—	Kjøbenhavns	—	Lærer C. Christensen, Tune;
—	Bornholms	—	Propriet. O. H. Jespersen, Splitsgaard;
—	Vejle	—	Amtsraadsmedl. J. P. Jensen, Gl. Sole.

Valget i Vejle Amt er Suppleringsvalg for Aarene 1901 og 1902.

Følgende Landboforeninger have ikke deltaget i Valget: I Viborg Amt: Salling Landboforening; i Randers Amt: Hobro og Omegns Landboforening; i Kjøbenhavns Amt: Kjøbenhavns Amts Landboforening og Ramsø-Tune Herreders Landboforening.

Valgene i Randers Amt, Aarhus Amt og Kjøbenhavns Amt ere Gjenvalg.

Til Sekretær er valgt Cand. polit., Redaktør H. Hertel med 320 St.

Til Revisor var valgt Hofjægermester J. Friis med 92 St. i Stedet for Etatsraad Holm, som ikke ønskede at modtage Gjenvalg, og til Medlem af Bestyrelsen for »Fond til Landmænds Uddannelse« var Forstander la Cour (Næsgaard) gjenvalgt med 280 St.

Til Medlemmer af Belønningsudvalget har Bestyrelsesraadet gjenvalgt Godsinspektør Tilemann og Forpagter C. Valentiner samt valgt Forpagter Skov, Tybrind, til at indtræde i den ved Greve Ahlefeldt-Laurvigs Tilbagetræden ledigblevne Plads.

Til Medlem af Bogudvalget har Bestyrelsesraadet gjenvalgt Hofjægermester J. Friis.

Til Medlemmer af Bestyrelsen for Korn- og Foderstofkontrollen har Bestyrelsesraadet gjenvalgt Grossererne Wm. H. Smith og G. Hage samt Landbrugsministeriets Tilsynsførende med Landbrugets Udførselsforhold, Landbrugskandidat R. Schou.

Selskabets Medlemstal var ved Aarsberetningens Afslutning d. 31. Marts 1900 788. I Aarets Løb er der optaget 22 Medlemmer, men udmeldt eller afgaaet ved Døden 21, saa at Medlemstallet ved Generalforsamlingen var 789.

Landhusholdningsselskabets Regnskab for Aaret 1899—1900, som var fremlagt med alle tilhørende Bilag, var revideret og befundet rigtigt, hvorefter Bestyrelsesraadet havde givet Decharge derfor.

A. Beretninger.

Sekretæren afgav derpaa Beretning om Selskabets almindelige Virksomhed i det forløbne Aar.

Landøkonomiske Skrifter.

I den nærmeste Tid vil der foreligge et nyt Bind — det 4de i Rækken — af Krarups »Beskrivelse af Landbrugets Udvikling i Danmark fra 1835 til Nutiden«. Dette Bind vil omfatte Fyen.

Med Understøttelse af den Raben-Lewetzouske Fond er i Aarets Løb udgivet 11te Bind af det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Landboskrifter. Dette Bind omhandler »Vort Landbrugs Skadedyr blandt Insekter og andre lavere Dyr« af Sofie Rostrup.

Af Aarsberetningen er der som sædvanlig trykt 3500 Exemplarer, og ved Selskabets Foranstaltning er paa Land-

brugsministeriets Bekostning udgiven den sædvanlige Beretning — den 11te i Rækken — om den landøkonomiske Konsulentvirksomhed i Danmark.

Endelig skal bemærkes, at Selskabet i Aar, ligesom i tidligere Aar, har støttet »Husmandsbladet« med 100 Kr.

Foredrag.

I Vinteren 1899—1900 har der i Selskabet været holdt 5 Foredrag, nemlig af:

Lektor O. Jensen: Den eventuelle Ordning af Kjødkontrollen her i Landet;

Lærer ved Dalum Landbrugsskole N. O. Hansen: Forsøg med Urin og Ajle paa Dalum Landbrugsskole i Aarene 1889—1898;

Redaktør Helweg: Foreløbig Meddelelse angaaende Resultaterne af Statens ambulante Rodfrugtforsøg (Vestjylland);

Lektor, Dr. phil. Rostrup: Plantesygdomme og Ukrudtsplanter m. m.;

Overlærer ved den Classenske Agerbrugsskole paa Næsgaard H. J. Rasmussen: Præmiering af Huslodder i Maribo Amt i Aarene 1873—1899.

Osteproduktionens Forbedring.

Paa Foranledning af Landhusholdningsselskabet har Staten ligesom i de foregaaende Aar gjennem Selskabet ydet et Beløb til Støtte af Dansk Mejeriforenings Ostningsforsøg. Beløbet er i Aar, efter Indstilling af Selskabet, forhøjet fra 400 Kr. til 600 Kr.

De nordlige Bilande.

Apotheker Ernst paa Island har ligesom i tidligere Aar modtaget et mindre Beløb til Forsøg med Dyrkning af Husholdningsvæxter. Derhos skal blot nævnes, da det findes omtalt i Selskabets sidste Aarsberetning (se Aarsberetningen 1899—1900, Side 193), at paa Foranledning af Inspektør Fejlberg have 4 unge islandske Landmænd kunnet besøge Landmandsforsamlingen i Odense, og at Landhusholdnings-

selskabet paa Foranledning af det islandske Landbrugsselskab efter Forhandling med Konsulent Bøggild har givet Anvisning til Indretning af et Mejeri og en dermed i Forbindelse staaende Mejeriskole paa Island og anbefalet Landbrugsselskabet at antage Mejerist H. Grønfeldt-Jepsen til Lærer ved Skolen. Denne Mand er derpaa blevet ansat, og Skolen har i Aar været besøgt af 4 unge islandske Piger.

Det Hansenske Legat oppebæres for Tiden af Færøerne.

Selskabets Lærlinge.

Under Selskabet tjene for Tiden 47 Landvæsenslærlinge paa større Gaarde (mod 55 i Fjor) og ligesom i Fjor 6 Foderlærlinge, hvorimod Selskabet for Tiden ikke har Lærlinge paa mindre Gaarde.

Hædersbelønninger for Landboflid.

Det Udvalg, der er nedsat angaaende Uddeling af Hædersbelønninger for Landboflid, har i Aar udarbejdet nye Regler for disse Belønningers Uddeling, hvilke Regler ere godkjendte af Selskabet. Hovedpunkterne i disse ere, at Sølvbægernes Antal indskrænkes fra 6 til 3, saaledes at kun 1ste, 3die og 5te Sølvbæger uddeles. Ansøgning om at blive tilkjendt Hædersbelønning skal herefter bortfalde og i Stedet for skal træde Indstilling af en Landboforening, hvorhos det den Indstillede nærmestboende Udvalgsmedlem ved Selvsyn paa Stedet skal overbevise sig om, hvorvidt den af en Landboforening indstillede maa skjønnes at være kvalificeret til at erholde en Udmærkelse.

Der er uddelt følgende Hædersbelønninger:

Gaardejer Peder Laursen af Skerris, Brande Sogn, Vejle Amt, har faaet 4de Sølvbæger;

Husmand Søren Andreasen af Hallundbæk, Ejstrup Sogn, Vrads Herred, Aarhus Amt, har faaet 5te Sølvbæger.

Husmand Jens Peter Thomsen af Aagaard, Tyregod Sogn, Vejle Amt, har faaet hædrende Omtale.

Fra »Fond til Landmænds Uddannelse« forelaa en Beretning om Fondens Virksomhed i det 31. Forretningsaar; denne refereredes af Kassereren.

Angaaende de ledige Stipendier indkom der 10 Ansøgninger, som alle gik ud paa, at Vedkommende var uformuende og ønskede Understøttelse til Studium ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole for derefter at søge Ansættelse som Lærer ved en Landboskole, som Konsulent eller i lignende Virksomhed.

Der blev tilstaaet 4 Ansøgere Understøttelser paa 15 Kr. maanedlig i 12 Maaneder og 1 Ansøger Understøttelse paa 15 Kr. maanedlig i 8 Maaneder. Understøttelserne ville saaledes tilsammen udgjøre 840 Kr., og da der var et Beløb af 892 Kr. 74 Øre til Raadighed, vil der blive et Overskud af 52 Kr. 74 Øre at overføre til næste Aars Regnskab.

Angaaende den agrikultur-kemiske Virksomhed meddelte Præsidenten, at der til Selskabet var indkommet Meddelelse fra Professor Stein om, at han i længere Tid havde været syg og derfor forhindret i at udarbejde den sædvanlige Oversigt over de udførte Arbejder og de derved indvundne Resultater, ligesom han ogsaa var forhindret i at komme til Stede ved Generalforsamlingen og dèr give mundtlig Meddelelse, men han haabede snart at være i Stand til at kunne udarbejde Beretningen, som da vil blive offentliggjort i »Tidsskrift for Landøkonomi«.

Fra Konsulent Bøggild forelaa en Beretning om hans Virksomhed paa Mælkeribrugets Omraade i det forløbne Aar.

I godt og vel en Trediedel af Aaret har Konsulenten været paa Rejser og deraf 11 Dage i Paris, hvor han var Dommer ved den store internationale Udstilling af Mælkeriprodukter. Endvidere havde Konsulenten været Dommer ved Landmandsforsamlingen i Odense — hvor han ogsaa var med til at planlægge den ret betydelige Mælkeriafdeling — og ved en Del store provinsielle Udstillinger, samt holdt 11 Foredrag, hvorhos han som sædvanlig havde deltaget i Bedømmelsen af Smørret ved Forsøgslaboratoriets sammenhængende Rækker af Smørudstillinger. Ogsaa har Konsulenten deltaget i forskjellige Delegeretmøder, besvaret Forespørgsler fra Mejersker og Mejerister og afgivet Beretninger til Landhusholdningsselskabet og som sædvanlig gjennemgaaet og be-

dømt Foderlærlingenes Dagbøger samt overværet Afgangsexamen for Mejersker og Mejerister paa Ladelund og Dalum Mælkeriskoler.

Dernæst har Konsulenten udført en ikke ringe literær Virksomhed dels ved mindre Afhandlinger i forskjellige Landbrugsblade og dels ved at udgive 2det Oplag af »Mælkeriregnskaber, særlig til Brug for Elever i Centrifugemælkerier« og en større Afhandling om »Andelsmælkerierne og deres Betydning for det danske Landbrugs Udvikling«.

Statsunderstøttelsen til Mejerskers og Mejeristers Videreuddannelse har sidste Aar været 18,000 Kr., der ere fordelte til 107 Personer. Arbejdet med denne Sag lægger stort Beslag paa Konsulentens Tid, men den maa anses som en særdeles nyttig Foranstaltning.

Endnu maa nævnes, at Konsulenten har haft lidt Arbejde i Anledning af Oprettelsen af en Mælkeriskole paa Island, som nu er i Gang og forestaaes af Mejerist H. Grønfeldt-Jepsen, der ønsker at staa i jævnlig Brevvexling med Konsulenten, og det skulde være denne en Glæde, om han ad den Vej kunde yde Skolens Forstander nogen Støtte og Vejledning under de smaa og vanskelige Forhold, hvorunder han arbejder.

Den af Maltbyg- og Hvedeudvalget til Selskabet afgivne Beretning om dets Virksomhed var i Hovedtrækkene saalydende:

Udvalgets Dyrkningsforsøg have i det forløbne Aar været iværksatte paa de samme 5 Forsøgsstationer som hidtil.

Bygdyrkningsforsøgene have omfattet 37 forskjellige Sorter og Stammer af 2-radet Byg: Prenticebyg (5 Stammer), Chevalierbyg (18), Goldthorpetypen (6), Krydsningsbyg (2), Imperialbyg (3) samt Glorupbyg, Juvelbyg og Svaløfs Svanhalsbyg. Saasæden hertil har for de fleste Sorters Vedkommende været produceret af Lærer R. Larsen paa Vejenbred Skolelod pr. Hørsholm. Udsaaningen skete medio April med en Saamængde af 175 Pund pr. Td. Land og paa hvert Sted i 4 Parallelparceller, saaledes at Forsøgene med den enkelte Sort omfattede $4 \times 5 = 20$ Forsøgsparceller.

Af 6-radet Byg anstilledes Forsøg med 4 Sorter og Stammer, der udsaaedes 3 Gange med 14 Dages Mellemrum, første

Gang samtidig med den 2-radede Byg, og hver Gang som Dobbeltforsøg.

Ialt har der saaledes været 860 Forsøgsparceller af $^1/_{100}$ Td. Lands Størrelse.

Efter Anmodning af Maribo Amts økonomiske Selskabs Planteavlsudvalg har Udvalget ydet sin Medvirkning til i afvigte Sæson at etablere Bygdyrkningsforsøg paa 2 Gaarde paa Lolland-Falster. Dette Forsøg omfattede 35 af de nævnte 37 Sorter 2-radet Byg og installeredes paa Gaardene Vestensborg og Baadesgaard. Saasæden og alt Arbejdet bekostedes af Udvalget. Forsøget paa Vestensborg ødelagdes desværre af en heftig Haglbyge.

Forsøgsprøverne ere som sædvanlig blevne underkastede en Kvalitetsbedømmelse af d'Hrr. Overdirektør Kühle, Grosserer Plum og Lektor W. Johannsen.

Hvededyrkningsforsøgene paa de 5 faste Forsøgsstationer have omfattet 39 forskjellige Hvedesorter og Stammer — hvoraf 25 forskjellige Squareheadstammer — samt 2 Sorter Vinterbyg. Saamængden var 250 Pund pr. Td. Land, og hver Prøve udsaaedes i det enkelte Forsøg i 4 Forsøgsparceller à $^1/_{100}$ Td. Lands Størrelse. Ialt var der saaledes 820 Forsøgsparceller.

Endvidere har Udvalget uddelt Portioner à 65 Pund Saasæd af Erh. Frederiksens Stamquarehead til 127 Jordbrugere. Saasæden uddeles gratis, men med Forpligtelse til at udsaa denne sideordnet med den forud paa Stedet dyrkede Hvede og efter endt Høst at indgive Beretning om det indvundne Resultat.

I Aar ere Forsøgene ordnede omtrent overensstemmende med foregaaende Aars Plan.

Saa vel ved Landmandsforsamlingen i Odense som ved Verdensudstillingen i Paris havde Udvalget udstillet Kollektioner af Materiale vedrørende Udvalgets Forsøgsvirksomhed og omfattende Byg- og Hvedetyper i Korn og Straa, en Kollektion af Maltbygprøver, grafiske Fremstillinger vedrørende Udvalgets Forsøgsresultater, Arbejdsmethode o. s. v. I Paris tilkjendtes der Udvalgets Fremstilling Udstillingens Guldmedaille. Derimod har der ikke i Aar været sendt Prøver

af Maltbyg til Bryggeriudstillingen i London, da det indvundne Materiale ikke ansaas fyldestgjørende for Øjemedet.

Forsøgene ere som sædvanlig støttede af Staten med 8000 Kr. og af Landhusholdningsselskabet med 1000 Kr.

Til Foretagelse af Forsøg i Plantekultur og den dertil knyttede Konsulentvirksomhed er der i Følge den af Planteavlsudvalget afgivne Beretning for indeværende Finansaar bevilget 63,415 Kr., som ere fordelte til de forskjellige Stationer, Lønninger, Kontorhold m. v., hvorhos der er optaget en ny Konto: 10,000 Kr., Tilskud til lokale Markforsøg og Forevisningsmarker, og med Hensyn til denne Konto har Udvalget efter Opfordring fra Landhusholdningsselskabet udarbejdet Forslag til Ordningen og Iværksættelsen af de nævnte Foranstaltninger.

De lokale Markforsøg overlades det til Landboforeningerne selvstændigt at administrere under Tilsyn af Bestyrerne for Statens Forsøgsstationer, men det bliver vedkommende Landboforenings egen Sag at antage Lederen af de Forsøg, der udføres indenfor dens Virksomhedsomraade. Som Betingelse for at faa Statstilskud kræves:

1) at Forsøgsplanerne ere approberede af Planteavlsudvalget;
2) at Foreningerne underkaste sig vedkommende Statsforsøgsstations kontrollerende Tilsyn, og
3) at Foreningerne aarlig indsende detailleret Beretning om Forsøgene til Planteavlsudvalget og specificeret og dokumenteret Regnskab til Ministeriet.

Af Planteavlsudvalget udarbejdes en Vejledning til Forsøgenes Ordning i alle Detailler, derunder til Affattelse af Taxtregulativ for Forsøgsrekvirenternes Deltagelse i Udgifterne, hvilken Vejledning tilstilles Foreningerne.

Hvad Forevisningsmarkerne angaar, da maa der være den nøjeste Forbindelse mellem disse og Forsøgsstationerne, og Forsøgsbestyrerne maa være direkte medvirkende ved Forevisningsmarkernes Planlæggelse og saa vidt muligt ogsaa ved deres Drift. Forinden Statstilskud ydes, skal vedkommende Landboforening stille Arealet til Raadighed, bekoste Indhegning og de forberedende Arbejder, medens Ud-

gifterne til Tilsynsmanden, til Anlæg og Vedligeholdelse, til Udsæd m. v. dækkes ved Statstilskud og Udgiften ved Forsøgsbestyrernes Medvirkning afholdes af Stationens Midler.

Fremtidig anses det for heldigst, at der et Par Maaneder før Finansaaret udløber af Ministeriet udsendes et Cirkulære med Angivelse af Hovedtrækkene af Betingelserne for at opnaa Statstilskud for derigjennem at henlede Landboforeningernes Opmærksomhed paa den her givne Bevilling og indkalde Andragender om Tilskud af samme inden en vis Frist for derefter at have et Overblik over, hvor meget der kan disponeres over til hver Forening i Forhold til Omfanget af dens Virksomhed i paagjældende Retning.

»Fællesudvalget for Mosedyrkning« har efter Samraad med Hedeselskabet overdraget cand. mag. Mentz at undersøge og klassificere Landets Moser til grundlæggende Orientering ved Arbejder for Mosesagens Fremme.

Planteavlsudvalget har udsendt sin 3die Meddelelse »Om Eftersaaning af mislykkede Udlægsmarker om Foraaret«, og 4de Meddelelse »Om Resultater af Forsøg over forskjellige Kartoffelsorters Ydeevne«, samt deltaget i Verdensudstillingen i Paris og i Landmandsforsamlingen i Odense med Fremstillingen af Organisationen af Planteavlsforsøgsvirksomheden og Resultaterne af denne Forsøgsvirksomhed. Fra begge Steder er der høstet rig Anerkjendelse. Udvalget har i det forløbne Aar holdt 5 Møder.

Redskabs- og Maskinudvalget har i Følge en til Landhusholdningsselskabet afgiven Beretning i indeværende Aar fortsat med Prøverne i samme Spor som forrige Aar, idet der ikke er afholdt sammenlignende Prøver, men derimod foretaget Undersøgelser af saadanne Redskaber og Maskiner, som menes at være af arbejdsbesparende Natur eller at have andre gode Egenskaber og derfor fortjene en større Anvendelse. Præmiering finder ikke Sted.

Prøverne med Højbergningsredskaber, som paabegyndtes i Fjor, ere fuldendte, og de forskjellige af disse Redskaber samt Maattebindemaskinen forevistes ved Landmandsforsamlingen i Odense. Den i Foraaret paabegyndte Vognprøve tænkes gjennemført, naar Vejrliget har bragt Vejene i en saa-

dan Stand, at man kan faa undersøgt den skadelige Indflydelse, som Hjulene under mindre gunstige Forhold foraarsage paa Vejbanen.

Fra flere Sider er der udtalt Ønske om at faa foretaget Prøver med smaa selvrensende Tærskeværker, og Maskinudvalget har derfor foretaget en Rejse til saadanne Steder, hvor der fandtes Maskiner af den Art, som ved Hjælp af Hestekraft samtidig tærske og til Dels rense. Udvalget stiller sig velvillig overfor denne Sag og agter at prøve saadanne Maskiner, som gjøre et blot nogenlunde tilfredsstillende Arbejde, for saa vidt Trækkekraften ikke er større, end at den passende kan afgives af 2 eller højst 3 Heste i en Hestegang. De Steder, hvor man syntes tilfreds med de smaa, selvrensende Maskiner, viste det sig, at man til Drivkraft benyttede Vind, Vand eller Petroleum, hvilke Kræfter man i Almindelighed ikke vil kunne have til Disposition ved de Størrelser af Gaarde, for hvilke disse Maskiner nærmest ere bestemte. Viser det sig imod Forventning, at en eller nogle af disse Maskiner vil være i Stand til at gjøre et passende Arbejde ved den opgivne Hestekraft, vil der blive afholdt en Prøve — eventuelt sammenlignende — med dem.

Dyrkning af Foderroer har fundet en betydelig Udbredelse i Vestjylland, fordi disse Roer, selv paa meget let Jord, give en forholdsvis betydelig Afgrøde, og Udvalget har derfor efterkommet et Ønske om at foretage Prøve med Renseapparater paa saadanne Marker.

Ved Landmandsforsamlingen i Odense var udstillet et betydeligt Antal Radrensere, hvoraf en stor Del erholdt Anerkjendelsen: »Værdig til Arbejdsprøve«, og Udvalget agter at underkaste disse Redskaber en sammenlignende Prøve næste Aar, men vistnok uden at indbyde til nogen almindelig Konkurrence, fordi Prøven vil faa en særegen Karakter paa Grund af de særlige Forhold, hvorunder Udvalget ønsker at foretage Prøven.

Paa given Foranledning har Udvalget foretaget forskjellige Rejser til Steder, hvor der fandtes Vandforsyningsanlæg og fik derved det Indtryk, at der i langt flere Tilfælde end ventet med Fordel vil kunne benyttes Stødhæverter, navnlig

i Jylland, hvor der ofte findes smaa Vandløb i stærkt kuperet Terræn. Nogen egentlig sammenlignende Prøve agter Udvalget ikke at foretage, fordi det her mindre kommer an paa at sammenligne de enkelte Stødhæverter end paa at fremkalde en Forstaaelse af de Forhold, som bør være til Stede, for at Anlægget kan blive tilfredsstillende; derimod vil Udvalget give en Redegjørelse for de Betingelser, som maa være til Stede for et saadant Anlæg og samtidig henvise til de almindelige Fejl, som kunne fremkomme.

Redegjørelserne for de forskjellige Prøver ville, naar Prøverne ere tilendebragte, blive offentliggjorte i »Tidsskrift for Landøkonomi« og udgivne i Særtryk.

Arbejdet for at søge Markedet for danske Avlsdyr indarbejdet i Rusland har, i Følge den af Justitsraad L. Friis til Landhusholdningsselskabet indsendte Beretning, været fortsat paa samme Maade som foregaaende Aar.

For Tiden er Kjøbeevnen ikke stor i Østersøprovinserne. Slette Konjunkturer, Regjeringens Spiritusmonopol og Lukning af Kroerne, af hvilke mange Godsejere fik en betydelig Forpagtningsafgift, har i høj Grad formindsket Indtægterne, hvilket selvfølgelig ikke har kunnet undlade at spores paa vor Export. Men til Trods herfor har Danmark dog vundet en Position, som selv dets Konkurrenter maa indrømme.

Justitsraad Friis havde arbejdet for russisk Besøg ved Landmandsforsamlingen i Odense, og her vejledede han de officielle russiske Repræsentanter samt de øvrige russiske besøgende.

Til selve Rusland havde Hr. Friis i det forløbne Aar gjort 2 Rejser, hvoraf den ene endog strakte sig helt ned i det sydlige Rusland til Rostoff ved Don, hvor der afholdtes et 10 Dages Dyrskue. Forberedelser til Export dertil bleve godt indledede, og en Del Kvæg vil afgaa dertil til Foraaret. Man vaklede dog endnu mellem rødt og sortbroget dansk Malkekvæg. En Del Beskrivelser af dansk Kvæg blev ved den danske Konsuls Bistand spredte til de tyske Kolonier i Kaukasus.

En tredie Rejse, som gjaldt Finland, viste, at der for

Tiden ikke er Tanke om at kunne vente nogen væsentlig Export dertil. Ialt er der til disse 3 Rejser medgaaet 165 Dage. I Danmark er der medgaaet 27 Dage til Rejser for at udsøge de Dyr, som Hr. Friis var anmodet om at være behjælpelig med at kjøbe, hvoriblandt 3 Tyre til det økonomiske Societet i Dorpat.

En Beskrivelse paa russisk af danske Avlsdyr er i et stort Antal Exemplarer spredt omkring i Rusland.

Til russiske Østersøhavne er der, saa vidt man har kunnet erfare, exporteret 7 Hingste, 12 Hopper, 20 Tyre, 202 Køer og Kvier, 15 Svin og Grise samt 8 Væddere og Faar, ialt 264 Stkr., som, beregnede til gangbar Pris, repræsenterer en Værdi af 73,500 Kr.

Ved Hr. Friis's Assistance er der til Lithauen, Witebsk, Livland, Finland og Tourien kjøbt 10 Hopper, 10 Tyre, 61 Køer og Kvier, 1 Orne, 1 So, 1 Vædder og 1 Faar, der ere betalte med 25,674 Kr., og der er truffet Aftale om til næste Aar at sende Kvæg til Witebsk, Jaroslau og Petersborg Gouvernementer samt til sydrussiske Egne.

Da ingen paa Dirigentens Forespørgsel ønskede Ordet i Anledning af de aflagte Beretninger, gik man over til

B. Meddelelser fra Præsidiet.

Landbrugsmusæets fremtidige Stilling og Etablering af permanente Redskabs- og Maskinudstillinger.

Præsidenten: Den betydelige Forøgelse, som Landbrugsmusæet har faaet efter Afholdelsen af Landmandsforsamlingen i Odense, har hos Præsidiet fremkaldt Ønsket om, at Administrationen af Musæet, der hidtil har været hos Præsidiet, kom til at hvile paa en bredere Basis, og navnlig da saaledes, at den kom i stærk Berøring med Landbrugets Repræsentationer ude i Landet. I den Anledning indbød Landhusholdningsselskabet Repræsentanter for Fællesforeningerne og andre i Sagen interesserede til et Møde den 4. Oktober for at forhandle om Sagen, og Resultatet af denne Forhandling blev, at man besluttede at nedsætte et Udvalg, som

skulde tage alle denne Sag vedrørende Spørgsmaal under Overvejelse og fremkomme med Forslag til dens Ordning, og at Udvalget skulde bestaa af en Repræsentant for den jydske Fællesforening, en Repræsentant for Fyens Stifts patriotiske Selskab, en Repræsentant for Landhusholdningsselskabet, den hidtilværende Bestyrer af Musæet, Statskonsulent K. Hansen, og en Repræsentant for Dansk Folkemusæum, for at faa en musæumskyndig Kraft ind i Udvalget. Præsidiet har senere modtaget Meddelelse om at til Medlemmer af Udvalget ere valgte: af den jydske Fællesforening Overretssagfører Høegh-Guldberg, af Fyens Stifts patriotiske Selskab Etatsraad Hansen, Mullerup, og af Dansk Folkemusæum Direktør Bernhard Olsen, Landhusholdningsselskabet har valgt Taleren. Udvalget vil paabegynde sit Arbejde i den nærmeste Fremtid.

Ved samme Møde forhandledes ogsaa Spørgsmaalet om Etablering af permanente Redskabs- og Maskinudstillinger, et Spørgsmaal, der for nogen Tid siden er blevet rejst af de samvirkende sjællandske Landboforeninger. Præsidiet fandt det nemlig hensigtsmæssigt at drøfte dette Spørgsmaal i Forbindelse med Spørgsmaalet om Ordningen af Landbrugsmusæets fremtidige Stilling. Hertil sluttede Mødets Deltagere sig, og Maskinudvalget, der ogsaa var repræsenteret paa Mødet, erklærede sig villigt til for dette Spørgsmaals Vedkommende at tiltræde ovennævnte Udvalg og forhandle om Sagens Ordning.

Anvendelsen af de af Julius Skrikes Stiftelse til Agerbrugets Fremme bevilgede Midler.

Præsidenten: Julius Skrike har i sit Testamente indsat forskjellige Erhvervsgrene i Danmark til Legatarer, saaledes at der skal tilfalde hver af disse en vis Del af den aarlige Rente af hans efterladte Formue. Landbruget er indbefattet i disse Erhvervsgrene, og det er ved den Fundats, der er oprettet, blevet betænkt med en Sjettedel af den aarlige Rente af Formuen, hvilken Del vil udgjøre ca. 6000 Kr. Stiftelsens Bestyrelse har henvendt sig til Landhusholdningsselskabet med Anmodning om at fremkomme med Forslag til

Midlernes Anvendelse, hvortil Præsidiet selvfølgelig erklærede sig villigt, og dette har derefter foreslaaet, at Midlerne til Landbrugets Fremme skulde fordeles efter følgende Hovedlinier: Til Plantekulturens Fremme, til Husdyrbrugets Fremme, til Mælkeribrugets Fremme, til Fremme af Landbrugets Bierhverv, til andre til Agerbrugets Fremme sigtende Formaal og til Agerbrugets Fremme i Danmarks Bilande. Den her lagte Plan skal gjælde for 5 Aar, og hver af de nævnte Formaal skal der tildeles en Procentdel af Rentebeløbet, men saaledes, at der for hvert Aar af Landhusholdningsselskabet lægges et Budget med detailleret Angivelse af, hvorledes Beløbet skal anvendes indenfor hver af de nævnte Poster. Dette Forslag er godkjendt af Stiftelsens Bestyrelse, og man har for det første Aar foreslaaet Beløbet — som denne Gang kun er 5000 Kr. — fordelt saaledes:

a) Plantekulturens Fremme: Til Undersøgelser vedrørende Ordning og Bearbejdelse af Dyrkningsforsøg med Landbrugsplanter . . . . . Kr. 500,00
b) Husdyrbrugets Fremme: Til en populær Fremstilling af Principerne for Svineavlens Ledelse . . . . . — 500,00
c) Mælkeribrugets Fremme: Til Tilskud til Kursus i Malkning paa Landbrugsskoler — 500,00
d) Fremme af Landbrugets Bierhverv: Til et Prisskrift om rationel Dyrkning af Asparges . . . . . — 500,00
e) Andre til Agerbrugets Fremme sigtende Formaal: Til Udgivelse af en ny Fortegnelse over Bøger, passende for Sogne- og Landbrugsbibliotheker . . . . . — 2500,00
f) Agerbrugets Fremme i Danmarks Bilande: Til Undersøgelser af Kvægavlens Stilling paa Færøerne . . . . . — 500,00

Forstander Søndergaard (Skaarup) spurgte, om de 500 Kr. til Malkekursus vilde blive uddelte til Landbrugs-

skoler, som have optaget Undervisning i Malkning, saaledes at der kunde ansøges derom.

Præsidenten: Det har været under Forhandling i Præsidiet, om man skulde lade Dele af det nævnte Beløb tilflyde de forskjellige Landsdele, men da Beløbet var saa lille, mente man ikke, det vilde være til nogen Gavn, hvorimod dets Anvendelse til en enkelt Skole vilde gjøre mere Virkning. Malkningssagen nyder imidlertid stor Gunst i Landet, og ganske sikkert er der Interesse for denne Sag hos Regjering og Rigsdag, saa at man kan antage, at der ogsaa vil tilflyde denne Sag en pekuniær Støtte af ganske anden Størrelse, end der her er Tale om, saa at der kan blive rakt en hjælpsom Haand til de Skoler, som søge at fremme Dygtighed i Malkning. For i Aar er det nævnte Beløb beslaglagt.

Regler for Statens Forhold til Svineavlscentrerne.

Lehnsgreve Wedell: Statstilskudet til Svineavlscentrerne har hidtil været ydet efter Regler, som vare opstillede for hver enkelt Provins og approberede af Ministeriet, idet man ansaa det for heldigst, at der indsamledes nogen Erfaring, forinden der fastsloges mere bestemt udformede Regler, gjældende for hele Landet. Med de Erfaringer, som nu foreligge angaaende Maaden, hvorpaa Svineavlscentrernes Udvikling rettest bør støttes, ansaa man det for rigtigst i Aar at tage Sagen op til Overvejelse, og ved et Møde, som Præsidiet d. 4. Oktober d. A. havde med Repræsentanter for Fællesforeningerne og Statskonsulent Mørkeberg, forhandledes der om denne Sag og vedtoges Regler, som under 5. Oktober d. A. ere indstillede til at approberes af Ministeriet.

Uddeling af en Portion af Godsejer Chr. Schmidt til Vibygaards Legat.

En ledigbleven Portion er tildelt fhv. Ejer af Hannesborg pr. Svendborg P. Lollesgaard.

C. Forslag fra Præsidiet.

Forslag til Virksomhedsplan for Aaret 1901—1902.

Præsidenten henviste til det omdelte Bilag. Forslaget afveg ikke paa noget Punkt fra, hvad der tidligere var vedtaget.

Da ingen begjærede Ordet eller Afstemning ansaas Virksomhedsplanen som vedtaget.

Forslag til Budget for Aaret 1901—1902.

Forslaget var saalydende (se Side 72).

Kassereren fremlagde Forslaget med Bemærkning om, at det var godkjendt af Bestyrelsesraadet, og gjennemgik derpaa de enkelte Poster.

Indtægterne ere ansatte under Forudsætning af, at Selskabet fremdeles erholder den hidtidige Støtte fra Statskassen, det Classenske Fideikommis og den Raben-Lewetzauske Fond, samt at det beholder Ledelsen af den landøkonomiske Konsulentvirksomhed.

Budgettet udviser i Sammenligning med Budgettet for 1900—1901 en Besparelse af 600 Kr., som fremkommer derved, at Selskabet for Tiden ikke har antaget nogen Rejsemejerske.

Uden Forhandling og Afstemning vedtoges ogsaa dette Forslag.

Hermed var Dagsordenen ført til Ende og Generalforsamlingen hævedes.

Forslag til Budget for Aaret 1901—1902.

Konto.		Specialsum Indtægt	Specialsum Udgift	Hovedsum Indtægt	Hovedsum Udgift
	I. Løbende Indtægter og Udgifter *vedrørende Selskabets ordinære Virksomhed.*	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1.	Medlemskontingenter	15800	»		
2.	Renter og Depositogebyr	10600	140		
3.	Statens Tilskud til Selskabets alm. Virksomhed	3200	»		
4.	Bidrag fra det Classenske Fideikommis	1600	»		
5.	do. fra den Raben-Lewetzauske Fond	1000	»		
6.	do. fra Etatsraad Schou og Hustrus Stiftelse	200	»		
7.	Plantekulturen (fra Staten 8000 Kr.)	8000	9000		
8.	Husdyrbruget	»	400		
9.	Mælkeribruget (fra Staten 3000 Kr.)	3000	4100		
10.	Agrikulturkemisk Virksomhed	»	200		
11.	Udarbejdelse og Trykning af landøkon. Skrifter	800	4000		
12.	Anskaffelse og Uddeling af Skrifter	»	6000		
13.	Selskabets Foredrags- og Diskussionsmøder	»	600		
14.	Selskabets Bestyrelses- og Udvalgsmøder	»	200		
15.	Undersøgelsesrejser	»	600		
16.	Selskabets Lærlinge	»	200		
17.	Hædersbelønninger for Landboflid	»	400		
18.	Landbrugets Binæringer	»	100		
19.	De nordlige Bilande	»	500		
20.	Lønninger og Enkeunderstøttelser	»	10010		
21.	Husleje og Inventarium (fra Staten 2000 Kr.)	2200	2200		
22.	Regnskabernes Revision	»	120		
23.	Bekjendtgjørelser	»	150		
24.	Fragt og Porto	»	1400		
25.	Kontorudgifter	»	2200		
26.	Forskjelligt	200	200		
27.	Ledelsen af den landøkonomiske Konsulentvirksomhed (f. Staten 6000 Kr.)	6000	6000		
28.	Kontrol med Lagre af dansk Korn og Foderstoffer i Frihavnen	3000	3000		
29.	Udgivelsen af Tidsskrift for Landøkonomi	2400	2400		
				58000	54120
	II. Kapital-Indtægter og -Udgifter *vedrørende Selskabets selvstændige Formue.*				
	Forventet Kassebeholdning $^1/_4$ 1901	167	»		
	Indfriet Laan	»	12000		
	Nyt Laan	8120	»	8287	12000
	Ialt			66287	66120
	Forventet Kassebeholdning $^{31}/_3$ 1902			»	167
	Balance			66287	66287

Exporten af danske Avlsdyr til Rusland.

Foredrag i det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 12. December 1900 af Justitsraad *L. Friis.*

Naar jeg skal have den Ære her at give nogle Meddelelser vedrørende Exporten af danske Avlsdyr til Rusland, maa det være mig tilladt i Forbindelse dermed at give skitserede Oplysninger om Landbruget og Husdyrbruget i de Egne af dette mægtige Land, som jeg, paa de 12 Rejser, jeg nu har foretaget dér, har haft Lejlighed til at besøge.

Man tænker sig ofte i Vestevropa Rusland som et Land, der staar paa et ret lavt Kulturtrin, et Land, hvor der hersker temmelig lovløse Tilstande, og hvor den vestevropæiske Civilisation har Vanskelighed ved at trænge igjennem, men om Forholdene end i mange Egne tilsyneladende ikke ere særlig fremskredne, saa skyldes dette i alt Fald ikke Mangel paa god Villie og ihærdigt Arbejde fra de Ledendes Side, men derimod de ofte besværlige Kommunikationsforhold, de lange Afstande og de klimatiske Forhold samt maaske en, særlig hos den mindre intelligente Russer, vis Mangel paa Energi og paa Evne til selv at tage Initiativet til at bryde nye Baner.

Man ser saaledes, at mange industrielle Foretagender ere startede ved fremmed Foretagsomhed og Kapital, ja ogsaa dansk Kapital har i den senere Tid fundet Vej til Kaukasus, der rummer Rigdomme af forskjellig Art, som bringe dem, der ere i Besiddelse af fornøden Sagkund-

skab og Midler til at gjøre den frugtbringende, et betydeligt Udbytte.

Som nævnt mangle de Ledende ikke Villie til at søge heldbringende Reformer gjennemførte til Gavn for Land og Folk, men efter vor Opfattelse af hvad der maa anses for rigtigt, synes man undertiden ikke at begynde med Begyndelsen, og jeg tænker her for Landbrugets Vedkommende særlig paa den Fællesdrift af Jorden, som endnu finder Sted i russiske Gouvernementer, og som hindrer den mere intelligente, fremsynede og arbejdsomme Mand i at komme fremad; thi set med danske Forhold for Øje var det dog først efter Stavnsbaandets Løsning og Jordens Udskiftning at Fremskridtene begyndte at tage Fart.

Man naar derfor maaske næppe altid at faa et saa fast Fundament at bygge videre paa, som man utvivlsomt havde tænkt sig, men ikke desto mindre udføres der et meget stort, ja næsten kolossalt Arbejde, og der skrides, om end langsomt, saa dog godt fremad paa forskjellige Omraader.

Efter foreliggende Oplysninger skal der i Rusland findes $37^1/_2$ Million Stykker Kvæg til en samlet Værdi af c. 3 Milliarder Kroner. Sammenligner man imidlertid dette store Tal med Indbyggerantallet, viser det sig, at der i Rusland kun findes 27 Stkr. Kvæg, hvoraf 11 Køer, paa hvert 100 Indbyggere, medens der i Danmark vistnok findes 75 Stkr., hvoraf 45 Køer.

Gjennemsnitsmælkeudbyttet i de russiske Centralgouvernementer opgives til kun 1500 Pd. pr. Ko, og Overskudsudførselen af Mejeriprodukter til kun 12 Mill. Kroner; dog vil denne Udførsel sikkert stige Aar for Aar som Følge af de store Mængder Smør, der produceres i Siberien, og derfra føres ikke alene til andre russiske Egne, men ogsaa til Udlandet.

Det ligger nær, at man ikke uden en vis Ængstelse ser hen til denne mægtige Konkurrent, men jeg har dog Grund til at tro, at denne Konkurrence, i alt Fald foreløbig, ikke er saa farlig som den ved første Øjekast

kunde se ud til. Efter hvad der fra forskjellige sagkyndige Sider er udtalt, er det siberiske Smør kun en god 2den Kl. Vare, som næppe vil kunne naa op til vort Smørs fine Kvalitet. Det vil utvivlsomt være vanskeligt dér hele Aaret rundt at producere ensartede Mærker, blandt andet fordi Afskibningsforholdene fra russiske Havne en stor Del af Aaret ere meget besværlige, for ikke at sige umulige. Man ser saaledes allerede i Østersøprovinserne, hvorledes der paa Grund af de klimatiske Forhold mange Steder kun kjærnes Exportsmør for det udenlandske Marked om Sommeren, medens man om Vinteren kjærner sødt Smør, det saakaldte »Parisersmør«, for St. Petersborg Marked, hvor der det sidste Par Vintre næsten har været Smørtrang.

De store Afstande spille selvfølgelig ogsaa en betydelig Rolle, og det er meddelt, at de Smørtog, som ere satte i Fart fra Siberien til Reval, skulle være 10 à 12 Dage undervejs, saa Smørret vil antagelig være 5 à 6 Uger gammelt, inden det naar frem til Forbrugerne i England.

Fra Regjeringens Side gjøres der imidlertid meget for at fremhjælpe Forholdene i Siberien, og der er Planer oppe om Etableringen af flere specielle Smørtog, ligesom det skal være Hensigten at sætte hurtigløbende Skibe med afkjølede Lastrum i Fart paa England.

I de Egne af Rusland, jeg har haft Lejlighed til at besøge, staar Agerbruget paa et højst forskjelligt Trin, dels som Følge af Befolkningens forskjellige Udviklingstrin og dels paa Grund af klimatiske og Jordbundsforhold. I visse Retninger synes man at være videst fremme i Østersøprovinserne, hvis Godsejerstand, der for største Delen er af tysk Oprindelse, betragter sig som Tyske og paavirkes af Fremskridtene i Tyskland, som de paa Grund af Sprogfællesskabet have let ved at følge, men ikke desto mindre kan Tilstanden i en stor Del af Landbrugene vel nærmest sammenlignes med Forholdene her

i Landet for c. 40 Aar siden, medens man for Bondebrugenes Vedkommende maa gaa endnu længere tilbage.

Der findes i Østersøprovinserne umaadelige Skovstrækninger, Moradser, ukultiverede Arealer og Græsgange, som efter Opgivelser fra de forskjellige Provinser varierer mellem 33 og 45 pCt. af hele Landomraadet, og som i høj Grad formindske de Arealer, der anvendes til egentligt Agerbrug, og det hører ikke til Sjældenhederne, at Landejendomme, der omfatte Tusinder af Tdr. Land, kun have nogle Hundrede under Plov. I Aarenes Løb ere en Del af Moradserne, hvor det har kunnet lade sig gjøre, blevne afgravede og omdannede til frugtbare Enge, og det Hø, der kan avles paa disse og paa Græsgangene, er selvfølgelig af stor Betydning dels for de forholdsvis smaa Besætninger, der holdes, og dels for Agerjorden.

Sædskiftet er som Regel meget langt. I Brakken saas Rug, der udlægges med Kløver og Græs, som saa ligger i 3 à 6 Aar. Derefter følger afvexlende Byg, Havre og Kartofler, og hele Rotationen varer i 8 til 13 à 14 Aar.

Foruden de her i Landet godt kjendte smaa, saakaldte russiske Heste, ses derovre estniske Heste og mange fremmede Hesteracer samt Krydsninger mellem disse indbyrdes og mellem dem og de hjemlige Racer; det skal nu være saa godt som umuligt at finde den estniske Hest ublandet.

Desværre er Snive næsten epidemisk mellem de russiske Heste, i alt Fald i mange Egne, og vistnok vanskelig at faa Bugt med, fordi Almuen selv ikke er tilstrækkelig omhyggelig for at undgaa Smitte.

I August Maaned nedsloges der i St. Petersborg i 23 Stalde 27 Heste, der vare angrebne af Snive samt 12 Heste paa Markeder og 4 i Slagterier.

Med Hensyn til Kvæget fandtes der oprindelig en lille knoglet, spids Landrace med et langt, smalt Hoved og forholdsvis gode Malketegn; den ses nu kun undtagelsesvis fuldstændig ren. Man har nemlig i Aarenes Løb indført en Mængde forskjellige Kvægracer, men dog hovedsagelig Østfrieser, Angler og rødt dansk Malkekvæg.

For omtrent en halv Snes Aar siden kom det første danske Kvæg til det nordlige Livland, og i de følgende Aar fulgte en Del efter, men da man herhjemme ikke fuldtud kjendte de Fordringer, som stilledes, sendtes mange Dyr derover, med hvilke man var mindre tilfreds, hvilket selvfølgelig ikke skadede vor Export saa ganske lidt; men ogsaa fra den store Mængde Anglertilhængere, der findes, er der gjort stærke Udfald mod det danske Kvæg, og endnu benytte de enhver Lejlighed til at nedsætte det.

Gjennemgaaende ynder man Anglertypens fine Hoved og Horn, medens man dog mange Steder sætter Pris paa en bredere og dybere Kropbygning end der i Almindelighed findes hos Anglerkvæget. I det Hele taget lægges størst Vægt paa Totalindtrykket, medens man endnu mange Steder ikke synes at forstaa at bedømme Malketegnene.

Efter at der har været gjort forskjellige Forsøg paa at sætte det danske Kvæg fuldstændig ud af Spillet, er det dog nu lykkedes at skaffe det en særlig Stilling i den baltiske Stambog, i hvilken det tidligere sorterede under Anglerkvæget.

Medens man for Anglerkvægets Vedkommende kun stiller som Betingelse, at det skal være indbrændt, stiller man den Fordring til det danske Kvæg, for at det kan blive kaaret og optaget i Stambogen, at Stamtavlen skal kunne føres tilbage til et Stambogsdyr, men ikke desto mindre faar man Indtryk af, at man i Almindelighed ikke ret forstaar at vurdere en god Afstamnings Betydning; man synes vedblivende at lægge Hovedvægten paa Exteriøren og at bedømme Dyret udelukkende derefter. Ikke alene fra Anglertilhængerne i Østersøprovinserne, men ogsaa fra Anglerne og Tyskland møde vi en stærk Konkurrence. I Anglen skal man saaledes have til Hensigt at udsende Brochurer paa Russisk med Beskrivelser og Illustrationer af Anglerkvæget og dets Historie.

Ved det store Landbrugsmøde i Riga i 1899 holdt Redaktør Benno Martini et Foredrag over Kvægracerne i de russiske Østersøprovinser, og han udtalte deri blandt

andet, at man lige saa godt kunde importere dansk Kvæg som Angler, da de dog begge hørte til samme Race, men han bebrejdede os samtidig, at vi havde opgivet Benævnelsen »Angler« og nu af en vis Forfængelighed kaldte vort Kvæg for »rødt dansk Malkekvæg«.

Efter Landmandsforsamlingen i Odense sidste Sommer er der i Milchzeitung fremkommet en meget velvillig og rosende Omtale af vort Kvæg af Økonomiraad C. Boysen, der tidligere ikke har været særlig venlig stemt imod os. I Modsætning til Hr. Martini omtaler han det berettigede i at vi, efter i en lang Aarrække ikke at have indført Avlsdyr til Danmark, nu kalder vort Kvæg for rødt dansk Malkekvæg, som han iøvrigt erklærer for en af de bedste existerende Malkeracer, og han skriver desuden, »at vi have forstaaet at erobre et Marked i de russiske Østersøprovinser«.

Udviklingen af Landbruget i Østersøprovinserne har sikkert ogsaa bidraget til at hjælpe os fremad derovre, thi medens man tidligere mange Steder, da Græsningen var knappere og Foderforholdene i det hele taget slettere, kun kunde holde mindre Kvæg, saa gaar Trangen nu for en Del i Retning af større, bredere og mere modstandskraftigt Kvæg.

Det er særlig i en Del af Kurland og den sydlige Del af Livland, at Anglerkvæget har sine ihærdigste Tilhængere, der søge at paavise, at dette er det eneste rette, men heldigvis ere Meningerne delte.

En Konsulent fra denne Del af Landet, som i Sommer besøgte vor Landmandsforsamling, har i »Baltische Wochenschrift« givet en velvillig Omtale af vort Kvæg, og det er hans Hensigt at skrive flere Artikler derom paa Grundlag af Oplysninger, han modtog her; og han skrev for ikke længe siden til mig, at d'Hrr. derovre anse sig selv for »saa store Kjendere«, at de ikke kunne lære mere. Overfor saadanne Opfattelser og Udtalelser er der selvfølgelig ikke andet at gjøre, end ihærdigt at søge at gjendrive og imødegaa dem ved enhver given Lejlighed.

Medens man tidligere fremkom med den Hovedanke

mod det røde danske Kvæg, at det var for grovt, havde for store Horn og manglede Anglernes ædle Præg, saa klages der nu over, at de ældre Dyr, og særlig Tyrene, blive svage i Ryggen; men ikke desto mindre sendes der dog aarlig en Del Avlsdyr til de baltiske Provinser, om end ikke saa mange, som man efter Landets Udstrækning kunde vente; men Kjøbeevnen er gjennemgaaende ikke stor, dels som Følge af forskjellige ydre Forhold, hvorover man ikke er Herre, og dels fordi mange Ejendomme drives paa en saadan Maade, at de næppe give den Indtægt, som de sikkert kunde og burde.

Imidlertid have vi et Marked dér, og det gjælder om at bevare det, hvortil der imidlertid kræves en stadig og ihærdig Kamp med Modstandere og Konkurrenter.

Man hører stedse i Østersøprovinserne udtalt Forhaabninger om, at de skulle blive for det indre Rusland, hvad Anglen har været for dem og andre Lande med Hensyn til Kvægbrugets Forbedring, og saa godt som alle Dyrskuer, med hvilke der er forbundet Salgsskuer, gaa ud paa at vise eventuelle Kjøbere, hvor vidt man er naaet, og hvad man kan undvære.

Set med vore Øjne, har man imidlertid endnu kun meget lidt eller saa godt som intet at undvære, og det er da for saa vidt heldigt, at fremmede Kjøbere kun undtagelsesvis indfinde sig.

Russerne nære nemlig gjennemgaaende en afgjort Frygt for Anglerkvæget, der er dem for smaat og tuberkuløst, og tillige rejse de, efter hvad der siges, sjælden langt for at søge, hvad de i saa Henseende have Brug for; man skal derimod komme til dem og helst vise dem Prøver paa de Racer, man kan afsætte til dem.

Om dette Forhold skriver iøvrigt forannævnte Konsulent saaledes til mig: »De Godsejere her i Livland, som udelukkende holde fast ved Anglerkvæget, naa ikke langt, thi de faa ingen Afsætning i det Indre af Landet, hvor man er meget bange for denne Race. Jeg har, efter at have været i Danmark, besøgt 12 Godsejere i Kowno Gouvernement, og ikke en eneste af dem vilde

have noget at skaffe med Anglere. Der indvendtes imod dem, at de ere for modtagelige for Sygdom, at de ere for smaa, saa der ikke faas noget for dem, naar de skulle udskydes af Besætningerne. Efter min Opfattelse ere rene Racer endnu ikke paa deres Plads i Rusland. Det vil vistnok foreløbig være formaalstjenligst at forbedre Landracen ved Krydsning, og dertil egner det danske Kvæg sig bedst, da det har en bedre og større Kropbygning end den hjemlige Ko. Anglertilhængerne paastaa, at Anglerkvæget bliver større herovre, men der er dog ingen Mening i at importere Dyr, som først skulle forbedres her i Landet, naar man har en bedre Race til Raadighed.«

For Østersøprovinsernes Vedkommende skal jeg endnu kun anføre, at der i Følge en i 1898 paa Godserne foretagen Kvægtælling fandtes 162,775 Stkr. Hornkvæg. Da de 3 baltiske Provinser ialt omfatte c. 1700 □ Mil, bliver der kun c. 95 Stkr. Hornkvæg pr. □ Mil.

Beregnet efter dyrket Areal i Livland, findes der 1 Stk. Hornkvæg paa hver c. 6 Tdr. Ld. og 1 Malkeko paa hver c. 7.7 Tdr. Ld.

Af de nævnte 162,775 Stkr. Hornkvæg opgives 30,807 Stkr. at være af ren Race, og af disse 10,539 Ostfrieser og Hollænder og 18,112 Angler og dansk Kvæg. Desuden vare 48,294 Stkr. Kvæg af Landrace, Resten 83,674 opgives som Krydsningsprodukter af de nævnte Racer.

For nærmere at karakterisere Husdyrbruget i Danmark og de baltiske Provinser, skal til Sammenligning nævnes, hvor mange Dyr der vare udstillede henholdsvis i Odense i 1900 og ved det store baltiske Centraldyrskue i Riga i 1899:

	Heste	Kvæg	Svin	Faar	Ialt Stkr.
Odense	474	1241	341	119	2175
Riga	298	838	93	59	1288

Af Smør var der i Odense udstillet 760 Mærker, i Riga 90 og ved den almindelige russiske Mejeriudstilling i Fjor Efteraar i St. Petersborg c. 500 Mærker.

— For at udbrede Kjendskab til vore Heste- og Kvægracer, forfattedes der for et Par Aar siden korte illustrerede Beskrivelser, der oversattes paa Tysk og Fransk. Af disse Beskrivelser er der udsendt og omdelt c. 4000 Expl., og da det viste sig nødvendigt, er der i Sommer trykt 1000 Expl. paa Russisk.

For Tiden trykkes endvidere en Del Expl., hvoraf 1800 Stkr. skulle sendes til Odessa, for som Følgeblad med et derværende Dagblad at sendes til Kaukasus.

Desuden er der af og til ved givne Lejligheder skrevet oplysende Artikler i Landbrugspressen i Østersøprovinserne.

For at byde Kjøberne af danske Avlsdyr i Rusland de Garantier, der kunne bydes, følger der med de Dyr, der exporteres ved min Medvirkning, foruden Stamtavler, tillige Erklæringer fra Sælgerne gaaende ud paa, dels at Stamtavlen hører til vedkommende Dyr, og at den er overensstemmende med Sandheden og dels, at Dyret enten ikke tidligere er prøvet med Tuberkulin, eller, dersom det er prøvet, da hvornaar, af hvilken Dyrlæge og med hvilket Resultat. Dersom den foretagne Prøve er over 2 Maaneder gammel, foretages ny Prøve, og Tuberkulinattest udstedes af en autoriseret Dyrlæge.

I Reglen udføres drægtige Køer eller Kvier, medens jeg altid tilraader at kjøbe Aarskalve, der lide mindre ved den ofte temmelig besværlige Rejse, og hvorved Kastning, Fødselsvanskeligheder og Overløbning for en Del vilde undgaas.

Foruden Kvæg er der ogsaa sendt nogle jydske Hingste og Hopper til Livland og Kowno Gouvernement. Man mener paa Steder dels at behøve større og kraftigere Heste til Jordens dybere Bearbejdning, og dels ved Krydsning af sværere Hopper med Blods- eller Halvblodshingste at kunne fremstille Kavalleriheste.

Desværre faa Dyrene ikke altid den samme omhyggelige Pleje, som de ere vante til, og de skjæmme sig derfor ikke sjældent en Tid, indtil de blive vænnede til Klima og Foderforhold.

De Dyr, der udføres, maa gjennemgaaende nærmest

betegnes som en god 2den Kl. Vare, idet der for de Priser, man i de fleste Tilfælde vil betale for Dyrene, ikke kan faaes de bedste Dyr fra de mest anerkjendte Stammer. Da Køer af Landrace derovre kun koste 70 à 100 Kr. Stykket, mene ogsaa mange, at det er for dyrt at betale c. 3 Gange saa meget for indførte Dyr.

Naar Kjøberne ikke har villet stille et saadant Beløb til Disposition, at Køer og Kvier hos Opdrætterne her kunde betales med 220 à 230 Kr., har jeg ikke villet paatage mig at kjøbe, da jeg saa ikke har ment at kunne faa Dyr, for hvis Godhed der kunde bydes tilstrækkelig Garanti.

Tyre ere betalte med fra 400—700 Kr., og der er forekommet Tilfælde, hvor Modtagerne erklærede, at de i Grunden vare for gode for deres Køer. Heldigvis er det kun i ganske enkelte Tilfælde, at man har været mindre vel tilfreds med de modtagne Tyre, og det i saadanne, hvor man udelukkende har taget Hensyn til Individets Exteriør, men ikke til dets Afstamning, der borgede for den Stammes gode Nedarvningsevne, fra hvilken de vare kjøbte. Man er derfor ofte i Tvivl om man skal kjøbe Dyr af anerkjendte Stammer, der maaske lade et eller andet tilbage at ønske i Udseendet, men hvis Nedarvningsevne er god, eller i og for sig smukke Individer, men hvis Afkom, da man kun har et Par Generationer at holde sig til, mulig ikke vil blive saa godt som ønskeligt. I det ene Tilfælde er Kjøberen maaske strax utilfreds, i det andet vil han senere blive det, naar Afkommet voxer til.

De jydske Hopper, der ved min Medvirkning ere exporterede, ere her betalte med fra 6—1100 Kr. pr. Stk.

Da det, som foran antydet, har vist sig, at Markedet i de baltiske Provinser ikke er saa stort som ønskeligt, og som det forhaabentlig med Tiden vil blive, har jeg ogsaa i andre Egne af Rusland søgt at udbrede Kjendskab til vore Kvæg- og Hesteracer og arbejdet for Export deraf.

Mindre Dele af Kowno og Witebsk Gouvernementer ere berejste, og det er begge Steder lykkedes at faa gode

og, som jeg haaber, varige Forbindelser. Til Kowno er der i Aar gaaet Hopper, Tyre og Køer og til Witebsk Tyre, Faar og Svin, og der skal til Foraaret sendes Kalve dertil. Kvægbruget i denne Egn staar dog endnu en Del tilbage, saa man kun har Brug for almindelig gode, sunde Dyr, uden at lægge særlig Vægt paa Afstamningen.

En Godsejer her har tilbudt paa sit Gods at ville bygge en Stald, om vi der maatte ønske et Depot af dansk Kvæg, hvoraf han mener der vil kunne blive stor Afsætning i Witebsk Gouvernement.

I Pleskau afholdtes i September Maaned et 10 Dages Dyrskue, hvortil jeg desværre ikke kunde komme, da der omtrent samtidig i Sydrusland afholdtes et Dyrskue, som jeg overværede.

En i St. Petersborg bosiddende Dansk, som rejste til Pleskau, fik en Del af de russiske Beskrivelser af vore Avlsdyr med, og han meddelte senere, at Dyrskuekomiteen i den officielle Udstillingstidende havde henledet Opmærksomheden paa dem og tilraadet Publikum at benytte Lejligheden til at gjøre sig bekjendt med dansk Kvæg og Heste.

Oppe i Ingermannland findes hist og her dansk Kvæg, og jeg har kun hørt tilfredsstillende Udtalelser om det; det skal let lade sig acclimatisere, malke tilfredsstillende og modstaa Sygdom bedre end andre Racer og bl. a. Ostfrieser, som man tillige klager over vel giver megen, men samtidig tynd Mælk.

I Gatschina har jeg overværet et Dyrskue, hvor en Mængde Kvægracer og Krydsninger af dem vare repræsenterede, og der var vist omtrent lige saa mange Racer som Udstillere.

En rød dansk Tyr fik her en høj Præmie, som dog ikke ubetinget kunde siges at være fortjent.

Medens jeg paa mine første Rejser havde en Del Vanskelighed ved at knytte Forbindelse med Landbrugsautoriteter og Institutioner, men hovedsagelig maatte indskrænke mig til at rejse til de forskjellige Godser, til hvilke jeg havde Introduktion, er dette, efterhaanden som

jeg er bleven mere kjendt med Forholdene, lykkedes mig paa en Maade, som jeg haaber skal medføre gode Resultater, og jeg anser det nu for formaalstjenligst og mindst tidsspildende at forhandle med dem samt besøge Dyrskuer og Landbrugsmøder, naar Lejlighed dertil gives.

Det russiske Landbrugsministerium synes at omfatte dansk Landbrug og dansk Kvægbrug med megen Interesse, og det sendte for et Par Aar siden paa min Foranledning en ministeriel Embedsmand hertil paa en Studierejse, efter hvilken han med Ministeriets Understøttelse udgav en Bog, i hvilken vi omtales paa en meget sympathetisk Maade. Denne Bog skal efter Sigende have vakt en Del Opsigt i russiske Landbrugskredse.

Ved Landmandsforsamlingen i Odense var ligeledes en Repræsentant for det russiske Landbrugsministerium — en første Klasses Specialist paa Husdyrbrugets Omraade. Han udtalte sig meget rosende om alt, hvad han saa her, og har lovet sin Assistance for Afsætning af danske Avlsdyr, som jeg senere skal tillade mig at omtale.

Saa vel Ministeriet som Administrationen for de kejserlige Stutterier faar alle danske Stambøger, efterhaanden som de udkomme, idet jeg ved Velvillie fra Fællesforeningerne i de forskjellige Landsdele faar de fornødne Exemplarer ikke alene hertil, men ogsaa til Anvendelse paa formaalstjenlige Steder.

Ministeriet har desuden efter Anmodning faaet et Par Afhandlinger, bl. a. om Landbrugsundervisningen i Danmark, desuden, ligesom ogsaa Generalchefen for de kejserlige Stutterier, en Kollektion Fotografier af Præmiedyr ved Landmandsforsamlingen. Til Landbrugsmuseet i St. Petersborg har man anmodet om en lignende, hvilket utvivlsomt vilde være formaalstjenligt, da Billederne der ville være tilgjængelige for den store Mængde.

Et Par Exemplarer af Rudolf Schou: »l'Agriculture en Danemark«, som Ministeriet ogsaa har faaet, ere blevne omtalte med megen Anerkjendelse.

Ved disse forskjellige Foranstaltninger har jeg, saa vidt Midlerne har kunnet række, søgt at henlede Op-

mærksomheden paa os i Haab om derigjennem at skabe et Bindeled mellem begge Landes Landbrug og forhaabentlig til Gavn for dem begge.

Mine Bestræbelser gaa nu ud paa, under en eller anden Form, at søge at faa oprettet et Depot for danske Avlsdyr i Nærheden af St. Petersborg, og da det russiske Landbrugsministerium efter foreliggende Meddelelser vil støtte Oprettelsen af slige Depoter, var det maaske ikke utænkeligt, at et Samarbejde i fælles Interesse kunde finde Sted.

Dersom der kunde blive dannet et Konsortium af danske Opdrættere med det Formaal at exportere saa vel Brugsdyr som Avlsdyr, tvivler jeg ikke om, at det vilde vise sig fordelagtigt, og jeg skal, naar yderligere Undersøgelser ere gjorte, tillade mig at fremkomme med Forslag dertil.

Udstillingen af de jydske Hingste i St. Petersborg for 2 Aar siden har heller næppe været uden Betydning for os, om den end ikke endnu har givet noget større praktisk Resultat; men vi have derved henledet Opmærksomheden paa os, og vi ere erindrede, saa Generalchefen for de kejserlige Stutterier ogsaa lod sig repræsentere ved Landmandsforsamlingen i Odense, efter at have faaet Meddelelse om dens Afholdelse.

Repræsentanten var meget tilfreds med hvad han saa her, og han har indsendt en Rapport, af hvilken jeg skal tillade mig at gjengive følgende Brudstykker:

»Den jydske Hest var meget godt repræsenteret, og det maa siges, at denne Hesterace efter de udstillede Individer at dømme, takket være Ledernes specielle hippologiske Kundskaber og takket være nøjagtig førte Stamtavler samt et omhyggeligt Udvalg af Hingste og Tillægshopper, har gjort store Fremskridt og har vundet i Selvstændighed, idet man i den senere Tid ikke har indført fremmede Hingste, men tværtimod har søgt at fuldkommengjøre Racen ved Indavl. Ved disse konsekvent gjennemførte Foranstaltninger er der dannet en Type, som med Hensyn til Form, Karakter og Ydeevne staar paa et

gjennemgaaende højt Trin, der i højeste Grad bidrager til at henlede Opmærksomheden paa denne Hesterace.«

Efter kort at have omtalt de andre udstillede Hesteracer, skrives der videre:

»Af særlig Interesse var dog de udstillede jydske Heste, som i Følge deres Egenskaber egnede sig fuldtud for Avl af Arbejdsheste for Land og By.

I militær Henseende kan den jydske Hest tjene til Dannelsen af Artilleri- og Trainheste.

De jydske Hestes Fortrin for Brabander- og Suffolk-Hesten bestaar i, at deres Ryg er lige og at Krydset ikke er afskydende, desuden er største Delen af dem, til Trods for at de ere store og svære, af et livligt Temperament og have en god, let Gang.

Det ensartet typiske ved denne Hest har ogsaa Betydning for Stutteriet.«

I et senere modtaget Brev skriver vedkommende Repræsentant til mig: »Vi behøve Mænd, der kunne være som Mellemled for at lette Samkvemmet. Efter min Mening kan Danmark levere os her i Rusland lige saa gode og endda bedre Avlsdyr, baade Heste og Kvæg, end andre Lande, men det Hele beror paa at have Tillid og gode, ærlige Forbindelser.«

Det er denne Repræsentants Hensigt at komme til Danmark henimod Foraaret for sammen med nogle andre Herrer at gjøre forskjellige Indkjøb.

Forrige Sommer henvendte jeg mig i Helsingfors i Finland til den derværende Landbrugsstyrelse, som modtog Meddelelsen om Hensigten med min Rejse meget velvillig og senere lod indrykke en lille Artikel med Oversættelse af Beskrivelsen af rødt dansk Kvæg i »Landtbrukaren«.

Der skreves bl. a. deri, at man tidligere havde forsøgt at indføre Anglerkvæg, men at Dyrene bleve tuberkuløse og lede af smitsom Kastning, hvilket bragte dem i Miskredit.

Naar det danske Kvæg har haft Vanskelighed ved at vinde Indgang i Finland, synes Grunden dog nærmest at

have været, at de første Sendinger deraf ikke have været gode, og derfor have virket afskrækkende, og det er udtalt for mig, at dersom dette ikke havde været Tilfældet, vilde Ayrchirekvæget i Finland aldrig have naaet den Position, som det har for Tiden.

Senere besøgte jeg et Par Godser i Finland ved Tammerfors og Kirjokiwi, hvor der findes Besætninger af rødt dansk Malkekvæg, af hvilke særlig den sidstnævnte, ved en dygtig dansk Fodermesters Bistand, er fortrinlig; dog klagedes der over, at Opdrætningen af de unge Dyr var for kostbar, fordi de maatte holdes paa Stald en for lang Tid af Aaret, men dette Forhold maa vel være ens for alle Racer.

Officielt arbejder man nu i Finland kun med Kvæg af Landrace og med Ayrchirekvæg. Ved fortsat omhyggeligt Udvalg af typiske Individer af Landracen haaber man engang at faa dannet en national Kvægrace, hvilket maaske ogsaa vil naaes, men det vil sikkert vare længe, idet man ser forholdsvis faa Individer, der gjøre Indtryk af at være udprægede Malkekøer, ligesom man efter Udtalelse fra kompetent Side skal mangle Tyre.

Saa vidt jeg har kunnet forstaa, har man ikke opnaaet særlig gunstige Resultater af Importen af Ayrchirekvæg og Krydsning deraf med Landracen, idet der utvivlsomt er bragt Tuberkulose ind i Landet dermed, og paa Steder endog i meget høj Grad. En Besætning, som man i en længere Aarrække har gjort alt for at vedligeholde og forbedre, har man maattet slaa ned og er i Stedet for gaaet over til Landrace alene.

Naar man nu hovedsagelig holder paa de hjemlige Racer, skal det bl. a. ogsaa skyldes, at Bønderne ikke forstaa at pleje forædlet Kvæg. Flere af dem skulle tidligere have faaet Kalve fra større Jordbrugere, der havde importeret fremmede Racer, men da mange af disse Dyr paa Grund af uheldig Pleje vare blevne højst afskrækkende Individer, var Importen derigjennem skadet betydeligt.

Da det var meddelt mig, at der længere oppe i Lan-

det mulig vilde være Udsigt til Import af dansk Kvæg, rejste jeg i Sommer c. 80 Mil op i Landet til Egnene ved Kuopio og Idensalmi, hvor Peltosalmi Landbrugs- og Mejeriskole besøgtes. Senere berejstes Egnene ved Tojola og Tawastehus.

Jeg fik imidlertid allerede paa Rejsen derop Indtryk af, hvad jeg ogsaa senere fik konstateret, at vort Kvæg aldeles ikke vilde passe for de derværende Forhold, som gjennemgaaende gjorde et fattigt Indtryk. Længere imod Nord oppe ved Idensalmi vare Betingelserne for Agerbrug vel bedre, men her beredte Klimaet Vanskeligheder. Man havde saaledes allerede i August Maaned stærk Nattefrost, der afsved Kartoffeltoppen og hindrede Afgrøderne i at modnes.

Hos Bønderne blev Jorden i denne Egn drevet i 4 Skifter med 1) Brak, 2) Rug, 3) Kartofler i en Del af Marken, i Resten intet, 4) Byg og Havre.

Rugen saaedes ved St. Hansdag for at faa tilstrækkelig Modstandskraft inden Vinteren.

Et enkelt Sted var der samtidig med Rugen saaet Byg, Havre og Vikker, som dannede en frodig Afgrøde, der skulde slaaes og høstes som Ensilage, medens Rugen voxede videre for at give Afgrøde næste Aar.

Bygningerne i disse Egne vare for største Delen opførte af Træ, og det meddeltes, at Staldene, paa Grund af den stærke Emme i dem om Vinteren, kun kunde staa i 20 Aar, efter hvilken Tids Forløb de vare raadne og maatte ombygges.

Det daglige Vinterfoder til en Ko ansattes til 2 à 3 Pd. Kraftfoder, 15 Pd. Hø og 10 Pd. Turnips. Udbyttet af Mælk opgaves til c. 3000 Pd. aarlig pr. Ko, men denne Mælk var til Gjengjæld saa fed, at der kun brugtes c. 20 Pd. til 1 Pd. Smør.

Efter de indhentede Erfaringer, tror jeg ikke at der for Tiden er Udsigt til en større Export af dansk Kvæg til Finland, om end enkelte ville indføre mindre Partier deraf, men jeg tror dog ikke, at vi derfor skulle lade

Landet upaaagtet, men vedblivende sondere Stemningen og være paa Post, om der skulde ske et Omslag.

Da jeg paa Rejsen fra Finland atter kom til St. Petersborg, fik jeg et nyt Bevis paa den Ihærdighed, hvormed man reklamerer fra Tyskland. Igjennem flere Numre af St. Petersborger Herolds Landbrugsblad, der udgaar en Gang maanedlig, læstes Artikler om de forskjellige tyske Kvægracer med Illustrationer af disse, og det meddeltes samtidig, at Dyrene kunde faaes fra en stor Salgsforening ved Henvendelse til en i St. Petersborg officielt ansat Embedsmand, der møder ved Dyrskuer og Møder for at varetage sit Lands Interesser. Med Hensyn til de opgivne Priser kunne vi godt optage Konkurrencen, og dersom vi i langt højere Grad end hidtil kunde faa Afhandlinger vedrørende vore Racer og Husdyrhold i det hele offentliggjorte saa vel i Dag- som Fagpressen, ville vi sikkert ogsaa i den Retning kunne gjøre os gjældende.

Fra St. Petersborg fortsattes Rejsen Syd paa forbi Stationerne Torbino og Okulofka, hvortil der tidligere er sendt Tyre, til Moskow, hvor Landbrugsministeriets Repræsentant ved Landmandsforsamlingen i Odense, som, foruden at være Ministeriets Tilsynsførende tillige er Sekretær ved det store og ansete Landbrugsselskab, der har sit Sæde der, og som lader afholde et stort Heste- og Salgsskue (ved det sidste var anmeldt c. 650 Heste) i hvert Aars Oktober Maaned samt Dyrskue i Maj Maaned. Selskabet arbejder for, at det 2det almindelige russiske Landbrugsmøde kan blive afholdt i Moskow i 1902. Man stillede sig meget velvillig overfor en Import af danske Avlsdyr, og det tilraadedes meget stærkt, at vi allerede til Skuet i Maj sendte en Prøvekollektion, som man efter bedste Evne vilde hjælpe til at faa solgt.

For Yorkchiresvin skulde der i denne Egn af Rusland være et ubegrænset Marked.

Den danske Konsul i Moskow har stedse vist Sagen sin varmeste Interesse og har udsendt en Del af de forannævnte Beskrivelser til sine Bekjendte i forskjellige russiske Egne.

Fra Jaroslaw Gouvernement sendes der aarlig betydelige Mængder af det saakaldte Jaroslawske Kvæg til St. Petersborg og andre russiske Egne. Man véd ikke rigtig hvorfra dette Kvæg, hvoraf en Del er rødt, stammer, men det er søgt paa Grund af sin Malkeevne.

Efter Sigende sælges der saa meget deraf, at der paa Steder skal begynde at blive Mangel. Mulig kunde vort Kvæg ogsaa finde Vej hertil, og en Begyndelse vil blive gjort med 4 Tyre, som skulle sendes dertil til Sommer.

Længere mod Syd i Woronesch Gouvernement i den saakaldte »sorte Jord« er fortrinlige Betingelser for Agerbrug, men Jorden skal ikke blive drevet særlig intensivt. Det fortaltes saaledes, at man paa Steder tog Afgrøder af Jorden 5 Aar i Træk, og den henlaa saa i 15 Aar, i hvilke der paa den voxede en temmelig sparsom Græsvegetation, som for en billig Penge udlejedes til Afgræsning. Jorden gjødedes ikke, men Gjødningen anvendtes dels til Vejfyld og dels som Brændsel, til hvilket sidste Formaal den blandedes med Avner og formedes i Kugler, der tørredes.

Her saas tætte, kraftige Heste, de saakaldte Botjuks, og donsk Kvæg, der mere gjorde Indtryk af at være Fedekvæg end Malkekvæg, samt fedthalede Faar og fortrinlige Landsvin.

Jorden dyrkedes med Hvede, Byg, Havre, Hirse og Solsikker.

Her besøgtes et stort Gods, hvortil der var sendt Faar og Svin herfra. Man var meget tilfreds med de Dyr, man havde faaet, bl. a. ogsaa fordi man havde faaet, hvad man ønskede, thi det skulde ikke saa sjældent hænde, at man fik Hundyr, naar man havde bestilt Handyr og omvendt.

Her dyrkedes 3000 Tdr. Land med Sukkerroer, som behandledes paa en paa Gaarden værende Sukkerfabrik. Det færdige Sukker sendtes til St. Petersborg, hvor der fabrikeredes Konfekt af det.

Paa Foranledning af vor energiske Konsul i Rostoff ved Dons Udløb i det asowske Hav, rejste jeg dertil i

Midten af September, da der afholdtes et efter Forholdene stort Dyrskue. Man vilde i denne Egn gjerne lægge sig efter Malkekvæg og Mejeridrift, men man vidste ikke rigtig, hvorledes man skulde tage fat, ligesom man stod temmelig fremmed for begge Dele.

Rejsen derned gik for en stor Del gjennem Steppen. Terrænet i denne var paa Steder noget kouperet, og paa store Strækninger fandtes Kalkunderlag, der laa saa tæt ved Overfladen, at Kalken skinnede frem paa alle Skrænter. Længere mod Syd fandtes Skiferunderlag og endnu sydligere, ikke langt fra Rostoff, betydelige Kulminer.

Landsbyerne laa de fleste Steder i Lavninger; de vare her, som almindeligt i Rusland, sammenbyggede, og Husene vare opførte af Træ, Kalkflies, Sten eller Ler og tækkede med Straa eller Spaan.

Hyppigt slemmes den Halm, der benyttes til Tagene, i Ler, inden den oplægges. Saadanne Tage skulde være holdbare, tætte, lune og saa lidet brandfarlige, at der gaves Præmie, hvor de benyttedes.

Jorderne dreves i Fællesskab, og det saa ud som om Afgrøderne ogsaa høstedes i Fællesskab, idet der ofte ved Landsbyerne saas større Stakke, end man kunde tænke som Enkeltmands Ejendom.

Man saa her mærkelige Kontraster, idet der benyttedes primitive Redskaber som Hakken, Træharven og gamle Træhjulplove, trukne af 6 Oxer, ved Siden af moderne engelske og svenske Plove og Damptærskeværker.

I Steppen, der iøvrigt nu var tør og afsvedet, men hvor der særlig i Forsommeren skal være en rig Græsvæxt, græssede store Hjorder saakaldet Steppekvæg, der hovedsagelig benyttes til Arbejdsbrug og Slagtning. En Del af dette Kvæg var rødt, og dets hele Bygning tydede paa fremmed Indblanding. Noget af det kaldes »tysk« Kvæg.

I Byen Rostoff, som er en ganske ny By, der er voxet op med amerikansk Hurtighed ved Dons højre Bred umiddelbart i Steppen, afholdtes det forannævnte Dyrskue, det 2det i Rækken, paa en fast Dyrskueplads i Byens Udkant.

Hovedinteressen samlede sig om Hestene, af hvilke der fandtes prægtige Arabere og engelske Blodsheste samt Krydsninger mellem dem og kaukasiske Bjerg- (Karabaks) og Dal- (Karbadin) Heste, der vare prægtige Dyr med ualmindelig tørre Ben og en fortrinlig Gang.

Krydsning med Arabere skulde give fromme Heste, medens Krydsning med engelske Heste vare mere vanskelige at behandle. Nogle af disse sidste Heste havde temmelig lange Koder.

Mange af de udstillede Dyr havde Stamtavler, der viste tilbage til fremragende Heste gjennem mange Generationer, og man vurderede en rigtig ført Stamtavles Betydning saa højt, at Forfalskninger af dem straffedes med indtil 3 Aars Fængsel.

Ofte bedækkedes Hopperne ligesom her ved at Hingsten førtes til dem, men lige saa ofte blev en Hingst sluppet ud i Steppen med en 20 à 25 Hopper, som den saa fulgte Sommeren igjennem.

Føllene gik hos Mødrene og aad med dem til de vare 1 Aar gamle. Fra 1—$2^1/_2$ Aars Alderen fodredes de unge Dyr udelukkende med Hø eller Græs i Steppen, og først efter den Tid toges de under Behandling, fodredes med Kjærne og redes.

Den donske Steppehest i sin oprindelige Form findes efter Sigende nu ikke mere.

Kvæget var ikke stærkt repræsenteret, og de Dyr, der fandtes, vare alt andet end Malkekvæg. Det var gjennemgaaende store, brede, kraftige, næsten fede Dyr, med store, buede Horn. De anvendtes hovedsagelig til Trækbrug og til Slagtning, og store Jernbanetog gaa ugentlig fra disse Egne med Kvæg til St. Petersborg, hvor der ofte paa Markedsdagene paa Kvægtorvet ankommer et Par Tusinde Dyr paa en Gang.

Man saa her Kalmuk-Kvæg, graat Arbejdskvæg, Charolais-Kvæg, Zimmenthaler, Kvæg fra Wilstermarsk og en italiensk Kvægrace »Romaniola«.

I Modsætning til det som Malkedyr betragtet mindre

gode Kvæg, saas paa Skuet fortrinlige Merinosfaar, Yorkchiresvin og Landsvin.

Jeg talte her med flere Godsejere, som interesserede sig levende for Kvægbrug og Mejeridrift, men man havde ikke meget Kjendskab til nogen af Delene, saa der skal begyndes paa bar Bund, hvad der maa anses for saa meget heldigere, naar det kun kan lykkes os at komme først til Maalet, og vi have i den Henseende en værdifuld Støtte i den derværende danske Konsul, som har et meget stort Personal-Bekjendtskab i det sydlige Rusland. Han har foranstaltet Artikler optagne i sydrussiske Blade, ligesom der ved hans Foranstaltning med et af disse, som foran nævnt, vil blive udsendt henved et Par Tusinde Beskrivelser af danske Heste og Kvæg til Kaukasus. Paa hans Foranledning vil der blive udstillet dansk Kvæg, antagelig sortbroget, ved det første Dyrskue, der bliver afholdt i Rostoff, hvortil der dog mulig allerede i Foraaret vil blive afsendt nogle Vognladninger.

Konsulen, saa vel som det russiske Landbrugsministeriums Repræsentant ved vor Landmandsforsamling, var overbevist om, at vi maatte kunne indarbejde et stort Marked i Sydrusland, og dersom vi ikke søgte at blive indarbejdede der, vilde vore Konkurrenter snart vide at tage Affære.

Til Taurien er der i Foraaret sendt en Vognladning røde danske Kvier og Tyre, og efter Meddelelse derfra ønsker man flere. Der er ligeledes sendt Kvier til Charkow-Egnen.

I de sidste to Aar, i hvilke Forholdene have tilladt mig at arbejde mere energisk for Exporten af Avlsdyr til Rusland, er der ved min Medvirkning sendt 157 Individer til en Indkjøbsværdi af 45,369 Kr. Ved andre er der i samme Tidsrum sendt 348 Dyr af forskjellig Art derover til en kalkuleret Indkjøbspris af 78,126 Kr. Ialt er der i disse to Aar — 1899 og 1900 — exporteret 8 Hingste, 25 Hopper, 42 Tyre, 347 Køer og Kvier, 38 Kalve, 31 Orner og Søer og 14 Væddere og Faar, tilsammen 505 Individer til en Indkjøbspris af 123,495 Kr.

Af de her givne Meddelelser haaber jeg det vil fremgaa, at vi i forskjellige russiske Egne ere begyndte at faa Fodfæste for vore Avlsdyr, og det er min Overbevisning, bl. a. ogsaa paa Grund af den velvillige Stemning, som derovre gjennemgaaende gjør sig gjældende overfor os, at der lidt efter lidt vil kunne naas saadanne Resultater, som kunne faa virkelig Betydning som Indtægtskilde for vort Landbrug; thi Rusland er stort, og man vil der, efterhaanden som Udviklingen skrider frem, faa Brug for meget.

De Besøg, vi i det sidste Par Aar have haft her i Landet af officielle Landbrugsudsendinge, begynder allerede at sætte et Spor, og efterhaanden som flere følge efter, maa det utvivlsomt mere og mere komme til at staa klart for dem, at vore klimatiske Forhold passe bedre med Klimaet i flere russiske Egne, end Klimaet i de fleste andre Lande, hvor Landbruget er i høj Kultur.

Til Foredraget knyttedes følgende Diskussion:

Statskonsulent Arup vilde meddele, at for 3 Aar siden ansatte den tyske Regjering Agenter, eller hvad man nu vil kalde dem, i Udlandet. Der ansattes 5, nemlig i Rusland, Østerrig, England, Nordamerika og Sydamerika, og i Aar er der paa den tyske Rigsfinanslov forlangt 10,000 Mrk. til Ansættelse af Agenter i Sverrig, Norge og Danmark. Disse Agenter have med Landbrugsforholdene at gjøre og ere attacherede de respektive Gesandtskaber. I Tyskland er der et stærkt Sammenhold mellem Agrarerne, og det ytrer sig paa den Maade, at de selv tage Salget af deres Landbrugsprodukter i Hænde, idet de danne Selskaber, der beskjæftige sig dermed.

Landbrugskandidat R. Schou: Naar Justitsraad Friis bemærkede, at den Sum, der paa det russiske Budget er bevilget til Indkjøb af Tillægsdyr, ikke er blevet forhøjet i Aar, da er dette ganske rigtigt, og Taleren troede at kunne meddele, at Grunden til, at der ikke var stillet en større Sum til Raadighed, navnlig maa søges i, at den russiske Regjering

har ment det rigtigt ikke paa noget Punkt at indlade sig paa større Udgifter i de første 2—3 Aar. De Jernbanevogne, som Friis antog vare bestilte til Smørtransport paa de russiske Baner, ville af den samme Grund heller ikke blive anskaffede i de første Aar. Man skulde derfor efter Talerens Mening ikke løbe an paa, at den russiske Regjering vilde sætte sit Landbrugsministerium i Stand til at anskaffe Avlsdyr til Rusland i de nærmest kommende Aar.

Statskonsulent Jensen var ikke saa begejstret for den stadige Export af Heste til Rusland, eftersom vi endnu ikke ere komne saa vidt i vor Hesteavl, at vi kunne sige, at vi have et Overskud af ordentlige Dyr til Udførsel, naar vi virkelig skulde kunne bevare Rusland som Afsætningskilde, navnlig naar Landhusholdningsselskabet tager sig af Sagen, thi saa kan der ikke ses paa den paa samme Maade, som naar en privat Mand har en Hingst, han gjerne vil have solgt, eller som en Handelsmand ser paa Sagen. For ham gjælder det jo kun om at faa nogle Penge ind i Øjeblikket, og om man paa det fremmede Sted bliver fornøjet med, hvad han har solgt eller ikke, er ham det samme. Efter det Kjendskab, Taleren havde faaet til Rusland ved et Par Dages Ophold i St. Petersborg, synes de ledende Mænd der at være ret godt med paa Sagerne. De stille Fordringer i visse Retninger, og i saa Henseende er man herhjemme ikke i Øjeblikket i Stand til at byde dem den Vare, de ønske; den have vi ikke i nogen større Maalestok.

Forstander Tuxen ønskede at gjøre en Bemærkning i Overensstemmelse med, hvad Statskonsulent Jensen nys udtalte angaaende den jydske Hest. Hele det Spørgsmaal, som her er fremdraget, er af den allerstørste Interesse. Det drejer sig jo her om at skaffe et Marked for vort Kvæg, og særlig da for Avlsdyr, i det mægtige Rusland. Men naar vi tale med hverandre indbyrdes, er der vistnok Anledning for os til at se særlig paa Sagens svage Side. Her er jo Tale om Export af jydske Heste, jydsk Kvæg og fyensk Kvæg, men der er jo ikke Tvivl om, at naar der er Tale, om vi ere modne til at foretage en saadan Export af Avlsdyr, kan der kun være Tale om Export af fyensk Kvæg. Det jydske

Kvæg er i en overordentlig Fremgang, men vi ere en Menneskealder for sent komne ind paa en konsekvent Renavl. Der arbejdes imidlertid saaledes, at man vistnok kan sige, at det paa ingen Maade er nogen fjern Mulighed, at vi herhjemme have et Overskud, saa at vi kunne forsyne Rusland med gode Avlsdyr; i Øjeblikket er Stillingen derimod en anden. Ved vore Dyrskuer kunne vi maaske faa Indtrykket af, at vi ere ret velhavende, men naar vi rejse Landet rundt og søge efter fremragende Avlsdyr, vide vi ogsaa, hvor sparsomt vi ere forsynede dermed. Skulde vi altsaa bebrejde os noget, skulde det være, at vi burde staa stærkere i den Henseende i Øjeblikket, end vi gjøre. Det vilde være en stor Lykke for Landbruget i den vanskelige Stilling, hvori det for Øjeblikket staar, hvis det var stillet saaledes, at det kunde forsyne hele den øvrige Verden med Avlsdyr. Men er det nu ogsaa saaledes, at vi for Øjeblikket ikke staa saa heldigt, saa troede Taleren dog at turde sige, at der arbejdes udmærket frem i Retning af at skaffe gode Avlsdyr tilveje, og den Dag kan ret godt komme ogsaa for de ældre af den nulevende Slægt, da man kan sige, at nu er der her i Landet et Overskud af Avlsdyr, for hvilke der er Trang til et Marked, og et saadant vil da vistnok findes i Rusland. — Er den Pris, der er betalt for det jydske Kvæg: 220 à 230 Kr., Nettoprisen? Den kan næppe kaldes nogen høj Pris. Hvor meget jydsk Kvæg er gaaet til Rusland?

Proprietær Saxtorph vilde gjøre et Par Bemærkninger angaaende det røde Kvæg. Netop det at skaffe en Export tilveje af det Kvæg, som er i stærk Opkomst, er en Hjælp til, at Avlen vil gaa hurtigere fremad i gode Egenskaber, end naar der ikke er nogen Afsætningskilde. Ved nemlig herhjemme at kunne faa et større Udvalg, kan man blive i Stand til at beholde det bedste selv; derfor haves der Erfaring fra Fyen. Den store Opkomst i Fyen skyldes netop, at man der har kunnet afsætte meget til de andre Landsdele og altsaa skaffe sig en Indtægt, der har kunnet hjælpe til at udvikle Avlen. Det forekom derfor Taleren, at man netop skulde benytte den Bevægelse, der er i Rusland og andre Lande for at faa gode Kvægstammer, til der at skaffe sig Afsætnings-

kilder for vort Kvæg, og der er efter Talerens Mening Fare ved ikke at benytte Øjeblikket. Man skal netop benytte Øjeblikket til at oparbejde vort Kvæg meget hurtigt, idet man, som sagt, beholder det allerbedste selv. I Aar havde Taleren haft den Glæde at afsende 47 Stkr. Kvæg til Dorpategnen, og derfra havde Taleren endvidere faaet Forespørgsel om, til hvilken Pris han vilde kunne skaffe 30 Stkr. Kvæg i den kommende Sommer.

Justitsraad Friis: 220 à 230 Kr. er Nettoprisen herfra, men Dyrene ville komme til at staa i 300 à 400 Kr. inden de naa ind i Landet. Af jydske Besætninger findes der kun en i Estland og en i Livland; den ene holdes ren, den anden er blandet med Ostfriesere, og man har været meget tilfreds med Resultatet.

Præsidenten (Kammerherre K. Sehested) vilde udtale Selskabets Tak og de Tilstedeværendes Tak for Foredraget, ligesom han ogsaa vilde rette en Tak til de Herrer, der havde deltaget i Diskussionen. Bearbejdelsen af de russiske Markeder har nu varet i 3 Aar, og der er givet adskillige Vink, som der vil kunne tages Hensyn til under den videre Udvikling af Sagen. Taleren troede, man kunde konstatere, at det var ønskeligt at fortsætte ad den betraadte Vej. Naar Avlen er i Fremgang, skal man støtte den ved at have Afsætningskilder, men paa den anden Side skal man ikke gaa videre i saa Henseende, end at man er i Stand til at holde Markedet med den ringe Forsyning, som man kan møde med. Statskonsulent Jensens Udtalelse med Hensyn til den jydske Hest er ret betegnende; det synes, som om der vil hengaa en længere Aarrække, inden man kan komme til at exportere. Foreløbig vil der i alt Fald ikke kunne exporteres rigtig gode Avlsdyr, men mulig vil der kunne exporteres af de bedre Dyr, og det kan næppe skade Afsætningen, selv om det ikke er de allerbedste Dyr, der exporteres.

Det engelske Landbrug og engelsk Øl.

Foredrag i det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 13. Februar 1901 af Landbrugskonsulent *Harald Faber*.

Naar det hænder, af en eller anden Grund, at der gaar Brud paa Samfundsmaskineriet i et Land, eller at dette røber et svagt Punkt, saa vil det i Reglen give Anledning til ny Lovgivning eller en Ændring i den alt bestaaende. At værne Samfundets Medlemmer mod forfalskede eller endog giftige Levnedsmidler anses nu for det Offentliges Pligt i de fleste Lande, selv om adskillige, iøvrigt højt civiliserede Lande endnu maa siges at være meget forsømmelige i saa Henseende. Fremskridt i Retning af bedre Lovgivning eller skarpere Tilsyn med Overholdelsen af Love om Undersøgelse af Levnedsmidler lader ofte vente paa sig, indtil Samfundet faar tydelige og ofte smertefulde Beviser for Nødvendigheden deraf. Men naar Lovgivningen vedrørende Levnedsmidler forandres i et Land, kan det, i disse Tider med den betydelige internationale Vareomsætning, berøre det økonomiske Liv i andre Lande, hvorfor det kan have sin Betydning at være opmærksom paa, hvad der i denne Retning hænder i Udlandet.

Saaledes er der for Tiden nogen Udsigt til, at de ogsaa i den danske Presse omtalte beklagelige Tilfælde af Sygdom og Dødsfald i England foranledigede ved Arsenikforgiftning af Øl, kan bevirke en forandret Lovgivning med Indskrænkning af Friheden i Valg af Raa-

stoffer til Ølfabrikationen, som maaske ikke vil blive helt uden Virkning paa den i Øjeblikket hensygnende Udførsel til England af dansk Maltbyg.

For et Par Maaneder siden opskræmmedes det engelske Publikum ved Efterretninger om, at der i Lancashire, særlig blandt de lavere Klasser, var forekommet ret talrige Sygdomstilfælde, som tydede paa Arsenikforgiftning. Der indtraf endog enkelte Dødsfald. Nærmere Undersøgelser ledede Mistanken hen paa Øl som Kilden, og det viste sig, at der fra et Firma i Liverpool, Bostock & Co. limited, var solgt til Bryggerier arsenikholdigt Druesukker, og at Øl, til hvis Fremstilling dette Sukker var benyttet, indeholdt kjendelige Mængder Arsenik*). Forgiftningstilfældene tiltog i Hyppighed særlig i Manchester, og Meddelelser om saadanne indløb fra flere og flere Steder, foruden Lancashire saaledes ogsaa fra Yorkshire og et enkelt Tilfælde fra Londons Eastend. I alt skal der være forefaldet henved et Hundrede Dødsfald. Bryggerforeningen i Manchester (Manchester Brewers' Central Association) nedsatte strax et Udvalg til at undersøge Sagen, og i dets Beretning af 15. December meddeles der, at en nøje Undersøgelse af de forskjellige Sukkere og andre Materialer i Brug i Manchester Bryggerier har vist, at kun det af Bostock i Liverpool leverede Druesukker indeholdt Arsenik. Alle andre Sukkere til Bryggeribrug i det engelske Marked vare fundne arsenikfrie**). Alt Øl, til hvis Fremstilling dette giftige Sukker var benyttet, blev ødelagt, saa at denne Kilde til Forgiftning mentes stænget, hvilket dog ikke har forhindret, at der endnu i den første Uge i Januar forefaldt to Dødsfald i et Fattighus i Liverpool, og Tilfælde af Forgiftning vedblive at optræde i Manchester og andre Steder.

I en Beretning fra Fysikus (County Medical Officer) for Staffordshire oplyses det, at der i dette Grevskab

*) Der er fundet indtil $0{,}0014$ pCt., hvilket svarer til en daglig Dosis af 16 Milligram Arsensyrling med et dagligt Forbrug af 1 Quart Øl.

**) Senere er der dog fundet arsenikholdigt Druesukker fra 2 andre Fabriker.

alene er paavist 667 Tilfælde af Arsenikforgiftning foruden adskillige mistænkelige Tilfælde. Blandt 140 Prøver af Øl fandtes 15, fra 13 forskjellige Bryggerier, med et tydeligt Indhold af Arsenik og 7 andre Prøver viste Spor af Arsenik. Med utvivlsom Ret anfører Fysikus, at Sandsynligheden taler for, at mange flere end de 667 Patienter have lidt mere eller mindre ved denne en gros Forgiftning.

For Retten i Manchester (for City Coroner) er der behandlet to Retssager, Undersøgelser af Dødsaarsagen til to fattige Koners Død af formodet Arsenikforgiftning, og derved er der bl. a. blevet oplyst, at begge de afdøde regelmæssigt havde nydt Øl, tilvirket med Druesukker fra Bostock i Liverpool, og at dette Firma til Fabrikationen af Druesukker havde benyttet Svovlsyre, leveret af en kemisk Fabrik i Leeds, tilhørende John Nicholson. Druesukker fremstilles ved Behandling af Majs, Kartofler og lignende stivelseholdige Materialer med Svovlsyre. Nicholson tilvirker sin Svovlsyre ved Brænding af Svovlkis, som hyppigt indeholder Arsenikmineralier, hvorfor ogsaa Svovlsyren bliver arsenikholdig. Det er imidlertid temmelig let at befri Svovlsyren for sit Indhold af Arsenik, og Nicholson sælger baade den raa, arsenikholdige og den rensede, arsenikfrie Syre. Prisforskjellen mellem disse to Syrer er saa ubetydelig, Kr. 2.25 pr. 2000 Pund, at det unægtelig syntes højst paafaldende, at den urene Syre var bleven benyttet. Den ringe Prisforhøjelse for den renere Syre og den ringe Mængde Syre, der benyttes ved Fremstillingen af Druesukker, bevirker, at det arsenikfrie Druesukker ikke koster udover 5 Øre pr. 100 Pd. mere at fremstille, saa det var paa Forhaand udelukket, at der her var Tale om en samvittighedsløs Pengegridskhed ved Druesukkerfabrikationen. Nicholsons Forklaring for Retten gik ud paa, at da Efterspørgslen i Marts i Fjor paa den rene Syre blev saa stor, sendte de den urene til flere Kunder, deriblandt til Bostocks, uden at ane, at denne benyttede Syren til Druesukkerfabrikation. Netop den Omstændighed, at der ikke var nogen nævneværdig

Fristelse til at benytte den almindelige, arsenikholdige Handelssyre har bevirket, at det aldrig var faldet nogen ind at prøve Druesukkerets Renhed og at Ulykken derfor har grebet saa vidt om sig. Ganske vist findes det, som Dr. Otto Hehner oplyser i et Brev til »The Times«, omtalt i den kemiske Literatur, ja endog i en engelsk kemisk Haandbog, at Druesukker ved Anvendelsen af Svovlsyre fra arsenikholdig Kis kan blive forurenet med Arsenik, men dette var paa Grund af Sjældenheden gaaet fuldstændig i Glemme*).

Den Skræk, som disse Forgiftningstilfælde have fremkaldt, har givet Anledning til mange og der imellem ret kuriøse Paastande, idet hver især benytter Lejligheden til at fiske i rørt Vande. Først og fremmest kommer Landbruget, Humle- og Bygdyrkerne, med Fordringer om, at kun Malt og Humle bør benyttes til Ølbrygning, hvorom senere. Saa melde de Bryggere sig, som kun benytte disse Raastoffer, og reklamere for deres rene Produkt. Men saa oplyses der fra anden Side, at ogsaa Humle og Malt kan indeholde Arsenik. Dette er i den senere Tid gjentagne Gange paavist. Det skyldes ganske simpelt den Omstændighed, at begge disse Produkter i England jævnlig ovntørres paa den Maade, at Forbrændingsprodukterne fra Stenkulsild ledes gjennem dem, udspredte paa gjennemhullede Lofter. Og i Stenkul findes der flere Mineralier, som indeholde særlig Svovl (Svovlkis og fl. lign.), hvilket enhver vil have bemærket, men ogsaa hyppigt Arsenik. Man har bl. a. paavist Arsenik i Soden fra Stenkulsild. De Mængder Arsenik, der ad den Vej gaar over i Øllet, ere dog saa minimale, at de virkelig intet betyde. Ikke desto mindre er der arbejdet videre paa dette Grundlag. Ikke nok med, at

*) For ganske nylig, den 7. ds., blev der i Manchester afgjort en Retssag, anlagt af et Manchester-Bryggeri mod Bostock & Co., som blev dømt til at betale Bryggeriet 1980 Lstrl. (= 36,000 Kr.) i Erstatning for Øl, der var kasseret paa Grund af Arsenikindhold, hidrørende fra Druesukker, leveret af Bostock, hvorefter disse erklæredes fallit.

Tilstedeværelsen af Arsenik i Malt benyttes af Bryggere som Begrundelse af deres Ret til fremdeles at benytte Sukkere og andre Malt-Surrogater; der argumenteres ogsaa saaledes, at naar Malt indeholder Arsenik, saa kan det være kommet fra selve Bygget, som er bleven forurenet ved Brugen af arsenikholdig Kunstgjødning, hvilket der dog foreløbig ganske mangler Bevis for. Superfosfat fremstilles ved Hjælp af Svovlsyre og netop den raa Svovlsyre. Altsaa bør man undgaa det arsenikholdige Superfosfat og benytte Thomasslagge! Selvfølgelig anbefales fra Afholdsfolkenes Side det radikaleste Middel, nemlig at undlade at drikke Øl, men end ikke dette synes tilstrækkeligt, naar det samtidig oplyses, at Druesukker ogsaa benyttes ved Fremstillingen af den lyse Sirup, hvoraf der i England konsumeres betydelige Mængder.

Dette Spørgsmaal trænger sig naturligt frem, om der ikke efter nugjældende engelsk Lovgivning kan gjøres noget for at forhindre saadanne Forgiftninger i stor Stil og drage Fabrikanter og Forhandlere af forgiftede Levnedsmidler til Ansvar. Svaret er bekræftende; England var det første Land, som vedtog en Lov om Undersøgelse af Levnedsmidler. Den nugjældende Lov af 1875 (Sale of Food & Drugs Act), som er bleven ændret og udvidet, senest ved Loven af 1899 af samme Navn, forbyder ikke blot almindelige Forfalskninger, hvorved en Vare udgives for mere værd end den er, men ogsaa ganske særlig Tilsætning til Levnedsmidler af saadanne Stoffer, som ere skadelige for Sundheden, foruden at det naturligvis paa anden Maade er lovstridigt og strafbart, direkte eller indirekte, at forgive sine Medmennesker. Det har derfor heller ikke manglet paa Klager i Aviserne over, at Myndighederne saa længe undlod at skride ind mod Forhandlere af arsenikholdigt Øl; de have nu taget fat, og fra forskjellige Byer meldes der om Retssager, ved hvilke Udskjænkere af arsenikholdigt Øl ere blevne mulkterede.

Tilsynet med til Salg udbudte Levnedsmidlers Ægthed

og Sundhed paahviler i England de lokale Myndigheder og har i mange Egne været ret mangelfuldt. Der er den gjennemgaaende Mangel ved Lovgivningen paa dette Omraade, at den omtrent udelukkende sigter paa Detailsalget, saa det er forbundet med store Vanskeligheder at komme Grossisten eller Fabrikanten til Livs. Tilsyneladende er det noget anderledes netop for Øllets Vedkommende. I Regjeringens Laboratorier udføres der aarligt et stort Antal Analyser af Ølurt og af de Materialer, som benyttes til Ølbrygning, og der er derfor ogsaa blevet rettet Bebrejdelser mod de Departementer i Regjeringen, som have med denne Sag at gjøre, fordi de ikke have passet bedre paa. Der er hertil svaret, at Regjeringslaboratorierne ikke ere direkte kaldede til at undersøge disse Materialers Renhed; Analyserne udføres ene og alene for Beskatningens Skyld, som det nærmere skal forklares.

Hele denne Sag med det forgiftede Øl har vakt det største Røre i engelske Landbrugskredse. Der har i mange Aar været stor Misfornøjelse med den tiltagende Brug i Bryggerierne af alle mulige Surrogater for baade Malt og Humle, og en Række Lovforslag ere blevne indbragte i Parlamentet »for at beskytte Publikum mod usundt Øl«. Særlig har Parlamentsmedlem Sir Cuthbert Quilter taget sig varmt af denne Sag, som spøgende er bleven regnet med mellem »de haardføre perennerende«. I Stedet for Humle har der bevisligt tidligere været brugt saadanne Delikatesser som Quillaia Bark, Capsicum, Tobak og lign. og i Stedet for Malt bruges der umaltet Korn, Majs, Ris, inverteret Roesukker, Druesukker, Lakrits m. m. Det var ikke saaledes tidligere, men Landbruget er ikke ganske uden Skyld i Forandringen. Før 1880 var Ølbeskatningen ordnet saaledes, at der betaltes Skat af Maltet, den saakaldte Maltskat, som dog kun betingelsesvis havde Ret til dette Navn, da den opkrævedes efter Volumen af Bygget, før dette maltedes. Samtidig var der en prohibitiv Told paa indført Malt af 1 Lstrl. 4 Sh. pr. Quarter. Maltgjøreriet var under Opsigt af »Inland

Revenue« (Toldvæsenet udfører i Danmark saadan Opsigt med beskattede Industrier), og Maltning maatte kun udføres paa de Steder, hvor der indrettedes saadant Tilsyn og efter indhentet Tilladelse. Saa kom den Idé frem, at maltet Korn skulde være mere nærende og fordelagtigt som Kreaturfoder end umaltet Korn, saaledes som det endnu ofte siges at være det ved Børns og svagelige Individers Ernæring. Landmændene fandt det derfor som en Indskrænkning i deres Virksomhed, at de ved Lovgivningen vare afskaarne fra at malte deres eget Korn til eget Brug*). Landmændene vare desuden utilfredse med en anden Følge af denne Beskatningsmaade. Da Skatten opkrævedes paa Raamaterialet, gjaldt det om at benytte det allerbedste, det Byg, hvoraf et vist Maal frembragte det mest mulige Øl, og der sattes en Præmie paa fint Maltbyg, som man skulde tro, Landmændene i England maatte være glade ved, men som de, i alt Fald det langt overvejende Flertal, og deres Repræsentanter og deres Landbrugspresse vare enige om at finde uretfærdig for det mindre gode Byg, som de mente derved trykkedes alt for meget i Pris. Naar Ølskatten paalignedes i Form af en Skat paa Malt, var det naturligvis ikke Statskassen ligegyldigt, hvad Bryggerne brugte til Fremstilling af deres Øl, og skjøndt det ikke udtrykkelig i Loven var forbudt at benytte andre Materialer end maltet Byg**),

---

*) Ved en Lov af 1864 blev det ganske vist tilladt at malte Byg til Kreaturfoder uden at betale Maltskatten, men paa følgende Betingelser: Landmanden maatte deponere en betydelig Sum som Kaution imod Misbrug, han maatte betale Næringsbevis som Maltgjører, og den fremstillede og knuste Malt skulde blandes med mindst $^1/_{10}$ af sin Vægt med Hørfrøkager eller Hørfrømel. Naar Maltgjørere vilde tilvirke Malt afgiftsfri til Kreaturfoder, maatte de underkaste sig forskjellige Bestemmelser, og bl. a. skulde den knuste Malt blandes med Hørfrø i Overværelse af en Inland Revenue Embedsmand.

**) Ved Lov af 1802, som først hævedes 1847, var det under høje Bøder forbudt Bryggere at benytte andet end Malt, Byg og Humle; i Aaret 1847 tillodes Brugen af Sukker, i 1865 af Druesukker i fast Form, i 1874 af alle Sukkerarter og Siruper.

var Forholdet i Praxis dette, at der foruden Malt kun benyttedes Sukker, af hvilket der erlagdes Skat, naar det gik i Mæskekarret. En Række af Forordninger saa godt som umuliggjorde Brugen af andre Stoffer. Forbruget af Sukker var stærkt stigende, uagtet Skatten paa dette Raastof til Ølbrygningen forhøjedes gjentagne Gange. Den var i Tredserne (1867) 3 Sh. 6 P., forhøjedes saa i 1870 til 7 Sh. 6 P., forhøjedes atter i 1873 til 9 Sh. 6 P. og i 1874 til 11 Sh. 6 P. pr. Centner; samtidig steg Forbruget i Millioner Pund saaledes:

1871	32.5	Mill. Pd.	1875	99.8	Mill. Pd.
1872	29.4	—	1876	98.0	—
1873	63.1	—	1877	90.5	—
1874	86.0	—	1878	125.4	—
			1879	117.0	Mill. Pd.

I Aarene 1878 og 79 benyttedes der efter Vægt omtrent 20 Gange saa meget Malt som Sukker. Skatten paa Malt var 2 Sh. 7 P. pr. Bushel og 5 pCt., dog kun 2 Sh. pr. Bushel og 5 pCt. for 6-radet Byg.

Landbrugets Ønsker om at faa Ølbeskatningen forandret, saa Maltning blev fri, mødtes med Ønsker fra store Kredse blandt Bryggerne, som agiterede for »et frit Mæskekar«. Naar Skatten betales af Bygget eller Malten, gjaldt det om at faa den mest mulige Mængde Urt ud af et givet Kvantum Malt, men i den Henseende følte de smaa Bryggere med mindre fuldkomne Apparater sig forurettede, idet de fik mindre ud af den samme Malt og altsaa betalte en større Skat, beregnet efter det færdige Produkt, end de store Bryggerier. De støttede derfor Landbruget, og Stemningen blev saa stærk, at Regjeringen imødekom Ønskerne.

Det var, som alt sagt, i 1880, at det lykkedes Gladstone, i hans Egenskab af Finansminister, at faa Maltskatten afskaffet og forandret til en Ølskat, saaledes at forstaa, at Skatten nu opkræves efter Mængden af den sukkerholdige Vædske, Urten, som ved Gjæring frembringer Øllet. Et vist Rumfang (1 Barrel eller 36 Gallons,

omtrent 160 Potter) af en bestemt Vægtfylde (1.057) blev ved Loven af 1880 ansat til en Skat af 6 Sh. 3 P. I Aaret 1889 forhøjedes Skatten ved at den Vægtfylde, der lagdes til Grund, forandredes til 1.055. I 1894 forhøjedes Skatten til 6 Sh. 9 P. og nu paa Grund af Krigen til 7 Sh. 9 P. Derved, at Skatten nu efter Reformen hviler paa Urten, har Bryggerne opnaaet paa den ene Side den Ubehagelighed, at det Tilsyn, som tidligere væsentlig førtes med Maltgjørerne, nu er flyttet ind i Bryggerierne, men paa den anden Side den Fordel, der følger med det »frie Mæskekar«.

Ved Afgiftens Bestemmelse gaar Tilsynet frem paa følgende Maade. Enten opgives der, hvilke Materialer der skal mæskes og saa beregnes hver 42 Pd. Malt eller Korn og hver 28 Pd. Sukker (32 Pd. Druesukker) at være lig en Bushel Malt, og hver to Bushel Malt beregnes at producere en Barrel Urt af Vægtfylde 1.057 (nu 1.055). Eller ogsaa maales selve Urten og dens Vægtfylde bestemmes. Eller den gærende eller gærede Urt eller Øllet maales og Vægtfylden af den oprindelige Urt bestemmes ved Omregning af Alkoholmængden til Urt efter lovbestemt Maade. Det er særlig disse Analyser, for Beskatningens Skyld, som paahviler Inland Revenue Kemikerne.

Det var selvfølgelig en vanskelig Opgave for Regjeringen at beregne, i hvilket Forhold den nye Skat paa Ølurten skulde paalignes for at komme til at hvile ligesaa tungt paa det færdige Produkt som Skatten paa Raamaterialerne og indbringe samme Beløb i Statskassen; det er ganske paafaldende, at en saa gjennemgribende Beskatningsreform blev udført uden kjendelig Svingning i Skattens Beløb.

Der indkom før og efter Reformen følgende Beløb i Millioner Str.:

Skat paa Malt og Sukker.			Skat paa Øl.		
1877	8.53	Mill. Str.	1882	8.58	Mill. Str.
1878	8.25	—	1883	8.40	—
1879	8.38	—			
1880	7.36	—	1887	8,50	—

Men dette Resultat siges at være fremkommen derved, at Bryggerne ved at fortynde Øllet ganske betydeligt modarbejdede Regjeringens Forsøg paa at lade Beskatningsreformen forøge Statskassens Indtægter.

Maltning og Brygning til eget Brug blev nu givet fri, men da der fra Bryggeriernes Side med god Ret hævdedes, at, om det ikke forhindredes, vilde der opstaa ubeskattede Andelsbryggerier rundt om i Landet til Skade for Bryggerierne og til Tab for Statskassen, blev det bestemt, at Hjemmebrygning kun maatte foregaa i Ejerens eget Hus.

Det er, med Kjendskab til hvorledes den forandrede Beskatning har virket i de forløbne Aar, ganske interessant at se de Udtalelser, der faldt ved Lovens Vedtagelse i 1880. Særlig er det, i Sammenhæng med den indenfor Landbruget nu rejste Bevægelse, mærkeligt at se Landbrugsbladenes Opfattelse dengang. »Mark Lane Express« haaber, at Loven vil faa den Virkning, at der vil blive brugt mere Malt til Kreaturfoder, og »Agricultural Gazette« tror ogsaa at dette vil blive Tilfældet, selv om Bladet ikke længere selv anser Malt for et væsentlig bedre Foderstof end Korn. »Mark Lane Express« er sikker paa, at der vil blive brugt mere Malt og mindre Sukker til Ølbrygning og haaber, at Øllet vil blive som i gamle Dage, lavet alene af Malt og Humle. »Agricultural Gazette« tror, der vil blive bedre Begær for de ringere Sorter Byg. Ganske anderledes saa den bekendte Brygger, Mr. Bass, paa Sagen. Han havde Sæde i Parlamentet og talte mod Loven, idet han mente, at Landmændene vilde lide ved, at fint Byg faldt i Pris, da det kun kunde faas i England, medens tarveligere Sorter kunde faas fra mange Lande, og ved at Majs og andre Kornsorter vilde tage Konkurrencen op med Malt til Brygning. Konsumenterne vilde efter hans Mening hverken faa bedre eller billigere Øl, Beskatningen vilde blive større til Byrde for alle Klasser, og Bryggerne vilde faa et generende Tilsyn. Man kan jo ikke nægte, at denne Brygger saa klarere paa Landbrugets Stilling og paa Udviklingen i Fremtiden end Landbrugets Talsmænd. Thi

hvad er sket? Malt som Foderstof bruges ikke mere, den saakaldte »Ølforfalskning«, Brugen af andre Materialer end Malt, er steget med 800 Procent fra 1871 til 1891, som det oplyses af den i disse Dage dannede »Pure Beer League«, billigt Byg fra fjerne Lande, Majs, Ris og Sukker bruges mere end nogensinde til Ølbrygning.

Før Beskatningsreformen benyttedes der omtrent 95 pCt. Malt og 5 pCt. Sukker, i 1895 derimod

53.7	Millioner	Bushels	Malt
1.7	—	—	Korn
2.27	—	Cwts.	Sukker,

hvilket efter engelsk Beregning (Bushel Malt = 42 lbs., Bushel Sukker = 28 lbs.) giver følgende Forhold:

80	Procent	Malt
3	—	Korn
17	—	Sukker.

medens det efter den i Danmark benyttede Beregning, efter det umiddelbare Vægtforhold, giver

88.8	Procent	Malt
2.8	—	Korn
8,4	—	Sukker

Til Sammenligning med Tallene i den sidste Opgjørelse tjener, at der i Danmark til skattepligtigt Øl benyttedes:

	1895—1896	1899—1900
Malt	98.8 pCt.	87.2 pCt.
Korn	1.1 —	12.7 —
Sukker	0.1 —	0.1 —

I nogle Egne i England benyttes der dog langt større Mængder umaltet Korn og navnlig Sukker, hvad man faar et ret levende Indtryk af ved at se, at der fra Landbrugets Side fornylig er bleven agiteret for, at det ikke skal tillades noget Bryggeri at benytte udover 20 pCt. Surrogater for Malt (se »Agricultural Gazette«, 3. Decbr.

1900, og U. f. L. 11. Jan. 1901). Værst er det engelske — og danske — Landbrug vistnok ramt derved, at billige Bygsorter fra Lilleasien, Rumænien og Chili have fortrængt det finere Maltbyg fra mange Bryggerier. Det varede ikke mange Aar efter Reformen, før Landbruget opdagede, at det var kommen fra Dynen i Halmen. En ny Beskatningsreform, eller Skridtet tilbage igjen, lod sig ikke gjennemføre og Taktiken er derfor bleven ændret derhen, at der agiteres for »ægte Øl«. Allerede i 80'erne indbragtes den første »Pure Beer Bill«, som foreslaar, at kun en Drik fremstillet udelukkende af Malt, Humle og Vand skal have Lov til at gaa under Navnet Øl.

Efter en Række Anstrængelser lykkedes det i 1896 Sir Cuthbert Quilter at fravriste Finansministeren det Løfte, at der skulde nedsættes en departemental Kommission for at undersøge, hvorvidt der var Anledning til ny Lovgivning for at forhindre Brugen af skadelige Stoffer i Ølfabrikationen. Kommissionen, bestaaende af 6 Medlemmer, arbejdede i lang Tid og først i Januar 1899 fremlagdes dens Betænkninger. Et Flertal paa fem fandt, at der ikke i nævneværdige Mængder benyttedes noget som helst skadeligt, og Undtagelser fra denne Regel var saa sjeldne, at de ikke krævede Forandringer i Lovgivningen; medens et Mindretal, den bekendte Landmand fra Norfolk, Mr. Clare Sewell Read, udtalte, at han, efter hvad der for Kommissionen var oplyst, var af den Formening, at Lovgivning eller andre Forholdsregler vare nødvendige for at forhindre Brugen af skadelige Stoffer. Sagen blev derefter lagt tilside.

Saa komme disse Tilfælde af Forgiftning ved Øldrikning. Intet Under at Lejligheden strax bliver greben af Landbruget for at gjenaabne Spørgsmaalet. Det synes jo som det mest slaaende Bevis paa, at nævnte Kommissions Flertal havde taget fejl. Mr. C. S. Read offentliggjør i Bladene et Uddrag af sin Mindretals-Betænkning, hvori han udtrykkelig har omtalt Brugen af Svovlsyre til Invertering af Sukker til Bryggeribrug og visse Druesukkeres skadelige Indflydelse paa Sundheden, som paavist bl. a.

ved Forsøg paa Katte. »Chefen for den indenlandske Beskatning,« skriver han videre, »gjorde sig fornylig, ved en festlig Sammenkomst af Bryggere, meget lystig over dette Forsøg paa Katte. Det traf sig saaledes, at der netop paa samme Tid blev anstillet et tilfældigt Forsøg i stor Stil paa Mennesker med et gruefuldt Resultat.«

Møder sammenkaldtes rundt om i Landet og er berammede for de kommende Uger; den 12. December nedsatte Foreningen af de samvirkende engelske Landboforeninger (Central Chamber of Agriculture) en Komite, som vedtog to Resolutioner, som skal forelægges alle de enkelte Landboforeninger. Den ene gaar ud paa, at Regjeringen skal opfordres til snarest mulig at forelægge et Lovforslag for at sikre Konsumenterne uforfalsket Øl, hvorefter Øl lovmæssig skal betyde en Drik fremstillet alene af Malt, Humle, Vand og Gær. Fabrikanter af Efterligninger af ægte Øl skal kun have Lov til at erstatte en vis Procentdel af Malten med andre nærmere angivne Materialer. Den anden Resolution tager nærmere Sigte paa Humlesurrogater og ønsker tvungen Opgivelse med Offentliggjørelse af de af hver enkelt Brygger benyttede Materialer og Mængden af det af ham fremstillede Øl. Mr. Henry Chaplin, den første engelske Landbrugsminister, som senere har været Minister for Lokaladministrationen, nu er udtraadt af Ministeriet, men har beholdt sit Sæde i Underhuset, har stillet sig i Spidsen for den rejste Agitation. I et Brev til Pressen af 9. Januar hævder han, at efter det forefaldne maa hele Spørgsmaalet om ægte Øl betragtes som gjenaabnet, og han opfordrer til Dannelsen af en Forening for at fremme Produktionen af ægte Øl med det Formaal at tvinge Regjeringen til at optage denne Sag paa sit Program og at rejse en Folkestemning ved Udsendelsen af Flyveskrifter og Afholdelsen af Møder. Der tilstræbes først og fremmest at beskytte Forbrugerne og særlig de fattigere Klasser og dernæst indirekte at fremme Dyrkningen af Pløjelandet. Det er vigtigt at holde Landbefolkningen paa Landet, og dette naas bedst, hvis man kan »holde Ploven gaaende«. Hvede

betaler sig ikke, men Byg kunde betale sig, om Bryggerne brugte mere deraf. Følgende Petition cirkulerer i Landdistrikterne og faar Tusinder af Underskrifter; i nogle Landsbyer har hver eneste Vælger undertegnet den: »Vi undertegnede ønsker en Lov om ægte Øl — Øl fremstillet af Bygmalt, Humle og Vand«.

Regjeringen har allerede vist, at den ikke har isinde at skyde Sagen fra sig, men paa den anden Side har den ogsaa tydelig nok vist, at den nærmer sig Spørgsmaalet med stor Forsigtighed. Der er nedsat en kongelig Kommission, bestaaende af sex fremragende Mænd, repræsenterende medicinsk og analytisk Videnskab, Bryggeri, Fabriksinspektion og Statskløgt, men ingen særlig Repræsentant for Landbruget, for at undersøge Udstrækningen af den forefaldne Epidemi af Ølforgiftning, hvorvidt den kan tilskrives Arsenik i Øl eller andre Levnedsmidler, hvorledes Arseniken kom deri og, saafremt det findes, at Tilfældene skyldes arsenikforgiftet Øl, hvad der da kan gøres i Fremtiden for at forhindre, at Arsenik kommer i Øllet. Der er et langt Spring herfra til en forandret Lovgivning. Det mangler ikke paa Røster der hævder, at Flertallet i Kommissionen fra 1896 havde fuldstændig Ret, at Arsenikforgiftningerne var et rent Tilfælde som kunde hænde, hvorledes Lovgivningen end ordnedes, og som de nugjældende Love giver Midler nok til at hindre og straffe. Druesukker som saa meget andet kan forurenes ved Arsenik, men det beviser ikke, at Druesukker bør forbydes ved Ølbrygning. Det bør dog ikke overses, at den rejste Bevægelse for at faa bestemt ved Lov, at kun et gæret Maltudtræk, krydret med Humle, maa kaldes Øl, medens alle Efterligninger bør have et andet Navn, ligesom det alt er bestemt ved Smør (Margarine) og Kaffe (Cicorie), er yderst populært. Man er i England ikke bange for at beskatte den fattige Mands Snaps og ikke heller hans Øl (i Aaret 1899—1900 hævedes der en Skat og Told paa Øl, Vin og Brændevin paa 700 Mill. Kroner), men en Fordring om, at Øllet saa til Gjengjæld ogsaa skal være rent og sundt Øl, kan paaregne en umaadelig Tilslutning fra

de brede Lag og det vil være vanskeligt for Politikere at staa imod.

Der er, som anført, fra det engelske Landbrugs Side rejst en stærk Agitation for at faa udvirket, at Malt-Humle Øllet faar en Særstilling og at der samtidig sættes Grænser for Benyttelsen af Surrogater til det andet Øl. Der gjøres Forsøg paa at dæmpe Bevægelsen ved Paastande om, at om det forbydes at benytte Sukker vil det faa det Resultat, at der vil blive benyttet endnu mindre engelsk Byg, da dette trænger til Sukkertilskud for at blive jævnbyrdigt med Bygget fra mere solbeskinnede Lande. Der er lavet den Frase, at det for Bryggerne gjælder om »at faa Solskin i Mæskekarret«. Forsaavidt denne Sag har eller kan faa nogen Interesse for danske Bygdyrkere, maa deres Interesser nærmest antages at være de samme som deres engelske Standsfællers. Det er sikkert at Loven i 1880, som skadede de engelske Landmænd, ogsaa ramte de danske Bygdyrkere. Dette ses af en Oversigt over Danmarks Udførsel af Byg til England, som udgjorde i aarlig Gjennemsnit (i engelske Centner):

1871—75	1.251.596	Cwts.
1876—80	1.616.879	—
1881—85	825.730	—
1886—90	728.003	—

Gjennemsnittet af Udførselen i de to Aar før og efter Loven viser dette endnu tydeligere:

1879—80	2.120.000	cwts.
1881—82	1.220.000	—
Nedgang	900.000	cwts.

og et ganske lignende Smæk fik Udførselen fra Tyskland.

Det engelske Landbrugs Forsøg paa ved en Forandring i Lovgivningen at ophjælpe Bygdyrkningen har vistnok Krav paa at blive fulgt med Interesse. Jeg har derfor med Glæde imødekommet Præsidiets Anmodning om at lægge denne Sag tilrette for Selskabets Medlemmer.

Foredraget ledsagedes af følgende Diskussion:

Direktør, Dr. Jacobsen: Alle have vistnok med samme Interesse som Taleren hørt Statskonsulent Fabers Foredrag, som jo gik ud fra den gjennem Nydelse af Øl skete Forgiftning, som faktisk har fundet Sted i England blandt en Del af Befolkningen. Foredraget falder egentlig i 2 Dele, idet det først omhandler de Forholdsregler, som ere tagne eller paatænkes tagne for at undgaa en lignende Forgiftning, og dernæst, og det er vel egentlig Hovedsagen, den Agitation, som Landbruget har rejst for at gjøre et landbopolitisk Nummer ud af denne Sag. Her er der vistnok ikke nogen til Stede, som har nogen som helst Frygt for, at man her i Landet skulde kunne risikere Forgiftning med Arsenik eller andre giftige Stoffer gjennem Nydelse af Øl. I ethvert Tilfælde kunde Taleren paa sine Standsfællers Vegne — der var her to til Stede, og de vilde sikkert ved deres Tavshed give ham Tilslutning — udtale, at der her i Landet aldrig vil kunne være Tale om, at der kan ske nogen Forgiftning gjennem Øllet ved de Raastoffer, der benyttes til dets Fremstilling. Man har ganske vist til alle mulige Tider søgt at lægge Bryggerne for Had ved at fortælle, at de kom Strychnin eller lignende Stoffer i Øllet, og der er jo altid nogle godtroende Mennesker, der mene, at det maaske kunde være Tilfældet, men det er noget, der aldrig finder Sted, hverken her i Landet eller i andre Lande; saadanne Fortællinger kunne betragtes som ligefrem vanvittige. Taleren troede derfor, at han ikke behøvede at dvæle videre ved den første Del af Foredraget, eftersom han vistnok kan gaa ud fra, at ethvert Menneske her i Landet ganske rolig vil nyde det Øl, han plejer at nyde, og at den Ulykke, der er indtruffen i England, ikke i fjerneste Maade vil afficere Publikum herhjemme. Hvad derimod den anden Side af Sagen angaar, da skulde Taleren tillade sig at dvæle lidt ved den; den kunde jo udmærket godt bruges i landbopolitisk Øjemed, og man maatte derfor frygte for, at den maaske kunde blive dragen frem for deraf at slaa politisk Kapital.

Det Punkt i Konsulent Fabers Foredrag, som Taleren ganske særlig vilde dvæle ved, var Udtrykket »ægte Øl«. Det lyder jo ganske smukt at tale om ægte Øl, og der er naturligvis ogsaa dem, der ere af den Mening, at ægte Øl ene og alene bestaar af Malt, Humle og Vand, men spørger man hvorfor, kan der kun henvises til, at saadan har det altid været. Heri ligger imidlertid ikke noget Bevis. Øl er i Følge sin Natur en gjæret Drik, men ikke alene Bygmalt kan gjære, det kan ogsaa de øvrige Kornsorter; der er intet til Hinder for, at man kan lave lige saa godt Øl med andre Raastoffer som med Malt. Som gammel Kemiker har dette stadig staaet klart for Taleren, men i Følge det, Taleren havde set og lært paa Bryggeri-Industriens Omraade i Tyskland i Midten af forrige Aarhundrede, havde han haft den Tro, at Anvendelsen af Malt var det bedste, og at naar Amerikanerne anvendte Majs og Ris i større Omfang, var det i Virkeligheden en Tilbagegang i Retning af Smag o. s. v., hvorfor Taleren, da amerikanske Agenter kom til ham for at agitere for Anvendelsen af Majs og Ris, heller ikke vilde gaa ind paa at benytte disse Stoffer; han var nu en Gang indarbejdet paa gammel Vis og mente ikke, at der var Grund til at gjøre Forandring. Imidlertid saa Taleren, at man paa mange Steder havde ondt ved at konkurrere med Amerikanerne, fordi deres Øl havde flere gode Egenskaber, som det danske Øl savnede, og det udtaltes, at Grunden hertil formentlig laa i, at Amerikanerne anvendte Majs. En af de amerikanske Agenter var nu saa praktisk at sende Taleren en større Samling Prøver af amerikansk Øl, for at han kunde gjøre sig bekjendt med Smagen og lade andre smage derpaa, hensætte det for at undersøge Holdbarheden, analysere det for at faa en Forestilling om, hvorledes det i det hele taget forholdt sig med det o. s. v. Dette gjorde Taleren, og det viste sig da, at Øllet i alle Henseender var lige saa velsmagende som noget som helst andet Øl, der var brygget i Evropa af Malt alene, holdbart og klart og satte ikke Bundfald i Flaskerne. Øllet var med andre Ord et godt Produkt, og Taleren fandt da, at her var dog maaske alligevel et Fremskridt, som man ikke skulde lukke Øjnene for, ligesom

han ogsaa vidste, at der var flere af hans Standsfæller, der vare gaaede noget i den Retning. Ogsaa havde Taleren paa sine Rejser — navnlig det vestlige Tyskland — set, hvorledes man der med stor Fordel anvendte Ris og Majs og med samme Resultat som Amerikanerne i Retning af Glans og Holdbarhed o. s. v. Taleren gjorde nu Forsøg i større Stil, og de faldt fuldt ud saaledes, som Amerikanerne havde lovet. Dette er nu allerede lang Tid siden, og der er for Tiden maaske ikke et eneste Bryggeri — i alt Fald yderst faa — der ikke anvender Majs eller Ris til Fremstillingen af deres Produkter. Til de mest efterspurgte Ølsorter fra kjøbenhavnske Bryggerier anvendes netop disse Raaprodukter i betydelig Udstrækning.

Dette er den praktiske Side af Sagen, og man maa spørge, hvorfor skulde man ikke anvende disse Raaprodukter? Hvad skulde Menneskene dog have mod Ris og Majs? Hvorfor skulle de banlyses fra Ølfabrikationen, naar de kunne finde en god Anvendelse der? Ris og Majs anvendes jo stadig i Husholdningerne til Grød o. s. v., og der er vistnok ingen, der vil sige, at den Mad er ringere end den, der tilberedes af Byg. At der i Ris og Majs skulde indeholdes noget Stof, som kunde berettige til at forhindre Brugen deraf, er heller ikke Tilfældet. Professor Stein, som er her til Stede, vil vistnok ved sin Tavshed bekræfte, at hverken Majs eller Ris indeholde noget som helst, der er skadeligt for Sundheden. Det er derfor efter Talerens Mening aldeles utilbørligt her i Danmark at begynde at tale om ægte og uægte Øl. Danmark er berømt over hele Verden for sit Øl og Amerikanerne ligeledes, og deres Øl brygges med en meget stor Tilsætning af de nævnte Kornsorter, men desuagtet ere de i Færd med at erobre Markedet i alle 5 Verdensdele.

Det, der var meddelt gjennem Foredraget, kunde meget let blive benyttet i Agitationens Tjeneste. Naar Folk faa at høre, at der her i Landhusholdningsselskabet har været Tale om Øl, som har været forgiftet med Arsenik, og at der samtidig har været Tale om Anvendelse af Majs og Ris til Ølfabrikationen, kunne de let bibringes den Tro, at Majs og Ris ere ligesom Arsenik, men skulde det ske, vil en Analyse

og Erklæring af Professor Stein let slaa en saadan Tro ned. Naar saa den hygiejniske Side af Sagen ikke længere kunde benyttes i Agitationens Tjeneste, kan man jo godt tænke sig, at Sagen kunde benyttes i politisk Henseende, til yderligere at beskatte Bryggerivirksomheden, skjøndt man allerede, takket være politiske Hensyn, har drevet Skatten op til 9 Kr. pr. Td. Ser man, hvad dette Forhold angaar, hen til England, da er Skatten der i dette Øjeblik, uagtet Krigen, ikke højere end 5 Kr. 50 Øre pr. Td., saa at det er en ganske særlig høj Skat, der her i Danmark maa betales af Bryggerierne, hvorfor det ogsaa nok vil gaa op for Rigsdagen og Befolkningen, at det foreløbig maa være nok med den Skat, der betales for Tiden. Bryggerierne kunne i hvert Fald ikke bære en højere Skat; de ville kaste Skatten over paa Forbrugerne, og Øllet altsaa blive dyrere. Og hvis man skulde nære den Tanke, at det kunde være til Nytte for Landbruget at lægge en Skat paa Majs og Ris, saa vil en saadan Tankes Realisation heller ikke føre til noget; man vilde derved ikke kunne tvinge Bryggerne til at lade være at benytte disse Kornsorter, eftersom de netop ere nødvendige for at præstere det Øl, Publikum nu en Gang er vant til at nyde, og derhos ere de ogsaa nødvendige for at kunne præstere Øl af den Holdbarhed og Klarhed, som er nødvendig, naar man skal konkurrere med Amerikanerne og de andre Nationer, der producere Øl til Export.

Et Resumé af, hvad Taleren her har udtalt, er, at det er utilbørligt at insinuere, at ægte Øl er det Øl, der er brygget af Malt og Humle og Vand, og at der altsaa ikke maa anvendes Majs eller Ris, ligesom han paa Bryggernes Vegne maatte protestere mod — hvad der forøvrigt endnu ikke er Tale om — at Majs bliver beskattet for Bryggernes Vedkommende, for at Landbruget kan faa noget Gavn deraf, thi det vil Landbruget alligevel ikke faa.

Direktør Koefoed (Gamle Carlsberg) maatte, skjøndt han paa visse Punkter kunde slutte sig til Direktør Jacobsen, dog strax tage et Forbehold, idet han nemlig ikke kan erkjende, at der skulde ligge et Fremskridt i Anvendelsen af

Maltsurrogater som Majs og Sukker. I saa Henseende maatte Taleren hævde, at Gamle Carlsberg var i Overensstemmelse med den almindelige Anskuelse blandt Bryggerne i Tyskland og Østerrig. Forøvrigt kunde Taleren oplyse, at man paa Gamle Carlsberg havde anstillet omfattende Forsøg med Anvendelsen af Majs som Erstatning for en Del af Malten, og var derved kommen til det Resultat, at Anvendelsen af Majs i større Udstrækning — det vil sige en Anvendelse af over 10 pCt. Majsmel — giver Produktet en kjendelig mindre Fylde og Velsmag, end der kan opnaas ved Anvendelsen af ren Malt alene. Maaske kan man sige, at Surrogatets Anvendelse betinger en noget større Holdbarhed, som Hr. Jacobsen sagde, men dette er sikkert uden større Betydning, eftersom man af Malt kan fremstille overordentlig holdbart Øl.

Der er imidlertid et Moment, der maa tages i Betragtning her, og det er, at Surrogatet Majs begunstiger Fremstillingen af det tyndtsmagende saakaldte Pilsner Øl, som ved en — antagelig forbigaaende Bevægelse — er kommet paa Mode herhjemme, og man maa tilføje, at naar Publikum vil nøjes hermed, kunne Bryggerne godt tjene det i at fremstille saadant Øl; thi for det første bruges der mindre Raaprodukt til Pilsnerøl end til Lagerøl, da Pilsnerøl brygges med et mindre Extraktindhold, og dernæst kan en meget betydelig Del af Malten erstattes ved Majs, som er langt billigere end Malt.

Naar Publikum har kastet sig over det tynde Øl, har dette maaske nærmest sin Grund i, at det af den tynde Smag har ladet sig forlede til den fejlagtige Anskuelse, at dette Øl er mindre spirituøst end Lagerøl. Dette er imidlertid en Fejltagelse. Alkoholindholdet i Lagerøl og Pilsnerøl er ikke synderlig forskjelligt. Taleren kunde i saa Henseende henvise til den Redegjørelse, som af Ølskat-Inspektoratet er afgivet til Generaldirektoratet for Skatteväsenet. Der udtales i den, at Alkoholindholdet i disse Ølsorter er ikke videre forskjelligt, men at derimod Extraktindholdet er mindre i Pilsner- end i Lagerøl.

For ligesom Direktør Jacobsen at resumere sine Udtalelser, vilde Taleren slutte med at sige, at efter Gamle

Carlsbergs Mening betyder Anvendelsen af Surrogatet Majs ikke noget Fremskridt i teknisk Henseende.

Proprietær, Landsthingsmand la Cour skulde ikke dvæle ved, hvad der er Øl, og hvad der ikke er Øl, men i Almindelighed har det været saaledes, at man har ment, at kun det er Øl, som er lavet af Malt, Humle og Vand. Naar der er hentydet til, at der muligvis kunde blive Tale om at paalægge Skat paa Ris og Majs anvendt til Bryggeribrug, vilde Taleren sige, at han som Landmand vilde betragte det som ønskeligt at kunne holde Konkurrenter borte. Det er ingenlunde for at straffe Bryggerne, at der er lagt Skat paa Øl. Det er for at skaffe en Indtægt til Statskassen af Øl ligesom af Brændevin, og hvad for øvrigt en saadan Skat angaar, saa kaste Producenterne den jo over paa Forbrugerne. Det er ikke rigtigt at sige, at Landmændene ville slaa Rummel af denne Sag. Landmændene ville kun værne om deres egne Interesser; det er en Selvfølge, at de ønske at have saa faa Konkurrenter som muligt til deres Byg.

Direktør, Dr. Jacobsen fandt det beklageligt, at Direktør Koefoed havde kaldt Majs et Surrogat, thi det havde man ikke Lov til. Majs er ikke et Surrogat. Det er et Stof, hvoraf der kan brygges Øl, og det nytter ikke, at Landsthingsmand la Cour vil postulere, at Øl kun kan brygges af Malt, Humle og Vand. Det Øl, der sælges rundt omkring som Øl, er sandelig Øl, og Taleren vilde bestemt tilbagevise Hr. Koefoeds Udtalelse, at Majs er et Surrogat. Naar Gamle Carlsberg ikke benytter Majs, bliver det dette Bryggeris Sag. Naar der paa Gl. Carlsberg er gjort Forsøg med indtil 10 pCt. Majs, og Forsøgene ikke ere lykkedes, saa stiller det sig her som for flere andre Bryggerier, der have været lige saa uheldige med deres Forsøg med Majs; men alt dette beviser ikke, at Majs ikke duer til Ølfabrikationen; det beviser kun, at de Herrer med al deres Kløgt ikke, hvad Bryggeriet angaar, ere naaede til den Fuldkommenhed som Amerikanerne og andre Bryggerier her i Landet, der særlig have kunnet benytte Majs. At anvende Majs og Ris til Fremstillingen af

Øl fordrer en vis Erfaring og Kyndighed, og Taleren sendte derfor sin første Mand til Amerika, hvor han i de store Bryggerier dér lærte Fremgangsmaaden og saa satte Sagen i Scene herhjemme. Taleren vilde derfor raade Gl. Carlsberg, hvis man der endnu ikke er kommen efter at kunne benytte Majs og Ris, til at sende en Mand til Amerika for at lære Fremgangsmaaden, men forøvrigt skulde Taleren ogsaa være villig til at vise Vedkommende, hvorledes man kan fremstille Øl baade af Ris og Majs.

Lige over for Landsthingsmand la Cour vilde Taleren sige, at han ikke var Statsøkonom, havde aldrig lært Statsøkonomi, men saa meget kunde han dog begribe, at det er en meget slet Økonomi at benytte en dyrere Vare til noget, naar man kan nøjes med en billigere og faa et lige saa godt Resultat. Det vilde være en slet Økonomi, hvis man vilde lægge en betydelig Skat paa Stenkul, idet man sagde, at man derved vilde ophjælpe Skovbruget og Trækulfabrikationen; man vilde derved ganske vist faa en høj Pris paa Træ, og Skovejerne vilde altsaa tjene derved. Folk maatte opvarme deres Stuer med Træ i Stedet for med Stenkul og betale det dyrt, og Skovene bleve brændte op. Majs er billigere end Byg, og kan man af det billigere Stof fremstille et Produkt, der er lige saa godt som det, der fremstilles af det dyrere Stof, er det ødselt at benytte det dyrere Stof. Der er ingen, der vil benytte Marmorkvadrer til at lægge i Grunden af vore Bygninger, fordi man meget godt kan hjælpe sig med Beton eller Granit. Naar et billigere Stof kan anvendes med samme Resultat som et dyrere, skal man anvende det billigere; det er efter Talerens Mening den rigtige Statsøkonomi.

Proprietær, Landsthingsmand la Cour: Direktør Jacobsens Anskuelser ere saa langt fra dem, der næres af mange andre. Hvad det gjælder om er, at benytte det, vi have herhjemme, og ikke lade de billigere Stoffer komme herind og slaa Landmanden. Naar Direktør Jacobsen talte om Surrogater, kunde Taleren ikke se rettere, end at Majs maatte være et Surrogat for Malt til Øl. Vel fortæller Direktør Jacobsen, at der er andre Stoffer, der kunne gjære end netop

Byg, og det er rigtigt; man kan lave forskjellige Drikke af forskjellige Stoffer, men det, der forstaas ved Øl, er en Drik, der ikke er fremstillet af Ris eller Majs, men en Drik, der er fremstillet af Malt og Humle. Det vides jo ogsaa, at der bruges en Mængde Malurt til Øl, og her har man altsaa ogsaa et Surrogat. (Jacobsen: Ja!) . . . men naar Malurt er et Surrogat, maa Majs ogsaa være det. Taleren gad vide, om Landmændene, som for faa Aar siden førte en heftig Krig mod Margarine, ikke vilde have denne stemplet som et Surrogat for Smør? Med Gl. Carlsberg var Taleren enig i at kalde Majs for et Surrogat. Majs kan give den deraf fremstillede Drik visse Egenskaber, men Øl er det ikke. Øl er den Drik, der fremstilles af Malt, Humle og Vand

Landbrugskandidat, Redaktør Bing: Det er en meget berettiget Udtalelse af Direktør Jacobsen, at der kan laves Politik af al Ting. Thi hvad er Politik? Ja, det er ikke let at besvare, men i al Korthed kan man vel sige, at det er Varetagelsen af et Samfunds Livsinteresser. Men nu ere Samfundets Interesser saa mangfoldige, at det ikke er underligt, at der kan være mange forskjellige Ting, hvoraf der kan laves Politik. Det skal ikke være et Skældsord, at der laves Politik af dette eller hint; det er tværtimod en Ros for, at man er i Begreb med at varetage en eller anden Samfundsinteresse.

Naar Landhusholdningsselskabet har anmodet Konsulent Faber om at bringe den af ham omtalte Sag frem i et Møde her, har det imidlertid ikke været af politiske Hensyn, men fordi man her i Danmark følger Sagen med stor Interesse, uden at være naaet saa vidt i sit Syn paa Sagen som Direktør Jacobsen; thi Landmandens Interesser i denne Sag bunder i første Linie i, hvad der rører sig i England, der, som Konsul Faber mente, tidligere har været et fortrinligt Marked for vort Byg. Naar man nu i England har rejst en Bevægelse for igjen at faa Byg indført i Ølfabrikationen, er det ikke udelukkende sket for at varetage de engelske Landmænds Interesser, idet der jo ogsaa er andre Interesser at varetage, og naar Direktør Jacobsen derfor træder saa stærkt i Skranken,

hvad denne Sag angaar, forekommer det Taleren, at Hr. Jacobsen burde forlægge Arenaen til England, hvor Spørgsmaalet er brændende i Øjeblikket, medens det her kun betragtes paa Afstand, men med megen Interesse; thi hvis det lykkes de engelske Landmænd paa dette Punkt at opagitere en Stemning for, hvad de anse for heldigt, vil dette have videre Følger. Det har jo nemlig vist sig hidtil, at man derovre ikke kan forsyne Bryggerierne med alt det Maltbyg, de have Brug for, hverken hvad Kvantiteten eller Kvaliteten angaar, og danske Landmænd, som i de senere Aar ikke have haft Anledning til at lægge den Vind paa Fremskaffelsen af en god Kvalitet af Maltbyg som i tidligere Dage, bør da være vaagne og med Lyst og Foretagelsesaand være paa deres Post. Taleren mente, at det nærmest havde været Hensigten at gjøre opmærksom herpaa gjennem Konsulent Fabers Foredrag. Efter hvad man havde set i engelske Blade, var det paa et Møde af engelske Landmænd oplyst, at nogle af de største og mest anerkjendte Bryggerier i England aldrig anvendte det, man i England kalder Surrogater: Majs, Ris o. s. v.

Direktør, Dr. Jacobsen: Landsthingsmand la Cour kom med nogle ganske mærkværdige Argumenter, som Taleren maatte modsige. Hr. la Cour spurgte saaledes Taleren, om han ikke vidste, at man brugte Malurt til Øl. Jo, det vidste Taleren meget godt, og Malurt kaldte han et Surrogat; men, sagde Hr. la Cour, naar Taleren gjorde det, maatte han ogsaa kalde Majs for et Surrogat. Det vilde nu være heldigt, om man kunde komme til Klarhed over, hvad det er, man giver Benævnelsen Surrogat, eftersom dette Udtryk med saa stor Bestemthed benyttes om Majs saavel af Hr. la Cour som af Gl. Carlsberg, der jo er en Autoritet paa Bryggeriets Omraade, medens Taleren, der ogsaa er en Autoritet paa Bryggeriets Omraade, og for øvrigt mange Bryggere sige, at Majs ikke er et Surrogat. Taleren vilde da sige, at ved et Surrogat forstaar han et Stof, som i flere Henseender kan træde i Stedet for et andet, men som ikke har alle de gode Egenskaber, som det virkelige Stof har, og gaaende ud herfra var Taleren villig til at erkjende, at Malurt er et Surrogat for

Humle. Humle indeholder en hel Del Stoffer, der have Betydning for Øllet, navnlig en betydelig Mængde Garvestof, der giver Øllet Holdbarhed, Humleolie, der giver Øllet Liflighed i Smag o. s. v., hvorimod Malurt ikke indeholder den fine Aroma som Humle, har en ubehagelig stram Lugt og indeholder ikke Garvestof, i alt Fald ikke i det Forhold, hvori dette Stof er til Stede i Humle. Naar man derfor anvender Malurt i Stedet for Humle, anvender man et Stof, der faktisk er en meget ringere Vare end Humle, og der er derfor ikke noget ordentligt Bryggeri, der anvender Malurt i Stedet for Humle. Hvad Majs og Ris derimod angaar, stiller Forholdet sig anderledes. Majs og Ris indeholde ganske de samme kemiske Bestanddele som Byg, og der kan saaledes ikke være Tale om, at der anvendes et ringere Stof. Hvis man vilde sige, at fordi man i gamle Dage bryggede Øl af Byg, og at Majs, som nu benyttes, derfor er et Surrogat, maatte man ogsaa sige, at Risengrød er et Surrogat, for i gamle Dage lavede man Grød alene af Byg. Hvad det kommer an paa her er en Smagssag. Det er ulogisk at sige, at det, der er tilladt i Grødfabrikationen ikke ogsaa skal være tilladt i Ølfabrikationen. Forholdet er akkurat det samme.

Direktør Koefoed (Gamle Carlsberg): Hr. Direktør Jacobsen kom nu ind paa Smagen, men naar man kommer ind paa Smagens Omraade, bevæger man sig paa et Felt, hvor det er vanskeligt at faa truffet en bestemt Afgjørelse. Naar Gamle Carlsberg har ment, at de gjorte Forsøg med Majs ikke førte til noget tilfredsstillende Resultat, betyder det kun, at det Produkt, som fremstilles ved Hjælp af Majs, fjerner sig, hvad Smagen angaar, fra det Produkt, man ellers er vant til at fremstille og betragter som et godt Produkt. Netop heri finder Taleren Berettigelsen til at kalde Majs et Surrogat.

Grosserer O. B. Muus mente, det vilde være naturligt at sige, at naar der i England kom et Forbud mod at anvende andre Kornsorter end Byg til Øl, vilde det nok i første Øjeblik fremkalde et forøget Begjær efter dansk Byg, men

han troede ikke, at det vilde være af stor Varighed eller af saa stor Betydning, som mange maaske ventede. Man maa nemlig ikke glemme, at for Danmarks Vedkommende vil en Export af Byg nu næppe komme til at betyde saa meget som for en Snes Aar siden. Dels er Forbruget af Byg i vore hjemlige Bryggerier steget, og dels er Forbruget af Byg i selve Landbruget ogsaa steget meget siden den Tid, saa at det Kvantum, der nu kan skaffes til Export, er langt mindre end tidligere. Derhos ere Forholdene ogsaa forandrede meget, siden man i England gik fra Beskatning af Malt til Beskatning af Udbytte. Der er nu Lande, der producere udmærket Byg, medens vort Byg ikke i England faar Karakteren af at være fineste Vare. Den Indvending, der gjøres, er, at vort Klima er fugtigt, navnlig i Høstperioden, hvilket har en mindre heldig Indflydelse paa Kvaliteten.

Talerens Erfaring fra tidligere Tid viser, at man skal være forsigtig med at opstille Beregninger. Det er vanskeligt at forudsige, hvilken Virkning en eller anden Foranstaltning vil have; den kan meget ofte blive en helt anden, end man havde tænkt sig.

Landsthingsmand la Cour kunde ikke gaa ind paa Direktør Jacobsens Betragtning af, hvad der skal forstaas ved Surrogater.

Direktør, Dr. Jacobsen: Hvad er da et Surrogat?

Landsthingsmand la Cour: Et Surrogat er et Stof, der træder i Stedet for det, som oprindelig har været anvendt. Dersom man kommer et eller andet sødt Stof, f. Ex. Sacharin, i Kaffe i Stedet for Sukker, er det et Surrogat for Sukker.

Direktør, Dr. Jacobsen: Et Surrogat skal altsaa efter Landsthingsmand la Cours Mening være noget nyt, der træder i Stedet for noget, der tidligere er anvendt og aldeles uafhængig af, om dette nye er bedre end det gamle. (la Cour: Det er aldeles uafhængig deraf.) . . . men i saa Tilfælde bør man heller ikke forbyde Anvendelsen af Surrogater ved Øl-

fabrikationen, thi hvis man gjør det i en Retning, maa man ogsaa gjøre det i en anden. Taleren vilde derfor anmode Hr. la Cour om at virke for at faa udstedt Forbud mod at benytte Granitkvadre til Bygninger i Kjøbenhavn, for i Hr. la Cours og Talerens Ungdom brugte man ikke Granit dertil. Nu anvender man derimod Granit, som er stærkere og smukkere end Mursten; da det imidlertid er noget nyt, er det et Surrogat. Paa samme Vis skal Majs være et Surrogat for Byg.

Landsthingsmand la Cour: Granit er kjendt længe før Mursten, og nu er Moden bleven, at man vil have Granit, og saa tager man den. Et Surrogat kan godt være bedre end det Stof, hvorfor det er Surrogat. Naar man taler om, hvad der er Øl, er dette aldeles bestemt et Uddrag af Malt og ikke af Majs; man kan maaske faa en langt bedre Drik af Majs end af Malt, men det er og bliver ikke Øl. Majs er traadt ind i Ølfabrikationen som et Surrogat, og Malt bliver det aldrig.

Konsulent Faber vilde gjerne knytte nogle faa Bemærkninger til de Udtalelser, der vare faldne. I Almindelighed vilde Taleren da bemærke, at Diskussionen var gaaet i en noget anden Retning, end han egentlig havde tænkt sig. Det havde ikke været hans Hensigt, og han troede heller ikke det laa i Foredraget, at benytte den Bevægelse, som var rejst i England, og som han havde søgt at skildre, som Basis for Rejsningen af en Agitation her i Landet mod Brugen af de Stoffer, som her i Landet bruges til Ølfabrikationen. Taleren havde kun søgt at skildre, hvad der var foregaaet i England i det sidste Par Maaneder, og det Spørgsmaal, han derfor nærmest havde ventet at høre diskuteret, var, om en Lovforandring som den, der i England ganske sikkert vil blive agiteret meget stærkt for fra det engelske Landbrugs Side, vil faa nogen Betydning lige over for det danske Landbrugs Stilling.

Spørgsmaalet om, hvad der maa betragtes som ægte Øl og hvad ikke, skulde Taleren ikke indlade sig paa at udtale nogen Mening om. Naar han havde benyttet Udtrykket

»ægte Øl«, refererede det sig kun til de Udtryk, der vare brugte i England, og naar man i England ønsker vedtaget en Lov om, at som »ægte Øl« maa kun betegnes den Drik, der er lavet af Malt, Humle og Vand, saa gjælder dette jo kun for England. Saa vidt Taleren vidste, var der ikke fremkommet noget saadant Forslag i Danmark, og det havde aldeles ikke været hans Tanke i nogen som helst Maade at benytte Bevægelsen i England til at faa et lignende Spørgsmaal rejst herhjemme, hvor der ikke tænkes paa, at der skal skrides ind mod det, man i England kalder Surrogater for Øl. Men han kunde for øvrigt godt indse Berettigelsen af at skjelne mellem Brugen af et Stof som Druesukker til Øl og Brugen af Majs og Ris. Det vilde interessere Taleren at høre, om man, naar der slet ikke er Fare for Arsenikforgiftning ved Øl her i Danmark, da begrunder denne Paastand paa, at der overhovedet slet ikke benyttes Druesukker her i Landet til Fremstillingen af Øl. I England havde ganske sikkert ingen tænkt sig, at Øl skulde blive forgiftet med Arsenik, fordi der benyttes Majs og Ris til dets Fremstilling, men det var Druesukkeret, der gjorde Skade.

Endnu kun en lille Bemærkning. Før 1895 havde man her i Landet vistnok ikke benyttet Majs til Ølfabrikationen, og dog havde det danske Øl den Gang erhvervet sig et Verdensrenommé. Taleren havde derfor vanskeligt ved at se, at det skulde være nødvendigt til Fremstillingen af godt Øl at benytte Majs. Derimod kunde han forstaa, at en af Grundene til, at man nu benytter Majs, var den, at Konkurrencen med de fremmede Bryggerier gjøre det nødvendigt.

Som alt sagt, var det, Taleren sigtede til ved sit Foredrag — og Præsidiets Ønsker vare vistnok, saa vidt han havde forstaaet, ogsaa gaaede i den Retning — at faa det Spørgsmaal diskuteret, om den Bevægelse, som de engelske Agrarer havde rejst for at faa fastslaaet ved Lov, hvad der skal betragtes som »ægte Øl«, vil faa nogen Indflydelse paa det danske Landbrug gjennem bedre Chancer for Export af Maltbyg til England. Det havde derfor ogsaa glædet ham, at Grosserer O. Muus i sine Bemærkninger havde drøftet netop dette Spørgsmaal. Det kan jo imidlertid være, at Spørgs-

maalet er saa vanskeligt at udtale sig om, at man ikke kan vente at faa flere Udtalelser i den ønskede Retning, end der allerede ere faldne.

Gaardejer, Folkethingsmand Blem havde det interesseret at høre Konsulent Fabers Foredrag om det, der var forefaldet i England, eftersom man jo herhjemme med stor Opmærksomhed følger alle de Bevægelser, som fremkomme i England, og som mulig kunne faa Indflydelse paa Landbrugets Stilling her med Hensyn til Salget af vore Landbrugsprodukter i England. Lige over for Direktør Jacobsens Udtalelser om Ølskatten vilde Taleren, da han havde siddet i Folkethinget, den Gang Indførelsen af denne Skat var under Forhandling og havde stemt for dens Vedtagelse, sige, at han havde aldrig hørt nogen Klage over, at man havde lagt Skat paa Bryggerierne; det, man havde gjort, var, at man havde lagt Skat paa Øllet, og denne Skat lagde Bryggerierne over paa Forbrugerne. Naar Direktør Jacobsen dernæst syntes at være ængstelig for, at man skulde lægge Skat paa Majs til Ølfabrikation, saa vilde Taleren dertil bemærke, at det aldrig kunde falde ham ind at være med til at lægge Skat paa Majs og Ris, enten disse Kornsorter bruges til Øl eller Mad. Det forekom Taleren, at man stod sig ved, at Forholdene vedbleve at være som de ere. Majs er som Foder lige saa godt som Byg, og derfor var Taleren for sit Vedkommende ikke stemt for, at der skulde lægges Told paa Majs, Kraftfoder eller lignende, af hvis Benyttelse han havde Fordel. Naar man ser hen til den Pris, hvorfor Majs kan kjøbes i Amerika, og til alle de Omkostninger, der løbe paa, inden den er til Brug i Landmandens Hænder, og Landmanden alligevel kan staa sig ved at anvende den, kan hele Landet ogsaa staa sig derved. Alle tjene: Landmænd, Grosserere, Dampskibe, Jernbaner o. s. v.

Landbrugskandidat R. Schou: Tror Konsulent Faber, at en saadan Lov om »ægte Øl« vil blive overholdt i England? Efter hvad Taleren kjendte til Forholdene i England, mente han, at en Lov mod Forfalskninger af den Art, der her er Tale om, vilde det være overmaade vanskeligt at faa overholdt.

Konsulent Faber vilde med Hensyn til Kandidat Schous Forespørgsel sige, at Tilsynet med Forfalskninger i England i Almindelighed sker gjennem de lokale Myndigheder, saaledes som ogsaa omtalt i Foredraget. Men den Bevægelse, der nu er rejst i England, gaar ud paa noget væsentlig andet, idet man nemlig, som ogsaa omtalt, forlanger bl. a. en Lov om, at hver Brygger skal opgive, hvilket Materiale han benytter, og hvor meget Øl han fremstiller. Disse Oplysninger skulde gives Inland Revenue Ministeriet paa lignende Maade som Bryggerne hertillands skulle indsende deres Opgivelser til Ølbeskatningskontoret, hvorfra de gaar til Generaldirektoratet for Skattevæsenet. Disse Opgivelser fra de engelske Bryggere ville sikkert blive paalidelige og fuldstændig betryggende. Naar en Brygger siger, at han kun bruger Malt og Humle, vil det være saaledes. Derimod vilde Taleren indrømme Hr. Schou, at naar man, hvis en saadan Lov som omtalt, blev vedtaget, kom ind paa et Sted, hvor der solgtes eller serveredes Øl og forlangte Øl, som alene var brygget af Humle og Malt, havde man ofte ingen Garanti for, at man ogsaa fik den Slags Øl, man vilde have, med mindre man fik det i en Flaske med Bryggerens Navn som Garanti.

Landbrugskandidat R. Schou: Det er en ren Smagssag, hvilket Øl man finder bedst. Gl. Carlsberg har ikke ment det rigtigt at anvende Majs; dette Bryggeri har nu en Gang vænnet sin Kundekreds til Øl med en bestemt Smag og kan derfor ikke benytte Majs.

Konsulent Faber: Hvad man i England har saa meget imod er Benyttelsen af Druesukker til Ølfabrikationen, men dette benyttes, saa vidt Taleren havde forstaaet, ikke hertillands, og det er vistnok ogsaa et Stof, som, fraset dets øvrige Egenskaber, er ret uheldigt til Ølfabrikationen. Men hvis saa var, at det benyttedes, kunde det dog være, at der kunde rejses en Bevægelse imod det, som kunde lede til, at Folk bleve fritagne for Øl, brygget af Druesukker.

Direktør Dessau: Paa Tuborg anvendes ikke Majs, men der har været gjort Forsøg dermed; de ere faldne ud, som Direktør Jacobsen sagde, og der er ikke Tvivl om, at Majs giver Øllet Holdbarhed, hvad der er af stor Betydning for dets Kvalitet. Efter de foreliggende Opgivelser er der i 1895 i England til Øllet brugt 80 pCt Malt, 3 pCt. Korn og 17 pCt. Sukker, og det kan ikke nægtes, at det er underligt at se det lille Procenttal for Korn. Det store Procenttal for Sukker hidrører vistnok fra, at man fra England exporterer en Mængde Øl, og at der paa de Steder, hvortil der exporteres, fordres, at Øllet skal have en særlig stor Holdbarhed, hvad der opnaas ved at anvende en stor Mængde Sukker. Dette giver Taleren Anledning til at nævne, at der næppe er stort at vinde for det engelske Landbrug, selv om der kommer Forbud mod at anvende anden Kornsort til Øl end Byg; der anvendes jo nemlig i Forvejen ikke meget Korn. Ser man derimod hen til Danmark, viser Tabellen, at der i Danmark til skattepligtigt Øl anvendtes i 1899—1900 87.2 pCt. Malt, 12.7 pCt. Korn og 0.1 pCt. Sukker, og Taleren troede, at dette Procenttal for Korn havde naaet sit Maximum med Hensyn til, hvad der af Majs og Ris anvendes til Øl. De danske Landmænd kunne i Forvejen ikke producere al den fine Maltbyg, som forbruges herhjemme; flere Bryggerier maa aarlig importere store Mængder af Malt, fordi de ikke kunne faa det tilstrækkelig fint herhjemme, og der vilde derfor være noget at vinde for de danske Landmænd ved at producere fint Maltbyg, idet de derved vilde indvinde, hvad de have tabt ved Anvendelsen i Bryggerierne af Majs og Ris. Saa længe man ikke herhjemme kan faa den fine Byg, der ønskes, er der intet at sige til, at der anvendes Majs og Ris. Naar der er gjort opmærksom paa, at før 1890 blev der ikke brugt videre Majs til Øl, ligger dette sikkert i, at den Gang konkurrerede man ikke med Amerika paa oversøiske Pladser. Det er de sidste 10 Aars Udvikling i den amerikanske Bryggeri-Industri, der har foranlediget, at man ogsaa herhjemme har maattet anvende en Del Ris og Majs. Hvad Surrogater angaar, vil, hvis Proprietær la Cour faar Ret i sin Definition af, hvad der forstaas ved Surrogater, Roesukker blive be-

tragtet som et Surrogat for Rørsukker, og det vil Hr. la Cour næppe indgaa paa. Hvad Bemærkningerne om Ølskatten angaar, er det rigtigt, at Skatten oprindelig ikke er lagt paa Bryggerierne, men paa Øllet, og at den, da Ølskatten traadte i Kraft, blev lagt over paa Forbrugerne. Da imidlertid i 1897 Ølskatten blev forhøjet 2 Kroner pr. Td, blev der under Forhandlingerne i Rigsdagen ikke lagt Skjul paa, at Hensigten dermed var, at Bryggerierne skulde bære dette Skattepaalæg, hvad de da ogsaa blev tvungne til. Naar Bryggerierne senere har forhøjet Prisen med $1^1/_2$ Kr. pr. Td., har det ikke været for at indvinde det yderligere Paalæg af Skat, men fordi Arbejdsløn og andre Udgifter ere stegne betydeligt i de senere Aar. Folkethingsmand Blem talte om, at det vilde være daarlig Politik at lægge Skat paa Majs, idet Landmændene anvendte store Mængder deraf i deres Bedrift, og hvis alle saa saaledes derpaa, kunde Bryggerne være rolige, men der har jo fornylig været nedsat en Kommission angaaende Landbrugets Toldbeskyttelse, og af dens Betænkning fremgaar, at man ønsker Told paa Majs til teknisk Brug; det vil sige, man vil fritage Landmændene for Skat, men beskatte Bryggerne.

Landbrugskandidat Schou troede ikke, at Indførelsen i England af en saadan Lov som den, der agiteres for, vil faa nogen Betydning for de danske Landmænd.

Konsulent Faber: Ved alene at benytte Malt og Humle til Ølbrygning, maa Øllet lagres i længere Tid, inden det bliver færdigt til Udskjænkning, hvorimod man ved at benytte Sukker kan faa Øllet hurtig færdigt og altsaa en hurtigere Omsætning. Det er derfor ogsaa netop til Hjemmesalg at Bryggerierne benytte saa meget Sukker.

Præsidenten maatte udtale, at Præsidiet ikke havde anmodet Konsulent Faber om at indlede en politisk Diskussion eller Agitation paa Skatteomraadet, hvad Skat paa Majs angaar; men naar Diskussionen er kommen noget ind paa den Vej, er der ikke Grund til at beklage det, men at være

taknemmelig for de Oplysninger, Bryggerne ere fremkomne med. Paa Præsidiets Vegne, og Taleren troede at kunne gjøre det med Forsamlingens Tilslutning, vilde han takke Konsulent Faber for de fyldige og interessante Oplysninger, som denne havde givet om den Bevægelse, der var fremkommen i England, og som man her fulgte med Opmærksomhed, men med Hensyn til hvilken man herhjemme havde været uklar over, hvor den bar hen. Man havde Færten af, at denne Bevægelse muligvis herhjemme kunde aabne Udsigt for det danske Landbrug til at hæve sin Stilling noget paa det engelske Marked. en Udsigt, om hvilken Grosserer Muus imidlertid har udtalt, at den ikke vil faa nogen stor Betydning for det danske Landbrug; men desuagtet har man jo Lov til at sige, at efter alt, hvad der er hørt her ved Mødet, er der al mulig Grund for den danske Landmand til at have sin Opmærksomhed skarpt rettet paa denne Sag, og naar Præsidiet har ønsket at faa denne Sag frem, har det navnlig været for derigjennem at drive en Art Agitation, men den gaar kun ud paa at opagitere en Stemning hos Landmændene for at forbedre Maltbygavlen saaledes, at man herhjemme, naar det engelske Marked frembyder Betingelserne derfor, er parat til at levere Byg af den Kvalitet, som det engelske Marked fordrer. Endnu en Gang Tak til Konsulent Faber og til de Herrer, der have deltaget i Diskussionen.

Om Mulighederne for en forøget Afsætning af danske Landbrugsprodukter til Tyskland, Sverrig og Norge.

Foredrag i det kgl. danske Landhusholdningsselskab d. 13. Marts 1901 af Sekretær, cand. polit. *H. Hertel.*

Vil man i en kort Sætning karakterisere vort Landbrugs Handelsforhold i det sidste Tiaar af forrige Aarhundrede, kan man gjøre det i følgende Ord: Voxende Besværligheder for Landbrugets Export og voxende udenlandsk Konkurrence paa vort eget Marked.

Siden England hin 4de Februar 1892 uanet og uventet udstedte sit Forbud mod Indførsel af levende Kvæg og Faar herfra til Storbritannien og Irland og ned til den nyeste Nutid er Tiaaret karakteriseret ved en Række forhøjede eller ny vedtagne Toldsatser i vore Nabolande, rene Indførselsforbud eller prohibitive Forholdsregler overfor vor Landbrugsexport, der i høj Grad have indvirket paa vort Landbrugs Økonomi. I stigende Grad har Landbruget været tvunget til at rette sin Opmærksomhed mod England, der, naar Forbudet af 1892 undtages, har ført »den aabne Dørs« Politik overfor vor Landbrugsexport og som derfor i væsentlig, ja i aldeles overvejende Grad er Kjøber af vore Landbrugsprodukter. For Aaret 1899 opgjør Statistisk Bureau Udførselsværdien af danske Landbrugsprodukter til 244.8 Mill. Kr. og af fremmede Landbrugsprodukter, der exporteredes over Danmark, til 38.8 Mill. Kr. — tilsammen altsaa til c. 283.6 Mill. Kr. Ville

vi se, hvorledes denne, efter vore smaa Forhold, enormt store Udførselsværdi fordeler sig paa vore forskjellige Kunder, og medtages kun de Lande, der modtage for over 1 Mill. Kroner Landbrugsprodukter fra os, finde vi, at der udførtes herfra til

Rusland	for c.	1.8	Mill. Kr.
Nordamerikas foren. Stater	—	2.7	—
Norge	—	4.6	—
Sverrig	—	11.9	—
Tyskland	—	46.4	—
England	—	210.2	—

Med andre Ord: $^3/_4$ af den samlede Udførselsværdi falder paa England.

Som Situationen har udviklet sig — at det danske Landbrug i stigende Grad har lagt sig efter at producere netop de Artikler, der ere søgte i England, altsaa navnlig Smør, Bacon og Æg — har den baade sine Lyssider og sine Skyggesider. Lyssiderne ere den ved Masseproduktionen muliggjorte Export af store, egale Mærker, der netop ved deres Ensartethed ere lette at faa anbragte i den store Handel, at faa indarbejdede i Forbruget. Og som vel bekjendt er dette ogsaa lykkedes i eminent Grad, vort Flæsk, vort Smør, vore Æg ere saa at sige indgaaede i den engelske Forbrugers Bevidsthed som Levnedsmidler, han maa have paa sit Bord hver Dag. Skyggesiderne ere den Fare, det rummer, at vi i vor Økonomi ere blevne afhængige af et enkelt Markeds Begjær efter et Par Artikler. Den engelske Arbejderbefolknings vexlende og tilfældige Kjøbeevne kan paa den mest følelige Maade komme til at indvirke paa Rentabiliteten af Danmarks vigtigste Produktion, Smørproduktionen, og Svingninger i Svineslagtningerne i Irland eller i Kanada føles i danske Landmænds Portemonaier. Som Produktionerne af Smør og Flæsk voxe i de Lande, der med os deltage i Englands Forsyning, kan ogsaa Konkurrencens Tryk voxe, og Prisniveauet for de Varer, paa hvilke vort Landbrugs Rentabilitet hovedsagelig beror, kan trykkes gradvis og efterhaanden.

Der er dernæst et Forhold, der ikke kan lades uberørt, naar Talen er om vor Afsætning til Storbritannien, nemlig Handelssamkvemmet mellem dette Land og dets Kolonier. Paa Grund af Krigen i Sydafrika er Forbindelsen mellem Moderlandet og dets Kolonier nu mere inderlig end maaske nogenside før, og Sandsynligheden taler stærkt for, at Tanken om ogsaa i økonomisk Henseende at danne et greater Britain vil faa fornyet Livskraft, naar Krigen er endt. Men hvilken frygtelig Trusel mod vort Landbrug er ikke denne Plan om en Toldunion, rettet mod Udlandet, mellem England og dets Kolonier! Imidlertid har man dog sikkert Lov til at haabe, at denne gigantiske Plan om saa at sige at sammensvejse det britiske Verdensrige til en Enhed i toldpolitisk Henseende ikke vil blive gjennemført i en Fremtid, der ligger saa nær, at vi maa regne med Muligheden deraf. Det er kun en mindre Del af de Tilførsler af Levnedsmidler, England behøver, der komme fra Kolonierne — Værdien af disses Tilførsler af Smør, Flæsk og Æg udgjør kun c. 10 pCt. af den samlede Tilførsels Værdi — og i en længere Fremtid er det dog vistnok sikkert, at Englands Kolonier ikke kunne dække dets Forbrug. Men en økonomisk Politik, der uundgaaelig maa medføre højere Priser paa Livsfornødenhederne, er med Storbritanniens nuværende Forhold dog til syvende og sidst vistnok umulig. Men hvad England kan gjøre, og hvad det allerede er begyndt paa, det er paa andre Maader at begunstige Tilførslerne fra Kolonierne, ved Lettelser i Handelssamkvemmet, ved Subvention til Dampskibslinier, ved Portonedsættelser for Brev- og Pakkeforsendelser til Kolonierne o. s. v. Koloniernes loyale Optræden under den sydafrikanske Krig vil bidrage til at styrke Bestræbelserne for at tilvejebringe en nøjere Handelsforbindelse med dem, og fra engelsk Side synes man villig til at bringe Ofre for at knytte Kolonierne nærmere til Moderlandet. Disse Bestræbelser kunne imidlertid ogsaa tænkes at blive ret følelige for vort Landbrug.

Føleligt for dette er ogsaa den skarpe og stedse skar-

pere Konkurrence, som paa det engelske Marked møder os for Kjødvarernes Vedkommende. Jeg behøver kun at nævne Kanada, hvis Konkurrence paa Baconindustriens Omraade bliver føleligere Aar for Aar, samt den Vanskelighed vort Oxe- og Faarekjød har med at opnaa fordelagtig Afsætning paa Grund af de enorme og gode Tilførsler af Kjødvarer fra Nord- og Sydamerika og Australien.

Under disse Forhold er det da intet Under, at man i Nutiden fra flere Sider har peget paa Faren ved vor ensidige Afhængighed af det engelske Marked og paa Ønskeligheden af at vinde udvidet Afsætning i andre Lande, specielt da i Norge og Sverrig, der i national og økonomisk Henseende ere saa nær beslægtede med os, og paa et saa nærliggende og stort Forbrugsmarked som det tyske. Thi det vil under iøvrigt lige Forhold jo altid være heldigt at have sine Afsætningsomraader saa at sige udenfor Døren. Transportomkostninger, Besvær og Risiko blive da mindre, og man vil altid kunne sende dem forædlede Landbrugsprodukter i frisk Tilstand. Kunne disse end tilføres selv fra de fjerneste Lande, tabe de dog med Afstanden i Friskhed og dermed i Værdi (særlig Smør og Æg).

Men er Tanken om muligvis at vinde en forøget Afsætning i vore 3 Nabolande ikke Hjernespind, ikke en ren og skjær Chimære? Særlig Tyskland og Sverrig have jo i den nyere Tid paalagt landøkonomiske Toldsatser og vedtaget Indførselsbestemmelser, der tydeligt vise, at de saa vidt muligt ville holde deres Landbrug fri for generende Konkurrence, ligesom jo ogsaa Norge har indført en, om end mere moderat, Landbrugsbeskyttelse. Og intet tyder paa, at disse Lande i en nærmere Fremtid agte at forandre de økonomiske Signaler. Naar England undtages, hævder Beskyttelsen Stillingen overalt, og Beskyttelsesideerne beherske Regjeringerne og Parlamenternes Flertal. Imidlertid skyldes den sidste Snes Aars skærpede Beskyttelsespolitik en Række af samstødende økonomiske og politiske Aarsager, der ikke i det uendelige ville virke med samme Kraft som hidtil,

økonomiske Faktorer, der hidtil ikke have virket med fuld Kraft, kunne efterhaanden faa en saadan Betydning, at deres Indflydelse vil slaa igjennem og paavirke Staternes Handelspolitik. Vilde man grafisk fremstille Toldpolitiken, vilde man faa en Linie, der undertiden bevægede sig i bratte Svingninger; naar et System er ført ud i sine yderliggaaende Konsekvenser, er det undertiden pludselig afløst af det modsatte System.

Nu synes det mig, at en Betragtning af de økonomiske Forholds Udvikling i vore 3 Nabolande kan tyde paa, at denne Udvikling i en Fremtid, der ikke er saa fjern, at vi ikke kunne regne med den, vil gjøre sig gjældende paa en Maade, der vil gaa lige stik imod en udpræget Landbrugsprotektionisme. Jeg tænker her selvfølgelig paa den stærke Udvikling i industriel Retning, der saa øjensynlig finder Sted i de 3 nævnte Lande. Jeg skal i store Træk fremhæve nogle Momenter til Belysning af denne Udvikling.

Nutildags hører man undertiden udtale, at takket være Samfærdselsmidlernes Udvikling spille Naturforholdene, de naturlige Betingelser, ikke længer nogen Rolle for Erhvervslivet. Kul, Metaller og Industriens andre Raastoffer tilføres jo hurtigt, let og billigt til de Lande, der selv ikke have dem og skulle sætte dem i Stand til at slaa ind paa industriel Produktion. Imidlertid viser Erfaringen bestemt, at Naturforholdene i Virkeligheden stadig den Dag i Dag i aldeles overvejende Grad præge et Lands Erhvervsliv, og at den industrielle Virksomhed stadig former sig i nøje Overensstemmelse med et Lands naturlige Grundlag. Netop fordi f. Ex. Danmark savner de naturlige Betingelser for industriel Virksomhed i stor Stil, finde vi, at det er Haandværket og den lille Industri, der give vort industrielle Liv dets karakteristiske Præg, og det er Landbruget, der i aldeles overvejende Grad forsyner vor egentlige Storindustri med Raastofferne.

I Modsætning til Danmark eje Sverrig og Norge udmærkede naturlige Betingelser for industriel Udvikling,

og disse Betingelser ere i Nutiden udviklede i meget høj Grad.

Saaledes ejer Sverrig i sine udstrakte Skove, i sin, geologisk talt, urgamle Jordbund med rige Malme, Jern, Kobber, Nikkel o. s. v. og i sine fortrinlige Fjældarter Betingelserne for en industriel Udvikling i det store. I de senere Aar har Landet da ogsaa gjort overordentlig store Fremskridt i industriel Henseende. Der levede i Aaret 1870 kun c. 613,000 Mennesker af Industri og Bjærgværk, nu lever der c. 1,300,000 Mennesker deraf, og i 1898 indregistreredes der af nye Aktieselskaber over 400 med c. 100 Millioner Kr. i Aktiekapital. Langsomt, men sikkert, er Landbrugsbefolkningen gaaet tilbage i Antal Aar for Aar, og Befolkningstilvæxten — i de sidste 30 Aar henved 1 Mill. Mennesker — er optaget i Industri og Handel. De største Fremskridt ere gjorte paa Jernindustriens Omraade. Særlig er det Malmexportens Udvikling, der karakteriserer den nye Periode i de svenske Bjærgværkers Historie, og — siger en anset svensk Statistiker, Gustav Sundbärg — hvad der hidtil er udrettet, er kun et Forspil til, hvad der vil komme.

For Industriens Udvikling vil den svenske Nations naturlige Anlæg for industriel Virksomhed blive en Faktor af uvurderlig Betydning. Svenskeren er født Naturforsker og Mekaniker, og i Forhold til Folkemængden kunne vel faa Lande opvise saa store Opfindere som Sverrig. Den svenske industrielle Arbejderbefolkning er højt udviklet, og Principet »schlecht und billig« har ingen Tiltrækning for den svenske Karakter.

Og endelig er der endnu et Forhold, som maaske vil faa den største Betydning for Landets industrielle Udvikling, nemlig den Nationalformue, som det, ligesom ogsaa Norge, ejer i sine Elve og Fosser, en Nationalformue, der først nu saa at sige er bleven gjort levende — eller vel rettere vil blive gjort levende — ved Hjælp af Dynamoer, ɔ: Maskiner, ved Hjælp af hvilke mekanisk Kraft omsættes til elektrisk Energi. Denne Nationalformue vil sikkert faa en umaadelig Betydning for Landene

i industriel Henseende, og for Afsætningen af en udvidet Industris Produkter vil da den skandinaviske Halvøs store Kyststrækninger og mange isfri Havne blive til stor Nytte.

Vel befinder Sverrigs Landbrug sig i en utvivlsom (om end ikke nogen hastig) Udvikling, og vel har Sverrig den Fordel, at endnu vente store Strækninger af udyrket Jord paa Ploven — her deler Sverrig Lod med Finland, men ellers ikke med mange Lande i vor Verdensdel —, men paa disse udyrkede Strækninger vil Landbrugsarbejdet gaa i extensiv Retning, og dette extensive Landbrug vil langtfra kunne producere den forøgede Mængde Føde, som den voxende Befolkning vil lægge Beslag paa, eller kunne præstere de fine Kvaliteter, som den voxende Velstand vil kræve.

I Norge er det industrielle Opsving kommet noget senere end i Sverrig og har, om end betydeligt, ikke været saa stærkt som i dette Land. Ogsaa Norge ejer udmærkede Betingelser for industriel Virksomhed i stor Stil. Det har udstrakte Skovarealer, og netop i Nutiden anvender man i stigende Grad Træ i bearbejdet Tilstand, saa dets Træsliberier og Cellulosefabriker sikkert har en stor Fremtid for sig. I Landets nordlige Del findes betydelige Lejer af Jernmalme, som der nu arbejdes stærkt paa at udnytte. Og saa har Norge sine Vandveje, sine Kilder for elektrisk Drivkraft, der sikkert i Fremtiden vil blive store Rigdomskilder for Landet. — I den interessante Fremstilling af Norges Land og Erhvervsliv, der blev udarbejdet til Pariserudstillingen i Fjor (Norway. Official publication for the Paris exhibition 1900) hedder det (Side 394): »Den ret betydelige Nedbør og Landets ejendommelige topografiske Struktur med dets udstrakte Bjærg-Plateauer og Trin-Formationer i Dalene have forsynet Norge med en overordentlig rigelig naturlig Bevægkraft i Vandfaldene, af hvilke der er en større Rigdom end i noget andet Land. Et stort Antal af disse Vandfald ere gunstigt beliggende, de repræsentere Millioner af Hestekraft og bør sikre en fortsat Udvikling af Landets

Industri, særlig af saadanne Industrigrene, ved hvilke en meget stærk Bevægkraft er nødvendig«. Den voxende Befolkning gaar til Industrien, til Handelen og Skibsfarten, men ikke til Landbruget. Dette vil næppe — thi Jordbundens Beskaffenhed er en Hindring herfor — kunne udvikles saaledes, at dets Produktion holder Skridt med den voxende Befolkning. Manglen paa Strækninger, der egne sig for Opdyrkning, vil vel umuliggjøre en væsentligere Udvikling af det egentlige Agerbrug. Noget, men ikke meget, gunstigere stiller Udsigterne for Kreaturavlen sig.

Som Industrien er ogsaa Skibsfarten og Handelen i rask Udvikling.

Norge synes da at være henvist til at bygge sin økonomiske Udvikling overvejende paa Industri, Skibsfart og Handel. Landets isfri Havne, dets store Handelsflaade og dets udviklede Fragtfart vil i væsentlig Grad kunne understøtte Afsætningen af den norske Industris Produkter.

Professor Julius Thomsen sluttede et Foredrag, som han holdt ved det 15. skandinaviske Naturforskermøde i Stockholm i 1898, saaledes:*)

»Der er saaledes al Grund til at antage, at der i det kommende Aarhundrede vil udvikle sig en stor industriel Virksomhed paa den skandinaviske Halvø, ikke alene, som hidtil, knyttet til de store Vandstrømme, men udbredt over hele Landet, overalt hvor der findes Naturprodukter til Forædling; thi Dynamoen vil sprede den fornødne Arbejdskraft over det hele Land. Og den Form, i hvilken Energien for Fremtiden vil blive til Raadighed, nemlig som dynamisk Elektricitet, tillader en saa udstrakt og mangesidig Anvendelse, saavel i kemisk som mekanisk Retning, at ikke alene Storindustrien og Trafiken, men ogsaa den lille Industri og Husindustrien vil tage den i sin Tjeneste.

*) Jfr. Tilskueren 1898, S. 606.

Vi, som komme fra Sletterne hinsides Sundet, have ingen Fjælde og ingen Elve; for os vil Dynamoen blive af en forholdsvis ringere Betydning; men vi kunne ønske vore nordlige Stammefæller til Lykke til en kraftig Udvikling i industriel Retning, som efter al Sandsynlighed, takket være Dynamoen, vil oprinde for den skandinaviske Halvø i det 20. Aarhundrede, og dette vil da være et smukt og et stort Resultat af de seneste Aars Naturforskning.«

I Tyskland kan den moderne industrielle Udvikling dateres fra den fransk-tyske Krigs Afslutning. Den unge Kejserstat med sin svulmende Selvfølelse og sine rige materielle Hjælpemidler tager den Opgave op at standse Indførselen af engelske Varer og skabe sig en national Industri. Bestræbelserne ere til at begynde med famlende og svage, men efterhaanden blive de mere og mere maalbevidste, stærkere og stærkere — indtil vi i vore Dage staa overfor en vældig og blomstrende Storindustri. Ved den gjentagne Nybevæbning og Udrustning af Armeen, ved Handels- og Krigsflaadens stadige Udvikling, ved Banenettets Udvidelse, ved den af Byernes Tilvæxt nødvendiggjorte Bygning af lokale Sporveje og ved Anlæg af Lokalbaner i Landbrugets Interesse, ved Heste- og Dampsporvognes Forandring til elektriske Baner, ved Indførelsen af elektrisk Belysning i Byerne o. s. v. have bestaaende Industrier taget et mægtigt Opsving eller er der opstaaet helt nye industrielle Virksomheder. Store og gamle Industrigrene — som kemiske Industrier og Textilindustrien — have samtidig været i stærk Udvikling, og hvad Produktionen af de vigtige Jern- og Staalvarer angaar, er i Evropa Tysklands nu den største (i 1898 producerede Tyskland 7.3 Mill. Tons, Storbritannien 6.3 Mill. Tons, hvorefter Frankrig kommer med kun 2.0 Millioner).

Tysklands unge Storindustri har hidtil væsentligst kunnet finde Afsætning for sin Produktion paa Hjemmemarkedet, hvis Forbrug har været stigende i overordentlig

stærk Grad, men den Tid er ikke fjern, da denne stadig kraftigt voxende Industri vil have et stort Produktionsoverskud disponibelt til Export — ja, paa mange Pladser, hvor England tidligere var eneraadende hvad Forsyningen af industrielle Varer angaar, er Tyskland og Nordamerika nu i Færd med at dele Overherredømmet.

Tysklands Industri beskjæftiger nu en stærkt stigende Arbejderbefolkning, hvis Lønning og Forbrug er voxende. Hensynet til denne Industri og til dens Afsætning udenfor Tyskland har ved Siden af politiske Hensyn sikkert ligget bag ved Kejserrigets Bestræbelser for at erhverve sig Kolonier. Og der er ingen Tvivl om, at Hensynet til Industrien vil gjøre sig stærkt gjældende ved Fornyelsen af de med Aaret 1903 udløbende Handelstraktater. Nu beskjæftiger den tyske Industri betydelig flere Personer end Landbruget, og de industrielle Interesser staa paa mange Omraader imod de specifik agrariske.

Denne vore 3 Nabolandes stærke Udvikling i industriel (og kommerciel) Retning har, i alt Fald for de 2, for Sverrigs og Tysklands Vedkommende, givet sig tydeligt Udslag i Befolkningernes Fordeling mellem Erhvervene, og den vil sikkert i Fremtiden gjøre sig gjældende i stigende Grad i dem alle tre. Nogle Tal til Belysning heraf vil formentlig have sin Interesse.

Sverrigs Befolkning, der i 1890 udgjorde 4.8 og i 1898 5.0 Millioner Mennesker, fordelte sig absolut og procentvis saaledes mellem Erhvervene (se Tabel A).

Tallene vise, at trods de sidste Tiders betydelige Befolkningstilvæxt, beskjæftiger Landbruget nu ikke blot relativt, men ogsaa absolut færre Mennesker end det gjorde for 10 eller for 30 Aar siden: fra 1870 til 1898 er Landbrugsbefolkningen aftaget med c. 146,000 Individer og relativt med 15.4 pCt. Befolkningsforøgelsen af c. 1 Million Mennesker er gaaet til Industrien og Handelen, der nu have faaet en mægtig Betydning ved Siden af Landbruget. Den egentlige Industribefolkning er mere end fordoblet siden 1870, og den vil sikkert voxe endnu

Tabel A.

Erhverv	Det absolute Befolkningstal			I Procent		
	1870	1890	1898*)	1870	1890	1898
Landbrug (og Fiskeri)	2,995,844	2,914,984	2,850,000	71.87	60.92	56.45
Industri	613,414	1,087,072	1,327,000	14.71	22.72	26.21
Handel og Transport	210,940	426,911	514,000	5.06	8.92	10.15
Liberale Erhverv....	348,327	356,014	364,000	8.36	7.44	7.19
Ialt...	4,168,525	4,784,981	5,055,000	100	100	100

stærkere i den kommende Tid, thi — som det hedder i den Redegjørelse over Sverrig og dets Næringsliv, der udarbejdedes i Anledning af Verdensudstillingen i Paris i Fjor — »har den store Industri nu holdt sit Indtog i Sverrig, som den i Løbet af kort Tid uden Tvivl vil omdanne til et af Centrene for det industrielle Arbejde, trods Manglen paa Stenkul, men takket være den tilstedeværende Rigdom paa en anden af Jordens store naturlige Kræfter: Vandfaldene«**).

Hvad den norske Befolknings Fordeling mellem de forskjellige Næringsveje angaar, er man desværre henvist til Folketællingerne fra 1876 og 1891. Vel er der holdt Folketælling i Norge den 3. December 1900, men Resultatet af denne foreligger endnu kun i en ret summarisk Form.

Ved den næstsidste og trediesidste Folketælling fordelte Befolkningen i Norge sig som i Tabel B angivet.

I 1891 levede altsaa næsten Halvdelen af Norges Befolkning af Landbrug og henved en Fjerdedel af Industri og Bjærgværk, den 3die vigtigste Erhvervsgruppe var Handel og Landtransportvæsen, Fiskeriet kom som Nr. 4 og Søfarten som Nr. 5. Men sammenlignet med den

*) Beregnet.

**) La Suède, son peuple et son industrie. Stockholm 1900.

Tabel B.

Erhverv	Det absolute Befolkningstal		I Procent	
	1876	1891	1876	1891
Land- og Skovbrug	1,052,638	975,047	58.06	48.65
Fiskeri	102,685	171,885	5.46	8.58
Industri	352,716	461,756	19.39	23.04
Handel og Landtransport	129,279	189,392	7.10	9.45
Søfart	118,679	118,729	6.53	5.92
Liberale Erhverv	62,856	87,293	3.46	4.36
Ialt	1,818,853	2,004,102	100	100

foregaaende Tælling viser Tællingen i 1891 en paafaldende Tilbagegang for Landbrugets Vedkommende: Landbruget underholdt i 1891 c. 10 pCt. mindre af Befolkningen end i 1876. Derimod underholdt de øvrige Erhvervsgrupper, Søfarten alene undtagen, absolut og relativt en større Befolkning i 1891 end i 1876.

Efter den foreløbige Opgjørelse af Folketællingen den 3. December 1900 var Norges Folketal c. 2,220,000 eller c. 220,000 flere end i 1891. Af denne Forøgelse falder c. 145,000 paa Byerne og c. 76,000 paa Landdistrikterne*). Man tør uden Tvivl gaa ud fra, at den Forskydning indenfor Erhvervsgrupperne, der fandt Sted fra 1876 til 1891, har fortsat sig med stigende Styrke i Tiaaret 1891—1900, saaledes at Landbrugets Betydning for Norges Næringsliv stadig er aftagende.

I Tyskland fordelte Befolkningen sig ved de 2 sidste Tællinger paa følgende Maade mellem Erhvervene (se Tabel C).

*) Jfr. det norske Morgenbladet for Lørdag Morgen d. 5. Januar 1901.

Tabel C.

Erhverv	Det absolute Befolkningstal		I Procent	
	1882	1895	1882	1895
Landbrug	18,704,038	17,815,187	41.4	34.4
Industri og Bjærgværk	16,058,080	20,253,241	31.5	39.1
Handel og Transport	4,531,080	5,966,846	10.0	11.5
Andre Erhverv og Erhvervsløse	5,939,800	7,735,010	13.1	15.0
Ialt	45,232,998	51,770,284	100	100

Tysklands Befolkning voxer meget stærkt i Nutiden. I Aaret 1882 udgjorde den $45^1/_4$ Million Mennesker, i 1895 $51^3/_4$ Million og i December 1900 var den $56^1/_8$ Millioner Mennesker. Befolkningens naturlige Tilvæxt, ɔ: Fødslernes Overskud over Dødsfaldene, beløber sig nu aarlig til mere end 800,000 Individer, medens Udvandringen ikke er stærk nok til at gjøre denne hurtige Forøgelse væsentlig Afbræk. Udvandringen fra Tyskland er nemlig gaaet stærkt tilbage, hvad der vel for den væsentligste Del maa tilskrives Industriens gode Arbejdsvilkaar. Medens den gjennemsnitlige aarlige Udvandring i 1881—85 var mellem 171,000 og 172,000 Individer, er der i de seneste Aar kun udvandret nogle og Tyve Tusende Mennesker om Aaret.

Den voxende Befolkning er først og fremmest gaaet til Industrien, der i 1895 sysselsatte c. $4^1/_5$ Million Mennesker mere end i 1882, dernæst til Handelen og de øvrige Erhverv, medens Landbrugsbefolkningen er aftagende. Den er fra 1882 til 1895 formindsket med c. 900,000 Individer og udgjør nu kun lidt over en Trediedel af Befolkningen. Medens Landbruget i 1882 sysselsatte henimod 3 Mill. Mennesker mere end Industrien, beskjæftigede denne i 1895 c. $2^1/_2$ Million flere end Landbruget, og man tør sikkert gaa ud fra, at i de forløbne

6 Aar er Industriens numeriske Overvægt saa vel absolut som relativt yderligere voxet stærkt.

— Vore Nabolandes stærke Udvikling i industriel Retning og deres betydelige Befolkningstilvæxt give nu paa Forhaand Grund til at formode, at vi i Fremtiden ikke blot tør gjøre Regning paa at bevare det Marked, vi i Tyskland have for vore Landbrugsprodukter, men at vi ogsaa tør nære et Haab om at kunne udvide vore Forbindelser her og, før eller senere, vinde ind paa det svenske og norske Marked.

Dog, den Mulighed kan jo tænkes, at vore Nabolandes Landbrug ere gaaede saa meget frem i Intensitet, i Produktionsdygtighed, at de ville være i Stand til at holde Trit med den industrielle Udvikling og frembringe tilstrækkelige Levnedsmidler til den voxende Befolkning. Da Tyskland med dets 56 Millioner Mennesker jo som Forbrugsmarked vil have langt større Betydning for os end den skandinaviske Halvø med dens $7^1/_4$ Millioner, vil jeg særlig undersøge dette Spørgsmaal for vor sydlige Nabos Vedkommende.

Man hører jo i Nutiden stadig den Paastand blive gjentagen af de tyske Agrarer, at Tysklands Landbrug med en tilstrækkelig Toldbeskyttelse vil være i Stand til at producere Fødemidler nok til den voxende Befolkning. Paastanden imødegaas imidlertid ikke blot af de andre Befolkningsklasser, men ogsaa af Tysklands første Nationaløkonomer og Statistikere, og ser man den i Statistikens Lys, ser den unægtelig ogsaa ret besynderlig ud. Uagtet Tyskland i 1879 indførte Landbrugstoldbeskyttelse over hele Linien og siden gjentagne Gange har forhøjet Beskyttelsen og desuden lagt Indførselen af Landbrugsprodukter den ene Hindring i Vejen efter den anden, er Indførselen dog stadig voxet. Den stigende Befolkning har i lange Tider ikke i Indlandet kunnet hente Dækning for sit Forbrug og har derfor fra Periode til Periode maattet stille stedse større Fordringer til Udlandet. Saaledes hvad Korntilførslerne angaar. Endnu til over Midten

af det 19de Aarhundrede havde Tyskland et Overskud af Korn til Udførsel, men i 50erne behøvede det Import af Rug, i 70erne dernæst først af Byg og Havre, senere af Hvede. Af Kreaturer havde Riget en Overskudsudførsel lige til 80ernes Slutning, men fra 1889 indtræder der et stærkt og brat Omslag med voxende Overskudsimport. Ogsaa af dyriske Produkter har Tyskland en stor Nettoimport, og selv af Smør, af hvilket det endnu i 90ernes Begyndelse havde en betydelig Udførsel, indfører det siden 1895 mere, end det udfører. Det eneste Landbrugsprodukt, af hvilket det endnu har en, rigtignok stærkt aftagende, Overskudsudførsel, er Faar.

For nogle af de vigtigste Landbrugsprodukters Vedkommende stiller Forholdet mellem Tysklands Produktion og Import sig saaledes:

Det aarlige Gjennemsnitsudbytte i Femaaret 1895—99 var af de 4 Hovedkornsorter mellem 17 og 18 Millioner Tons (à 2000 Pd.). I samme Tidsrum var Overskudsindførselen (Møllefabrikata ikke medregnet) c. 5 Millioner Tons aarlig; i disse Aar er altsaa mellem $^1/_4$ og $^1/_3$ af Tysklands Forbrug blevet dækket ved Tilførsler fra Udlandet, medens Indførselen i Gjennemsnit af Tiaaret 1885—94 kun udgjorde mellem $^1/_8$ og $^1/_7$ af Landets Høst. Saa vel absolut som forholdsvis har Indførselen altsaa været stærkt stigende.

Nu er det paa Forhaand lidet sandsynligt, at Tysklands Agerbrug vil gaa saa stærkt frem i Produktionsevne, at det i en Fremtid, som man kan regne med, vil kunne gjøre Indførselen overflødig. En sund Udvikling af Agerbruget maa nødvendigvis ske lidt efter lidt ved en rationellere Drift og ved en rigeligere Anvendelse af Kunstgjødning, og en stærkt forceret Udvikling vil hurtigt blive fulgt af et føleligt Tilbageslag. Nu er det tyske Landbrugs Kornproduktion vel stigende, og ikke blot fordi det egentlige Kornareal er udvidet, men ogsaa fordi Nutidens mere rationelle Drift har gjort Foldudbyttet større. I et interessant Værk: »Die Deutsche Volkswirth-

schaft am Schlusse des 19. Jahrhunderts«, der er udgivet af det kejserlige statistiske Bureau, findes en Angivelse af Foldudbyttet for Kornsorterne fra 1880 til 1899. Selv om Tallene for Foldudbyttet svinge ret betydeligt fra Aar til andet — de forskjellige Aars Frugtbarhedsforhold gjør sig selvfølgelig stærkt gjældende —, saa tyde dog Tallene paa, at Udbyttet er steget i Nutiden. For de 4 Hovedkornsorters Vedkommende finde vi i 90erne hyppigst et Udbytte, der staar over Gjennemsnitsudbyttet for tidligere Aar*). Men selv om man regner med en lignende fortsat Fremgang som den, der har karakteriseret 1890erne, i hvilke der har været en Række gode Høstaar, saa vil der dog selv under den Forudsætning, at Tysklands Befolkning ikke voxede, behøves mere end en Femtedel af et Aarhundrede, før det tyske Landbrug kunde overflødiggjøre Indførselen fra Udlandet.

Hvad specielt Brødkornet angaar, anslaas i »Die deutsche Volkswirthschaft«, at der i Gjennemsnit af Aarene 1880—1898 er anvendt til Menneskenes Ernæring c. 180 Kg. Hvede og Rug pr. Individ. Gaar man ud fra dette Forbrugstal, lægger Tysklands Befolkning for Tiden Beslag paa c. 10 Mill. Tons Hvede og Rug til den menneskelige Ernæring.

Gjennemsnitshøsten af Hvede og Rug beløber sig nu netop omtrent til 10 Mill. Tons, men hele Høsten staar jo ikke til Disposition til Menneskenes Forbrug. Først maa Udsæden fradrages eller over 1 Mill. Tons Rug og henimod 400,000 Tons Hvede. Dernæst anslaar det kejserlige statistiske Bureau, at $^1/_4$ af Rugen og $^1/_{10}$ af Hveden anvendes i industrielt Øjemed eller til Foderbrug.

---

*) I de 3 sidste Aar var Udbyttet pr. ha. (= c. 1.8 Tdr. Ld.) i Tons (= 2000 Pd.) følgende:

	Rug	Hvede	Byg	Havre
1897	1.16	1.52	1.35	1.21
1898	1.27	1.67	1.51	1.45
1899	1.48	1.91	1.82	1.72

Til den menneskelige Ernæring vil der efter en Gjennemsnitshøst herefter kun staa mellem 7 og 8 Mill. Tons til Raadighed, og der behøves altsaa en Tilførsel fra Udlandet af et Par Millioner Tons, hvortil Indførselen ogsaa omtrent beløber sig.

Med en Befolkningstilvæxt af c. 750,000 Individer om Aaret, stiger for Tiden Brødforbruget i Tyskland aarligt med 130—140 Mill. Kg. Rug og Hvede eller c. $2^1/_2$ Mill. Centner.

Unægtelig vil der da kræves en usædvanlig stærk Fremgang i det tyske Agerbrug, hvis dette skal naa op til at frembringe det Brødkorn, der vil være nødvendigt til at ernære Befolkningen i Tyskland. Snarere end at forudsætte dette, tør man vistnok med en til Vished grænsende Sandsynlighed gaa ud fra, at Tysklands Korndeficit stadig vil voxe.

— Mere Interesse end Spørgsmaalet, om Tyskland kan brødforsyne sig selv, har for os Spørgsmaalet, om det kan producere det til Befolkningens Forsyning tilstrækkelige Kvantum Kjød.

Antallet af Kreaturer er vel voxet i Tyskland i de senere Aar. Der fandtes saaledes af:

	Kvæg	Svin	Faar
	i 1000 Stkr.		
1883	15,787	9,206	19,190
1892	17,556	12,174	13,590
1897	18,491	14,275	10,867

Men hvad det i denne Sammenhæng kommer an paa, det er, om Kreaturtallet er voxet i Sammenligning med Befolkningstallet. Gaar man tilbage til 1883, da de første Oplysninger indhentedes om Dyrenes levende Vægt, viser det sig, at der kom pr. 100 Indbyggere følgende Stkr.:

	Kvæg	Svin	Faar
1883	34.5 Stkr.	20.1 Stkr.	42.0 Stkr.
1892	35.5 —	24.6 —	27.5 —
1897	35.4 —	27.5 —	20.8 —

Omregner man til »stort Hornkvæg« efter Forholdstallet

1 Stk. Hornkvæg = 4 Svin = 10 Faar, kommer der pr. 100 Indbyggere af stort Hornkvæg:

1883	43.7
1892	44.4
1897	44.3

Nu maa man imidlertid tage Hensyn til forskjellige Forhold: Dyrenes levende Vægt, Ungkvægets procentiske Antal og Dyrenes hurtigere Omsætning. Vægten er voxet, for Hornkvægets Vedkommende saaledes i de sidste Aartier fra gjennemsnitlig c. 640 Pd. til c. 680 Pd. Antallet af Ungkvæg er paa den anden Side tiltaget, hvad der skyldes, at Dyrene nu slagtes i en yngre Alder end tidligere. Der fandtes i pCt. af

	1883	1892	1897
Hornkvæg under $^1/_2$ Aar	10.4	10.7	11.2
Svin — 1 —	77.5	77.0	81.5
Faar — 1 —	23.4	27.8	28.4

Gjennemsnitsvægten af 1 Stk. Kvæg, Svin og Faar trykkes derved i det Hele. Dyrenes hurtigere Omsætsætning bøder dog noget herpaa.

I »Die Deutsche Volkswirthschaft am Schlusse des 19. Jahrhunderts«, hvorfra disse Tal ere hentede, menes der da, at man heraf tør slutte, at Befolkningens Forsyning med indenlandsk Kjød nu omtrent er den samme, som den var for 10—20 Aar siden, forudsat at Forbruget pr. Individ er forblevet det samme, d. v. s. at Gjennemsnitstyskeren nu ikke forlanger mere Kjød end tidligere.

Men det er utvivlsomt, at han gjør dette.

Det tør betragtes som sikkert, at Bybefolkningen forbruger pr. Individ mere Kjød end Landbefolkningen, den industrielle Befolkning mere end Landbrugsbefolkningen. Nu tiltager i Tyskland — som i de fleste andre civiliserede Lande — Befolkningen i Byerne langt raskere end Befolkningen paa Landet, saaledes at Bybefolkningen nu udgjør en større Procentdel af den samlede Befolkning

end for 10—20 Aar siden*). Som ovenfor omtalt er det samme ogsaa Tilfældet med den industrielle Befolkning (i Modsætning til Landbrugsbefolkningen). Der er ved disse Forskydninger utvivlsomt fremkommet en større Efterspørgsel efter Kjød.

Dertil kommer, at Velstanden i det hele er bleven større og Arbejdslønnen har været stigende. Ogsaa dette har sikkert medført en relativt voxende Efterspørgsel efter Kjød.

Hvor meget Kjødforbruget i det hele og store er steget, lader sig ikke statistisk paavise, men for forskjellige Byer og enkelte Stater foreligge der Forbrugstal, der udvise en ret betydelig Stigning**).

Saaledes har Kongeriget Sachsen (paa Grund af Beskatningsforholdene) en værdifuld Statistik. Forbruget af Oxekjød (med Undtagelse af Kalvekjød) og Svinekjød var pr. Individ:

	Oxekjød	Svinekjød	Tilsammen
1895	27.7 Pd.	47.5 Pd.	74.4 Pd.
1896	28.8 -	53.4 -	82.2 -
1897	30.6 -	51.8 -	82.4 -
1898	30.8 -	51.6 -	82.4 -
1899	31.4 -	57.0 -	88.4 -

Ogsaa for Badens Vedkommende foreligger der en officiel Statistik over Kjødforbruget, der var pr. Individ:

I Gjennemsnit af 1888—90.....	73.6 Pd.
- — - 1891—95.....	75.7 -

I Berlin var det gjennemsnitlige Forbrug af Kjød pr. Individ:

1884—85	151.5 Pd.
1886—90	156.6 -
1891—95	145.9 -
1897—98	165.8 -
1898—99	162.4 -

*) 1880: 41 pCt., 1895: 50 pCt.

**) Jfr. Die Konsumtion der wichtigsten Kulturländer in den letzen Jahrzehnten, von Kurt Apelt (Berlin 1899).

I Leipzig var Forbruget af alt Slags Kjød i Aaret 1894 c. 107.6 Pd. pr. Individ, i Breslau var det i Gjennemsnit af 1890—94 c. 88 Pd. og i Stuttgart i Gjennemsnit af 1891—95 c. 123 Pd.

Det viser sig nu ogsaa, at Tyskland, uagtet dets Kvægproduktion er voxet, ikke kan forsyne sig med Kjød, men behøver stigende Tilførsel fra Udlandet.

Omregner man, for at faa en fælles Nævner, Slagtekvæg til Kjødvægt, finder man i Følge det tyske statistiske Bureaus Opgivelser, at Overskudsindførselen af Kvæg og Kjød har været pr. Individ:

1891	2.6 Kg.	1894	3.1 Kg.	1897	1.7 Kg.
1892	3.0 -	1895	2.1 -	1898	2.2 -
1893	2.3 -	1896	1.4 -	1899	2.0 -

Bureauet anslaar, at i Nutiden er den samlede tyske Befolknings gjennemsnitlige Forbrug pr. Individ af Kjød 40 Kg. — heraf leverer altsaa Udlandet omtrent $^1/_{20}$ eller 5 pCt.

Hertil maa endnu lægges Overskudsindførselen af det Fedt, der anvendes til Føde, og der beløb sig pr. Individ til:

1891	2.0 Kg.	1894	1.9 Kg.	1897	2.5 Kg.
1892	2.2 -	1895	1.8 -	1898	3.0 -
1893	1.7 -	1896	2.1 -	1899	2.7 -

I det ofte citerede Værk skriver det tyske statistiske Bureau i Slutningskapitlet om »Produktion og Forbrug« følgende: »Vi have ovenfor paavist, at vort Landbrug saa vel paa Korndyrkningens som paa Kvægavlens Omraade med sin Produktion søger at følge med Befolkningens Tilvæxt, men at Forbruget i begge Retninger — Korn og Kjød — kræver en Tilførsel fra Udlandet for at blive fuldt dækket«.

Og til samme Resultat kommer den officielle Beretning, der er udarbejdet om det tyske Landbrug til Verdensudstillingen i Paris 1900*). Det hedder heri, at

*) »Die deutsche Landwirthschaft auf der Weltausstellung in Paris 1900«, S. 45.

trods den tyske Kreaturbestands absolute Tilvæxt og dens forøgede Legemsvæxt er den ikke voxet i Forhold til Befolkningen og dennes stigende Forbrug. Særlig har den ikke kunnet holde Skridt med Befolkningen i de industrielle Centrer, og for Riget i dets Helhed udvise kun Svinene en Tilvæxt, der er større end Befolkningstilvæxten.

— Ogsaa af andre Landbrugsvarer end Korn og Kjød har Tyskland en stigende Overskudsindførsel — saaledes af Fjerkræ og Æg, Smør og Ost. Overskudsindførselen heraf var i hvert af Aarene 1895—99 følgende i Millioner Pund:

	1895	1896	1897	1898	1899
Fjerkræ (dødt) ..	5.6	6.4	7.8	7.8	8.4
Æg.....	165.6	176.4	197.8	210.6	224.2
Smør.....	0.6	1.6	13.0	15.4	19 8
Ost.....	14.2	16.8	21.2	25.8	28.2

Det synes mig, at de her fremhævede Forhold tilstrækkeligt godtgjøre, at Tyskland i stigende Grad bliver afhængig af Udlandets Tilførsler, hvad Landets Forsyning med de vigtigste Levnedsmidler angaar, og at selv en forceret Anspændelse af Landbrugets Produktionsevne ikke vil føre til, at en Forandring i dette Forhold kan tilvejebringes. Nu hersker der jo utvivlsomt i Tyskland en stærk Modsætning mellem Agrarpartiet paa den ene Side og den industrielle og merkantile Befolkning paa den anden Side — man siger jo, at vore Dages Tyskland falder i 2 Dele, en agrarisk østelbisk og en industriel vestelbisk Del. Ved de nugjældende Handelstraktaters Ophør i Aaret 1903 vil der sikkert komme til at staa en Kamp mellem de modstridende Interesser, og det er umuligt at sige, til hvilken Side Sejren vil falde. Regjeringen fører jo for Tiden en nogenlunde agrarvenlig Politik, og højere agrariske Toldsatser og skærpede Indførselsbestemmelser ere vel ikke udelukkede. Men sikkert er det paa den anden Side, at Modtrykket fra Befolkningen »ohne Ähre und Halm« for at faa Indførsels-

bestemmelserne læmpede stadigt voxer, og Tyskland er nu naaet til det Punkt, da det faktisk ikke kan undvære stigende Tilførsler fra Udlandet, d. v. s. til det Punkt, da den agrariske Beskyttelse maa finde sin nødvendige Begrænsning i Hensynet til de øvrige Befolkningsklassers vigtigste Livsinteresser, i Hensynet til at skaffe disse i bogstavelig Forstand »det daglige Brød«.

Heller ikke Sverrigs og Norges Landbrug have været i Stand til at forøge deres Produktion saaledes, at de have kunnet forsyne den voxende og mere velhavende Befolkning med de fornødne Levnedsmidler.

Hvad først Sverrig angaar, er dets Høstudbytte vel steget. Gjennemsnitsudbyttet, angivet i 1000 Centner, var af:

	Hvede	Rug	Byg	Havre	Tilsammen
1886—90	2,162	10,882	6,750	19,958	39,756
1896—98	2,532	11,816	6,488	20,856	41,692

Men Befolkningens og Kreaturbestandens Tilvæxt og det paa Grund af den stigende Velstand relativt voxende Forbrug har imidlertid bevirket, at Forbruget af Korn er voxet stærkt*). I de to Aar, for hvilke Befolkningstallet ovenfor er angivet, var Overskudsindførselen pr. Individ af:

	Hvede	Rug	Byg	Havre	Tilsammen
1890	30.9 Pd.	56.0 Pd.	0.0 Pd.	÷ 26.8 Pd.	60.6 Pd.
1898	54.7 -	36.9 -	2.0 -	÷ 12.4 -	81.2 -

Det er en Tilvæxt i Indførselen af 20.6 Pd. pr. Individ.

*) Der har desuden under Nutidens forbedrede Livsvilkaar fundet en Overgang Sted fra de mindre til de mere værdifulde Kornsorter. I Befolkningens Ernæring er Havre- og Bygmelet veget for Rug- og Hvedemelet.

Ogsaa Sverrigs Kreaturbestand er voxet. Den udgjorde af:

	Hornkvæg				
	Køer	Andet	Ialt	Faar og Lam	Svin
1890	1,578,927	820,564	2,399,491	1,350,804	644,861
1898	1,750,637	831,030	2,581,667	1,291,482	816,217

Pr. 100 Mennesker kom der af:

	Kvæg	Faar	Svin
I 1890	ca. 50 Stkr.	ca. 29 Stkr.	ca. 13 Stkr.
- 1898	- 51 -	- 25 -	- 16 -

eller reduceret til »stort Kvæg«:

I 1890 ..... ca. $56^1/_2$ Stkr.
- 1898 ..... - $57^1/_2$ -

Saa vel den absolute som den relative Kreaturstyrke er altsaa voxet i Nutiden, men dog ikke saa meget, at den har kunnet holde Skridt med det voxende Forbrug. Dette giver sig tydeligt til Kjende i Ind- og Udførselstallene. Medens Værdien af Indførselen af Kvægavlens Produkter — Kvæg, Kjød, Flæsk, Smør etc. — i Gjennemsnit af Femaaret 1891—95 naaede c. 16 Mill. Kr., har den i det sidste Par Aar været over 20 Mill. Kr., og medens Udførselsværdien af de samme Produkter i 1891—95 var over 59 Mill. Kr., er den nu gaaet ned til 50 Mill. Kr. og derunder. Af levende Kreaturer og Kjød, af Flæsk, Smør og Ost har Udførselen i de senere Aar været regelmæssig aftagende.

Hvad det svenske Landbrug har tabt udadtil ved andre Landes forhøjede Toldsatser og skærpede Indførselsbestemmelser, har det vundet indadtil ved den forøgede Afsætning, og Sverrigs Landbrug har nu den Fordel, at det kan støtte sig til et stort og sikkert Hjemmemarked, hvis Forbrug er saa stærkt stigende, at Landet af vigtige Landbrugsprodukter (som f. Ex. Flæsk) allerede kræver Tilførsel fra Udlandet. Og der er næppe nogen

Tvivl om, at med Landets stærke Udvikling i industriel Retning vil i den nærmeste Fremtid dets Export af Landbrugsvarer yderligere aftage, men Indførselen stige.

I Modsætning til, hvad Tilfældet er i Tyskland og Sverrig, synes Høstudbyttet i Norge ikke at være voxet i Nutiden. Angivet i 1000 Centner var det af:

	Hvede	Rug	Byg	Havre	Tilsammen
1886—90	144	480	1906	3250	5780
1896—98	168	472	1752	3228	5620

Indførselen af Korn har været meget stærkt stigende, og Overskudsindførselen var pr. Individ af:

	Hvede	Rug	Byg	Havre	Tilsammen
1890	36.1 Pd.	189.4 Pd.	58.2 Pd.	0.1 Pd.	283.8 Pd.
1898	51.1 -	218.5 -	87.0 -	4.4 -	361.0 -

Det er med andre Ord en Stigning i Indførselen af ikke mindre end 77.2 Pd. pr. Individ.

Hvor vidt Norges Kreaturstyrke er voxet i Nutiden, kan jeg intet sige om, thi den sidste Kreaturtælling, for hvilken der foreligger Oplysning*), fandt Sted i Aaret 1890. Fra 1875, da den trediesidste Tælling fandt Sted, til 1890 aftog Kreaturbestanden for alle Klassers Vedkommende undtagen Svinenes. Saa meget turde imidlertid være sikkert, at Norge ikke kan kjødforsyne sig selv, men tiltrænger betydelige Tilførsler fra Udlandet. I 1898 importeredes for 12,600,000 Kr. dyriske Produkter, og Indførselen af disse har været stigende. Der er sikkert heller ingen Tvivl om, at som i Tyskland og Sverrig er ogsaa i Norge Forbruget af Fødemidler baade absolut og relativt stærkt stigende. Thi den store Befolknings, de brede Lags Kjøbeevne har været i stærk Tilvæxt paa Grund af Arbejdslønnens Stigning. Som et Exempel her-

*) I December 1900 fandt der en ny Kreaturtælling Sted, men om denne foreligger der, da dette skrives, endnu ingen Angivelser.

paa skal jeg blot anføre, at Arbejdslønnen ved Jernbane- og Vejanlæg fra 1890ernes første Femaar til 1896—98 steg med c. 50 pCt. for Sommer- og c. 60 pCt. for Vinterarbejde.

— Det er nu ikke blot i vore Nabolande, at Bevægelsen i Nutiden er gaaet fra Landbruget til Industrien. Man har i de fleste evropæiske Stater med en Energi, der undertiden synes at have skudt over Maalet, søgt ved alle Midler at fremme den industrielle Udvikling, og de store tekniske Fremskridt, Opfindelserne, Kapitalernes Tilvæxt, de stærkt voxende Befolkninger, der tilførte Industrien rigelig Arbejdskraft, og der stillede stigende Krav til Kultur og Comfort og Livets Behageligheder, det har altsammen bidraget til at give Industriens Udvikling en Fart, der undertiden har noget rent ud forbløffende ved sig.

Overalt viser det sig nu, at hvor den industrielle Udvikling først rigtig er begyndt, dér voxer den ikke-landbrugsdrivende Befolkning rask ud over den hjemlige Landbrugsproduktion. Uagtet ogsaa Landbruget rent teknisk set er gaaet stærkt frem i Nutiden, har dets Produktion som Regel ikke kunnet følge med de Fordringer, som de i Tal og i Velstand voxende Befolkninger stille om mere og om bedre Føde. De fleste af Evropas civiliserede Stater kræve stadig større og større Tilførsler fra Evropas Udkanter og fremmede Verdensdele til at dække Befolkningernes Efterspørgsel efter Livets første Nødvendighedsgjenstande.

Vore tre Nabolande, Tyskland, Sverrig og Norge, ere alt eller ville, efter alle Solemærker at dømme, i en nær Fremtid komme stærkt med i denne Udvikling.

Før eller senere vil dette forhaabentlig blive os til varig og virksom Gavn ved at byde vort Landbrug med dets Beliggenhed ved Dørtærsklerne af store og voxende Forbrugsmarkeder nye Afsætningsmuligheder paa disse. Og forhaabentlig vil Landbruget være i Stand til fuldt ud at udnytte disse.

Ogsaa her i Danmark er vel den Befolkning, der lever af Industri og Haandværk, voxet absolut og relativt, men derfor er Landbrugets Betydning for Danmarks Økonomi ikke formindsket. Hvad der i høj Grad karakteriserer de industrielle Forhold hos os er, foruden Haandværkets og den lille Industris Udvikling, den Betydning den egentlige Landbrugsindustri, altsaa den Industri, der henter sine Raaemner fra Landbruget, har faaet i de sidste Tiaar. I Følge Tællingen den 25. Maj 1897 over »Danmarks Haandværk og Industri« *) fandtes de to Trediedele af samtlige Industriforretninger i Landdistrikterne, her fandtes de syv Tiendedele af alle Forretninger med mekanisk Bevægkraft og henved Halvdelen af alle Forretninger med Damp-, Gas-, Petroleums- og Elektricitetsmotorer. I Følge samme Tælling var den samlede Produktionsværdi for de industrielle Virksomheder, der benytte mekanisk Drivkraft, c. 400 Mill. Kr. Heraf falder paa Andels- og Fællesmejerier, Smørpakningsanstalter, Slagterier, Pølsefabriker og Dampmøller c. 177 Mill. Kr., paa Roesukkerfabriker, Ølbryggerier, Brændevinsbrænderier c. 45 Mill. Kr. Landbrugsindustriens samlede Produktionsværdi er saaledes c. 222 Mill. Kr., altsaa langt over Halvdelen af Industriens samlede Produktionsværdi.

En meget væsentlig Del af denne Landbrugsindustri er, som bekjendt, først opstaaet i Nutiden — jeg minder blot om, at det første Andelsmælkeri byggedes 1882 og det første Andelsslagteri 1887 —, og der er vel næppe nogen Tvivl om, at et stort Arbejdsomraade endnu ligger aabent for den. Saaledes hvad Behandlingen af Kjød og Kjødvarer angaar, af Huder og Skind, Fedning af Høns og Kyllinger, Dyrkning, Sortering og Pakning af Frugt og Havesager i det store o. s. v. Af væsentlig Betydning er her vor Landbostands forholdsvis høje Udvikling. Den tidligere Uvidenhed i vor Landbostand — langt ind i det 19de Aarhundrede troede den, at Rug i Jorden kunde forvandles til Hejre og Havre til Svingel — er nu

*) Statistisk Tabelværk. V R. Litra A. Nr. 1.

afløst af Viden, den tidligere Isolation af Sammenslutning. Mere og mere udvikler vor Landbostand sig til at blive en bevidst Magt, der, naar Konjunkturerne kræve det, hurtigt og planmæssigt foretager samlede Bevægelser af stor økonomisk Betydning. Den naturligste Opgave for dansk Industri vil være at træde i nøje Forbindelse med det større og mindre Jordbrug og i godt Samarbejde med dette arbejde paa en Forædling af Landbrugets Produkter, saaledes at Danmark kan blive det industrielle Mellemevropas Leverandør af de fineste Levnedsmidler.

Sker dette, da vil der næppe være Grund til at frygte for vort Landbrugs Fremtid, selv om Verdenskonkurrencen yderligere skulde skærpes. Thi paa den forædlede Produktions Omraade vil Konkurrencen aldrig kunne blive saa skarp som paa Masseproduktionens, og Samfærdselsmidlernes Udvikling vil aldrig kunne bortelimineere Fordelen af vor heldige og nære Beliggenhed til Englands, Tysklands og Skandinaviens Forbrugsmarkeder.

Men dertil kommer, at ogsaa indadtil vil et nøje og nært Samarbejde mellem Landbrug og Industri være af den største og heldigste Betydning. Vi ville fortsætte i et Udviklingsspor, der er overensstemmende med Landets naturlige Forhold, med Nationens Evner og Tilbøjeligheder, der vil bidrage til at holde vor Jords Ydeevne og derved dens Værdi oppe, og der vil kunne give Beskjæftigelse til den voxende Befolkning og tilfredsstille de Krav, den stiller til Kulturudvikling og bedre Levemaade.

Til Foredraget knyttedes følgende Diskussion:

Landbrugskandidat R. Schou: Sekretær Hertels Foredrag indeholder mange interessante Oplysninger, og der er ikke Tvivl om, at den ærede Foredragsholder har Ret i, at saavel Tyskland som Sverrig og Norge og andre Lande i stigende Grad ville indføre Landbrugsprodukter; men der maa her skjelnes mellem vegetabilske og dyriske Produkter, og Taleren troede, at man for Danmarks Vedkommende væsentlig vilde have Interesse af at holde sig til Varer af dyrisk Oprindelse. Den ærede Foredragsholders Udtalelser gik, saa vidt Taleren forstod dem, i Retning af, at naar Danmark kunde gjøre sig til Produktionssted for forædlede Produkter for hele Mellemevropa, vilde derved dets Fremtid i økonomisk Henseende være nogenlunde sikret, og dette kunde Taleren fuldstændig underskrive; men man maa erindre, hvad ogsaa blev antydet i Foredraget, at Danmark har ikke fri Afsætning alle Steder; særlig vil der, naar der tænkes paa dyriske Produkter, rejse sig Hindringer i sanitær Henseende, og disse Hindringer kunne ikke lades ude af Betragtning.

Ser man hen til Norge og Sverrig, maa det bemærkes, at i Sverrig er Tolden paa dyriske Produkter ringere end i Norge. I Sverrig er saaledes Tolden paa Hornkvæg 10 Kr. pr. Stk., medens den i Norge er 5 Øre pr. Pd.; i Norge er Tolden paa Æg 20 Øre pr. Kilo, medens Æg i Sverrig ere fri; derimod er Tolden paa Smør lidt højere i Sverrig end i Norge. Man kunde nu som Følge af det Oplyste tro, at man kunde afsætte mere til Sverrig end hidtil, men det bliver næppe Tilfældet. Hvad Sverrig angaar, da er der ganske vist indført en Del Varer af dyrisk Oprindelse, men det er væsentlig billigere Varer, amerikanske Varer, og der er ikke Tvivl om, at der dér ligger et Marked for saadanne Produkter, men om Danmark vil faa Del deri er et Spørgsmaal. Med Hensyn til dette Spørgsmaal henpegede den ærede Foredragsholder paa Fornyelsen af de tyske Handelstraktakter, som ere eller blive opsagte, og hvad dette angaar, kan man ganske sikkert

gaa ud fra, at der vil blive stillet Krav overfor Tyskland i Retning af at faa de nye Traktater saa gunstige som muligt; ganske sikkert ville Amerikanerne stille Fordring om Lempelser i Indførselen af Varer af dyrisk Oprindelse, idet man vil have de sanitære Hindringer ryddede af Vejen. Man vil utvivlsomt fra Amerikanernes Side gaa i Retning af at forlange Anerkjendelse af de Kontrolbestemmelser, som de have indført, og her fremkommer da det store Spørgsmaal for Danmarks Vedkommende, nemlig: Vil Danmark, hvis Amerikanerne faa deres Villie sat igjennem, da ogsaa komme ind under lignende Forhold? Det er et Spørgsmaal, som det er vanskeligt at besvare. Taleren troede imidlertid, det vilde ske, thi Tysklands Udførsel til Danmark har større Betydning end Danmarks Udførsel til Tyskland. Der er tidligere gjort opmærksom derpaa, og Taleren troede, at Tyskland tillagde den Omstændighed en vis Betydning. Der er Grund til at antage, at hvis en saadan Fordring stilles fra Amerikas Side og opfyldes, den da ogsaa kommer Danmark tilgode.

Vi staa her overfor noget ukjendt, overfor noget — det er blevet gjentaget mange Gange — om hvilket vi ikke vide, hvor det fører hen. Vi ere komne ind i et nyt Aarhundrede, i hvilket de handelspolitiske Kampe ville blive de dominerende; vi vide, at der bliver Kampe, men vi vide ikke, hvorledes de ville falde ud. Taleren troede imidlertid, som sagt, at Danmark vilde bevare sin mest begunstigede Stilling, og naar den ærede Foredragsholder citerede den tyske Rigskanslers Udtalelse for 14 Dage siden, kunde Taleren citere Udtalelser af den samme Rigskansler for 6 Uger siden, hvilke Udtalelser gik i modsat Retning. Slige Udtalelser tillægger man ikke særlig Betydning. Taleren troede, at Rigskanslerens sidste Udtalelse skulde dække over tidligere skarpe Udtalelser.

Til Slutning vilde Taleren pointere, at det glædede ham, at der var gjort opmærksom paa de forskjellige Markedsmuligheder, der laa for, og han vilde dertil føje, hvad han alt tidligere havde sagt, at han troede, at Danmark vilde bevare sin mest begunstigede Stilling ogsaa efter, at Handelstraktaterne vare opsagte, men Forudsætningen for, at Dan-

mark kunde vente at faa samme Begunstigelse, som mulig Amerikanerne vilde opnaa, var, at Danmark kunde byde en fuldt paalidelig Kontrol; uden dette er der næppe Tale om, at Danmark vil kunne komme i Betragtning i saa Henseende. Man maa nu haabe, at en saadan Kontrol kan blive etableret, inden de nye Traktater skulle træde i Kraft.

Statskonsulent Arup: Kandidat Schou udtalte, at der ved Indførselen til Tyskland af Kjød vilde blive givet Begunstigelse med Hensyn til Kontrollen, men det skulde man dog ikke saa ubetinget tro paa. At Amerikanerne ville forlange deres Kontrol respekteret, er der ikke Tvivl om, men man er jo endnu meget langt fra at anerkjende en international Kontrol; det er vistnok et Spørgsmaal, som ligger meget fjernt. Hvad Exporten til Sverrig angaar, da er den jo i de senere Aar tiltaget betydelig; navnlig af Kornvarer er Indførselen steget stærkt, ligesom der ogsaa i det sidste Aar er indført en Mængde billigt Flæsk. Hvad Kjød angaar, da er det muligt, at Sverrig vil faa Brug for en stigende Indførsel deraf, men for Tiden ligger der vistnok ikke et Marked derovre for Danmark. Handelsforholdene derovre ere meget primitive. Hovedstadens Forsyning med Kjød sker nemlig ved Opkjøb ude i Landet, idet der ikke findes Ugemarkeder for Slagtekvæg; Handelen ligger saaledes i Mellemhandlernes Hænder, og der er følgelig ikke Tale om at komme ind her. Derhos kan det nævnes, at Prisforholdene ere meget forskjellige. Der kan saaledes være en meget høj Pris paa Kjød i Stockholm, medens Prisen i den vestlige Del af Landet kan være saa lav, at det ikke kan betale sig at exportere dertil. I det hele taget er Forholdet jo det, at et Land først søger at importere de billigere Varer, og efterhaanden, som Kjøbeevnen tiltager, stiger saa Fordringerne til Varernes Kvalitet. Ser man saaledes hen til Tyskland, da har det i Aar indført f. Ex. en Mængde Smør, mere end forrige Aar, og da navnlig hollandsk Smør, som man imidlertid vil skride ind imod, fordi det for en stor Del er Margarine; ogsaa fra Danmark

har der været en Stigning i Indførselen, men det er hovedsagelig af finsk Smør og den Slags Varer.

Et Spørgsmaal, der fremstiller sig, naar der er Tale om at faa aabnet nye Afsætningskilder er: Hvor meget have vi at sælge? Kunne vi vedblive at have saa stor Overskudsproduktion som nu for Tiden? Og det Spørgsmaal er det vistnok vanskeligt at besvare. For Øjeblikket synes det, som om Danmark med Hensyn til Smørproduktionen har naaet Grænsen for, hvad det kan producere.

Sekretær Hertel vilde lige over for Kandidat Schou bemærke, at naar han i sit Foredrag havde sagt, at Tysklands Landbrug var naaet til et Punkt, da den agrariske Beskyttelse maatte finde sin nødvendige Begrænsning i Hensynet til de øvrige Befolkningsklassers vigtigste Livsinteresser, i Hensynet til at skaffe disse i bogstavelig Forstand det daglige Brød, var han kommen til den Overbevisning ved at studere Tallene og ikke ved at læse Rigskanslerens Udtalelse. Der maa komme det Tidspunkt, før eller senere, da der maa tages Hensyn til den talrigste Befolkningsklasse i Landet. Statskonsulent Arup berørte det Spørgsmaal, hvor langt Danmark kunde forøge sin Produktion, men herom er det vanskeligt at udtale nogen Mening. Kreaturtællingen i 1898 viser imidlertid, at medens Kreaturstyrken, relativt taget, i de fleste andre evropæiske Lande er aftagen eller stationær, er der her i Danmark en stor Fremgang. Af Hornkvæg var der saaledes pr. 100 Mennesker i 1888 101 Stkr., i 1898 118 Stkr., og den relative Styrke af Svinene er steget fra 58 Stkr. pr. 100 Mennesker i 1888 til 79 Stkr. pr. 100 Mennesker i 1898, hvilket jo dog maa siges at være en meget stærk Stigning.

Hvad Danmarks Stilling til Sverrig og Norge angaar, da er det ganske interessant at følge de aarlige Konsulatberetninger. For 5—6 Aar siden lød disse Beretninger paa, at der ikke var Tanke om, at Danmark kunde vinde Indgang i disse Lande; men dette har nu forandret sig. Nu sige de danske Konsuler i disse Lande, at der er Udsigt til at expor-

tere Kjød og Flæsk, Æg, Heste, ja Kartofler dertil. Fra Gøteborg siges, at der er Udsigt for Danmark til at kunne finde et Marked der for Kvæg og Æg, og nordligere for sekunda Varer af Flæsk; endogsaa om jydske Heste og fyensk Kvæg er der Tale.

Landbrugskandidat Schou: At det ene Land tager Hensyn til det andet Lands Kontrol, er der Præcedens for, saa det var ikke noget nyt, om saadant ogsaa skete for Tysklands Vedkommende. Taleren belyste dette ved Exempler. Overfor Betragtningen, at der maatte tages Hensyn til den talrigste Befolkningsklasse, hævdede Taleren, at denne Klasse af Befolkningen ikke kan vente, at der vedblivende kan blive taget alle mulige Hensyn i Retning af Told- og Skattefrihed, naar den selv paa hensynsløs Maade fører Arbejdsforholdene i galt Spor. En saadan Betragtning kunde meget vel tænkes opstillet i Tyskland.

Præsidenten (Professor Segelcke) kunde ikke indse, at vor Landbrugsudførsel skulde have kulmineret; tvertimod, der er mange Udviklingsmuligheder i alle Retninger. Hvad Smørret angaar, er det ikke 10 Aar siden, at Danmarks Konkurrenter i Sverrig kundgjorde i engelske Blade, at nu havde det danske Smør kulmineret, og at man derfor snarest mulig maatte henvende sig til Sverrig. Nej, saaledes stille Forholdene sig ikke. Danmark stagnerer ikke. Der er for Danmark mange Udviklingsmuligheder; naar der blot ikke lægges Hindringer i Vejen eller tilstøder Landbruget uberegnelige Uheld i en eller anden Retning, vil Danmarks Udførsel vedblive at stige. At der paa et eller andet Tidspunkt er en lille Tilbagegang i Udførselen, er uden nogen som helst Betydning. Taleren havde bestandig tænkt sig, at der maatte blive Afsætning af vore Produkter, særlig hvad Smør angaar, til Tyskland; det er ikke gaaet saa raskt, som han havde tænkt sig, men han kunde ikke andet end vedblivende nære den Tro, at der dér en Gang maa blive et Marked for vort Smør. Der er ikke Tvivl om, at Tyskland vil komme til at

trænge til Indførsel af en Mængde Landbrugsprodukter, og det samme gjælder Sverrig. Selv om Danmark ikke skulde blive delagtig i Afsætningen til disse Lande, var det Taleren en Trøst, at disse Lande da maaske vilde forbruge noget af det umaadelige Overskud, som Rusland i Fremtiden vil sende ud i Verden; thi hvis dette ikke skete, hvis det ikke fik Afløb til Nabolandene, vilde det blive højst generende for Danmark paa dets bedste Marked, England. Danmark kan kun glæde sig, hvis det kan blive fri for at have en saadan Konkurrent paa Siden af sig i England.

Konsulent Bøggild: Et Spørgsmaal, som det har stor Betydning at se hen til, er, at Koantallet ikke angiver nogen virkelig Maalestok for Produktionen af Mælk til Smør. Byerne bruge forholdsvis meget mere Kjød end Landdistrikterne, og jo mere Bybefolkningen voxer i Forhold til Landbefolkningen, vil det indenlandske Forbrug — Taleren tænkte navnlig paa Tyskland — af Mælk og Kjød tiltage saa betydeligt, at det tilstedeværende Antal af Køer ikke kan producere al den Mælk, der skal benyttes til Smør. Da der nu oven i Kjøbet er Told paa Korn, saaledes at Ernæringen af Kreaturerne er Besværligheder underkastet, er det ikke underligt, at Tysklands Indførsel af Smør er steget. Spørgsmaalet er nu: Har man Raad til at kjøbe det dyre danske Smør, eller vil man nøjes med de billigere Varer fra Rusland eller Finland? Det er vanskeligt at sige, men ser man hen til Toldspørgsmaalet, er det snarest sandsynligt, at den tyske Told vil være til Gavn for Danmark. Tolden er pr. Pund uden Hensyn til Kvaliteten, og det, at der er samme Told paa Varen, enten den er af første eller af ringere Kvalitet, kan maaske bidrage til, at Danmark kan komme til at sælge Smør paa enkelte Pladser i Tyskland.

Statskonsulent Arup: Det er ganske rigtigt, at Tolden virker mindre trykkende paa de fine end paa de simplere Varer, men de Lande, der arbejde sig frem til Velstand gjennem Industri, og som skal have Produkterne udefra,

søge først de billige Varer, idet den store Arbejderbefolkning forsyner sig dermed, og først senere bliver der Tale om de finere Varer. For Øjeblikket producerer Tyskland fint Smør nok til eget Forbrug. Naar Konsulentberetningerne fra Sverrig udtale, at der mulig kan være Marked i Sverrig for dansk Smør, er det ikke fordi Sverrig nu producerer et mindre Kvantum Smør end tidligere, men fordi der bruges mere baade af Mælk og Smør nu end tidligere.

Præsidenten (Professor Segelcke) takkede Sekretær Hertel, fordi denne havde bragt dette højst interessante Æmne om Mulighederne for en forøget Afsætning af Landbrugsprodukter til Tyskland, Sverrig og Norge paa Bane her i Selskabet. Spørgsmaalet vilde sikkert blive nærmere undersøgt og overvejet, hvad muligvis kunde blive til Gavn for Landet.

PRISOPGAVE

vedrørende

Frugtens Nedplukning, Opbevaring og Anvendelse.

Under Nutidens trykkede Forhold, der har tvunget Landmændene til at søge ny Indtægtskilder, har **det økonomiske Havebrug** taget et ret betydeligt Opsving her i Landet. Der tiltrænges imidlertid overfor den store Mængde af de, særlig mindre Landmænd, der give sig af med Havebrug, i høj Grad en rationel Anvisning med Hensyn til Nedplukning, Opbevaring og Anvendelse af de forskjellige Frugtsorter. En populær Anvisning angaaende disse Forhold vil sikkert fremme Interessen for det økonomiske Havebrug og samtidig give Landmændene en meget ønskelig Mulighed for at bringe et forøget pekuniært Udbytte ud af deres Frugtavl.

I Betragtning heraf udsætter **Det kgl. danske Landhusholdningsselskab** ved Midler fra **Julius Skrikes Stiftelse** en Pris af indtil 200 Kr. for

en populær Vejledning i Frugtens Nedplukning, Opbevaring og Anvendelse.

Besvarelserne, der helst ikke maa udgjøre mere end 2 Ark, maa være indsendte til Det kgl. danske Landhusholdningsselskab inden Udgangen af August Maaned d. A. De betegnes ikke med Forfatterens Navn, men med et Motto og ledsages af en forseglet Seddel, der indeholder Forfatterens Navn, Stand og Adresse og som bærer samme Motto. Den prisbelønnede Afhandling bliver Landhusholdningsselskabets Ejendom.

Det kgl. danske Landhusholdningsselkab,
Ved Stranden 14, Kjøbenhavn K.

Husdyrbruget 1900
med særligt Henblik paa Kvægavlen og Kvægbruget.

Af Statskonsulent *Axel Appel.*

Det var under lidet gunstige Forhold, med Hensyn til Vilkaarene for en lønnende dyrisk Produktion, at vi begyndte det sidste Aar — 1900 — i det nu hensovede Aarhundrede. Nu, det er tilbagelagt, kunne vi dog heldigvis betegne det som ret godt. Vi ere jo ikke forvænnede!

Priserne paa dyriske Produkter have gjennemgaaende været gode. Skade kun, at Markens Bidrag til Ernæringen af vore Kvægbesætninger har været vel lille. Høsten i 1899 var i saa Henseende karrig. Det mærkedes for Alvor ved Vinterfodringen 1899—1900. Og for mange Egne af Landet var Sommerernæringen i 1900 desuden tarvelig. Naar vi alligevel have holdt Smørproduktionen oppe, som Tilfældet har været, da har dette krævet et betydeligt Forbrug af Kraftfoder. Med dette har man maattet bøde paa Savnet af det hjemmeavlede Grundfoder, og da Kraftfoderpriserne tildels have været høje, har dette Forhold i ikke ringe Grad forringet det økonomiske Resultat af den store Omsætning, vi nu til Dags lade foretage ved vore Kvægbesætninger og hovedsagentlig gjennem vore Malkekøer. Alligevel have Kaarene for en lønnende Smørproduktion været ret gode i 1900. Priserne have ikke givet Grund til Klage.

Afsætningsforholdene for vort Kvæg ere saa godt som uforandrede baade med Hensyn til Afsætningsmaade og

Afsætningssted. Kjødpriserne have været lidt højere end i 1899. Udførslen af levende Kreaturer er tiltaget, medens der er en mindre Nedgang i Exporten af Kjød.

Med bedre Ernæringsvilkaar for vort Husdyrbrug, vilde dette i 1900 have kunnet give et endog særdeles godt Resultat. At bestemme disse ligger jo desværre for største Delen uden for vort Magtomraade. Vi kunne kun ønske, at det ny Hundredaar i saa Henseende vil vise sig mere imødekommende end det gamle i sine sidste Aar.

Det forløbne Aar frembød en gunstig Lejlighed til paa en smuk og iøjnefaldende Maade at vise det Standpunkt, paa hvilket dansk Husdyravl og Husdyrbrug stod ved Begyndelsen af det ny Aarhundrede. Udstillingen ved den 18de danske Landmandsforsamling i Odense 1900 af vore to nationale Malkekvægsracer var, forekommer det mig, et glædeligt Varsel om, at det økonomiske Resultat ved Omsætningen af Landets Planteavlsfrembringelser gjennem det udvidede og store Kvæghold tør ventes — andre Forhold lige — at blive betydeligt bedre i indeværende end i det forgangne Aarhundrede, og at vi gjennem bedre Køer, bedre Betalere, i Forbindelse med omhyggelig og forstandig Røgt og Pleje (herunder Malkning) vil kunne nedbringe Produktionsprisen og saaledes øge Forskjellen mellem denne og Salgsprisen. Der er adskillige Ting, der tyder paa, at dette skal kunne lykkes, og at vi i saa Henseende kunne møde det ny Aarhundrede med god Fortrøstning til lysere Tider paa hele dette Felt.

Gaa vi herefter over til nærmere at redegjøre for Aarets Ernæringsforhold for Kvægets Vedkommende, da er der allerede gjort opmærksom paa, at den tarvelige Høst i 1899 gjennemgaaende kun gav smaa Beholdninger saavel af Roer som af Halm og Hø til Vinterfodringen 1899—1900. Roerne savnedes haardt, og overfor Halmen maatte der udvises større Økonomi end heldigt er. Adskillige Steder i Jylland var der ligefrem Fodermangel, og det sene Foraar forværrede yderligere Situationen. Mange maatte kjøbe Halm og Hø til $2^1/_2$ og $3^1/_2$

Øre pr. Pd. — og Roerne slap paa sine Steder op allerede i Januar Maaned. Hvad Kraftfoderforbruget angaar, da har dette paa Grund af manglende Roer og sen Udbinding været betydeligt. I mange Kvæghold er der brugt betydeligt mere end sædvanligt. Naar ellers Høsten af hjemmeavlede Afgrøder er normal, vil Kraftfoderforbruget — særlig i de mere fremskredne Kvæghold — ikke frembyde store Forskjelligheder fra Aar til andet. Naar den forbrugte Kraftfodermængde dog er i stadig Tiltagende, skyldes dette blandt andet det Forhold, at der endnu er en hel Del Besætninger, der forøger deres Forbrug af Kraftfoder baade i Vinter- og Sommerhalvaaret.

I Overensstemmelse med den saa godt som i alle Landets Egne endog ret betydelige Tilvæxt i det med Roer dyrkede Areal, og den deraf følgende stærkere Fodring med Roer, staar et stigende Forbrug af Oliekager, medens Klidforbruget er aftagende, et Forhold, der, med en enkelt Undtagelse, har gjort sig gjældende nu i en Aarrække.

Overskudsindførslen af Handelsfoderstoffer var:

	Oliekager Mill. Pd.	Klid Mill. Pd.	Ialt Mill. Pd.
I 1898	286.9	101.5	388.4
I 1899	339.6	115.0	454.6
I 1900	388.4	98.7	487.1
Gj.snit af 1889—93	137.9	195.2	333.1

Af Korn var Overskudsindførslen:	1898 Mill. Pd.	1899 Mill. Pd.	1900 Mill. Pd.	(1889-93) Mill. Pd.
	1134.2	1181.3	1085.55	372.1
Heraf var Majs:	(813.6)	(922.3)	(827.20)	(166.7)

Dette er en Nedgang af ca. 100 Mill. Pd., der udelukkende falder paa Majsen.

Ligesom i de foregaaende Aar skal der til Belysning af Spørgsmaalet om Arten af opfodret Kraftfoder anføres en Opgjørelse fra Vejen og Omegns Kontrolfore-

ning, i hvilken der gjøres Rede for saavel den samlede Mængde opfodret Kraftfoder, som for det indbyrdes Forhold mellem de forskjellige benyttede Foderæmner. I Regnskabsaaret $^{1}/_{5}$ 1899—$^{30}/_{4}$ 1900 er der til Malkekøerne brugt 733,642 Pd. Kraftfoder eller 1476 Pd. i Gjennemsnit pr. Ko.

			$^{1899}/_{00}$	$^{1898}/_{99}$	$^{1897}/_{98}$
Heraf var:	Oliekager	474,482 Pd.	= 64.6 %	59.7 %	55.4 %
— -	Korn	91,927 »	= 12.6 -	15.7 -	10.3 -
— -	Majs	77,595 »	= 10.6 -	2.8 -	8.2 -
— -	Klid	65,073 »	= 8.9 -	13.5 -	15.3 -
— -	Melasse og Maltspirer	24,565 »	= 3.3 -	8.3 -	10.8 -

Oliekagerne har i $18^{99}/_{00}$ udgjort omtrent de $^{2}/_{3}$ af alt det anvendte Kraftfoder. Klidforbruget er i stadig Aftagende, ligesaa Forbruget af Melasse og Maltspirer, men af Majs er der brugt meget i Aarets første Halvdel.

Til Oplysning om hvilke Slags Oliekager der anvendes og i hvilket indbyrdes Forhold, anføres nedenstaaende Fordeling af de 474,482 Pd., der ialt ere opfodrede.

				$^{98}/_{99}$	$^{97}/_{98}$
Heraf var:	Bomuldsfrøkager	236,212 Pd.	= 49.8 %	57.00 %	47.00 %
— -	Solsikkekager	214,851 «	= 45.3 -	36.10 -	48.82 -
— -	Hampefrøkager	19,413 «	= 4.1 -	3.60 -	2.90 -
— -	Raps- Palme- og Hørfrøkager	4,006 «	= 0.8 -	3.30 -	1.28 -

Bomuldsfrøkager og Solsikkekager er fremdeles de to Kager, der udgjøre over de $^{9}/_{10}$ af samtlige anvendte Oliekager. Det indbyrdes Forhold mellem Forbruget af disse to Oliekager varierer noget fra Aar til andet, en Følge af Prissvingningen. Var Forholdet blevet opgjort for Kalenderaaaret 1900, vilde sikkert Solsikkekagerne have udgjort over de 50 %, idet Bomuldsfrøkagerne i den sidste Halvdel af Aaret har været dyre, og Landmændene ere jo hurtige i Vendingen, naar det gjælder om at følge Prissvingningerne, heldigvis! Hampefrøkager komme mere og mere i Brug, hvorimod Brugen af Raps- og Palmekager har været forsvindende. Priserne paa

Rapskager have i øvrigt ikke været høje i det forløbne Aar, og i indeværende Vinter bliver der sikkert ogsaa brugt en Del flere Rapskager, end der er brugt i de senere Aar.

Det er alt nævnt, at Aaret har krævet betydelige Mængder af Kraftfoder, og for saa vidt som vi kunne tage Forbruget i Vejen og Omegns Kontrolforening som et omtrentlig paalideligt Udtryk for Fodringen i sin store Almindelighed, se vi, at der er brugt mange Bomuldsfrøkager og megen Majs i Vinteren 1899—00. Lignende berettes ogsaa fra mange andre Egne af Landet. Da det særlig er disse to Foderstoffer, paa hvilke Priserne have været høje, har dette Forhold været ret væsentlig medvirkende til Fordyrelse af Smørproduktionen i det forløbne Aar. Som Foder for Malkekøer har Majsen upaatvivlelig været for dyr, og ligesaa er Melassen i indeværende Vinter.

Mælkeudbyttet i Vinteren 1899—00 maa i Forhold til det anvendte Foder som Helhed kaldes tilfredsstillende, om end ikke Mælken er billigt produceret, men derom lyde Beretningerne dog en Del forskjellige. Visse Egne havde afgjort et mindre Mælkeudbytte end Aaret forud. En ret gjennemtrængende Kulde med Snestorm i Februar Maaned gjorde i endnu højere Grad Manglen af Fyldefoder og Strøelse følelig og bidrog til at trykke Mælkeudbyttet.

Derimod er der gjennemgaaende Klage over, at Sommerens Mælkeudbytte har været utilfredsstillende, og Grunden er Græsmangel. Da Nedbørsforholdene have været meget forskjellige i de forskjellige Egne af Landet, ere Beretningerne om Græsningsforholdene selvfølgelig en Del afvigende fra hverandre. Mælkeudbyttet betegnes fra »meget godt« gjennem »godt« til »nogenlunde«, »tarveligt« og »maadeligt«.

Som Helhed vare Vejrforholdene gunstigere paa Øerne end i Jylland, særlig paa de sydlige Øer: Lolland og Falster. Ganske vist var Græsningen ogsaa noget knap paa Øerne i Forsommeren, men man fik der tidligere

Regn, og man havde paa sine Steder en fortrinlig Græsning i Eftersommer og Efteraar. Forskjellige sammenstødende Forhold bevirkede, at Sommeren 1900 ikke blev nogen god Græssommer. I Aars Græsmarkerne vare tarvelige og tynde fra Aaret i Forvejen. Paa adskillige Egne havde man været nødt til at binde tidlig ud paa Grund af Fodermangel. Græs var der paa den Tid næsten intet af, og den kolde, tørre Maj gav ingen frodig Grøde. Først i Maanedens Slutning indtraadte der mildere og fugtigt Vejr, men da var Græsset mange Steder alt holdt stærkt nede.

I Jylland vare Forholdene mange Steder meget ugunstige. I Hjørring Egnen vare de slette til ind i August og meget sløje paa Mors og i Thy. Fra Ringkjøbing Egnen forlød det, at dér havde man ikke haft saa slette Græsningsforhold siden 1868. Paa Grenaaegnen var der ligefrem stor Græsmangel, og noget lignende gjaldt Fredericiaegnen. Kun i Aarhus- og Aalborg Egnen vare Græsningsforholdene ganske gunstige. Fra Lolland meldtes om ypperlige Græsningsvilkaar længere hen paa Sommeren. For de Egne, hvor Regnen kom i nogenlunde Tid, vare Forholdene fortrinlige for de sidst saaede Græsfoderafgrøder.

Sommeren 1900 var atter en af de desværre ret almindelige i vort Klima, der i stærke Ord raaber om, at det gaar ikke an, naar Hovedvægten lægges paa Holdet af Malkekøer, som vi give en fortrinlig Pleje i Vinterhalvaaret og gjærne ville oparbejde til stærkt ydende, udprægede Malkekøer, da at stole paa eller gaa ud fra, at Sommeren skal blive en saadan, at vore Malkekøer skulle kunne finde den for en rigelig Mælkeydelse nødvendige Ernæring paa de dem tildelte Græsarealer alene, men at den rene og skjære Økonomi, Aarets Økonomi om ikke altid just Døgnets, fordrer, at vi støtte dem med andet Foder. Skulle vi nemlig pege paa et Par saarbare Steder i vor Kvægavl og vort Kvægholds Ledelse og Brug, som, trods alle Fremskridtene, følger os ind i det ny Hundredaar, da er det Kvægets Sommerernæring og Kalvens

og Ungkvægets Behandling. Trods mange hæderlige Undtagelser er Stillingen her i sin Helhed utilfredsstillende. Men der er Fremgang! Der er flere og flere, der nu indser, at det gaar ikke an at lade Køerne gaa fra Mælken, fordi Græsset bliver for knapt, at det er den dyreste Mælk, man faar paa denne Maade.

Delvis Sommerstaldfodring bliver mere og mere almindelig særlig i de mindre Jordbrug, men ogsaa flere større Gaarde have i Sommeren 1900 anvendt en saadan, hvor Køerne ere paa Stald fra 4 Eftermiddag til 6 Morgen og malkes begge Gange hjemme paa Stald, hvilket næppe er uden gunstig Indflydelse paa Mælkemængden; Foderet paa Stald er 2 Pd. Kraftfoder og 30—40 Pd. Grøntfoder, og fra 6 Morgen til 4 Eftermiddag ere Køerne paa Græs. Adskillige gaa over til at give Kraftfoder paa Græs og tage saaledes ikke Køerne hjem. Paa flere store Gaarde komme Køerne udelukkende paa Stald en Tid — nogle Uger — og derefter paa Græs. Hel Staldfodring fordrer fortrinligt ventilerede Sommerstalde, hvis ikke det skal gaa ud over Dyrenes Sundhed. — Iøvrigt er den gjennemførte Sommerstaldfodring næppe anbefalelig ud over de Kvæghold, der er baseret paa Indkjøb og hurtig Omsætning, de saakaldte Malke- og Fedebesætninger. Paa ganske enkelte Egne synes Staldfodring at være i Aftagende, og man angiver som Grund de dyre Arbejdsforhold. Naar Sjællænderne i ikke faa Tilfælde endnu »aftøjrer« deres Vikkehavre, da turde dette være en ret misforstaaet Økonomi, der burde have været gaaet i Graven tillige med det gamle Aarhundrede.

Fra saa godt som hele Landet meldes om Fremgang i Roedyrkning; dels dyrkes der større Arealer, dels blive Roemarkerne bedre passede end tidligere. Udvidelsen af Roearealet er paa sine Steder endog meget betydeligt, og der er ogsaa en kjendelig Ændring i Dyrkningen af de forskjellige Slags, saaledes henimod at dyrke Kaalrabi — ja endog Runkelroer — fremfor Turnips alle Vegne, hvor Forholdene tillade det. Denne glædelige Kjendsgjerning, i Forbindelse med en bedre og ligeligere Sommerernæring

af vore Malkekøer, betyder en større og navnlig billigere Mælkeproduktion, en mere intensiv og stærkere Benyttelse af baade Jorden og Køerne. Kun fra enkelte Egne forlyder det, at der er ingen Fremgang i Roedyrkningen paa Grund af den dyre Arbejdskraft. Imidlertid er Forholdet sikkert dette, at hvem der ret for Alvor ved, hvad en stor og god Roeafgrøde er værd, dels som Afgrøde betragtet og dels som Kvægfoder, han vil ogsaa finde Udvej til at faa udført det med Roedyrkningen forbundne Arbejde saaledes. at Udgifterne ikke blive en Hindring for en yderligere Udvidelse.

Udsigterne for indeværende Vinters Fodring vare gode i Efteraaret 1900. Der har gjennemgaaende været en god Roeavl — mange Steder endog fortrinlig — og der vil ligeledes være rigelig Halm. Som en Følge af de tarvelige og tynde 1-Aars Græsmarker og det tørre Vejr var Høsten af Agerhø meget lille, af Enghø kun ret god. De fleste Steder vil man imidlertid have rigeligt Foder og i de mindre gode Tilfælde tilstrækkelig med Halm og nogenlunde med Roer. Da Foderstofferne — særlig Oliekagerne — have været i høj Pris, vil der blive sparet paa Kraftfoderet. At spare alt for meget paa de kvælstofrige Oliekager, naar man anvender stærk Roefodring, vil dog næppe vise sig økonomisk rigtigt. Ved en Fodring med 80 à 100 Pd. Roer dgl. pr. Ko og et Kraftfoder paa 4—6 Pd. dgl. vil Hovedparten af dette med Fordel kunne være Oliekager, selv med de højere Priser, derom er der ingen Tvivl.

Vor Overskudsudførsel af Smør staar omtrent paa Højde med de to foregaaende Aars, af hvilke den i 1898 var større end nogensinde og for en væsentlig Del skyldtes den fortrinlige Græsningssommer. At vi have kunnet holde Stillingen nogenlunde, selv med en saa tarvelig Sommer som i Fjor, er jo al Ære værd. Om nogen større Forøgelse af Koantallet her i Landet bliver der maaske næppe Tale foreløbig. Derimod er der jo Grund til at vente, at en Forøgelse af Smørudbyttet vil kunne foregaa gjennem en bedre udført Malkning i Forbindelse

med en bedre Røgt og Pleje og en mere ligelig Ernæring Aaret rundt. At Mælkeudbyttet navnlig i visse Egne af Jylland vil kunne ventes at stige af den Grund, at Malkekvæget vinder mere og mere Terræn og udvikles mere og mere, er aldeles utvivlsomt. Smørprisen har i Gjennemsnit i 1900 været lidt højere end i 1899 nemlig lige ved 96 Øre, og denne Prisstigning bliver af saa meget større Betydning, som den i særlig Grad er falden paa Maanederne Maj, Juni og Juli, hvor vi havde en stor Produktion.

De særdeles gode Svinepriser have yderligere fæstnet vor stærke Stilling som Mælkeriland. Mælkeriaffaldet er udbragt i en god Pris i 1900.

Overfor vort Overskud af Kvæg ere Forholdene med Hensyn til dettes Afsætning i det Hele og Store uforandrede. Trods alle Besværlighederne ved Exporten af levende Kvæg til Tyskland, vanskeliggjort ved Told, Karantæne og Tuberkulinprøver, er der dog i 1900 sendt et stigende Antal levende Kreaturer til de tyske Markeder.

Handelen med levende Kreaturer er trods alle Hindringer den, der bringer de bedste Resultater hjem. Fremtiden kunne vi jo ikke kigge ind i. Hvorledes den tyske Lov om Kjødkontrol vil blive ført ud i Livet, og hvorledes den da kommer til at indvirke paa vor Stilling som exporterende Land, vide vi ikke. Det er muligt at den umuliggjør vor Kjødexport — og muligt dette kan have heldige Følger for Exporten af levende Kvæg, naar nogen Tid er gaaet. Vi vide i hvert Fald, at Tyskland, trods den forøgede Kjød-Produktion, ikke endnu kan kjødføde sig selv; Produktionen har ikke kunnet holde Skridt med Befolkningens Stigning, og Tyskland trænger derfor fremdeles til at indføre ikke ubetydelige Mængder af Kjød.

Udførslen af magre Kreaturer over Hvidding er gaaet meget tilbage og spiller ikke nogen større Rolle. I 1900 er der kun udført godt et Par Tusinde; i Foraaret

1442 Stkr., af hvilke kun ca. 5 % reagerede, i Efteraaret kun 839 Stkr.

Esbjerg Marked har ogsaa været stærkt benyttet i 1899 og har været tilført mellem 25000 og 26000 Stkr., af hvilke 15—16000 Stkr. ere afskibede som levende Kreaturer. Ogsaa Aalborg og Kolding have været betydelige Omsætningssteder i det forløbne Aar.

I Kjødudførslen til Tyskland har der været nogen Nedgang, medens der har været Tilvæxt i Exporten til England — over Grimsby til Manchesterdistriktet. Denne Export vil ventelig kunne blive af megen Betydning for os, om vi skulde blive udelukkede fra det tyske Kjødmarked. Den samlede Overskudsudførsel af Kjød har været mindre end i 1899. Den var i:

	1898 Mill. Pd.	1899 Mill. Pd.	1900 Mill. Pd.	(1889—93) Mill. Pd.
Kjød af Hornkvæg, fersk.....	23.46	31.34	26.60	1.90
Kjød af Hornkvæg, saltet og røget...	0.35	1.12	0.30	
Kjød af Faar, fersk.....	0.45	0.90	0.70	
Kjød af Faar, saltet og røget...	0.64	0.90	0.60	
Kjød af andre Dyr, Pølser og Indvolde.	9.75	11.75	10.10	

Kjødpriserne have været noget bedre end i de senere Aar, og Fedningen — særlig i Aarets første Halvdel — har svaret sig ganske godt, da Priserne paa magert Kvæg fra Efteraaret af vare meget lave. En større og meget dygtig Feder i Kjøbenhavns-Egnen fik i Januar 1900 26 Øre pr. Pd. levende Vægt for et Hold fede Kvier paa Kjøbenhavns Marked og 24 Øre for et Hold malkende Fedekøer i April. Store, velfedede Tyre have kostet op til 24 Øre pr. Pd. levende Vægt. Da Oliekagerne paa de nævnte Tider vare billige, var Forretningen ganske god. Selv at tillægge Fedningsobjekterne er derimod en noget tvivlsom Forretning. Det maa Federne helst overlade til andre.

Den noterede Gjennemsnitspris paa Kjøbenhavns Kvægtorv for 1. Kl. Kjød (bedste Stude og Kvier) har i

1900	været...	45.6	Kr. pr. 100 Pd. slagtet Vægt
1899	— ...	42.0	«
1898	— ...	42.8	«
1897	— ...	43.8	«

Den højeste maanedlige Gjennemsnitspris faldt paa Oktober med 50 Kroner, den laveste paa Januar med 41.5 — en betydelig Forskjel.

Hamburgs Kjødmarked har for 1900 en Gjennemsnitspris for 1. Kl. Varer af 58.20 Kroner pr. 100 Pd. slagtet Vægt — i 1899 57.5 Kroner — højeste maanedlig Gjennemsnitspris i April med 59.00 — laveste i Februar med 56.75 — Prima Faarekjød har samtidig betinget en Gjennemsnitspris af 55.40 Kroner.

Det londonske Kjødmarkeds Noteringer for Oxekjød ere efter »Agricultur. Gazette« i »U. f. L.« de sædvanlige 7 Kr. pr. 100 Pd. slagtet Vægt lavere end i Hamburg. I det sidste Aar var Gjennemsnitsprisen for bedste Vare saaledes 51.20 Kroner mod 58.20 i Hamburg.

I 1899 = 50.10
I 1898 = 48.50

Men paa Londonermarkedet har Prisen paa 1. Kl. Faarekjød andraget 62.90 Kroner pr. 100 Pd. slagtet Vægt som Gjennemsnit, hvilket er 11 Øre mere pr. Pd. end for det tilsvarende Oxekjød, det omvendte af, hvad der var Tilfældet paa Hamburgs Marked.

Esbjerg Fedekvægsmarked har en Gjennemsnitsnotering for 1. Kl. Stude og Kvier af 22.5 Øre pr. Pd. levende Vægt mod 22.3 i 1899. Stigningen her er kun ubetydelig.

Kælvekøer have været dyre. Gode unge Lødekøer have paa Odense Marked kostet fra 170—220 Kroner Stykket den meste Tid af Aaret, op til fra 190—230 Kroner i December Maaned. Paa Kreaturmarkedet i Randers er Størsteparten af Aaret betalt fra 150—200 Kroner

for gode Kælvekøer, ja op til 250 à 300 Kroner ved Markedet den 6. og 7. September (det gamle Ølstvad Marked) for de allerbedste. Ved Markedet i Herning d. 1. September kostede gode Kælvekøer fra 210—250 Kroner Stykket.

Handelen med magre Kreaturer var daarlig sidste Vinter og Foraar. I Grenaaegnen, hvor der var meget knapt med Foder, blev der i Januar Maaned solgt $1^1/_2$-Aars Stude for 70—100 Kroner Stykket. I Marts blev bedste store Stude betalt med 300 à 350 Kroner Parret.

Overskudsudførslen af levende Hornkvæg (Oxer og Køer) har været opadgaaende som nedenstaaende Oversigt udviser;

	1898 Stk.	1899 Stk.	1900 Stk.	1889—93 Stk.
Stort Hornkvæg.....	35,671	36,608	38,861	91,778
Kalve	260	÷ 2	÷ 170	7,205
Faar	2,635	985	348	26,701

Udførslen af ialt 40,578 Stkr. levende Hornkvæg er omtrent udelukkende til Tyskland,

Hamburg med	24,557	Stk.
Slesvig og Holsten	13,590	»
Lybæk	1,743	»
Øvrige Tyskland	462	»
Rusland	155	»
Sverig	67	»
Nordlige Bilande	4	»

Af Æg har Overskudsudførslen været 14.8 Mill. Snese imod 13.8 og 12.1 i 1899 og 1898.

Kvægavlen. Der er ikke brudt nye Baner paa Kvægavlens Omraade i det forløbne Aar. Vi trænge ogsaa først og fremmest til at dygtiggjøres i det Arbejde, vi staa i. Paa at højne og yderligere udvikle de gode Egenskaber hos vore to hjemlige Malkekvægsracer er der arbejdet

med vanlig Energi. Aar 1900 frembød ved Landmandsforsamlingens Dyrskue i Odense en god Lejlighed til at vise os selv og andre, hvor langt vi ere komne i Udviklingen, til hvilket Standpunkt, vi ere naaede i de Kvæghold, der staa højest og kommer nærmest det attraaede Maal. Vi have kun Grund til at være glade for det Billede af den danske Kvægavl, der viste sig for os gjennem Udstillingen af det røde danske Malkekvæg og det jydske Malkekvæg ved den 18. danske Landmandsforsamling. Baade hvad Størrelse og Godhed angik have vi hidtil ikke kjendt nogen Udstilling som den i Odense. Jeg hører ikke til dem, der er særlig forgabet i vort eget, blot fordi det er vort eget. Men der er dog næppe Tvivl om, at Odenseudstillingen tydeligt viste, at vi her i Danmark ere komne et godt Stykke frem imod det Maal, vi have sat os: Af vort eget at udvikle Kvægracer, der samtidigt med at være udpræget Malkekvæg have en velformet og kraftig Legemsbygning, at vi med andre Ord have frembragt en Malkeko, som vi ere saare vel tjente med, og for hvis Bestaaen og yderligere Udvikling de nødvendige Betingelser rummes indenfor Landets Grænser. Dette kan sikkert slaas fast. Trods Forskjellighederne indenfor det fremstillede Kvæg var det Racen, der gjorde sig gjældende og ikke blot en Samling af i og for sig fortrinlige Individer, der mere eller mindre lignede hverandre.

Da Landmandsforsamlingen afholdtes i Hjærtet af Fyen, kunde man paa Forhaand sige sig selv, at dennes Udstilling af rødt dansk Malkekvæg vilde i overvejende Grad faa sit Præg af det fynske Kvæg. Og saaledes blev det ogsaa, og dette skuffede ingenlunde Forventningerne til Kvaliteten. Her var stærkt udviklede Mælkeorganer og Præg, og her var Bygning og Masse mere eller mindre. De røde Samlinger — mange som de vare — i den store Ring var et imponerende Syn.

Trods den ypperlige Repræsentation af den røde danske Malkerace, der betegnede en kjendelig Fremgang, var dog sikkert saa godt som alle Sagkyndige enige om, at

Fremgangen siden Landmandsforsamlingen i Randers 1894 endnu var større for den jydske Malkeraces Vedkommende. Det er en Kjendsgjerning, at der i Mellemtiden er arbejdet ihærdigt og med god Forstaaelse paa at udvikle det jydske Kvægs gode Egenskaber i Retning af udpræget, velbygget Malkekvæg. Da denne Race som Helhed er en Del bag efter den røde danske Malkerace i Udvikling, maatte og skulle Fremgangen ogsaa være større her. Og den var betydelig! Det gjorde sig særlig gjældende med Hensyn til Malkepræget og til Ensartetheden, saavel som i Udviklingeu af Mælkeorganerne og et tiltagende Kulturpræg, ædlere Bygning med Bibeholdelse af den for Racen karakteristiske Dybde og Bredde. Der var ikke saa megen Masse som i de største og ypperste røde Køer, men Mælkeorganernes — Yverets — Form var smukkere.

Som det sig hør og bør — og som man kunde vente — hævdede Repræsentanter for Kvægavlscentrene af begge Racer en meget smuk og fremtrædende Plads i Odense. Skuets ypperste Repræsentanter hørte overvejende hjemme i disse.

Det var Hovedbetydningen af Kvægudstillingen i Odense, at denne mægtigt tilskyndede til at gaa videre i det indslaaede Spor og øgede Lysten hos Opdrætterne til at tage endnu bedre fat. Derfor var Dyrskuet paa Landmandsforsamlingen i Odense 1900 en Begivenhed i den danske Kvægavls Historie, hvis Følger vil mærkes endog langt ind i det ny Aarhundrede. Mange Handler sluttedes og mange bleve indledte. De ikke faa Udlændinge, der besøgte Udstillingen, baade fra Broderlandene mod Nord, samt fra Rusland, Holland og Tyskland vare ogsaa tildels imponerede af, hvad vi præsterede, og de have givet deres Beundring tilkjende baade skriftlig og mundtlig, ligesom de afkjøbte os flere Avlsdyr dels paa og dels efter Dyrskuet.

Familiepræmiering var her for første Gang iværksat paa en Landmandsforsamlings Dyrskue — vi have tidligere praktiseret den ved Foreningen af jydske Land-

foreningers Fællesdyrskuer, første Gang i Aarhus 1897 — og denne ny Foranstaltning vandt megen Tilslutning og vakte de Besøgendns Interesse i høj Grad. Igjennem denne Familiepræmiering kan man paa virkningsfuld Maade slaa til Lyd for Avlssoliditeten, for den gode Afstamnings Betydning.

Ogsaa »Smørkøer« var optaget som et nyt Led. Saavel over Kvægudstillingen som over meget andet blev der afholdt Foredrag. Disse bleve afholdte inde i Byen, indtil ca. $^1/_2$ Mil fra selve Udstillingspladsen, en Ordning, der var lige hensynsløs overfor Tilhørere som overfor Talere. Følgen var meget daarligt Besøg gjennemgaaende. Sligt bør ikke oftere kunne ske!

At Hovedinteressen i Dyrskuesæsonen 1900 samlede sig om Landmandsforsamlingens Dyrskue i Odense er en Selvfølge. Iøvrigt var Stats- og Landboforeningsdyrskuerne som sædvanlig godt besøgte baade af Dyr og interesserede Mennesker. Det er en Kjendsgjerning, som man faar lade staa indtil videre, at Dyrskuerne med Præmiering af Avlsdyr har haft og fremdeles har Publikums Interesse og virker baade belærende og ansporende paa det opdrættende Publikum, ikke mindst paa den dygtigste Halvdel af dette. Opmuntringen af det private Initiativ har fremdeles — ogsaa i den Foreningstid vi virker i — sin allerstørste Betydning. Dette bør ikke glemmes!

Den af Landbrugsministeriet nedsatte Kommission til Fremsættelse af Forslag til en Revision af Husdyrloven har i 1900 endt sit Hverv. Den store Udvikling paa Husdyravlens Omraade har selvfølgelig maattet gjøre det ønskeligt allerede nu at ændre og udvide Loven af 1. April 1887 med Tillæg af 14. April 1893. I de landøkonomiske Fællesforeninger er der Tid efter anden kommen Krav til Orde om Ændringer og Udvidelser i denne eller hin Retning. Nye Midler ere bragte i Anvendelse, Rammerne ere udvidede, og Tilslutningen til Skuerne stigende. Til alt dette er der i den af Kommissionen afgivne Betænkning taget omsigtsfuldt og fornødent Hensyn. Kommissionsforslaget er i alt væsentlig fulgt i det

Lovforslag, som Regjeringen har forelagt Rigsdagen. Jeg skal her kun nævne, at for Kvægets Vedkommende er der Forhøjelser af Præmiebeløbet ved Statstyreskuerne, samt Fastsættelsen af bestemte Forholdstal eller bestemte Summer for Statens Tilskud til Landboforenings-Dyrskuerne, til Kvægavlsforeninger og Kontrolforeninger m. m. saaledes, at ikke Tilskuddene til de enkelte Institutioner komme til at staa i omvendt Forhold til Antallet, hvilket tildels har været Tilfældet hidtil. Avlscentrene ere foreslaaede ført ind paa Husdyrloven saaledes, at fremtidig bortfalder Præmien til Ejeren af Kvægavlscentrene, der altsaa for Eftertiden maa nøjes med Æren alene. For Kvægavlsforeningerne vil det være af væsentlig Betydning, at Tilskuddet kan tilstaas fra den Dag, Tyren er modtaget af Foreningen, og at dette formentlig bliver 150 Kr. pr. Tyr aarlig (hvis man ikke klassificerer), samt at Dyrlægetilsynet af de kaarede Køer bortfalder. Til Opdrætterforeninger af Kvæg er der foreslaaet bevilget 20,000 Kroner aarlig og til Faareavlens Fremme 5000 Kroner.

Af Opdrætterforeninger — for jydsk Malkekvæg — er der nu oprettet 8, nemlig i Hjørring, Viborg og Ringkjøbing Amt med hver en Forening, Aarhus Amt 2 og Randers Amt 3, med et Medlemstal af ialt 82 og med 580 kaarede Køer. Idet disse Foreninger ere traadte ud i Livet er der herved føjet et nyt og betydningsfuldt Led ind i Rækken af de Foranstaltninger, der ere iværksatte til Fremme af vor Kvægavl, et Led, som vi med Grund kunne vente vil bevirke, at Udvalget af gode Avlsdyr — særlig Tyre — i Jylland vil blive større end hidtil, et Moment af meget stor Rækkevidde for Avlens Fremgang i Provinsen.

Kvægavlsforeningerne ere nu snart en gammel og prøvet Institution, der har haft og har sin store Betydning for Avlens Fremgang, om end den ikke i den Grad som tilsigtet og ventet har kunnet magte de den tiltænkte Opgaver. Der er vist næppe Tvivl om, at Kvægavlsforeningerne atter ere i en Opgangsperiode. Der er stadig flere, hvis Øjne oplades for Betydningen af gode

Avlsdyr — Tyre — til Brug i Foreningerne, og dertil have de Oplysninger, der ere fremskaffede gjennem Konkurrencer mellem hele Kvæghold, saavel de lokale som de provinsielle Konkurrencer med Udpegning af Avlscentrer som endeligt Resultat og de gjennem Kontrolforeningerne fremskaffede Oplysninger, bidraget grumme meget. For Jyllands Vedkommende kan der saaledes peges paa et Amt som Ringkjøbing, hvor Kvægavlsforeningssagen absolut er i god Udvikling, og hvor man er villig til at lukke Pungen op, naar man kan erhverve sig virkelig gode Avlsdyr. Ogsaa i Aalborg- og Hjørring Amt er der Fremgang, ligesaa i Randers Amt, hvor der var en stærk Reaktion for nogle Aar siden. Alligevel bruges der i mange Foreninger for tarvelige Tyre, ogsaa i saadanne, hvor der findes gode Køer. Vi have Brug for mange flere fortrinlige Tyre end der udbydes i Øjeblikket! — Her skulde Opdrætterforeningerne hjælpe paa denne Mangel! At det skulde skade Kvægavlsforeningerne, at der gjennem Arbejdet i Opdrætterforeningerne eventuelt skabes større Chancer for, at Kvægavlsforeningerne kunne skaffe sig et større Udvalg af gode Avlsdyr end hidtil, og at der saaledes etableres en større Konkurrence mellem Opdrætterne, er vanskeligt at forstaa. Alligevel er der dem, der mene sig forpligtede til af den Grund at modarbejde Opdrætterforeningerne.

Kontrolforeningerne trives som Helhed godt, og deres Antal er forøget betydeligt i 1900. Jeg gjorde i min Beretning for 1899 opmærksom paa, at den stærke Stigning i Tallet af Kontrolforeninger gjorde det vanskeligt at skaffe tilstrækkelig og god Assistenthjælp. Ogsaa i 1900 har denne Vanskelighed været følelig. Der klages over, at man saa ofte skal skifte Assistenterne og at en Del af disse mangler Belingelserne for at kunne fylde deres Plads. Begge Klager er vel nok for en Del berettigede. Naar der tillige er anket over, at de Regnskaber, der ere fremkomne fra Kontrolforeningerne, navnlig med Hensyn til det angivne Foderforbrug og det af dette opnaaede

Udbytte, i flere Tilfælde har været alt andet end paalidelige, og naar man ligesom har villet give Kontrolassistenten den væsentligste Del af Skylden herfor, da bør det erindres, at Assistenten faar de Tal, der danne Grundlaget for hans Beregninger, for saa vidt Fodringen angaar, i alt væsentligt fra Ejerne, der saaledes i første Række maa tage Ansvaret for mindre korrekte Foderangivelser. Det maa i denne Forbindelse ikke glemmes, at Ejeren ogsaa har et Arbejde at udføre, selv om der hver 14. Dag kommer en Kontrolassistent; denne er kun en Hjælper; det egentlige Arbejde, hvorpaa Fodringsregnskabet bygges op, paahviler Brugeren. Gjøres dette mindre paalideligt, kan Assistenten ikke derpaa opbygge et solidt Arbejde.

Der har ogsaa i det forløbne Aar hævet sig Røster for, at hele Regnskabsføringen over Fodringen skulde fratages Kontrolassistenten, fordi denne Bogføring var meget mangelfuld og som saadan snarere gjorde Skade end Gavn, og at Regnskabsføringen rettelig burde være den enkelte Landmands Sag; Assistentens Arbejde skulde saa kun være at udføre Vejningen af Mælken og Undersøgelsen af Mælkens Fedtindhold, altsaa Bestemmelsen af de enkelte Køers indbyrdes Forhold med Hensyn til Mælke- og Smørmængde.

Det lyder jo meget smukt, at den enkelte Landmand selv skal føre og opgjøre sit Fodringsregnskab. Selvfølgelig er dette ogsaa Idealet, der tilstræbes. Hvem der er kjendt med de virkelige Forhold vil imidlertid vide, at vi for Tiden ere saare langt fjernede fra dette Ideal. Det er en af Kontrolforeningernes store Fortjenester — nogle ville sige den største — at der gjennem Arbejdet i disse er blevet slaaet til Lyd for Betydningen af at der føres Fodringsregnskab, og saaledes, at det er blevet hørt. Der er blevet taget fat paa Regnskabsspørgsmaalets Løsning gjennem Kontrolforeningerne. Løsningen har sine Vanskeligheder, og disse have givet sig til Kjende, men saa langt fra at sige, at naar ikke strax Regnskabsføringen, saaledes som denne er bragt i Udførelse af Kontrolforeningerne, kan løse Opgaven fuldt tilfredsstillende, da

skal denne fratages Kontrolforeningerne, maa man søge at faa saa gode og ædruelige Oplysninger frem som muligt, og deri skulde Ejer og Assistent være lige interesserede. At den Tid kan komme, da enhver Landmand selv kan magte denne Del af Kontrolforeningens Virksomhed, maa haabes, men den er ikke inde endnu. Tage vi hele Regnskabsføringen og Opgjøret over Forholdet mellem Foder og Udbytte fra Kontrolforeningerne, da gjøre vi Sagen stor Skade, større end den kan taale. Kontrolforeningerne skulle være noget mere — helst meget mere — end »Fedtforeninger«; som saadanne alene ville deres Levedygtighed indskrænkes grumme meget. Dette bør man ikke glemme, naar man vil hjælpe Kontrolforeningssagen fremad, og derfor skulde alle Venner af denne gjøre deres til, at Regnskabsspørgsmaalet løses paa den bedst mulige Maade og ikke bortskjæres, fordi der findes svage Steder i det.

Til Fremme af Ensartethed og Fasthed i Arbejdet, ikke mindst hvad Regnskabsføring og Regnskabers Offentliggjørelse angaar, er der nu dannet større eller mindre Sammenslutninger af Kontrolforeninger, som allerede omtalt i min Beretning i Fjor — ogsaa paa Sjælland er en saadan fuldbyrdet, og paa Bornholm er en Sammenslutning forestaaende.

Der er i 1900 udarbejdet og udgivet en Regnskabsbog for Kontrolforeninger af det Udvalg, der nedsattes ved Odense-Mødet i Efteraaret 1899 og som bestod af én Repræsentant for Lolland-Falster, Forstander A. la Cour, én for Sjælland, Forstander Brink Lassen, én for Fyen, Konsulent Nissen-Petersen, og to for Jylland, Statskonsulenterne Appel og Fr. Hansen. Bogen har allerede faaet megen Udbredelse, og gjennem dens rette Brug vil der forhaabentlig være vundet et Stykke fremad i god og sund Regnskabsføring i vore Kontrolforeninger. Foruden Schemaer til Regnskabsføring over den enkelte Ko, over den samlede Kobesætning samt Aarsopgjørelse over de enkelte Køer, er der Schemaer til Regnskabsføring over Ungkvæget (saavel for det enkelte Dyr som for en

samlet Oversigt) og Svineholdet, samt et Pengeregnskab over Omsætningen af Kvæg og Svin og endelig et Schema, paa hvilket er forlangt Oplysninger om Gaardens Drift, Sædskiftet, Græsningsarealets Størrelse og Beskaffenhed, Antal græssede Kreaturer ud over Malkekøerne (Heste og Ungkvæg), for derigjennem at have et Korrektiv til den i Fodringsregnskabet opførte Mængde Foderenheder. Regnskabsbogen benyttes ved alle de Landbrugsskoler, der uddanner Kontrolassistenter. Den er udgivet paa Konrad Jørgensens Forlag, Kolding.

Efter Lommebog for Mejerister 1901, hvis Optegnelser om Kontrolforeningerne skriver sig fra Oktober 1900, fandtes der paa vedkommende Tidspunkt 243 Kontrolforeninger med 100,688 Køer fordelt i Landet, som nedenstaaende Oversigt udviser (se Tabellen næste Side).

Oversigten viser tillige Fremgangen fra 1898, der er ganske overordentlig stor. Omtrent $^1/_{10}$ af Landets Køer ere nu under regelmæssig Kontrol, hvilket er over dobbelt saa mange som i 1898.

At Kvægavls- og Kontrolforeningerne maatte komme til at gaa Haand i Haand er der tidligere slaaet til Lyd for, og hvor de kunne dække hinanden, bør de gjøre dette. Af saakaldte kombinerede Kvægavls- og Kontrolforeninger findes der jo en Del om end ikke mange, men selv med hver sine Rammer vil dog et Samarbejde mellem Kvægavls- og Kontrolforeningerne være i høj Grad anbefaleligt. Det skal derfor nævnes som et væsentligt Fremskridt i saa Henseende, at et sligt Samarbejde er iværksat for Lolland-Falsters og Fyens Vedkommende og fra Foraaret 1900 i Koldingkredsen, hvor begge Slags Foreninger indenfor Fællesledelsens Omraade, med Støtte af de lokale Landboforeninger, har begyndt Samarbejde gjennem Antagelsen af en Konsulent, der skal varetage saavel Kvægavlsforeningernes som Kontrolforeningernes Interesse. Og her er meget at gjøre, dels i Retning af at søge det, navnlig i Kontrolforeningerne, indsamlede Materiale bearbejdet og frugtbargjort i Avlens Tjeneste — bl. a. gjennem Stambogsføring — dels i Retning af at

	Antal Foreninger			Antal Køer under Kontrol			Gjennemsnitlig Antal Køer pr. Forening.			pCt. Køer under Kontrol af det samlede Antal		
	1900	1899	1898	1900	1899	1898	1900	1899	1898	1900	1899	1898
Nørre-Jylland	147	110	58	61,397	47,620	27,634	435	433	476	10.7	8.3	5.2
Sjælland og Møn	43	28	13	19,300	13,531	7,170	448	483	551	7.1	5.0	2.7
Fyens Stift	34	28	13	11,822	9,916	4,522	348	354	348	8.7	7.3	3.4
Lolland-Falster	14	13	12	6,224	5,250	4,946	445	404	412	9.8	8.3	8.4
Bornholm	5	7	3	1,945	2.200	943	389	314	314	9.3	10.5	4.7
Ialt	243	186	99	100.688	78,517	45,214	414	428	456	9.4	7.4	4.5

imødekomme den Trang, der for de enkelte Kontrolforeninger kommer til Orde om Støtte og Vejledning i Regnskabsførelsen og ved dettes Aarsopgjør, om et Samarbejde mellem de enkelte Foreninger i samme Egn — under ensartede Forhold — med Hensyn til Regnskabernes Sammenarbejdning og Offentliggjørelse. Den kredsvise Sammenstilling og Offentliggjørelse af Kontrolforeningernes Regnskaber vil være af stor Betydning.

For gode Avlsdyr (Tyre) er der i 1900 betalt gode og stigende Priser, saavel for Tyre af den røde danske som af den jydske Malkerace. Det bliver mere og mere Skik og Brug i hvert Fald for Handelen med Tyre i Jylland, at der sættes en betydelig Sum paa Vilkaar, og naar Vilkaarspengene ellers sættes med Omtanke og Omdømme kan denne Salgsform maaske endogsaa være meget god. Den umuliggjør jo imidlertid, at man kan opgive de virkelig betalte Priser i det forløbne Aar.

Som sædvanlig har jeg foretaget en Beregning over Priserne efter Opgivelserne om Kjøb og Salg i »Jydsk Husdyravl« for begge vore Malkeracers Vedkommende. For den røde danske Malkeraces Vedkommende foreligger der ikke nær saa mange Oplysninger om Salg som for den jydske Malkeraces Vedkommende. For Tyre af jydsk Malkerace foreligger der Oplysninger om Salg af 90 Stykker (i Fjor 63) til en Gjennemsnitspris af 692 Kroner, de angivne Vilkaarspenge iberegnet; fradrages disse er Gjennemsnitsprisen kun 535 Kroner. — Dette er under Gjennemsnitsprisen for i Fjor, der var henholdsvis 771 og 600 Kroner. Men her maa det erindres, at der i 1900 er solgt forholdsvis mange Tyre til ret smaa Priser, medens der paa den anden Side er solgt et større Antal end tidligere til høje Priser.

For 46 Tyre af rød dansk Malkerace har — efter samme Kilde — Gjennemsnitsprisen været henholdsvis 877 og 750 altsaa betydeligt højere end for Tyrene af jydsk Malkerace og meget højere end for de røde Tyre i 1899, idet Gjennemsnitsprisen da var 710 og 606 Kroner. For det røde Kvægs Vedkommende var Landmands-

forsamlingen en Faktor, der paavirkede Priserne i opadgaaende Retning; dette har tydelig kunnet mærkes. Iøvrigt har det jydske Blad vel ogsaa fornemlig faaet Underretning om Salget af den bedre Del. Medens af 90 Tyre af den jydske Malkerace knapt $^1/_5$ (17 Stykker) opnaaede en Pris af over 1000 Kroner og 25 Stkr. ikke opnaaede en Pris af 500 Kroner, tæller de 46 røde Tyre 15 Stykker, altsaa $^1/_3$, der ere betalte med over 1000 Kroner, og kun 9 have ikke naaet en Pris af 500 Kroner. Over 2000 Kroner kostede 2 Tyre af hver af de nævnte Racer, de to jydske 2000 og 2500 Kroner, de to røde 2000 og 2200. Fra S.-Elkjær er der solgt flere Tyre i 10 à 12 Maaneders Alderen til en Pris af over 1000 Kroner. Under og efter Landmandsforsamlingen er der solgt Tyre af begge Racer til Sverige. Ifølge Meddelelse fra Justitsraad L. Friis er der til Rusland i 1900 afsat 20 Tyre og 202 Køer og Kvier, men kun til ordinære Priser. Stor Betydning har denne Udførsel foreløbig ikke. Muligt den vil faa en saadan, men foreløbig have vi fuldt Brug her hjemme for vore 1. Kl. Dyr.

I September Maaned lod Godsejer Harald Branth, S.-Elkjær, ved offentlig Auktion bortsælge henimod 100 Stkr. Tillægsdyr, fornemlig Tyre og Kvier, samt nogle enkelte Køer. Denne Salgsform, der her hjemme hidtil ikke har vist sig videre heldig, viste sig ved Salget paa S.-Elkjær meget tilfredsstillende. Besøget var godt og Buddene faldt livligt.

Malkearbejdet. Dette har paa forskjellige Maader tiltrukket sig megen og fortjent Opmærksomhed i det forløbne Aar. Et tydeligt Udslag heraf er Ansættelsen af en Konsulent i Malkning. Her er de samvirkende jydske Mejeriforeninger gaaet i Spidsen og har antaget Dyrlæge Hegelund som Konsulent. Denne leder nu de paa Ladelund Landbrugsskole afholdte Malkekursus samt udøver en meget omfattende Foredragsvirksomhed desforuden ude omkring i Mejerikredsene baade i Jylland og paa Øerne. De afholdte Kursus have været meget stærkt besøgt, og Malkespørgsmaalet har for Tiden Befolkningens

Øre i høj Grad, og det fortjener det fuldt ud. — Det har kun alt for længe ligget Brak. — Foruden paa Ladelund Landbrugsskole afholdes Malkekursus paa Dalum, Tune og Malling Landbrugsskoler. Det kgl. danske Landhusholdnings Selskab har vist sin Interesse for denne Sag ved at skjænke 500 Kroner til Hjælp til Afholdelse af Rejseudgifterne for Deltagere i Malkekursus paa Ladelund Landbrugsskole. Det er en Kjendsgjerning, at man i Dyrlæge Hegelund, der i mange Aar har syslet med Malkningsspørgsmaalet, har fundet den rette Mand til at føre denne Sag frem paa en Maade, saa den vækker og fanger Interessen. At denne Sags Rejsning ikke alene betyder, at mange af vore Malkere lærer at malke langt bedre end tidligere, men tillige, at Malkearbejdet i Fremtiden bliver sét paa med andre Øjne og derfor værdsat efter Fortjeneste, som et af de allervigtigste Arbejder i Nutidens Landbrug, derom er der ingen Tvivl. En rigelig og ligelig Ernæring af vore Malkekøer, fulgt af en fortrinlig udført Malkning vil kunne udrette store Ting med Hensyn til Forøgelsen af vore Køers Mælkeudbytte.

Faareavlen. I denne Gren af vor Husdyravl har der i en lang Aarrække kun været lidet Liv og Røre i Modsætning til Heste-, Kvæg- og Svineavlen. Og Grunden hertil har selvfølgelig i første Række været: den stadige Aftagen i Faareholdet til Fordel for det udvidede Kvæghold. Det er ikke sandsynligt, at vi i Faareavlen og Faareholdet nu staa ved et betydningsfuldt Vendepunkt. — Dog har der i 1900 hævet sig flere Røster end tidligere for en Forbedring af vor Faareavl gjennem Benyttelse af bedre Avlsdyr og gjennem en mere rationel Behandling i det Hele, noget som der gjentagne Gange er slaaet til Lyd for i de aarlige Oversigter over Husdyrbruget i nærværende Tidsskrift. Thi selvfølgelig er der Grund til, selv om vort Faarehold er forholdsvis lille, at søge dette forbedret, at faa det til at lønne sig bedre end hidtil og ikke længere lade Faarene gaa for Lud og koldt

Vand, og i øvrigt er en Udvidelse af Faareholdet i de magre Egne af Jylland slet ikke usandsynlig. — Faareavlsspørgsmaalet har som sagt i det forløbne Aar for Jyllands Vedkommende tiltrukket sig en Del Opmærksomhed, der har givet sig forskjellige Udslag. Jeg skal her saaledes nævne, at der i December 1900 blev afholdt et Møde i Aarhus for at drøfte, hvad der kunde gjøres til Faareavlens Fremme. Paa dette Møde var mødt Repræsentanter fra forskjellige Egne af Provinsen, der alle vare enige om, at noget burde der gjøres. Man trængte først og fremmest til Oplysning paa dette Omraade! — Der burde arbejdes hen til en mere sagkyndig Bedømmelse af vore Faar paa Dyrskuerne og til Oprettelsen af Faareavlsforeninger og Avlscentre for Faar. Mødets synlige Resultat blev Nedsættelsen af et Udvalg til Sagens videre Fremme, og dette har foreløbig ladet afholde Foredrag om Faareavl, hvor saadanne er bleven begjæret. — Paa Forslaget til Revisionen af Husdyrloven er der, som tidligere berørt, opført 5,000 Kroner til Faareavlens Fremme, at anvende efter nærmere Bestemmelse af Landbrugsministeren. Faste Rammer for de Foranstaltninger, der ville være at træffe til Fremme af Avlen, har man saaledes paa det nærværende Tidspunkt ikke villet give, men der er dog slaaet paa Hjælp til Oprettelse af — eller Støtte af existerende — Faareavlscentre og til Støtte af Faareavlsforeninger.

Ogsaa for Faarenes Vedkommende er der Grund til at mindes Landmandsforsamlingen i Odense 1900. Vi havde der en efter danske Forhold stor og tillige god Udstilling af Faar, med gode Repræsentanter for Oxforddowns- og Leicester- (Dishley) Faaret, særlig for det førstes Vedkommende; der var selvfølgelig ogsaa mødt ikke faa Blandinger, overfor hvilke Dommerne ikke altid vare saa strænge, som ønskeligt vilde have været for at give de Besøgende den rette Vejledning i Bedømmelsen og Valg af Avlsdyr. — Der burde have været skjælnet skarpere mellem de racerene Dyr og Blandingerne end Tilfældet var. Der afsluttedes adskillige Handeler til

ganske gode Priser. Saaledes solgte D. Lassen, Enggaarden, til Fyen en 1 Aars Vædder, der fik 2. Præmie, for 500 Kroner, og Dyrlæge Lassen, Haverslev, en 3. Præmievædder for 325 Kroner, saa man sér, at gode Avlsdyr ogsaa blandt de ringeagtede Faar godt kan betinge gode Priser. — Faareudstillingen var Gjenstand for ikke ringe Opmærksomhed, ogsaa fra Udlændinges Side, og den vil sikkert bidrage sit til at vække Interessen for Benyttelsen af gode Tillægsdyr af ren Race i Faareavlen. Der kan ogsaa trænges til det!

Vort Kvægs Sundhedstilstand har i 1900 i sin Helhed været god. Fraregnet Udbruddene af Mund- og Klovsyge paa Lolland og Fyen i Januar Maaned — hvilke dog gjennem energisk Indgriben ved Nedslagning hurtig bleve standsede — have vi ikke været plagede af ondartede, smitsomme Sygdomme. Lokalt har Kastningen været slem, saaledes f. Ex. i Hobroegnen, og paa Samsø har man haft en Del Tilfælde af Mælkefeber med dødelig Udgang, trods Anvendelse af det ny Middel derimod. I Ribeegnen var der i Februar en Del slemme Tilfælde af Diarrhoe i Kvægbesætningerne, ligesom Lungeorm har hærget Ungkvæget i ret udstrakt Grad.

Paa Verdensudstillingen i Paris 1900 var den danske Kvægavl repræsenteret gjennem en hel Række fortrinlig udførte Fotografier af bekjendte Avlsdyr, samt af veltrufne Modeller i $^1/_4$ naturlig Størrelse af Tyr og Ko (typiske Dyr) af baade den jydske og den røde danske Malkerace. Kvægavls- og Kontrolforeningernes Udbredelse og Beliggenhed var paa en smuk og iøjnefaldende Maade anskueliggjort gjennem Indlæggelse af de vedkommende Foreninger paa et Danmarks-Kort.

Af Literatur, fremkommen i 1900, der mer eller mindre vedrører Kvægavlen og Kvægbruget, skal jeg her først

og fremmest nævne de af Landbrugsministeriet udgivne Beretninger om Avlscentrer for Kvæg af rød dansk Malkerace og for Kvæg af jydsk Malkerace, udarbejdet af Avlscenterudvalgene ved Statskonsulenterne for de paagjældende Avlsretninger. Endvidere Stambog over Tyre af jydsk Malkerace, Hæfte VIII, Kampen mod Tuberkulosen hos Kvæget (Særtryk af Maanedsskrift for Dyrlæger) af Prof. Bang, Landøkonomisk Aarbog 1900, Om Landbruget i Danmark, af Rudolf Schou, Regnskabsbog for Kontrolforeninger, udgivet af Udvalget til Fremme af ensartet Regnskab i Kontrolforeningerne, samt Beretning om Konkurrencen mellem hele Kvæghold under Horsens ny Landbrugsselskab.

Mælkeribruget i Danmark 1900.

Af Konsulent *B. Bøggild.*

Skal man kaste Blikket tilbage paa det nu svundne Aar for at gjenkalde i Erindringen, hvorledes Forholdene have stillet sig paa Mælkeribrugets Omraade, ligger det nær først at fæste Opmærksomheden paa, at Aaret var det sidste i Aarhundredet, og at det danske Mælkeribrug i dette Aarhundrede og særlig i dets sidste Trediedel har gjennemgaaet en mærkelig og hurtig Udvikling, saaledes at det nu maa siges at være af den største økonomiske Betydning ikke alene for det danske Landbrug, men ogsaa for Danmarks Handel, Skibsfart og Industri.

Mælken staar nu ikke længere til Flødeafsætning paa Hylder under Loftet i Bondens lave og mørke Stue. Den skummes og Smørret laves færdig til Export paa over 1000 store Dampcentrifugemælkerier, der tilhøre Bønderne selv. Exporten foregaar ikke længere i Ny og Næ i smaa Sejlskibe, men i specielt dertil indrettede store Dampskibe i regelmæssig Fart. Andelsmælkerierne banede Vejen for Andelsslagterier og andre Andelsforetagender, og Danmark er fra at have været et kornudførende Land gaaet over til at have en meget stor Overskudsindførsel af Korn- og Foderstoffer.

Aaret 1899 havde været meget tørt, omtrent som 1868, der er det daarligste Aar, de fleste af de nulevende danske Landmænd kunne erindre, men i Modsætning til, at man i Efteraaret 1868 slagtede Kalve og Kvier for at formindske

Besætningernes Størrelse og Vinteren derefter sultefodrede Køerne med den ringe Mængde Halm og Hø, som Sommeren havde givet, vedblev Flertallet af de danske Landmænd i Efteraaret 1899 at opretholde Mælkeproduktionen og Besætningernes Størrelse omtrent som de nærmest foregaaende Aar. — Formedelst Jordens nuværende bedre Gjødningskraft bleve Afgrøderne i 1899 ikke saa smaa som i 1868, Dyrkningen af Rodfrugter har nu faaet en ret stor Betydning, og hvad der manglede af det hjemmeavlede Foder blev erstattet ved indført Korn og Foderstoffer, — for en stor Del fra den anden Side af Atlanterhavet.

Til Belysning af Vinterfodringen 1899—1900 og Udbyttet af denne har Tidsskriftets Redaktion, ligesom nu i en lang Aarrække, søgt at faa indsamlet Regnskaber fra større og mindre Gaarde i Landets forskjellige Egne, og her maa det strax, ligesom tidligere Aar, bemærkes, at Hensigten med at indsamle og bearbejde disse Regnskaber ikke har været at vise, hvorledes de mest dygtige eller mest fremskredne Landmænd bære sig ad. Hvad der har været tilsigtet, er at belyse, hvorledes Tilstanden i det forløbne Aar har været saavel i de gode som i de mindre gode Egne af Landet, og dernæst at sammenligne Aaret med de nærmest foregaaende og at faa Lejlighed til at omtale saavel den almindelige Udvikling som de for det sidst forløbne Aar mest særegne Forhold.

Det vil iøvrigt i Aar være sidste Gang, at Mælkeriberetningen udarbejdes efter den nu i nogle og tyve Aar fulgte Plan, idet Herregaardsmælkerierne for en stor Del ere ophørte med selv at bearbejde Mælken til Smør og Ost, og Udviklingen dernæst har medført, at Fodringsregnskaberne over de samlede Besætninger ikke længere have den Interesse som tidligere. Kontrolforeninger med Regnskab over de enkelte Køers Foder og Udbytte af Mælk og Smør er nu i Virksomhed i alle Landets Egne. Man nøjes ikke længere med et Overblik over hele Besætningen og det Kjendskab til de enkelte Individer, som Prøvemalkningsbogen kan give. Bestræbelsen gaar

nu ud paa for hver enkelt Ko at have Sikkerhed for, hvor meget Foder den fortærer, og hvor meget Mælk og Smør den til Gjengjæld yder. Kontrolforeningernes Regnskaber maa nu siges at være det Materiale, der give det fyldigste Billede af Mælkeproduktionens Tilstand og Vilkaar her i Landet, og de faa tilbageværende Herregaardsmælkerier kunne ej heller længere siges at give et tidssvarende Billede af vor nuværende Smør- og Osteproduktion. De mangeaarige Korrespondenter fortjene megen Tak, fordi de stillede deres Regnskaber til Tidsskriftets Raadighed paa en Tid, da intet bedre Materiale kunde fremskaffes; men det er i og for sig glædeligt, at Udviklingen har medført, at der nu ved Begyndelsen af det nye Aarhundrede kan henpeges paa et meget større og fyldigere Materiale til Belysning af den nuværende og fremtidige Tingenes Tilstand.

I Tabel I ere Oplysningerne angaaende Vinterfodringen paa 15 Gaarde ordnet paa sædvanlig Maade. Størrelsen af Koholdene ses at variere fra 36 til 315 Stkr., og Gaardene ere spredte over Landet lige fra Vendsyssel til Maribo Amt. — Antallet af Kælvere inden Nytaar ses at være ret forskjelligt, og om end der nu under Hensyn til den forholdsvis gode Pris paa Sommersmør er mindre Grund end for nogle Aar tilbage til at lade Flertallet af Køerne kælve ved Vinterfodringens Begyndelse, saa er det dog nødvendigt at tage Kælvningstiden i Betragtning, naar man vil undersøge og sammenligne Udbyttet af Vinterfodringen paa forskjellige Gaarde og i forskjellige Aar.

Kastning og Overløbning har i nogle Besætninger foranlediget en ret dyr Mælkeproduktion. Dette er særlig Tilfældet hos Nr. 7, der har 35 Kastere og 68 Overløbere, og hos Nr. 11 og Nr. 12. Sidstnævnte har 40 Overløbere blandt 180 Køer og skriver, at Tabet blev dobbelt stort, fordi det var den formentlig bedste Tyr, der havde bedækket alle de bedste Køer, som viste sig at være ufrugtbar.

Vinterfodringen begyndte i de forskjellige Egne af Landet til noget forskjellig Tid. Hvor man havde store Beholdninger af gammel Halm, bandt man tidlig ind, fordi Græsmarkerne vedbleve at være daarlige formedelst Tørken, men andre Steder lod man saa længe som muligt en større eller mindre Del af Besætningen vedblive at komme ud, naar Vejret tillod det, for saaledes at spare paa de knappe Foderbeholdninger. — Som Vidnesbyrd om, hvor vanskelig Stillingen var i en af Jyllands magre Egne, kan her meddeles, at Nr. 15 skriver, at Aaret 1899 gav den daarligste Avl, han nogensinde har haft. Sæden gav kun 6 Fold, og det var kun Skaller; det var ikke nemt at finde en ordentlig Kjærne; men Høsten kom udmærket i Hus, og det var en af Grundene til, at Køerne malkede saa godt, som Tilfældet var, om end de ikke nær fik den Halm, de kunde æde. Ved Sparsommelighed og ved Hjælp af Lyng kom han over Vinteren, og Hestene kom f. Ex. ikke ud før 2den Juni; men han begyndte ogsaa at bruge Lyng til Aftenfoder midt i Oktober Maaned. Den Del af Kvægbesætningen, der gik ude, fik et lille Foder Rughalm om Morgenen og et stort Foder Lyng om Aftenen. Først midt i November begyndte de at faa to Foder Halm om Morgenen, inden de kom ud, hvorhos de fremdeles fik Lyng om Aftenen, og de Køer, der begyndte at løde, fik endvidere samtidig 2 Pd. Korn. Saaledes gik det til den 6te December, da Frosten blev for haard, og da blev Besætningen først bunden ind. — Lyng vedblev Kreaturerne at faa indtil Helligtrekonger; da slap dén op, som var hjemkjørt, og der laa Sne paa Jorden, saa der ikke var til at faa mere. Godt var det, at der var et Gulv gammel Halm fra 1898; det var rystet sammen med Græs og grøn Havre, og der var fyldt i Gulvet flere Gange, saa det var drøjt at tage af.

Denne Meddelelse er formentlig ret oplysende, særlig naar den sammenholdes med Tallene i Tabel I, der vise, at Besætningens Malkekøer i 196 Dage (24de Oktbr.—10de Maj) gav 2393 Pd. Mælk pr. Ko, hvoraf det frem-

Tabel I. Vinterfodringen

Mælkeriernes Nr.	Mælkeriernes Nr. i forrige Aars Beretning	Koholdet				Vinterfodret Antal Dage	Opfodret pr. Ko									
		Antal Køer	pCt. Kælvere inden 1. Januar	pCt. nyindsatte Køer	pCt. Kastere og Overløbere		Pd. Oliekager	Pd. Klid og Melassefoder	Pd. Majs	Pd. Korn	Ialt Pd. Kraftfoder	Pd. Kraftfoder pr. Dag	Pd. Kløverhø og Vikkehavrehø*)	Pd. Enghø*)	Pd. Runkelroer og Gulerødder**)	Pd. Turnips og Rutabaga**)
1	1	122	43	18	7	212	400	112	246	328	1086	5.1	820	»	22	3525
2	16	157	38	14	3	221	540	276	77	»	893	4.0	510	»	12612	4076
3	3	62.1	50	26	8	214	621	»	15	163	799	3.7	»	»	4815	5122†
4	4	102	45	17	14	212	828	171	304	»	1303	6.1	437	»	294	7137†
5	5	35.9	39	19	11	211	673	361	»	131	1165	5.5	28	908	2652	740
6	6	50	50	14	12	234	540	600	»	200	1340	5.7	500	200	2800	»
7	7	277	22	21	37	181	301	»	183	344	828	4.6	922	1204	2442	4716
8	8	48	52	25	13	217	224	51	146	146	567	2.6	900	1350	»	3833
9	9	185	42	16	10	231	656	»	30	197	883	3.8	3521	»	5727	»
10	10	80	56	10	9	198	347	286	»	583	1216	6.0	»	1250	»	6000
11	—	225	47	24	24	181	597	98	48	78	821	4.5	792	»	6468	»
12	12	180	31	14	22	181	585	»	»	503	1088	6.0	722	»	5550	222
13	13	315	11	23	16	227	320	347	»	514	1181	5.2	1000	167	4992	»
14	14	109	—	14	15	212	588	82	»	511	1181	5.6	349	350	3041	1079
15	15	36	42	16	6	196	281	143	308	186	918	4.7	1000	»	»	2000

*) Et Læs Hø regnet til 1200 Pd., naar intet andet opgives, og en Givt til 5 Pd.

**) En Tønde Runkelroer, Gulerødder og Rutabaga regnet til 180 Pd., en Tønde Turnips til 160 Pd.

†) Sukkerroeaffald.

1899—1900 paa 15 Gaarde.

Produceret pr. Ko						Mælke-forbrug		Opnaaet Kr.		Antal Kalve		Mælkerisystem
Pd. Mælk	Pd. Smør	Pd. frisk Ost	Solgt Pd. sk. Mælk	Pd. sk. Mælk til Kalve og Husholdn.	Foderenheder til Svinene	til 1 Pd. Smør	til 1 Pd. frisk Ost	pr. 100 Pd. Smør	pr. 100 Pd. Ost	tillagt	fedet	
3375	129	111	46	583	272	25.8	13.8	93.60	16.00	23	1	Alfa-Pony-Separator
3229	»	»	»	»	»	»	»	»	»	25	»	Andelsmælkeri
2889	»	»	»	»	»	»	»	»	»	7	»	Andelsmælkeri
3599	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	Fællesmælkeri
2855	»	»	»	»	»	»	»	»	»	9	»	Fællesmælkeri
3400	118	»	»	880	393	28.5	»	93.73	»	7	2	Alfa-B-Separator
2062	76	18	325	580	134	25.1	13.0	93.14	14.30	73	»	Alfa-Separator
2653	96	19	»	822	253	27.1	11.5	90.60	13.00	22	4	K. & H.s Centrifuge
3094	109	78	45	703	235	26.9	14.0	92.56	12.00	34	33	Alfa-Separator
3233	»	»	»	»	»	»	»	»	»	15	»	Andelsmælkeri
2795	102	77	11	751	212	27.5	14.1	93.40	16.00	66	»	B. & W.s Centrifuge
2342	»	»	»	»	»	»	»	»	»	—	—	Fællesmælkeri
2734	97	60	15	610	224	26.3	13.2	95.73	14.00	—	—	Alfa-Separator
2620	»	»	»	»	»	27.2 *	14.1 *	99.13	19.85	—	—	Alfa-Pony-Separator
2393	77	23	»	1047	169	29.8	11.9	89.60	19.00	15	»	Bøtter

*) Gjennemsnit for hele Aaret.

gaar, at den stedvante Besætning forener Nøjsomhed og Haardførhed med en ganske god Malkeevne.

I Vinterfoderets Sammensætning ses hos alle Korrespondenterne nu at indgaa Rodfrugter og en større eller mindre Mængde Oliekager. Rapskager og Palmekager, der vare de mest anvendte for 10—15 Aar siden, ere ikke af megen Betydning. Det er nu fortrinsvis Bomuldsfrøkager, Solsikkekager, Hampefrøkager og Jordnødkager, der anvendes, og de fleste Landmænd anvende to eller tre af de nævnte Sorter samtidig, idet man saaledes erfaringsmæssig undgaar, at nogen enkelt Kage ved at anvendes i for stor Mængde kommer til at faa uheldig Indflydelse paa Mælkens og Smørrets Kvalitet.

Danmarks Overskuds-Indførsel af:

Landbrugsaaret	Kornvarer, uformalede og formalede	Oliekager	Klid
	Tdr.	Pd.	Pd.
1870-75 gjennemsnitlig	÷ 2,479,619		
1875-80 —	÷ 1,313,419		
1880-85 —	508	50,520,800	102,647,400
1885-90 —	1,380,254	104,512,045	187,957,011
1890-95 —	2,598,940	150,008,903	183,156,287
1895-96.....	4,292,839	209,186,365	158,545,524
1896-97.....	2,424,773	231,263,306	146,650,792
1897-98.....	5,961,031	280,883,225	125,932,577
1898-99.....	1208,179,643 Pd.	289,179,770	127,146,653
1899-00.....	1249,676,911 —	412,895,568	98,593,493

Hvorledes Brugen af Oliekager er tiltaget i de senere Aar, belyses ret tydelig ved hosstaaende Tabel over Landets Overskuds-Indførsel af Kornvarer, Oliekager og Klid. Endnu 1878—79 var Overskuds-Indførselen kun 12.5 Mill. Pd. Oliekager og 11.3 Mill. Pd. Klid. Brugen af Klid steg hurtigst, men har været aftagende i de sidste 10 Aar,

hvorimod Brugen af Oliekager begyndte noget langsommere, men er vedbleven at tiltage, alt eftersom Dyrkningen af Rodfrugter har faaet forøget og almindelig Betydning. — Bemærkes maa det iøvrigt med Hensyn til Tallene i denne Tabel, at af de anførte Kornvarer var 1190.6 Mill. Pd. uformalet Korn og deraf atter 934.7 Mill. Pd. Majs eller mere end nogensinde tidligere; men hvor stor en Part, der heraf er opfodret paa Køerne, kan ikke oplyses, hvorimod Oliekagerne jo næsten alle gives til Hornkvæget.

Oversigt over Vinterfodringen og Produktionsudgiften til Vintermælken faas iøvrigt bedst af Tab. II a og Tab. II b, hvor Sammenligning kan finde Sted med de nærmest foregaaende Aar. — Omsætning af alt Foderet til Kraftfoder er sket ved Reduktion efter følgende Forholdstal:

100 Pd.	Kraftfoder	= 100
100 —	Kløverhø	= 40
100 —	Enghø	= $33^1/_3$
100 —	Gulerødder og Runkelroer	= 10
100 —	Turnips, Rutabaga og Sukkerroeaffald	= 8
100 —	Kartofler	= 25

Ved Foderets Beregning til Penge er Kraftfoderenheden i Aar ligesom de to nærmest foregaaende Aar sat til $4^1/_2$ Øre, idet dog Oliekagerne formedelst den indtraadte Prisstigning nu regnes til $5^1/_2$ Øre pr. Pd. — I de to Aar 1894—96 beregnedes en Kraftfoderenhed til 4 Øre med Undtagelse af Oliekagerne, som i 1895—96 ansattes til $4^1/_2$ og i 1894—95 til 5 Øre pr. Pd. — Det bedste Grundlag for Sammenligningen er imidlertid ikke Prisen, men derimod Antallet af Kraftfoderenheder forbrugt til 100 Pd. Mælk, og i Tab. II b ses, hvorledes dette varierer fra Gaard til Gaard og for samme Besætning fra Aar til Aar.

Den billigste Produktion ses at være naaet af Nr. 1, og derefter følger Nr. 6, 4, 3, 15 og 8. — Jyderne ses ingenlunde at staa tilbage for de røde Køer. — Nr. 1 og Nr. 15, der have gamle, jydske Besætninger, ses Aar efter Aar at producere Mælken billig ved Anvendelse af baade

Tabel II a. Vinterfodringen 1899—1900.

Mælkeriernes Nr.	pCt. Kælvere inden 1. Januar	Opfodret pr. Ko af beregnede Kraftfoderenheder						I Gjennemsnit pr. Dag af		Foderets Værdi i Kr.	Pd. Mælk pr. Ko	Kraftfoderenheder forbrugt til 100 Pd. Mælk	100 Pd. koster at producere Kr.					
		Kraftfoder	Kløverhø og Vikkehavrehø	Enghø	Runkelroer og Gulerødder	Turnips og Rutabaga	Ialt	Kraftfoder	hele Foderet				1899—1900	1898—99	1897—98	1896—97	1895—96	1894—95
1	43	1086	328	»	2	282	1698	5.1	8.0	80.41	3375	50.3	2.38	2.77	2.39	2.59	2.08	2.19
2	38	893	204	»	1261	326	2684	4.0	12.1	126.18	3229	83.6	3.91	3.61	3.22	3.82	2.28	»
3	50	799	»	»	482	410	1691	3.7	7.9	82.31	2889	58.5	2.85	2.49	2.48	2.43	2.20	2.50
4	45	1303	175	»	29	571	2078	6.1	9.8	101.79	3599	57.7	2.83	2.89	3.02	3.42	3.05	3.19
5	39	1165	11	303	265	59	1803	5.5	8.5	87.87	2855	63.2	3.08	2.93	2.96	2.86	3.00	3.20
6	50	1340	200	67	280	»	1887	5.7	8.1	90.32	3400	55.5	2.66	3.34	2.95	2.84	2.74	3.02
7	22	828	369	401	244	377	2219	4.6	12.3	102.87	2062	107.6	4.99	3.72	4.39	3.79	3.34	3.65
8	52	567	360	450	»	307	1684	2.6	7.8	78.02	2653	63.5	2.94	3.54	4.61	4.87	4.08	3.11
9	42	883	1408	»	573	»	2864	3.8	12.4	135.44	3094	92.6	4.38	4.11	2.71	4.13	2.92	2.60
10	56	1216	»	417	»	480	2113	6.0	10.7	98.56	3233	65.4	3.01	4.65	4.47	3.32	3.49	2.80
11	47	821	317	»	647	»	1785	4.5	9.9	86.30	2795	63.8	3.09	—	2.97	2.95	3.01	2.94
12	31	1088	289	»	555	18	1950	6.0	10.8	93.60	2342	83.3	4.00	3.66	3.73	3.75	3.52	3.28
13	11	1181	400	56	500	»	2137	5.2	9.4	99.37	2734	78.2	3.64	3.98	3.52	4.18	2.98	3.91
14	—	1181	140	117	304	86	1828	5.6	8.6	88.14	2620	69.8	3.36	3.73	3.30	3.50	3.24	2.88
15	42	918	400	»	»	160	1478	4.7	7.6	69.32	2393	61.8	2.90	3.03	2.98	3.01	3.19	2.73

Tabel II b.

Mælkeriernes Nr.	Aargang	pCt. Kælvere inden 1. Jan.	Pd. Kraftfoder daglig pr. Ko	Ialt Pd. beregnet Kraftfoder daglig pr. Ko	Mælkeudbytte i Pd. pr. Ko	Kraftfoderenheder forbrugt til 100 Pd. Mælk
1	1896-97	32	4.7	8.0	2760	57.6
	97-98	30	4.3	7.8	3093	53.2
	98-99	39	4.6	9.5	3273	61.5
	99-00	43	5.1	8.0	3375	50.3
2	1896-97	58	6.1	12.3	3216	84.8
	97-98	53	4.1	11.3	3390	71.5
	98-99	47	4.4	12.7	3480	80.2
	99-00	38	4.0	12.1	3229	83.6
3	1896-97	69	4.9	9.7	3895	54.1
	97-98	55	4.0	9.2	3576	55.1
	98-99	50	3.6	8.2	3363	55.4
	99-00	50	3.7	7.9	2889	58.5
4	1896-97	59	5.5	13.1	3118	76.0
	97-98	62	6.0	13.2	3397	70.4
	98-99	46	5.7	10.2	2866	64.0
	99-00	45	6.1	9.8	3599	57.7
5	1896-97	37	6.4	8.3	2667	63.6
	97-98	31	4.5	9.3	2939	65.8
	98-99	37	4.9	9.2	2980	65.1
	99-00	39	5.5	8.5	2855	63.2
6	1896-97	53	2.7	9.8	3571	63.2
	97-98	49	2.4	8.9	2941	65.6
	98-99	50	3.3	9.5	2846	73.8
	99-00	50	5.7	8.1	3400	55.5
7	1896-97	31	4.7	11.0	2376	84.1
	97-98	28	5.1	10.7	1989	97.5
	98-99	30	3.9	9.6	2101	82.8
	99-00	22	4.6	12.3	2062	107.6
8	1896-97	52	1.7	10.0	1997	108.2
	97-98	33	1.8	9.0	1800	102.4
	98-99	39	3.0	8.9	2397	78.6
	99-00	52	2.6	7.8	2653	63.5
9	1896-97	47	5.1	14.3	3643	91.9
	97-98	44	4.0	9.0	3521	60.3
	98-99	56	3.6	12.8	3377	91.3
	99-00	42	3.8	12.4	3094	92.6
10	1896-97	48	5.3	10.0	2700	73.7
	97-98	28	5.5	9.1	1781	99.5
	98-99	41	6.3	11.6	2231	103.2
	99-00	56	6.0	10.7	3233	65.4
11	1896-97	50	3.7	8.9	2465	65.2
	97-98	46	5.9	10.7	2927	66.1
	99-00	47	4.5	9.9	2795	63.8
12	1896-97	42	5.3	11.7	2542	83.4
	97-98	38	5.1	11.3	2460	83.0
	98-99	40	5.3	10.6	2351	81.4
	99-00	31	6.0	10.8	2342	83.3
13	1896-97	33	6.1	11.0	2420	92.9
	97-98	39	5.6	10.6	2860	78.1
	98-99	28	5.5	10.7	2665	88.4
	99-00	11	5.2	9.4	2734	78.2
14	1896-97	46	4.5	11.4	3144	77.7
	97-98	34	5.0	10.1	3108	73.4
	98-99	38	5.0	9.7	2478	82.9
	99-00	—	5.6	8.6	2620	69.8
15	1896-97	45	4.3	7.5	2268	67.0
	97-98	46	4.4	7.3	2135	66.3
	98-99	46	3.9	8.3	2420	67.4
	99-00	42	4.7	7.6	2393	61.8

Hø, Korn, Rodfrugter og Oliekager i omhyggelig afmaalt Blanding og Mængde i Forhold til Køernes Mælkeydelse. — Nr. 3 har i Aar anvendt lidt Korn, men har iøvrigt ligesom tidligere Aar fodret alene med Rodfrugter og Oliekager uden Spor af Hø; — Resultatet har været en billig Produktion, men dog lidt mindre billig end de foregaaende Aar. — Nr. 7 og Nr. 12, der havde de mange Overløbere, have produceret Mælken dyrt. Og efter de foreliggende Tal at dømme ser det ud til, at Nr. 2 og Nr. 9 have givet et noget større Foder, end Køerne have kunnet betale, idet det for Vurderingen af alle Tallene maa erindres, at Halmen ikke er inddraget i Beregningen.

Nr. 10, der for to Aar siden fik Kælvningen slemt i Uorden, er nu atter bleven ret godt stillet og ses at have produceret Mælken meget billigere end de foregaaende Aar. — Atter og atter viser det sig, at man skal være forsigtig med at give et for stort Foder i Forhold til Køernes Malkeevne, og at dette særlig gjælder i Tilfælde af, at der er mange Overløbere.

I Tabel III er der gjort Rede for Sommerfodringen og Udbyttet af denne. — I de fleste Kostalde længtes man meget efter Foraaret. Nr. 3 f. Ex. skriver, at han maatte kjøbe meget Halm, og han slog dog Køerne paa Græs allerede 4de Maj. — Det var vistnok ret almindeligt, at Kvæget kom ud temmelig tidlig, inden Græsset havde faaet en passende Størrelse, og fra enkelte Egne omtales det, at hvor man kunde vente med at sætte Køerne ud, til der var rigeligt Græs, dér vedblev der at være ganske godt Forslag i det, medens de Landmænd paa Egnen, der bandt først ud, vedblev længe kun at have sparsom Græsning. Nr. 1 lod først Køerne komme ud den 27de Maj.

Senere paa Sommeren vedblev Forholdene at være ret forskjellige i Landets forskjellige Egne. — Enkelte, som f. Ex. Nr. 8, der har en lav Ejendom, havde rigelig Græsning; men de fleste Steder maatte der staldfodres en Del af Sommeren, om end Aaret var ret frugtbart. Og

Nr. 15 skriver saaledes, at han manglede hverken Regn eller Varme, og dog var der stadig kun smaat med Græs, fordi dette var tyndt formedelst Udtørringen af Jorden Sommeren iforvejen. — Flere Korrespondenter meddele, at første Aars Græsmarken var tarvelig.

Under disse Forhold blev Mælkeudbyttet gjennemgaaende ikke stort. En meget begrænset Mængde Rodfrugter, Halm og Hø havde foranlediget, at der var fodret smaat nok Vinteren igjennem, og hvor Græsningen derefter ogsaa blev knap, blev Mælkeudbyttet ganske naturlig noget mindre end sædvanlig. — Flere Mælkerier fik ikke den Mælkemængde i Sommerens Løb, som man havde haabet, og Sommeren 1898 er endnu den bedste, Mælkerierne have haft.

Svineregnskabet er ligesom de nærmest foregaaende Aar samlet i Tabel IV a. — For hvert Halvaar er Mælk og Valle til Svinene ansat til Foderenheder paa den Maade, at Summen af Smørmængden, Ostemælken og Mælken til Kalve, Husholdning, Salg m. m. er trukken fra den til Smørproduktionen og Osteproduktionen anvendte Mængde Sødmælk, hvorefter Forskjellen, som udgjør Mængden af Skummetmælk og Kjærnemælk til Svinene er divideret med 6. Mængden af Valle er beregnet ved at formindske den samlede Mængde af Ostemælken med $^1/_5$ og derefter dividere med 12. — Da Kraftfoderenheden, som foran angivet, sættes til $4^1/_2$ Øre, beregnes altsaa Skummetmælken og Kjærnemælken uden Svind til $4^1/_2$ Øre for 6 Pd., medens Vallen beregnes til $4^1/_2$ Øre pr. 12 Pd. for 80 pCt. af den til Ostningen anvendte Mælkeblanding.

Tabel IV a viser, hvilket Udbytte de forskjellige Gaarde have haft af Svineholdet, naar Mælk og Valle beregnes, som foran anført, og Kraftfoderet sættes til $4^1/_2$ Øre pr. Pd. — Flere af Korrespondenterne skrive, at Udbyttet vilde være bleven bedre, hvis ikke Svinene havde lidt af Stivsyge om Vinteren, og Nr. 10, der har maattet nøjes med den mindste Salgspris, 23 Øre i Gjennemsnit for

Tabel III. Sommerfodring og Mælkeri-

Mælkeriernes Nr.	Koholdets Størrelse	Antal Græsdage	Produktion pr. Ko						Mælkeforbrug		Salgspris i Kr. pr. 100 Pd.		
			Pd. Mælk	Pd. Smør	Pd. frisk Ost	Solgt Pd. sk. Mælk	Pd. sk. Mælk til Kalve og Husholdn.	Foderenheder til Svinene	til 1 Pd. Smør	til 1 Pd. frisk Ost	Smør	Ost	Skummet Mælk
1	110	124	2016	79	68	»	232	173	25.3	13.5	96.14	16.00	»
2	151	153	2680	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
3	55.7	100	1998	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
4	102	98	2411	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
5	32.9	154	2976	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
6	46	141	2065	78	»	»	348	270	26.1	»	93.19	»	»
7	277	148	2527	95	35	454	579	181	26.0	12.7	93.42	13.67	1.00
8	50	150	2084	88	23	»	547	252	24.7	10.8	93.80	13.00	»
9	162	146	1792	66	51	30	465	117	25.4	13.4	94.03	12.00	1.00
10	75	145	1582	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
11	220	134	2440	85	84	8	401	210	27.4	13.7	93.90	21.40	1.50
12	162	140	2140	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
13	315	118	1470	55	22	9	395	117	25.4	17.5	95.19	14.00	2.00
14	109	141	2383	»	»	»	»	»	27.2 *	14.1 *	90.29	19.85	1.30
15	35	168	2257	78	65	43	773	128	28.7	14.8	92.20	18.50	»

*) Gjennemsnit for hele Aaret.

udbytte paa 15 Gaarde i 1900.

Foder pr. Ko				Mælkerisystem	Anmærkning	Sommeren 1899	
Pd. Kraftfoder	Pd. Kløverhø	Pd. Enghø	Tdr. Land Græsareal			Mælkeudbytte Pd. pr. Ko	Mælkeforbrug til 1 Pd. Smør
182	218	73	c. 0.8	Alfa-Pony-Separator	60 Køer paa Stald $^{29}/_{7}$-$^{28}/_{8}$	1912	25.3
62	»	»	c. 1.3	Andelsmælkeri	Kraftfoderet paa Marken	1949	»
105	»	»	c. 0.6	Andelsmælkeri	Staldfodr.$^{26}/_{5}$-$^{31}/_{5}$ og $^{29}/_{6}$-$^{9}/_{8}$	2022	»
150	37	»	c. 0.8	Fællesmælkeri	Staldfodrinng $^{14}/_{6}$-$^{19}/_{7}$	2601	»
»	»	»	c. 1.0	Fællesmælkeri	Tilstrækkelig Græsning	2877	»
22	»	»	c. 0.7	Alfa-B-Separator	Staldfodring $^{1}/_{7}$-$^{21}/_{7}$	2040	27.0
340	»	360	—	Alfa-Separator	Staldfodr. $^{1}/_{5}$-$^{7}/_{5}$ og $^{2}/_{10}$-$^{31}/_{10}$	2376	25 5
48	»	»	—	K. & H.s Centrifuge	Rigelig Græsning	1959	26.0
47	60	»	c. 0.8	Alfa-Separator	80 Køer indb. $^{25}/_{9}$, Rest. $^{17}/_{10}$	1545	27.5
63	»	67	c. 1.3	Andelsmælkeri	Staldfodring $^{13}/_{7}$-$^{3}/_{8}$	1638	»
516	214	»	c. 1.0	B. & W.s Centrifuge	Staldfodr. $^{1}/_{5}$-$^{19}/_{5}$ og $^{1}/_{10}$-$^{31}/_{10}$	—	—
402	185	»	c. 1.1	Fællesmælkeri	Staldfodring $^{10}/_{7}$-$^{21}/_{7}$	2081	»
58	444	32	c. 0.7	Alfa-Separator	Staldfodring $^{18}/_{7}$-$^{8}/_{8}$	2007	24.8
385	78	78	—	Alfa-Pony-Separator	Staldfodring $^{19}/_{7}$-$^{1}/_{8}$	2359	27.2
»	»	»	c. 1.5	Bøtter og Is	Græsset tyndt	2085	28.5

Tabel IV a. Svineregnskabet.

Mælkeriernes Nr.	Antal Køer	Solgt og forbrugt Pd. levende Svin pr. Ko	Salgspris pr. Pd. levende Vægt Øre	Indtægt ved Salg af Grise pr. Ko Kr.	Ialt Indtægt af Svinene pr. Ko Kr.	Foderenheder i Mælk og Valle pr. Ko	Pd. Kraftfoder til Svinene pr. Ko	Svinefoderets Værdi pr. Ko Kr.	Indtægten af Svinene med Fradrag af Foderets Værdi Kr. pr. Ko
1	116	222	—	÷ 2.70	—	445	647	49.14	—
2	154	150*	41.32*	»	61.98	189	738	41.72	20.26
3	59	295	25.36	23.25	108.06	302	1112	63.63	44.44
4	102	103*	36.00*	1.65	38.73	128	547	30.38	8.35
5	34.4	159	27.40	0.70	44.27	—	—	36.16	8.11
6	48	302	23.20	»	70.06	663	479	51.39	18.67
7	277	182	28.20	÷ 0.75	50.57	315	757	48.24	2.33
8	49	191	29.40	»	56.15	505	471	43.92	12.23
9	173.5	392	27.23	»	106.74	352	1483	82.58	24.16
10	77.5	176	23.00	»	40.48	**	450	—	—
11	222.5	279	29.50	0.16	82.47	422	832	56.43	26.04
12	171	354	24.60	0.74	87.82	574	1258	82.44	5.38
13	315	158	27.38	»	43.26	341	564	40.73	2.53
14	109	264	28.02	÷ 5.72	68.25	266	1188	65.43	2.82
15	35.5	253	27.80	»	70.33	297	663	43.20	27.13

*) slagtet Vægt.
**) kan ikke opgives.

hele Aaret pr. Pd. levende Vægt, skriver, at det jo ikke er meget, men først paa Aaret var han nede paa 19—21 Øre pr. Pd., fordi han paa Grund af Rødsyge og Stivsyge maatte sælge Svin, der ikke havde den forlangte Slagterivægt.

Hen paa Foraaret bleve Svinepriserne gode, og de holdt sig gode hele Sommeren igjennem, saaledes at Aarets Gjennemsnitspris kun kom til at staa tilbage for de i denne Henseende bedste Aar 1892—94.

Danmarks Overskuds-Udførsel af:

	Levende Svin	Flæsk og Skinker
	Stkr.	Pund
1880-85 gjennemsnitlig	257,600	15,376,400
1885-90 —	117,729	46,340,000
1890-95 —	141,132	77,754,091
1895-96.....	3,262	139,756,480
1896-97.....	÷ 2,616	125,026,705
1897-98.....	43	111,330,647
1898-99.....	÷ 70	135,608,032
1899-00.....	÷ 59	133,041,911

Overskudsudførselen af Flæsk og Skinker ses af hosstaaende Tabel sidste Aar at have været omtrent af samme Størrelse som det foregaaende Aar og kun at staa tilbage for Aaret 1895—96. Og Tabellen viser tillige paa en let overskuelig Maade, hvorledes Exporten af levende Svin er ophørt og først delvis — senere ganske er bleven erstattet med Export af Slagteriprodukter.

Indførselen til England i de sidste 4 Kalenderaar er opført i den følgende Tabel. Ogsaa her ses Tilførselen fra Danmark at have været mindre i Aaret 1900 end i 1899; men det er værd at lægge Mærke til, at Værdien er stegen fra 2,946,000 Lst. i 1899 til 3,059,000 Lst. i 1900,

Indførselen til England.

	1897	1898	1899	1900
	Cwts. à $101^1/_2$ d. Pd.	Cwts. à $101^1/_2$ d. Pd.	Cwts. à $101^1/_2$ d. Pd.	Cwts. à $101^1/_2$ d. Pd.
Danmark	1,026,552	1,017,520	1,210,612	1,094,626
Kanada	290,283	535,879	453,773	529,364
Forenede Stater.	3,592,635	4,087,389	4,088,546	3,956,537
Andre Lande...	95,445	70.534	51,652	60,221
Ialt...	5,004,915	5,711,322	5,804,583	5,641,248

eller mere end nogensinde tidligere, — og efterhaanden som de mange forskjellige Andelsslagterier have haft Generalforsamlinger, har det ogsaa vist sig, at de gjennemgaaende have haft et godt Aar og have givet et særdeles tilfredsstillende Resultat.

Udbyttet af Osteproduktionen, Skummetmælk, Kjærnemælk og Valle paa de 15 Gaarde er der gjort Rede for i Tabel IV b. — Nr. 7 sælger en forholdsvis betydelig Del Skummetmælk til Bagerne i den nærmeste Kjøbstad, som hver Dag afhente Mælken paa Gaarden; men iøvrigt er Salget af Skummetmælk og Kjærnemælk ikke af nogen synderlig Betydning, — Størsteparten anvendes i Husholdningen, til Kalve og Svin samt i lille, men dog tiltagende Mængde til Høns.

Tabellen viser, at det kun er hos Nr. 1, 9, 11 og 14, at der laves over 100 Pd. Ost pr. Ko. — Nr. 11 har i en længere Aarrække haft samme Mejerske og har hver Sommer anvendt en Del Sødmælk ved Ostelavningen; nu skriver han, at han fra 1ste Novbr. 1900 har solgt sin Mælk, fordi hans Mælkeri ikke længere var tidssvarende, og han stod overfor Nødvendigheden af at skulle anvende en temmelig betydelig Sum paa at rekonstruere det. — Omtrent saaledes er det jo gaaet paa

Tabel IV b.

Udbyttet af Osteproduktion, Skummetmælk, Kjærnemælk og Valle 1899—1900.

Mælkeriernes Nr.	Antal Køer	Osteproduktion pr. Ko		Skummetmælk pr. Ko		Foderenheder i Mælk og Valle til Svinene pr. Ko	Værdi af Mælk og Valle til Svinene pr. Ko Kr. Øre	Udbytte af Ost, Skummetmælk, Kjærnemælk og Valle pr. Ko Kr. Øre
		Pd. frisk Ost	Kr. Øre*)	Salg Kr. Øre	til Kalve og Husholdning Kr. Øre**)			
1	116	179	22.88	0.46	8.15	445	19.03	50.52
2	154	»	»	»	»	189	8.51	—
3	59	»	»	»	»	302	13.59	—
4	102	»	»	»	»	128	5.76	—
5	34.4	»	»	»	»	—	—	—
6	48	»	»	»	12.28	663	29.84	42.12
7	277	53	5.96	7.79	11.59	315	14.18	39.52
8	49	42	4.84	»	13.69	505	22.73	41.26
9	173.5	129	13.92	0.75	11.68	352	15.84	42.19
10	77.5	»	»	»	»	»	»	—
11	222.5	161	27.04	0.28	11.52	422	18.99	57.83
12	171	»	»	»	»	574	25.83	—
13	315	82	10.36	0.48	10.05	341	15.35	36.24
14	109	271	46.91	0.71	13.07	266	11.97	72.66
15	35.5	87	14.62	0.43	18.20	297	13.37	46.62

*) Hvor Ostens Svind ikke er opgivet, er beregnet 10 pCt. for frisk og 20 pCt. for lagret Ost.

**) Den skummede Mælk til Husholdningsbrug, Kalve m. m. beregnes til 1 Øre pr. Pd.

mange af Landets større Gaarde, og Osteproduktionen er samtidig lidt efter lidt bleven overflyttet fra Herregaardene til nogle af Fælles- og Andelsmælkerierne, hvor man har erhvervet sig mere saavel faglig som stedlig Erfaring i Osteproduktionen, og hvor det økonomiske Udbytte kan være ret tilfredsstillende.

Overskuds-Indførselen af Ost her til Landet, der i de sidste ti Aar er stegen fra 1 Million Pund til over 2 Millioner Pund, og som forrige Aar beløb sig til lidt over $2^1/_4$ Million Pund, har sidste Aar kun været 2,110,827 Pd. — Denne Nedgang er maaske en Tilfældighed, men der er dog Mulighed for, at den skyldes den Omstændighed, at mange store Mælkerier i det sidste Par Aar have produceret Ost af Centrifugemælk med større eller mindre Tilsætning af Sødmælk eller endog Ost af næsten alene Sødmælk, og at disse danske Varer nu i ret stor Udstrækning finde Afsætning saavel i Kjøbenhavn som i Provinsbyerne. — Priserne paa gode Skummetmælksoste saavel som paa de federe Ostesorter vare ret tilfredsstillende i Vinterhalvaaret og først paa Sommeren, men mod Slutningen af Aaret kom Salget til at gaa noget mindre livligt.

Mælkeriernes Aarsregnskaber ere opgjorte i Tabellerne V og VI ved Sammendragning af Tallene i de foregaaende Tabeller. — For Sammenligning med de tidligere Aar maa det bemærkes, at ligesom i de fire nærmest foregaaende Aar er Regnskabet over Svineholdet holdt for sig selv, saaledes at Kraftfoderet til Svinene ikke kommer til at indgaa i Aarsopgjørelsen, lige saa lidt som Indtægten eller Tabet af Svineholdet, der er opført i Tabel IV a.

I Tabel V er Opgjørelsen udført saaledes, at Tallene i Rubrikken »Produktionens Værdi med Fradrag af Foderets Værdi« angiver Udbyttet for Halm og Sommergræsning, idet Gjødningens og Kalvenes Værdi samt alle Udgifter til Lønninger m. m. holdes ude af Be-

tragtning. — Af de 15 Gaarde ses 10 at være over 100 Kr. pr. Ko.

I Tabel VI er der opgjort, til hvilken Værdi 1 Pd. Mælk er udbragt. — Sammenligning mellem Gaardene indbyrdes og mellem de forskjellige Aar bør her imidlertid kun finde Sted under Hensyntagen til, paa hvilke Gaarde og i hvilke Aar de paagjældende Korrespondenter selv have oparbejdet Mælken til Smør og Ost, saaledes at de anførte Tal ere Bruttopriser, hvorfra alle Driftsudgifterne til Arbejdsløn, Brændsel, Inventar, Dritler m. m. maa trækkes, medens de opførte Tal for andre Gaarde ere Nettopriser, der ere opnaaede ved Mælkens Levering til eller hyppigst Afhentning fra Fælles- og Andelsmælkerier.

Med nogle Afvigelser ses Mælken i 1900 at være udbragt i omtrent samme Pris som i 1899 og gjennemgaaende til en bedre Pris end de tre foregaaende Aar. — Aarsagen til dette Resultat er for 1900 ligesom for 1899 fortrinsvis at søge i den bedre Smørpris, der er opnaaet i de to sidste Aar. — Af Tabellen over Grosserersocietetets Topnotering (Side 215) ses Gjennemsnitsprisen for Aaret 1899—1900 at have været 95.5, medens den 1898—99 var 95.65 og det foregaaende Aar kun 88.1, hvortil maa bemærkes, at de noterede Priser nu gjennemgaaende svare ret godt til de virkelig betalte Priser for Hovedmængden af det danske Smør, medens der for nogle Aar siden var en Del Smør, som ikke opnaaede at faa de noterede Toppriser.

Som en Mærkelighed maa det fremhæves, at Gjennemsnitsprisen i Sommerhalvaaret 1900 var 95.2 og i Vinterhalvaaret 95.7, altsaa meget nær ens, medens Vintersmørret jo plejer at blive ofte ikke lidt bedre betalt end Sommersmørret. Hvorvidt dette vil gjentage sig er maaske tvivlsomt, men der er dog Grund til at antage, at det ikke er nogen ren Tilfældighed; thi det fremgaar af Tabellen over Englands Indførsel af Smør (Side 216), at de australske Kolonister, altsaa Producenter paa den sydlige Halvkugle, nu levere en stigende Smørmængde,

Tabel V. Mælkeriernes

Mælkeriernes Nr.	Koholdets Størrelse	Antal Dage*)	Opfodret pr. Ko, alt reduceret til Pd. Kraftfoder				Produceret pr. Ko					
			Pd. Kraftfoder	Pd. Hø, Roer etc.	Ialt Pd.	Værdi Kr. Øre	Pd. Mælk	Pd. Smør	Pd. frisk Ost	Sk. Mælk anv. Pd. til Salg	Sk. Mælk anv. Pd. til Kalve og Husholdn.	Foderenheder til Svinene
1	116	365	1268	723	2391	111.88	5391	208	179	46	815	445
2	154	373	955	1791	2746	128.97	5909	»	»	»	»	»
3	59	365	904	892	1796	81.08	4887	»	»	»	»	»
4	102	365	1453	790	2243	110.72	6010	»	»	»	»	»
5	34.4	365	1165	638	1803	87.87	5831	»	»	»	»	»
6	48	398	1362	547	1909	91.53	5465	196	»	»	1228	663
7	277	365	1168	1511	2679	123.87	4589	171	53	779	1159	315
8	49	368	615	1117	1732	80.50	4737	184	42	»	1369	505
9	173.5	389	930	2005	2935	138.90	4886	175	129	75	1168	352
10	77.5	347	1279	919	2198	102.51	4815	»	»	»	»	»
11	222.5	365	1337	1050	2387	115.53	5235	187	161	19	1152	422
12	171	365	1490	936	2426	117.47	4482	»	»	»	»	»
13	315	365	1239	1145	2384	110.92	4204	152	82	24	1005	341
14	109	365	1566	704	2270	110.22	5003	162	271	—	1307	266
15	35.5	365	918	560	1478	69.32	4650	155	88	43	1820	297

*) »Antal Dage« vedkommer særlig Fodringen, og hvor intet andet er opgivet, er der regnet fra Indbindingsdag til Indbindingsdag eller fra 1. Novbr. til 31. Oktbr.

Aarsregnskab.

Produkternes Værdi				Produktionens Værdi m. Fradrag af Foderets Værdi	Kvægrace	Mælkerisystem	Tillagt og fedet Ant. Kalve
Smør Kr. Øre	Sødmælk ej anv. til Smør og Ost à $4^1/_2$ Øre pr. Pd.	Ost, skum. Mælk, Kjærnem. og Valle Kr. Øre	Ialt Værdi Kr. Øre				
196.69	2.88	50.52	250.09	138.21	Jydsk	Alfa-Pony-Separator	24
»	»	»	238.13	109.16	Rødt dsk. Malkekv.	Andelsmælkeri	25
»	»	»	187.17	106.09	do.	Fællesmælkeri	7
»	»	»	230.18	119.46	do.	Fællesmælkeri	—
»	»	»	218.41	130.54	do.	Fællesmælkeri	9
173.32	2.84	42.12	218.28	126.75	do.	Alfa-B-Separator	12
159.54	8.42	39.52	207.48	83.61	Jydsk og Rødt dsk.	Alfa-Separator	73
169.52	÷1.67*	41.26	209.11	128.61	Jydsk	K. & H.s Centrifuge	26
162.95	12.96	42.19	218.10	79.20	Rødt blan. Malkek.	Alfa-Separator	87
»	»	»	193.56	91.05	Jydsk	Andelsmælkeri	15
175.09	÷0.23**	57.83	232.69	117.16	Rødt dsk. Malkekv.	B. & W.s Centrifuge	106
»	»	»	174.80	57.33	do.	Fællesmælkeri	—
145.21	8.51	36.24	189.96	79.04	do.	Alfa-Separator	—
150.33	—	—	231.64	121.42	do.	Alfa-Pony-Separator	—
140.91	6.63	46.62	194.16	124 84	Jydsk	Bøtter og Is	15

*) Der blev i Aarets Løb kjøbt lidt fremmed Mælk.
**) Lidt Mælk fra nogle Fedekøer er indgaaet i Smørproduktionen.

Tabel VI.

Opgjørelse af den Værdi, hvortil 1 Pd. Mælk er udbragt.

Mælkeriernes Nr.	Produktionens Værdi pr. Ko				Pd. Mælk pr. Ko	1 Pd. Mælk er udbragt i Øre					
	Smørudbytte Kr. Øre	Ost skum. Mælk Kjærnem. og Valle Kr. Øre	Værdien af Sødm. ej anv. til Smør og Ost à $4^1/_2$ Ø. pr. Pd.	Ialt Kr. Øre		1900	1899	1898	1897	1896	1895
1	196.69	50.52	2.88	250.09	5391	4.64	4.34	3.98	4.02	4.17	4.54
2	»	»	»	238 13	5909	4.03*	4.56*	4.06*	4.19*	4.20*	»
3	»	»	»	187.17	4887	3.83*	3.64*	3.47*	3.69*	3.47*	3.43*
4	»	»	»	230.18	6010	3.83*	4.15	3.77	3.92	4.07	4.01
5	»	»	»	218.41	5831	3.78*	3.73*	3.74	3.97	4.20	4.53
6	173.32	42.12	2.84	218.28	5465	3.99	4.20	3.98	4.03	3.98	4.43
7	159.54	39.52	8.42	207.48	4589	4.52	4.60	4.40	4.09	3.98	3.95
8	169.52	41.26	÷1.67	209.11	4737	4.41	4.39	4.19	4.36	4.17	4.30
9	162.95	42.19	12.96	218.10	4886	4.46	4.22	4.12	4.28	4.34	4.30
10	»	»	»	193.56	4815	4.02*	3.32**	3.89**	4.21	4.39	4.27
11	175.09	57.83	÷0.23	232.69	5235	4.44	—	3.99	4.14	4.29	4.17
12	»	»	»	174.80	4482	3.90*	3.79*	4.22	4.28	4.44	4.37
13	145.41	36.24	8.51	189.96	4204	4.52	4.56	4.31	4.23	4.57	4.46
14	150.33	—	—	231.64	5003	4.63	4.30	4.39	4.53	4.14	4.09
15	140.91	46.62	6.63	194.16	4650	4.18	4.05	3.86	4.02	3.97	4.23

*) Nettopris ved Levering til Andelsmælkeri eller Fællesmælkeri.
**) Hvortil kommer Part i Andelsmælkeriets »Overskud«.

Grosserersocietetets Topnotering.

Gjennemsnitspris i Øre pr. Pd.

	1895-96	1896-97	1897-98	1898-99	1899-1900
November.....	98.5	98.0	97.3	99.0	101
December.....	96.0	100.0	96.8	104.0	104
Januar.....	97.0	98.5	92.5	96.0	98
Februar	97.8	93.8	94.0	95.0	94
Marts.....	92.8	89.0	92.0	95.6	89.6
April	81.0	83.4	84.8	87.5	88
Maj	76.4	79.5	77.5	81.3	87.2
Juni.....	79.5	79.5	76.0	81.4	92
Juli.....	83.6	82.0	74.3	87.5	92
August.....	98.0	88.3	80.0	100.2	100.8
September.....	96.5	96.0	91.6	110.5	99
Oktober	103.8	93.0	99.5	110.3	100.8
Gjennemsnit for hele Aaret ...	91.6	90.1	88.1	95.65	95.5

medens Sverrig, Tyskland og Frankrig have mindre og mindre Smør at undvære, og Størrelsen af Tilførselen fra Nordamerika gaar snart op og snart ned. — Det australske Sommersmør trykker ved sin Mængde Prisen paa vort Vintersmør, medens vi om Sommeren kun i mindre Grad ere generede af Antipoderne, for hvem det næppe nogensinde vil betale sig at lave Vintersmør, naar vi have Sommer, men for en Del er der jo Mulighed for, at Smør kan opbevares i Kjølerum og bringes paa Markedet, naar Tiden findes mest gunstig for Salg.

Idet der iøvrigt angaaende Smørhandelen og Smørexporten her kan henvises til Afhandlingen om »Danmarks Smørexport 1899—1900« i Tidsskriftets 12te Hæfte for 1900, skal endnu kun paapeges, at i omstaaende Tabel over Englands Indførsel er Rusland nu for første Gang opført som selvstændig Leverandør af Smør. Af hvor stor Betydning Rusland vil blive for os

som Konkurrent paa det engelske Smørmarked, derom ere Meningerne delte; men foreløbig er det en Kjendsgjerning, at kjøbenhavnske Smørgrosserere ere stærkt interesserede i saavel den finske som den østersøiske og sibiriske Smørexport.

Englands Indførsel af Smør i Cwts.

(101.6 Pd. dansk.)

Fra	1896	1897	1898	1899	1900
Rusland.....	.....	.....	.....	.....	209,738
Sverrig.....	328,829	299,214	294,962	245,509	196,041
Danmark.....	1,228,784	1,334,726	1,465,030	1,430,052	1,486,342
Tyskland.....	107,825	50,761	41,231	36,953	36,042
Holland.....	234,469	278,631	209,324	384,810	282,805
Frankrig.....	467,602	448,128	416,821	353,942	322,048
N. S. Wales.....	7,777	23,835	34,391	43,561	81,436
Victoria.....	154,885	169,075	124,223	211,744	264,603
New-Zealand.....	56,370	76,522	69,949	111,639	163,871
Kanada.....	88,357	109,402	156,865	250,083	138,313
Forenede Stater..	141,553	154,196	66,712	159,137	56,046
Andre Lande.....	226,287	272,311	269,585	262,331	141,231
Ialt...	3,037,718	3,217,801	3,209,093	3,389,851	3,378,516

Til Sammenligning med de i Tabel VI opførte Resultater for Værdien af 1 Pd. Mælk paa nogle Herregaarde i Landets forskjellige Egne, skal her endvidere, ligesom tidligere Aar, meddeles Uddrag af Aarsregnskaberne paa et Par Andelsmælkerier. — Hosstaaende meddeles Udgifter og Indtægter paa det samme mønsterværdige jydske Andelsmælkeri, der omtaltes i Beretningerne for Aarene 1894, 95 og 96 samt 1898 og 99. Der er i Tidsrummet 3die Novbr. 1899—2den Novbr. 1900 modtaget 5,822,391 Pd. Mælk, hvoraf 723,622 Pd. nymalket Mælk er anvendt ved Ostelavningen. — Mælke-

Udgifter

paa et jydsk Andelsmælkeri.

	Ialt Kr.	Øre pr. 1000 Pd. Mælk
Kjørsel af Mælk	6,048.47	103.89
Lønninger	4,500.00	77.29
Kul	2,798.06	48.06
Is	57.00	0.98
Bødkerarbejde og Pergament	462.68	7.94
Olie	154.06	2.64
Salt, Farve, Løbe, Soda, Kalk m. m.	733.82	12.60
Vedligeholdelse af Bygninger og Udvidelse af Osteri	1,644.48	28.24
Vedligeholdelse af Inventar m. m.	3,590.13	61.66
Andre Udgifter	4,619.90	80.04
Renter og Afdrag paa Laan	1,106.86	19.01
Ialt...	25,715.46	442.35

Indtægter

paa et jydsk Andelsmælkeri.

192,816½ Pd.	Smør à 96.77 Øre	186,573.80 Kr.
158,359½ —	Ost	57,003.11 —
3,531,439 —	Skummetmælk og Kjærnemælk	35,314.39 —
1,901,186 —	Valle	3,019.33 —
Salg af Mælk og Fløde		802.12 —
Andre Indtægter		464.29 —
	Ialt...	283,177.04 Kr.

Der er ialt indvejet 5,822,391 Pd. Mælk, altsaa er Mælken udbragt i ... 4.864 Øre pr. Pd.
Der er udbetalt for Mælk 207,114 Kr. 64 Øre, altsaa .. 3.558 — —

Difference .... 1.306 Øre pr. Pd.
Driftsudgift ... 0.442 — —

Overskud... 0.864 Øre pr. Pd.

forbruget til 1 Pd. Smør, der i 1898 var 26.32 og 1899 26.24, har i 1900 været 26.34. Smørrets Gjennemsnitspris har været 96.77 Øre pr. Pd. — Der er solgt 78,000 Pd. Kvartsødmælksost og over 70,000 Pd. Gouda og Edamost, hvorimod der kun laves ren Centrifugemælksost i ringe Mængde.

Der er i Aarets Løb foretaget en betydelig Udvidelse af Bygningerne, og Prisen paa Kul har jo været højere end sædvanlig, saaledes at Driftsudgifterne have været større end de nærmest foregaaende Aar. Derfor er Nettoprisen, hvortil Mælken er udbragt, gaaet noget ned. Den har været 3.558 + 0.864 = 4.422 Øre, medens de tilsvarende Tal for 1899 vare 3.612 + 0.870 = 4.482 Øre. Men bemærkes maa det, at de anførte 4.422 Øre eller 17.69 Øre pr. Kande er en fuldstændig Nettopris, som de jydske Bønder have faaet for deres Mælk hjemme ved deres egen Dør. Nogen vil maaske indvende, at denne Pris fremkommer kun, fordi Centrifugemælken tages tilbage til 1 Øre pr. Pd.; men Sammenhængen er jo den, at Andelshaverne kun tage Mælken hjem, fordi de have Brug for den i Husholdningen og til Opdræt. De tage ikke mere hjem, end de have Brug for, men den maa de selvfølgelig betale. Man kan jo ikke sælge en Vare, i dette Tilfælde Skummetmælken i den nymalkede Mælk, og dog forlange selv at beholde den til fri Afbenyttelse.

Denne Bemærkning er det paa sin Plads her at gjøre for at belyse den Fejltagelse, der ofte bliver begaaet, naar der tales om, hvad Andelshavere faa for Mælken. Her er f. Ex. Regnskabet for et sjællandsk Andelsmælkeri med 767 Køer. Der er modtaget 3,862,251 Pd. Mælk, hvoraf der er solgt 153,441 Pd. Smør til en Gjennemsnitspris af 96.10 Øre pr. Pd. — Mælkeforbruget til 1 Pd. Smør har været 25.10 og Driftsudgifterne med Renter og Afdrag have ialt været 411.50 Øre pr. 1000 Pd. Mælk eller 10.7 Øre pr. Pd. Smør. Gjennemsnitlig er derved Smørret i 1 Pd. Mælk betalt Andelshaverne med en Nettopris af 3.42 Øre, hvorhos de have faaet 95 pCt. Skummetmælk og Kjærnemælk gratis tilbage i Forhold

til den leverede Sødmælk. — Sættes den tilbageleverede Mælk til 1 Øre pr. Pd. her ligesom ved det jydske Mælkeri, have de sjællandske Andelshavere faaet Mælken betalt med 3.42 + 0.95 Øre = 4.37 Øre pr. Pd. eller 17.48 Øre pr. Kande. At sige, at de kun have faaet 4 × 3.42 = 13.68 Øre pr. Kande i Betaling for deres Mælk er galt. Og i de fleste mindre Landbrug, hvor der er forholdsvis megen Anvendelse for Skummetmælk og Kjærnemælk, er det ingenlunde for højt at sætte den til 1 Øre pr. Pd., naar dens Næringsværdi tages i Betragtning, særlig i Sammenligning med hvilke som helst andre Fødemidlers Næringsværdi.

Hvad iøvrigt Udviklingen i det danske Mælkeribrug angaar, saa er det glædeligt at kunne fremhæve, at der i Aaret 1900 i overordentlig Grad er bleven en almindelig Interesse vakt for Malkningsarbejdet. Længe har der været talt og skrevet om her hen hørende Forhold, uden at Tingene ere blevne i væsentlig Grad forbedrede, men nu synes der virkelig at være naaet et betydeligt Fremskridt. Dette skyldes fortrinsvis en enkelt Mand, nemlig Dyrlæge Hegelund, der i mange Aar har virket som Dyrlæge og Formand for et Andelsmælkeri i Aarhus-Egnen, og som nu er bleven antaget af de forenede jydske Mejeriforeninger som Konsulent for at kunne anvende hele sin Tid og Arbejdskraft i Malkningssagens Tjeneste. Han er nu knyttet til Ladelund Mælkeriskole og virker ved Afholdelse af Foredrag i alle Landets Egne, og derhos leder han Undervisningen ved Malkekursus paa Ladelund. Disse sidste have en Varighed af 6 Dage. De ere stærkt besøgte af Gamle og Unge, Mænd og Kvinder, og de have allerede fundet Efterligning paa flere Steder i Landet, hvor der nu fra Tid til anden holdes Malkekursus med Foredrag og Indøvelse af god Malkning enten paa Landbrugsskoler eller omkring i Landsbyerne.

Det er særlig Betydningen af god og kraftig Malkning og omhyggelig Renmalkning, som Dyrlæge Hegelund søger at lære sine Elever og sine mange Tilhørere;

men samtidig lærer Folk, at Lys og frisk Luft bør have rigelig Adgang til Stalden, at denne bør kalkes, at Køerne bør bindes saaledes, at de kunne holdes rene, og at der bør benyttes særlige Malkedragter, der regelmæssig vadskes m. m. m. — Gaardmandskoner og voxne Gaardmandssønner tage paa Malkekursus for derefter at forestaa Malkningen i Hjemmet og faa denne bedre udført, end det hidtil har været Tilfældet, og der er ingen Tvivl om, at ved Siden af Kontrolforeningernes Virksomhed kan denne Interesse for Malkningsarbejdet bidrage meget til, at man i større og mindre Landbrug faar mere Kjendskab til de enkelte Køer, at Fodringen og hele Mælkeproduktionen bliver ledet med større Omhu og Økonomi, og at der vil blive leveret renere og bedre Mælk til Mælkerierne.

Paa flere Herregaarde er man kommen i Gang med at malke tre Gange daglig, og nogle Steder udføres Arbejdet nu paa Akkord. — Korrespondent Nr. 2 skriver saaledes, at hvad Malkningsspørgsmaalet angaar, da kan han ikke sige andet efter i 3 Fjerdingaar at have malket paa Akkord, end at baade han og Malkepersonalet er lige vel fornøjet dermed. — Da det var noget helt nyt der paa Egnen, i hvert Fald paa de større Gaarde, var der i Begyndelsen nogle Vanskeligheder at overvinde. Den daglige Mælkemængde gik strax 3—400 Pd. op, da der blev begyndt at malke 3 Gange daglig; men da der var gaaet c. 14 Dage vare Malkekonerne blevne utilfredse, og Korrespondenten opgav derfor den tre Gange daglige Malkning. Mælkemængden gik imidlertid saa strax 400 Pd. ned, og Korrespondenten talte derfor igjen med Malkepersonalet, og Følgen blev, at der sluttedes Akkord om Malkningen for 25 Øre pr. 100 Pd. Mælk. — Siden er alt gaaet udmærket godt. Konerne tjene fra 1 Kr. til 1.20 Kr. daglig, og Korrespondenten mener at faa meget mere Mælk, idet han gjennemgaaende i de forløbne ni Maaneder har haft 10—15,000 Pd. Mælk mere af sine 150 Køer pr. Maaned end i de tilsvarende

Maaneder Aaret før, hvilket han alene tilskriver den bedre Malkning.

Endvidere meddeler Korrespondenten, at hvad Mælkens Fedme angaar, da kan intet bestemt Fremskridt konstateres, fordi han i flere Aar har leveret Mælken til Fælles- og Andelsmælkeri og først nu er kommen med i en Kontrolforening og ligeledes først nu er begyndt at faa Afregning fra Mælkeriet efter Fedtindhold; men hans Mælk viser sig nu i hvert Tilfælde at være ikke saa lidt over Middelfedtprocenten. — Malkningen er ordnet saaledes, at hver Malker har sine bestemte Køer, og Køerne fordeles, efterhaanden som de kælve, i Hold til de forskjellige Malkere, saaledes at det er tilfældigt, hvilke Køer der tilfalde de forskjellige Koner, og Misfornøjelse eller Misundelse bliver saaledes undgaaet. Hver Malker har sine Transportspande at fylde Mælken i, og disse vejes hver for sig efter hver Malkning, saaledes at hver Malker ved Ugens Slutning kan faa udbetalt sine 25 Øre pr. 100 Pd. Mælk.

Om Sommeren, naar Køerne ere paa Græs, tøjres hver Malkers Køer samlede, og Mælkeribestyreren kjører Transportspandene omkring til Holdene og samler dem sammen igjen efter Malkningen. Mælkeribestyreren, der er en gift Mand, faar i Løn og Kostpenge 10 Øre pr. 100 Pd. Mælk, og Korrespondenten mener ved denne Akkordmalkning at være kommen i et godt Spor, idet saavel Mælkeribestyreren som Malkerne ere interesserede i at fremskaffe den størst mulige Mælkemængde, og han skriver, at det ikke er umuligt, at Røgterne burde lønnes i samme Forhold. Han fremhæver, at det er af ikke ringe Betydning, at dersom en Kone en enkelt Dag har Forfald, have de andre som Regel ikke noget imod at malke et Par Køer mere, idet der derved jo fyldes mere Mælk i deres Spande, og han paastaar, at han i de tre Fjerdingaar ikke en eneste Gang har faaet det Bud, som tidligere ofte forbitrede Tilværelsen for ham, at nu mangler der en Kone til at malke.

Ganske vist koster denne Akkordmalkning noget

mere i Arbejdsløn. Korrespondenten har tidligere givet mellem 16 og 1700 Kr. for Malkningen af 150—160 Køer, og nu bliver det 22—2300 Kr., men det er hans fulde Overbevisning, at de 600 Kr. er udmærket anvendt. — Han slutter med at meddele, at der nu er flere Gaarde paa Egnen, hvor Malkningen ordnes paa samme Maade, og hidindtil har man overalt været godt fornøjet med Forandringen.

Ordningen af denne Akkordmalkning gives der her en saa indgaaende Omtale, fordi Malkningen jo ofte har været vanskelig at faa udført godt, særlig paa Herregaardene, og det derfor maa være af Interesse for Tidsskriftets Læsere at blive bekjendt med foranstaaende Exempel. — Der kan nævnes flere andre, men det her anførte synes at være et af dem, der lettest maa kunne efterlignes, og særlig maa det fremhæves, at Tilfredsheden her er gjensidig. Personalet faar en væsentlig bedre Løn, og Husbonden faar med mindre Bryderi en betydelig større Mælkemængde.

Hesteavlen i 1900.

Af Statskonsulent *J. Jensen.*

Til en Oversigt over Hesteavlen i 1900 knytter sig ganske naturligt Tanken om en Oversigt over Hesteavlen her i Landet i det nu forløbne Aarhundrede. Men Pladsen her tilsteder ikke en saadan historisk Fremstilling, og der kan derfor kun blive Tale om at kaste Strejflys over enkelte Forhold i visse Perioder, for saa vidt dette staar i nærmere Forbindelse med det foreliggende Emne.

Det forløbne Aar maa kaldes et rigtig godt Aar for Hesteavlen i alle Maader. Den Opgang i Forbrug og Pris, som den fransk-tyske Krig foranledigede for en Menneskealder siden, har holdt sig Aarhundredet ud, medens Konjunkturerne for andre Landbrugsprodukter have været vigende eller foranderlige. Det har været en Guldalder for vor Hesteavl! Der er i det forløbne Landbrugsaar udført 21,216 Heste, hvoraf 911 Føl, til en Værdi af 12—15 Mill. Kr., og der er indført 6016, hvoraf 31 Føl. Overskudsudførselen har altsaa udgjort 15,200 Stkr. I 1899 udførtes der 19,682 (1476 Føl) og indførtes 7558 med en Overskudsudførsel af 12,124.

Som en Slags Generalopgjørelse for Tiden fra 1864 fremsættes omstaaende en samlet Oversigt over Udførsel, Indførsel og Overskudsudførsel for 36 Aar, beregnet efter Landbrugsaaret (1. Oktober til 30. September). Og Aarhundredet ender med den største Udførsel og Overskudsudførsel, ligesom vi staa med det største Tillæg vi nogensinde har haft.

Oversigt over Udførsel, Indførsel og Overskudsudførsel.

Landbrugsaaret	Heste og Føl tilsam.			Landbrugsaaret	Heste og Føl tilsam.		
	Udført	Indført	Overskud		Udført	Indført	Overskud
1864—65	5661	2436	3225	1882—83	9200	6724	2476
65—66	11562	1570	9992	83—84	10904	4256	6648
66—67	7306	2137	5169	84—85	11191	3975	7216
67—68	7483	1961	5522	85—86	12341	2801	9540
68—69	8492	2299	6193	86—87	16466	3098	13368
69—70	13603	1518	12085	87—88	17632	4880	12752
70—71	19124	1753	17371	88—89	16967	6751	10216
71—72	12737	3380	9357	89—90	15043	5707	9336
72—73	9814	3960	5854	90—91	14925	9630	5295
73—74	6218	3531	2687	91—92	13007	7617	5390
74—75	6751	3226	3525	92—93	10793	5776	5017
75—76	5856	3347	2509	93—94	13225	4386	8839
76—77	7469	2235	5234	94—95	17466	5248	12218
77—78	12598	1748	10850	95—96	17729	6402	11327
78—79	12208	2534	9674	96—97	20101	5994	14105
79—80	13787	4236	9551	97—98	15996	6578	9418
80—81	11802	5517	6285	98—99	19682	7558	12124
81—82	11477	6897	4580	99—1900	21216	6016	15200

Hvad er nu Anledningen til den stærke Fremgang i Hesteforretningen, især i de senere Aar? Svaret herpaa maa da utvivlsomt blive det stadig voxende Forretningsliv — navnlig i Tyskland, vort Hovedmarked. Trods Overgangen til elektrisk Drift af de fleste Sporvejslinier, hvorved der er bleven en betydelig Hestekraft ledig, har Efterspørgslen været stigende paa danske Heste, hvorved Prisen er strammet. Som medvirkende Aarsag hertil kan nævnes Hesteknaphed i Amerika og den sydafrikanske Krig, der jo fra England har krævet en Mængde Heste, som skulle

erstattes. Der er ogsaa indført flere dertil, saavel fra Amerika som Europa, end tidligere, nemlig:

Fra	Nordamerika	30,380 Stkr.
—	Canada	2,976 —
—	andre Lande	18,431 —
		51,787 Stkr.

For det store Amerika er en Udførsel af c. 40,000 Heste jo en Bagatel, sammenlignet med 21,000 fra Danmark. Forholdene ere nu saaledes, at Amerikanerne ikke undersælge Europæerne, og for os er det et Held, at Tyskerne ikke rigtig synes om de amerikanske Heste.

Frygten for den elektriske Drift og Motorkjøretøjerne er forsvunden; det man har mest Grund til at frygte for Fremtiden er »daarlige Tider« og Protektionismen i Tyskland.

Vor Hesteomsætning er foregaaet for den allerstørste Del med Tyskland, idet det tager næsten alle vore Heste, saa er der solgt nogle faa Hundrede til Norge, noget lignende til Sverrig, ubetydeligt til England og enkelte Droskeheste til Paris i Anledning af Verdensudstillingen 1900. Indførselen foregaar stadig, særlig fra Rusland og Sverrig, dernæst fra Tyskland, hvorfra vi faa vore Luxusheste, Irland, hvor vi hente nogle Remonter, og Island.

Det er at notere, at Norge synes at skulle gaa over til at blive importerende og Sverrig i aftagende Grad exporterende, medens Rusland erstatter det resterende.

Vor Hesteavl er i rivende Fremgang, mulig stærkere end ønskeligt, thi Heste ere en meget ukurant Vare, hvis der skulde ske et Omslag, og Kvaliteten forbedres næppe i samme Forhold, som Tillægget forøges, idet Tilvæxten deri alene svarer til omtrent et Par Tusende Hopper aarlig, foruden alle dem, der medgaar til Erstatning. Kvalitetsforskjellen er jo større for Hestene end for noget andet landøkonomisk Produkt, saa Hestetillæg og Opdræt kan være meget lukrativ for én og give en anden stort Tab. Men selv om Hesteavl i sin Almindelighed er

lønnende, gjælder det dog formentlig den svære Avl. Uagtet det siges at være en Forretning, der gaar af sig selv, naar der blot er Føde nok til Raadighed, saa vil enhver, der har Spor af Forbindelse med Praxis, dog snart komme til at sande, at den ikke gaar lige godt for alle eller overalt. Kun hvor den drives dygtigt og ikke i større Stil, end at Følhopperne og Plagene fra 2—3 Aars Alderen kunne tjene Føden eller i det mindste den væsentligste Del deraf, er den absolut fordelagtig. Det er ikke saa meget ved de store Indtægter som ved de smaa Udgifter, at Hesteavlen bliver lønnende. Derfor bliver Stutteriavl let en problematisk Indtægtskilde, og den mere ædle Hesteavl, trods de høje Priser for det udmærkede Produkt, er jo ofte alt andet end lønnende. Der er det ejendommelige ved Hesteavlen, i Modsætning til Kvæg- og Svineavlen her til Lands, at den ikke altid kan skilles fra Liebhaveriet, og det er en farlig Kombination for den økonomiske Side af Sagen.

Vor svære Avl er jo, ligesom Kvægavlen, baseret paa Landets egen Race, den jydske, og Grundlaget er solidt og fornuftigt, selv om man langt fra mener, at vort eget er bedre end alle andres og indrømmer, at den enkelte, der har Betingelser derfor, mulig kan have Fordel af at holde sig til det endnu bedre Fremmede. Men naar vi have Racer, der, som vore jydske Heste, have et flere hundredaarigt Navn og Marked i Udlandet, passer os, samt gjennem den i en Menneskealder fulgte Avlsmethode er i kjendelig Fremgang, saa synes det mere end letsindigt at sætte dette Resultat og mere til paa Spil for mulig at vinde hurtigere frem. Det, vore Heste lide af, er jo til Dels en Følge af Fortidens Usseldom og Synder: for lidt Konstanthed og for meget Affald; men der bødes dog ikke paa manglende Konstanthed ved ny Krydsning, ligesom Gjennemsnitskvaliteten maaske tvivlsomt varigt hæves derved. Vi have rig Erfaring i Krydsningsavl ikke alene med Heste, men med Kvæg, Faar, Svin, Høns og Hunde, og Europa er jo inde paa Renavlen overalt, hvor der findes noget, der er værd at be-

vare, lige saavel som vi. Skulde dog hele Verden være bleven gal i det Stykke?

Vore gode Heste ere ogsaa forholdsvis lige saa gode som Heste af andre Racer, alle have de Fejl, som maa tages med. De franske og belgiske Heste kunne langtfra staa for vor detaillerede Kritik, selv om vi se op til det høje Standpunkt, Avlen indtager i disse Lande. Hvis Franskmændene og Belgierne joge lige saa stærkt efter »Fuldkommenhed« som vi, kunde de maaske have lige saa megen Brug for os, som vi for dem.

Der er et Forhold, som gjør, at »Krydsningsvennerne« saa let tage fejl, nemlig det, at »Affaldet« fra en større og højere udviklet Race kan være lige saa stort og tilsyneladende lige saa godt som det bedre af en lavere (mindre) Race, og — saa er det jo meget billigere! M. a. O. belgisk Hingste-Affald t. Ex. skulde være lige saa godt til Parring med jydske Hopper som de gode jydske Hingste. Ført videre: Affaldet fra den jydske Avl skulde kunne forbedre den norske »Dølehest«! Rigtig Forstaaelse heraf hører jo nok til Avlens ABC, men da ikke alle kjende den, skal jeg bemærke, at det kun er det bedste indenfor en Race, der fører Avlen fremad, ikke Affaldet, og naar dette ikke kan gjøre Gavn, hvor det hører hjemme, kan man heller ikke vente, at det skal gjøre det andet Steds.

I Løve Herred, Holbæk Amt, har man i de senere Aar drevet Krydsningsavl med indførte svære Hingste, en Clydesdaler og en god Belgier, og Resultatet skal i alt Fald med gode, jydske Hopper være meget tilfredsstillende og bedre end med de tidligere anvendte tarveligere jydske Hingste. Nu tilstræber man, efter det sidst foretagne Indkjøb af en belgisk Hingst at dømme, tilsyneladende »gjennemført Krydsning«, og Resultatet deraf bliver ventelig godt, ligesom det plejer at være ved den første Krydsning. Naar man, som dér, har meget gode Jorder og til Dels skal begynde paa bar Bund, er der næppe nogen Grund til at indvende noget imod Fremgangsmaaden eller Grund til at tvivle om et gunstigt

Resultat deraf. I Jylland er der jo et let tilgjængeligt og passende Hoppemateriale til Grundlag for Krydsningen.

Den jydske Avl gaar, som nævnt, stadig og jævnt fremad i Antal, ikke alene i Jylland, men den breder sig ogsaa mere og mere til Øerne. Paa Fyen og Lolland-Falster har den fast Fod, og Opdrætterne blive mere og mere »jydske« i deres Syn paa »Jyderne«, hvilket lover godt. Men ogsaa paa Sjælland bliver der flere og flere »Jydevenner«. Efter Udstillingen i Kjøbenhavn 1888 blussede Tilbøjeligheden for jydske Heste stærkt op, men den tabte sig igjen, da mange af Krydsningsforsøgene foretoges uden de fornødne Forudsætninger; nu derimod tager man efter en Pavse fat igjen og med bedre Forstaaelse. Det er Trangen til mere Indtægt og bedre Arbejdskraft, der dikterer Forandringen.

Kun Bornholm er for Øjeblikket udenfor Bevægelsen, det er næsten rent »let« Land; men om dette Standpunkt kan holdes under en anden Ledelse, er maaske tvivlsomt. To Gange tidligere er der gjort Forsøg med jydsk Avl gjennem Kjøb af gode Hingste, men Vennerne af de svære Heste have maattet gi' sig. Men alle gode Gange tre.

Hvad Kvaliteten angaar, da forbedres den ogsaa øjensynlig. Det er navnlig Hingstene, som man jo kan overskue, der vise Fremgang i alle Retninger. Saaledes tiltager Størrelsen, Massen, medindbefattet Benførheden, ligesom Form og Præg bedres og bliver mere ens, uden at det kan siges, at Fejlene forøges. De to berettigede Anker mod de jydske Hingste, »Svampetheden« og de lidt svage Bagkoder, skyldes fornemmelig Opdrætningen, men uagtet Drivningen tiltager, ere disse Fejl i Aftagen. I sine heldigere Exemplarer er den jydske Hest en kjøn Hest som Arbejdshest betragtet, og dette Fortrin søges udviklet i Forbindelse med de mere nødvendige Egenskaber. Naar vor Race en Gang bliver gjennemkultiveret, som f. Ex. den belgiske, vil den sikkert blive den mest søgte af alle svære Racer som Krydsningsmateriale til de for fine Hopper, som blive en Landeplage overalt, hvor

der er arbejdet paa Forædling. Til disse passe Belgiere næppe paa Grund af deres udprægede, uskjønne Ydre.

Den lette Hesteavl, navnlig paa Sjælland, henleder stadig Opmærksomheden paa sig, idet Hippologerne af de forskjellige Retninger vedblivende ere vaagne og »slagfærdige«. Det er et ret mærkeligt Fænomen, at slige selvbestaltede Vejledere ikke findes i Jylland, medens Sjælland derimod er et rent hippologisk Slaraffenland. Men der synes at være nogen Udsigt til, at Opdrætterne ville frigjøre sig for det uheldige Formynderskab og mere og mere gaa den Vej, den sunde Fornuft og Fordelen tilsiger. Det er jo en let Sag ved Løfter og gode Talegaver at faa Folk med paa »hvad som helst«, men at holde det gaaende i Længden kniber svært. De sjællandske Opdrættere have i snart et Aarhundrede været førte fra den ene Vildmand paa den anden, og stadigvæk ere de komne tilbage til Udgangspunktet: den med lidt Blod forædlede Landhest (Frederiksborg-Hesten). Den er naturligvis ikke gaaet uskadt ud af Experimenterne, men den har beholdt Livet og Bondestandens Kjærlighed. Tænk, om den var bleven dyrket med Omhu og Sagkundskab i de mange Aar! Den sjællandske Hest (Frederiksborg-Hesten) er endnu Landets lette Race, og den vil forhaabentlig i Fremtiden faa blidere Bør, idet det forløbne Aarhundrede ventelig tager alle de naturstridige Forsøg paa Forædling og Forbedring med sig i Graven. Den oplyste, danske Landbefolkning kan heller ikke godt være bekjendt at gjentage i det uendelige alle de mislykkede hippologiske Experimenter. Det kunde i det mindste se ud til, at der var en Strømkæntring i Anmarsch, idet de tyske Halvblodshingste synes at døje med at bevare Folkegunsten. Værst er det med »Østpreusserne«, der staa fjernest fra saavel Hoppematerialet som Befolkningens Smag; men det synes heller ikke at staa rigtig vel til i alle de Foreninger, der have anskaffet tyske Marskhingste (de saakaldte Karetheste), og det er naturligt nok, thi det gode Afkom efter saadanne ædle, men højbenede og spinkle Heste kan først være modent

og salgbart i 4—5 Aars Alderen. Det er tilsyneladende ogsaa en dristig Tanke at ville basere en ny Forretning, som man mangler de naturlige Betingelser for, paa Export af 1ste Kl. Varer. I Reglen er dette Endemaalet. Naar saa Affaldet tilmed ikke falder i Smagen herhjemme og er usælgeligt, bliver Resultatet ofte temmelig fjernt fra det, der lovedes. De enkelte Stutterier eller større Forretninger, der have forsøgt sig i den Retning, have ogsaa regelmæssigt givet Skuffelser og Tab.

Remontehestefabrikationen, der jo i en vis Forstand kan kaldes et nationalt Anliggende, synes først og fremmest at komme til at lide ved Reaktionen. Det ser ellers helt naturligt ud, at de 2—300 Rideremonter, vi aarlig behøve, blive producerede herhjemme, saa at vi selv beholde det Par Hundrede Tusende Kroner, der nu aarlig kjøbes Rideheste for i Udlandet, og dette har aabenbart ogsaa forledet Myndighederne til at ville gribe direkte ind i Hesteavlen. Naar man véd, at der er født 46,000 Føl i hele Danmark og 10—11,000 alene paa Sjælland og Bornholm, samt at en Hingst med Lethed kan levere 100 Føl, synes det jo for den usagkyndige at maatte være en smal Sag at producere det Par Rideremonter, naar man blot anskaffer nogle Hingste af den rette Slags til Udstationering paa billige Betingelser. Og alligevel, hvad er Resultatet bleven efter de 6—7 Aars Forløb, uagtet det passende Afkom endog kjøbes i 3 Aars Alderen?

Efter de officielle Data er der i forrige Finansaar efter Krigsministeriets østpreussiske Hingste kjøbt 13 Stkr. 3-aarige Remonter, hvoraf alene 8 efter »Lautenspieler«, samt 8 efter andre ædle eller forædlede Hingste til en Gjennemsnitspris af 607 Kr. Desuden er der i Indlandet kjøbt 34 andre Rideremonter og 98 Artilleriheste til en Gjennemsnitspris af 723 Kr. Altsaa ialt 55 Rideremonter efter alle de ædle og forædlede Hingste i Landet, medens der i Udlandet er kjøbt 241 til en Gjennemsnitspris af 760 Kr., men alle disse ere rigtignok kjøbte af Hestehandlere, de fleste i England og Irland. Tallene vise, at

vi endnu ere noget fra Maalet, og tilsyneladende ere Udsigterne ikke lysere for Fremtiden, idet der nu kun virker et Par Fuldblodshingste og 4 østpreussiske Hingste som Remonteproduktører. Hingsten Petrus, der sikkert har ført en ret begunstiget Tilværelse paa Bornholm i flere Aar, er død, og de andre gaa jo ogsaa en Gang ud af Sagaen. Allerede nu tør man spaa, at dette Experiment, hvortil Initiativet er taget fra ledende hippologisk Side, næppe faar nogen indgribende Betydning for Remonteringen herhjemme, men derimod vil bidrage til yderligere at svække vor nationale, lette Race i sin Udvikling i Retning af moderne Kjørehest. Det maa stadig fremholdes, at den moderne Ridehest med den fremstikkende Holdning, korte, fortrinlige Ryg, de høje Ben, den lave, stikkende Gang, uanset Slægtskabet, er diametralt modsat Kjørehesten, af hvilken man forlanger knejsende Holdning — hvormed gjerne følger lidt blød Ryg — noget lang, rundbygget Krop og høj Gang.

Den ædle Hesteavl og Væddeløbssporten for Fuldblod overlever næppe det gamle Aarhundrede, og fra et Hesteavlsstandpunkt kan man kun glæde sig derved; thi de, der have staaet i Spidsen derfor, have aldrig magtet Opgaven, medens Fuldblodet til Tider har faaet Lov til at gjøre Ulykker i Landavlen.

Travsporten synes at trives bedre, men Fremtiden vil vise, om der opnaas noget direkte for Hesteavlen gjennem den hjemlige Traveravl, der har to Formaal: Exteriør og Præstation, medens man i Amerika endnu maa nøjes med det sidste.

Af Begivenheder i Hesteavlen kunne vi med Stolthed se tilbage paa Landmandsmødet i Odense. Det gamle Aarhundrede sluttede paa en smuk Maade, og Aaret 1900 staar som en Mærkepæl. Naar Enden er god, er jo alting godt! Men forresten har det 19de Aarhundrede delvis været en Trængselstid for vore Landracer — maaske et nødvendigt Overgangsstadium til noget bedre — kun med Medbør i den sidste Menneske-

alder for den jydske Hests Vedkommende. I Betragtning af denne korte Tid, der kun rummer c. 4 Slægtled, er Fremgangen iøjnefaldende og glædelig. Og den jydske Hest var aabenbart et Glansnummer paa Skuet. Naturligvis blev »Jyderne« kritiserede med Urette eller kun til Dels med Rette —, det hører sig nu en Gang til blandt »Hestefolk« at slaa løs —, men de imponerede alligevel Venner, Fjender og Fremmede, og heldigvis kunne de bære selv uforstaaende Kritikeres ubarmhjertige Kritik. Vi ere nogle ret løjerlige Patrioter; thi i Stedet for som andre Nationer at være glade og stolte over, at vi eje noget, som respekteres udenfor Landets Grænser, finde vore Hippologer sig stadig foranledigede til at nedsætte vore stakkels »Jyder«, der jo ikke i mindste Maade fornærme dem. Heldigvis skader det ikke Hestene, og forhaabentlig gaar denne hippologiske Børnesygdom over med Aarene. Det ligger lige for at sammenligne de udstillede Heste denne Gang med dem, der vare ved Svendborg-Udstillingen 1878, saa meget mere som de bedste Hingste derfra gik til Pariser-Udstillingen s. A., og der i 1900 ogsaa afholdtes en international Hesteudstilling i Paris. Saavel 1878 som 1900 var der udstillet de bedste Hingste indenfor Racen, saa man kan sammenstille og ligefrem aflæse Forskjellen. Der var i Svendborg 10 ældre og 2 4-aarige Hingste, der fik Pengepræmier, nemlig af jydske: Grensten II, Nobel, Harlevholm, Todbjerg, Bjerreherred, Victor og Visborg. I Odense var der 23 Hingste over 4 Aar, der tilkjendtes Pengepræmier, alle fødte i Jylland. Tænker man sig nu de første konkurrerende med de sidste, vilde Victor og mulig Todbjerg være komne i Præmierækken, men næppe nogen af de øvrige; thi de bedste vare for smaa eller lette efter Nutidens Fordringer og dertil hverken regelmæssige nok eller tilstrækkelig »jydske« af Præg og Afstamning.

De 4-aarige Hingste konkurrerede denne Gang efter mange Aars Forløb atter med de ældre, og det uden Vanskelighed.

De lette Heste vare smukt og talrigt repræsenterede, navnlig var der gode og kjønne Frederiksborghopper og fortrinlige fremmede Halvblodshingste. Af Fuldblod var der én Hoppe og én Hoppeplag, begge tilhørende Greve Reventlow.

Det er en rørende Kjærlighed, der fra de Styrendes Side altid har været vist Fuldblodet her til Lands ved vore store Skuer, idet der stadig er forbeholdt denne Race en særlig Afdeling med store Præmier og egne Dommere, akkurat som om den var særlig nyttig og betydningsfuld for os. Vi ere trofaste mod Traditionerne, selv de uheldige, men nu slippe vi vel for Fremtiden for at ofre mere paa denne her i Landet uddøde Race.

I 1878 gik vore Heste fra Landmandsmødet til Paris, hvortil der ikke var nogen særlig Grund, da vor Race den Gang ikke var nok kultiveret, og vi ikke havde anden Anledning til at gjøre Reklame i Paris, end at vi leverede Droskeheste dertil. Vi høstede heller ikke Laurbær. Denne Gang vilde det være gaaet os bedre.

Endnu en Begivenhed i Husdyr- og ikke mindst i Hesteavlen har den til Revisionen af Husdyrloven nedsatte Kommissions Arbejde og senere Lovforslagets Behandling i Folkethinget været. Der er i flere Aar af Forskjellige gjort Indstillinger om Ændringer i og Forbedringer af den nuværende Lov, der vel ogsaa kunde trænge til at revideres. Men de overspændte Forestillinger, som adskillige have gjort sig, om hvad der er opnaaeligt og hvad der kan forlanges af en Lov, ville sikkert ikke slaa til. Navnlig have mange den Tro, at »alt« kan opnaaes ved Penge, hvilket giver sig Udslag i stigende Krav til Statskassen. Ligesom der ved Loven af 1887 kom Statstilskud til Anskaffelse af Hingste til, har man denne Gang tilføjet Understøttelse til »Avlscentre« som noget nyt. Der var den Gang Uklarhed om Fordelingsmaaden og Virkningen af Tilskudet til Indkjøb, og Spørgsmaalet er først ved at ligge klart nu; ligesaa hersker der Uenighed om og Mangel paa Forstaaelse af de saakaldte »Avlscentre«, som »enhver vil have lavet efter sit Ho'de«.

Der er en Frugtbarhed paa Ideer om, hvordan Husdyravlen hurtigst og bedst skal fremmes, som er beundringsværdig, Skade, at de ikke alle ere byggede paa fornøden Sagkundskab. I Aarets Løb er der af en Forening i Maribo Amt oprettet et saakaldet »Avlscentrum« for jydske Heste, efter samme Principer som det for et Par Aar siden paa Bornholm oprettede for Avl og Opdrætning af frederiksborgske og frederiksborgsk-østpreussiske Heste. Der blev i Begyndelsen af Aaret i Jylland indkjøbt 15 gode Hopper og Hoppeplage af bedst mulig Afstamning til Grundlæggelsen. Hensigten er, at Hopperne udstationeres hos paalidelige Mænd og bedækkes ved den bedste eller de bedste jydske Hingste, medens Afkommet bliver at opdrætte samlet paa det bedst mulige Sted. Sagen er godt begyndt og støttes med Tilskud af Staten.

Frederiksborgheste-Vennerne paa Sjælland og Fyen ere ogsaa traadte sammen om Oprettelsen af en Opdrætningsanstalt for indkjøbte Hingstføl, og i Jylland er der Foreninger under Opsejling i Lighed med den omtalte i Maribo Amt og paa Grundlag af det i sin Tid af »Samvirkende jydske Hesteavlsforeninger« til Regjeringen indgivne Forslag om Oprettelse af et »Avlscentrum« for jydske Heste.

Til Begivenhederne i 1900 kan ogsaa med Rette regnes Offentliggjørelsen af Hestetællingen 1898, der var meget mere omfattende og oplysende end de tidligere. Allerede i min sidste Aarsberetning omtalte jeg Forøgelsen i Hesteantallet og Antallet af de fødte Føl, der begge vare betydelige. Denne Gang skal jeg holde mig til de interessante Detailler. Af Bedækningshingste var der ialt 2497 af et samlet Antal af 3118 Hingste over 3 Aar. I Jylland holdtes der 1341, paa Fyen 318, i Maribo Amt 163, paa Bornholm 42 og paa Sjælland 633 Bedækningshingste. Antallet af bedækkede Hopper var i 1898 69,729, hvoraf 43,896 i Jylland og 25,833 paa Øerne. Hver Hingst har altsaa bedækket i Gjennemsnit 28 Hopper, men 33 i Jylland, 18 i Maribo Amt og 20 paa Sjælland. Da nu en Hingst let

kan bedække 70—100 Hopper, og 50 ikke vilde være noget højt Gjennemsnitstal, skjønnes det, at vi kunde hjælpe os med det halve Antal Hingste. Og da de gode er i afgjort Minoritet, vilde det blive et Gode for Avlen, om de 1200 daarligste forsvandt. Mærkværdigt nok er der flest Hingste, hvor Hesteavlen staar lavest og Tillæget er mindst, saaledes leverer hver Hingst ikke en Gang 10 Føl i aarligt Gjennemsnit i Maribo Amt. Men alligevel er Hingsteantallet gaaet ned. Antallet af fødte Føl var i 1898 46,388 Stkr. eller netop $^2/_3$ af det samme Aar*) bedækkede Antal Hopper, derimod kun 56 pCt. paa Sjælland og 54 i Maribo Amt, medens Procenten i Nordjylland stiger til 72—73. Af levende Føl var der derimod kun 43,433 d. 15. Juli. Afgangen er altsaa $6^1/_2$ pCt., men kun $4^1/_2$ paa Øerne og $7^1/_3$ i Jylland.

Tabelværket oplyser ligeledes om Følhoppernes Alder, idet der er optalt, hvor mange der er over, og hvor mange under 7 Aar. Paa Sjælland og Smaaøerne er der 23 pCt., paa Fyen c. 30 og i Jylland 35 pCt. unge Hopper, men i Randers og Thisted Amter c. 39—40 pCt. M. a. O. der er flest unge Hopper i de Amter, hvor Hesteavlen staar højest, ligesom Frugtbarheden gjennemgaaende staar højest, hvor Jordbunden er lettest.

Med Hensyn til Racespørgsmaalet da belyses dette ogsaa nogenlunde gjennem Statistiken, idet der er forespurgt om Bedækningshingstenes Race. Af de 2500 Stkr. her i Landet var 1700 af jydsk Race og 400 af frederiksborgsk Afstamning, medens 11 tilhørte Fuldblodet, 123 Halvblodet og Resten, 250, blandet Race. Af jydske Hingste var der 136 paa Sjælland, 110 i Maribo Amt, 197 paa Fyen og Resten i Jylland; til Gjengjæld er der dér opført 75 Hingste, mest af »blandet Race«, hvilke nærmest maa regnes for jydske, medens de sjællandske og fyenske »Jyder« næppe alle ere rene. Frederiksborghingstene findes i et Antal af 328 paa Sjæl-

*) Omtrent 2 pCt. mindre for de Aaret forud bedækkede Hopper.

land og 26 paa Bornholm samt 43 paa de andre Øer. Kun 10 pCt ere »raceløse« Dyr og 5—6 pCt. tilhøre fremmede Racer.

Af Nyt fortæller Tabelværket os ogsaa om Antallet af fremmede Ponier her i Landet. Som bekjendt er det formenlig »Russerne«, der have Overtaget. Der er i alt 25,600 Smaaheste her i Landet, og de findes især i Jyllands tarveligere Egne: Hjøring-, Thisted-, Viborg-, Aalborg-, Ringkjøbing- og Ribe Amter, m. a. O. »Studeegnene«. Disse Smaaheste ere Studenes Afløsere som Trækdyr.

Værdien af Landets Hestebestand er sat til 159,6 Millioner og Kvæget til 197,6. Fra anden Side, nemlig i Folketingets Kommissionsberetning over Skatteforholdene er der ogsaa gjort Rede for Værdien af vor Husdyrbestand, bygget paa Tællingen 1898 og Prisforholdene i 1900. Vor Hestebestand repræsenterede derefter en Værdi af ca. 184 Millioner Kr., hvoraf 79,3 Mill. gaar paa Øerne, 93,4 paa Jylland og 11,3 paa Kjøbstæderne. Til Sammenligning skal anføres, at Landets samlede Kvægbestand er sat til 204, Faarene til 20 og Svinene til 33,7 Mill. Det ses altsaa, at Hestene ikke spille en saa underordnet økonomisk Rolle i vor Statshusholdning, som selv Landøkonomerne synes at tro.

Hestehandelen har, som Tallene foran udvise, været levende, idet der er udført flere Heste end nogensinde til lidt stigende Priser, navnlig for de gode og bedste Varer. Vort Marked er jo Tyskland, og Kravene dér ere selvfølgelig væsentlig bestemmende for Fabrikationen. For at opnaa 1st Kl. Pris: 9—1000 Kr. herhjemme og ca. 1200 Mk. i Hamborg, stilles der store Fordringer i alle Retninger, men navnlig kræves der betydelig Størrelse, 11 Kv. 1—3", og dertil fordres der for Arbejdshestens Vedkommende Masse, Styrke, Form og Gang. Den jydske Hest er jo, hvad Masse angaar, kun en Middelhest og kan som Trækhest ikke konkurere med Belgieren, men den er lettere til Bens og smukkere og har derfor et noget andet Virkefelt. Naar man ser de kjønnere

jydske Heste kuperede, friserede og dresserede, bliver Ligheden med Oldenborgerne undertiden iøjnefaldende. Oldenborgerne staa paa den yderste Fløj blandt de lette, ædle Heste og den jydske ligeledes paa Fløjen blandt de svære. Samtidig med, at vi søge at forøge Størrelse og Masse, saa vi faa færre Droske- og Sporvognsheste, forbedres Formen betydeligt, hvorved den jydske Hest mere og mere egner sig til Bybrug, fornemlig til Trækbrug i Trav, det mest opslidende af alt Hestearbejde. Hvad de lette Heste paa Øerne angaar, da har Handelen dermed været lidt trykket ved at Udførselen til England er ophørt. Kravet til høj Gang gjør sig ogsaa mere og mere gjældende, »Blodet« alene er ingenlunde nok til at sælge en Hest, det er der langt mere end ønskeligt af i den vide Verden.

Med Hensyn til Handelen med Avlsdyr, da er den stadig uden Betydning uden for Landets Grænser. Der er i Aarets Løb solgt nogle billige jydske Hingste til Tyskland og nogle Hoppeplage til Slesvig, men noget af Betydning er det ikke. Vore Priser afskrække jo Fremmede, og vi have heller ikke meget brugbart at undvære. Den Snes Hingste der er gaaet til Tyskland, var nærmest at betegne som temmelig store, kurante Handelsheste. Ville Tyskerne rigtig til at lægge sig efter sværere Hesteavl, kunde de let bruge det Par Stykker, vi have tilovers, og de ere vore naturlige gode Kunder. Exporten til Rusland lader stadig vente paa sig. Dette Drømmebillede gjør en Del Fortræd, idet en Mængde Hingsteejere bevare deres »Umuligheder« i Haab om, at Russerne komme, hvorom der stadig versere Rygter. Noget stort Antal gode Hingste af den Slags, som maatte antages at kunne passe til Rusland, have vi dog ikke, maaske der højt regnet produceres 10 Stkr. aarlig, og saadanne gode mindre Hingste have sikkert ikke mindre Værdi herhjemme, end hvad de kunde udbringes i ved Salg til Rusland. Vort Affald, som holdes i svimlende Priser, er der næppe mange fornuftige Udlændinge, der ville skille os ved til Avlsbrug; i alt Fald tør man ikke gjøre Regning paa, at

en saadan »Geschäft« gaar i Længden. Som Forholdene stille sig for os, ligger Vanskeligheden mere i Produktionen end Afsætningen.

Prisen paa gode Hingste er i Stigning, og Efterspørgslen i stærk Tiltagen, hvilket skjønnes deraf, at der tages til Takke med 2-, ja endog 1-aarige Hingstplage, naar de love noget særligt. Prisen staar dog ingenlunde i Forhold til Risikoen, idet saadanne Plage ere betalte med 10—1500 Kr. kontant foruden ligesaa meget paa »Vilkaar«. Folk faa Øjnene mere og mere aabne for, at det egentlig kun er det bedste, der er noget særligt værd i Avlen, og da det er saa sparsomt, kæmpes der for at faa det mest lovende, selv om Fremtiden ogsaa skulde bringe Skuffelse. Dog maa det siges, det er sjeldent, at de dygtige Kjøbere komme galt afsted, og der er for Tiden adskillige fine Kjendere af jydske Avlsdyr. Gjennemgaaende er det den ringere Vare, der staar usolgt til 3—4 Aars Alderen. Kjøbene foretages mest inden Bedækningstiden, i Reglen ved eller efter, nogle allerede inden Hingstekaaringerne, der jo ere Hingstemarkeder, og hvor alle 3—4-aarige Hingste give frivilligt Møde. Der fremstilles under heldige Omstændigheder ca. 2—300 3-aarige og halvt saa mange 4-aarige, hvoraf der kaares omtr. $^1/_5$; medens Kjøbene indskrænke sig til et meget begrænset Antal, af de bedste. Der plejer kun at kjøbes ca. 20—25 jydske Hingste af Foreninger i Jylland og paa Øerne. Prisen for denne Vare er i Stigning — ligesom Kvaliteten ogsaa er i Fremgang — og kan sættes til 7—8000 Kr. kontant foruden »Vilkaarene«, der jo altid lægges til i Beretningerne om Salg, men sjeldnere blive fuldt ud betalte. Hingsteforretningen er i Virkeligheden et Lotteri med mange Indsatser men faa Gevinster, og her som i ethvert andet Lotteri ere de første størst. Hesteavlen har imidlertid Gavn af denne ofte rent meningsløse Spekulation, idet alle Chancer tages i Betragtning, og enhver »Mulighed« kommer til fuld Udvikling; men som sagt nogen lukrativ Forretning for det betrængte Landbrug er Hingstespekulationen næppe. »Opmuntringspræmierne« ved Landbo-

foreningernes Dyrskuer, der i sin Tid vare paa deres Plads som Modvægt mod Folks Tilbøjelighed til at kastrere selv lovende Plage, ere nu mere tvivlsomme Goder. Fedningen af Plagene, som der spekuleres i, er i Tiltagen men det synes, som om man lærer at fodre saaledes, at Drivningen ikke er saa skadelig for Benene som tidligere. Indenfor Frederiksborgracen har der været forholdsvis ringe Afsætning af Hingste til Foreninger, dels begrundet paa Trykket af Halvblodshingstene, og dels fordi der efter Pegasus' Død synes at være Standsning i Tilgangen af brugbare Hingste.

Hopperne begynde at komme til Ære og Værdighed som ingensinde tilforn. Der har været et mærkeligt Misforhold i Prisen paa en god Hingst og dens Helsøster, der var ligesaa god, i det Hingsten tidt kostede 10 Gange saa meget. Nu er et Par Tusinde Kroner ikke noget helt forbløffende for en god Følhoppe af fin Afstamning, og Hoppeplage og Føl koste i Forhold dertil, saaledes er der betalt 1000 Kr. for et Patteføl. Det er et Held, at Slesvigerne og Tyskerne ikke tidligere have benyttet sig af den billige Pris paa vore gode Hopper, men at derimod Øboerne især Fyenboerne vare med i rette Tid. Nu er Faren mindre for »Plyndring«, i det vi staa rustede. Et godt Avlsdyr har jo ogsaa altid størst Værdi i sin Hjemstavn.

Landbrugsmaskiner i 1900

(særlig Kraftmaskiner).

Af Statskonsulent, Maskiningeniør *C. V. Birk.*

Landmandsforsamlingen i Odense afgav en saa fuldstændig Revue over, hvad der falbydes Landbruget af Redskaber og Maskiner, saaledes at en indgaaende Beskrivelse af dens Udstilling i mange Punkter vil falde sammen med, hvad der i det Hele kan siges om Udviklingen paa dette Omraade.

Da jeg forskjellige Steder, bl. a. i Ugeskrift for Landmænd Nr. 40, 41, 43 og 44 har haft Lejlighed til at behandle denne Udstilling ret udførligt, undlader jeg ikke her at henvise til disse Artikler.

Naar nu hertil kommer, at Beretningen om Maskinudvalgets Arbejde, siden sidste Beretning udkom, vil komme til at foreligge i et af de nærmest følgende Numre af dette Tidsskrift, vil man forstaa, at Emnet, trods sin Righoldighed, er blevet begrændset stærkt, naar man ikke ønsker at gjentage, hvad der allerede er sagt, eller røbe, hvad der i den nærmeste Tid vil komme. Ved Aarsberetningen i Aar forekommer det mig derfor at være mere ønskeligt at skjænke Kraftmaskinerne nogen mere Opmærksomhed, end der sædvanlig kan blive dem tildelt ved denne Lejlighed — til Gjengjæld vil de øvrige Maskiner da, for denne Gangs Skyld og paa Grund af de her nævnte særlige Forhold, blive trængte noget mere i Skygge.

I Aarsberetningen er det almindeligt at fremstille, hvad der foreligger af Nyheder, paa en refererende og analyserende Maade, idet man søger ved en kritisk Behandling af den foreliggende Maskine at komme til Klarhed over, hvorledes dens Betingelser ere for at finde sig en Plads i Landbruget. I Almindelighed vil denne Fremgangsmaade ogsaa være den fordelagtigste, idet man ved at holde sig til den mere begrændsede Form, giver Anvisninger, som ere mere egnede til Anvendelse for Landmændene, end den mere almindelige Behandling af Grupper og Principer vil være i Stand til. Den sidste Maade vil imidlertid være bedre egnet til at vække nye Tanker og give nye Impulser, hvorfor det formentlig maa kunne forsvares for en Gangs Skyld at behandle Stoffet paa denne Maade, navnlig naar der samtidig henvises til Steder, hvor til Dels det samme Stof omtrent paa samme Tid er behandlet paa den sædvanlige Maade.

De smaa, selvrensende Tærskeværker have indtil for kort Tid siden ikke været synderlig anvendelige i Praxis, thi enten gjorde de Arbejdet for daarligt eller ogsaa bleve de for tunge til med Fordel at kunne trækkes ved Hestekraft. Denne Opfattelse synes nu ikke mere at kunne gjøres gjældende, idet Maskinudvalget formener, efter en foreløbig Undersøgelse ved nyere Værker af denne Art, at der vil være Grund til at skjænke de selvrensende Værker en større Opmærksomhed end hidtil og tænker sig Muligheden af at afholde en mere indgaaende Prøve med saadanne Værker. For at gjøre disse tilstrækkelig lette at trække, maa man, navnlig for de ganske smaa Værkers Vedkommende, formentlig finde sig i et mindre fuldstændigt udført Arbejde; men der vil formentlig i mange Tilfælde være naaet en Del, dersom Maskinen kan udføre Tærskning, Rystning og Kastning paa en forsvarlig Maade, selv om Kørning og Rensning bliver noget mindre veludført.

Petroleums-Motorerne vinde en stedse voxende Udbredelse, og dette til Trods for, at de ofte ikke ere anbragte under Forhold, som ere dem egnede, ligesom man

i Almindelighed maa sige, at det Udviklingstrin, hvorpaa de for Tiden befinde sig, ikke gjør dem særlig egnede for Landbruget, for hvilket de dog, i Følge deres Væsen, nærmest burde være bestemte.

Denne Maskine er særlig en af dem, som jeg kunde ønske at gjøre til Gjenstand for en mere almindelig Undersøgelse, navnlig i det Haab derved at vække nye Tanker, som ville være i Stand til at frembringe en Maskine, som bedre end de nuværende kan udfylde sin Plads. Selv om de her angivne Veje ikke ville blive de, der fører til Maalet, haaber jeg dog, at en eller anden vil kunne benytte det nedenstaaende Materiale, om end ikke til andet, saa dog til derved at finde en Gjenvej.

Den Form, hvorunder Petroleumsmaskinerne saa godt som udelukkende anvendes her i Landet, er den saakaldte Firetaktmaskine, hvor et Stempel arbejder saaledes, at det modtager Arbejdet fra en Explosion, der finder Sted en Gang for hver anden Omdrejning af Maskinen, altsaa for hvert fjerde Slag. De ydre Organer kunne være forskjellige, men selve Systemet i Virkningen er næsten altid ens, og da navnlig saaledes, at en Periode i Maskinens Virkning er saaledes: Idet Stemplet nærmer sig Endebunden udstødes Forbrændingsprodukterne fra sidste Slag, naar Stemplet atter gaar frem, indsuges Luft og Petroleum eller Petroleumsgas til en ny Explosion; naar Stemplet atter gaar imod Bunden, komprimeres den indesluttede Blanding, og naar Stemplet er passeret Dødpunktet, antændes Blandingen, hvorved Explosionen finder Sted og Arbejdet afgives under dette fjerde Slag, idet Stemplet fjerner sig fra Endebunden under Paavirkning af et stedse mindre Tryk. Hver Periode paa 4 Slag, svarende til 2 Omdrejninger, er ens, kun med den Forskjel, at man, naar Maskinen gaar for hurtigt, lader denne overspringe en Explosion eller tage en svagere Blanding, som ikke er i Stand til at give Maskinen saa kraftig en Impuls under Varigheden af de næste 2 Omdrejninger.

Dette saakaldte Firetaktsystem er, som nævnt, det

almindelige ved Petroleumsmotorerne, og det er først anvendt paa disse efter at det i mange Aar med Fordel har været anvendt ved Gasmotorerne, kun med den Forskjel, at man ved disse indsuger Gas i Stedet for Petroleum.

Ved Gasmaskinerne har, som sagt, Systemet vist sig at være fortrinligt, hvilket maa tilskrives, at Gas og Luft med Lethed lade sig blande under Indsugningen og den derpaa følgende Kompression; anderledes gaar det imidlertid, naar det er Petroleum og Luft, som skulle blandes, thi her vil Blandingen aldrig blive saa inderlig, selv om der end ved forskjellige Forholdsregler er naaet ret vidt i saa Henseende, og Følgen deraf vil blive, at Forbrændingen ikke bliver fuldstændig, hvilket atter medfører, at man ikke faar den fulde Nytte af Brændselet, at Forbrændingsprodukterne udbrede en hæslig Lugt og at Maskinen paa forholdsvis kort Tid tilstoppes af det begagtige Nedslag i Cylinderen, hvilket fremkalder en betydelig Modstand og nødvendiggjør en, navnlig for Landbrugsforhold, særlig vanskelig og omstændelig Rensning.

Bestræbelserne ved at konstruere brugbare Petroleumsmotorer er derfor i de senere Aar navnlig gaaet ud paa at frembringe en bedre Forbrænding.

Man har her forsøgt forskjellige Løsninger, men hver især af disse have haft deres Ulemper, og om end Forholdet nu maa anses for at være betydelig forbedret, er der dog, mig bekjendt, endnu ingen af de tilstedeværende Motorer, som have haft en tilstrækkelig fuldstændig Forbrænding.

Jo varmere man indfører sit Petroleum til Maskinen, desto bedre lykkes det i Almindelighed at faa Forbrændingen, og bedst foregaar denne, naar Temperaturen er saa høj, at Petroleummen indføres som Damp.

Man har derfor ved alle nyere Petroleumsmotorer anvendt Apparater, hvor man er i Stand til at fordampe Petroleummen, forinden den indføres i Cylinderen.

Til at begynde med opvarmede man en større, lukket Beholder, men det viste sig, da den mere flygtige Gas udviklede sig først, at Maskinen ikke fik ensartede Be-

tingelser at arbejde under, i den Tid det Kvantum Petroleum brugtes, som var indesluttet i Beholderen.

Man forlod derfor denne Methode og gjorde Fordamperen saa lille, at den kun blev i Stand til at modtage saa meget Petroleum ad Gangen, som Maskinen behøver til en Explosion, dette er sikkert ogsaa rigtigt, og i Principet kan man næppe komme ind paa noget mere rationelt i denne Henseende.

Naar ikke desto mindre Forbrændingen ikke endnu er fuldstændig, trods det, at Luften i Cylinderen blandes med brændbare Dampe af Petroleum, saa tror jeg, at det navnlig maa tilskrives, at en Del af Petroleumsdampen atter nedslaaes som Petroleumsstøv (smaa Draaber), idet en kold Luftstrøm fører dette ind i den forholdsvis kolde Cylinder.

Dersom denne Erkjendelse er rigtig, vil man kunne vente at opnaa en bedre Forbrænding ved paa forskjellig Maade at modvirke det her omtalte uheldige Forhold, altsaa at arbejde hen til, at det ikke er kold Luft, som fører Petroleumsgassen ind i Cylinderen, og at dennes afkølende Indflydelse hæmmes saa meget som muligt. Forbrændingen burde helst være foregaaet inden dens Produkter kom ind i Cylinderen.

Disse Ulemper synes til Dels at være knyttede til Firetaktexplosionssystemet, hvorfor det vil være rigtigt at undersøge, om man ikke kan naa det tilsigtede ved at forlade eller modificere dette System, som for Gasmaskinernes Vedkommende have givet et saa fortrinligt Resultat.

I Praxis har man allerede søgt at undgaa disse Ulemper ved at arbejde med et stort skadeligt Rum, en meget kraftig Opvarmning af den Del af Cylinderen, som indeslutter dette Rum, og en meget vidt dreven Kompression. Størrelsen af det skadelige Rum svækker selvfølgelig Virkningen, derimod er der ikke noget, der i theoretisk Henseende taler imod den høje Kompression og den høje Temperatur. I Praxis vil det derimod være anderledes, thi her vil den høje Kompression betinge

kraftig byggede Maskiner af store Dimensioner for en forholdsvis ringe Arbejdsydelse, og den høje Temperatur vil gjøre det forholdsvis vanskeligt at faa Maskinen til at blive tilstrækkelig varig.

Søger man nu at betræde nye Veje for at tilfredsstille disse Krav, skulde man gjerne samtidig naa at fjerne nogle andre Ulemper, som knytte sig til Petroleumsmaskinerne; i alt Fald sørge for, at disse ikke blive større.

Petroleumsmaskinens væsentligste Ulemper, foruden den omtalte noget mangelfulde Forbrænding, ere navnlig karakteriserede ved: Uregelmæssighed i Gangen, vanskelig Igangsætning og Mangel paa Evne til, selv for en kort Tid, at kunne give en større Kraftudfoldelse end det normale.

Den uregelmæssige Gang opstaar for en Del ved, at Maskinen kun modtager en kort, men kraftig Impuls for hver anden Omdrejning. Reguleres der ved Overspringen af Explosioner, bliver det endnu vanskeligere at tilvejebringe den fornødne Regelmæssighed, der i Almindelighed kun kan naaes ved et meget stort Svinghjul og en Hastighed, som er saa stor, at den foruden at stille store Krav til god Pasning af Maskinen, alligevel ofte ødelægger denne paa forholdsvis kort Tid.

Igjennem mange Aar har man forsøgt at faa en mere regelmæssig arbejdende Maskine ved at forlade Firetaktsystemet og gaa over til et saakaldet totakt, hvorved Maskinen faar Explosion for hver Omdrejning. Indfører man da samtidig en Regulering, som ikke overspringer Explosioner, men derimod mindsker Tilførselen af Petroleum, naar Maskinen gaar for hurtig, vil man faa en Mulighed for at opnaa den samme Regelmæssighedsgrad med mindre Hastighed eller Vægt i Svinghjulene, ligesom Maskinen ogsaa vil blive kraftigere med samme Dimensioner.

Ved disse Totaktmaskiner har man i Reglen ordnet Forholdet saaledes, at Cylinderen ogsaa var lukket for den modsatte Ende, saaledes at man her blev i Stand til

at erholde en Virkning som af en Luftpumpe. Denne Del af Cylinderen indsugede da Luften, og Forbrændingsprodukterne udstødtes ved at der paa et vist Punkt af Vandringen etableredes en Forbindelse imellem Kompressions- og Explosionsrummet.

Andre Konstruktører have ogsaa fremstillet Totaktmaskiner paa den Maade, at der havdes en særlig Luftpumpe foruden Cylinderen, og disse bevægedes da begge fra Krumtapaxlen og da navnlig saaledes, at Luftpumpen var i Bunden af Slaget, naar Stemplet befandt sig i Midten af sin Vandring.

Alle disse Konstruktioner have imidlertid været mere eller mindre utilfredsstillende, til Dels alene af den Grund, at Maskinen er bleven for kostbar at fremstille, men i de fleste Tilfælde ogsaa fordi man har tabt for meget i Kraft ved først at komprimere i Luftpumpen eller foran Stemplet, og derefter mistet et betydeligt Arbejde ved at lade Luften udvide sig paa Stemplets Kompressionsside, uden her at afgive et Arbejde (Trykfald uden Afgivelse af Arbejde).

En Forbrænding uden egentlig Explosion har man søgt opnaaet derved, at Petroleummen, i Stedet for at blandes med Luft, er bleven indsprøjtet paa en lille Rist af Metaldug, der var saa stærkt opvarmet, at der fandt en Forbrænding Sted, naar Luften passerede denne; saadanne Maskiner vare altsaa ikke egentlige Explosionsmaskiner, men maatte nærmest betegnes som Forbrændingsmaskiner. Braytons var en af de første af disse, som fik praktisk Anvendelse, men den er senere, saavel som de fleste andre Forsøg, gaaet fuldstændig ud af Markedet, og det synes nu som at Firetaktmaskinerne, med nogen forskjellig Variation, ere de eneste som føres paa Markedet.

Braytons Maskine var noget kompliceret og gav en temmelig ufuldstændig Forbrænding, men det er vist uheldigt, at Principet i disse Maskiner blev fortrængt af de nu raadende, fordi nogen Modifikation rimeligvis vilde have givet en særdeles god Maskine. Den kom-

plicerede Bygning kunde man formentlig have undgaaet, og den ufuldstændige Forbrænding, der fremkom væsentlig fordi Flammen havde en alt for kort Vej til Cylinderen, kunde sikkert være blevet forbedret betydeligt, dersom man havde ladet Flammen slaa igjennem et lille Varmemagasin paa Vejen til Cylinderen.

Vil man nu undersøge hvilke Betingelser der maa være til Stede for at fremstille en tilfredsstillende Petroleumsmaskine, da bør man undersøge begge de to Systemer — Explosion eller Forbrænding — imod hinanden, og undersøge, hvilke gode Egenskaber der lade sig overflytte fra det ene til det andet System.

Ved Explosionsmaskinerne udstødes, som tidligere nævnt, under det første Slag Forbrændingsprodukterne, men da Maskinen her er saa godt som uden Paavirkning, vilde en mindre Maskine kunde gjøre samme Arbejde som Firetaktmaskinen, naar en Blæser med et meget ringe Tryk foretog denne Udstødning af Forbrændingsprodukterne paa den korte Tid, da Stemplet befinder sig i Dødpunktet. Fyldningen med Luft, som foregaar ved Firetaktmaskinens andet Slag, vil da samtidig være foregaaet saaledes, at Stemplet strax kan foretage den fornødne Kompression, som ellers først foregaar under tredie Slag. Ved Dødpunktet skal Explosionen eller Forbrændingen foregaa, hvorefter Stemplet viger, idet det modtager Arbejde.

Gjør man paa denne Maade Maskinen til en Totaktmaskine, vil Udstødning af Forbrændingsprodukterne og Indsugning af Luft foregaa ved et meget ringe Arbejde, da der ikke bør være Tale om noget kjendeligt Tryk i Cylinderen. Ved en meget vidt dreven Anvendelse af Luft under denne Udblæsning, vil man tillige, uden kjendelig Kraft, være i Stand til at give Cylinderen en ret kraftig Afkøling, hvorved Kølevandet helst eller delvis kan spares, navnlig dersom det foregaar saaledes, at den kolde Luft tilledes ved Cylinderens aabne Ende og gjennemstrømmer denne saavel udvendig som indvendig

paa langs, idet Luft og Forbrændingsprodukter udstødes igjennem en Ventil paa Cylinderens Dæksel.

Kompressionen bør foregaa saa koldt som muligt for at formindske Modstanden i Maskinen, det er derfor uheldigt, naar Kompressionen skal foregaa i et stærkt opvarmet Kompressionskammer, navnlig naar dette er stort, saaledes som man nu i Almindelighed anvender det ved Explosionsmaskinerne. Det forekommer mig derfor, at Forbrændingssystemet passer bedre for Varmemotorer (der benytte flydende eller fast Brændsel) end Explosionssystemet, og da navnlig saaledes, at Luftens Kompression foregaar i en særlig Beholder, der eventuelt kan holdes afkølet, og at den sammenpressede Luft fra denne Beholder, naar Stemplet er i Dødpunktstilling, vil være i Stand til at trænge op igjennem et lille Forbrændingskammer, hvortil Petroleummen føres paa sin Vej til Cylinderen.

Forbrændingskammeret bør ikke være for stort, da det virker som skadeligt Rum under Kompressionen, men det maa ved Fyldning med Porcellænsstykker, eller paa anden Maade, indeholde en stor Varmemængde, saaledes at Forbrændingen er foregaaet inden Produkterne gaa over i Cylinderen. For at afkøle Væggene kan man gjøre disse dobbelte og lade den tilførte Luft delvis gaa imellem disse. Derved vil tillige Luften blive forvarmet, saaledes at Luftoverskudet let vil forbrænde den Flamme, der stiger op af det indre Rør (det egentlige Forbrændingskammer).

Tænker man sig en saadan Maskine liggende, vil man f. Ex. under Krumtappen kunne anbringe en meget stor, letbygget Cylinderblæser, der trækkes fra et Øje i Plejlstangens Krumtapstrop. Paa denne Maade vil Blæseren faa sin største Vandring, naar Maskinen er ved det Dødpunkt, hvor Forbrændingsprodukterne skal udstødes, der vil derfor kun behøves en mindre Rumforøgelse af et Organ som en Bælg, for uden kjendeligt Tryk at kunne optage den Luftmængde, som Luftpumpen afgiver, medens der ikke er aabent til Cylinderen.

Paa denne Maade vil det indses, at man er i Stand til at foretage et meget kraftigt Luftskifte i Cylinderen, uden at faa noget væsentligt Tab paa Grund af Luftens Kompression, saaledes som man har faaet det ved mange fejlagtige Konstruktioner af Totaktmaskiner.

Undersøger man nu Betingelserne for en saadan Maskine og man forudsætter, at der ved den praktiske Udførelse ikke fremkommer nye Ulemper, da vil den have Mulighed for at indeholde følgende Fordele: Maskinen arbejder efter Totaktsystemet og kan derfor lettere gaa regelmæssigt med mindre Hastighed og Vægt af Hjulene, eller den kan med samme Cylinderdiameter bringes til at virke mere kraftigt. Ved at gjøre Kompressionsrummet tilstrækkelig stort, vil man kunne sætte Maskinen i Gang uden at dreje denne med Haanden, hvilket ved større Maskiner nu er en følelig Ulempe. Da Petroleummen ikke mødes af en kold Luftstrøm, som indsuges i Cylinderen, vil Draabedannelsen og den deraf følgende ufuldstændige Forbrænding formentlig være forhindret. Der bliver, ligesom ved de nu anvendte Maskiner, kun en Ventil, nemlig Udblæsningsventilen, som bliver paavirket af de varme Forbrændingsprodukter, og denne er man i Stand til at afkøle ved at forøge den kolde Luftstrøms Mængde, ligesom man ad denne Vej vil kunne indskrænke Mængden af benyttet Svalevand, selv om dette ikke helt kan undværes. Det skadelige Rum bør være saa lille som muligt, navnlig i Cylinderen, saaledes at det væsentlig indskrænker sig til det som er fornødent for at opnaa en fuldstændig Forbrænding i Forbrændingskammeret.

Opvarmning ude fra af Forbrændingskammeret vil sikre Maskinen en paalidelig Gang, men vil ogsaa gjøre at Væggene blive mere udsatte, hvor man agter at arbejde med en høj Temperatur. De her nævnte Principer forekommer det mig tillige vil kunne danne Grundlag for andre Varmemaskiner, og navnlig saadanne som skal kunne konsumere flydende eller maaske endog fast Brændsel, som f. Ex. Trækul; i Praxis vil det dog formentlig

være vanskeligt at opnaa en fuldstændig Forbrænding af Trækul, men man kunde maaske som Overgangskonstruktion lade Varmen fra et Trækulsfyr overføres indirekte til Varmekammeret.

Det er selvfølgelig ikke muligt at betegne, hvilken Retning Udviklingen af Petroleums- eller andre Varmemotorer ville tage i Fremtiden, men for i faa Ord at rekapitulere, hvad der ovenfor er anført, tror jeg, at Udviklingen vil gaa i nedenstaaende Retning.

Maskinen gjøres totakts ved at gjøre den aaben for hvert Slag og blæse den ren.

Kompressionen foregaar i et særligt Kammer, der er temmelig stort og mulig afkølet.

Forbrænding erstatter Explosion og foregaar i et særligt Forbrændingskammer, idet Produkterne paa deres Vej til Cylinderen først maa passere dette.

I Tyskland har Spiritus i de senere Aar fundet en Del Anvendelse til Motorbrug og Belysning, men disse Anvendelser, som i flere Henseender ere gunstige for Landbruget, ere hos os hindrede ved, at Toldbestemmelserne ikke kjende Begrebet »Spiritus til teknisk Brug«.

Paa Dampmaskinernes Omraade, saavel de faststaaende som de bevægelige, er der i de senere Aar ikke sket nogen væsentlig Forandring, men det er at vente, at der, efter de Erfaringer der i de senere Aar ere gjorte i Udlandet, vil kunne ventes en mere økonomisk Drift indført igjennem den saakaldte »Overhedning«.

Varmetheorien udviser, at den Nyttevirkning man kan paaregne ved Varmens Overførelse til Kraft, er afhængig af Temperaturdifferencen, saaledes at Nyttevirkningen bliver større, jo varmere Dampen kan tilføres Maskinen og jo koldere den kan forlade denne.

Den laveste Grændse er for Højtrykmaskinernes Vedkommende 100 Grader, idet den afhænger af Luftens Tryk. I Tilfælde, hvor Spildedampen skal benyttes, er man af denne Grund forhindret i at kunne bringe den undvigende Damps Temperatur længere ned, men hvor dette ikke er Tilfældet, vil det ofte, navnlig ved større

Maskiner, være en Fordel at indføre Fortætning, men selv i dette Tilfælde vil man forholdsvis snart naa den laveste Grændse for Temperaturen, som det er praktisk at anvende.

Paa saadanne Steder, hvor man ønsker at anvende Kondensation, men hvor man ikke raader over det tilstrækkelige Vand til Afkøling, er man i de senere Aar mere og mere kommet ind paa at forbedre de Apparater, de saakaldte Graderværker, hvorved man er i Stand til ved Hjælp af Luften at afsvale det benyttede Vand saaledes, at dette atter kan bruges.

Den mest almindelige Form for disse Apparater er et højt Taarn uden Sider, hvori der lagvis paa Kant er stillet en stor Mængde Bræddestykker, hvorover det opvarmede Vand kan risle ned, efter at man har pumpet det op til Taarnets øverste Del; fra Taarnets Fod føres det atter til Kondensatoren.

Den højeste Grændse for Temperaturen i Kjedlerne har hidtil, saa længe man har anvendt mættet Vanddamp, været stærkt begrændset af det stærkt voxende Tryk. Som bekjendt voxer nemlig Trykket i Dampkjedlen i en langt stærkere Grad end Temperaturen, og dette Forhold bevirker, at man ved mættet Vanddamp meget snart naar en Maximumsgrændse for Temperaturen. I Praxis vil man endog vanskeligt komme ud over en 150—170 Grader ved almindelige Anlæg, som dem der oftest anvendes i Landbruget. Anderledes stiller Sagen sig derimod, naar man gaar over til Anvendelsen af overhedet Damp, det vil sige Damp, som bliver opvarmet efter at have forladt Dampkjedlen. Ved Anvendelsen af overhedet Damp er man altsaa i Stand til at efterkomme Theoriens Fordringer til den høje Temperatur, uden at Dampens Tryk behøver at være større end det almindelige. I Praxis gjælder det derfor kun om at besejre de Ulemper, som ere forbundne med Anvendelsen af den højere Temperatur, men dette kan ogsaa i og for sig være vanskeligt nok.

Disse Forhold have i mange Aar været Teknikerne

bekjendte, og der er derfor i Tidens Løb fremkommet en Mængde forskjellige Forslag til Overhedning af Vanddamp, men disse have langt fra alle været heldige, og det er først i de senere Aar, at man paa dette Omraade har været i Stand til at løse dette Spørgsmaal paa en tilfredsstillende Maade.

Det Tab, som fremkommer ved Anvendelsen af mættet Vanddamp, skriver sig i det væsentligste fra, at denne har det største Indhold af Damp, som den er i Stand til pr. Volumenenhed i Forhold til den tilstedeværende Temperatur. Enhver Afkøling vil derfor ved mættet Vanddamp foraarsage en Fortætning af noget af Dampmængden, og med denne Fortætning vil der uvilkaarlig følge et Tab i Arbejde, fordi Dampen derefter ikke mere er i Stand til at udfylde det samme Volumen med det samme Tryk.

For en Del Aar siden prøvede man i England at indpresse kold, komprimeret Luft i Dampkjedlen, hvorved Virkningsgraden af Maskinen steg ret betydeligt, idet den sammenpressede Luft efter Opvarmningen var i Stand til at afgive et større Arbejde end det, som der svarede til at sammentrykke den under den lavere Temperatur, og man opnaaede navnlig at erholde en forholdsvis tør Damp, idet Damp og Luft samtidig i en inderlig Forbindelse fulgtes til Dampmaskinen. Hvor Damp er luftblandet, viser Dampen forholdsvis ringe Tilbøjelighed til at lade sig kondensere, navnlig ved Afkøling ude fra. Men desværre viste det sig, at denne Methode i Praxis var fuldstændig ubrugelig fordi Maskinen paa alle sine ædlere Dele blev stærkt angrebet af denne Blanding af Luft og Damp.

Ved overhedet Vanddamp finder der ikke noget tilsvarende Sted, og der opstaa først Ulemper, naar Temperaturen bliver saa høj, at den forflygtiger Smøremidlet og derved bringer de glidende Flader til at rive.

Grændsen for den Temperatur, der under Anvendelse af ophedet Vand kan benyttes i Dampmaskinerne, er derfor væsentlig kun afhængig af Smøremidlets Beskaffen-

hed og for saa vidt af Maskinens Konstruktion, som der i denne kan tages meget Hensyn til at undgaa glidende Flader paa de Steder Temperaturen er høj, eller at vælge Konstruktionen saaledes (i Lighed med hvad der finder Sted i Gasmaskinerne), at de glidende Flader, til Trods for den i Cylinderen anvendte højere Temperatur, ligge saaledes beskyttede, at Smøremidlet imellem disse ikke er udsat for denne.

Ved Overhedning søgte man tidligere at lade den sidste Del af Flammen, altsaa den koldeste, virke paa det Rørsystem, »Overhederen«, som Dampen passerede paa sin Vej fra Kjedlen til Maskinen, derved mente man at være sikret imod, at Temperaturen blev for høj, men man var samtidig nødt til at lade Overhederen have et ret betydeligt Areal, fordi Varmegjennemgangen var saa ringe ved den forholdsvis lave Temperatur af Forbrændingsprodukterne. Under denne Form bliver Overhederen et forholdsvis dyrt Inventar at anskaffe, og man er, trods den lavere Temperatur af Forbrændingsprodukterne, dog ikke sikret imod, at der til en vis Tid, navnlig under Igangsætningen, fremkommer en for høj Temperatur i Cylinderen, og at Temperaturen endog i Overhederen kan blive for høj til Skade for Varigheden. Disse Apparater have derfor i Almindelighed ikke svaret til Forventningerne, om de end endnu under visse Forhold kunne gjøre Fyldest.

For at faa Overhederen saa lille og kraftig virkende som muligt, bør Varmeoverføringen ved denne helst foregaa efter Modstrømsprincipet, saaledes at de varmeste Forbrændingsprodukter virke paa den varmeste Damp og de koldeste Forbrændingsprodukter paa den koldeste Damp, og man bør helst, for at kunne passe Temperaturen, enten have et særligt Fyr til Overhederen eller ved særlige Foranstaltninger i større eller mindre Grad kunne lede Forbrændingsprodukterne fra Hovedkjedlen ind under Overhederen.

Modstrømsprincip og særligt Fyr for Overhederen giver den kraftigste og mest økonomiske Virkning af

denne, men da man netop herved er i Stand til at opnaa en meget høj Temperatur af Dampen, vil denne Anvendelse ogsaa kunne give de største Ulemper som Følge af den høje Temperatur, naar man ikke paa en eller anden Maade har sørget for, at denne i intet Øjeblik kan naa op over den Grændse, for hvilken Overhederen og navnlig Dampmaskinen ere bestemte.

Efter min Mening ligger Kjærnepunktet ved Anvendelse af overhedet Vanddamp heri, og det maa forekomme mærkeligt, at mange Teknikere, som arbejde paa denne Sag, mere beskjæftige sig med mindre betydningsfulde Spørgsmaal end med at finde en praktisk Løsning af Spørgsmaalet om en fin Regulering af Temperaturen.

Denne Fordring til Temperaturens Regulering maa kunne stilles meget skarp, saaledes at den Damp, der gaar til Dampmaskinen, har en meget konstant Temperatur, der i hvert enkelt Tilfælde er afpasset efter Dampmaskinens Konstruktion og Smøremidlets Beskaffenhed.

Under en længere Arbejdsperiode kan man til Nød finde sig i at anvende en temmelig overhedet Damp, hvis Temperatur aflæses fra et Thermometer, idet Indstillingen af Overhederens Fyr foregaar ved Haanden af den Fyrbøder, som passer Kjedlen, men denne Pasning er ret vanskelig og kan i Praxis ikke tænkes tilvejebragt ved mindre Anlæg. Varmemængden, som Overhederen er i Stand til at modtage, er saa ringe, at den betinger en Omstilling ved Overhederens Fyr ganske kort Tid efter at Maskinen af en eller anden Grund faar mindre at bestille og derfor bruger mindre Damp. Anderledes stiller Sagen sig derimod med Fyret under Dampkjedlen, thi her ere Svingningerne ikke saa voldsomme, idet den store Vandmængde er i Stand til at kunne optage en ret betydelig Varmemængde forinden Spændingen hæver sig. Desuden er ved Kjedlen Faren ikke saa stor, idet man ved mangelfuld Pasning i værste Tilfælde taber noget Damp igjennem Sikkerhedsventilen. Ved Overhederen, navnlig der hvor man af økonomiske Hensyn overheder Dampen til Grændsen af det tilladelige, vil en ringe Forøgelse der-

imod kunne bevirke, at Smøremidlet i Maskinen bortbrænder og at denne derfor bliver ødelagt.

Ved saa smaa Anlæg, som dem der i Almindelighed anvendes i Landbruget, vil det derfor næppe være tilraadeligt at indføre Anvendelsen af den overhedede Damp saa længe man ikke er i Stand til samtidig at indføre en paalidelig Selvregulering af Temperaturen.

Hvorledes denne bedst kan udføres, er det selvfølgelig ikke let at angive, men det synes at ligge nær, at den forholdsvise Afkøling af Overhederen foregaar bedst ved at holde Gjennemstrømningen af Damp fra Kjedlen nogenlunde konstant; den Damp, der ikke i Øjeblikket kan benyttes af Maskinen, kan da atter komme Kjedlen til Gode, idet den f. Ex. driver en Injektor, en Damppumpe eller et lignende Apparat. Ved en Damppumpe eller anden Bevægemekanisme vilde man tillige være i Stand til at indstille Spjældet for Overhederen, eftersom Bevægelsen var hastigere eller langsommere.

Gjøres Damprøret af Staal og der inden i dette lægges en Stang af f. Ex. Messing, vil en Temperaturforskjel af Dampen hurtig give en Forandring i Forholdet mellem Længderne paa de to Stænger, saaledes at en Ventil ved det nedgaaende Rør til Maskinen kan bringes til at aabne sig og derved slippe en Del af Dampen til Damppumpen.

En hensigtsmæssig Konstruktion af disse Forhold vilde sikkert gjøre den overhedede Vanddamp anvendelig for Landbruget.

I Aarets Løb har Professor Poul la Cour tilendebragt en Række Forsøg med forskjellige Konstruktioner af Vindfang, og en Beretning om disse Forsøg er ved Nytaarstid udgivet paa »Det nordiske Forlag« under Navn af »Forsøgsmøllen«. Denne Bogs sidste Halvdel omhandler særlig Vejrmøllers Arbejdsevne, hvorfor det formentlig vil være paa sin Plads her i Korthed at berøre dens Indhold.

Den forelagte Beretning udviser, at der fra Professorens Side er udført et meget betydeligt Forsøgsarbejde,

der med stor Interesse og Forstaaelse er lagt til Rette, saaledes at man deri finder Begrundelse og Bevis for mange Forhold, hvorom den dygtige Møllebygger vel havde en gjennem Erfaringen vunden uklar Formodning, medens han savnede den fornødne Støtte fra Theoriens Side, fordi denne paa dette Omraade til Dels har hvilet paa mere eller mindre ukorrekte Forudsætninger. Naar man desuagtet har kunnet benytte de tidligere fundne Formler, da var det fordi man ved Koefficienter, som vare tagne fra udførte Anlæg, ændrede de ad theoretisk Vej fundne Resultater.

Ved Beregninger over Vindens Indvirken paa Skibssejl har Ingeniør Fogh tidligere bevist, at de hidtil benyttede Formler ikke vare korrekte, og ved Forsøg med Luftpropeller har Ingeniør Irminger i Praxis bevist, at denne Formodning var rigtig; men det er først efter Fremkomsten af Professor la Cours Arbejde, at Forholdene ere blevne belyste og fremlagte saaledes, at man er blevet i Stand til at analysere Vindens Virkning paa hvert enkelt Element af et hvilket som helst Vindfang, og derved er blevet i Stand til at begrunde dette i alle dets Detailler.

For Praktikere vil dette Resultat maaske synes ringe, navnlig fordi de nævnte Forsøg paavise, at den »ideelle Mølle« ikke er særlig afvigende fra den, som den dygtige Møllebygger, efter aarhundredgamle Erfaringer, har valgt som sit Ideal, men det har dog en ganske betydelig Interesse at kjende Grundene, hvorfor netop den eller den Form vælges og at vide, hvilken Betydning det har, naar man foretager en Afvigelse fra det ideelle. Praktikeren bør fuldt saavel som Theoretikeren kjende disse Forsøg, idet der netop for ham vil være Anledning til at sætte sig ind i, hvilke Afvigelser fra det anviste, han tør tillade sig under Indflydelsen af de Krav, som det praktiske Liv stiller til hans Mølle. Ved Forsøgene gjælder det navnlig at søge den heldigste Form og Stilling for en vis Fladeenhed under bestemte Forudsætninger, men for Praktikeren er det ikke, eller det burde i alt Fald

ikke være, Arealet, der er det bestemmende, da Kraften jo i og for sig ikke koster noget. Det bliver Praktikerens Opgave for den mindste Anlægsudgift at kunne fremstille den kraftigste og bedste Mølle i et foreliggende Tilfælde, men netop hertil vil den omtalte Forsøgsberetning være ham en særdeles værdifuld Støtte.

Fra »Det nordiske Forlag« er der udkommet en Redskabs- og Maskinlære til Brug for Landbrugsskoler og Landmænd. Denne Bog, der er forfattet af Emil Jørgensen og C. C. Larsen, indeholder en stor Del af de Erfaringer, som ere fremkomne ved de Prøver som ere foretagne af Det kgl. Landhusholdningsselskabs Maskinudvalg, og vil derfor være en meget nyttig Haandbog for Landmænd.

Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugets Produkter og Hjælpestoffer i Aaret 1900,

sammenlignet med Omsætningen heraf i tidligere Aar.

Af

Frederik Reck,
Fuldmægtig
i Statens statistiske Bureau.

og

N. C. Christensen,
Assistent
i Statens statistiske Bureau.

Ligesom i sine tidligere Aargange bringer Tidsskriftet herved — i to Hovedtabeller med en Række tilknyttede Bemærkninger — en Oversigt over Danmarks Omsætning med Udlandet i 1900 af de væsentligste Landbrugsvarer.

Af Hovedtabellerne, der findes paa Side 262—269, angiver, hvad disse Varer angaar, Tabel I Kvantum for Indførsel til og Udførsel fra Danmark i 1900, saavel kvartalsvis som for hele Aaret, og Tabel II Kvantum for Danmarks Udførsel og Indførsel samt Merudførsel eller Merindførsel i 1900, i 1899 og i Gjennemsnit af 1888—1892; dette Femaar er valgt, fordi det repræsenterer Forholdene omkring 1890, hvorved man altsaa faar den bedste Sammenligning mellem Omsætningen i 1900 og ti Aar forud. Indførselen og Udførselen ere givne med to Sæt Tal. Det ene Sæt gjælder Omsætningen i videste Forstand, d. e. alt, hvad der er indført til Danmark saavel til Forbrug her i Landet som til Gjenudførsel, og alt, hvad der er udført fra Danmark saavel af indenlandske som af fremmede gjenudførte Varer. Det andet Sæt omfatter alene Indførselen til Forbrug og Udførselen

af indenlandske Varer; idet man altsaa her ser bort fra Transitten (der navnlig er meget betydelig ved Smør, men som ogsaa ved Flæsk og ved forskjellige Kornsorter og Foderstoffer omfatter ikke saa ganske smaa Kvanta), faar man forøvrigt de Tal, man især bør regne med i en Oversigt, der, som nærværende, særlig skal fremstille den Omsætning, som direkte eller indirekte vedrører Landbruget, medens de ved Mellemhandel fra Udland til Udland over Danmark omsatte Varer alene vedrøre Handels- og Skibsfartsvirksomheden. Forbrugstallene — Indførselen i snævrere Forstand — ere dog kun anførte i Tab. II (altsaa ikke kvartalsvis) og kun for 1900 og 1899, da denne Opgjørelsesmaade først i de senere Aar er bragt til Anvendelse i den officielle Statistik.

De to Hovedtabeller indeholde, som nævnt, alene Opgjørelser over Kvantum for de omsatte Varer; i de Bemærkninger, der fremsættes efter Tabellerne, findes tillige anført en Række Data vedrørende de tilsvarende Værdier. De saaledes meddelte Værdital referere sig dog alene til de aarlige Opgjørelser, ikke til de kvartalsvise, ligesom en Del af de mindre betydende Værdiposter behandles mere summarisk end de tilsvarende Vægttal i Hovedtabellerne. Der meddeles kun Værdier for Udførsel af indenlandske Produkter og for Forbruget af fremmede, men ikke for de totale Omsætningstal; som Følge heraf fremsættes heller ikke Værdital for Gjennemsnittet af 1888—92, da Specialhandelen, som foran nævnt, ikke er opgjort i disse Aars Statistik*). — Foruden Værdital indeholde Bemærkningerne bl. a. Oversigter over Afgangs- og Bestemmelsessteder for de omsatte Landbrugsvarer, tildels i tabellarisk Form.

Som Materiale har man for 1900 benyttet den offici-

*) Værditallene ere beregnede ud fra Priserne i selve den udenlandske Omsætning, og de ville altsaa, hvor Handelsstanden er Mellemled, være noget forskjellige fra Landbrugsstandens Indkjøbs- og Salgspriser. Begge Sæt Priser følge jo imidlertid som Regel samme Svingninger, og ved Sammenligninger fra Aar til Aar er det derfor temmelig ligegyldigt, hvilket Sæt man benytter.

elle Statistiks Kvartalsoversigter og foreløbige Aarsoversigt over Danmarks Vareomsætning med Udlandet, for 1899 og tidligere Aar de endelige Opgjørelser i Handelstabelværkerne. Endvidere har man ved velvillig Imødekommenhed fra Statens statistiske Bureau kunnet benytte de Indberetninger og andet Materiale, hvorpaa ovenmeldte officielle Meddelelser ere byggede.

(Se Hovedtabellerne I og II, Side 262—269).

Forinden de enkelte Ind- og Udførselsposter nærmere omtales, skal man søge at give en Sammenligning mellem det økonomiske Resultat i de sidste Aar af det danske Landbrugs Virksomhed, for saa vidt dette Resultat giver sig Udtryk i Landets udenlandske Omsætning. Til en saadan samlet Oversigt haves der intet Materiale i de to Hovedtabeller, da disse jo alene omhandle Kvanta; den maa foretages paa Grundlag af de omsatte Værdier, og man skal derfor dels paa Grundlag af de Værdital, der meddeles senere i Bemærkningerne, dels ved Hjælp af andre Værdidata, uddragne af Handelspublikationerne, opstille en samlet

Værdiberegning vedrørende Landbrugsomsætningen med Udlandet.

Til en fuldstændig Beregning over det danske Landbrugs eller rettere den danske Landbrugsstands økonomiske Udbytte vilde det kræves, at man kjendte paa den ene Side Summen af de Indtægter, Landbruget havde haft ved Salget af sine Produkter dels til Udlandet, dels til den Del af den danske Befolkning, der ikke hører til Landbrugsstanden, og paa den anden Side Summen af de Udgifter, Landbruget havde maattet udrede for sit Indkjøb af Raastoffer og Hjælpemidler for Landbrugsdriften, ligeledes baade til Udland og til Indland*.) Imidlertid

*) Den Balance for Landbrugsstandens økonomiske Udbytte, som man kunde opstille, hvis man kjendte alle dens Indtægter og Ud-

vedrøre alle de Tal om Landbrugsomsætningen, vi her have til Raadighed, jo udelukkende den udenlandske Omsætning, medens der savnes Udtryk for Landbrugets Indlandsomsætning. Naar man alligevel vil anstille Sammenligninger paa Grundlag af Tallene, maa man derfor gaa ud fra, at den danske Befolkning udenfor Landbrugsstanden hvert Aar forbruger lige store Kvanta af Landbrugsprodukter, og at dens aarlige Bidrag af Raastoffer og Hjælpemidler for Landbruget heller ikke forandres. En saadan Forudsætning (hvor der altsaa ses bort fra Prissvingninger) kan man ogsaa — saa længe kun Aar, der følge lige efter hverandre, sammenlignes — med nogenlunde Rimelighed gaa ud fra. Derimod kan man ikke regne, at de forbrugte Landbrugsprodukter i hvert Aar i lige stort Omfang tages fra Produktionen i selve Landet; tværtimod kan der, f. Ex. i Forbruget af Smør, ske ret betydelige Ombytninger fra det ene Aar til det andet mellem dansk og fremmed Vare. Man vil dog i Beregningen over den udenlandske Omsætningsværdi kunne raade Bod herpaa, naar man ikke ensidig holder sig til den Del af Omsætningen, der udelukkende vedrører Landbruget, men tillige tager Værdien af de andre Befolkningsklassers Forbrug af fremmede Landbrugsvarer med i Beregningen. Man vil da ogsaa finde, at Tabellen Side 272 medregner en Mængde Varer, der ikke direkte have noget at gjøre med Landbruget eller den Del af den danske Befolkning, der driver Landbrug. Foruden de Beløb, det danske Landbrug tager hjem fra Udlandet

---

gifter baade overfor Udland og overfor Indland, vilde jo forøvrigt ikke give en fuldstændig Fremstilling af alle de Forhold, der burde komme i Betragtning, naar Landbrugets Rentabilitet i de forskjellige Aar skulde bestemmes. Der burde saa ogsaa tages Hensyn til Lønforholdene, Rentefoden, Landbrugsstandens (herunder Landarbejderklassens) forøgede eller formindskede Forbrug af Landbrugsprodukter etc.; under rolige Forhold ville vel alle disse Momenter ikke forandre sig i væsentlig Grad fra det ene Aar til det andet, men tages større Tidsrum under eet, er det jo bekjendt nok, at Forskjellene kunne opsummere sig til Beløb af afgjørende Betydning.

Tabel I. **Kvantum for Danmarks Omsætning med Udlande saavel kvartalsvi**

Produkternes Navne	Udført i Alt til Udlandet fra Danmark				
	Januar—Marts 1900	April—Juni 1900	Juli—Septbr. 1900	Oktbr.—Decbr. 1900	Aaret 1900
	1	2	3	4	5
Husdyr og Madvarer heraf:					
Heste ..... i Stkr.	8961	5439	3497	1754	19651
Føl ..... —	1	21	623	247	892
Oxer og Køer ..... —	11706	12809	7923	7969	40407
Kalve ..... —	47	89	26	9	171
Faar og Lam; Geder .. .. —	»	52	2012	31	2095
Svin ..... —	»	1	5	»	6
Grise ..... —	»	»	4	»	4
Flæsk og Skinker, fersk .... i Mill. Pd.	1.305	0.397	0.225	0.377	2.304
— - — ikke fersk —	31.955	38.994	34.730	27.116	132.795
Kjød af Hornkvæg, fersk ... —	11.036	7.190	3.730	4.981	26.937
— - — ikke fersk —	0.487	0.386	0.530	1.090	2.493
Kjød af Faar, fersk ..... —	0.000	0.033	0.119	0.673	0.825
— - — ikke fersk.... —	0.154	0.151	0.126	0.158	0.589
Kjød af andre Dyr; Pølser, Indvolde, Tunger..... —	3.644	3.980	3.672	3.134	14.430
Fedt og Ister ..... —	1.631	1.795	4.182	2.478	10.086
Oleomargarin ..... —	0.338	0.315	0.579	1.006	2.238
Smør i almindelig Emballage —	37.060	40.819	36.772	34.827	149.478
— i hermetisk do. —	0.676	1.049	1.071	0.822	3.618
Margarine ..... —	0.098	0.132	0.131	0.109	0.470
Æg ..... i Mill. Snese	2.108	4.696	5.319	4.564	16.687
Ost ..... i Mill. Pd.	0 026	0.025	0.029	0.043	0.123
Mælk og Fløde..... i Mill. Potter	0.154	0.139	0.154	0.147	0.594
Biprodukter ved Husdyrbruget; Gjødningsmidler:					
Haar, raa..... i Mill. Pd.	0.099	0.135	0.143	0.147	0.524
Uld ..... —	0.472	0.498	0.660	0.758	2.388
Skind og Huder, uberedte... —	7.142	7.899	5.105	6.276	26.423
Ben og Tænder, raa..... —	2.583	2.335	1.696	1.856	8.470
Talg, almindelig..... —	1.007	0.590	0.748	0.648	2.993
Handelsgjødning, naturlig... —	0.005	0.053	»	0.010	0.068
— kunstig ... —	8.213	8.380	10.746	3.881	31.220
Stassfurter Salte .. .. —	»	»	»	»	»
Chilisalpeter til Agerbruget . —	»	»	»	»	»

i Landbrugets Produkter og Hjælpestoffer i Aaret 1900, om for hele Aaret.

Heraf **indenlandske Varer**					**Indført i Alt** fra Udlandet til Danmark				
Januar—Marts	April—Juni	Juli—Septbr.	Oktbr.—Decbr.	Aaret 1900	Januar—Marts	April—Juni	Juli—Septbr.	Oktbr.—Decbr.	Aaret 1900
1900	1900	1900	1900		1900	1900	1900	1900	
6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
8961	5439	3476	1684	19560	1514	2300	1541	688	6043
1	21	623	247	892	»	1	14	15	30
11706	12809	7923	7969	40407	718	331	185	312	1546
47	89	26	9	171	80	126	109	26	341
»	52	2012	31	2095	67	992	614	74	1747
»	1	5	»	6	»	»	22	»	22
»	»	4	»	4	»	45	48	»	93
1.305	0.397	0.225	0.377	2.304	0.038	0.001	»	0.033	0.072
31.001	35.503	32.481	25.445	124.430	1.052	4.235	2.686	2.450	10.423
11.029	7.190	3.727	4.959	26.905	0.077	0.104	0.109	0.094	0.384
0.207	0.216	0.209	0.727	1.359	0.544	0.525	0.460	0.696	2.225
0 000	0.033	0.119	0.673	0.825	0.000	0.029	0.041	0.025	0.095
0.010	0.013	0.027	0.001	0.051	0.002	0.036	0.050	1.102	1.190
3.295	3.655	3.503	2.946	13.399	1.438	0.889	0.512	1.462	4.301
0.781	0.654	0.359	0.573	2.367	4.950	5.075	10.112	6.168	26.305
....	....	....	....	0.300 *)	1.904	4.755	5.745	4.366	16.770
30.918	33.527	28.364	26.123	118.932	6.974	11.114	15.674	8.604	42.366
0.676	1.049	1.071	0.822	3.618	»	0.000	0.000	0.000	0.000
0.062	0.131	0.076	0.106	0.375	1.147	1.140	1.233	1.576	5.096
2.102	4.665	5.306	4.539	16.612	0.033	0.792	0.721	0.313	1.859
0.012	0.019	0.020	0.022	0.073	0.505	0.522	0.563	0.610	2.200
0.154	0.139	0.154	0.147	0.594	0.186	0.203	0.221	0.241	0.851
0.081	0.135	0.139	0.128	0.483	0.065	0.061	0.073	0.055	0.254
0.311	0.443	0.333	0.283	1.370	0.903	0.699	1.200	0.903	3.705
4.742	4.168	2.778	3.312	15.000	4.443	5.710	3.036	4.801	17.990
2.583	2.335	1.636	1.856	8.410	0.240	0.192	0.133	0.084	0.649
0.252	0.126	0.282	0.109	0.769	0.777	0.501	0.560	0.716	2.554
0.005	0 053	»	0.010	0.068	6.052	4.234	4.171	1.395	15.852
6.914	7.233	9.855	3.593	27.595	15.184	11.761	43.401	12.771	83.117
»	»	»	»	»	4.157	6.063	5.037	7.117	22.374
»	»	»	»	»	6.474	4.582	0.265	0.139	11.460

*) Der foreligger kun skjønsvise Opgjørelser for udført dansk Oleomargarin; det samme gjælder Udførselen af dansk Frø (Side 265).

Produkternes Navne		Udført i Alt til Udlandet fra Danmark				
		Januar—Marts 1900	April—Juni 1900	Juli—Septbr. 1900	Oktbr.—Decbr. 1900	Aaret 1900
		1	2	3	4	5
Korn, Frø, Mark- og Havevæxter; Produkter heraf:						
Uformalet Korn	i Mill. Pd.	52.757	37.185	37.667	69.566	197.175
Heraf: Hvede	—	6.882	12.899	16.584	9.612	45.977
Rug	—	2.302	2.945	1.781	0.609	7.637
Havre	—	2.296	3.870	0.455	0.287	6.908
Byg	—	20.945	6.907	7.152	49.467	84.471
Malt	—	0.981	0.695	1.274	1.334	4.284
Majs	—	18.319	8.394	10.100	7.654	44.467
Bælgsæd	—	1.032	1.473	0.321	0.603	3.429
Boghvede	—	»	0.002	»	»	0.002
Formalet Korn	—	4.122	8.943	5.047	5.343	23.455
Heraf: Hvedemel	—	1.702	4.861	2.891	3.669	13.123
Rugmel	—	1.826	3.524	1.571	1.167	8.088
Havregryn	—	0.074	0.039	0.361	0.202	0.676
Byggryn etc.	—	0.465	0.239	0.183	0.168	1.055
Formalet Majs	—	0.055	0.280	0.039	0.134	0.508
Boghvedegryn	—	0.000	0.000	0.002	0.003	0.005
Hørfrø	—	0.006	0.002	0.001	0.010	0.019
Hampefrø	—	0.247	0.004	0.101	0.062	0.414
Raps	—	»	»	»	»	»
Anden Sæd til Oliepresning	—	0.009	»	»	»	0.009
Palme- og Kokosnødkjærner	—	»	0.721	»	0.371	1.093
Kløverfrø	—	0.366	0.108	0.226	0.096	0.796
Græsfrø	—	0.751	0.247	0.114	0.299	1.411
Mark- og Havefrø uden Specifikation	—	0.951	0.534	0.235	0.133	1.853
Kartofler	i Tdr.	10887	38363	2078	24097	75425
Andre Mark- og Havevæxter	i Mill. Pd.	5.310	2.023	1.002	9.374	17.709
Æbler og Pærer	i Tdr.	6	5	265	1398	1674
Bærfrugt, Blommer, Tomater	i Mill. Pd.	0.002	0.105	0.076	0.418	0.601
Halm og Hakkelse	—	0.219	0.275	0.031	0.121	0.646
Klid	—	10.010	5.421	3.677	9.970	29.078
Oliekager og -mel	—	14.563	3.842	11.406	7.203	37.014
Melassefoder	—	0.150	0.230	0.103	0.295	0.778
Roesukker, indenlandsk	—	1.430	1.965	1.603	0.000	4.998

Anm. Kol. 1—5 angive Kvantum for *Totaludførsel fra Danmark* (inkl. Kjøbenhavns Frihavn) *til Udlandet* (til sidstnævnte er henført de danske Bilande og Kolonier). Under Totaludførselen regnes Udførselen ikke blot af *indenlandske* Varer og af *fremmede* Varer, der have været klarerede til Indgang i Toldterritoriet eller oplagte i Frihavnens Pakhuse, og som atter føres ud af Landet, men ogsaa af *fremmede* Varer, der i danske Havne simpelthen omlades mellem Skibe kommende fra og gaaende til fremmede Havne.

Kol 6—10 angive Kvantum for *Varer af indenlandsk Oprindelse* i ovennævnte Totaludførsel.

Heraf **indenlandske Varer**					**Indført i Alt** fra Udlandet til Danmark				
Januar—Marts	April—Juni	Juli—Septbr.	Oktbr.—Decbr.	Aaret 1900	Januar—Marts	April—Juni	Juli—Septbr.	Oktbr.—Decbr.	Aaret 1900
1900	1900	1900	1900		1900	1900	1900	1900	
6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
29.506	22 388	17.236	56.027	125.157	476.333	308.315	309.658	188.438	1282.744
4.762	10.664	8.090	5.048	28.564	28.887	28.827	27.290	37.287	122.291
1.102	1.481	0.870	0.545	3.998	20.259	61.584	60.954	44.115	186.912
1.997	2.704	0.096	0.138	4.935	5.794	26.907	15.716	10.953	59.370
20.407	6.430	6.778	48.919	82.534	6.157	3.120	7.082	4.373	20.732
0.921	0.651	1.274	1.314	4.160	0.662	1.115	2.748	1.865	6.390
»	»	»	»	»	410.640	181.800	194.819	84.412	871.671
0.317	0.456	0.128	0.063	0.964	2.636	2.909	0.839	2.687	9.071
»	0.002	»	»	0.002	1.291	2.043	0.177	2.722	6.233
2.313	4.048	2.529	2.332	11.222	16.986	20.541	21.328	20.968	79.823
0.813	1.426	0.980	1.358	4.577	8.761	10.174	9.240	8.364	36.539
0.983	2.283	1.330	0.769	5.365	3.280	6.788	7.318	6.195	23.581
0.032	0.027	0.036	0.020	0.115	0.427	0.483	0.833	0.734	2.477
0.463	0.217	0.181	0.160	1.021	1.266	0.533	0.681	0.396	2.876
0.022	0.095	»	0.022	0.139	2.787	1.905	2.450	4.287	11.429
0.000	0.000	0.002	0.003	0.005	0.465	0.658	0.806	0.992	2.921
0.006	»	0.001	0.003	0.010	4.338	10.376	6.976	8.002	29.692
»	»	»	»	»	0.378	0.055	0.182	1.013	1.628
»	»	»	»	»	0.014	0.458	7.579	0.506	8.557
»	»	»	»	»	2.612	4.438	0.315	0.690	8.055
»	»	»	»	»	2.312	8.040	1.867	0.481	12.700
»	»	»	»	»	2.584	0.300	1.052	3.321	7.257
.....	.....	.....	... .	0.250	3.647	0 511	0.305	3.303	7.766
.....	.....	.....	.....	0.450	2.076	0.981	0.607	1.168	4.832
10887	38361	2068	23889	75205	6130	4457	1818	2722	15127
5.268	2.022	1.001	9.260	17.551	1.077	1.410	0.801	1.176	4.464
6	5	265	798	1074	1622	232	2135	1015	5004
0.002	0.104	0.064	0.142	0.312	0.033	0.131	1.182	0.411	1.757
0.219	0.375	0.031	0.121	0.646	0.018	0.102	0.080	0.030	0.230
3.243	1.261	1.536	3.506	9.546	22.082	27.155	44.374	34.185	127.796
2.433	1.148	0.934	1.515	6.030	198.505	30.802	94.925	101.187	425.419
0.150	0.230	0.103	0.295	0.778	1.347	0.467	0.390	0.367	2.571
1.430	1.965	1.603	0.000	4.998	.....	.....	.....	.....	.....

Forskjellen mellem Tallene i Kol. 1—5 og Kol. 6—10 angiver følgelig Andelen i Totaludførselen for *Varer af udenlandsk Oprindelse.*

Kol. 11—15 angive Kvantum for *Totalindførselen til Danmark* (inkl. Kjøbenhavns Frihavn) *fra Udlandet* (inkl. danske Bilande og Kolonier). Totalindførselen omfatter dels de fremmede Varer, der *forbruges i Danmark*, dels de fremmede Varer, der *transitere over Danmark*. Under *Transitten* er regnet ikke blot de fremmede Varer, der klareres til Indgang i Toldterritoriet eller oplægges i Frihavnens Pakhuse, forinden de atter udføres, men ogsaa rent Omladningsgods (jfr. Bemærkn. ved Kol. 1—5).

Tabel II. Kvantum for Danmarks Omsætning med Udlande sammenlignet med 1899 o

Produkternes Navne	Udført i Alt til Udlandet fra Danmark			Heraf: Indenlandske Varer		
	1900	1899	1888-92 Gjennemsnit	1900	1899	1888-92 Gjennemsnit
	1	2	3	4	5	6
Husdyr og Madvarer heraf:						
Heste ..... i Stkr.	19651	18563	15078	19560	18549	15064
Føl ..... —	892	1333	211	892	1333	206
Oxer og Køer ..... —	40407	37549	107759	40407	37549	107759
Kalve ..... —	171	187	8561	171	187	8561
Faar og Lam; Geder... —	2095	2469	55983	2095	2469	55983
Svin ..... —	6	4	105634	6	4	105634
Grise ..... —	4	142	2156	4	142	2156
Flæsk og Skinker, fersk i Mill. Pd.	2.304	1.930	69.468	2.304	1.930	63.702
— - — ikke — —	132.8	147.4		124.4	142.2	
Kjød af Hornkvæg, fersk —	26.937	31.569		26.905	31.445	
— - — ikke — —	2.493	2.242		1.359	1.701	
Kjød af Faar, fersk .. —	0.825	0.968	4.014	0.825	0.968	3.472
— - — ikke — .. —	0.589	0.681		0.051	0.037	
Kjød af andre Dyr; Pølser, Indvolde, Tunger —	14.430	15.273		13.399	14.424	
Fedt og Ister ..... —	10.086	6.243	5.967	2.367	2.460	0.719
Oleomargarin ..... —	2.238	0.948		0.300	0.520	
Smør i alm. Emballage —	149.5	140.1	80.095	118.9	118.8	76.563
— i hermetisk do. —	3.618	3.593		3.618	3.593	
Margarine ..... —	0.470	0.319	0.129	0.375	0.254	0.079
Æg ..... i Mill. Snese	16.687	15.150	6.535	16.612	15.058	6.449
Ost ..... i Mill. Pd.	0.123	0.067	0.255	0.073	0.026	0.232
Mælk og Fløde .. i Mill. Potter	0.594	0.592	0.176	0.594	0.591	0.176
Biprodukter ved Husdyrbruget; Gjødningsmidler:						
Haar, raa ..... i Mill. Pd.	0.524	0.640	0.433	0.483	0.593	0.394
Uld ..... —	2.388	2.943	2.545	1.370	1.996	1.817
Skind og Huder, uber. —	26.422	23.556	6.679	15.000	14.701	5.762
Ben og Tænder, raa. —	8.470	7.920	6.314	8.410	7.895	6.098
Talg, almindelig .... —	2.993	2.875	0.456	0.769	0.948	0.388
Handelsgjødn., naturl. —	0.068	0.067	0.069	0.068	0.067	0.080
— kunstig —	31.220	21.029	9.193	27.595	18.074	6.133
Stassfurter Salte .... —	»	»	0.004	»	»	»
Chilisalpeter til Agerb. —	»	»	»	»	»	»
Korn, Frø, Mark- og Havevæxter; Produkter heraf:						
Uformalet Korn .... i Mill. Pd.	197.2	274.3	179.9	125.2	127.2	151.3
Heraf: Hvede ..... —	45.977	28.988	52.197	28.564	13.122	45.008
Rug..... —	7.637	12.221	25.415	3.998	3.882	20.895

af Landbrugets Produkter og Hjælpestoffer i Aaret 1900, Gjennemsnittet af 1888—92.

Indført i Alt fra Udlandet til Danmark			Merudført + Merindført ÷			Indgaaet til Forbrug i det danske Toldterritorium	
1900	1899	1888-92 Gjennemsnit	1900	1899	1888-92 Gjennemsnit	1900	1899
7	8	9	10	11	12	13	14
6043	7040	7008	+ 13608	+ 11523	+ 8070	5952	7026
30	23	23	+ 862	+ 1310	+ 188	30	23
1546	941	18411	+ 38861	+ 36608	+ 89348	1546	941
341	189	1069	÷ 170	÷ 2	+ 7492	341	189
1747	1484	23894	+ 348	+ 985	+ 32089	1747	1484
22	50	859	÷ 16	÷ 46	+ 104775	22	50
93	4	636	÷ 89	+ 138	+ 1520	93	4
0.072	0.050	6.057	+ 2.232	+ 1.880	+ 63.411	0.072	0.050
10.423	7.602		+ 122.4	+ 139.8		2.290	2.420
0.384	0.224	4.668	+ 26.553	+ 31.335	÷ 0.654	0.353	0.110
2.225	1.121		+ 0.268	+ 1.121		1.270	0.806
0.095	0.083		+ 0.730	+ 0.885		0.095	0.083
1.190	1.594		÷ 0.601	÷ 0.913		0.646	0.949
4.301	3.524	15.625	+ 10.129	+ 11.749	÷ 9.658	3.294	2.831
26.305	18.230		÷ 16.219	÷ 11.987		18.493	14.288
16.770	15.005		÷ 14.532	÷ 14.057		15.517	14.467
42.366	34.088	17.865	+ 107.1	+ 106.0	+ 62.230	11.854	12.870
0.000	0.000		+ 3.618	+ 3.593		0.000	0.000
5.096	5.102	2.600	÷ 4.626	÷ 4.783	÷ 2.471	4.954	5.037
1.859	1.349	0.807	+ 14.828	+ 13.801	+ 5.728	1.785	1.249
2.200	2.281	1.212	÷ 2.077	÷ 2.214	÷ 0.957	2.136	2.233
0.851	0.671	3.042	÷ 0.257	÷ 0.079	÷ 2.866	0.851	0.671
0.254	0.237	0.186	+ 0.270	+ 0.403	+ 0.247	0.213	0.192
3.705	4.231	3.195	÷ 1.317	÷ 1.288	÷ 0.650	2.708	3.273
17.990	15.028	5.116	+ 8.432	+ 8.533	+ 1.563	6.332	6.296
0.649	0.746	0.678	+ 7.821	+ 7.174	+ 5.636	0.588	0.703
2.554	2.099	0.191	+ 0.439	+ 0.776	+ 0.265	0.251	0.058
15.852	4.041	11.590	÷ 15.784	÷ 3.974	÷ 11.521	15.852	4.041
83.117	95.273	54.165	÷ 51.897	÷ 74.244	÷ 44.972	79.684	91.390
22.374	20.458	2.354	÷ 22.374	÷ 20.458	÷ 2.350	22.374	20.458
11.460	10.662	0.962	÷ 11.460	÷ 10.662	÷ 0.962	11.460	10.662
1282.7	1455.6	563.4	÷1085.5	÷1181.3	÷ 383.5	1199.7	1311.7
122.3	150.0	114.7	÷ 76.3	÷ 121.0	÷ 62.5	105.9	138.5
186.9	179.7	173.9	÷ 179.3	÷ 167.5	÷ 148.5	182.2	172.8

Produkternes Navne		Udført i Alt til Udlandet fra Danmark			Heraf: Indenlandske Varer		
		1900	1899	1888-92 Gjennemsnit	1900	1899	1888-92 Gjennemsnit
		1	2	3	4	5	6
Havre	i Mill. Pd.	6.908	4.228	2.214	4.935	2.646	1.930
Byg	—	84.471	114.6	82.328	82.534	102.7	80.931
Malt	—	4.284	4.554	1.834	4.160	4.265	1.750
Majs	—	44.467	106.4	14.499	»	»	»
Bælgsæd	—	3.429	3.189	1.211	0.964	0.538	0.618
Boghvede ...	—	0.002	0.081	0.188	0.002	0.036	0.187
Formalet Korn	—	23.455	18.157	48.028	11.222	11.461	46.794
Heraf. Hvedemel ...	—	13.123	8.605	39.527	4.577	4.878	38.853
Rugmel	—	8.088	7.260	6.222	5.365	4.979	5.774
Havregryn ..	—	0.676	0.103	0.030	0.115	0.063	0.028
Byggryn etc..	—	1.055	1.651	2.060	1.021	1.327	1.998
Formal. Majs	—	0.508	0.536	0.171	0.139	0.212	0.125
Boghvedegryn	—	0.005	0.002	0.017	0.005	0.002	0.016
Hørfrø	—	0.019	0.059	0.120	0.010	0.003	0.072
Hampefrø	—	0.414	0.540		»	0.001	
Raps	—	»	0.084	0.423	»	0.073	0.109
Anden Sæd til Oliepresning	—	0.009	»		»	»	
Palme- og Kokosnødkjærner	—	1.092	2.581	»	»	»	»
Kløverfrø	—	0.796	1.114	0.804	»	0.340	0.168
Græsfrø	—	1.411	1.240	1.212	0.250	0.642	0.587
Mark- og Havefrø uden Specifikation	—	1.853	2.833	0.857	0.450	2.238	0.553
Kartofler	i Tdr.	75425	30301	20611	75205	30161	20602
Andre Mark- og Havevæxter	i Mill. Pd.	17.709	11.968	9.411	17.551	11.896	9.337
Æbler og Pærer	i Tdr.	1674	196	11802	1074	128	11583
Bærfrugt, Blommer, Tomater	i Mill. Pd.	0.601	0.389	0.282	0.312	0.193	0.247
Halm og Hakkelse ..	—	0.646	1.219	0.787	0.646	1.219	0.787
Klid	—	29.078	29.327	4.258	9.546	15.559	1.679
Oliekager og -mel ...	—	37.014	30.560	4.999	6.030	5.725	1.710
Melassefoder	—	0.778	0.588	»	0.778	0.588	»
Roesukker, indenl...	—	4.998	4.468	2.295	4.998	4.468	2 295

Anm. Om Kol. 1—3, der omhandle *Totaludførselen fra Danmark til Udlandet*, Kol. 4—6, der omhandle *Varer af indenlandsk Oprindelse* i Totaludførselen, og Kol. 7—9, der omhandle *Totalindførselen til Danmark fra Udlandet*, jfr. Anm. under Tab. I, Side 264—265, henholdsvis til Kol. 1—5, Kol. 6—10 og Kol. 11—15.

Kol. 10—12 angive *Forskjellen mellem* Rubrikkerne for *Totaludførsel* og *Totalindførsel*. Merudførsel er betegnet ved +, Merindførsel ved −.

De i Kolonne 13—14 opførte Tal for *Indgaaet til Forbrug* ere fremkomne ved, at man fra de Varekvanta, som i hvert af de paagjældende Aar ere klarerede til Indgang i Tolterritoriet, *saavel fra Udlandet som fra Kjøbenhavns Frihavn*, har draget de Varer af udenlandsk Oprindelse, der

Indført i Alt fra Udlandet til Danmark			**Merudført +** **Merindført ÷**			**Indgaaet til Forbrug** i det danske Toldterritorium	
1900	1899	1888-92 Gjennemsnit	1900	1899	1888-92 Gjennemsnit	1900	1899
7	8	9	10	11	12	13	14
59.370	27.392	69.273	÷ 52.462	÷ 23.164	÷ 67.059	57.514	25.902
20.732	48.221	29.123	+ 63.739	+ 66.4	+ 53.205	19.146	42.211
6.390	6.533	5.133	÷ 2.106	÷ 1.979	÷ 3.299	6.303	6.278
871.7	1028.7	159.9	÷ 827.2	÷ 922.3	÷ 145.4	815.8	913.7
9.071	8.868	6.809	÷ 5.642	÷ 5.679	÷ 5.598	6.561	6.221
6.233	6.048	4.383	÷ 6.231	÷ 5.967	÷ 4.195	6.175	6.003
79.823	95.779	19.425	÷ 56.368	÷ 77.622	+ 28.603	67.948	88.459
36.539	47.491	9.250	÷ 23.416	÷ 38.886	+ 30.277	28.313	43.617
23.581	27.773	5.465	÷ 15.493	÷ 20.513	+ 0.757	20.856	25.425
2.477	2.709	0.620	÷ 1.801	÷ 2.606	÷ 0.590	1.954	2.274
2.876	5 050	0.082	÷ 1.821	÷ 3.399	+ 1.978	2.843	4.727
11.429	10.046	0.731	÷ 10.921	÷ 9.510	÷ 0.560	11.061	9.740
2.921	2.710	3.277	÷ 2.916	÷ 2.708	÷ 3.260	2.921	2.676
29.692	31.453	20.750	÷ 29.673	÷ 31.394	÷ 20.630	29.371	31.129
1.628	0.824		÷ 1.214	÷ 0.284		1.215	0.284
8.557	8.702	13.901	÷ 8.557	÷ 8.618	÷ 13.478	8.557	8.690
8.055	10.009		÷ 8.046	÷ 10.009		8.035	9.982
12.700	12.483	0.972	÷ 11.608	÷ 9.902	÷ 0.972	11.248	9.904
7.257	8.739	5 334	÷ 6.461	÷ 7.625	÷ 4.530	6.413	7.892
7.766	8.250	5.504	÷ 6.355	÷ 7.010	÷ 4.292	6.897	7.467
4.832	4.373	3.169	÷ 2.979	÷ 1.540	÷ 2.312	3.582	3.528
15127	16014	14051	+ 60298	+ 14287	+ 6560	14582	15822
4.464	6.441	6.501	+ 13.245	+ 5.527	+ 2.910	4.300	6.373
5004	9733	3090	÷ 3330	÷ 9537	+ 8712	4431	9166
1.757	1.801	1.148	÷ 1.156	÷ 1.412	÷ 0.866	1.468	1.634
0.230	0 077	0.207	+ 0.416	+ 1.142	+ 0.580	0.230	0.077
127.8	144.4	201.2	÷ 98.7	÷ 115.1	÷ 196.9	103.2	127.3
425.4	370.2	143.5	÷ 388.4	÷ 339.6	÷ 138.5	403.1	354.5
2.571	1.313	»	÷ 1.793	÷ 0.725	»	2.571	1.313
.....	.....	.....	+ 4.998	+ 4.468	+ 2.295	.....	.....

indenfor samme Tidsrum ere førte ud af Toldterritoriet. Da Frihavnen altsaa i denne Opgjørelse er regnet sammen med Udlandet, ville de Varer (navnlig Kornvarer og Foderstoffer), der i et givet Aar fra Udlandet indføres til Frihavnen, men som ved Aarets Udgang endnu henligge i dennes Oplag, vel blive optagne i Tallet for Aarets Totalindførsel, men ikke i dets Forbrugstal; omvendt ville Varer, der ved Begyndelsen af et givet Aar henligge paa Oplag i Frihavnen, og som i Aarets Løb indklareres til Forbrug i Toldterritoriet, ikke blive regnede med i Aarets Totalindførsel. Bortset herfra maa Tallene i Kol. 13—14 svare til Totalindførselen (Kol. 7—8) ÷ Gjenudførselen af fremmede Varer (Differencen mellem Totaludførselen (Kol. 1—2) og Udførselen af indenlandske Varer (Kol. 4—5)).

for sine udførte Produkter (Tabellens Kolonne 1 og 2), og de Beløb, det maa betale til Udlandet for sit Forbrug af udenlandske Hjælpemidler og -stoffer, som Heste, Foderkorn, Foderstoffer, Frø og Gjødningsmidler (Tabellens Kolonne 3 og 4), medregner saaledes Tabellen (ligeledes i Kolonne 3 og 4) Udgiften for de Produkter af Udlandets Landbrug, saasom Fedevarer, Brødkorn m. m., der indføres til almindeligt Forbrug i Danmark, enten fordi Landets egen Produktion er utilstrækkelig. eller ogsaa fordi de fremmede Varer ere billigere eller mere tjenlige for Landets Forbrug end dets egne Produkter, der altsaa til Gjengjæld udføres. Denne sidstnævnte Import, der jo for en væsentlig Del forbruges af Befolkningsgrene udenfor Landbruget, regnes altsaa med ved vor Landbrugsopgjørelse, fordi Sammenligningen mellem de forskjellige Aars Exporttal for de danske Produkter ofte vilde blive misvisende, naar der ikke tages Hensyn til Indførselen fra Udlandet af samme eller beslægtede Varesorter. Selvfølgelig ville Summatallene i Opgjørelsen vise et mindre Overskud, naar Udgiftssiden belastes med Betalingen for disse Varer; det bliver ikke Landmændenes Nettooverskud i Handelen med Udlandet, man faar frem; men da vi jo paa Forhaand have maattet udelukke store Værdiposter af Opgjørelsen, knytter Interessen ved Saldobeløbet sig ikke til det større eller mindre Omfang, dette inkluderer, men udelukkende til den Grad af Sikkerhed, hvormed det viser Fremgang eller Tilbagegang i Landbrugets økonomiske Udbytte indenfor de Aar, Tabellen omfatter.

Ved Opgjørelsen kan man desværre ikke tage Hensyn til en Mængde af Landbrugets Udgiftsposter til Udlandet (saasom til Maskiner, Redskaber, Bygningsmateriale, Stenkul o. s. v.), fordi disse Varer ikke i Statistikken udsondres særskilt for Landbruget. Hvis nu Importen heraf var nogenlunde konstant, vilde denne Ufuldstændighed i Opgjørelsen ikke forrykke Sammenligningen mellem Aarene, men dels kan det jo tages som en given Sag, at der nu i større Omfang end tidligere indføres f. Ex.

Landbrugsmaskiner og -redskaber fra Udlandet, dels har der i flere Aar været stærk Prisstigning for saa godt som alle de Varegrupper, man her har været nødt til at udelade, og Landbruget har derfor maattet udrede langt større Indkjøbsbeløb i de sidste Aar end tidligere for sit Forbrug paa disse Omraader*). Imidlertid har jo ogsaa flere af Landbrugsvarerne været i særlig gode Priser i de sidste Aar, og Landbruget har derfor fra sine indenlandske Kunder haft en betydelig Indtægtsforøgelse (som man heller ikke har kunnet skaffe Udtryk for i vor Værdiberegning fra Omsætningsstatistikken), saa at man kan antage, at det herved fremkomne Plus, i hvert Fald delvis, hæver det Minus, som Fordyrelsen for industrielle og andre Artikler har bragt Landbruget.

Naar nu Beregningen nedenfor — som det strax vil ses — viser en betydelig Stigning i Udbyttet af Landbrugsomsætningen i det sidste Par Aar, saa er det altsaa muligt, i Henhold til det foran anførte, at denne Fremgang delvis kun er tilsyneladende, og at en fuldstændig Beregning, der kunde tage alle Forhold med i Betragtning, vilde give et andet Slutningsresultat. Men eet har man dog ubetinget Lov at slutte ud fra Tabellens Tal om Fremgang ved de Varer, den behandler, nemlig at selv om Landbruget har maattet bære sin Del af de Byrder, Verdenskonjunkturerne i de sidste Aar have paalagt Landet, saa har paa den anden Side dets Produktionsvilkaar ogsaa nydt godt af disse Konjunkturer, som derved ere blevne mindre trykkende end de under andre Forhold vilde være blevne.

Vi hidsætte nu omstaaende, i Tabel 1, den oftnævnte Værdiberegning:

---

*) For flere af Varerne, bl. a. for Jern og Kul, kulminerede Prisstigningen nogle Maaneder før Udgangen af 1900 og efterfulgtes af betydelige Prisfald; denne Nedgang har dog ikke kunnet forhindre, at Gjennemsnitsprisen for hele Aaret 1900 maatte sættes højere end for 1899, der atter paa mange Punkter viste højere Priser end Aaret forud.

Tabel 1.

Værdi for Omsætningen med Landbrugsprodukter og -hjælpestoffer i 1900, 1899 og 1898.

Varerne*)	Udførsel af indenlandske Varer		Indførsel til Forbrug af fremmede Varer		Udførsel af indenlandske Varer større eller mindre end Indførsel til Forbrug af fremmede Varer		
	1900 1	1899 2	1900 3	1899 4	1900 5	1899 6	1898 7
	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
Heste og Føl	13.37	12.66	2.13	2.06	+ 11.24	+ 10.60	+ 6.85
Oxer, Køer og Kalve	8.38	6.71	0.32	0.14	+ 8.06	+ 6.57	+ 6.07
Andre lev. Kreaturer	0.06	0.08	0.03	0.03	+ 0.03	+ 0.05	+ 0.07
Flæsk	58.94	53.68	1.02	0.64	+ 57.92	+ 53.04	+ 47.71
Kjød af Hornkvæg ..	8.56	9.79	0.44	0.22	+ 8.12	+ 9.57	+ 6.81
Kjød af Faar og andre Dyr; Pølser, Indvolde, Tunger m. m.	4.41	4.08	1.58	1.50	+ 2.83	+ 2.58	+ 2.18
Tilsammen for Hornkvæg, Faar og Svin, levende og slagtet .	80.35	74.34	3.39	2.53	+ 76.96	+ 71.81	+ 62.84
Smør	119.50	119.02	9.95	10.94	+109.55	+108.08	+100.69
Æg	18.11	16.66	1.52	1.09	+ 16.59	+ 15.57	+ 12.55
Andre Madvarer af Landbrugets Husdyr	1.42	1.10	15.32	11.72	÷ 13.90	÷ 10.62	÷ 8.99
Biprodukter af do. do.	8.44	8.59	3.26	3.41	+ 5.18	+ 5.18	+ 3.96
Uformalet Korn	6.94	7.57	53.76	56.67	÷ 46.82	÷ 49.10	÷ 46.36
Formalet Korn	0.78	0.81	4.88	6.56	÷ 4.10	÷ 5.75	÷ 4.21
Foderstoffer	0.45	0.72	26.19	23.88	÷ 25.74	÷ 23.16	÷ 17.76
Frø til Udsæd	0.26	0.73	5.80	5.72	÷ 5.54	÷ 4.99	÷ 3.98
Fremmede Gjødningsmidler	.....	.....	3.72	3.27	÷ 3.72	÷ 3.27	÷ 3.37
Anslaaet Værdi for Foderstof i indført Oliefrø	»	»	2.00	2.00	÷ 2.00	÷ 2.00	÷ 1.60
Summa af ovennævnte Landbrugsprodukter og -hjælpestoffer ...	249.62	242.20	131.92	129.85	+117.70	+112.35	+100.62

*) Nogle mindre betydende af de i Hovedtabellerne Side 262—269 nævnte Vareposter (saasom Frugter, forskjellige Have- og Markvæxter, Uld) ere udeladte i ovenstaaende Tabel, da Værditallene her rette sig mindre efter den indenlandske Produktion end efter Forbrugsopgjørelsen for indførte Varer. Ligeledes er der set bort fra Udførselen af nogle indenlandske Varer, nemlig Oliekager, Gjødningsmidler og Roesukker, der jo nærmest ere Industriprodukter.

Anm. Ved 0.0, 0.00 og 0.000 forstaaes her og i det Følgende Beløb henholdsvis under 50000, 5000 og 500.

Summatallene i Tabellens Kolonner 5—7 vise Overskuddene i 1898—1900 for Omsætningen med de i Tabellen nævnte Varer; vedføjer man til Sammenligning det tilsvarende Summatal for 1897, har man for de sidste fire Aar følgende Overskud:

1900.....	117.7	Mill. Kr.
1899.....	112.3	—
1898.....	100.6	—
1897.....	106.2	—

Vort Overskud fra Udlandet for de Varer, der have kunnet tages med i Landbrugsopgjørelsen, har altsaa været usædvanlig stort i 1900. I Forhold til 1899 var Tilvæxten c. 5.4 Mill. Kr., i Forhold til 1898 endog over 17 Mill. Kr., idet man dog maa anføre, at sidstnævnte Aar viste en overordentlig stor Tilbagegang i Exportudbyttet dels for Heste, dels for Kreaturer i levende og slagtet Stand, hvorfor ogsaa dets ovenanførte Summatal var c. $5^1/_2$ Mill. Kr. lavere end Summatallet for 1897. — Overskudstilvæxten fra 1899 til 1900 er fremkommen ved en Stigning i Exportværdien paa c. 7.4 Mill. Kr.. fra 242.2 Mill. Kr. i 1899 (Kol. 2) til 249.6 Mill. Kr. i 1900 (Kol. 1), medens Importværdien for fremmede Varer samtidig kun er stegen med c. 2 Mill. Kr., nemlig fra 129.9 Mill. Kr. til 131.9 Mill. Kr. (henholdsvis Kol. 4 og 3). Til Sammenligning skal det anføres, at i det foregaaaende Aar, fra 1898 til 1899, var Exportstigningen c. 28.2 Mill. Kr. og Importstigningen c. $16^1/_2$ Mill. Kr.; medens altsaa Overskudsstigningen i 1900 omtrent svarede til selve Exportstigningen (5.4 mod 7.4 Mill. Kr.), krævede Overskudsstigningen i Aaret forud — 11.7 Mill. Kr. — en Forøgelse i Exportværdien, der var næsten $2^1/_2$ Gang saa stor.

Af de 7.4 Mill. Kr., hvormed Exportværdien steg i 1900, falder 5.3 Mill. Kr. alene paa Udførselen af Flæsk. Udførselen af slagtet Hornkvæg er gaaet ned med 1.2 Mill. Kr., men samtidig er Udførselen stegen for levende Hornkvæg med 1.6 Mill. Kr., saa at der altsaa for Hornkvæg under eet har været en Opgang paa c. 400,000 Kr.

Exportværdien for Æg er stegen med henimod $1^1/_2$ Mill. Kr. De øvrige Forandringer i Exportværdierne ophæve omtrent hverandre som Fremgang ved nogle og Tilbagegang ved andre Poster; ingen af Svingningerne er af videre Betydning. — For Importen af fremmed Korn, uformalet og formalet, gik Værdien ned med over $4^1/_2$ Mill. Kr., for Smørimporten med c. 1 Mill. Kr. Naar den samlede Importværdi desuagtet, som nævnt, steg med c. 2 Mill. Kr., skyldes dette Stigning ved næsten alle de andre Poster; særlig skal nævnes »andre Madvarer af Landbrugets Husdyr« (hovedsagelig Oleomargarin og Fedt til Margarinefabrikation) med 3.6 og »Foderstoffer« med 2.3 Mill. Kr.

Med Hensyn til de nærmere Forhold i Kvantum og Værdi ved de enkelte Vareposter skal man henvise dels til Hovedtabellernes Kvantaopgjørelser Side 262—269, dels til efterfølgende Bemærkninger, der mere indgaaende behandle Omsætningen med Kreaturer i levende og slagtet Stand, med Smør og Æg samt med Kornvarer og Foderstoffer. Det vil heraf fremgaa, at Resultatet af Landbrugsomsætningen i 1900, sammenlignet med 1899, især har været bestemt af følgende Faktorer:

Opgang i Mængde og Pris for Udførsel af Heste og levende Hornkvæg samt af Æg;

Opgang i Pris, men Nedgang i Mængde for Udførsel af Kjød og Flæsk (navnlig stærk Prisstigning for Flæsk);

Omtrent uforandret (ubetydelig forøget) Pris og Mængde for Udførsel af Smør;

Nedgang i Mængde for Indførsel af fremmed Smør, men stor Opgang i Mængde for indførte Stoffer til Fremstilling af Smørsurrogater (Fedt og Oleo-

margarin) og for en Del af disse Stoffer tillige stærk Prisstigning;

Nedgang i Mængde, men nogen Opgang i Gjennemsnitspris for Udførsel af dansk Byg; fortsat Formindskelse i Indførselsmængde og nærmest uforandrede Priser for fremmed Byg;

Indførselsmængden formindsket for Hvede (hvis Udførsel tillige er stegen), men forøget for Rug; Priserne nærmest nedadgaaende for begge;

Indførselsmængden formindsket for Majs og Klid, men forøget for Havre og Oliekager; Indførselspriserne stigende for alle disse Fodervarer.

Der er her ganske set bort fra Transitten. De anførte Udførselsdata gjælde altsaa alene Exporten af indenlandske Varer, og de anførte Indførselsdata alene Indførselen til Forbrug. — En tilsvarende summarisk Oversigt for 1899, sammenlignet med 1898, findes i Tidsskriftets Aargang for 1900 Side 229; sammenholdes denne Oversigt med den her givne, har man altsaa et samlet Overblik over Svingningerne i de vigtigste Landbrugsvarers Omsætningsforhold gjennem Aarene 1898—1900.

Levende Kreaturer — Flæsk og Kjød.

Af indenlandske Heste udførtes i 1900 20452 Stkr., hvoraf 892 Føl. Som bekjendt er der i de senere Aar opnaaet forholdsvis gode Exportpriser for Heste, og for 1900 angives der yderligere en lille Stigning i den gjennemsnitlige Pris; den samlede Udførselsværdi for de nævnte 20452 Stkr. er derefter beregnet til $13^1/_3$ Mill. Kr. Til Sammenligning skal man i efterfølgende Tabel meddele det udførte Antal af indenlandske Heste og Føl siden Midten af 1870erne samt vedføje Antallet af de til Brug her i Landet i samme Tidsrum indførte fremmede:

Tabel 2.

Danmarks Omsætning med Udlandet af Heste og Føl i 1875—1900.

(Transitten fraregnet).

	Udførsel af indenlandske Heste og Føl	Indførsel (til Brug her i Landet) af fremmede Heste og Føl
	Stkr.	Stkr.
1900	20452	5982
1899	19882	7049
1898	15358	6768
1897	20800	5868
1896	16922	6139
1895	17857	5450
1894	13264	4300
1893	11306	5319
1892	11508	7049
1891	14900	9415
1890	16217	6468
1889	15974	5883
1888	17753	6250
1887	17332	3125
1886	13138	3008
1885	10975	3718
1895-99 (Gjennemsnit)	18164	6255
1890-94 (do.)	13439	6510
1885-89 (do.)	15034	4397
1880-84 (do.)	11447	5554
1875-79 (do.)	9200	2600

Det ses, at Udførselstallene svinge ikke saa ganske lidt i flere af Aarene. Set i Hovedtræk fra Femaar til Femaar er der dog stadig Opgang, naar bortses fra, at Tallet for Gjennemsnittet af 1885—89 gik op til over 15000 Stkr. (særlig paa Grund af usædvanlig stor Udførsel i 1887 og 1888), medens der i det paafølgende Femaar udførtes gjennemsnitlig c. halvandet Tusinde Stkr. færre om Aaret. Det Antal, der udførtes i 1900, er c. 2300 højere end Gjennemsnittet af det nærmest forudgaaende Femaar (20452 mod 18164 Stkr.), og kun et enkelt af de foregaaende 25 Aar, 1897, har et noget større

Udførselstal end 1900, men som det vil ses af efterfølgende Kvartalsoversigt i Tab. 3, blev der i 1897 udført forholdsvis mange Heste i Aarets sidste Maaneder, hvad der da ogsaa gik ud over Udførselstallet i det første Kvartal af det paafølgende Aar. En Del af Exportforøgelsen for Heste skyldes den større Indførsel af billigere fremmede Heste; i sidste Halvdel af 1870erne indførtes, som det ses, omtrent $2^1/_2$ Tusinde Stkr., medens der i 1890erne indførtes 6 á $6^1/_2$ Tusinde Stkr. gjennemsnitlig om Aaret. I den sidste halve Snes Aar er Indførselen af fremmede Heste dog snarere i Aftagen end i Tiltagen, og særlig kan det nævnes, at 1900 trods sit høje Exporttal har en lavere Indførsel end de fleste andre Aar siden 1890. Den Del af Exportforøgelsen, der falder paa 1890ernes sidste Halvdel skyldes altsaa ikke en Ombytning med udenlandske Heste, men maa for den langt overvejende Del have sin Grund i, at der er bleven lagt mere Vind paa Hesteavl til Export.*) I Sammenhæng hermed skal det da ogsaa anføres, at der af Føl fødtes

	paa Øerne	i Jylland	i hele Landet
	Stkr.	Stkr.	Stkr.
i 1898....	15092	31295	46387
i 1888....	9151	20529	29680

Tillæget af Heste var altsaa henimod 17000 større i 1898 end ti Aar forud. Den største Del af Tilvæxten gjennem 1890erne er ganske vist forbleven her i Landet, idet vor Hestebestand voksede fra 375500 Stkr. i 1888 til 449300 Stkr. i 1898, men der er dog hvert Aar bleven nogle Tusinde flere til Export end tidligere.

Med Hensyn til de Landsdele, hvorfra de udførte Heste hidrøre, kan den officielle Statistik desværre ikke give nogen Oplysning af Værdi; Udførselen optages nemlig i Varelisterne fra de Toldsteder, hvor Hestene forlade Landet, og da den langt overvejende Del gaar med

*) Den delvise Indførelse af elektrisk Drift har vel nok medført færre Anskaffelser af Heste til Sporvejsbrug i Kjøbenhavn, men dette kan næppe i nogen kjendelig Grad have paavirket Exporttallet.

Banen til Tyskland, bliver Vamdrup opført som Udførselssted for Hestene baade fra Jylland og fra Øerne. Imidlertid er det jo en bekjendt Sag, at det særlig er jyske Heste, der exporteres. Hermed passer det ogsaa godt, at medens Tillæget i Jylland efter foranstaaende Oversigt er mere end dobbelt saa stort som paa Øerne, saa er Hestebestanden omtrent lige stor, nemlig henholdsvis 233200 og 216100 Stkr. i 1898, og maa derfor, under Forudsætning af lige stor Tilvæxt i begge Landsdele, kræve det samme aarlige Antal til Fornyelse; følgelig bliver der et langt større Overskud til Export for Jylland end for Øerne. Nu er ganske vist Jyllands Hestebestand voxet stærkere end Øernes, idet der i 1888 var c. 3000 Stkr. færre, i 1898 c. 17000 Stkr. flere i førstnævnte end i sidstnævnte Del af Landet, men denne extraordinære Tilvæxt i Jylland, som man har forklaret dels ved Anskaffelsen af Hestebestand til Brug paa de nyopdyrkede Arealer, dels ved at Trækstude ere blevne ombyttede med Heste, er vistnok for en meget væsentlig Del rekruteret gjennem Importen fra Udlandet; der fandtes nemlig ved Kreaturtællingen i 1898 i hele Landet i alt 25600 smaa fremmede Heste (under 10 Tommer), men kun en Fjerdedel af dette Antal fandtes paa Øerne*).

Af de fremmede Lande for vor Hesteexport er det stadig Tyskland, hvortil saagodt som hele Udførselen gaar; dette Land har jo heller ikke i Løbet af 1900 forandret Importvilkaarene ligeoverfor vore Heste. Af de i 1900 udførte 20452 indenlandske Heste og Føl modtog Tyskland 19769 Stkr., (hvori dog er iberegnet de Heste,

*) Medens de indførte fremmede Heste altsaa ifølge Kreaturtællingen i særlig Grad bliver anbragte i Jylland, foregaar selve Importen for største Delen over Kjøbenhavn; af de 5982 Heste og Føl, der indførtes til Landet i 1900, indkom saaledes 4415 over Kjøbenhavn. Derimod kan det ikke efter Varelisterne opgjøres, hvorledes dette Antal skal fordeles mellem Heste til kjøbenhavnske Importører (der atter sælge Dyrene til Indlandet) og Heste, indkjøbte direkte til andre Dele af Landet, men dirigerede over Kjøbenhavn af Hensyn til denne Bys Dampskibsforbindelse.

der eventuelt maatte være førte pr. Bane gjennem Tyskland til andre Lande). Til Norge gik 134 Stkr. mod 380 i 1899, til Sverrig 503 Stkr. (mod 348); Udførselstallene til England og Rusland ere lavere i 1900 end ifjor, der angives til England 33 (mod 129), til Rusland 13 (mod 62).

Med Hensyn til de Aarstider, hvor Hestene især udføres, skal anføres nedenstaaende Kvartalstal for de fem sidste Aar for indenlandske Heste; Udførselen af Føl, hvorunder efter Toldvæsenets Instruxer skulde regnes Plage, der ikke ere 1 Aar gamle, er ikke taget med i Oversigten (det langt overvejende Antal udføres i Juli Kvartal, senere hen bliver det jo forøvrigt ogsaa vanskeligt for Toldvæsenet at skjælne mellem Plage under og over 1 Aar; i Januar Kvartal opgives i Regelen næsten ingen Export af Føl):

Tabel 3.

Udførselsantallet af indenlandske Heste efter Kvartaler i 1896—1900.

(Føl fraregnede).

	1900	1899	1898	1897	1896
	1	2	3	4	5
	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.
Januar Kvartal....	8961	7564	3053	8534	7459
April do.	5439	5156	4719	4863	3940
Juli do.	3476	3421	3922	3673	2570
Oktober do.	1684	2408	2051	2576	1940
Hele Aaret.....	19560	18549	13745	19646	15909

I Aarets første Halvdel og særlig i Januar Kvartal udførtes der altsaa hvert Aar fra $^2/_3$ til $^3/_4$ af hele Aarets Export. Dette gjælder dog ikke 1898, hvis første Kvartal viser et forholdsvis lavt Tal paa Grund af den store Udførselsstigning Aaret forud.

Til de ovenfor givne Bemærkninger om vor Indførsel af udenlandske Heste og Føl skal føjes omstaaende Oversigt over de Lande, hvorfra Hestene ere komne til Danmark i de to sidstforløbne Aar; (Transitten

er her medtaget, da den indgaaende Transit ikke i Toldvæsenets Varelister er fordelt paa de enkelte Afgangslande):

Tabel 4.

Danmarks Indførsel af Heste og Føl fra de forskjellige fremmede Lande i 1899—1900.

(Transitten medregnet).

Fra	Totalindførsel af fremmede Heste og Føl 1900 Stkr.	1899 Stkr.
Rusland	3037	3036
Slesvig og Holsten	743	459
Lybæk	17	17
Hamborg	73	173
det øvrige Tyskland	225	1356
Sverrig	1431	1352
Norge	82	89
vore nordlige Bilande	87	294
England	376	285
Frankrig	2	2
Udlandet tilsammen	6073	7063

Godt Halvdelen af Hestene i 1900 kom altsaa direkte fra Rusland, henimod en Fjerdepart kom fra Sverrig. Den direkte Indførsel fra Rusland er ligestor i 1900 og i 1899; derimod gik der i 1899 et ret betydeligt Antal fra Rusland over østpreussiske Havne til Danmark, hvilke derfor ere opførte som kommende fra det øvrige Tyskland. Denne indirekte Import er imidlertid, som det vil ses af Tabellen, standset i 1900, saa at der i Virkeligheden er købt færre russiske Heste i dette Aar end i Aaret forud. Ogsaa fra Bilandene har Tilførselen været mindre i 1900. Det er altsaa særlig for de billigere Heste, at Indførselstallet er gaaet ned, og dette i Forbindelse med stigende Priser har bevirket, at den gjennemsnitlige Indførselsværdi, der i 1899 var ansat til c. 290 Kr., i 1900 er voxet til c. 350 Kr. pr. Stk.; men selv efter denne Stigning er Indførselsprisen kun godt halvt saa stor som Udførselsprisen, idet denne blev anslaaet til c. 670 Kr. pr. Stk. Overskuds-

værdien i Omsætningen med Heste og Føl udgjorde i 1900 godt 11 Mill. Kr.

Forinden vi anføre Omsætningstallene for Hornkvæg, Faar og Svin i levende og slagtet Stand, skal omtales de inden- og udenlandske Lov- og Administrationsbestemmelser vedrørende Omsætningen med Kreaturer, Kjød og Flæsk m. m., der i det forløbne Aar have havt Betydning for den danske Export.

Ved Begyndelsen af 1900 vare følgende udenlandske Bestemmelser i Kraft: I England Forbud (fra 1892) mod al Indførsel fra Danmark af klovbærende Dyr. I Tyskland over for Svin og Produkter heraf: Forbud mod Indførsel fra Danmark af levende Svin og raa Produkter heraf (fra December 1895) samt af letsaltede Produkter fra Svineslagterier (fra Avgust 1896) og af andre saltede, men ukogte, Pølser end »Dauerwurst« (fra December 1897). Over for Hornkvæg: Karantænetvang med Tuberkulinprøve (fra Begyndelsen af 1897) i Forbindelse med Bestemmelser (omtrent fra 1ste Marts 1898), der for Søkarantænerne paabød Slagtetvang for ikke-reagerende og Tilbagevisning (eller Nedslagning ved Politiet) af reagerende Dyr og for Hvidding Landkarantæne forbød Indførsel af Dyr, der ikke vare under 4 Aar, hvortil (fra 1ste November 1898) kom Paabud om, at alle de Dyr, der reagerede i Hvidding Karantæne, skulde slaaes ned, og hele Kreaturet nedgraves; dog blev det i Slutningen af Oktober 1899 tilladt at benytte Kjødet af de Kreaturer, der reagerede i Hvidding, naar de forøvrigt vare sunde. — I Løbet af 1900 stillede Forholdene sig paa følgende Maade: I England vedvarende Forbud. I Tyskland over for Svin og Produkter heraf: Det i 1896 udstedte Forbud mod Indførsel af letsaltede Produkter fra Svineslagterier ændres derhen, at det fra medio Januar 1900 tillades at indføre letsaltede (indsprøjtede) Svineleveve. Overfor Hornkvæg: Ved Bekjendtgjørelse af 30te Juni 1900 angaaende delvis Ikrafttræden af den tyske Rigslov af 3die Juni s. A. om Kontrol med Slagtekvæg og Kjød blev Indførselen til Tyskland af Kjød i lufttæt

lukkede Daaser eller lignende Beholdere samt af Pølser og andre Blandinger af smaadelt Kjød forbudt fra den 1ste Oktober 1900 at regne. — Ved en Bestemmelse i Oktober 1900 blev endvidere forordnet, at der i Efteraaret 1900 og Foraaret 1901 ikke maa indføres mere end 6000 Stykker dansk magert Kvæg til Hvidding Karantæneanstalt, og at dette Maximumstal aarlig skal formindskes med 1200.

De vigtigste Forholdsregler i Danmark vedrørende Omsætningen dels med dansk, dels med fremmed Kvæg vare følgende. Overfor dansk Kvæg: Fra Marts 1898 Forbud mod Tilbageførsel til Danmark af udført dansk Kvæg, der var vist tilbage fra de tyske Søkarantæner, hvortil der i Januar 1899 kom Foranstaltninger, der kunde forhindre, at de tilbageviste Dyr slagtedes i aaben Sø, for at Kjødet derefter kunde føres til Tyskland. — Hvad angaar de ved Mund- og Klovesyge foranledigede Afspærringsbestemmelser, blev der i Løbet af 1900 udstedt Forbud mod Udførsel af klovbærende Dyr til det øvrige Indland og Udlandet for Fyns Vedkommende fra 15de Januar til 20de Februar og for Lollands Vedkommende fra 6te Januar til 27de Januar, fra 29de Januar til 26de Marts samt fra 31te Marts til 7de Maj.

Angaaende Bestemmelser over for Kvæg fra Udlandet skal anføres: Som almindelig Bestemmelse over for alle fremmede Lande gjælder, i Henhold til Lov om Bekjæmpelse af Tuberkulose hos Hornkvæg af 26de Marts 1898 og ministeriel Bekjendtgjørelse af 28de Maj s. A., at Indførsel af Hornkvæg kun maa foregaa over Kjøbenhavn, Helsingør og Frederikshavn, og kun efter foretagen Tuberkulinprøve med Tilbagevisning eller Slagtetvang for de reagerende Dyr. — I 1900 var der forøvrigt, af Hensyn til andre smitsomme Sygdomme end Tuberkulose, Forbud mod Indførsel af Drøvtyggere og Svin fra alle Lande undtagen Norge og Sverrig.

Mængden og Værdien for vor Udførsel af indenlandsk Hornkvæg, Faar og Svin i levende og slagtet Stand i de senere Aar ses af efterstaaende

Tabel, der tillige indeholder en Kvantaopgjørelse for Gjennemsnittet af 1888—92; man har taget Tallene for 1897 med i Oversigten, fordi der herved bliver Lejlighed til Sammenligning med et Aar, hvori Tysklands mest generende Forholdsregler mod det danske Kvæg endnu ikke vare satte i Værk:

(Se Tabel 5 Side 284).

Af Varerne i Tabellen indtage Produkterne fra Svineavlen langt den vigtigste Plads. Udførselen af levende Svin er ganske vist fremdeles standset, men af Flæsk er der i sidstforløbne Aar udført for omtrent 59 Mill. Kr., hvilket er c. 5 Mill. Kr. mere end i Aaret forud, hvortil kommer nogen Stigning for Indvolde og andre Biprodukter fra Slagterierne. Fremgangen fra ifjor skyldes udelukkende de høje Flæskepriser, og disse have saaledes mere end opvejet Nedgangen i Exportmængden, der udgjorde omtrent $17^1/_2$ Mill. Pd., idet der nemlig udførtes 126.7 Mill. Pd. i 1900, men 144.1 Mill. Pd. i 1899. Sidstnævnte Exportkvantum var det største, noget tidligere Aar havde vist, men Priserne i Aaret meget lave. Med Hensyn til Værdiudbyttet betegner derimod Exporten i 1900 Kulminationen. Der er i dette Aar regnet med en gjennemsnitlig Pris for Udførslen, der bestaar af bacon, almindeligt Flæsk og Skinker samt tildels Svinehoveder, paa godt 46 Øre pr. Pd.; det er jo imidlertid ikke gjørligt at fastsætte en fuldtud nøjagtig Gjennemsnitspris, og muligvis er den beregnede Pris for 1900 sat lidt for høj, navnlig i Sammenligning med den Pris, der benyttedes for 1899.

Exporten af levende og slagtet Hornkvæg ses af Tabellen at have udgjort henholdsvis 40407 Stkr. stort Hornkvæg i 1900 mod 37549 Stkr. i 1899 og 28.3 Mill. Pd. Kjød af Hornkvæg mod 33.1 Mill. Pd., altsaa en Stigning for det levende Kvæg paa 2858 Stkr. og en Nedgang for slagtet Kvæg paa 4.8 Mill. Pd. Kjød. Regnes hvert Stk. levende Kvæg at svare til 4 à 500 Pd. salgbart Kjød, viser

Tabel 5.

Danmarks Udførsel til Udlandet af indenlandsk Hornkvæg, Faar og Svin i levende og slagtet Stand.

	Antal eller Vægt					Værdi			
	1900	1899	1898	1897	1888-92 (gnstl.)	1900	1899	1898	1897
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Udførsel af indenlandsk	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill Kr.	Mill. Kr.
Stort Hornkvæg	40407	37549	35772	80067	107759	8.37	6.70	6.06	14.41
Kalve	171	187	294	1093	8561	0.01	0.01	0.02	0.05
Faar	2095	2469	2644	6250	55983	0.06	0.08	0.07	0.15
Svin	6	4	16	186	105634	0.00	0.00	0.00	0.01
Grise	4	142	1	»	2156	0.00	0.00	0.00	»
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.				
Flæsk (inkl. Svinehoveder)	126.7	144.1	117.8	120.0	63.7	58.93	53.68	48.63	53.61
Kjød af Hornkvæg	28.3	33.1	24.8	9.9	3.5	8.56	9.79	7.07	2.39
Kjød af Faar	0.9	1.0	0.5	0.8		0.39	0.47	0.22	0.37
Pølser, Indvolde, Tunger m.*)	13.4	14.4	12.2	8.0		4.02	3.61	3.05	1.42
Tils. for Svin og Kvæg, levende og slagtet	.....	.....	.....	.....	.....	80.34	74.34	65.12	72.41

*) Hovedsagelig Produkter fra Svineslagterier.

det samlede Resultat af Kvægexporten i levende og slagtet Stand en Nedgang i 1900 paa c. $3^1/_2$ Mill. Pd. salgbart Kjød. Priserne have imidlertid været opadgaaende, og den samlede Exportværdi er derved bleven beregnet til 16.9 Mill. Kr. i 1900 mod 16.5 Mill. i 1899. — Nedenstaaende meddeles Udførselstallene for hvert af de fire sidste Aars Kvartaler:

Tabel 6.

Udførselsantallet af indenlandsk Hornkvæg i levende og slagtet Stand efter Kvartaler i 1897—1900.

	Indenlandsk stort Hornkvæg				Indenlandsk Kjød af Hornkvæg			
	1900	1899	1898	1897	1900	1899	1898	1897
	1	2	3	4	5	6	7	8
	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
Jan. Kvartal..	11706	6755	21831	22847	11.3	12.4	5.1	3.2
April do. ..	12809	9190	6111	24289	7.4	7.3	8.1	2.7
Juli do. ..	7923	8454	5558	14236	3.9	5.3	4.3	1.4
Oktbr. do. ..	7969	13150	2272	18695	5.7	8.1	7.3	2.6
Hele Aaret ...	40407	37549	35772	80067	28.3	33.1	24.8	9.9

Holder man sig i denne Oversigt alene til de sidste to Aar og sammenligner de til hinanden svarende Halvaar, ses det, at første Halvaar i 1900 viser et større Exporttal for levende Kvæg end første Halvaar i 1899, hvorimod ved Aarets sidste Halvdel 1899 har det største Tal, hvilket med andre Ord vil sige, at der fra Midten af 1899 til Midten af 1900 er udført forholdsvis mange Kreaturer; til en vis Grad viser der sig det samme Forhold i Rubrikkerne for det slagtede Kvæg. Som en af Aarsagerne til den større Export i det angivne Tidsrum kan man vistnok med Rette nævne Foderknaphed efter Høsten i 1899; navnlig ser man, at Oktober Kvartal 1899 har langt større Export end Oktober Kvartal i noget af de andre Aar; hvis man, som

ovenfor, regner 1 Stk. stort Hornkvæg = 4 à 500 Pd. salgbart Kjød, kan Udførselen i Oktober Kvartal 1899 anslaas til 14 à 15 Mill. Pd. Kjød mod 8 à 11 Mill. Pd. i de andre Aars tilsvarende Kvartaler.

Af levende Faar har Exporten, siden England forbød Tilførsel heraf fra Danmark, ikke været af stor Betydning, og den er i stadig Aftagen; i hvert af Aarene 1898 og 1899 udførtes c. halvtredie Tusinde Faar og Lam, i 1900 er Tallet gaaet ned til c. to Tusinde, der paa et Par Hundrede nær (som nærmest gik til Lybæk) alle udførtes til Frankrig i Juli Kvartal. Af slagtede Beder o. a. udførtes der (hovedsagelig fra Esbjerg til England) c. 900000 Pd. i 1900 mod c. 1 Mill. Pd. i Aaret nærmest forud.

I Tabel 5 er endvidere anført en Udførselspost: Pølser, Indvolde, Tunger m. m., der i 1900 udgjorde c. $13^1/_2$ Mill. Pd. mod c. $14^1/_2$ Mill. Pd. i 1899 og c. 8 Mill. Pd. i 1897. Under denne Post regnes altsaa, uden nærmere Specifikation, Produkter og Fabrikata baade fra Svineslagterier og Slagterier for Hornkvæg og Faar, men efter alt at dømme hidrører dog den langt overvejende Del fra Svineslagterierne. Varerne bestaa dels i rensede Tarme og andre Fabrikater til højere Værdi end den, der opnaas for Kjød eller Flæsk, dels i Affaldsvarer til ringere Værdi; i 1900 har Prisen paa sidstnævnte Varer, der tidligere opgaves til 5 Øre pr. Pd., dog været ikke saa lidt højere, bl. a. foranlediget ved den ovenomtalte Lettelse fra tysk Side i Importen fra Danmark for nogle af de dyrere her hen hørende Varer (letsaltede Svinelevere). Den samlede Exportværdi for hele Posten er for 1900 sat til godt 4 Mill. Kr., men at fastsætte en fuldstændig rigtig Gjennemsnitspris for en i saa høj Grad uensartet Varepost er selvfølgelig umuligt.

Efter at vi i det Foranstaaende have angivet Hovedtallene for vor Export af Kvæg og Svin i levende og slagtet Stand, og forinden vi (i Tabellerne 7—9) gaa over til at give en Fremstilling af Exporttallenes Fordeling henholdsvis paa Bestemmelseslande og Udførselssteder,

skal der anføres et Par Bemærkninger angaaende Indførselen her til Landet under disse samme Vareposter. Forbruget i Danmark af levende og slagtet Hornkvæg og Svin etc. fra Udlandet er ikke af stor Betydning, naar det, Post for Post, sammenlignes med Udførselen; imidlertid ser man dog (jfr. Tabel 1, Kol. 3 og 4), naar Indførselsværdien for dem alle gjøres op, at Landets samlede Udgift for Konsumen af udenlandske Varer paa dette Omraade udgjorde godt 3 Mill. Kr. i 1900 (mod $2^1/_2$ Mill. Kr. i 1899). Af Hovedtabel II (Side 266—269), Kol. 7 og 8 (saavel som Kol. 13 og 14) ses det, at der i de sidste to Aar er indført en Del levende Hornkvæg, Kalve og Faar, der næsten alle ere komne fra Sverrig og gaaede til Kjøbenhavn, og at det indførte Antal er voxet ikke saa ganske lidt i sidstforløbne Aar. Af Flæsk angiver samme Tabel i Kol. 7 en Totalindførsel i 1900 paa $10^1/_2$ Mill. Pd., men Størstedelen heraf er Transitgods, hovedsagelig svensk Flæsk, der omlades over Kjøbenhavn til England, samt en Del amerikansk Flæsk o. l. til Østersøhavnene. Landets eget Forbrug i 1900 (Kol. 13) af fremmed Flæsk, hovedsagelig amerikansk, var kun 2.4 Mill. Pd.; et lignende Kvantum forbrugtes i 1899. Af Kjød o. l. indførtes til Forbrug følgende Kvanta:

	1900 Mill. Pd.	1899 Mill. Pd.	1898 Mill. Pd.
Kjød af Hornkvæg.....	1.6	0.9	1.1
Kjød af Faar og Lam.....	0.7	1.0	0.7
Kjød af andre Dyr; alle Slags Pølser, Indvolde og Tunger	3.3	2.8	2.4

Fra Sverrig indgik i 1900 til Kjøbenhavn en Del fersk Kjød af Hornkvæg, Faar og Lam (tilsammen godt 400000 Pd.); fra Nordamerika kom c. 2 Mill. Pd. saltet Oxekjød, hvoraf dog en Del gjenudførtes. Forbruget af Faarekjød er for den langt overvejende Del saltet eller røget Vare fra Island. De 3.3 Mill. Pd. Kjød af andre Dyr m. m. ere for en stor Del komne fra Sverrig og Rusland og omfatte bl. a. Rensdyrkjød og slagtet Fjerkræ, idet disse Varer

ikke i Statistikken kunne udskilles fra Produkter fra Svine- og Hornkvægsslagterier.

Efterfølgende Tabel angiver, hvorledes Udførselen af indenlandsk Flæsk og Kjød i 1899 og 1900 samt Transitten af fremmed Flæsk i 1900 fordelte sig paa de forskjellige fremmede Bestemmelseslande; Udførselen af Faarekjød er ikke medtaget; da hele Exporten af dansk Produktion gik til England, medens Transitten med islandsk Faarekjød især gik til Norge og Sverrig:

Tabel 7.

Danmarks Udførsel af Flæsk og Kjød til de forskjellige fremmede Lande i 1899—1900.

Til	Udførsel af indenlandsk						Transit af fremmed Flæsk (inkl. Svineh.)
	Flæsk (inkl. Svinehvdr.)		Kjød af Hornkvæg		Pølser, Indvolde o. l.		
	1900 1	1899 2	1900 3	1899 4	1900 5	1899 6	1900 7
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
England	122.94	137.70	8.88	6.24	2.27	1.84	3.69
Hamborg	0.82	0.58	0.07	0.06	4.53	4.81	0.02
Lybæk	0.15	0.18	0.22	0.19	0.12	0.13	0.01
Slesvig og Holsten	0.77	2.73	1.43	2.15	1.36	1.77	»
Øvrige Tyskland	0.73	1.45	14.54	20.79	4.04	4.80	0.17
Norge	1.10	1.29	2.97	3.63	0.09	0.16	0.15
Sverrig	0.13	0.14	0.10	0.08	0.89	0.80	2.69
Rusland	0.02	0.01	0.00	0.00	0.03	0.03	1.64
Amerikas Forenede Stater	0.00	0.00	»	»	0.05	0.06	»
Andre Lande	0.07	0.01	0.05	0.01	0.02	0.02	»
Ialt	126.73	144.09	28.26	33.15	13.40	14.42	8.37

Til England udførtes altsaa i 1900 henimod 123 Mill. Pd. dansk Flæsk eller c. 97 pCt. af hele vor Flæskeexport. Exporten af slagtet Hornkvæg gik derimod for-

nemlig til Tyskland, der ialt modtog 16.3 Mill. Pd. eller c. 58 pCt. af Totalvægten; ogsaa Slagteriaffald og Fabrikater af Slagterivarer blev især udført til Tyskland. Det skal imidlertid bemærkes, at medens den forholdsvise Andel i vor Flæskeexport for Englands Vedkommende omtrent var uforandret i de to sidste Aar, var Andelen i Exporten af slagtet Hornkvæg, hvad Tyskland angaar, ikke saa ganske lidt mindre i 1900 end i 1899 (58 mod 70 pCt.); til Gjengjæld var saa Englands Andel i denne Export stegen til godt og vel 30 pCt. i sidstforløbne Aar mod ikke en Gang 20 pCt. i Aaret nærmest forud. — Transitten af det fremmede Flæsk gik i 1900 hovedsagelig til England, med 3.7 Mill. Pd. (svensk Flæsk), samt til Sverrig og Rusland, med henholdsvis 2.7 og 1.6 Mill. Pd. (amerikansk Flæsk).

De vigtigste Afsendelsessteder for indenlandsk stort Hornkvæg samt for indenlandsk Flæsk og Kjød i 1899 og 1900 vare følgende:

(Se Tabellerne 8 og 9, Side 290—291.)

Esbjerg og Kolding vise altsaa i begge Aar de største Udførselstal for indenlandsk Hornkvæg, derefter kommer Aarhus. — Hovedmassen af vor Flæskeexport gik herefter som sædvanlig over Esbjerg, medens Udførselen af Oxekjød især fandt Sted over Landgrænsen. Exporten af Oxekjød over Esbjerg er dog stadig stigende; den udgjorde i 1900 og i 1899 henholdsvis 8.27 og 6.01 Mill. Pd., hvilket for den langt overvejende Del gik til England*). Den hele Kjødexport af Hornkvæg til England fra Danmark omfattede i de samme to Aar henholdsvis 8.88 og 6.24 Mill. Pd. (jfr. Tabel 7, Kol. 3 og 4); Kjødexporten til England over andre Pladser end Esbjerg udgjør altsaa kun c. $^1/_4$ à c. $^1/_2$ Mill. Pd., hvoraf omtrent Halvdelen kommer fra Kjøbenhavn.

*) Den Del af Udførselen fra Exportslagterierne i Esbjerg, der gaar over Landgrændsen til Tyskland, er i Tabellen regnet under Udførselen fra Vamdrup (eventuelt Egebæk).

Tabel 8.

Afsendelsesstederne for indenlandsk stort Hornkvæg i 1899—1900.

Fra	Udførsel af indenlandsk stort Hornkvæg	
	1900	1899
	Stkr.	Stkr.
Kjøbenhavn	1334	162
Lolland:		
Nakskov.....	904	1099
Fyn:		
Assens	1074	962
Svendborg	57	28
Jylland:		
Aalborg.....	2169	2138
Aarhus	5766	5669
Esbjerg.....	16334	15333
Horsens	»	»
Kolding	10191	7569
Randers	»	245
Landgrænsen:		
Egebæk.....	2293	4183
Taps	»	»
Hele Landet.....	40407	37549

Tabel 9.

Afsendelsesstederne for indenlandsk Flæsk og Kjød i 1899—1900.

Fra	Udførsel af indenlandsk					
	Flæsk		Kjød af Hornkvæg		Kjød af andre Dyr*); Pølser, Indvolde, Tunger	
	1900 1	1899 2	1900 3	1899 4	1900 5	1899 6
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
Kjøbenhavn	12.960	14.816	1.152	1.705	5.720	6.431
Sjælland (øvrige):						
Korsør	0.626	2.545	1.104	1.433	0.191	0.268
Næstved	2.298	0.120	»	»	»	»
Falster:						
Gjedser	0.087	0.133	0.136	0.103	0.688	1.063
Nykjøbing	0.513	1.052	»	0.009	»	»
Lolland:						
Nakskov	0.354	0.299	0.069	0.249	0.060	0.089
Fyn:						
Odense	2.645	3.575	»	»	0.031	»
Svendborg	0.404	0.433	»	»	0.003	0.002
Jylland:						
Aalborg	1.963	2.542	0.123	0.002	0.940	1.148
Aarhus	1.391	4.264	»	»	1.092	0.628
Esbjerg	101.001	109.283	8.272	6.014	2.971	2.879
Frederikshavn	0.787	1.266	2.913	3.366	0.005	»
Horsens	0.211	1.518	»	»	0.007	0.036
Kolding	»	»	0.035	0.014	0.232	0.239
Randers	0.577	0.762	»	»	0.003	0.134
Vejle	»	0.037	»	»	0.071	0.092
Landgrænsen:						
Egebæk	0.329	0.564	0.243	0.406	1.171	1.512
Taps	»	0.003	0.076	0.114	0.004	0.007
Vamdrup	0.492	0.852	14.089	19.706	1.096	0.897
Hele Landet	126.733	144.093	28.264	33.146	14.275	15.429

*) Heraf i 1900: 0.825 Mill. Pd. fersk Faarekjød (0.779 fra Esbjerg, 0.046 fra Kjøbenhavn) og 0.051 Mill. Pd. saltet og røget Faarekjød (næsten udelukkende fra Kjøbenhavn). — I 1899: 0.968 Mill. Pd. fersk Faarekjød (næsten udelukkende fra Esbjerg) og 0.037 Mill. Pd. saltet og røget Faarekjød (0.026 fra Kjøbenhavn, 0.010 fra Korsør).

Smør (og Smørsurrogater) — **Æg.**

Størrelsen og Værdien for vor Udførsel af indenlandsk samt vort Forbrug af fremmed Smør og Æg i de tre sidste Aar ses af efterfølgende Tabel, der tillige indeholder Kvantaopgjørelser for Gjennemsnittet af 1888—92:

Tabel 10.

Danmarks Udførsel af indenlandsk og Forbrug af fremmed Smør og Æg.

	Vægt eller Stykketal				Værdi		
	1900	1899	1898	1888-92 (gnstl.)	1900	1899	1898
Udførsel af indenlandsk	1	2	3	4	5	6	7
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
Smør i almindelig Emballage	118.0	118.8	118.0	76.6	115.23	114.92	104.98
Smør i hermetisk Emballage	3.6	3.6	3.4		4.27	4.10	3.65
	Mill. Snese	Mill. Snese	Mill. Snese	Mill. Snese			
Æg	16.6	15.1	13.2	6.4	18.11	16.66	13.53
Tils. for Smør og Æg	.....	.....	.....	.....	137.61	135.68	122.16
Forbrug af indført fremmed	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.			
Smør i almindelig Emballage	11.0	12.9	9 8	14.4	9.95	10.94	7.94
Smør i hermetisk Emballage	0.0	0.0	0.0		0.00	0.00	0.00
	Mill. Snese	Mill. Snese	Mill. Snese	Mill. Snese			
Æg	1.8	1.2	1.1	0.7	1.52	1.09	0.98
Tils. for Smør og Æg	.....	.....	.....	.....	11.47	12.03	8.92

Vægten af udført dansk Smør i almindelig og i hermetisk Emballage var efter Tabellen 122.5 Mill. Pd. i

1900 mod 122.4 Mill. Pd. i 1899 og 121.4 Mill. Pd. i 1898; Smørexporten har altsaa i de sidste tre Aar omtrent holdt sig i samme Størrelse, efter at den fra 1897 til 1898 var sprungen op med 15.3 Mill. Pd. (fra 106.1 til 121.4 Mill. Pd.). For omtrent ti Aar siden, i Gjennemsnit af 1888—92, udførtes der, som Tabellen viser, 76.6 Mill. Pd.; Stigningen i Løbet af 1890erne skulde herefter udgjøre 45.9 Mill. Pd. eller c. 60 pCt. Det er dog muligt, at Exportstigningen for den danske Smørproduktion i Virkeligheden har været noget større, idet der i de 76.6 Mill. Pd., der opgives som dansk Smør i 1888—92, maaske er indbefattet en Del transiteret Smør; det gjenudførte fremmede Smør blev nemlig tidligere vistnok ikke saa nøjagtig som nu holdt ude fra Opgjørelsen over den indenlandske Export. Til Gjengjæld maa Forbruget af Smør fra Udlandet i tidligere Tid være bleven ansat lige saa meget for højt som Exporten af indenlandsk Smør var angiven for stor, idet Forbruget jo beregnes ved Forskjellen mellem det indførte Smør og den Del af Udførselen, der angives at være fremmed Vare. Man faar ogsaa — naar man, for at borteliminere den mulige Fejl ved Toldvæsenets Adskillelse mellem dansk og fremmed Smør, alene sammenligner Overskudstallene for Udførselen (Udførselstallet for dansk Smør ÷ Forbrugstallet for det indførte fremmede), der, som det ses af Tabellen, vare 110.6 Mill. Pd. i 1900 og 62.2 Mill. Pd. i aarligt Gjennemsnit af 1888—92 — en Stigning i Løbet af Tiaaret paa 48.4 Mill. Pd. eller c. 78 pCt. — Medens den udførte Vægtmængde af Smør har været stigende gjennem en lang Aarrække, om end af og til — som i de sidste tre Aar — med Standsning af Opgangen og i ganske enkelte Aar med Tilbagegang, der dog hurtig er bleven indhentet, ere de opnaaede Smørpriser, som bekjendt, underkastede betydelige Svingninger, men ligesom der ved Kvantum var en stor Opgang for tre Aar siden, saaledes skete der for to Aar siden ved Priserne et Opsving, som ogsaa har holdt sig i 1900. Omstaaende meddeles de Priser, efter hvilke den officielle Statistik har beregnet

Exportværdien, pr. Pd. for Smør i almindelig Emballage siden 1888:

Exportprisen pr. Pd. for Smør i almindelig Emballage			
i 1900	96.9 Øre	i Gjennemsnit af:	
- 1899	96.7 —	1893—97	89.5 Øre
- 1898	89.5 —	1888—92	90.4 —

Exportpriserne har altsaa i de to sidste Aar været c. 7 Øre højere pr. Pd. end i Gjennemsnit af den forudgaaende halve Snes Aar; intet enkelt af de anførte Aar har haft saa høje Priser som 1899—1900. — Med Hensyn til Exportfordelingen paa de forskjellige Aarstider saa vel som Prisernes Bevægelse gjennem Aarets Løb hidsættes nedenstaaende Oversigt; som Priser er ikke taget de af statistisk Bureau benyttede Exportpriser, men Grosserersocietetets Noteringer, der selvfølgelig meget nær følge selve Exportpriserne:

Tabel 11.

Noteringer og Udførselsmængder for dansk Smør, opgjort efter Kvartaler.

	Kbhvns. Grosserersocietets Topnotering for Smør, gnstl. pr. Pd.				Udførselsmængde for dansk Smør		
	1900 1	1899 2	1898 3	Gnst. af 1895-97 4	1900 5	1899 6	1898 7
	Øre	Øre	Øre	Øre	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
Januar Kvartal....	93.5	95.5	92.8	94.4	31.6	29.7	27.0
April —	88.9	83.2	79.2	79.4	34.6	36.3	33.2
Juli —	97.5	99.5	82.7	89.8	29.4	30.4	33.9
Oktober —	104.1	104.8	101.1	99.5	26.9	26.0	27.3
Hele Aaret....	96.0	95.8	88.9	90.8	122.5	122.4	121.4

Som fælles Kjendemærke for Priserne i de to sidste Aar i Sammenligning med de forudgaaende er særlig at mærke — foruden den store Totalpris for Aaret — de forholdsvis høje Noteringer i sidste Halvdel af Sommeren. Det

ses nemlig, at Priserne i Juli Kvartaler 1900 og 1899 (henholdsvis 97.5 og 99.5 Øre) ere højere end Aarets Gjennemsnitspris, hvorimod Oversigtens andre Noteringer for Juli Kvartal ere lavere end Aarsprisen, og dette sidste er en Regel, fra hvilken der i de nærmest forudgaaende 25 Aars Noteringer kun viser sig Undtagelser ved et Par ganske enkelte Aar. Endelig kan det specielt ved Aaret 1900 mærkes, at dette Aars Noteringer ikke have været undergivne saa stærke Svingninger som Noteringerne i de fleste tidligere Aar. Det ses saaledes af foranstaaende Kvartalsoversigter, hvori dog Prisudslagene for en Del udjævnes, at Forskjellen mellem højeste og laveste Kvartal (henholdsvis Oktober og April) kun er 15.2 Øre i 1900, medens den tilsvarende Forskjel var 21.6 i 1899, 21.9 i 1898 og 20.1 gnstl. i 1895—97. Endnu mere udpræget viser Forholdet sig, naar man sammenligner maanedsvise Gjennemsnit; saaledes er Forskjellen i 1900 mellem Aarets højeste Maaned (December med $106^3/_4$ Øre) og laveste (Maj med $87^1/_5$ Øre) kun $19^1/_2$ Øre, medens i 1899, i 1898 og i mange af de forudgaaende Aar den tilsvarende Forskjel var henimod 30 Øre pr. Pd. — Exportværdien for dansk Smør i 1900 udgjorde ialt $119^1/_2$ Mill. Kr.; fradrages Indførselsværdien for fremmed Smør, der udgjør c. 10 Mill. Kr., faar man som Merudførselsværdi $109^1/_2$ Mill. Kr. I Gjennemsnit af 1888—92 beløb den aarlige Merudførselsværdi sig til c. 58 Mill. Kr., altsaa kun godt Halvparten af Overskudsværdien i de sidste Aar.

Udførselen af danske Æg gaar stadig godt fremad; i Henhold til Tab. 10 udførtes i 1900 16.6 Mill. Snese, hvilket var c. $1^1/_2$ Mill. Snese mere end i 1899, c. $3^1/_2$ Mill. Snese mere end i 1898 og over 10 Mill. Snese mere end for en ti Aar tilbage i Tiden. Ogsaa vort Forbrug af fremmede Æg, der næsten udelukkende importeres fra Rusland, er tiltaget i 1900, fra omkring 1 Mill. Snese aarlig i Løbet af 1890erne til 1.8 Mill. Snese i sidstforløbne Aar.

Efterfølgende Tabel angiver Udførselen fra Danmark til de forskjellige fremmede Lande af Smør

og af Æg i 1900 og i 1899. Ved Udførselen af Smør er — foruden Totaludførselen — Exporten af indenlandske Varer, saavel i almindelig som i hermetisk Emballage, givet for begge Aar, Transitudførselen af fremmed Smør alene for 1900; ved Transitten skjelner Tabellen mellem de Varer, der have været klarerede til Indgang i Landet, forinden de — tildels efter Sortering eller anden merkantil Behandling — atter udføres, og de Smørforsendelser, der simpelthen omlades i danske Havne. For Æg meddeles alene Totaludførselen, da Transitten ikke har videre Betydning.

(Se Tabel 12, Side 297.)

Exporten af dansk Smør i almindelig Emballage i 1900 foregik altsaa som sædvanlig næsten udelukkende til England, dog med et lidt mindre Kvantum end i 1899. Udenom England exporteredes c. 700000 Pd. i 1900 mod c. 400000 Pd. i Aaret nærmest forud; Forøgelsen falder især paa Tyskland. Af Smør i hermetisk Emballage var i 1900 Udførselen til og via England (1.46 Mill. Pd.) tiltagen omtrent lige saa meget som Udførselen til og via Tyskland (1.95 Mill. Pd.) var aftagen i Forhold til 1899, nemlig med c. 200000 Pd.; direkte til oversøiske Pladser udførtes i hvert af Aarene c. 130000 Pd. — Af de i 1900 udførte 16.69 Mill. Snese Æg, hvoraf kun 75000 Snese vare fremmede, gik i Henhold til Tabellen $15^{3}/_{4}$ Mill. Snese til England (mod $14^{1}/_{3}$ Mill. Snese i 1899). Vor Export af Æg til Norge har været ikke saa lidt mindre i det sidst forløbne Aar end i Aaret nærmest forud, medens det Omvendte har været Tilfældet overfor Sverrig.

Totalindførselen til Danmark i 1900 af fremmed Smør udgjorde 42.4 Mill. Pd. (cfr. Kol. 7 i Hovedtabel II, Side 267). Heraf kom 25.0 Mill. Pd. fra Rusland og 16.1 Mill. Pd. fra Sverrig. Af det fremmede Smør indgik i Henhold til Tab. 10 c. 11.9 Mill. Pd. til Forbrug her i Landet, medens der efter hosstaaende Tabel 12 gjenudførtes c. $30^{1}/_{2}$ Mill. Pd., hvoraf 6.9 Mill. Pd. ved ren

Tabel 12.

Udførselen af Smør og Æg i 1899—1900, fordelt efter Bestemmelseslande.

Bestemmelseslande	Smør								Æg	
	Dansk Smør				Fremmed Smør, udelukk. i alm. Emball.		Totaludførsel (dansk + fremmed Smør)		Totaludførsel (danske + fremmede Æg)	
	i alm. Emballage		i herm. Emballage		gjenudf. efter forudg. Indklarering	udført efter Omladning				
	1900 1	1899 2	1900 3	1899 4	1900 5	1900 6	1900 7	1899 8	1900 9	1899 10
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Snese	Mill. Snese
England	118.21	118.42	1.46	1.25	22.57	5.31	147.55	139.75	15.78	14.32
Hamborg	0.15	0.05	1.39	1.28	0.16	1.33	3.03	1.69	»	»
Lybæk	0.22	0.14	0.56	0.84	0.33	0.07	1.18	1.37	»	0.00
Øvr. Tyskland	0.13	0.03	0.00	»	0.23	0.14	0.50	0.09	0.02	0.01
Norge	0.03	0.02	»	»	0.01	»	0.04	0.02	0.09	0.35
Sverrig	0.13	0.04	»	0.00	0.30	0.01	0.44	0.31	0.79	0.46
Rusland	0.00	0.08	»	»	0.08	»	0.08	0.16	0 00	0.00
Belgien	0.01	0.01	0.04	0.06	0.00	»	0.05	0 07	0.01	0.01
Nordamerika	0.02	»	0.00	»	0.00	»	0.02	»	»	»
Østasien	»	»	0.13	0.13	»	»	0.13	0.13	»	»
Nordlige Bilande	0.02	0.03	0.00	»	0.01	»	0.03	0.03	0.00	0.00
Andre Steder	0.01	0.00	0.04	0.03	»	»	0.05	0.03	»	0.00
Ialt...	118.93	118.82	3.62	3.59	23.69	6.86	153.10	143.65	16.69	15.15

Omladning. I 1899 udgjorde vort Forbrug af fremmed Smør c. 12.9 Mill. Pd. og Gjenudførselen c. 21.2 Mill. Pd., hvoraf 4.4 Mill. Pd. ved Omladning. Samtidig med, at vort Forbrug af fremmed Smør altsaa var aftaget i 1900 med c. 1 Mill. Pd., var Gjenudførselen tiltagen med c. 9.3 Mill. Pd., og heraf beroede de $6^3/_4$ Mill. Pd. paa virkelig Mellemhandel over Kjøbenhavn med russisk (herunder sibirisk) Smør.

Ved Siden af Opgjørelserne over Udførselsmængden for dansk Smør og over Forbruget af fremmed Smør kan man ikke undlade at stille nogle Data, der vise Stigningen i Forbruget her i Landet af Varer, der sammen med det indførte udenlandske Smør tilfredsstille et indenlandsk Konsumomraade, der ellers — i hvert Fald for en stor Del — maatte forsynes fra den danske Smørproduktion. Man skal derfor meddele nedenstaaende Tal for Indførsel til Forbrug i 1897—1900 af Margarine, Oleomargarin (herunder ogsaa premier jus) samt Fedt (for den langt overvejende Del Neutrallard til Margarinefabrikkerne):

	Margarine	Oleomargarin samt premier jus	Fedt (hoveds. Neutrallard)	Tilsammen
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
1900.....	5.0	15.5	18.5	39.0
1899.....	5.0	14.5	14.3	33.8
1898.....	4.6	12.1	15.6	32.3
1897.....	4.7	13.2	9.2	27.1

De betydeligste Afsendelsessteder i Aarene 1899 og 1900 for indenlandsk Smør og Æg vare følgende:

(Se hosstaaende Tabel 13.)

Kjøbenhavn viser altsaa stadig det største Udførselstal for Smør og Æg, derefter kommer Esbjerg; men medens Tallene for sidstnævnte Plads ere stærkt stigende baade

Tabel 13.

Udførselen af indenlandsk Smør og Æg i 1899—1900, fordelt efter Afsendelsessteder.

Fra	Udførsel af indenlandsk			
	Smør		Æg	
	1900 1	1899 2	1900 3	1899 4
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Snese	Mill. Snese
Kjøbenhavn	45.495	48.295	4.695	4.429
Øerne:				
Helsingør	0.010	»	0.059	»
Præstø	»	»	0.027	0.095
Nexø	»	»	0.082	0.081
Nykjøbing paa Falster	1.227	1.147	0.259	0.347
Nakskov	2.314	1.113	0.288	0.129
Odense	10.676	11.143	2.218	2.061
Svendborg	2.843	3.054	0.181	0.159
Jylland:				
Aalborg	3.987	3.364	1.265	1.514
Aarhus	8.457	7.855	2.219	1.594
Esbjerg	41.135	38.182	4.646	3.790
Frederikshavn	2.224	1.948	0.261	0.250
Horsens	0.254	1.222	0.055	0.313
Randers	3.837	5.070	0.297	0.283
Landgrænsen: Vamdrup	0.006	0.016	0.014	0.010
Hele Landet...	122.550	122.413	16.612	15.058

for Smør og Æg (for Smør 41.1 Mill. Pd. i 1900, 38.2 Mill. Pd. i 1899, 33.7 Mill. Pd. i 1898 — for Æg 4.6 Mill. Snese i 1900, 3.8 Mill. Snese i 1899, 2.5 Mill. Snese i 1898), er Smørexporten over Kjøbenhavn gaaet ned fra 52.1 Mill. Pd. i 1898 til 48.3 Mill. Pd. i 1899 og 45.5 Mill. Pd. i 1900.

Kornvarer — Foderstoffer.

Efter i det Foregaaende at have behandlet Landbrugets Indtægtsposter fra Udlandet gjennem Omsætningen med Husdyrprodukterne, skulle vi nu gaa over til dets modsvarende Udgiftsposter til Udlandet for Kornvarer og Foderstoffer; som allerede forud bemærket, ere Udgifterne for Brødkorn og for Korn til Øl- og Spiritusfabrikationen medregnede i Tallene.

I hosstaaende Tabel meddeles en Oversigt over Vægten og Værdien af vort Forbrug af fremmede samt af vor Udførsel af indenlandske Kornvarer i de tre sidste Aar tillige med Kvantaopgjørelser for Gjennemsnittet af 1888—92:

(Se hosstaaende Tabel 14.)

Af Tabellens Slutningstal, der angive det samlede Merforbrug i Danmark af Korn og Kornvarer, fremgaar det, at der i 1900 merindførtes c. $1^1/_8$ Milliard Pd. til en Værdi af c. 51 Mill. Kr., hvilket var c. 130 Mill. Pd. eller c. 4 Mill. Kr. mindre end i det nærmest forudgaaende Aar.

Nedgangen i Merforbruget af Korn falder mest paa Majs. Vort Forbrug af Majs var fra 1899 til 1900 sunken med op imod 100 Mill. Pd.; den tilsvarende Udgift var dog, paa Grund af stigende Indkjøbspriser, kun gaaet ned fra 34 til $32^3/_4$ Mill. Kr. — Ogsaa for Hvede, saavel uformalet som formalet, aftog Merforbruget af fremmed Produkt. For uformalet Hvede, baade fordi Indførselen af fremmed Hvede var mindre og Udførselen af dansk Hvede større i 1900 end i 1899; for formalet Hvede, alene fordi Indførselen heraf fra Udlandet var aftagen. — Derimod stod vort Forbrug af fremmed Havre i sidstforløbne Aar betydeligt over Forbruget i Aaret nærmest forud. Ogsaa af uformalet Rug indførtes ikke saa lidt mere i 1900, men Udgiften herfor var dog, paa Grund af de lavere Indkjøbspriser, noget mindre end i 1899.

Tabel 14. **Danmarks Forbrug af fremmed og Udførsel af indenlandsk Korn.**

	Vægt				Værdi		
	1900 1	1899 2	1898 3	1888-92 (gnstl.) 4	1900 5	1899 6	1898 7
Forbrug af indført fremmed	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
Uformalet Korn . .	1199.7	1311.7	1283.6	534.8	53.78	56.67	53.75
Heraf: Hvede	105.9	138.5	122.5	107.5	6.46	8.59	8.39
Rug	182.2	172.8	168.2	169.4	9.29	9.40	9.20
Havre . . .	57.5	25.9	27.2	69.0	2.88	1.23	1.49
Byg	19.1	42.2	91.8	27.7	0.89	1.95	4.08
Majs	815.8	913.7	852.4	145.4	32.72	33.99	28.64
Formalet Korn . . .	67.9	88.5	67.1	18.2	4.88	6.56	5.32
Heraf: Hvedemel.	28.3	43.6	27.9	8.6	2.19	3.53	2.50
Rugmel . .	20.9	25.4	20.3	5.1	1.34	1.65	1.42
Formalet Majs	11.1	9.7	10.0	0.7	0.64	0.53	0.60
Uformalet og form. Korn tilsammen	1267.6	1400.2	1350.7	553.0	58.66	63.23	59.07
Udførsel af indenlandsk Uformalet Korn . .	125.2	127.2	120.7	151.3	6.94	7.57	7.39
Heraf: Hvede	28.6	13.1	24.3	45.0	1.55	0.72	1.77
Rug	4.0	3.9	6.0	20.9	0.20	0.20	0.33
Havre	4.9	2.6	3.0	1.9	0.25	0.13	0.16
Byg	82.5	102.7	83.1	80.9	4.44	6.04	4.70
Formalet Korn . . .	11.2	11.5	14.3	46.8	0.77	0.81	1.11
Heraf: Hvedemel.	4.6	4.9	7.4	38.9	0.37	0.40	0.70
Rugmel . . .	5.4	5.0	5.1	5.8	0.31	0.30	0.29
Uformalet og form. Korn tilsammen	136.4	138.7	135.0	198.1	7.71	8.38	8.50
Forb. af fremmed ÷ Udførsel af indenlandsk Korn . . .	1131.2	1261.5	1215.7	354.9	50.95	54.85	50.57

Med Hensyn til Byg, den eneste Kornsort, der giver Overskud i Omsætningen, viser Tabellen, at om ogsaa vor Udførsel af indenlandsk Byg var gaaet noget ned fra 1899 til 1900, saa var vor Indførsel til Forbrug af fremmed Byg, absolut set, gaaet lige saa meget ned, saa at Merudførselen blev omtrent den samme i begge Aar, nemlig c. 60 Mill. Pd. eller, som det ses af Tabellen, c. 10 Mill. Pd. mere end for en ti Aar tilbage i Tiden.

Vedrørende andre Foderstoffer end Korn skal man blot anføre nedenstaaende Tal for Klid og Oliekager, idet man forøvrigt henviser til Hovedtabellerne:

Merforbrug
(Forbrug af fremmede ÷ Udførsel af indenlandske Varer)
for

	Klid		Oliekager	
1900	93.7	Mill. Pd.	397.1	Mill. Pd.
1899	111.7	—	348.8	—
1898	104.3	—	275.5	—
1897	147.5	—	244.9	—
1896	146.9	—	180.2	—
1895	189.2	—	201.6	—
Gnst. af 1888—92	198.6	—	140.2	—

Heraf fremgaar det, at Klid for en stor Del har veget Pladsen for Oliekager; vort Merforbrug af Klid er nu ikke engang det Halve af, hvad det var for c. ti Aar siden, hvorimod af Oliekager henimod tre Gange saa stort. Af Klid og Oliekager tilsammen udgjorde Merforbruget 490.8 Mill. Pd. til en Værdi af $25^1/_3$ Mill. Kr. i 1900 mod 338.8 Mill. Pd. til c. 16 Mill. Kr. i Gjennemsnit af 1888—92.

De foran nævnte Tal for Korn m. m. omhandle jo alene Indførselen til Forbrug af fremmede og Udførselen af indenlandske Varer. Som bekjendt transiterer der imidlertid over Kjøbenhavn ret betydelige Kvanta af disse Varesorter. Til Oplysning herom angiver efterstaaende Tabel Gjenudførselen i de tre sidste Aar samt gjennemsnitlig i 1888—92 af fremmede Kornvarer og Foderstoffer:

Tabel 15. **Gjenudførsel af fremmed Korn etc.**

Gjenudførsel fra Danmark af fremmed	Vægt			
	1900 1	1899 2	1898 3	1888—92 (gnstl.) 4
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
Uformalet Korn	72.0	147.1	168.0	28.6
Heraf: Hvede	17.4	15.9	23.8	7.2
Rug	3.6	8.3	8.2	4.5
Havre	2.0	1.6	0.1	0.3
Byg	1.9	11.9	13.0	1.4
Majs	44.5	106.4	121.0	14.5
Formalet Korn	12.2	6.7	8.7	1.2
Heraf: Hvedemel	8.5	3.7	6.2	0.7
Rugmel	2.7	2.3	1.7	0.4
Formalet Majs	0.4	0.3	0.3	0.0
Uform. og form. Korn tils.	84.2	153.8	176.7	29.8
Klid	19.5	13.8	6.7	2.6
Oliekager	31.0	24.8	19.5	3.3

Som vigtigere Afsendelsessteder i 1899 og 1900 for dansk Byg og Hvede kunne anføres:

Tabel 16. **Afsendelsessteder for dansk Byg og Hvede.**

Udførsel til Udlandet fra	Udførsel af dansk			
	Byg		Hvede	
	1900 1	1899 2	1900 3	1899 4
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
Kjøbenhavn	7.537	7.112	3.366	0.958
Sjælland (øvrige) med Møen og Samsø:				
Faxe	0.281	1.277	0.606	0.767
Frederikssund	»	0.646	»	»
Helsingør	1.704	»	»	0.450

Udførsel til Udlandet fra	Udførsel af dansk Byg 1900 1	Byg 1899 2	Hvede 1900 3	Hvede 1899 4
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
Holbæk	0.935	2.918	»	»
Kalundborg	6.729	13.234	2.777	0.681
Kjøge	»	»	0.918	0.374
Korsør	2.942	5.531	0.653	0.470
Nykjøbing	»	0.460	»	»
Næstved	0.116	0.242	»	0.168
Præstø	0.110	0.190	»	0.175
Skjælskør	0.725	1.605	0.132	0.202
Storehedinge	»	»	0.429	0.117
Vordingborg	2.515	3.005	0.793	0.410
Stege	0.378	1.807	0.690	0.534
Samsø	»	0.160	»	»
Bornholm:				
Allinge	0.491	»	»	»
Hasle	0.356	0.128	0.140	»
Nexø	0.135	0.133	»	»
Rønne	2.269	1.564	0.150	0.142
Svaneke	0.151	»	0.289	0.160
Falster:				
Gjedser	0.703	0.001	»	0.001
Nykjøbing	2.904	6.043	3.481	0.858
Stubbekjøbing	0.798	0.340	1.428	0.381
Lolland:				
Bandholm med Maribo	12.529	11.427	3.044	0.220
Nakskov	15.267	15.904	2.672	2.090
Nysted	0.673	1.597	0.758	0.408
Saxkjøbing	1.416	2.423	0.868	1.148
Fyn med Langeland:				
Assens	0.427	0.573	»	»
Bogense	0.418	0.096	0.175	0.120

Udførsel til Udlandet fra	Udførsel af dansk			
	Byg		Hvede	
	1900 1	1899 2	1900 3	1899 4
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
Faaborg	0.275	0.980	»	»
Kjerteminde	3.686	4.835	0.437	0.577
Nyborg	3.086	2.783	0.416	»
Odense	»	»	0.270	»
Svendborg	1.922	3.040	0 448	0.270
Rudkjøbing	8.665	9.055	3.456	1.452
Jylland:				
Aarhus	»	0.614	0.006	»
Horsens	»	0.914	0.001	»
Kolding	»	0.140	0.003	»
Randers	»	1.287	»	»
Landgrænsen:				
Egebæk	0.040	0.068	»	»
Taps	0.015	0 070	0.158	0.017
Vamdrup	2.333	0.543	»	0.021
Hele Landet...	82.534	102.748	28.564	13.122

Af dansk Havre (ialt 4.9 Mill. Pd.) udførtes i 1900 c. 3.1 Mill. Pd. over Kjøbenhavn og c. 1.1 Mill. Pd. over Helsingør; i 1899 gik derimod Hovedmassen af Udførselen direkte fra Provinskjøbstæderne og da navnlig fra de jydske. Saa godt som hele Exporten i sidste Aar af dansk Rug, Rugmel og Hvedemel foregik som sædvanlig fra og over Kjøbenhavn; af dansk Rug udgik dog 590000 Pd. direkte fra Aarhus.

Hvorledes endelig Totalindførselen til Danmark fra Udlandet samt Totaludførselen fra Danmark til Udlandet af Kornvarer i Aarene 1899—1900 fordelte sig paa de forskjellige fremmede Lande, vil kunne ses af efterfølgende 4 Oversigter:

Tabel 17.

Totalindførselen efter Afsendelseslande af uformalet Hvede, Rug, Havre, Byg og Majs i 1899—1900.

Indførsel fra	Hvede		Rug		Havre		Byg		Majs	
	1900 1	1899 2	1900 3	1899 4	1900 5	1899 6	1900 7	1899 8	1900 9	1899 10
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
Norge	»	»	»	»	0.03	0.04	»	»	»	»
Sverrig	0.04	0.03	0.87	0.04	2.90	10.56	»	0.66	0.02	»
Rusland	12.63	0.97	128.25	77.69	6.01	0.49	8.22	32.08	»	»
Hamborg	9.84	15.11	1.87	5.11	1.68	»	5.88	11.10	181.89	153.07
Øvrige Tyskland	53.78	63.08	52.98	52.93	48.23	16.27	1.51	3.62	5.41	4.30
Nordamerika	44.05	70.76	2.94	43.90	0.52	0.03	5.12	0.38	668.61	870.77
Andre Lande	1.95	0.05	0.00	»	»	0.00	»	0.38	15.74	0.61
Udlandet tilsam.	122.29	150.00	186.91	179.67	59.37	27.39	20.73	48.22	871.67	1028.75

Tabel 18.

Totaludførselen (indenlandske + fremmede Varer) **efter Bestemmelseslande af uformalet Hvede, Rug, Havre, Byg og Majs i 1899—1900.**

Udførsel til	Hvede		Rug		Havre		Byg		Majs	
	1900 1	1899 2	1900 3	1899 4	1900 5	1899 6	1900 7	1899 8	1900 9	1899 10
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
Vore nordl. Bilande	0.00	»	3.24	3.41	0.14	0.05	1.85	0.53	0.03	0.01
Norge	0.96	0.44	0.03	0.12	0.70	0.36	18.44	17.36	3.83	6.52
Sverrig	37.71	26.39	4.08	7.96	5.41	0.19	8.67	2.69	25.06	70.09
Rusland	0.01	»	»	0.44	0.27	0.07	3.42	3.49	2.10	0.17
Hamborg	0.00	0.22	»	»	»	0.02	3.51	24.42	»	»
Øvrige Tyskland	0.86	1.49	0.15	0.13	0.36	0.11	29.92	52.83	13.42	29.59
England	6.43	0.40	0.14	0.16	0.03	3.35	14.30	4.09	0.03	»
Holland	»	»	»	»	»	0.00	2.66	3.00	»	»
Belgien	0.01	0.05	»	»	»	0.00	1.70	6.20	»	»
Andre Lande	»	»	»	»	»	0.08	»	»	»	»
Udlandet tilsam.	45.98	28.99	7.64	12.22	6.91	4.23	84.47	114.61	44.47	106.38

Tabel 19.

Totalindførselen efter Afsendelseslande af Hvedemel, Rugmel og formalet Majs i 1899—1900.

Indførsel fra	Hvedemel		Rugmel		Formalet Majs	
	1900 1	1899 2	1900 3	1899 4	1900 5	1899 6
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
Sverrig	1.59	2.70	1.40	2.15	»	0.01
Rusland	0.47	»	1.01	0.04	0.03	»
Hamborg	10.37	15.84	1.82	3.49	0.14	0.23
Øvrige Tyskland	6.56	5.13	19.32	21.58	0.05	0.06
England	2.10	3.77	0.03	0.07	0.23	0.38
Nordamerika	14.94	19.45	»	»	10.77	9.37
Andre Lande	0.51	0.60	»	0.44	0.21	»
Udlandet tilsammen	36.54	47.49	23.58	27.77	11.43	10.05

Tabel 20.

Totaludførselen (indenlandske + fremmede Varer) **efter Bestemmelseslande af Hvedemel og Rugmel i 1899—1900.**

Udførsel til	Hvedemel		Rugmel	
	1900 1	1899 2	1900 3	1899 4
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
Vore nordlige Bilande	2.06	2.18	5.77	4.89
Norge	3.16	1.56	2.05	1.99
Sverrig	1.61	1.85	0.08	0.06
Rusland	4.61	1.57	0.01	0.03
England	1.50	1.27	0.17	0.28
Andre Lande	0.18	0.18	0.01	0.01
Udlandet tilsammen	13.12	8.61	8.09	7.26

Beretning om de statsunderstøttede Redskabs- og Maskinprøver,

foranstaltede af det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Maskinudvalg.

Efter at saa godt som alle de større Grupper af Maskiner og Redskaber ere blevne underkastede en temmelig indgaaende Prøve, har Maskinudvalget ment, at der for Tiden ikke er nogen Grund til at gjentage disse Prøver, især da der ikke er fremkommet noget væsentligt nyt i de senere Aar. Hvor dette har været Tilfældet, som ved selvaflæggende Mejemaskiner og Plove, er der foretaget en Prøve; for Plovenes Vedkommende ikke alene med de nye tyske og amerikanske, men man har tillige prøvet 17 Plove fra Landets forskjellige Egne for særlig at komme til Klarhed om Kraftforbruget ved dem og de nye Plove, hvorover der i 1898 er afgivet en udførlig Beretning.

Prøverne ville foreløbig faa en noget anden Karakter end tidligere, idet man ikke tilsigter at afholde nogen Konkurrenceprøve, men man har ment dels at ville prøve nogle Maskiner og Redskaber, hvis Brug kun er lidet kjendt her i Landet, men hvis Anvendelse man anser for fordelagtig, — og dels vil man søge at faa forskjellige Forhold ved de mere brugte Maskiner og Redskaber belyste. Der er navnlig ved de i Aarenes Løb udførte Prøver ofte fremkommen Spørgsmaal, hvis Besvarelse havde været meget ønskelig, men man har ved disse

Prøver haft Tiden fuldt besat og ofte har Stedet, hvor Prøverne have været afholdte, ikke egnet sig til videre Undersøgelser i den ønskede Retning.

Der er vel for Tiden ikke mange Spørgsmaal, som maa kaldes mere brændende for Landbruget end Arbejdskraften, og som den er blevet erstattet og lettet ved Maskinerne, saaledes gjælder det om at opsøge flere og flere Felter, hvor Maskinkraften med Fordel kan benyttes. Arbejdskraften bliver Aar for Aar ikke alene dyrere, men hvad værre er, den er jo i mange Egne af Landet utilstrækkelig, og det fører til, at flere Arbejder enten maa opgives, eller at Arbejdet udføres paa en alt andet end heldig Maade. Der er nu efterhaanden blandt Landmændene ikke just nogen ligefrem Ulyst til at gaa i Lag med Maskinerne, og endnu mindre Ligegyldighed med, hvorledes Arbejdet bliver udført, men det skorter paa Tillid til Maskinerne som Afløsere for Haandkraften, og det kan selvfølgelig være vanskeligt nok, naar man hænger saa fast ved det tilvante.

Men Nød lærer nøgen Kvinde at spinde, og som det er gaaet med at afløse Plejlen med Tærskemaskinerne, saaledes er Leen og Mejeredet blevet afløst af Høstmaskinerne, og saaledes vil det gaa med de øvrige Haandredskaber efter som Landmændene blive fortrolige med Maskinernes Brug. Det maa sikkert betragtes som et stort Fremskridt, der er sket paa dette Omraade, og det gjælder om at se efter, hvad der fremkommer i Udlandet af arbejdsbesparende Redskaber og Maskiner, særlig paa de Steder, hvor Arbejdskraften er meget knap, eller hvor man er inde paa Kulturer, hvor den for Haanden værende Kraft paa visse Tider af Aaret er utilstrækkelig.

Dampploejning.

(Beretning ved *Bokelmann.*)

I Tyskland har der stadig i mange Aar været arbejdet med Dampploejning, særlig i de Egne hvor Sukkerroedyrkningen er dominerende, og der skal for Tiden arbejde

219 Dampploejningsapparater i Tyskland. Her i Landet har man paa Sukkerfabrikernes Gaarde paa Lolland siden 1873 arbejdet med et Fowlers Værk og det har i 25 Aar arbejdet med den samme Plov og den samme Grubber som den Gang.

I 1898 fik man imidlertid en af de nye Grubbere, som ere beregnede til at bearbejde Jorden i den almindelige Plovfuredybde, altsaa at gjøre Arbejdet som vor almindelige Svenskharve, og medens man med den gamle Grubber, som er beregnet til Dybkultur, kun kan bearbejde 13—14 Tønder Land, naaer man ved de nye 50—60 Tønder Land daglig. Grubberen har en Bredde af 15 Fod. Den udfører et aldeles fortrinligt Arbejde og smuldrer Jorden bedre end Svenskharven paa Grund af den større Hastighed, hvormed den gaar. Det er en meget stor Vinding, man har naaet ved dette Redskab, og kunde der naaes en tilsvarende for Pløjningen, da var det sandsynligt, at Dampkraftens Anvendelse til Jordbearbejdning kunde blive fordelagtig.

Maskinudvalget var derfor enig om, at man burde gjøre sig bekjendt med, hvorledes denne Sag stod til i Tyskland, hvor Jordbehandlingen ved Dampkraft vist nok er videst fremme, og Forstander Jørgensen og jeg foretog derfor i April Maaned en Rejse til Magdeburg, hvor det bekjendte engelske Firma John Fowler & Co. har en Filial.

Ved at gjennemlæse Firmaets Kataloger og Piece om Dampploejning, maatte man komme til det Resultat, at ligesom man ved Grubningen var naaet til en langt større daglig Ydelse end tidligere, saaledes var det ogsaa gaaet med Pløjningen; nu syntes man at have forskjellige Plove, nogle til Dybkultur, andre til en Pløjning, som den almindelig finder Sted her i Landet. Disse Plove, som vare afbildede i Kataloget, havde 7 à 8 Plovlegemer, og der blev anført, hvor meget de kunde udrette daglig. Sammen hermed gjordes der stor Reklame med Compound Systemet, anvendt paa Lokomobiler, lige fra de mindste

til de største, hvorved Besparelsen af Kul vilde andrage betydelige Summer mellem Aar og Dag.

Den dybere Bearbejdning af Jorden, særlig med Dampgrubberen, har man forsøgt i en temmelig stor Maalestok paa Lolland-Falster, hvor man en Tid havde 4 Dampploejningsapparater, men man var ingenlunde tilfreds med det Arbejde, der ydedes, og man er vist nok enige om, at Grubningen til de større Dybder ikke frembringer den Virkning, man havde ventet. Den Dybdebehandling, som man med Fordel kan anvende paa de bedste Jorder i Sukkerroeegnene i Tyskland, passer i alt Fald ikke til Lolland og Falster, hvor man ikke har noget tykt Muldlag og hvor Undergrunden som oftest bestaar af Rødler, der hist og her er iblandet lidt Mergel, og derfor meget forskjellig fra Madjorden.

Denne dybere Jordbehandling, som man ogsaa paa sine Steder har udført med Hestekraft, har man nu aldeles opgivet, og skulde man nu til Dags anvende Dampkraften til Jordbearbejdning, da maa den udføre ganske den samme Ploejning og Svenskning, som vi udføre med vore Heste. Det var da følgende Spørgsmaal, som vi paa vor Rejse i Tyskland ønskede at faa besvaret:

»Har man nu Dampploejningsapparater, der ere forfærdigede til at arbejde i samme Dybde som den, hvori vi nu ploejer med vore Heste, og hvilken daglig Arbejdsydelse kan der paaregnes.«

Var man ved Ploejningen gaaet samme Vej som ved Grubningen, nemlig større daglig Arbejdsydelse og mindre Dybde, var det at antage, efter alle de Oplysninger, som foreligge, at Dampkraftens Anvendelse til Jordbehandling kunde finde Sted med Fordel.

Det viste sig imidlertid, at Dampkraftens Anvendelse til Jordbehandling i Tyskland i Hovedsagen er til Dybkultur, og som Følge deraf bygges der af Fowler ikke andre Apparater end dem, som ere passende hertil. Af den i Kataloget omtalte »Umwender Pflug« med 8 Plovlegemer var kun fremstillet et Exemplar, og man agtede

ikke at bygge flere af disse. En mindre Plov med 7 Plovlegemer var kun beregnet til Skrællepløjning.

Med det meget omtalte Compound System, som endog opgives anvendt paa 7—8 Hestes Lokomobiler, hvorved den store Kulbesparelse skulde finde Sted, forholdt det sig saaledes, at man kun anvendte dette paa de aller største Lokomobiler, 16—20 Hestes Kraft, men derimod ikke paa Værker af 7—14 Hestes Kraft.

Som man vil se, svarede Virkeligheden her ikke til hvad der er lovet i Kataloget, og der var ingen Grund til at søge nærmere Oplysning om Anvendelsen af 8-Hestes Lokomobilerne, naar man dog ikke havde passende Apparater for disse at arbejde med. Der vilde nemlig være meget vundet, hvis man ikke behøvede de større Lokomobiler til Pløjningsarbejde, da de ere noget vanskelige at arbejde med, især naar Jorden er opblødt, og hvad værre er, de større Lokomobiler ville ofte være umulige at transportere paa Vejene, uden at Broer og Stenkister skulle forstærkes eller endog ombygges.

For Tiden arbejdes der altsaa ikke for at lade Dampkraften afløse Hestekraften til almindelig Pløjning, og det er ikke rimeligt, at Fowler i en nær Fremtid vil komme ind paa andet end at anvende den til Dybkultur.

I Sukkerroeegnene, hvor de fleste Dampløjningsapparater arbejde, er Jorden overordentlig dybmuldet, og man ser sikkert sin Fordel ved en dyb Bearbejdning. Det er naturligvis saa, at skulde dette Arbejde udføres med Hestekraft, da blev det overordentligt kostbart, om det da overhovedet var muligt at udføre det.

Maskiner og Redskaber til Høbjergning.

(*Birk, Bokelmann* og *Hjort.*)

Af Maskiner og Redskaber til Høbjergning anvendes der kun faa her i Landet. Maskinudvalget har derfor ment, at der var god Grund til at undersøge det Arbejde, der kan udføres med saadanne Maskiner, da Høbjerg-

ningen kræver megen Haandkraft og ofte falder sammen med Arbejdet ved Roerne i Marken.

De Apparater, som man særligt havde tænkt at undersøge, vare Høvendere og Adolfs Stakkevogn.

I Kataloger for amerikanske Fabriker finder man en Del Apparater til Høbjergning, men da den Fremgangsmaade, man der følger ved Høbjergningen, er saa forskjellig fra den her til Lands fulgte, har Prøven kun været foretaget med Apparater til Aflæsning af Høet. Disse Apparater bestaa væsentlig i forskjellige Slags Harpuner eller Næt, hvormed et Læs tages i flere Dele, men da der her i Landet er konstrueret et Aflæsningsapparat, hvormed man kan hæve hele Læsset for at anbringe det i Stak eller Lade, blev der ogsaa foretaget en Prøve hermed; saavel dette som de øvrige Apparater var det saa Hensigten at fremvise i Arbejde ved Landmandsforsamlingen i Odense, hvilket ogsaa skete. Det Apparat, hvormed Læsset hæves paa en Gang, er konstrueret af Ingeniør C. F. Lund i Kjøbenhavn, og vi saa det i Arbejde hos Forpagter Barner paa Løvenborg. Foruden paa Løvenborg findes nu et lignende Apparat paa Nivaagaard, hvor det har været benyttet i Høsten de sidste 2 Aar. Det er her anbragt i Laden til Kornaflæsning.

Hvad Fremgangsmaaden ved Høbjergning angaar, da er der delte Anskuelser derom her i Landet. Der er dem, der forfægte den Anskuelse, at Høet skal tørres saa lidt som muligt straks efter Slaaningen: »Slaa den ene Dag og stakke den næste«, og der er dem der mene, at man skal lade det ligge og vejre saa, at man kan kjøre det hjem med det samme. Den sidste Fremgangsmaade anbefales sikkert kun af Folk, der har store Arealer med Hø, hvor det skorter paa den fornødne Haandkraft, thi der kan ikke være Tvivl om, at den er fuldstændig forkastelig. Men heller ikke er den førstnævnte Maade overalt at anbefale, og den er langt fra saa meget anvendt, som den var tidligere. Man er vistnok nu til Dags fuldt ud paa det rene med, at det har overmaade meget at betyde for Høets Næringsværdi, om man kan faa det

vejret saaledes, at det er let og levende naar det kjøres hjem, saa det kan holde sig i Stakke eller paa Loftet, uden at det bliver varmt, muggent eller klamt. Paa mindre Arealer, hvor man til enhver Tid raader over den fornødne Haandkraft, kan Methoden »Slaa den ene Dag og stakke den næste« anvendes uden Fare, men helt anderledes stiller det sig ved større Arealer; her skal man være sikret en betydelig Haandkraft naar man skal indlade sig her paa. Smaastakkene kunne staa en Tid — længere eller kortere, efter som der er mindre eller mere Kløver i Høet — før det skal spredes, vejres og sættes om i større Stakke, og dette Arbejde skal for at lykkes være begunstiget af det prægtigste Vejr. Har man større Arealer staaende i Smaastakke, da fordres der ogsaa gunstigt Vejr. Blæser det stærkt, ser saadan en Stakning alt andet end godt ud, bliver det Regn kan det ofte blive et møjsommeligt Arbejde at faa Stakkene omkastede, spredte og vejrede.

Man kommer vistnok nærmest til den rette Fremgangsmaade for alle større Arealer ved at vejre Høet saaledes, at man kan sætte det i større Stakke som ikke behøver at stakkes om, og kan man da vende Høet daglig, efter at det er slaaet og saa stakke den næste Dag, vil man under de aller fleste Forhold faa saa velbjerget Hø, som det overhovedet er muligt at erholde.

Endskjønt man ved Benyttelsen af Slaamaskiner har faaet megen Haandkraft frigjort er det dog et stort, ofte uoverkommeligt, Arbejde at faa Høet vendt, og her mener man, at de lette amerikanske Høvendere ere paa deres Plads. Naar man bruger Slaamaskiner slaar man jo ikke gjærne større Arealer ad Gangen, end man kan stakke efterhaanden, og Høvenderen kan da udføre meget Arbejde.

Det er selvfølgeligt, at jo større Høafgrøden er, og jo mere Kløver der er i Høet, desto større er Nytten af Høvenderen, det før omtalte var i det Tilfælde, at Høbjærgningen gaar for sig uden Afbrydelse, men Nytten af Vendingen er endnu større ved ustadigt Vejr. Naar der fal-

der en Regnbyge som forhindrer Stakningen den Dag, da kan Vendingen ofte hjælpe, saaledes at man 3—5 Timer efter kan komme til at stakke.

De første Høvendere man kjendte her i Landet vare saa tunge og uhandelige, at de ofte særlig i Enge skar dybe Hjulspor, senere fik man de lette amerikanske, hvoraf der var to Exemplarer ved den Prøve som afholdtes paa Nørregaard.

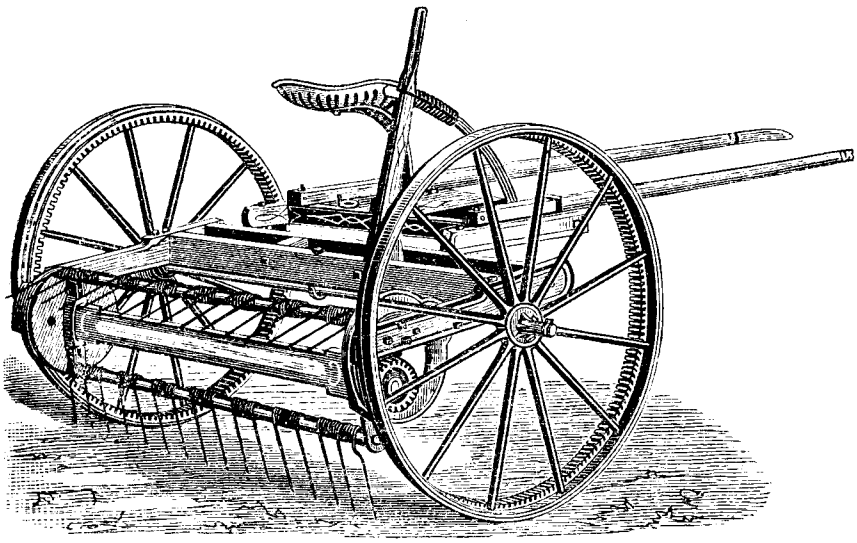

Fig. 1. Perrys Høvender.

Disse ere forskjellige i deres Bygning. Den ene, Perrys, Figur 1, var laant fra en større Gaard, hvor den stod ubenyttet hen, og saa vidt vides, haves den ikke af nogen Forhandler her i Landet, saa Prisen kan ikke opgives.

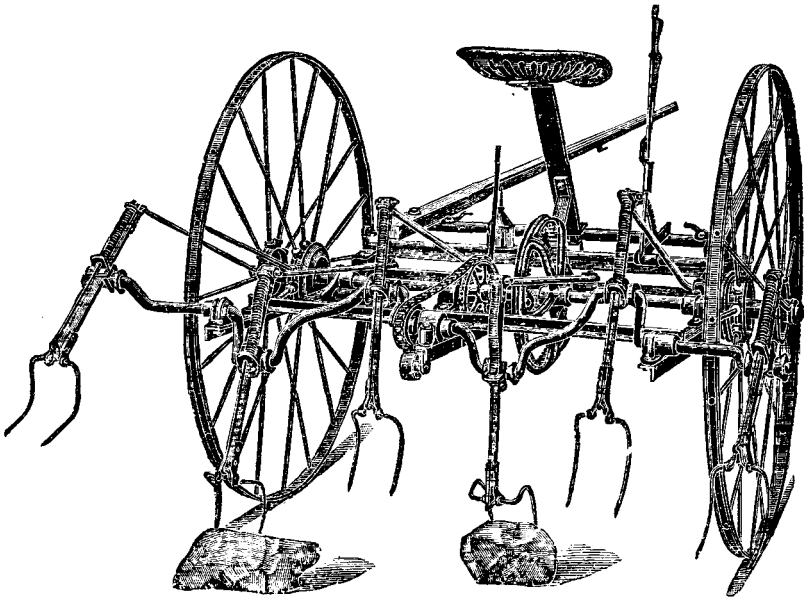
Den anden Høvender blev sendt til Prøven af Firmaet H. C. Petersen, København, den er af Osborns Fabrik og koster i den Bredde, hvori den fandtes, 215 Kroner.

Perrys Høvender bestaar i Hovedsagen af et Lad, der hviler paa to omtrent 4 Fod høje Kjørehjul, Ladet

er ved Vognstængerne fastgjorte paa en saadan Maade, at det ved en Vægtstang, der kan fastgjøres ved forskjellige Hak paa en Bue, kan bringes til med sin bagerste Ende at indtage en mere eller mindre hævet Stilling i Forholdet til Jorden. Denne Drejning foregaar om Kjørehjulenes Axe. Sporvidden er 2 Metre eller c. 6 Fod og $4^1/_2$ Tomme. Maskinen minder en Del om en Hesterive, og har som denne et Sæde for Kusken anbragt midt imellem Hjulene. Vendingen af Høet foregaar ved, at en Ramme, der har samme Længde som Afstanden imellem Hjulene, og hvis Bredde er ca. 14 Tommer, ved Drev, som trækkes fra en Tandkrands i Færdselshjulene — bringes til at rotere. Selve Vendingen foregaar ved Fjedre af rundt Staaltraad, som ere fastgjorte paa Rammens yderste Rande paa en saadan Maade, at de vise ned ad, naar de ere i den nederste Stilling, men bag ud, naar de ere i den øverste. Denne Drejning fremkaldes ved at et Par Lederuller blive førte i en Bane som er exentrisk med den Axe, hvorom Rammen drejer sig.

Osborns Høvender, Figur 2, hviler paa et Par 50 Tommer høje Færdselshjul af Smedejern, Ringen er valset saaledes, at Nitningerne ved de 20 Stk. $^7/_{16}$ Tommer Eger sidde dækkede i Ringens Hulhed. Sporviddens Maal mellem Ringene er 53 Tommer, men Arbejdsbreden er her væsentlig større end Afstanden mellem Hjulene, idet der paa hver Side af disse findes en Fork, der ligesom de mellem Hjulene anbragte Forke deltage i Vendingen. Axlen, der er af $1^1/_2$ Tommer komprimeret Staal, bringes ved Paler til at følge Hjulene. Rammen hvorpaa Krumtapaxlens 3 Lejer ere anbragte er af Vinkeljærn, den drejer sig om Færdselshjulenes Axel, idet den er fastgjort til Rammen for Stængerne paa en saadan Maade, at Kusken, hvis Sæde er midt imellem Hjulene, ved en Vægtstang med Tandbue, kan hæve eller sænke Forkene imod Jorden, idet han forøger eller formindsker Afstanden mellem Maskinens Hovedramme og Rammen for Stængerne. For at give det hele den fornødne Styrke og Eftergivenhed, ere Stængerne af sejgt Træ og ikke stivt, men ved en

Spiralfjeder fastgjort til Rammen. For at skaane Hesten for de Stød, som Arbejdet overfører til Rammen, er der i Stedet for Svingel anbragt 2 Kroge, der ere drejelige og indbyrdes forbundne ved en Trækstang. Udrykningen foregaar ved at Kusken med højre Fod paa en Udrykker kan skyde Drevet halvt ud af Kammen, hvorved en Stift i Axlen rykkes ud.

Figur 2. Osborns Høvender.

Der findes 6 Gafler paa det prøvede Exemplar, hvoraf som nævnt de 2 findes udenfor Færdselshjulene. Bevægelsen af Gaflerne foregaar ved at Krumtapaxlen drejer sig, samtidig med at Forkens øverste Ende fastholdes af en Trækstang. For at undgaa Brud ere Forkene fastgjorte ved Fjedre, hvilket fremgaar af Figuren. Bevægelsen til Krumtapaxlen overføres ved en Kæde fra en Axel som ved Tandhjulsudvexling trækkes fra Færdselshjulene. Afstanden mellem de inderste Forke er 12 Tommer, hvorimod de yderste ere fjernede 18 Tommer fra de andre. Tiltrods for at Arbejdsbreden saaledes ikke er

saa stor som to Skaar fra en Slaamaskine, vender den disse godt, hvorimod man neppe ved en Maskine med 8 Grebe vil kunde vende 3 almindelige Skaar. Nogen videre Betydning har det dog neppe om Maskinens Arbejdsbrede staar i Forhold til Slaamaskinernes. Forholdet til Tandhjulsudvexlingen er som 56—13 og i Kjæden som 19—9. I Drivhjulet er dog hver anden Tand borttagen. Krumtappene have $4^3/_4$ Tommer Radius, Grebenes øverste Arm er 9 Tommer, dens nederste 20 Tommer til Spidsen. Paa Undersiden af Kjæden findes en Stramrulle.

Det er vanskeligt at afgjøre hvilken af disse Maskiner man skal give Fortrinet, da de begge arbejde fortrinligt. Ved Perrys er det maaske mindre heldigt med de store Tandkrandse, som kunne tilstoppes med Hø under Arbejdet og ved Osborns Høvender kan Vinden, naar den er bagfra, kaste Høet op i Maskinen.

Adolfs Stakkevogn; om denne har der været ført en Del Diskusion, og dens Værdi har været noget omdiskuteret. Denne har man ogsaa fundet Lejlighed til at arbejde med ved Prøven, og man har ikke skjønnet rettere, end at den er et fortrinligt Apparat til at udfylde sin Bestemmelse. Naar man med en god Hesterive har samlet Høet sammen til en tyk Streng og derefter lader Vognen kjøre langs med Strengen, kan 2 Mand ved Hjælp af denne Vogn sætte flere Stakke, end paa nogen som helst anden Maade. Grunden er naturligvis den, at de ikke behøver at bære en eneste Forkfuld Hø, men har kun fra Strengen at kaste Høet op paa Stakvognen, og til dette Arbejde fordres ingen videre Øvelse. Det er mærkværdigt at se, hvor fortrinligt Stakkene afsættes, og det enten de gjøres større eller mindre. Hvor meget Arbejde der kan udføres i en given Tid, beror selvfølgelig paa, hvor tyk Strengen og hvor god Afgrøden er. Det er derfor en Selvfølge, at Fordelen er størst jo tyndere Afgrøden er, med andre Ord, jo længere Folkene ellers skulde bære Høet til Stakken. Desuden kjender man saa godt hvilken Forskjel der kan være paa, om et Arbejde skrider raskt og livligt frem, eller om det gaar,

som man siger, saa dødt — her skal blot mindes om, hvor raskt og livligt Arbejdet gaar fra Haanden, naar man lader Folkene binde op efter Mejemaskinen, eller naar man har hele Marken afmejet og saa lader det binde op.

Saaledes vil man ogsaa se, at det er en Kjendsgjerning, at Stakningen ikke bliver udført nær saa hurtigt paa anden Maade, som med Stakvognen. Men om denne kan erstattes af et langt simplere Apparat, som ikke koster saa meget er en anden Sag. Det er muligt, højst sandsynligt, at en Slæde paa samme Maade som Stakvognen, uden de kostbare Ruller og Hjul, kan udrette det samme, men selve Methoden, Stakningen paa et saadant Apparat fra Strengen, skal nok vise sig at være besparende.

Om de forskjellige Sammenhobningsapparater, som man hist og her bruger for at føre Høet til Stakke, er der vel kun det at sige, at de ikke behandle Høet godt, og man behøver ikke at se meget nøje efter, for at finde mange afrevne Stængler og Blade.

Stakvognen, hvoraf et Billed ses paa Fig. 3, bestaar i det væsentlige af en Ramme eller Lad, hvis Længde er 6 Fod og 7 Tommer og hvis Brede er ca. 7 Fod. I Bagsiden er Rammen aaben. I Forsiden er anbragt et Par Kjæder, hvortil Hestens Svingel fastgjøres. Vognen trækkes med Lethed af en Hest. Mellem de to Sidevanger findes 13 Trævalser, der dreje sig om Tappe i Beslaget som findes paa Vangerne. Valsernes Længde er 5 Fod og 9 Tommer, deres Diameter 3 Tommer. Heie Vognens Højde er ca. 9 Tommer, den hviler paa 3 Par Hjul, hvoraf de 4 ere ca. 8 Tommer i Diameter, medens det tredie Par, som findes ved Vognens bageste Ende, kun er 4 Tommer i Diameter. Under Læsningen kjører Vognen paa de 4 Hjul, men under Aflæsningen vipper den over det mid-

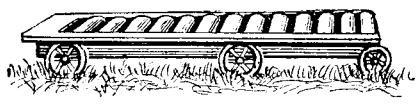

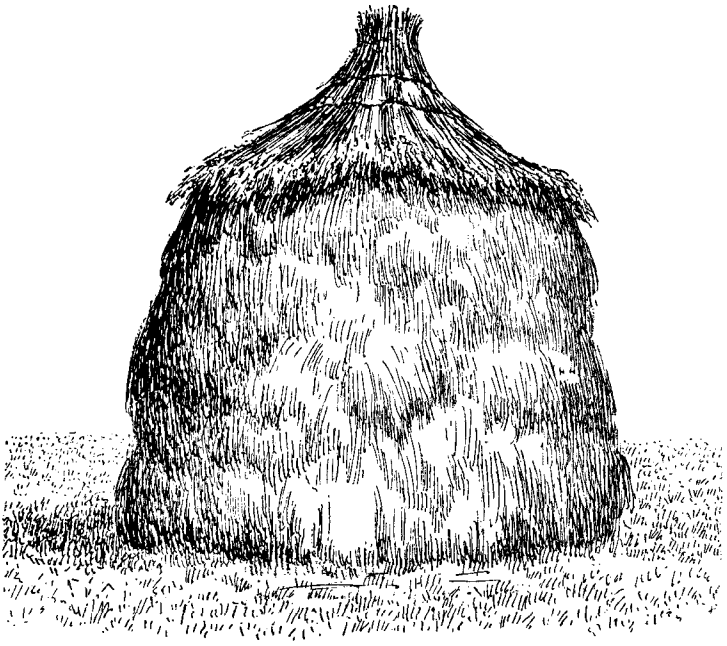
Fig. 3. Adolphs Stakkevogn.

terste Hjulpar, saaledes at de bageste Hjul komme til at støtte imod Jorden. Det midterste Hjulpar er derfor anbragt lidt tilbage for Midten, idet Axlen befinder sig ca. 45 Tommer fra Vognens Forkant. Fra samme Axel og til Bagkanten af Vognen er der 34 Tommer.

Dækning af Høstakke m. m.

(Birk, Bokelmann og Breinholt.)

Til Dækning af Høstakke paa Marken har man paa de udenlandske Udstillinger ofte set udstillet Halmhætter,

Figur 4. Høstak med Halmhætte.

som i de mindre Jordbrug bindes over en Skabelon; Stakken findes paa hosstaaende Tegning (Figur 4). Til en saadan Hætte, naar den forneden har en Omkreds af ca. 10 Alen medgaar der 10—12 Pund Langhalm og for 9—10 Øre Tækkegarn; med lidt Øvelse kan en Mand binde en

saadan Hætte paa en Time. Til større Jordbrug bliver Arbejdet ved Bindingen for betydeligt, men det har vist sig at Maattebindemaskinen (»The Bee«) som nærmere findes beskreven nedenfor, ogsaa er i Stand til at binde disse Maatter paa en tilfredsstillende Maade. Paa denne Maskine kan man imidlertid ikke sy med Tækkegarn, men man kan da sy Maatten med det almindelige Manilla-Bindegarn, saaledes som det bruges ved Selvbinderne. Maskinen syr to Sømme samtidigt. Med 2 Syninger bliver Garnforbruget til en Hætte, som den omtalte, ca. 8 Øre, med 4 Syninger ca. 14 Øre.

Ved Foreningen af jyske Landboforeningers Jubilæumsskue i Aarhus 1897 var den nævnte Maattebindemaskine udstillet af Firmaet H. C. Petersen & Co., Kjøbenhavn. Den tiltrak sig en Del Opmærksomhed, men anskaffedes kun enkeltvis, vistnok fordi det ikke stod klart for Publikum, hvilken Betydning den vilde kunne have for Landbruget. Et Exemplar blev velvilligt overladt Maskinudvalget, og der er nu afholdt en Del omfattende Prøver med den paa Nørregaard.

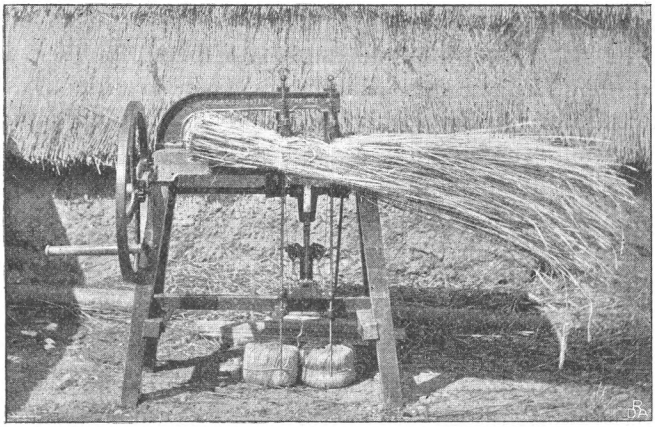
Det væsentligste Arbejde, som denne Maskine er i Stand til at udføre, bestaar i at sy Maatter, hvormed man kan tække Hæs, og det er blevet Udvalget meddelt, at den i vort Naboland Sverrig til dette Brug finder nogen Udbredelse.

Her hjemme er Hæstækning et Arbejde, der falder paa en Tid af Aaret, hvor der er fuldt op af Arbejde paa alle Kanter, og hvor det ofte er vanskeligt at faa den nødvendige Arbejdskraft, dertil kommer at man ofte ikke har den nødvendige Halm disponibel. Dette bidrager ofte til at Tækningsarbejdet bliver skudt for længe ud, og i mange Tilfælde kommer en Stak til at staa længere end paaregnet, fordi man kan blive nødt til at vente paa Damptærskeværket.

Men Erfaringen har jo ofte nok vist, hvor farligt det kan være, og hvor stort Tab det kan medføre, at lade Hæssene staa utækkede hen. Syer man derimod Maatter paa den omtalte Maskine, kan man, da dette Arbejde

kan udføres lejlighedsvis om Vintren, have Maatter parate til at dække Hæsset med, straks efter at det er sat, og til disse Maatter medgaar der mindre Halm, end ved den almindelige Tækning.

Prøverne ved Maattesyning bleve foretagne dels i Efteraaret 1899, dels i Foraaret 1900, saavel med plejltærsket Rughalm, som med Hvedehalm, tærsket paa Damptærskeværket, men redet og gjort op, som naar det skal bruges til Tagtækning, dog ikke redet paa Kam. Maatterne kunde sys af almindeligt Halm, men da der er Sandsynlighed for, at de ved omhyggeligt Brug kan

Figur 5. Maattesymaskinen »The Bee«.

holde et Par Aar, har man ved Prøverne syet dem af ovennævnte Materiale.

Maattesymaskinen W. B. Lake's Patent »The Bee« er en Slags Kjædestingssymaskine, den er dog udført dobbelt, saaledes at den samtidig syr 2 Sømme, der har en indbyrdes Afstand af ca. 7 Tommer. Maskinen har en støbt Bordplade ca. 29 × 13 Tommer, som er monteret paa 4 Træben. Under Bordet findes en Axel, der ved Hjælp af et Par Krumtappe trækker Symaskinerne. Denne Axel bevæges ved et Haandsving, som er anbragt i et ca. 25 Tommer stort Svinghjul, som findes ved Ma-

skinens ene Ende, hvilket ses paa hosstaaende Tegning, Figur 5. For at hindre Tilbagegang er Hjulet forsynet med en Palskive, hvori en Pal, der er anbragt paa Stativet, kan indgribe. Over Bordet, paa samme Side som Svinghjulet er anbragt, findes en Arm, som rækker ind over Bordet, og hvorpaa de 2 Syapparater ere anbragte. Det yderste af disse rækker saa langt ud over Maskinen, at Sømmen bliver i en Afstand af ca. 21 Tommer fra den Rand af Maatten som vender ind imod Armen.

Axlen under Bordet har en Krumtap, der sidder midt imellem Syapparaterne, og som samtidig fører de 2 ca. $31^1/_2$ Tomme lange Synaale, der ere anbragte hver under sit Syapparat. Vandringen er ca. $8^1/_2$ Tomme og Naalene ere styrede saaledes, at de samtidigt føres op eller ned.

Under Brugen staar Ilæggeren foran Maskinen, saaledes at han har Svinghjulet for sin venstre Haand, dette kan meget vel drejes af en Kone eller Dreng. Ilæggeren spreder Halmen ud i et parallelt Lag, som han med Haanden fører hen imod Syapparaterne, men saa snart Halmen kommer i Nærheden heraf, gribes den af et Pakkeapparat, som fører det frem under Naalene og skyder den færdige Maatte bag ud. Hver Naal har sit Nøgle Garn, der enten kan være almindeligt Sejlgarn, eller det ved Bindemaskinen benyttede Manilla-Bindegarn, derimod kan Tækkegarn ikke benyttes. De 2 Nøgler anbringes forneden paa Maskinen, og Traaden fra hvert føres gjennem et Strammeapparat, og derfra gjennem Naalens Øje, idet Spidsen af Naalen gaar op gjennem Bordet og det Halm der skal sys. Her møder den Syapparatet, og idet den støder imod dette, fjerner den en Skyder, der holdes nede ved en Fjeder. Løftningen af Skyderen bevirker at Griberen gaar tilbage. Naar Naalen atter gaar ned og dermed Skyderen, kommer Griberen frem og fatter Traaden, ligesom ved en Kjedestingsmaskine. Syningen er ogsaa Kjædesting, hvorfor der maa hæftes Ende, da Syningen i modsat Fald vil løbe op. Syapparatet er desuden forsynet med et Aftrækkerapparat, der hindrer Naalen i at løfte Halmen naar den passerer op gjennem Laget.

Fremskydningen af Halmen foregaar ved de omtalte 2 Pakkere, der arbejde paa en lignende Maade som Pakkeren i en Selvbinder. Ved en løs Træflage ca. 37 Tommer × 21 Tommer med 2 overhængende Jærnskinner er man i Stand til at forøge Bordpladens Størrelse, saaledes at Maskinen bliver bekvemmere at arbejde med under Brugen.

Ved at lægge mere eller mindre i Maskinen er man, inden for visse Grænser, i Stand til at faa Maatterne tykkere eller tyndere, men det er kun indenfor ret snevre Grænser, idet det har vist sig at Aftrækkeren ikke uden Gêne lader sig hæve væsentligt fra sin oprindelige Stilling.

Naar Maskinen nægter at sy, er Aarsagen hyppigst at søge i, at Garnet ikke har en passende Stramhed, men ved at prøve sig frem, finder man let det rigtige Forhold.

Efter gjentagne Prøver viste det sig, at der medgaar 2 à $2^1/_2$ Pund Halm til hver løbende Alen Maatte, ved meget tykke Maatter kan der naas 3 Pund. Maatterne syes i Almindelighed med 2 Sømme, og der vil da medgaa godt 8 Alen Garn pr. løbende Alen Maatte. Det almindelige Manillagarn, som benyttes ved Selvbinderne koster i Aar 65 Øre pr. Pund, dette Garn er særdeles stærkt og raadner mindre hurtigt end de forskjellige Slags Sejlgarn, som efter nærmere Undersøgelse viste sig at være dyrere, eller ligesaa dyrt som Bindegarn. Ved den nævnte Pris, 65 Øre pr. Pund, vil Garnet til en løbende Alen Maatte med 2 Syninger koste 1,6 Øre, idet et Pund af det undersøgte Bindegarn har en Længde af 325 Alen.

Naar Arbejdet skal gaa uden Standsning kræves der 4 Mand til Maskinens Betjening, en til at trække den, en til at lægge i, en til at bringe Halmen paa Bordet og en til at rulle Maatterne op og skjære dem over. Ved almindelig Omdrejningshastighed, hvilket er 40 Omdrejninger paa Haandsvinget pr. Minut, syedes der ved Prøven 3 Alen Maatte, dog tør man ikke paaregne stort mere end 150 Alen Maatte pr. Time.

For let at kunne haandtere Maatterne under Dækningen af Hæsset, fandt man ved Forsøgene at Maatterne

helst skulde have en Længde af 14 Alen. Dækningen foretages bedst af 3 Mand, hvoraf de 2 breder Maatterne ud og befæster dem, medens den tredie flytter Stigerne og række de andre to Materialerne. Paa denne Maade kan 3 Mand dække 130 Kvadrat Alen Hæs pr. Time.

Maatterne befæstes til Hæsset ved Pinde der er godt en Alen lange, og hvis øverste Del ender i en Krog; denne befæstes paa de øverste Baand og trykkes fast ind i Hæsset. Maatterne lægges paa Hæsset som ved almindelig Tækning, og saaledes, at det næste Lag dækker en god Del af det foregaaende. Ved Prøverne tækkede man saaledes, at hver løbende Alen Maatte dækkede en Kvadrat Alen Hæs, naar Maatterne vare af Hvedehalm, ved Rughalm kan paaregnes noget mere. Hvorvidt disse Maatter kunde bruges mere end et Aar, har man ikke kunnet bringe i Erfaring ved Prøverne, men for at dette kan lade sig gjøre, maa man sikkert anvende redet og glat Halm, helst af Rug, da Hvedehalmen raadner hurtigere end Rughalmen.

Da Arbejdet ved Maattesymaskinen kan foretages lejlighedsvis, er der intet til Hinder for, at flere Gaarde i Fællesskab kan anskaffe og benytte en saadan Maskine. Prisen er 200 Kroner.

Da det ved Prøven viste sig, at 14 Alen er en haandterlig Længde for de Maatter, som man vilde anvende ved Hæstækningen, laa det nær at prøve om de samme Maatter ikke kunde være anvendelige til at dække Vaarsædshobene med i Høsten, særlig Byghobe, da denne Kornsort kan lide meget i Farve og tabe meget i Handelsværdi i ustadigt Vejr. I mindre Landbrug maa det vel siges at være et overkommeligt Arbejde at dække Hoben med de omtalte Maatter, og efter hvad man kan skjønne, synes disse fuldstændig at kunne beskytte Hobene. Ved at stille en saadan Maatte op omkring en Byghob, ser det unægtelig lovende og smukt ud, men man har dog hidtil ved Prøverne kun kunnet danne sig et Skjøn over dette Forhold.

Sættes Hobene med 30 Neg i hver, vil en 14 Alens

Maatte kunne dække Hoben, og da man ved Brugen af Mejemaskiner har godt 30 saadanne Hobe pr. Td. Land, vil der altsaa medgaa 30 Maatter à 14 Alen til en Tønde Land.

Naar den anførte Maskine benyttes til Syning af Hætter, gøres Laget tykkere end ved de almindelige Maatter og der syes med 3 Baand, idet man efter at have syet Hætten færdig i Toppen vender den om og giver den endnu en Søm et Stykke fra den nederste Kant. En saadan Hætte vil rimeligvis være meget holdbar, naar den er lavet af gode Materialier og opbevares godt. Naar man syer Hætterne paa Maskine, er man til Dels Herre over at kunne gjøre dem større eller mindre, medens man ved Anvendelse af den forhen omtalte Skabelon kun kan binde dem i en bestemt Størrelse, hvilken er bestemt ved Skabelonen. En passende Størrelse for Hætter til en Høstak, saaledes som disse i Almindelighed bruges i Marken, er en Omkreds paa Hætten af 10 Alen.

Ophejsningsapparater for Hø, Sæd og Halm.

(Birk, Bokelmann og Breinholt.)

I de senere Aar er der navnlig fra Amerika fremkommen en Del Apparater, der skulde tjene til at lette Indbjergningen af Høet. I Forbindelse med Prøven med Høbjergningsredskaber laa det da nær for at undersøge, om der ved de forskjellige fremkomne Konstruktioner af Høaflæsningsapparater kunde findes Redskaber, som vare arbejdsbesparende og i det hele praktisk anvendelige under vore Forhold. Maskinudvalget har derfor gjort sig bekjendt med flere af disse navnlig amerikanske og svenske Apparater og har ogsaa haft Lejlighed til at bese et Aflæsseapparat, som var overladt Udvalget til Prøve af Gross. C. Th. Rom. Dette Apparat var ikke væsentlig forskjelligt fra flere af de andre, som Udvalget havde Lejlighed til at bese. Det tjente til Aflæsning fra Vognen og var i Stand til at afgive Høet i Hæs eller Lade, efter-

som man ønskede det anvendt i det ene eller det andet Øjemed.

Optagningen fra Læsset kan enten ske ved Harpuner eller ved Slynger. Harpunerne kunne enten være som en lang Naal, der efter at være stukket ned i Høet fastholder dette ved at 2 Flige, som findes nær Spidsen, trykkes ud til Siden; der findes ogsaa en lignende Konstruktion, men dobbelt, saaledes at Harpunen bestaar af

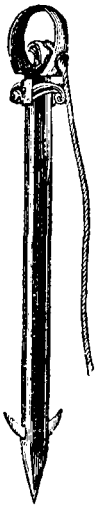

Fig. 6. Engrenet Harpun.

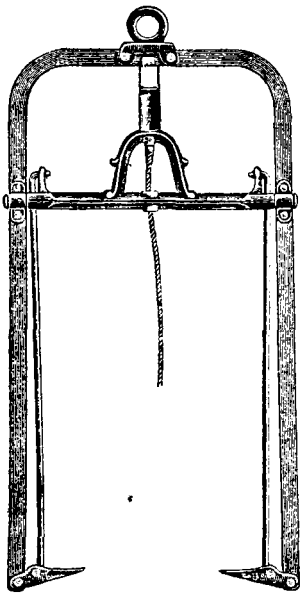

Fig. 7. Togrenet Harpun.

en togrenet Gaffel, hvoraf hver Gren paa Indersiden har en tilsvarende Flig, som ved den nævnte Harpun. Disse Harpuner kunde vel fastholde en ret betydelig Hømængde, men dog ikke nær saa stor som de dobbelte. Fig. 8 viser Afbildning af en dobbelt Harpun, der foruden en Naal i Midten er forsynet med 2 store Forke, der griber ind i Høet; denne er derfor i Stand til at spænde over og modtage en væsentlig større Hømængde end de foran nævnte Harpuner, men den fordrer nogen mere Øvelse

af Betjeningen. Man vil dog næppe være i Stand til med disse Harpuner at tage et Læs i mindre end en halv Snes Gange. I saa Henseende stiller Slyngerne sig noget

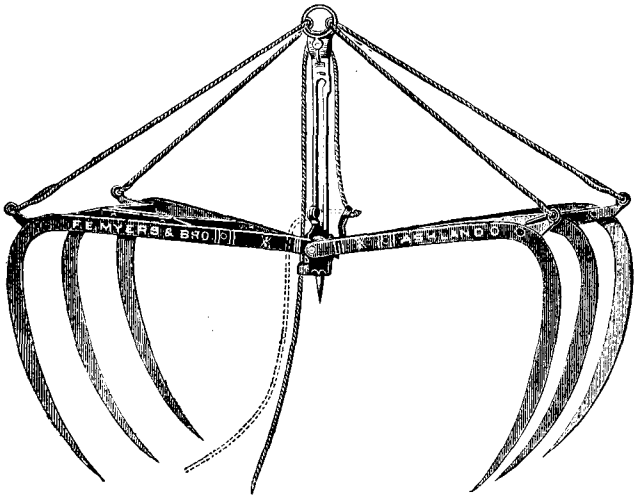

Fig. 8. Dobbelt tregrenet Harpun.

bedre. Slyngen, der er vist paa Fig. 9, bestaar af nogle Træstykker, der ere sammenbundne med Reb paa en saadan Maade, at man ved at lægge Slyngerne i Læsset,

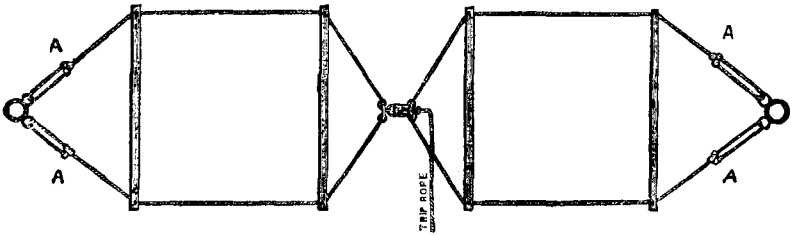

Fig. 9. Slynge.

senere under Aflæsningen, bliver i Stand til at dele dette i 4 Dele, idet de to Ender af Slyngen, som findes for og bag i Læsset, trækkes sammen af Hejsekrogen og derved ruller det ovenfor værende Hø sammen som i et Næt.

Aflæsningen sker ved Harpuner ved at disse aabnes, ved Slyngerne sker Aflæsningen ved, at en Laas, som findes midt under den ophejsede Balle Hø aabnes, derved skilles Slyngen eller Nættet i to Dele, saaledes at Høet falder ud, medens Slyngens Halvdele blive hængende i Hejsekrogen. Som nævnt kan Læsset ved Slyngerne tages i 4 Dele, de synes derfor at være mere anvendelige end Harpuner, navnlig ved kort og fint Hø.

Udvalget har haft Lejlighed til at gjøre sig bekjendt med disse Apparater, men har ikke kunnet foranstalte nogen egentlig Prøve, fordi der hertil vil udfordres læn-

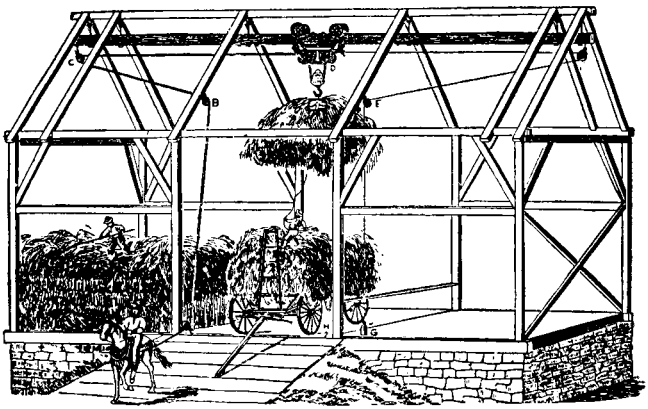

Fig. 10. Aflæsning i Lade.

gere Tid og mere Forsøgsmateriale, end Udvalget har haft til Raadighed. Naar et Anlæg af denne Art viser sig at være monteret færdigt, vil Udvalget gjerne komme tilbage til denne Sag.

De egentlige Ophejsningsapparater bestaa i Hovedtrækkene af en Kjørebjælke, der, naar man anvender Apparatet til at sætte Hæs, kan erstattes af en svær Staaltraadsline. Endvidere bestaar Apparaterne af en Blok, der ved 2 eller 4 Kjørehjul er i Stand til at bevæge sig hen ad den omtalte Kjøreskinne. Figur 10 viser Opstillingen. Blokken indeholder 2 Tovskiver bag ved hinanden, og Tovet, der er et almindeligt Hampetov, føres

over dem paa en saadan Maade, at der bliver en Bugt for den løse Tridse, hvori Hejsekrogen er anbragt. Hejsetovets ene Ende er fastgjort i Blokken ved en Knude, medens den anden Ende føres til Ladens Gavl, hvorfra den over et Par Ledetridser føres hen til et Sted, hvor man kan lade en Hest gaa saa langt som den dobbelte Vej af Løftehøjden plus Ladens Længde. Fra Knuden i Blokken føres Tovet videre i den modsatte Retning over en Tridse i Ladens modsatte Gavl, og sættes den her, mere eller mindre direkte, i Forbindelse med en Kontra-

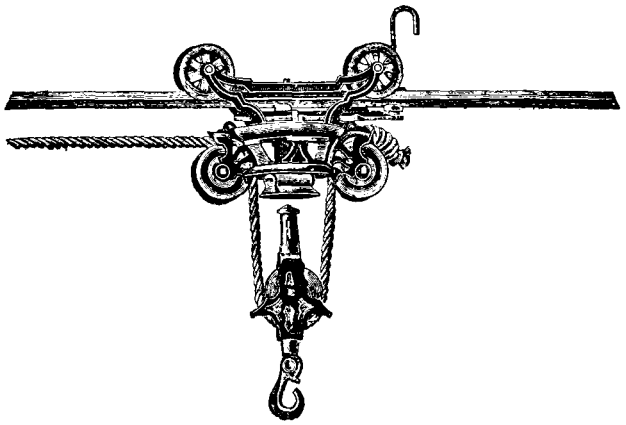

Fig. 11. Detail af lille Hejseapparat (»Katten«).

vægt, som er i Stand til at føre Blokken tilbage under Nedfiringen. Fig. 11 viser selve Ophejsningsmekanismen i større Skala; man ser herpaa, at Beslaget for den løse Tridse har en lodretstaaende Dorn, der, naar Blokken hejses helt i Tøj, slaas ind i en skaalformet Udvidelse paa Blokken. Denne Mekanisme har en særlig Bestemmelse, som ikke fremgaar af Tegningen. Naar Blokken befinder sig paa det Sted, hvor Ophejsningen foregaar, er den hindret i at bevæge sig langs hen ad Tovet eller Kjøreskinnen, idet der paa denne findes en fastsiddende Dobbeltkile med et Hak i den midterste tykke Del, i dette Hak indgriber under Ophejsningen et Organ (Gribe-

ren), men i det Øjeblik den omtalte Dorn slaas op imod Blokken udløses Griberen saaledes, at Blokken frigjøres. I samme Øjeblik som dette sker, ophører den lodrette Bevægelse, men i det Sted kommer Blokken, tilligemed hvad deri hænger, til at vandre paa langs hen ad Kjøreskinnen. Under denne Vandring løftes tillige Kontravægten saaledes, at denne formaar at trække Blokken tilbage under Nedfiringen, der sker ved, at Hesten føres tilbage. Ved disse Apparater er man ikke i Stand til at nøjes med en mindre Hejsehøjde end den maximale, fordi Udløsningen, som skal foregaa for at kunne transportere Høet i vandret Retning, kun kan finde Sted naar Dornen indvirker paa den omtalte Griber, der da gjør

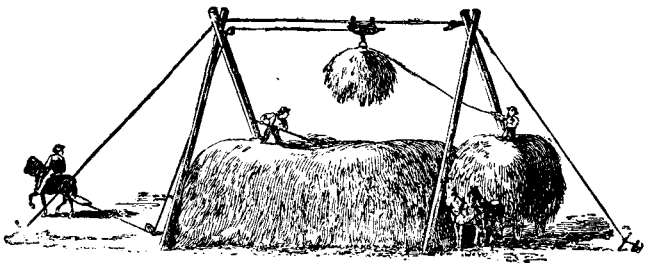

Fig. 12. Aflæsning i Stak.

Blokken fri af Kjøreskinnen. Paa Figur 12 ses Apparatet opstillet til Brug ved Stakning af Hæs.

Fordelen ved disse Apparater bestaar navnlig i, at man uden kendelig Vanskelighed er i Stand til at løfte Høet endog meget højt, de har tillige den Fordel at være billige i Anskaffelsen, og da de kun løfter en mindre Mængde ad Gangen, stiller de ikke særlig store Fordringer til Styrke af den Lade eller det Stativ, hvorpaa de skulle benyttes. Deres væsentligste Ulempe er den, at det Kjøretøj, hvorfra der aflæsses, under hele Aflæsningen maa blive staaende, og at Arbejdet derfor ikke kan gaa tilnærmelsesvis saa rask som det er muligt ved de Apparater, hvormed man er i Stand til at hæve hele Læsset paa en Gang. Saadanne Apparater benyttes ret alminde-

ligt paa store Gaarde i Sverrig, og de ere her hjemme med forskjellige Forbedringer blevne udførte af Ingeniør C. F. Lund, Kjøbenhavn, af hvem de, som nævnt i Indledningen, er blevne indførte paa forskjellige Gaarde her i Landet. Da Udvalget har haft Lejlighed til at foretage Forsøg med et saadant Apparat, hvortil Jærntøjet velvilligt har været overladt Udvalget af Hr. Lund, vil dette Apparat nedenfor nærmere blive beskrevet og ledsaget af en Udtalelse om Udvalgets Erfaringer herved. Forinden skal det dog anføres, at Hævningen af hele Læsset, saavel Hø som Sæd, flere Steder i Sverrig, men ogsaa enkelte Steder her i Landet foregaar paa en saadan Maade, at Læsset køres op af en Rampe til Laden, i en saadan Højde, at det derfra kan styrtes ned i Stedet for at stikkes op. Hvor man som i Sverrig ofte har stærkt kuperet Terræn, lader denne Konstruktion af Laden sig forholdsvis let benytte, derimod er det sjældent, at den let kan etableres under vore Forhold.

Lunds Hejseapparat er nærmest bestemt til at anvendes i Lade eller i Hjelm, dog kan det ogsaa med nogen Modifikation anvendes til Sætning af store Hæs eller Stakke. Naar Anvendelsen sker i en Bygning, hvoraf Fig. 13 viser et Arrangement, anbringes der saa højt som muligt under Rygningen af denne en meget svær Staalbjælke, hvorpaa en lille firehjulet Vogn kan kjøre frem og tilbage, idet Hjulene, hvoraf der er 2 paa hver Side af Bjælken, løbe paa Oversiden af Bjælkens nederste Flange. Vognen bestaar i det væsentligste af en svær Pladejærnskasse, hvori en firskaaren Talje med stærke Jærnkjæder er anbragt. Den frithængende Blok er altsaa toløben og forsynet med en meget kraftig Jærnkrog, der er i Stand til at bære hele Læsset. Kjædens ene Part er fastgjort i Vognen, medens den anden Part er ført paa langs henad Staalbjælken og over en større Skive, hvorfra den over en Ledskive føres til en Hestegang. Hestegangen bestaar af en lodretstaaende Bom, hvortil Trækbommen ved en kraftig Knægt er forbunden paa en saadan Maade, at Hestegangsbommen under Nedfiringen let

kan udløses. Den lodrette Bom, der altsaa drejes direkte ved Hestens Træk, er foroven forsynet med en Trævalse paa c. 3 Fods Diameter, hvorom et Staaltraadstov, der er fastgjort i Valsen, bevikler sig. Enden af dette Staaltraadstov er da fastgjort til Hejsekjædens Ende. Naar nu Vognen, der ogsaa kaldes Katten, fastholdes paa et eller andet Sted paa Staalbjælken og Hesten gaar rundt i Hestegangen, vil altsaa Hejsekrogen med hvad

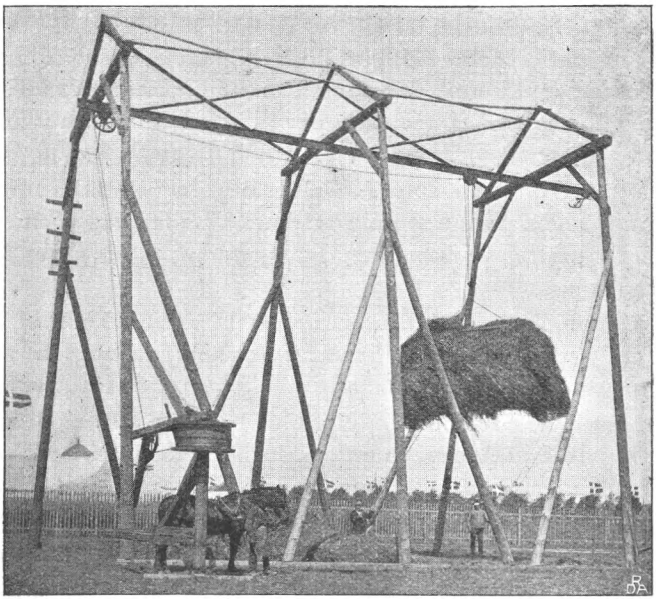

Fig. 13. Aflæsning ved Ing. Lunds Apparat.

deri hænger hæves 4 Gange saa langsomt som Trævalsen drejer sig; er denne 3 Fod i Diameter og Banen, hvori Hesten vandrer, 18 Fod i Diameter, vil Byrden altsaa løftes 24 Gange saa langsomt som den Hastighed, hvormed Hesten gaar, og dersom der ingen Friktion var til Stede, vilde Trækkraften kun blive en 24 Del af Læssets Vægt. Friktionen gjør dog, at Trækket er en Del større, men det viser sig i Praksis, at den Kraft, hvormed Hesten skal trække, selv for at løfte et

meget stort Læs, ved de her nævnte Udvexlingsforhold er saa ringe, at 2 à 3 Mand uden Vanskelighed kan udføre Arbejdet.

Ophejsningen foregaar i Reglen ved den ene Gavl af den Bygning, hvori Apparatet er anbragt, og Fastholdelsen af Katten foregaar da ved, at der paa Enden af Bjælken er anbragt en gaffelformet Krog, som griber om et Par Knaster paa Katten. Denne Krog, ogsaa kaldet Udrykkeren, har en længere Arm paa den anden Side af Omdrejningspunktet, og fra denne fører en smækker Line ned til Ophejsningsstedet. Ved at rykke i Linen frigjøres Vognen saaledes, at den bliver i Stand til at bevæge sig i horisontal Retning, og Manden, der betjener Apparatet, er i Stand til, ved et Træk, paa et hvilket som helst Tidspunkt at foretage en Udrykning og derved sætte en Grænse for Løftehøjden, saaledes at denne aldrig behøver at være større end hvad der udfordres, for at det Læs, som aflæsses, netop kan komme ind i den rigtige Højde. For at undgaa, at der sker Ulykker, ved at Betjeningen glemmer at rykke ud, er det indrettet saaledes, at Apparatet af sig selv rykker ud, naar Læsset er kommet i sin højeste Stilling; dette sker ved, at den løse Blok ved Hejsekrogen er forsynet med 2 opadvendende Vinkler af fladt Jærn, der, naar den største Løftehøjde er naaet, støder imod den omtalte Udrykker og derved automatisk frigjør Vognen. Dersom der imidlertid ikke fandtes andre Apparater end de her beskrevne, vilde Læsset, i det Øjeblik Katten frigjøres, falde ned samtidig med, at Katten løber frem af Skinnerne. For at undgaa dette, er Kjæden indrettet som en justeret Taljekjæde, hvor hvert Led er nøjagtig ens, og der findes i Randen af Kattens Kjædeskiver istøbte Fordybninger, som passe nøjagtigt efter Kjædeleddene. Forhindres nu Skiverne i at dreje sig, vil man forstaa, at Læsset vil blive hængende i en hvilken som helst Højde, uden at Kjæden og dermed Læsset glider ned. Denne Forhindring af Skivernes Drejning, i samme Øjeblik som Katten bliver frigjort fra Udrykkeren, foregaar ved, at Udrykkeren og Katten ere indrettede saa-

ledes, at Udrykkeren ikke kan komme ud af Indgribningen uden samtidig at sætte en Pal, som findes i Katten, ind i Tøj og derved forhindrer Kjædeskivernes Drejning.

For at kunne hæve Læsset ved Hjælp af Hejsekrogen, anbringes der i denne en Ring med 4 Kjæder, hvis Ender hver især ere fastgjorte til Enderne af 2 Stænger, der ere halvt saa lange som de Lægter, der findes i Bunden af Vognen. Til Enderne af disse Stænger er atter fastgjort

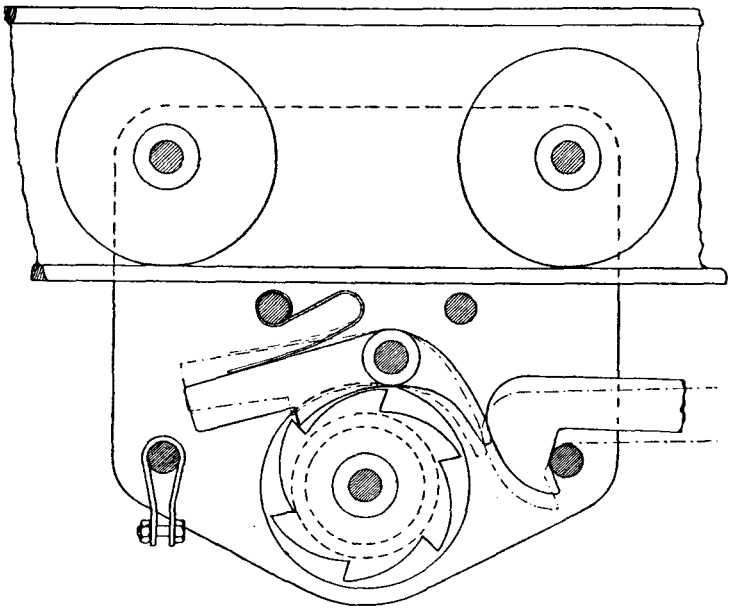

Fig. 14. Detail af stort Hejseapparat (»Katten«).

en kort Ende Kjæde med en lille Krog, som man er i Stand til at slaa ind i Ringen paa de Apparater, som følge med Vognene. Til Brug ved Indkjørsel har man et Antal Apparater, der ere en Del større, end det Antal Vogne, hvormed man kjører hjem. Hvert af disse Apparater bestaar af 2 stive Lægter, som før Læsningen anbringes i Bunden af Vognen ud imod Siderne. Længden af Lægterne er omtrent den samme som Vognens Længde. Fra Midten af Lægterne udgaar der 2 Kjæder, som ere

befæstede til Lægternes Ender, men som ere saa lange, at de, naar de strammes op ved Midten, danne en Trekant, der er omtrent lige lang i alle Sider. Midt paa Kjæden findes en Ring, som under Aflæsningen fastgjøres til en af de 4 Kroge, som findes i det omtalte Apparat, som stadig bliver hængende i Hejsekrogen.

De omtalte Lægter, som anbringes i Vognbunden, ere paa Midten indbyrdes forbundne med et lille Stykke Baandjærn, der er anbragt drejeligt om en Tap i den ene Lægte og fastgjort til en Krog i den anden. Naar Læsset er ophejst, sker Aflæsningen ved, at man trækker i en Snor, der er fastgjort til den omtalte Krog. Denne slipper derved sit Tag i Baandjærnet, hvorved Lægterne fjerner sig fra hinanden og Læsset falder ned mellem dem.

Benyttelsen af Apparaterne sker saaledes, at det Kjøretøj, som nylig har afgivet sit Læs til Hejseapparatet, kjører frem, saa snart Læsset har naaet en saadan Højde, at Vognen er fri. Kusken modtager da de omtalte Lægter med ihængende Kjæder, som har været benyttede ved Ophejsningen af den forangaaende Vogns Læs. Naar Vognen er kommen ud i Marken og Læsningen skal paabegyndes, anbringes Lægterne i Bunden af Vognen, Kjæderne med Ringene hænges ud over Havernes Overkanter. Læsningen foregaar da paa sædvanlig Vis i Marken, og efter at Vognen er kommen ind under Hejseapparatet, løses Læssetræet af og de 4 Ringe fastgjøres atter i de 4 Kroge, som hænger ned fra Apparatet i Hejsekrogen. Den Hastighed, hvormed der kan kjøres ind, har vist sig at være saaledes, at man ved Sæd har haft en Afstand af $4^1/_2$ Minut mellem Vognene. Betjeningen var da 2 Mand i Laden, en Mand til at betjene Udrykningen og hjælpe Kusken med Fastgjørelsen af Kjæderne, og en Dreng med en Hest ved Hestegangen. Naar Folkene ere blevne lidt kjendte med Benyttelsen funktionerer Apparatet fortrinligt og er meget arbejdsbesparende. Overfor den Indvending, at det ved Aflæsningen af Sæd paa denne Maade skulde være vanskeligere senere under Tærskningen at kunne faa de enkelte Neg trukket frem, skal

det anføres, at Benyttelsen af Apparatet paa Grund af den hurtige Arbejdsmethode vel kan friste til noget Sjuskeri ved Sætningen af Sæden, men at der selvfølgelig ikke er noget til Hinder for, at Sæden paa denne Maade kan sættes lige saa nøjagtigt og pænt som paa en hvilken som helst anden Maade. Aflæsningen kan ikke foregaa paa det Sted, hvor Sæden skal have sit blivende Sted, men kan aflægges saa nær som muligt ved det Sted, hvor Folkene arbejde, uden at genere dem.

Naar dette Apparat ikke skal anbringes i Lade eller i Hjelm, men derimod anvendes til at sætte Stak, bliver det noget omformet, saaledes som det f. Ex. er anvendt paa Løvenborg. Her er der oprejst en Taarnopstilling af rundt Grantræ, hvorfra en Udlægger fører hen over Stakken, i denne Udlægger er Kjørebjælken fastgjort, dog paa en saadan Maade, at den ikke ligger vandret, men hæver sig stærkt op efter med den Ende, der vender ud over Stakken. Hele Taarnopstillingen er da beregnet paa at kunne flyttes, men denne Manipulation forekommer det os dog, er noget vanskelig at udføre, navnlig da dette Arbejde skal udføres i den travle Høsttid. At sætte særdeles store Stakke, hvortil dette Apparat iøvrigt særdeles godt egner sig, er næppe heldigt af praktiske Grunde.

I tilstedeværende Bygninger vil det ofte være vanskeligt at anvende det beskrevne Apparat, fordi dette stiller ret store Fordringer til Tagafbindingens Stivhed, ligesom det som Regel stiller større Fordringer til fri Passage paa langs gjennem Laden, end man som Regel vil kunne skaffe. Anderledes stiller Sagen sig derimod ved Opførelsen af nye Lader eller Hjelme, man vil her uden kjendelig forøget Udgift kunne tage Hensyn til, saavel den fornødne Stivhed i Konstruktionen, som til den fri Passage for Læsset i Bygningens øverste Del. Under saadanne Forhold vil Apparatet derfor sikkert kunne faa væsentlig Betydning, og er man under Benyttelsen af denne ikke afskaaret fra at anvende en saa høj Konstruktion, som vilde være upraktisk, naar man skulde stikke Sæd eller Hø op med Fork fra Lad.

Det her viste Billede fremstiller Apparatet, saaledes som det var udstillet i Odense. Den valgte Form er derfor noget paavirket af Udstillings-Øjemedet, der i det væsentlige gik ud paa at fremstille Apparatet paa en saadan Maade, at Publikum deraf kunde faa en Forstaaelse af Benyttelsen, uden at man dog var i Stand til at give Stativet en saadan Form, at denne kan siges at være mønsterværdig til praktisk Benyttelse.

Saadant et Apparat maa kunne flyttes, men denne Opgave er endnu ikke tilfredsstillende løst.

Arbejdsevnen ved det her nævnte Apparat, der altsaa tager hele Læsset paa en Gang, er selvfølgelig betydelig større end de Apparater, der som foran nævnt tager det i flere Gange. De mindre Apparater stille imidlertid ikke særlige Fordringer til Bygningen, og det er derfor muligt, at disse kunne finde Plads paa mange Steder, hvor det store ikke lader sig anbringe, og navnlig skulde man mene, at de smaa Apparater ved Siden af det egentlige Aflæsningsapparat, kan finde en fortrinlig Anvendelse til Transport af Hø og Halm i Lade og paa Kostaldsloftet. Ved Indbjergningen synes det, som om Nættene vilde være at foretrække, men naar man har de øvrige Apparater, er det rimeligt, at Harpunerne vilde kunne gjøre god Nytte ved senere Transport af Hø og Halm fra Loft eller Lade.

Prøve med tandede og glatte Knive.

(Bokelmann.)

Allerede for nogle Aar siden har Tanken om at anstille nogle Prøver med tandede og glatte Knive været fremme. Til Mejemaskiner vare de tandede Knive fra flere Sider stærkt anbefalede og der var nogen Grund til at tro, at de kunde bruges i stiv og renstraaet Sæd som Hvede og Rug, men hvor vidt de ere tungere eller lettere end en god glat Kniv, derom havde man kun uklare Forestillinger, hidrørende fra Landmændenes Skjøn om Sagen. Nogen egentlig Prøve var hidtil ikke anstillet.

Foruden den eventuelle Forskjel i Kraftforbruget havde det saa meget større Interesse at faa undersøgt disse 2 Slags Knive under samme Forhold, som de almindelige glatte Knive fordrer saa hyppigt Slibning, naar Mejningen skal udføres ordentligt, at dette Arbejde (Slibningen) næsten er en Plage i den travle Høsttid og derfor ofte medfører, at man kjører alt for længe med de sløve Knive, hvad der synligt anstrenge Hestene.

Spørgsmaalet har gjentagne Gange været fremme, men man har ikke været blind for Vanskeligheden ved at faa en saadan Prøve i Stand, navnlig ved at faa et ikke for lille Stykke stærkt groet Hvede, som er saa ensartet som muligt.

Da Hveden paa Nørregaard i Sommeren 1899 var særlig smuk ensartet og stærk, foretoges der i denne Høst nogle Undersøgelser med tandede og glatte Mejemaskinknive.

Prøven anstilledes med en »Osborn« Selvbinder, hvortil hørte en tandet Kniv foruden de originale glatte Knive. Der toges:

3	Diagrammer	for	den tandede Kniv,
3	—	-	en nyslebet, glat Kniv,
3	—	-	en glat Kniv, der havde arbejdet i Hveden i et Par Dage,
2	—	-	tom Maskine med alle Apparater i Bevægelse, og
1	—	-	tom Maskine med alle Apparater i Ro.

Diagrammerne toges, idet der kjørtes paa en Strækning af 200 Alens Længde, og alle Prøverne vare for saa vidt vellykkede, som alle de sammenhørende Diagrammer vare meget regelmæssige og ensartede.

Som Gjennemsnit af hvert Hold Diagrammer faas:

1	Selvbinder	med tandet Kniv.....	260	Pund	Trækkraft,
2	—	— glat, men slidt Kniv.	280	—	—
3	—	— — nysleben Kniv..	282	—	—
4	—	tom, alle Apparater i Bevægelse.....	178	—	—
5	—	tom, alle Apparater i Ro .	118	—	—

Her er det paafaldende, at den nyslebne og den i mindst to Dage brugte glatte Kniv praktisk set have samme Kraftforbrug. Dette kommer dog ikke helt uventet, thi den brugte Kniv havde holdt sig overraskende godt, det var næppe at se paa dens Eg, at den overhovedet havde været brugt. Denne Kniv maa altsaa være af et særdeles godt Materiale, og det kan ikke stærkt nok fremhæves, hvor vigtigt det er at kjøbe gode Knive til sine Maskiner, selv om de ogsaa koste det dobbelte imod de almindelige simple tyske og engelske Knive, der i den senere Tid er kommet i Handelen, og hvis Eg efter 3—4 Timers Arbejde er sløv.

Af Maalingen fremgaar det iøvrigt, at den glatte Kniv forbruger 102 Pund Trækkraft for at arbejde i Hveden, idet man regner de ovenstaaende 178 Pund, som Maskinen koster at trække tom med alle Apparater i Bevægelse, fra de 280 Pund, som Maskinen kræver, naar den under samme Forhold bliver ført imod Sæden.

Den tandede Kniv viser sig efter Forsøget at være 20 Pund lettere at trække under Arbejdet end den glatte Kniv, naar alle Forhold iøvrigt ere lige. Det vil derfor i flere Henseender være fordelagtigt at bruge den tandede Kniv, hvor den overhovedet lader sig anvende, nemlig i ren, stivstraaet Hvede og Rug og i Havre uden Kløver eller andet Grønt i Bunden. Naar Betingelserne for at anvende en riflet Kniv saaledes ere til Stede, vil den være fordelagtigere end den glatte Kniv, ikke alene fordi man vinder de omtalte 20 Pund i Trækkraften, hvilket vel er mindre væsentligt, men navnlig fordi man under Brugen af Maskinen undgaar den kjedelige og tidsspildende Slibning.

Af Maalingerne ser man, at »Osborn« Selvbinderen, naar Jorden er tør og fast, ikke fordrer større Trækkraft end en almindelig Dobbelt-Plov — 260—280 Pund — og altsaa ikke overstiger 3 gode Hestes Ydeevne. Meje- og Bindearbejde i Hveden koster med den tandede Kniv 142 Pund, med den glatte Kniv 162 Pund. At bevæge alle Apparater i Tomgang 60 Pund. Af det samlede

Kraftforbrug medgaar altsaa c. 42 pCt. til Maskinens absolute Tomgang, naar Jorden er tør og fast, og c. 58 pCt. til Arbejde med Mejning og Binding. Til Bevægelse af Kniv, Bindeapparat og Vinde forbruges c. 21 pCt. af det samlede Kraftforbrug.

Lignende Resultater fik man ved nogle Prøver i Havre, hvor man blandt andet ogsaa fik Bekræftelse paa, hvad man ved tidligere Lejligheder havde fundet, at Høstmaskinens totale Kraftforbrug er i høj Grad afhængig af Jordens Blødhed og Tørheds Tilstand, og for Selvaflæggerens Vedkommende tillige særlig af Maskinens Vægt, ligesom det ogsaa bekræftede sig, hvad der fremgaar af Kraftprøven med Mejemaskiner i 1892, at for Selvbindernes Vedkommende, hvis Vægt omtrent er ens, der er ogsaa Kraftforbruget baade for Tomgang og i Arbejde paa det nærmeste ens, medens Selvaflæggerne, hvis Vægt er temmelig forskjellig, viser et forskjelligt Kraftforbrug, der staar nogenlunde i ligefremt Forhold til deres Vægt.

I denne Sammenhæng fortjener det at fremhæves, hvor smukt og godt Arbejde, Selvbinderne kunde præstere. Sommeren 1899 var meget tør og Kjærnen sad meget løs i Axene paa alle Kornsorter, hvorfor der var rig Lejlighed til at se den forbavsende store Forskjel i Kjærnespild efter som man mejede med Le, Selvaflægger eller Selvbinder. For Leen dryssede Kjærnerne af i stor Mængde, og for hvert Neg, Selvaflæggeren havde lagt, laa der usædvanlig megen spildt Kærne, hvorimod der efter Selvbinderen intet Kærnespild var at se, ligesom Selvbinderen ikke havde klippet Ax af.

En væsentlig Udgift ved Selvbinderen er det ikke ringe Garnforbrug, saa meget mere som Bindegarnets Pris er steget stærkt. Denne Stigning vil mulig for en Del vanskeliggjøre Selvbindernes Udbredelse.

Der vilde vindes betydeligt, hvis man under Tærskningen opsamlede Bindegarnet, og man kunde finde en billig Methode, hvorved det en Gang benyttede Garn kunde trevles op og atter spindes, eller om det brugte Garn muligt kunde sælges til Industrien paa saadanne

Vilkaar, at Udgiften til Bindegarn vilde blive reduceret en Del. Da denne Sag har langt større Omfang og Betydning end det kan synes ved første Øjekast, har Maskinudvalget paabegyndt en Undersøgelse af hvad der kan gjøres for at opnaa en Besparelse paa dette Punkt.

Metalline.

Bokelmann.)

Metalline er et Stof, som Maskinudvalget har truffet paa under sine Bestræbelser for at finde et Middel imod at Jærndele, som skulde opbevares blanke, blive rustne i den Tid de paagjældende Redskaber staa hen uden at blive benyttede. I Praxis ved man godt hvor uheldigt det er, at f. Ex. Plove, der staa hen fra den ene Gang til den anden, ere rustne, naar de skulle benyttes. Dette Forhold mærkes især, naar man om Foraaret skal benytte Plove, som ikke have været i Brug siden Efteraaret. Rusten bidrager i dette Tilfælde til, at Ploven gaar tungt og at Jorden ikke vil slippe de Dele, hvorimod den glider. Ved en enkelt Plovprøve, som Udvalget har foretaget, havde man saaledes Lejlighed til at konstatere, at en Plov med rusten Muldplade gjør et meget ufuldstændigt Arbejde, ligesom den ogsaa er meget tung, indtil Muldpladen atter er bleven slidt blank. Dette har foranlediget, at man har søgt at finde et Middel, hvormed man kan beskytte Plovens blanke Del imod Rust, indtil den igjen skal bruges. Blandt andre Midler har man prøvet det ovennævnte Stof, Metalline, der faas i Handelen hos Grosserer Gustav Halberstadt; det benyttes i anden Virksomhed i lignende Øjemed, nemlig til at beskytte blanke Jærn- og Staaldele imod Rust. Prøven i denne Retning er imidlertid ikke gjennemført endnu, hvorfor det muligt vil vise sig, at man kan faa et bedre og maaske billigere Stof end det nævnte, men da det nævnte Metalline afhjælper et Savn, vil Udvalget ikke undlade at henlede Opmærksomheden herpaa, selv om det skulde vise sig, at en gjennemført Prøve med

andre Stoffer vilde komme til at pege paa et andet, som maaske baade er bedre og billigere. At et saadant Stof ogsaa med Fordel kan anvendes ved andre Maskindele, som f. Ex. Mejemaskinknive og Fingre, turde være saa selvindlysende, at det næppe behøver at anføres.

Stødhæverter.

(Birk, Bokelmann, Breinholt.)

Af jydske Landmænd var Maskinudvalget blevet underrettet om, at der paa flere Steder i Jylland fandtes Vandforsyningsanlæg, der vare baserede paa Stødhæverter, og man mente, at der paa mange flere Steder vilde være gode Betingelser for en fordelagtig Anvendelse af saadanne Anlæg. Man anmodede derfor Udvalget om at foretage en Undersøgelse over Stødhæverter og disses Anbringelse, og at give en Beskrivelse over disses Indretning og Betingelserne for deres Virken, navnlig fordi man paa flere Steder, hvor Stødhæverter vare anbragte, hørte meget forskjellige Udtalelser om, hvor stor en Ydelse man vilde kunne paaregne i de foreliggende Tilfælde.

Maskinudvalget foretog derfor i Sommeren 1900 forskjellige Rejser til Steder, hvor der fandtes Vandforsyningsanlæg med Stødhæverter, og man fik derved det Indtryk, at der i langt flere Tilfælde end ventet, med Fordel vilde kunne etableres et Anlæg af denne Art, navnlig i Jylland, hvor der ofte findes smaa Vandløb i stærkt kuperet Terræn. Nogen egentlig sammenlignende Prøve mente man imidlertid ikke at ville foretage, fordi det her mindre kommer an paa at sammenligne de enkelte Stødhæverter, men derimod mere paa at fremkalde en Forstaaelse af de Forhold, som bør være til Stede for at Anlægget kan blive tilfredsstillende. Naar et Anlæg nemlig viser sig utilfredsstillende, da er det i Reglen fordi de nødvendige Betingelser enten ikke findes eller ved Monteringen ere uheldigt udnyttede. Udvalget vil derfor herved give en Redegjørelse over de Betingelser, som maa være til Stede

for et saadant Anlæg, og samtidig henvise til de almindelige Fejl, som kunne forekomme, idet man dog af Hensyn til det ringe Kjendskab, der i Almindelighed haves til disse Redskaber, vil begynde med at beskrive, hvorledes en almindelig Stødhævert er indrettet og hvorledes den virker.

En Stødhævert er et Vandløftningsredskab, der, idet en større Vandmængde passerer denne fra et højere til et lavere liggende Sted, er i Stand til at løfte en Del af denne Vandmængde højere end Vandspejlet i den Beholder, hvorfra hele Vandmængden kommer. Bevægelsen foregaar alene ved den levende Kraft, som den faldende Vandmængde indeholder, der fordres derfor ikke anden Bevægkraft til at hæve Vandet.

Tænker man sig, at et Jærnrør, der er forsynet med en Hane, gjennemstrømmes af Vand, som kommer fra en højere liggende Beholder, da vil der opstaa et Stød i Røret, saa snart Hanen lukkes. Staar Beholderen højt og Hanen har været aaben noget med sin fulde Lysning, vil Stødet kunne blive saa kraftigt, at Rørene sprænges, medens de meget vel ville være i Stand til at modstaa det rolige Tryk af Vandet. Det er derved forstaaeligt, at Trykket over Hanen i det Øjeblik, da Stødet foregaar, er betydeligt større end det rolige Tryk, som Vandet udøver, naar det staar stille, hvilket sidste Tryk altid vil svare til den lodrette Højde, hvori Vandspejlet over Beholderen befinder sig over Hanen. Da nu Trykket i Stødets Øjeblik er større end det Tryk, som svarer til den foran givne Højde, saa er det ogsaa klart, at man i den korte Tid, Stødet varer, vil kunne hæve en vis mindre Vandmængde op over det først nævnte Vandspejl. Anbringer man nu umiddelbart over Hanen en Ventil og derover et Rør, vil denne Ventil aabne sig, hver Gang Stødet kommer, og Vandet vil da kunne hæve sig i Røret over Ventilen til en Højde, der ligger over Vandspejlet i den førstnævnte Beholder. Saaledes kan nu imidlertid en Stødhævert ikke godt være indrettet i Praxis, thi for det første skal den arbejde automatisk (selvvirkende),

den omtalte Hane maa derfor erstattes af en Ventil, som kan bevæge sig selv, og endelig kan man ikke være tjent med at faa det skarpe Stød i Stigeledningen, hvorfor denne maa forsynes med en Vindkjedel umiddelbart over den førstnævnte Ventil, som vi ville kalde Stigerørsventilen, i Modsætning til den Ventil, der skal træde i Stedet for den først omtalte Hane, og som vi ville kalde Udstrømningsventilen.

Paa Figur 15 er vist en Stødhævert i Gjennemsnit, saaledes som den kan være i Praxis. Til venstre forneden ses Tilløbsrøret, hvorfra Vandet strømmer ind i Stødhævertens nederste Del, der er hul, og i Forbindelse med Udstrømningsventilen, som ses paa Tegningen forneden til højre. Til den nederste Del er Vindkjedlen fastskruet, saaledes at Stigerørsventilen findes i Bunden af denne. I Almindelighed føres Stigerøret bort fra Bunden, idet der paa hver Side af Stigerørsventilen er anbragt et Hul i Støbejærnet, hvorigjennem Vandet kan føres til Stødhævertens nederste Del, men da dette Arrangement imidlertid ikke er saa anskueligt i en Tegning, er Stigerøret paa den foreliggende Tegning vist at gaa bort paa Siden af Vindkjedlens nederste Del.

Udstrømningsventilen er gjort selvlukkende paa den simple Maade, at den lukker sig, naar Vandets Hastighed bliver saa stor, at det trykker Ventilen op imod Sædet. Derved fremkommer Stødet, som bringer Stigerørsventilen til at aabne sig, idet noget af Vandet presses ind i Vindkjedlen. Saa snart Tilløbsvandet er kommet i Ro vil Stigerørsventilen lukke sig, men samtidig falder Udstrømningsventilen ned paa Grund af sin Vægt. Vandet vil da atter strømme igjennem Stødhæverten fra Tilløbsrøret og gjennem Udstrømningsventilen, indtil Hastigheden bliver saa stor, at denne atter lukker sig, og derved frembringer et nyt Stød.

Vindkjedlen har ikke alene den Opgave, at hindre skarpe Stød i Stigerøret, men den hæver tillige Virkningsgraden betydeligt, idet Vindkjedlen er i Stand til ret pludselig at modtage en forholdsvis stor Vandmængde,

der saa afgives forholdsvis jævnt igjennem Stigerøret, indtil Luften i Vindkjedlen har udvidet sig saa meget, at dens Tryk ikke er større end det Tryk, som svarer til Stigerørets Løftehøjde. Det er derfor meget om at gjøre,

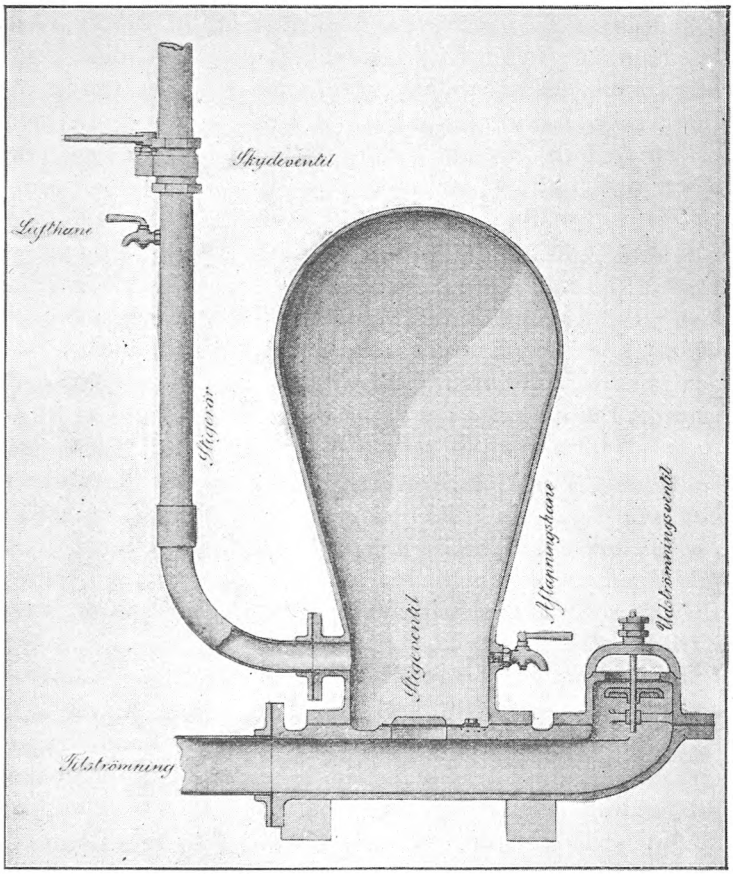

Fig. 15. Stødhævert.

at Vindkjedlen er saa tæt som mulig, for at ikke den lille Luftmængde, som stadig arbejder i denne, efterhaanden skal formindskes og derved ophæve Vindkjedlens Virkning. Af denne Grund skal Støbejærnet i Vind-

kjedlen være særlig tæt, og derfor vil man i Reglen ogsaa hellere anbringe Stigerøret saaledes, som vist paa Figuren, i Stedet for at lade Røret gaa op gjennem Vindkjedlen, da man frem for alt maa undgaa at der bliver nogen Utæthed paa denne. Selv om Vindkjedlen imidlertid er særdeles tæt, kan det hænde, at Luften efterhaanden forsvinder fra Vindkjedlen, hvorved man altsaa faar mangelfuldt Arbejde og skarpe Stød i Hævert og Rør; man bør derfor i alle Tilfælde være indrettet paa at kunne forny Luften i Vindkjedlen. Det lader sig ikke gjøre at bringe Luften ind under Gangen ved at anbringe en Hane paa Vindkjedlen, fordi Trykket i denne er større end den ydre Lufts. Har man imidlertid en saadan Hane, vil man være i Stand til at forny Luften i Vindkjedlen ved at aabne denne, efter at man med Haanden har trykket Udstrømningsventilen ned. Tilløbsvandet vil da gaa ud igjennem Udstrømningsventilen. Stigerørsventilen lukker sig, og Vandet fra Vindkjedlen og Stigerøret vil udtømme sig igjennem Hanen, indtil alt Vandet er ude og Vindkjedlen kun er fyldt med Luft. Hanen bør anbringes saa langt nede paa Vindkjedlen som muligt, for at forhindre, at der, hvis den er noget utæt, skal undvige Luft igjennem den under Stødhævertens Arbejde. Er Stigerøret ikke meget højt og udtømmer det sig over Kanten af den Beholder, hvortil Vandet hæves, da kan Luftfornyelsen foregaa uden Vanskelighed paa den her anførte Maade; er dette derimod ikke Tilfældet, vil Luftfornyelsen blive omstændelig, fordi en større Vandmængde da skal aftappes igjennem den lille Hane, hvorigjennem tillige Luften skal indslippe. Hvor dette bliver en Ulempe, vil man nemt kunne arrangere sig saaledes, som vist paa Figuren. Fremgangsmaaden under Luftfyldningen vil da blive væsentlig den samme, kun med den Forskjel, at Hanen paa Stigerøret lukkes samtidig med at de to Haner aabnes. Den øverste Lufthane vil paa denne Maade ikke gjøre Skade paa Vindkjedlens Virkning; selv om den er utæt, vil der højst spildes noget Vand, men dertil kommer, at det er betydelig lettere at

holde tæt imod Vand end imod sammenpresset Luft, hvilket den skal, dersom den er anbragt paa Vindkjedlens øverste Del.

Hvor der ikke let lader sig anbringe en Aftapningshane paa Vindkjedlen, kan en saadan uden Vanskelighed sættes paa Stigerørets nederste Del, naar dette gaar ned igjennem Stødhævertens Fod, hvilket er det almindeligste.

Naar man anvender Hane paa Stigerøret, maa man være meget opmærksom paa ikke at tillukke denne, forinden man har aabnet Udstrømningsventilen, fordi man i modsat Fald meget let kan sprænge Rørene, navnlig hvor der arbejdes med stor Trykhøjde paa Tilstrømningsrøret; men bortset herfra er Fremgangsmaaden ved Luftfornyelsen meget simpel, idet den altsaa i faa Ord foregaar ved, at man først aabner Udstrømningsventilen, derpaa lukker for Stigerøret, dernæst aabner Aftapningshanen og Lufthanen og man lader disse staa aabne, indtil Vindkjedlen har udtømt sig; naar dette er sket, lukkes disse Haner, Stigerørshanen aabnes og endelig lader man Hæverten begynde at arbejde ved at slippe Udstrømningsventilen.

Naar Luftfornyelsen i Vindkjedlen her er beskrevet saa omstændeligt, da er det navnlig fordi en daarlig og stødende Gang i mange Tilfælde skyldes, at Vindkjedlen ikke er fyldt med Luft, hvilket ofte sker fordi der ikke findes Indretninger, hvorved denne Luftfornyelse kan finde Sted. Denne Pasning er egentlig det eneste, som Stødhæverten fordrer for at kunne arbejde, og da Luftfornyelsen i Almindelighed ikke behøver at udføres dagligt, vil et Stødhævertanlæg, hvor de naturlige Betingelser haves, i Almindelighed vise sig meget nyttigt.

Spørges der nu om, hvilke Grændser der betinge Stødhæverternes Virkning, da synes disse at være særdeles vide, saaledes at man saa vel er i Stand til at nøjes med meget smaa Fald, som til at udnytte store. Ligeledes er der meget vide Grændser for Stigehøjden, der erfaringsmæssigt kan naa over 200′ i lodret Højde,

og samtidig flere Tusinde Fod i vandret Retning, naar Rørene blot ere rigtig afpassede.

Den Vandmængde, der kan løftes ved en Stødhævert, aftager selvfølgelig med Løftehøjden. Dersom der ikke fandtes Tab, vilde den løftede Vandmængde forholde sig til den bortflydende Vandmængde, ligesom den lodrette Faldhøjde forholder sig til hele den lodrette Stigehøjde. I Praxis vil dette imidlertid ikke passe nøje, fordi der altid vil lides noget Tab ved Gnidning i Rørene eller paa anden Maade.

Efter Forsøg, som ere foretagne af Eytelwein, angives Virkningsgraden at formindskes efter nedenstaaende Skala, efterhaanden som Forholdet imellem Stigehøjden og Faldhøjden forøges:

$\frac{\text{Stigehøjden}}{\text{Faldhøjden}}$ ... =	1	2	4	6	8	10	15	20
Virkningsgrad ...	0.92	0.84	0.72	0.63	0.56	0.49	0.35	0.23

For at finde den Vandmængde, som theoretisk kan løftes, multiplicerer man altsaa den bortflydende Vandmængde med Faldhøjden og dividerer Produktet med Stigehøjden; men for at finde den Vandmængde, som i Praxis virkelig kan løftes, maa dette Tal formindskes ved at multipliceres med den Virkningsgrad, som i ovenstaaende Tabel svarer til Forholdet imellem Stige- og Faldhøjde.

Exempel: En Kilde giver 25 Potter Vand pr. Minut, som tilføres Stødhæverten med 9 Fods Fald, og denne skal løfte Vandet 36 Fod. Hvor meget Vand vil den da sætte op?

Var der ingen Gnidningsmodstand, saaledes at Virkningsgraden var 1, saa vilde den løftede Vandmængde være $^1/_4$ af den bortflydende, den løftede altsaa 5 Potter og den bortflydende 20 Potter. Paa Grund af de forskjellige Modstande vil der imidlertid ikke naas den fulde Virkning, men man maa, efter ovenstaaende Tabel, multiplicere med Virkningsgraden 0.72, fordi Løftehøjden er

4 Gange saa stor som Faldet. Man faar derfor ikke 5 Potter, men $5 \times 0.72 = 3.6$ Potter.

Der findes imidlertid ved de nævnte Forsøg ikke nogen Oplysning om, hvilke Rørdimensioner der ere anvendte, hvorfor de kun kunne tages som omtrentlige Værdier, — thi da Tabet væsentlig finder Sted ved Friktion i Rørene, have disses Diameter selvfølgelig stor Betydning. Jo større Rørene gjøres, desto mere nærmer Virkningsgraden sig til 1 og desto mere Vand vil altsaa Stødhæverten sætte op. Af Hensyn til Bekostningen ved Anlæget, bliver der ofte trukket ret snevre Grændser for Rørenes Dimensioner, men som Regel bør man ikke tage Stigeledningen mindre end:

1/2″	Rør ved en	Vandføring af	indtil	6	Potter	pr. Minut,
3/4″	—	—	—	14	—	—
1″	—	—	—	25	—	—
1 1/4″	—	—	—	40	—	—
1 1/2″	—	—	—	57	—	—
2″	—	—	—	100	—	—

Tilløbsrørets Dimensioner bør være væsentlig større end Stigerørets, i Forhold til den passerede Vandmængde, fordi Vandet her idelig standses. Som passende Dimensioner kan her sættes:

1″	Rør ved en	Vandføring af	indtil	14	Potter	pr. Minut,
1 1/4″	—	—	—	22	—	—
1 1/2″	—	—	—	32	—	—
2″	—	—	—	56	—	—
2 1/2″	—	—	—	90	—	—
3″	—	—	—	125	—	—
3 1/2″	—	—	—	168	—	—
4″	—	—	—	224	—	—

Udgiften ved Røranlæget er i Almindelighed langt det betydeligste, selv om Stødhæverten kan arbejde hele Døgnet igjennem, og Rørdimensionerne derfor blive forholdsvis smaa.

Støbte Rør ere varigere end Rør af Smedejærn, naar Rørene skal ligge i Jorden, men i Tilløbsledningen kan

støbte Rør ikke godt anvendes, fordi de slaaes utætte i Samlingerne under Stødenes Indvirkning. Ved Stigeledningen er Dimensionerne ofte saa smaa, at det ikke betaler sig at lægge støbte Rør. Disse fremstilles nemlig ikke mindre end $1^1/_2$" i Lysning. Hvor Stigeledningen efter det foregaaende skal være 1" eller derop imod, vil det ofte være billigere og altid varigere, at anvende $1^1/_2$" støbte Rør. At Rørene ere større end nødvendigt, vil kun være en Fordel for Virkningen.

Prisen paa selve Stødhæverten retter sig væsentligst efter Tilløbsrøret, men er selvfølgelig noget varierende fra de forskjellige Fabriker. Som omtrentlig Pris kan anføres:

Tilløbsrøret	1",	Prisen	paa	Stødhæverten	c.	35	Kroner,
—	$1^1/_4$",	—	-	—	-	45	—
—	2",	—	-	—	-	70	—
—	$2^1/_2$",	—	-	—	-	110	—
—	3",	—	-	—	-	250	—

Ved de i Handelen gaaende Stødhæverter er Hullet i Flangen ved Tilløbsrøret i Reglen dobbelt saa stort i Diameter som Hullet i Flangen ved Stigerøret eller endnu større. Dette bør imidlertid ikke være bestemmende for Rørdimensionerne, men disse bør vælges efter det foran anførte, idet der saa ved Formindskelsesmuffer formindskes Lysning fra Stødhæverten til Rørene. Hævertens Dimensioner maa nok være større, end hvad der svarer til de beregnede Rørdimensioner, men ikke mindre.

Hvor man vil hæve en større Vandmængde, kan to eller flere Stødhæverter gives fælles Stigeledning.

Længden af Tilløbsrøret indvirker navnlig paa Stødhævertens Virkning derigjennem, at Stødene ville falde desto hastigere efter hinanden, jo kortere Røret er, med samme lodrette Fald. Et meget kort Rør vil derfor give forøget Slid paa Ventilerne, medens et usædvanligt langt Tilløbsrør vil betinge meget rigelige Dimensioner af Vindkjedlen for at sætte denne i Stand til at modtage den større Vandmængde, som det lange Rør kan afgive for hvert Slag.

Det er ikke her muligt at give Regler som passe for alle Forhold, men uden særlig Grund bør man næppe gjøre Tilløbsrøret kortere end 50 Fod, og hvor Forholdene tillade det, kan man uden Vanskelighed forøge Længden til 1 à 200 Fod, men ved de største Længder bør man sikre sig en god stor Vindkjedel, hvilket forøvrigt altid er en Fordel ved et Vandforsyningsanlæg med Stødhævert.

Danmarks Svineavl i Aaret 1900.

Af *Peter Aug. Mørkeberg.*

Svineavlen har interesseret Landbruget mere end almindeligt i det her omhandlede Aar. Den har dannet Grundlaget for en forholdsvis god Forretning. En større Svinebestand havde været ønskelig, men kunde selvfølgelig ikke stampes op af Jorden i et Øjeblik. Den store Udtynding af Moderbestanden, som omtaltes i forrige Aarsberetning, har tydelig givet sig tilkjende, hvilket blandt andet ses af de forholdsvis høje Priser, der i Aarets sidste 9 Maaneder er betalt for Pattegrise. Tabel I, der nærmere illustrerer dette Forhold, er tillige et Vidnesbyrd om den Varsomhed, der bør iagttages med Hensyn til Indskrænkningen af Søernes Antal i de vanskelige Perioder, da Grisene maa afsættes til smaa Priser. I Aar har det været en god Forretning at drive Grisetillæg i det større, og i Almindelighed kan man gaa ud fra, at de Grise ikke ville bringe Tab, som fremkomme ved en Parring i Konjunkturens Bølgedal.

Udtyndingen har ogsaa givet sig tilkjende ved mindre Udbud af Flæsk. Tabel II giver en Oversigt over den danske Omsætning med Flæsk og Skinker i Tiden fra 1890 til 1900, og det vil blandt andet deraf fremgaa, at Udførslen af indenlandske Varer beløb sig til 126.74 Mill. Pd. i Aaret 1900 mod 144.09 Mill. Pd. Aaret forud.

Som det fremgaar af Tabel III, der indeholder Oplysning om Udførslen i hvert Kvartal, har Udtyndingen

Tabel I.

Priserne paa Pattegrise i Aarene 1899 og 1900.

Maaned	Prisen i Henhold til Meddelelser i Ugeskr. f. Landmænd		Prisen paa Slagelse Torv efter Sorø Amts landøkonomiske Selskabs Medlemsblad	
	1899	1900	1899	1900
Januar	6—10 Kr.	4— 7 Kr.	5— 9 Kr.	4—10 Kr.
Februar	6—10 —	5— 9 —	5— 9 —	5— 9 —
Marts	6— 9 —	7—10 —	5— 9 —	7—11 —
April	5—10 —	5—14 —	5— 9 —	7—13 —
Maj	5— 7 —	7—12 —	4— 8 —	8—13 —
Juni	4— 9 —	9—15 —		
Juli	3— 9 —	9—12 —	4— 8 —	
August	4— 8 —	8—12 —	4— 8 —	7—12 —
September	3— 7 —	9—13 —	4— 8 —	7—11 —
Oktober	2— 8 —	8—12 —	3— 8 —	7—11 —
November	3— 6 —	7—12 —	3— 8 —	7—12 —
December	3— 7 —	9—14 —	4—10 —	9—13 —

af Svinebestanden navnlig vist sig i Aarets sidste 3 Maaneder.

Ringe kan man imidlertid ingenlunde kalde Udførslen i Sammenligning med vor sædvanlige; thi naar Aarene 1899 og 1896 undtages, have vi aldrig udført mere Flæsk end i Aaret 1900. Og endnu glædeligere er det at kunne notere, at Forringelsen i Udførselsmængden ikke har foranlediget en tilsvarende Nedgang i Indtægterne ved Salget, tværtimod. Vi have ikke i noget tidligere Aar fra Udlandet taget saa mange Penge ind paa Svinekontoen som i Aaret 1900. Som det fremgaar af Tab. II har Værdien af de udførte indenlandske Varer beløbet sig til 58.9 Mill. Kr. imod 53.6 Mill. Kr. det foregaaende Aar, der ellers danner Topaaret i denne Henseende.

Flæskepriserne have været højere end vi have kjendt dem i mange Aar. Tabel IV og V bringe nærmere Op-

Tabel II.

Danmarks Omsætning med Flæsk og Skinker i Perioden fra 1890—1900.

(Uddrag af statistisk Bureaus Aarsberetning.)

Aar	Udførsel	Indførsel	Overskudsudførsel	Udførsel af indenlandske Varer	Værdien af de udførte indenl. Varer	Værdien af Overskudsudførslen
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
1890—94	77.20	6.56	70.64			28.91
1895	121.79	10.14	111.64			34.71
1896	149.14	7.23	141.91			41.97
1897	125.38	7.87	117.51	119.97		52.72
1898	122.50	8.22	114.28	117.76	48.6	47.63
1899	149.34	7.65	141.69	144.09	53.6	52.92
1900	135.10	10.49	124.61	126.74	58.9	58.20

Tabel III.

Danmarks Udførsel af Flæsk og Skinker (indenlandske Varer).

(Uddrag af statistisk Bureaus Kvartalsberetninger.)

Januar Kvartal 1900.....	32,265,168 Pd.
April — 1900.....	35,893,734 —
Juli — 1900.....	34,955,094 —
Oktober — 1900.....	23,626,004 —

lysning om dette Forhold. Aaret begyndte just ikke særlig godt, men det blev efterhaanden bedre. Medens de hjemlige Andelsslagteriers Notering paa 1ste Kl. Flæsk i Begyndelsen af Januar stod omkring 30 Øre, steg Prisen jævnt indtil den i Juni naaede 44 Øre pr. Pd.; med smaa Svingninger holdt denne Pris sig til Midten af August, hvorefter den dalede noget igjen. Men i Slut-

Tabel IV.

De jydske og sjællandske Andelssvineslagteriers Fællesnotering, angivet i Øre pr. Pd. for Svin i slagtet Vægt.

(Gjennemsnitstal udregnede i Henhold til Ugeskrift for Landmænds Handelstidende.)

Maaned	1896		1897		1898		1899		1900	
	1ste Klasse	3die Klasse	1ste Klasse	3die Klasse	1ste Klasse	3die Klasse	1ste Klasse	3die Klasse	1ste Klasse	3die Klasse
Januar	28.2	25.7	31.9	28.5	38	35.1	31.8	29	33.4	29.9
Februar	26.7	23.9	33.5	29.6	36.9	33.9	31	27.5	34.9	31
Marts	26	23.5	35	30.6	37.1	33.1	30.2	26.6	37.3	34.2
April	27.2	24.5	36.2	33.3	36.8	33.1	29.4	25.6	39.3	37 3
Maj	32.2	29.3	39.1	36	35.5	32.5	29.8	27.2	40.9	38.8
Juni	32.7	29.6	40.1	35.4	35.7	32.4	30.7	28.7	43.6	40.8
Juli	32.2	28.6	40.5	34.6	37.7	33.9	31.6	29.6	41.5	38.9
August	31.5	28.1	40.5	34.4	38.7	34.7	36.8	33.5	41.6	38.6
September ..	32.6	30	41.4	38.5	37.4	33.4	33.1	29.9	39.3	37.3
Oktober.....	31.9	28.8	38.6	36	34.2	31.2	30.7	28.6	40.7	38.7
November...	30.4	27.7	37.6	35.4	33.2	31	30.5	28.5	38.3	36.3
December ...	31.5	28.4	37.7	35.4	31.6	29.6	30.3	28.2	39	37.5
Gjennems. for hele Aaret ..	30.26	27.34	37.67	33.97	36.07	32.82	31.32	28.57	39.18	36.61
Aarl. gjennemsnitl. Forskjel paa 1. og 3. Kl.	2.92		3.70		3.25		2.75		2.57	

ningen af Aaret noteredes 1ste Kl. Svin dog endnu til 40 Øre pr. Pd. (slagtet Vægt) paa de sjællandske Andelsslagterier. Aarets Gjennemsnitspris for Landet var, som Tabellerne udvise, 39.18 Øre pr. Pd. slagtet Vægt for 1ste Kl. Svin imod 31.32, 36.07, 37.67 og 30.26 de nærmest foregaaende Aar. Det maa udtrykkelig bemærkes, at det er Andelssvineslagteriernes Noteringer her er Tale om. Den modtagne Flæskepris har i Virkeligheden været c. 2 Øre højere pr. Pd. hvert Aar. Overskudet fra Andels-

Tabel V.

De sjællandske og jydske Andelsslagteriers Fællesnotering for Aaret 1900, angivet i Øre pr. Pd. for Svin i slagtet Vægt.

(Gjennemsnitstal udregnede i Henhold til Ugeskrift for Landmænds Handelstidende.)

Maaned	De sjællandske Andelsslagteriers Fællesnotering				De jydske Andelsslagteriers Fællesnotering			
	Extra Klasse	1ste Klasse	2den Klasse	3die Klasse	Extra Klasse	1ste Klasse	2den Klasse	3die Klasse
Januar	35.40	33.40	31.40	29.60	34.44	33.33	31.55	30.22
Februar	37.25	35.25	33.25	31 25	36.62	34.62	32.87	30.87
Marts	40.00	38.00	36.25	34.50	38.37	36.62	35.62	33.87
April	41.25	39.25	38.25	37.25	40.33	39.33	38.33	37.33
Maj	42.40	40.80	39.80	38.60	42.11	41.00	40.11	39.11
Juni	44.25	43.25	42.25	40.25	44.87	43.87	42.87	41.38
Juli	43.00	41.25	39.75	38.50	43.29	41.71	40.71	39.29
August	44.00	42.00	40.00	38.40	43.22	41.22	40.00	38.88
September	42.00	40.00	39.00	38.00	40.62	38.62	37.62	36.62
Oktober	43.20	41.20	40.20	39.20	42.11	40.11	39.11	38.11
November	40.75	38.75	37.75	36.75	39.77	37.77	36.77	35.77
December	42.25	40.25	39.25	38.25	40.71	38.71	37.71	36.71
Gjennemsnit for hele Aaret	41.31	39.45	38.10	36.71	40.54	38.91	37.77	36.51

slagterierne har i Reglen andraget dette Beløb, og Aaret 1900 har ikke gjennemgaaende givet mindre Overskud end sædvanlig.

Som det vil bemærkes, er Prisen paa Extraklassen for Flæsk i Aar medtaget i Oversigten, men ikke lagt til Grund for ovenstaaende nærmere Omtale af Flæskepriserne. Den betyder nemlig ikke stort andet end det ophøjede Ideal, hvorefter der stræbes, men som kun i liden Udstrækning er naaet; det er kun faa Procent af Svinene, der afregnes efter denne Alen. Men Differencen i Noteringen paa 3die Klasses Flæsk og paa Flæsk i

Extraklassen er dog betegnende for Værdien af de Bestræbelser, der udfoldes for at højne Flæskets Kvalitet. Medens Forskjellen paa Værdien af 1ste og 3die Klasses Flæsk i Henhold til de meddelte Noteringer kun har været 2.74 Øre pr. Pd., hvis vi lægge de sjællandske Opgivelser til Grund, eller 2.40 Øre, hvis vi henholde os til de jydske, er Forskjellen paa 3die Klasse og Extraklassen henholdsvis 4.60 Øre og 4.03 Øre pr. Pd. Der er altsaa endnu en Opgave for det danske Landbrug at løse, et Maal at indhente, som kan naas — noget Flæsk er nemlig saa godt, at det betales med den høje Pris, som Extraklassen noteres med. Og at der er en Skat at hæve ved dette Arbejde er utvivlsomt. Vi ere vel næppe endnu komne stort længere end i Fjor, da jeg i den tilsvarende Beretning gjorde Rede for, at c. $^1/_3$ af de danske Andelssvin afregnedes i 1ste Klasse, c. $^1/_3$ i 2den Klasse og c. $^1/_3$ i 3die Klasse, Landet taget som Helhed.

Markedsforholdene have været stabile, de samme Afsætningskilder, som have været benyttede i de senere Aar, have ogsaa modtaget Overskudsproduktionen i Aar, og man har udelukkende holdt sig til Afsætning af Flæsk. Der er ialt kun udført 6 levende Svin og indført 22.

Flæsket, som vi have udført, er fordelt paa følgende Steder i den vedføjede Mængde i Henhold til Statistisk Tabelværk:

Storbritannien og Irland	har	modtaget	126.63	Mill. Pd.
Tyskland	—	—	2.68	—
Sverrig	—	—	2.81	—
Norge	—	—	1.25	—
Rusland	—	—	1.66	—
De nordlige Bilande	—	—	0.03	—
Andre Lande	—	—	0.04	—
			Ialt 135.10	Mill. Pd.

Man har derfor med Hensyn til Svineavlen kunnet arbejde roligt i det indledede Spor og rettet Bestræbelserne paa at forbedre Produktet efter det engelske Markeds Fordringer.

Bevægelserne paa Avlens Omraade have da ogsaa været ret livlige, i alle Tilfælde hvad Debatten om Avlsprinciperne angaar. Det synes at gaa mere og mere op for Opdrætterne, at der bør arbejdes med Kraft paa Dannelsen af en dansk Landsvinerace. Og mange Landmænd vilde helst holde sig til dette Arbejde alene. Men de fleste af Direktørerne for Svineslagterierne hævde med afgjort Bestemthed, at Yorkshireornerne ikke kunne undværes, naar et fint Produkt for det engelske Marked skal fremstilles. Og denne Opfattelse er ganske sikkert rigtig, og den støttes i stedse stigende Omfang af de ledende Landbrugsinstitutioner, der fremme Betingelserne for, at Brugsdyret indtil videre fremkaldes ved en Parring af Landsoen med Yorkshireornen. Dette giver sig dels tilkjende ved Landboforeningernes Arbejde for at opretholde, forbedre og udnytte Avlscentrerne for Landsvin og Yorkshiresvin, dels derved, at stedse flere Landboforeninger lade Svinene konkurrere i 2 Hold ved Dyrskuerne: Landsvin og Yorkshiresvin. De stærkeste Udtryk, der i sidstnævnte Henseende ere fremkomne i Aarets Løb, danne de Forslag til Vedtægter for alle Landboforeningers Dyrskuer i Jylland, der vedtoges ved Delegeretmødet i Aarhus, samt de Tilføjelser til Vedtægterne for Fyens Stifts patriotiske Selskabs og Svendborg Amts landøkonomiske Selskabs Dyrskuer, som ere forelagte og billigede i indeværende Aar, og som hver især anbefale nævnte Inddeling paa Dyrskuerne.

Avlscentrerne for Landsvin have haft et ret gunstigt Aar hvad Afsætning og anden Anerkjendelse angaar. Salget gik vel ikke livligt i de første Maaneder, men efterhaanden som Flæskepriserne steg, tiltog Begjæret efter Avlsdyr, flere af de gode Centrer have til Tider haft Vanskelighed ved at tilfredsstille de indgaaede Ordrer. Paa den anden Side findes der Avlscentrer, som ikke have haft god Afsætning. Men ved nærmere Undersøgelse har det ofte vist sig, at dette tildels beror paa, at deres Kvalitet ikke har været tilfredsstillende. Det lader med andre Ord til, at der er Brug nok for gode Centrer

for Landsvin, deres Fremtid synes sikret; og der gjøres et stort Arbejde for at højne alle Centrernes Kvalitet derved, at man skaffer sig Oplysning om Stamdyrenes virkelige Værdi for at formere de gode og udrydde de daarlige. Der er saaledes udsendt Spørgsmaal til alle de Landmænd, som have kjøbt Søer i Centrerne, for at faa Oplysning om de udsendte Individers Formaalstjenlighed i den almindelige Bedrift, og de indkomne Svar ere ordnede i Henhold til Dyrenes Afstamning saaledes, at Nedarvningsejendommeligheden er bleven belyst. Endvidere har Forsøgslaboratoriet forberedt et Arbejde med Svin af forskjellig Afstamning, sigtende mod det Maal at vejlede ved Avlens Ledelse i Avlscentrerne for derved at skaffe Landbruget formaalstjenlige Avlsdyr.

Avlscentrerne for Landsvin have formeret sig i Aarets Løb saaledes, at der i Oktober 1900 fandtes 91 Avlscentrer mod 86 Aaret forud.

Avlscentrerne for Yorkshiresvin arbejde under noget forskjellige Forhold. De anerkjendte jydske Avlscentrer have hele Aaret haft god Afsætning, i Slutningen af Aaret endog særdeles god, hvorimod Avlscentrerne paa Øerne, Bornholm tildels undtaget, har haft en trang Periode, idet Begjæret efter Avlsdyr derfra har været ringe. Dette Forhold synes ikke at staa i Forbindelse med Centrernes Kvalitet, men at være et Udtryk for Øboernes Utilbøjelighed til at bruge Yorkshireorner. Fra de sjællandske Yorkshirecentrer var Afsætningen paa et Tidspunkt saa ringe, at de samvirkende sjællandske Landboforeninger, under hvilke de sorterer, i November Maaned fandt sig foranledigede til at indbyde samtlige Formænd og Direktører for sjællandske og lolland-falsterske Svineslagterier til et Møde for at forhandle Spørgsmaalene, om der maatte forandres Kurs i Svineavlens Ledelse, og om Yorkshireornerne kunde undværes ved Produktionen af 1ste Klasses Bacon. De Indbudte mødte næsten fuldtalligt. En enkelt af de tilstedeværende udtalte den Anskuelse, at Yorkshireornerne kunde undværes, og at man kunde klare sig med Landsvinet alene. Alle andre Ud-

talelser gik i den Retning, at det nugjældende Princip ved Svineavlens Ledelse, hvorved Brugsdyret var Produktet af Landsoens Parring med Yorkshireornen fremdeles burde følges, fordi der for Tiden ikke kunde anvises noget bedre, og at Yorkshireornerne aldeles ikke kunde undværes til Produktionen af fint Flæsk. Mødets Deltagere anmodedes derpaa om efter Evne at fremme Afsætningen af Orner fra Yorkshirecentrerne, det eneste Middel til at opretholde disse. Der findes nu 15 anerkjendte Yorkshirecentrer i Landet, nemlig 4 i Jylland, 3 paa Fyen, 5 paa Sjælland, 2 paa Lolland-Falster og 1 paa Bornholm mod 13 i Fjor.

Svineavlsforeningernes Antal er ikke blevet væsentlig forøget; 59 med 69 Orner have begjæret og modtaget Statsunderstøttelse. Af disse findes 21 med 26 Orner paa Bornholm, 4 paa Lolland-Falster, 11 i Jylland, 7 med 8 Orner paa Fyen og 16 med 20 Orner paa Sjælland. Man havde ventet, at disse Foreningers Vext vilde være foregaaet frodigere, men der synes at være visse Hindringer, af hvilke Ornernes forholdsvis lave Pris, der gjør det let for Enkeltmand at skaffe dem, maaske ikke er den mindste. I Aarets sidste Del vare adskillige nye Foreninger dog under Dannelse.

Af særlig Interesse var Landmandsforsamlingens Svineskue, ved hvilket den største Svineudstilling, der hidtil har været afholdt i Landet, toges i Øjesyn. For første Gang ved en Landmandsforsamling vare Svinene her inddelte i de 2 Grupper: Svin af Landrace og Svin af Yorkshirerace, og begge Afdelinger vare saa fyldigt repræsenterede fra de fleste Landsdele, at de Besøgende kunde danne sig en virkelig begrundet Opfattelse af Racernes Forhold. Landsvinene vare, som man maatte forudsætte, paa Grund af det korte Spand af Aar, i hvilke der er arbejdet rationelt paa Landracens Grundlæggelse og Udvikling, af noget forskjellig Type, men de fremstillede Individer vare gjennemgaaende velvoxne og kraftige med triveligt Ydre og gode Malketegn, de unge Dyr vare veludviklede i Forhold til Alderen, gjennemgaaende vid-

nede de om et godt Fundament til videre Udvikling. Yorkshiresvinene vare ogsaa i Almindelighed gode. Der var flere udmærkede Individer imellem. Men der var ogsaa Typer, som nærmest maatte betegnes som Skadedyr, fordi de med deres korte Krop og ringe Legemsudvikling passede daarligt til vort engelske Marked.

I Aarets Løb er der dannet en Sammenslutning mellem jydske Avlscentrer for Landsvin. Formaalet er væsentligst gjensidig Belæring og ensartet Optræden i Kampen for Tilværelsen.

I det Lovforslag til Husdyrlovens Revision, der i Aarets Løb er forelagt, er der taget væsentlig Hensyn til Svineavlens Ledelse, som er kommet i et helt nyt Spor efter at den nugjældende Husdyrlov er traadt i Kraft. De nye Bestemmelser tage navnlig Sigte paa Udviklingen af gode Avlscentrer og paa en for Landbruget betryggende Form for disses Udvikling og Anerkjendelse.

Agerdyrkningsberetning

(indtil Slutningen af Maj Maaned).

Aaret 1900 maa for Afgrødernes Vedkommende karakteriseres som et godt Aar, der efter efterfølgende Tabel I at dømme, i hvilken Aarets Gjennemsnitsudbytte af de forskjellige Sædarter sammenlignes med Gjennemsnitsudbyttet i de foregaaende 11 Aar, har et ikke lille Forspring for disse.

Det forløbne Aarhundrede, der for Landbrugets Vedkommende har været rigt paa store Svingninger, idet det i nogle Perioder har bragt sine Udøvere et rigt Udbytte, for en Del ved opadgaaende Konjunkturer, men i andre betydelige Tab, slutter saaledes tilfredsstillende, ikke alene ved det Udbytte af de forskjellige Afgrøder, det har givet, men ogsaa derved, at Landbruget i dets sidste Halvdel har udviklet sig med Kæmpeskridt, hvorved dets Export og derigjennem dets Bruttoindtægt er steget i en i Forhold til Landets Størrelse forbausende Grad, der ikke alene har vakt fortjent Beundring i andre Lande, hvor Landbrug er en Hovedindtægtskilde, men som ogsaa er et slaaende Bevis paa den danske Landbrugers Flid og Omtanke samt Beredvillighed til at slaa ind paa nye Baner, naar disse vise sig formaalstjenlige.

Om end Varslerne for det nye Aarhundredes første Aar, efter de foreliggende Beretninger, ikke ere særlig lyse, maa det dog haabes, at der endnu vil kunne foregaa saadanne Forandringer, at det endelige Resultat maa blive bedre, end det for Tiden lover.

Vi skulle senere i denne Beretning komme tilbage hertil og nu henvise til efterfølgende Tabel I, af hvilken det vil

Tabel I.

Aaret	Hvede	Rug	2-rd. Byg	6-rd. Byg	Havre
1889.....	14.8	12.6	10.6	11.2	11.8
1890.....	13.9	11.2	13.1	13.1	16.0
1891.....	15.7	12.9	12.8	12.9	13.1
1892.....	17.5	13.4	14.1	14.5	16.6
1893.....	15.3	12.5	10.6	10.8	10.6
1894.....	14.6	10.4	12.0	11.8	15.0
1895.....	14.6	11.4	12.3	12.4	16.4
1896.....	16.8	12.6	12.1	11.9	14.2
1897.....	16.3	12.0	11.4	10.5	13.1
1898.....	14.2	10.1	11.9	11.9	16.0
1899.....	16.5	12.0	11.8	12.4	12.7
Gjennemsnit	15.4	11.7	12.0	12.1	14.1
1900.....	16.1	12.1	12.9	13.1	14.5

fremgaa, at Aaret 1900 for alle Afgrøders Vedkommende har givet et større eller mindre Merudbytte end de 11 foregaaende Aars Gjennemsnitsudbytte, og kun 1892 har for alle Afgrøders Vedkommende overgaaet det, medens i de andre Aar snart denne snart hin Afgrøde har haft Overtaget.

Middeltallet af Foldudbyttet af alle Hovedsædarterne i Tabel I viser, at

1889 gav . . .	12.20	Fold,	1895 gav . . .	13.42	Fold,
1890 — . . .	13.46	—	1896 — . . .	13.66	—
1891 — . . .	13.48	—	1897 — . . .	13.66	—
1892 — . . .	15.07	—	1898 — . . .	12.82	—
1893 — . . .	11.96	—	1899 — . . .	13.01	—
1894 — . . .	12.80	—	1900 — . . .	13.07	—

hvilket er 0.5 Fold mere end Gjennemsnitsudbyttet af de 11 foregaaende Aar.

Sædarternes Kvalitetsvægt i Aaret 1900 findes i efterfølgende Tabel II, sammenlignet med Kvalitetsvægten i de foregaaende 11 Aar.

Tabel II.

Aaret	Hvede	Rug	2-rd. Byg	6-rd. Byg	Havre
1889.....	130.4	123.8	113.4	106.6	79.8
1890.....	126.0	119.0	111.8	104.1	80.3
1891.....	124.6	115.9	109.6	104.5	79.1
1892.....	129.1	122.3	112.7	107.5	82.5
1893.....	130.4	124.9	113.4	107.0	80.7
1894.....	127.0	118.7	110.7	103.8	78.0
1895.....	127.9	119.1	110.2	103.2	81.9
1896.....	130.0	122.8	112.8	104.6	80.7
1897.....	127.4	120.3	107.7	107.7	76.0
1898.....	127.5	119.4	112 5	104.5	84.0
1899.....	132.3	123.5	114.7	108.5	83.4
Gjennemsnit	128.4	120.8	111.7	105.6	80.5
1900.....	128.9	121.1	112.0	105.4	79.9

Med Undtagelse af Havren, hvis Kvalitetsvægt er 0.6 Pd. holl. lavere end Gjennemsnitsvægten og det 6-rd. Byg, hvis Vægt er 0.2 Pd. lavere, ere de øvrige 3 Sædarters Kvalitetsvægt højere end de foregaaende 11 Aars, om den end ikke er naaet op til Vægten i 1899, hvor disse 3 Sædarters Kvalitetsvægt var særlig høj.

I Tabel III (Side 368—369) findes Gjennemsnitsudbyttet af de forskjellige Kornsorter og deres Kvalitetsvægt for Aaret 1900 sammenlignet med Gjennemsnittet for Aarene 1880—1899, beregnet for de forskjellige Landsdele.

Det vil deraf hurtig ses, hvilken Overvægt Aaret 1900 har haft, idet Gjennemsnitsudbyttet af de forskjellige Afgrøder er betydelig højere end Gjennemsnitsudbyttet af de fore-

gaaende 11 Aar. Hvedens Merudbytte er saaledes 0.4 Fold, Rugens 1.2 Fold, 2-rd. Bygs 0.9 Fold, 6-rd. Bygs 1.1 Fold og Havrens 1.5 Fold eller i Gjennemsnit et Merudbytte af 1 Fold.

Angaaende Afgrøderne skrives fra Hjørring-Egnen, at Hveden tildels mislykkedes, og at meget af den blev ompløjet. Rugen led meget i Løbet af Vinteren og af Foraarskulden. Derimod var Bygget Aarets bedste Afgrøde. I Aalborg—Hadsund-Egnen led Rugen meget ved at være dækket af store Snemængder, og flere Steder maatte den ompløjes. I Herning-Egnen ere Jorderne af meget forskjellig Beskaffenhed og bestaa af god Muldjord, af opdyrkede Moser og af Sand. Udbyttet af Kornet bliver derfor ofte mindre, end man efter Udseendet paa Marken skulde tro, og særlig upaalidelige i saa Henseende ere Mosejorderne.

I flere Beretninger omtales Havren som Aarets tarveligste langstraaede Afgrøde.

Med Hensyn til de øvrige Afgrøder, dyrkes Bælgsæd kun i ringe Udstrækning og for Ærternes Vedkommende hovedsagelig kun til eget Brug. Kun i to Beretninger omtales Hestebønner, der have givet $15^1/_2$ Fold.

8 af d'Hrr. Korrespondenter give Meddelelse om Ærter, som paa Langeland bleve opædte af Lus og paa Bornholm tildels mislykkedes; de have dog i Gjennemsnit givet 9 Fold.

Ærterne have givet det største Udbytte i Askov-Egnen med 11.5 Fold.

Boghvede dyrkes kun undtagelsesvis. I Herning-Egnen, hvor der i 1899 kun avledes 3 à 4 Fold deraf, er der forrige Aar avlet 18 Fold. Efter de modtagne Meddelelser har Boghveden givet et Middeludbytte af 11.5 Fold.

Aaret har for Kartoflernes Vedkommende været betydeligt bedre end dets 2 Forgjængere. I 1898 var Gjennemsnitsudbyttet kun 58 Tdr. pr. Td. Ld., i 1899 67 Tdr., men forrige Aar 76 Tdr. Udbyttet varierer mellem 40 og 100 Tdr. pr. Td. Ld. Fra enkelte Egne klages der over, at de vare stærkt angrebne af Sygdom.

For Spergel, der har givet 17 Fold, har Aaret i Nordjylland været meget heldigt.

Tabel III. **Gjennemsnit af Foldene (Tdr. pr. Td. Ld.) sammenlignet**

	Hvede				Rug			
	1900		1880-1899		1900		1880-1899	
Sjælland[1]	15.6	129.8	15.3	130.2	13.2	122.7	12.9	122.6
Lolland	15.8	129	15.4	131.1	13.1	123	12.7	123.6
Falster	19.0	130.0	16.5	127.5	13.0	120	14.3	120.7
Fyen	16.5	128	16.2	129.6	12.6	120	12.0	123.2
Langeland	18.0	129.0	»	»	15.5	124.5	»	»
Jylland:								
a) gode Jorder[2]	18.1	129	17.9	129.6	12.7	119.2	10.6	119.3
b) middelgode do.[3]	9.0	126	12.6	125.4	9.7	121.7	9.1	119.4
c) simple do.[4]	»	»	»	»	9.5	120.2	7.3	117.8
I Gjennemsnit	16.0	128.6	15.6	128.9	12.4	121.4	11.2	120.9

[1]) Med Samsø, Møen og Bornholm. [2]) Østkysten af Halvøen op til Randers samt Viborg, Struer og Herningegnen. [4]) Hammerum Herred og Vestkysten.

Mærkelig nok synes Dyrkning af Gulerødder tildels at være opgivet; de omtales i hvert Tilfælde ikke i nogen af Korrespondancerne. Derimod synes Runkelroerne at have givet tilfredsstillende Udbytte, om der end fra enkelte Egne klages over, at Forsommeren var temmelig kold for dem. De have i Gjennemsnit pr. Td. Ld. givet 339 Tdr.; men paa Langeland skal der være avlet indtil 600 Tdr.

Rutabaga, der paa Steder have været stærkt medtagne af Jordlopper, have i Gjennemsnit givet 279 Tdr. og Turnips 275 Tdr. pr. Td. Ld.

Sukkerroerne have paa Falster paa enkelte Gaarde givet 500 Centner pr. Td. Ld. Gjennemsnitsudbyttet i Lan-

og Kornets Vægt (holl.) for Aaret 1900,
ned 1880—1899.

2=rd. Byg				6=rd. Byg				Havre			
1900		1880-1899		1900		1880-1899		1900		1880-1899	
13.7	113.7	12.8	113.8	13.2	108.6	12.9	108.6	15.8	85.1	14.3	84.8
13.1	113	11.9	113.2	14.0	107	13.8	109.2	14.0	80.0	15.6	82.8
15.5	112	13.2	109.4	»	»	»	»	17.0	80.0	16.8	80.8
14.5	110.8	12.9	113.6	10	104	12.1	108.5	17.5	77.6	16.9	80.4
16.5	112.5	»	»	15	102	»	»	22.5	»	»	»
12.5	112.8	11.2	111.3	16.6	105.6	14.4	105.5	14.5	81	13.8	80.9
11.1	110.1	9.6	111.8	11.8	102.2	9.8	104.0	14.1	77	10.5	77.8
10	113.5	8.3	108.8	10	»	8.2	101.6	9.0	82.5	10.5	77.8
13.3	112.3	11.4	111.5	12.9	104.9	11.8	106.2	15.5	80.4	14.0	80.7

amt Thy og Mors. [3]) Den lille jydske Halvø, Jyllands Østkyst nord for Ran-

dets forskjellige sukkerroedyrkende Egne opgives imidlertid saaledes:

Assens-Egnen	339	Centner,	
Vestlolland	350	—	
Midtlolland.	320	—	
Østlolland	350	—	
Falster	375	—	
Vordingborg-Egnen	300	—	eller i
Gjennemsnit	339	—	pr. Td. Ld.

Efter at vi paa Grundlag af de Red. velvilligst tilsendte Meddelelser have gjort Rede for Høstudbyttet i 1900, skulle vi i det efterfølgende søge at samle de Besvarelser, der ere tilsendte paa de forskjellige stillede Spørgsmaal.

Skjøndt Vinteren ikke kan kaldes streng, saa var den dog langvarig, og der indtraf i den Perioder, som virkede i høj Grad ødelæggende, særlig paa Hvede og Rajgræs.

Det milde Efteraar og Forvinter bragte Hveden i en næsten for stærk Vækst, der pludselig standsedes ved Nytaarstid ved stærk Rimfrost, som i flere Egne efterfulgtes af vedvarende Barfrost. Dette Forhold i Forbindelse med et langvarig koldt Foraar har tildels ødelagt Hveden over hele Landet. Det synes mest at være gaaet ud over Square-head Hveden, og hvor der nu enkeltvis ses jævnt gode Hvedemarker, kan man være temmelig sikker paa, at der er saaet andre Hvedesorter, og som saadanne, der have vist sig mere modstandskraftige, kan nævnes Manchester-, Kolbe- og Urtoba-Hvede.

Den sildig saaede Hvede har imod Reglen modstaaet Temperaturforholdene bedre end den tidlig saaede. Paa Fyen menes 75 pCt. af Hveden at være ødelagt, men det synes som om endnu mere af de resterende 25 pCt. burde have været ompløjet. Beretningen fra Nordfalster gaar ud paa, at kun 2—4 pCt. af Hveden er bleven staaende. Udtalelserne gaa iøvrigt gjennemgaaende ud paa, at Hveden omtrent helt er gaaet bort, at den er meget medtaget og nær ved at være mislykket, at den enten er helt borte eller ringe og svag, at den er saa medtaget, at der knap findes Planter, o. s. v.

Foruden at Landbruget vil lide et betydeligt Tab ved at Hveden er ødelagt, vil det samtidig faa en betydelig Udgift ved Indkjøb af Saasæd. Dette Forhold illustreres ganske slaaende i følgende Udtalelse fra Slagelse—Korsør-Egnen: »Kun hos enkelte Husmænd kan man se en Stribe tynd Hvede, som har staaet lunt bag et Hegn; men hvad vil det forslaa til Udsæd for de store Arealer, der skal tilsaas til Efteraaret? Der vil rimeligvis til Udsæd blive Brug for megen fjorgammel Hvede, som ogsaa hellere maa benyttes end at risikere indført Hvede fra sydligere Egne.

Hvor Hveden er omsaaet, er den erstattet med Byg, Blandsæd, Havre, undtagelsesvis Roer og Sommerhvede. I en Korrespondance fra Ringe—Faaborg-Egnen kalkuleres Tabet ved Hvedens Ødelæggelse saaledes pr. Td. Ld., naar Jorden besaaes med Sommerhvede:

Indtægt:

Avlen af Vinterhvede anslaas til 3300 Pd. à 6 Øre ..	198 Kr.	
— - Sommerhvede — - 2800 — à 6 — ..	168 —	
Tab paa Afgrøde...		30 Kr.

Extraudgifter:

Sædekorn.....	18 Kr.	
Extraarbejde.....	3 —	
		21 —
Ialt Tab...		51 Kr.

Saaes Byg, bliver Udgiften til Sædekorn mindre, men Avlens Værdi bliver ogsaa mindre, saaledes at Enderesultatet snarest bliver lidt slettere.

Rugen har gjennemgaaende modstaaet Vinteren langt bedre end Hveden, ja fra enkelte af Landets magrere Egne omtales den endog som fortrinlig og bedre end i mange Aar. Hvor Rugen er bleven saaet sent, er den mange Steder tynd og spids og har lidt en Del af Foraarskulden, men den syntes dog at udvikles ganske tilfredsstillende med det mildere Vejr. Paa de sværere Jorder er Rugen overvintret ret godt; men den er langt tilbage og ofte trykket i Væxten.

Den unge Kløver ser som Regel lovende ud og tegner til at give et godt Udbytte, men dog vil Udbyttet af 1ste Aars Kløvermark mulig blive en Del forringet ved at Rajgræsset i den mange Steder er frosset bort. Fra Askov-Egnen klages over, at Kløveren har lidt af Bægersvamp og Kulde, men at Forsommeren har hjulpet Planterne frem, saa de have bredt sig en Del, uden dog at danne en sluttet Afgrøde.

De unge Kløvermarker toge i nogle Egne i det nordlige Jylland voldsom Fart i Slutningen af April og de første Dage i Maj, saa fulgte Regn, der yderligere fremmede Væxten, saa Kvæget kunde udbindes i Maanedens første Halvdel.

Husdyrenes Foder- og Sundhedstilstand har gjennemgaaende været god. Enkelte Steder have Hestene lidt af Forkjølelsessygdomme, og paa Langeland led de en Tid af epidemisk Lungesyge. Fra det sydøstlige Vendsyssel klages der over, at der herskede større Dødelighed blandt nyfødte Føl end sædvanlig.

Fra forskjellige Egne omtales Vanskeligheden ved at holde Liv i Kalvene i de første 4 Uger efter Fødselen.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om hvilke indkjøbte Foderstoffer, der særlig ere anvendte, give Meddelelserne ikke nogen direkte Besvarelse; men et Grundlag for Bedømmelsen faas dog ved at sammenstille Antallet af de Gange, Foderstoffet er meddelt anvendt, og det synes herefter, som Bomuldsfrøkager finde størst Anvendelse, idet de ere omtalte i 18 af Korrespondancerne, derefter følger Solsikkekager (15), Majs (9), Klid (4), Rapskager (3), Hampefrøkager (2) og Blodmelasse (1).

Paa Grund af de lave Kornpriser og høje Priser paa Foderstoffer synes Forbruget af disse i det hele at have været betydelig formindsket forrige Aar, hvortil ogsaa Indskrænkning af Kredit paa Steder synes at have bidraget. Paa Grund af de høje Priser paa Klid, synes de at blive fortrængte af Bomuldsfrøkager. Naar Prisen har opfordret dertil, er Majs benyttet i stort Omfang. Angaaende Hampefrøkager udtales, at Kvaliteten for en Dels Vedkommende har været tarvelig.

Dødeligheden blandt Smaagrise har gjennemgaaende næppe været større end sædvanlig, om der end i enkelte Egne er død en Del Grise og Ungsvin, og Grunden hertil menes i en Korrespondance fra Østlolland at være, at Plejen ikke altid er saa god som den burde være.

Spørgsmaalet, om Svinebestanden maa antages at være over eller under normal Størrelse, giver Anledning til forskjellige og noget afvigende Besvarelser. Medens nogle Korrespondenter anse den for normal, mene andre, at de høje Grisepriser kunne tyde paa Mangel paa Svin i Øjeblikket, medens de ogsaa kunne være Aarsag til, at Svinebesætningerne ikke forøges saa meget, som der er Trang til, idet de opfodres til Salg. I nogle Egne grasserede der i Fjor Stivsyge, hvis Følger endnu spores i Form af formindskede Svinebesætninger. Som et godt Middel mod begyndende Stivsyge anbefales — i en Korrespondance fra Askov-Egnen — Fosfor, opløst i Levertran. I et Par af Meddelelserne udtales, at Svinebesætningerne ere voxende paa mindre Gaarde, medens

de paa større Gaarde, hvor Mælken sælges, ikke undergaa væsentlig Forandring.

Svine- og særlig Griseprisen er underkastet store og pludselige Svingninger, hvilket indvirker paa Besætningernes Størrelse, idet disse hurtig formindskes med faldende Priser, og stige saa disse, mangler man en Tid det fornødne Antal Svin. Holdtes Svinebesætningerne mere konstante, vilde deres Holdere sikkert i Aarenes Løb faa en smukkere Gjennemsnitsindtægt end det er Tilfældet, hvor Antallet følger for stærkt med Prisen.

Det af os rettede Spørgsmaal, om Rodfrugterne have holdt sig godt og været tilstrækkelige, har fra den ærede Korrespondent i Faaborg—Ringe-Egnen fremkaldt en temmelig mærkelig Kritik, som iøvrigt findes meddelt in extenso blandt efterfølgende Uddrag af Korrespondancerne. Den ærede Korrespondent kunde have forstaaet, om der var blevet spurgt »om Hø- og Halmmængderne have været tilstrækkelige«, idet de slet ikke kunne undværes, medens Roerne ikke ere nødvendige for Mælkeproduktionen. At Landmændene slet ikke sætte Pris paa at have Roer til Malkekøerne langt hen paa Foraaret, er utvivlsomt en Opfattelse, der ikke deles af mange af dem, idet der netop paa den Tid af Aaret, hvor Halm og Hø er mere tørt, sættes særlig Pris paa det saftige Roefoder, der bidrager til Koens Velvære og til, at den bedre er i Stand til at fordøje og omsætte de andre Foderstoffer. Naar det til Slut udtales, at det med temmelig Sikkerhed om Efteraaret, naar Avlens Størrelse kjendes, kan siges, om Roerne kunne slaa til indtil Udbinding finder Sted, ja saa kunne vi ikke se rettere, end at den samme Afgjørelse maa kunne finde Sted for Halmens og Høets Vedkommende, naar man kjender Avlens Størrelse og altsaa kan beregne, hvor meget der omtrent daglig kan bruges pr. Individ. Det forekommer os derfor lige saa berettiget at spørge om det ene Foderstofs Tilstrækkelighed som om det andets.

Af de øvrige Korrespondancer skulle vi fremdrage følgende: En af d'Hrr. skriver, at det er vanskeligt at sige, om Roerne have været tilstrækkelige; thi hvad er tilstrækkeligt? idet der kan bruges mange, naar man har dem. Medens

mange af Meddelelserne gaa ud paa, at Roerne have været rigelige og tilstrækkelige, og at man aldrig har haft en saa rig Afgrøde deraf som sidste Aar, saa klages der i andre over, at Roerne langt fra have været tilstrækkelige, og blandt Grundene hertil nævnes »Mangel paa Arbejdskraft«, saa man ikke har kunnet dyrke saa mange, som man har Brug for.

Vinterarbejderne ere som Regel gaaede godt fra Haanden. Tærskearbejdet blev fremmet rettidig, ligesom Vintervejret ogsaa gav Lejlighed til Udkjørsel af Gjødning og til andre Kjørselsarbejder.

Da det i Foraaret trak længe ud inden Markarbejdet kunde paabegyndes, kneb det paa Steder med at finde Arbejde inden Døre til den forhaandenværende Arbejdskraft.

Foraarsarbejdet er gaaet noget forskjelligt fra Haanden i Landets forskjellige Egne, dels begrundet paa Vejrforholdene og dels paa Jordens Bonitet. Som Helhed er Foraarsarbejdet over hele Landet begyndt senere end sædvanligt. I flere jydske Egne var Jorden frossen til hen i April, og paa Øerne var den mange Steder kold og død i Begyndelsen, men bedredes senere, saa Saaarbejdet, da man først fik begyndt, gik forholdsvis let mange Steder, ligesom Jorden ogsaa var bekvem og afgav et godt Sædleje. I flere Egne af Landet faldt der i Saatiden stærke Regn- og Tordenbyger, som i adskillige Dage standsede Saaningen, saa der mange Steder først blev tilsaaet langt ind i Maj Maaned. Til alt Held begunstigede Vejret efter Saaningen i høj Grad Sædens Spiring, saa den kom bedre med, end man efter den sene Saaning havde Grund til at vente.

Arbejderforholdene synes ikke i det forløbne Aar at være undergaaet væsentlige Svingninger, om der end i nogle Egne spores en Bedring i alt Fald i Form af en noget rigeligere tilstedeværende Arbejdskraft. Lønningen er omtrent den samme som foregaaende Aar og staar gjennemgaaende ikke i Forhold til det Arbejde, der ydes for den. Enkelte Korrespondenter udtale, at Arbejdet snarere bliver daarligere og mere ligegyldigt udført efterhaanden som Lønnen bliver højere.

I nogle jydske Egne klages over, at Arbejderforholdene

blive besværligere efterhaanden som Socialismen breder sig, og fra andre meddeles, at Lønnen paa Steder er noget nedadgaaende, men at det særlig kniber med at skaffe Hjælp til Malkning og Kvægets Pasning.

Afsætningen paa Heste og Kvæg har været noget forskjellig i Landets forskjellige Egne, ligesom Prisen ogsaa har varieret en Del. Med Hensyn til Hestehandelen viser det sig gjennemgaaende, at kun det gode Hestetillæg er lønnende, og at de gode Varer altid opnaa gode Priser. Hvad Kvæget angaar, da er Udsætterkøer til Slagtning betalte med 15—19 Øre pr. Pd. lev. Vægt og Fedekvæg med 18—24 Øre pr. Pd. lev. Vægt.

Paa Langeland har Kvægprisen vel været jævn god, men den har ikke staaet i Forhold til Kjødprisen, hvilket menes at skyldes en Sammenslutning af Slagterne, der griber mere og mere om sig. I Hobroegnen har Fedningen givet Tab. Iøvrigt have Kælvekøer været søgte i Jylland. Prisen paa Slagtekvæg har været god paa Fyen i Forhold til de foregaaende Aar; derimod har Afsætningen af Udsætterkøer været træg paa Lolland, selv til beskedne Priser.

Af de modtagne Korrespondancer meddeles følgende Foldudbytte (Tdr. pr. Td. Ld., holl. Vægt):

Fra Horns Herred: Rug 12 Tdr. til 125 Pd., 2-rd. Byg 12 Tdr. til 115 Pd., 6-rd. Byg 12 Tdr. til 110 Pd., Havre 12 Tdr. til 88 Pd., Kartofler 100 Tdr., Runkelroer 300 Tdr.

Fra Frederiksborg-Egnen: Rug 14 Tdr. til 118 à 120 Pd., 2-rd. Byg 13 Tdr. til 114 Pd., 6-rd. Byg 11 à 12 Tdr. til 107 Pd., Havre 15 Tdr. til 85 Pd., Kartofler 80 Tdr., Runkelroer 250 Tdr., Rutabaga 230 Tdr., Turnips 300 Tdr.

Fra Jyderup-Egnen: Hvede 15 Tdr. til 130 Pd., Rug 12 Tdr. til 122 Pd., 2-rd. Byg 14 Tdr. til 112 Pd., 6-rd. Byg 12 Tdr. til 108 Pd., Havre 16 Tdr., Ærter 10 Tdr., Kartofler 100 Tdr., Runkelroer 300 Tdr.

Fra Slagelse—Korsør-Egnen: Hvede 18 Tdr. til 129 Pd., Rug 15 Tdr. til 124 Pd., 2-rd. Byg 14 Tdr. til 112—116

Pd., Havre 18 Tdr. til 80 à 84 Pd., Kartofler 50 Tdr., Runkelroer 400 Tdr.

Fra Kallundborg—Slagelse-Egnen: Hvede 14 Tdr. til 130 Pd., Rug 14 Tdr. til 122 Pd., 2-rd. Byg 15 Tdr. til 113 Pd., 6-rd. Byg 16 Tdr. til 108 Pd., Havre 18 Tdr. til 82 Pd., Ærter 8 Tdr., Kartofler 80 Tdr., Runkelroer 350 Tdr.

Vordingborg-Egnen: Hvede 15 Tdr. til 132 Pd., Rug 13 Tdr. til 124 Pd., 2-rd. Byg 13 Tdr. til 114 Pd., Havre 16 Tdr. til 88 Pd., Kartofler 70—80 Tdr., Runkelroer 350 Tdr., Sukkerroer 300 Ctnr.

Samsø: Hvede 16 Tdr., Rug 15 Tdr., 2-rd. Byg 14.5 Tdr., Havre 15 Tdr., Kartofler 60 Tdr., Runkelroer 440 Tdr.

Bornholm: Hvede 16 Tdr. til 128 Pd., Rug 13 Tdr. til 123 Pd., 2-rd. Byg 15 Tdr. til 114 Pd., 6-rd. Byg 15 Tdr. til 110 Pd., Havre 16 Tdr. til 86 Pd., Kartofler 80 Tdr., Runkelroer 350 Tdr., Turnips 200 Tdr.

Falster: Hvede 18—20 Tdr. til 130 Pd., Rug 13 Tdr. til 120 Pd., 2-rd. Byg 15—16 Tdr. til 112 Pd., Havre 16—18 Tdr. til 80 Pd., Bønner 6—10 Tdr., Ærter 8—10 Tdr., Kartofler 60 Tdr., Runkelroer 350 Tdr., Sukkerroer 350—400 Ctnr., Rutabaga 350 Tdr.

Øst-Lolland: Hvede 13—14 Tdr. til 129 Pd., Rug 11—12 Tdr. til 123 Pd., 2-rd. Byg 13—14 Tdr. til 114 Pd., Havre 15—16 Tdr. til 84 Pd., Ærter 7—8 Tdr., Kartofler 80—100 Tdr., Runkelroer 300—350 Tdr., Sukkerroer 350 Ctnr., Rutabaga 300—350 Tdr.

Midtlolland: Hvede 16 Tdr. til 130 Pd., Rug 13 Tdr. til 122 Pd., 2-rd. Byg 12 Tdr. til 111 Pd., Havre 14 Tdr. til 84 Pd., Ærter 10 Tdr., Kartofler 80 Tdr., Runkelroer 350 Tdr., Sukkerroer 320 Ctnr.

Vestlolland: Hvede 18 Tdr. til 128 Pd., Rug 15 Tdr. til 124 Pd., 2-rd. Byg 14 Tdr. til 111 Pd., 6-rd. Byg 14 Tdr. til 107 Pd., Havre 12—13 Tdr. til 72 Pd., Ærter 9—10 Tdr., Kartofler 80—100 Tdr., Runkelroer 400 Tdr., Sukkerroer 350 Ctnr.

Langelands Sdr. Herred: Hvede 16—20 Tdr. til 128—130 Pd., Rug 15—16 Tdr. til 122—127 Pd., 2-rd. Byg 15—18 Tdr. til 100—115 Pd., 6-rd. Byg 15 Tdr. til 100—

104 Pd., Havre 20—25 Tdr., Kartofler 80 Tdr., Runkelroer 400—500 Tdr.

Assens-Egnen: Hvede 16—18 Tdr. til 130 Pd., Rug 10—15 Tdr. til 120 Pd., 2-rd. Byg 12—17 Tdr. til 112 Pd., Havre 15—22 Tdr. til 78 Pd., Runkelroer 300—400 Tdr., Sukkerroer 339 Ctnr.

Egnen mellem Ringe—Faaborg: Hvede 16 Tdr. til 126 Pd., Rug 11 Tdr. til 120 Pd., 2-rd. Byg 13 Tdr. til 109 Pd., 6-rd. Byg 10 Tdr. til 104 Pd., Havre 18 Tdr. til 76 Pd., Ærter 8 Tdr., Boghvede 12 Tdr., Kartofler 70 Tdr., Runkelroer 360 Tdr.

Askov-Egnen: Rug 8 Tdr. til 122 Pd., 2-rd. Byg 8 Tdr. til 107 Pd., 6-rd. Byg $9^1/_2$ Tdr. til 100 Pd., Havre 15 Tdr. til 68 Pd., Bønner 10 Tdr., Ærter 11.5 Tdr., Boghvede 5 Tdr., Kartofler 100 Tdr., Runkelroer 300 Tdr., Rutabaga 250 Tdr., Turnips 300 Tdr., Cikorie 210 Ctnr.

Fredericia-Egnen: Hvede 16 Tdr. til 128 Pd., Rug 15 Tdr. til 120 Pd., 2-rd. Byg 12 Tdr. til 110 Pd., 6-rd. Byg 14 Tdr. til 104 Pd., Havre 16 Tdr. til 82 Pd., Kartofler 40 Tdr., Runkelroer 200 Tdr., Turnips 400 Tdr.

Hads Herred: Hvede 18 Tdr. til 130 Pd., Rug 14 Tdr. til 120 Pd., 2-rd. Byg 14 Tdr. til 112 Pd., Havre 18 Tdr. til 80 Pd., Runkelroer 2—400 Tdr., Rutabaga 2—300 Tdr.

Egnen Vest for Aarhus: Rug 10—12 Tdr., 2-rd. Byg 12—14 Tdr. til 110—114 Pd., Havre 14—16 Tdr. til 78—80 Pd., Kartofler 60 Tdr., Kaalrabi 300 Tdr., Turnips 280 Tdr.

Grenaa-Egnen: Hvede 20—21 Tdr. til 128—130 Pd., Rug 10—12 Tdr. til 118—120 Pd., 2-rd. Byg 8—10 Tdr. til 112—115 Pd., 6-rd. Byg 18—20 Tdr. til 108—110 Pd., Havre 8—10 Tdr. til 78—82 Pd., Bønner 20—22 Tdr., Kartofler 50—70 Tdr., Runkelroer 4—600 Tdr., Rutabaga 2—300 Tdr., Turnips 2—300 Tdr.

Hobro-Egnen: Rug 8 Tdr. til 122 Pd., 2-rd. Byg 10 Tdr. til 112 Pd., 6-rd. Byg 13 Tdr. til 104 Pd., Hvid Havre 15 Tdr. til 80 Pd., Graa Havre 16 Tdr. til 66 Pd., Boghvede 8—14 Tdr. til 104 Pd., Kartofler 70 Tdr., Runkelroer 350 Tdr., Rutabaga 250 Tdr., Turnips 250 Tdr.

Aalborg—Hadsund-Egnen: Rug 9 Tdr. til 120—121

Pd., 2-rd. Byg 10 Tdr. til 113—114 Pd., Havre 12 Tdr. til 82—83 Pd., Kartofler 80 Tdr., Turnips 200 Tdr.

Sydøstlige Vendsyssel: Rug 9 Tdr., 2-rd. Byg 12 Tdr. til 110 Pd., 6-rd. Byg 12 Tdr. til 100 Pd., Havre 12 Tdr. til 78 Pd., Kartofler 70—80 Tdr., Rutabaga 200—250 Tdr., Turnips 250 Tdr.

Mors: Rug 10—12 Tdr. til 118 Pd., 2-rd. Byg 14—16 Tdr. til 115 Pd., 6-rd. Byg 16—18 Tdr. til 104 Pd., Havre 10—20 Tdr. til 82 Pd., Kartofler 90—100 Tdr., Runkelroer 200—225 Tdr., Rutabaga 250—280 Tdr., Turnips 250—300 Tdr.

Thy: Rug 12—15 Tdr. til 124 Pd., 2-rd. Byg 12—15 Tdr. til 110 Pd., 6-rd. Byg 14—16 Tdr. til 103 Pd., Havre 15—18 Tdr. til 82 Pd., Kartofler 60—80 Tdr., Rutabaga 275—300 Tdr., Turnips 300 Tdr.

Hjørring-Egnen: Hvede 6—12 Tdr. til 126 Pd., Rug 8 Tdr. til 118—120 Pd., 2-rd. Byg 10 Tdr. til 110 Pd., 6-rd. Byg 10 Tdr. til 100—105 Pd., Havre 10 Tdr. til 70—80 Pd., Kartofler 60 Tdr., Runkelroer 200 Tdr., Rutabaga 300 Tdr., Turnips 325 Tdr., Spergel 8—10 Tdr.

Skjern-Egnen: Rug 10 Tdr. til 120 Pd., 6-rd. Byg 10 Tdr., Havre 6 Tdr., Kartofler 70 Tdr., Rutabaga 300 Tdr., Turnips 200 Tdr., Spergel 8 Tdr.

Af de modtagne Beretninger meddeles følgende:

Horns Herred.

Svinebesætningerne maa nærmest kaldes normale. Den ualmindelig høje Pris, hvori Flæsket har staaet i over et Aar, skulde man tro havde foranlediget en større Svinebestand. Dette har dog ikke været Tilfældet, hvilket maaske kan være en medvirkende Grund til de faste Priser.

Vordingborg-Egnen.

Rodfrugterne holdt sig godt, men ere som Helhed langt fra tilstrækkelige, hvilket formentlig ikke er ensbetydende med at de »slaa til«. Det bliver nemlig mere og mere al-

mindeligt at gjemme Roer til Foraaret, saa Roefodringen i den sidste Tid paa Stald kan forøges.

Kallundborg—Slagelse-Egnen.

Med den stigende Roefodring stiger ogsaa Anvendelsen af Kager, særlig Bomuldsfrøkager, men der er ogsaa benyttet mange Solsikkekager og en Del Hampefrøkager. Her har været rigelige Roer, og der er en Del tilovers til Sommerstaldfodring. Paa virkelig godt Slagtekvæg har Prisen været ret god. Udsætterkøer ere betalte med 16—20 Øre pr. Pd. og unge, fede Kreaturer med indtil 24 Øre pr. Pd.

Jyderup-Egnen.

Husdyrenes Foder- og Sundhedstilstand har været god med Undtagelse af Pattegrise og større Ungsvin, der enkelte Steder have været tilbøjelige til Sygdom og Død. Paa en større Gaard, hvor alt passes med saa stor Omhyggelighed som muligt, er der død en Mængde Ungsvin, hvoraf Dele ere indsendte til Landbohøjskolens Forsøgslaboratorium, men Sygdommen og dens Behandling er man ikke bleven klar over.

Slagelse—Korsør-Egnen.

Kløveren kom tæt og smukt op i 1ste Aars Mark, medens Græsset tildels er borte i denne, hvorimod det Omvendte er Tilfældet i 2det Aars Marken, saa denne de fleste Steder bliver staaende til Høslet. Vejret har været ualmindelig sommerligt, saa de fleste Besætninger her paa Egnen bleve udbundne allerede i Midten af Maaneden og have befundet sig vel ved den rigelige Kløver. Overalt ser man kun velholdte Kreaturer ude, og da Sædpriserne i Vinter vare meget lave, blev megen Sæd opfodret, hvad Kjøbmanden ogsaa kunde mærke ved et betydelig indskrænket Salg af Klid og Oliekager.

Samsø.

Adskillige bleve i Efteraaret overraskede af nogle Dages Frost med stærk Østenvind inden Roekulerne vare tilstrække-

ligt dækkede, saa der frøs nogle, men dog heldigvis ikke mange Roer.

Arbejdsforholdene have tildels været som foregaaende Aar. Dog havde Arbejderne paa de større Gaarde under Grevskabet opsagt deres Arbejdskontrakter til 1ste Maj, men de gik alligevel ind paa de gamle Betingelser.

Nordfalster.

Hveden er tildels ompløjet, og der bliver næppe mere end ganske faa Procent — maaske, for at nævne noget, 2 à 4 — staaende. Den Forklaring, som Konsulent K. Hansen forleden gav i lokale Blade om Aarsagen til Skaden, lyder meget rimelig, nemlig: December med 3^0 over det normale, derefter en meget brat Overgang faa Dage før Nytaar til streng Barfrost, som afløstes af en Gjennemsnitstemperatur for Januar, der var $1^1/_2{}^0$ under det normale.

Flere have i Aar gjort Forsøg med de nye, lette Harver til Ødelæggelse af Frøukrud. De kunne vel nok gjøre Nytte, men absolut mindre her paa den stive Jord, hvor Agerkaalen sidder mere fast. Harven løsner Skorpen uden at gøre Sæden Skade, hvilket har sin Betydning, men en saadan Overharvning er dog ikke noget radikalt Middel her paa Egnen.

Bornholm.

Rodfrugterne have holdt sig godt, og man har haft tilstrækkelig store Beholdninger, hvor der har været tilstrækkelig Arbejdskraft til at dyrke et passende Areal, men desværre skorter det de fleste Steder paa Arbejdere til Roearbejdet.

For Hestehandel er Slutningen af Maj og Juni den bedste Tid. I forrige Uge er her opkjøbt c. 30 unge Heste til Udførsel. Priserne have varieret mellem 500 og 850 Kr.

Østlolland.

Husdyrenes Foder- og Sundhedstilstand har været god, men flere Steder har man brugt baade Hø-, Halm- og Roebeholdningen, saa det var paa høje Tid, at Vejret tillod Udbinding.

Rodfrugtbeholdningerne ere overalt forbrugte, undtagen Kartoflerne, som man havde ventet at kunne sælge i Foraaret, hvilket imidlertid ikke er lykkedes.

Et Redskab, som har vakt en Del Opmærksomhed, er Cultivatoren, som synes at skulle træde i Stedet for Svenskharven.

Midtlolland.

Den overvejende Del af Hvedearealerne ere blevne omsaaede. Kun saadanne mindre Arealer, som ere besaaede med Hvede af en i mangfoldige Aar paa Egnen dyrket blandet Stamme, hvis Ydeevne dog er Square-head Hvedens væsentlig underlegen, ses hist og her med en nogenlunde tilstrækkelig Plantebestand, hvis Udvikling dog er længere tilbage end normalt for Aarstiden.

Ønsket om Hjemmeavl af Bedriftens fornødne Saasædskvantum har hist og her foranlediget Bevarelsen af mindre Hvedearealer, hvor gunstige Læforhold har skaanet en Del af Plantebestanden. Bortset herfra er imidlertid det normale, at hele Hvedearealet er omsaaet.

Forbruget af indkjøbt Foder har været forholdsvis betydeligt, da forrige Aars Høavl var forholdsvis ringe og Halmen udrøj. Det er fortrinsvis de æggehviderige Foderstoffer, der finde udstrakt Anvendelse til Egnens Malkebesætninger. Og hvor Beholdningen af Foderroer eller Sukkerroeaffald er tilstrækkelig, er der jo ingen Tvivl om, at det er de æggehviderige Foderstoffer, der fortrinsvis give godt økonomisk Resultat. Majs anvendes, naar Prisen opfordrer dertil, i stigende Grad som Malkefoder og nærmest som Erstatning for Hvedeklid, hvis Anvendelse synes at være i Aftagen.

Den først nylig ophævede Afspærring for Bortførsel af Kreaturer herfra har naturligvis vanskeliggjort Opnaaelsen af et godt økonomisk Resultat ved Fedning af Udsætterkøer.

Vestlolland.

Det er en stor Kalamitet for Landmændene, at Hveden sidste Vinter er bortfrossen, efter Rimelighed ved Rimfrost paa bar Jord, og det er gjort saa komplet i mange Hvedemarker, at der næsten ikke fandtes en livskraftig Spire til-

bage. Denne Kalamitet sker dog heldigvis ikke saa hyppig, og da Tabet kun vedrører det ene Aars Udbytte, bliver det ikke saa galt som de store Landes Indførselsforbud og Toldpaalæg. Vi burde utvivlsomt gaa samme Vej som andre Lande og ved Toldpaalæg søge at vanskeliggjøre Indførsel af deres Landbrugsprodukter, hvorved vore egne kunde opnaa en højere Pris, end det nu er Tilfældet.

Der har været megen Arbejdsløshed i Vinter og er det til Dels endnu, saa baade Dagløn og Karleløn vil sikkert blive nedadgaaende; men der er jo heller ingen Mening i at give saa høj Løn for Sommeren, at Karlene kunne ligge ledige om Vinteren; de burde have et Tilhold om at have fast Plads hele Aaret.

Langeland.

Jorden var streng at saa, og Arbejdet, der blev forøget med Vintersædsmarkernes Omsaaning, blev sent paabegyndt. Heldigvis fik vi i Saaperioden megen Regn, som lettede Arbejdet noget og bevirkede, at Jorden blev besaaet mere bekvemt, end man turde have ventet.

I det sidste Par Aar er det blevet mere og mere almindeligt at bygge Kornhjælme saavel paa Bøndergaardene som paa større Gaarde.

Assens-Egnen.

Et saa gunstigt Foraar, som vi hidtil have haft, mindes jeg ikke. Sæden er kommet godt op, og Nattefrost, som ellers ofte gjør Skade paa den nyspirede Sæd og Roer, have vi ikke mærket noget til.

Afsætningen af Slagtekvæg til Hjemmeforbrug har været ret god, men kun til Smaapriser. En Del store, kjødfulde Køer og Tyre sendes herfra til Tyskland, men Fortjenesten, de bringe hjem, er som oftest kun meget lille i Forhold til den Risiko, der løbes.

Ringe—Faaborg-Egnen.

Om Rodfrugtbeholdningerne have vist sig tilstrækkelige, er et meget vanskeligt Spørgsmaal at besvare; thi hvad er

her tilstrækkeligt? Roerne kunne meget godt undværes og erstattes af andre Fodringsmidler uden Spor af Tab i Mælkemængden. Det vilde kunne forstaas, om der spurgtes, om Hø- og Halmmængden var tilstrækkelig, thi disse Fodringsmidler kunne slet ikke undværes, og navnlig er rigeligt og godt Hø i den sidste Tid af Staldperioden en nødvendig Betingelse for en rentabel Mælkeproduktion; men Roer! Nej og atter Nej! For Mælkeproduktion er deres Betydning især i Marts og April kun den, at de kunne erstatte visse Slags Kraftfoder som Sædærter, Melassefoder og Majs, og deres Benyttelse er kun fornuftig og, økonomisk set, rigtig, saafremt de kunne skaffes billigere end noget af disse Fodringsmidler.

Til Fedning, til Opdræt og til Svin indrømmer jeg derimod Roernes Nødvendighed, og her kan der altsaa fornuftigere tales om Roernes Tilstrækkelighed, men det vil da forhaabentlig ogsaa erkjendes, at denne Tilstrækkelighed let kan skaffes til Veje ved i passende Tid at indskrænke Malkekøernes Fodring dermed.

Der findes ganske enkelte Gaarde, som have Roer i ret rigelig Mængde, saaledes at der endnu maa fodres med dem for at faa dem brugte, uagtet der er Græs, som med større Fordel kunde benyttes — altsaa en meget urentabel Fremgangsmaade. I Almindelighed sætte Landmændene slet ikke Pris paa at have Roer til Malkekøerne saa langt hen paa Foraaret og de se slet ingen Ulykke i, at Roefodringen til Malkekøerne ophører i Marts Maaned*).

Hele Spørgsmaalet om Roebeholdningernes Tilstrækkelighed indskrænker sig jo i Virkeligheden til følgende Spørgsmaal: 1) Hvor stort et Areal, i Forhold til Besætningens Størrelse, besaaes med Roer. 2) Hvor mange Roer avles pr. Arealenhed. 3) Hvorledes sørges for Roernes Konservering. 4) Hvorledes lægges Planen om Efteraaret for Roernes Benyttelse.

---

*) Vi ere tilbøjelige til at tro, at den ærede Korrespondent ikke finder mange Tilhængere blandt Landmændene for sin Roefodringstheori.

Det vil ses, at Spørgsmaalets Besvarelse med temmelig Sikkerhed kan ske om Efteraaret, naar Avlens Størrelse kjendes.

Kvinderne trække sig mere og mere tilbage fra alt legemligt Arbejde, og der var til 1ste Maj næsten ingen Piger at faa. Den ringe Tilgang paa Arbejdskraft er den største Vanskelighed for den arbejdende Landmand og truer de større Gaardbesiddere med økonomisk Tilbagegang. En højere Løn, selv om den kunde betales, hjælper her intet, fordi den kun vil føre til, at der bliver færre Arbejdssøgende.

Askov-Egnen.

Der holdes forholdsvis mange Svin her paa Egnen, fordi det lønner sig godt, men de fleste Jordbrugere ere paa det rene med, at den sikreste Indtægt af Svineholdet opnaas ved at holde jævn Bestand og ikke spekulere i op- og nedadgaaende Konjunkturer, som ingen dog med Sikkerhed kan følge.

Malkespørgsmaalet har ganske naturligt været stærkt fremme her paa Egnen, og glædeligt er det at se, hvorledes Skolen, som er dannet paa dette Spørgsmaal af Dyrlæge Hegelund, har formaaet at tage Egnens Landmænd af alle Grader fangen.

Fredericia-Egnen.

Svinebestanden er vist nærmest normal. Jeg forstaar derved, at den næppe er saa stor som tidligere, da den blev forceret langt stærkere end det kunde betale sig. Det er vist med god Grund, at der er taget Reb i Sejlene overfor den Svinefedning, der i det væsentlige er baseret paa Kjøbmandens Pakhusloft.

Arbejdskraften er ikke meget rigelig, men den slaar til, og det er bedst saaledes. Efter Maj synes der at være rigeligere Arbejdskraft, nærmest begrundet paa, at det staar daarligere til med Arbejdet i Byerne. Til Efteraaret vil dette Forhold uden Tvivl faa Indflydelse paa Lønforholdene.

Hads Herred.

Arbejdsforholdene ere her i Herredet meget besværlige, idet Socialismen bereder baade Arbejdere og Arbejdsgivere mange Vanskeligheder. Her er Arbejdere nok, men de ere vanskelige at komme ud af det med. Deres Fordringer ere store, men Arbejdet er slet og ligegyldigt.

Egnen Vest for Aarhus.

Arbejdsløshed kjende vi ikke her paa Egnen uden for deres Vedkommende, der ikke ville bestille noget. Socialismen breder sig med stærke Skridt, og det gode Forhold mellem Arbejdsgivere og Arbejdere forrykkes, takket være det Had og Bitterhed, som Socialistpressen ved sit oprørende Sprog indpoder Befolkningen.

Grenaa-Egnen.

Afsætningen af modne Heste har været rigtig god og Efterspørgslen stærk. Efter at der har været en lille Stilstand, er Begjæret atter stærkt. Ogsaa de bedre Plage finde villig Afsætning. Det bekræfter sig fremdeles, at det kun er det gode Tillæg af Heste, der er lønnende. Ogsaa Kreaturpriserne have været gode. Disse Forhold have bevirket, at denne Egn, der led meget under Tørke i 1900, dog har haft et taalelig godt Aar, hvor Indtægten for en Del er baseret paa Salg af Heste og Kvæg.

Hobro-Egnen.

Roerne have holdt sig godt. Skjøndt Rodfrugtdyrkningen nu er stærkt udvidet, er den dog utilstrækkelig til saa stort et Forbrug, som man ønsker.

Det synes som om Tilbudet paa Arbejdskraft har været lidt rigeligere end sædvanlig.

Aalborg—Hadsund-Egnen.

Sædstakkene led noget af den overdrevne Væde i Novbr. og Decbr. f. A., hvor de ikke vare særdeles godt tækkede og satte paa et tykt Lag Halm eller Lyng.

Det har i Aar været lettere at skaffe Arbejdskraft, og

var man blot bedre indrettet paa at have gifte Folk, saa var der i Byerne sikkert Folk nok, som vilde flytte paa Landet. Her er altid stærkt Tilbud til Indrykning i Gaardens Huse, hvor hver Familie kan have sin Ko, og jeg tror ikke, at det er dyr Arbejdskraft, naar Forholdene ere rigtigt og praktisk ordnede.

Som almindelig Opfattelse af Aaret maa sikkert betones, at det var et Aar, som skuffede, hvad Avlen angik. Tilsyneladende stod alt godt paa Marken, men da det kom hjem, var der meget mindre, end man havde ventet. Der var flere mellemstore Gaarde, som i god Tid havde bestilt Tærskeværk, men som senere afsagde det, da de selv kunde overkomme Tærskningen, og da Majdag kom, var Foderbeholdningerne overalt saa reducerede, saa det var et stort Gode, at der var saa tidlig Græsning. Priserne paa Smør og Flæsk have jo bødet en Del paa den mindre Avl af Korn, men stort til at dække de foregaaende Aars Misère bliver der ikke.

Tørvespørgsmaalet er i Øjeblikket meget aktuelt, og der burde gjøres alt for at faa Maskinfabrikerne til at indrette Fyrsteder til Tørv i Kjedler og Ovne.

Thy.

Der har næppe nogensinde tidligere været avlet saa mange Roer i Thy som sidste Aar, og de holdt sig godt; men det er kun ganske enkelte Landmænd, der avle Roer i tilstrækkelig Mængde til Besætningernes Behov.

Svinebestanden har vel næppe normal Størrelse, hvilket særlig skyldes Stivsygens Hærgning af Svinebesætningerne forrige Vinter.

Det synes som Arbejdskraften stadig bliver knappere, medens Fordringen om højere Løn stiger, og desværre ere Arbejderne ikke bedre, fordi de ere dyrere. Man sparer saa meget paa Arbejdskraften som muligt, men derfor er der jo ogsaa en Grændse; men Grændsen for hvad der maa gives for Arbejdet, naar det skal betale sig, synes i mange Tilfælde at være naaet, om ikke overskredet.

Mors.

Rodfrugtavlen var sidste Aar særdeles god, og det var i Aar en af de første Vintre, da der over hele Linien næsten var Roer nok for hele Fodringsperioden.

Desværre skorter det os paa ret Forstand paa at opbevare Roerne, hvorved der sidste Vinter er lidt store Tab.

Sydøstlige Vendsyssel.

Gode Fedekreaturer have været i høj Pris og Udsætterkøerne sendes til Norge i slagtet Tilstand, om end til lav Pris. Kælvekøer ere meget søgte.

Hjørring-Egnen.

Der er næppe fodret saa stærkt som de foregaaende Aar, og Malkebesætningernes Huld er derfor næppe saa godt som sædvanligt. Grunden er Stigning af Prisen paa Foderstofferne og ringe Hømængde samt ikke mindst Kredittens Indskrænkning.

Den pengeknappe Tid har aabenbaret en stor Skavank hos Landmændene. Man vidste nok, at Prioritetsgjælden stadig øgedes samtidig med at Værdien paa Landejendomme faldt; men at Landmændene i Almindelighed gjorde megen løs Gjæld paa Vexler og Accepter, er for denne Egns Vedkommende først kommet for Dagen ved en større Forretnings Betalingsstandsning. At Landmændene søge Akkord for løs Gjælds Vedkommende, er ikke mere ualmindeligt, og mange ere bragte en Ruin nær ved Vexler og Accepter for Foderstoffer.

Andelsmejerierne have givet Naboer og Bekjendte god Anledning til at kontrollere hinandens Mælkeproduktion, og naar f. Ex. Peder har naaet en Produktion af 4500 Pd. Mælk pr. Ko, har Poul søgt at naa op til 4600 Pd. eller helst mere. Denne Kappestrid har givet Anledning til en stærkere Fodring, end meget Kvæg har kunnet betale, og mange lide nu under Følgerne.

Herning-Egnen.

Som Helhed kan der vist ikke næres store Forventninger til Vintersæden, idet Vinteren standsede dens Udvikling ret

tidlig i Efteraaret, og Foraaret har hidtil været for koldt til at fremme Vækten. En af Grundene til Rugens mindre gode Udseende er vel ogsaa, at mange Jordbrugere, og maaske Flertallet, for at skaffe Plads i Sædskiftet til Roerne, saar Byg i Brakmarken foran Rugen, og Følgen deraf bliver en noget senere Saaning og et næppe saa bekvemt Sædleje og Spiringsbetingelser som en god Brakmark afgiver. Vel søger man at bøde derpaa ved Anvendelse af Salpeter i Foraaret, men Betingelserne for Virkningen deraf have i Aar ikke været heldige.

Pigerne trykke sig for Malkearbejdet, men da der nu her paa Egnen, ligesom Landet over, gjøres en Del for at hæve dette Arbejdes Renommé, er bedre Tider maaske ivente.

Her afsættes en Del Kalve til København, og de betales med c. 30 Kr. for en 200 Pd.s og c. 50 Kr. for en 300 Pd.s Kalv.

Ringkjøbing-Egnen.

Svinebestanden vil med de nuværende Priser øges. Pattegrisene dør ikke i højere Grad end sædvanligt, men de vise sig dog utilstrækkelige, da alle ville forøge deres Besætninger. Fra flere Sider klages der over, at Svinene ikke trives saa godt, siden der kun maa fodres med kogt Mælk. Jeg tror det er et meget kostbart Lovforbud, thi dels koster det ikke ubetydeligt at koge Mælken, og mulig har den samtidig tabt flere Procent af sin Næringsværdi.

Beretning om agrikulturkemisk Virksomhed i 1900,

afgivet til det kgl. danske Landhusholdningsselskab
af Prof. *V. Stein.*

Antallet af de i Aaret foretagne agrikulturkemiske Undersøgelser, som danne Grundlaget for nedenstaaende Meddelelser, har været noget over 6000.

Af Handelsfoderstoffer har foreligget til Undersøgelse og Bedømmelse:

Bomuldsfrøkager	94	Prøver,
Solsikkekager	137	—
Rapskager	100	—
Hvedeklid	28	—
Hørfrøkager	23	—
Hampefrøkager	17	—
Melassefoderstoffer	12	—
Jordnødkager	3	—
Palme- og Kokoskager	2	—
Forskjellige andre Foderstoffer	23	—
	439	Prøver.

Paa Grundlag af de i Aarene 1898—1900 udførte Undersøgelser er der bleven udarbejdet og trykt den omstaaende Tabel over Gjennemsnitsindholdet i de almindeligste Handelsfoderstoffer, beregnet af saadanne Prøver, som ved den mikroskopiske Undersøgelse vare befundne at være rene, og denne Tabel er bleven udsendt i et stort Antal. Til Sammenligning er vedføjet den forudgaaende tilsvarende Tabel for Aarene 1895—97. De Tal, som ere satte i Parenthes, er de samme, som fandtes paa den

	Kvælstofholdige Stoffer	Fedt	Kvælstoffri Extraktstoffer	Træstof	Uorganiske Stoffer	Vand	Foderværdi-Enheder, beregnet efter Forholdet 3:3:1
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	
Hørfrøkager.....	33.0	9.0	32.5	7.7	6.3	11.5	159
Rapskager	33.3	9.1	29.4	10.5	7.1	10.6	157
Bomuldsfrøkager, afskallede.....	45.8	11.1	21.7	6.5	7.0	7.9	192
Jordnødkager, do. .	(46.8)	(8.9)	(23.2)	(4.9)	(6.7)	(9.5)	190
Solsikkekager	35.1	13.3	20.6	17.1	5.8	8.1	166
Hampefrøkager ...	33.2	9.5	19.5	20.5	7.2	10.1	148
Palmekager	(16.9)	(8.6)	(38.4)	(21.6)	(3.9)	(10.6)	115
Kokoskager	(21.0)	(11.8)	(35.2)	(17.0)	(5.9)	(9.1)	134
Sesamkager	40.0	13.6	21.9	4.7	10.3	9.5	183
Hvedeklid	16.7	4.0	52.7	8.2	5.5	12.9	115
Rugklid	(16.6)	(3.1)	(59.4)	(5.6)	(4.5)	(10.8)	119
Risklid	(12.3)	(11.2)	(51.7)	(7.7)	(6.8)	(10.3)	122

forudgaaende Tabel, eftersom det til Undersøgelse i de senere Aar indgaaede Antal Prøver af de paagjældende Foderstoffer har været for lille til, at Beregning af Gjennemsnitsindhold har nogen Betydning. I Tabellen for 1898—1900 er den i den tidligere Tabel for Solsikkekager benyttede Inddeling i 2 Grupper opgivet, eftersom det har vist sig, at den Sort Kager af afskallede Frø, som dannede Gruppe I, i Aarenes Løb ikke har været nogen stabil Kvalitet, idet det samlede Indhold af kvælstofholdige Stoffer og Fedt mere og mere har nærmet sig det for den tidligere Gruppe II ansatte.

Af Prøverne af Bomuldsfrøkager vare 91 af Kager af afskallede Frø, 3 af uafskallede. Af de første blev 86 undersøgt kemisk og mikroskopisk, 5 kun mikroskopisk. Der fandtes i intet Tilfælde fremmede Indblandinger. Gjennemsnitsindholdet har for de i Aaret undersøgte

1895—1897.

	Kvælstofholdige Stoffer	Fedt	Kvælstoffri Extraktstoffer	Træstof	Uorganiske Stoffer	Vand	Foderværdi-Enheder, beregnet efter Forholdet 3:3:1
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	
Hørfrøkager.....	32.8	9.6	31.3	8.5	6.1	11.7	159
Rapskager	35.1	9.1	26.0	11.8	7.3	10.7	159
Bomuldsfrøkager, afskallede	46.3	11.0	20.3	7.3	7.0	8.1	192
Jordnødkager, do. .	46.8	8.9	23.2	4.9	6.7	9.5	190
Solsikkekager I....	38.2	15.7	19.5	12.0	6.4	8.2	181
do. II....	34.0	13.4	19.6	19.1	5.4	8.5	162
Hampefrøkager....	(32.0)	(9.1)	(19.9)	(20.5)	(8.2)	(10.3)	143
Palmekager	16.9	8.6	38.4	21.6	3.9	10.6	115
Kokoskager	21.0	11.8	35.2	17.0	5.9	9.1	134
Sesamkager	39.1	13.4	22.0	5.0	10.7	9.8	180
Hvedeklid	16.7	3.8	52.4	9.2	4.9	13.0	114
Rugklid	(16.6)	(3.1)	(59.4)	(5.6)	(4.5)	(10.8)	119
Risklid	12.3	11.2	51.7	7.7	6.8	10.3	122

Prøver af afskallede Kager været:

Kvælstofholdige Stoffer.....	46.15 pCt.	57.27 pCt.
Fedt	11.12 —	
Kvælstoffri Extraktstoffer.....	23.04 —	
Træstof	5.57 —	
Uorganiske Stoffer	6.69 —	
Vand	7.43 —	
	100.00 pCt.	

Det samlede Indhold af kvælstofholdige Stoffer og Fedt har i 41 Prøver været over og i 45 Prøver under det tilsvarende Gjennemsnitsindhold for Aaret.

Der fandtes af:

		Kvælstofholdige Stoffer.	Fedt.
41 Prøver	Maximum.....	55.31 pCt.	15.64 pCt.
	Minimum.....	43.44 —	8.70 —
45 do.	Maximum.....	48.94 —	25.00 —
	Minimum.....	34.94 —	7.24 —

Det højeste samlede Indhold af kvælstofholdige Stoffer og Fedt, som er fundet, har været 65.77 pCt., og det mindste 49.94 pCt., hvilket svarer til et Værdiforhold som 100 : 76.

I tre Prøver af Kager af uafskallede Frø var det samlede Indhold af kvælstofholdige Stoffer og Fedt fra 29—32 pCt.; medens Træstofindholdet i afskallede Kager har ligget imellem 3—8 pCt., var det i Kagerne af uafskallede Frø imellem 22—25 pCt. I disse Kager fandtes en rigelig Mængde Bomuldshaar; i de afskallede Kager fandtes undertiden noget deraf og i Almindelighed i Forhold til Skalindholdet, men dog i alle Tilfælde i en uvæsentlig Grad. Skimmelsvamp er kun paavist i faa Tilfælde.

Fedtets Surhedsgrad er bleven bestemt i 63 Prøver. Naar hele Syreindholdet beregnes som Oliesyre procentisk af Fedtmængden, fandtes Syreprocenten

under 5 pCt.	i	34	Prøver,
5—10 pCt.	i	24	—
10—15 —	i	2	—
15—20 —	i	2	—
c. 45 —	i	1	—

Kun i 5 Tilfælde har Fedtet udvist en kjendelig Harskningsgrad, og i denne Henseende udvise Bomuldsfrøkagerne i 1900 en betydelig Forskjel fra Aaret forud, da der af 40 Prøver kun var 7, hvor Syreprocenten var under 10, og 24 Prøver, hvor den var over 20 og i enkelte Prøver over 50; men Bomuldsfrøkager i 1899 var ogsaa gjennemgaaende af en utilfredsstillende Beskaffenhed.

I Begyndelsen af 1900 var Bomuldsfrøkagerne gjennemgaaende af en bedre Kvalitet end senere, da der meget ofte fremkom Kager af mørk Farve, og hvis Indhold af kvælstofholdige Stoffer og Fedt almindeligt faldt under det gjennemsnitlige. I den første Del af Aaret holdt 52 pCt., i den sidste kun 43 pCt. Middelindholdet. De Ladninger, som fremkom i den senere Del af Aaret, vare almindeligvis meget uensartede og Kagerne af en

meget betydelig Haardhed, som frembød en stor Ulempe for Forbrugerne, idet Køerne ikke kunne tygge dem, og den nødvendige Findeling meget vanskelig lod sig foretage ved de almindeligt tilstedeværende Hjælpemidler. Saafremt en saadan daarlig ydre Beskaffenhed af Bomuldsfrøkager fremtidig maatte vise sig at være almindelig, er det sandsynligt, at Forbruget af disse Kager vil aftage mere, end det endnu er sket, til Fordel for Solsikkekager, som i Næringsværdi staa dem nærmest, men for at dette kan ske, maa Solsikkekagerne kunne kjøbes noget billigere, end det har været Tilfældet. Naar Gjennemsnitsprisen har været for Bomuldsfrøkager 581 Øre pr. Ctnr. og for Solsikkekager 544 Øre (efter de i Grosserersocietetets Aarsberetning for 1900 anførte Loco Priser), og naar Middelindholdet i de to Kagesorter lægges til Grund, har en Foderværdi-Enhed kostet i Bomuldsfrøkager 3.0 Øre og i Solsikkekager 3.3 Øre, hvilken Forskjel dog udjævnes meget væsentligt, naar man regner med Indholdet i de bedste Kvaliteter af Solsikkekager.

Jo vanskeligere det bliver at skaffe Bomuldsfrøkager, som fuldt tilfredsstille Fordringerne saa vel med Hensyn til et godt Indhold som til en god ydre Beskaffenhed, desto mere trænger Spørgsmaalet sig frem, om det ikke vil være heldigt at anvende Bomuldsfrøkagemel, som kan faas med et Næringsstofindhold, der svarer til de bedste Kagers, og hvorigjennem man kan sikre sig en ensartet Vare, medens det er meget almindeligt, at der i et Parti Bomuldsfrøkager kan udsondres 5—6 Sorter Kager, som ere forskjellige efter Farve, Haardhed og Indhold.

Af Prøverne af Solsikkekager ere 133 blevne undersøgte saa vel kemisk som mikroskopisk, 4 kun mikroskopisk. Kun i 1 Tilfælde fandtes et rigeligt Indhold af Crucifererfrø, i alle andre vare Kagerne fri for fremmede Indblandinger. Middelindholdet for de i Aaret undersøgte Prøver har været:

Kvælstofholdige Stoffer	35.11 pCt.	} 47.86 pCt.
Fedt	12.75 —	
Kvælstoffri Extraktstoffer	20.80 —	
Træstof	17.76 —	
Uorganiske Stoffer	5.70 —	
Vand	7.88 —	
	100.00 pCt.	

Da det har vist sig, at de særdeles gode, skalfrie Kager, som for nogle Aar tilbage begyndte at komme i Handelen, maa siges at være ret ualmindelige i de senere Aar, er, som det foran er nævnt, den tidligere anvendte Klassifikation i Kager med et samlet Indhold af kvælstofholdige Stoffer og Fedt over og under 50 pCt. opgivet. Det er Skalindholdet, som i den væsentligste Grad trykker Procentindholdet af de værdifulde Næringsstoffer ned, og de i det sidste Aar fremkomne Solsikkekager, som for største Delen have været sydrussiske Kager, have gjennemgaaende været skalrige. Hvis den tidligere anvendte Inddeling af Solsikkekager i de nævnte Grupper skulde have været anvendt paa Kagerne i 1900, vilde af de 133 Prøver kun 25 Prøver (18 pCt.) falde i Gruppe I og 108 (82 pCt.) i Gruppe II.

Det fundne største og mindste Indhold har været

af kvælstofholdige Stoffer	42.6 pCt.	og	20.6 pCt.
- Fedt	20.8 —	-	8.3 —

Et stort Skalindhold har størst Indflydelse til Forringelse af Mængden af de kvælstofholdige Stoffer; i 10 af Prøverne, hvor Træstofmængden var imellem 20—33 pCt., laa Indholdet af kvælstofholdige Stoffer imellem det nævnte Minimum og 30 pCt. Meget skalholdige Kager kunne derimod være fedtrige, fordi de mange Skaller forhindre, at Olien saa fuldstændigt udpresses.

Fedtets Surhedsgrad er bleven bestemt i 100 Prøver; Syreindholdet, angivet som Oliesyre procentvis af Fedtmængden, var

under 5 pCt. i	70	Tilfælde,
5—10 pCt. i	25	—
10—15 — i	4	—
60—65 — i	1	—

Dette taler overvejende for en god Opbevaringstilstand, og kun i faa Tilfælde er der fundet Skimmelsvamp, og det var særlig i Kager, som paa Grund af Skalrigdom var af en ringe Haardhed.

Af Rapskagerne ere 81 Prøver blevne undersøgte saa vel kemisk som mikroskopisk, 19 kun mikroskopisk. I 71 Tilfælde vare Kagerne rene, i 29 urene. Beregnet af 60 Prøver rene Kager var Gjennemsnitsindholdet for Aaret:

Kvælstofholdige Stoffer	33.14 pCt.	42.06 pCt.
Fedt	8.92 —	
Kvælstoffri Extraktstoffer	30.16 —	
Træstof	10.39 —	
Uorganiske Stoffer	7.11 —	
Vand	10.28 —	
	100.00 pCt.	

De rene Kager have indeholdt:

	Kvælstofholdige Stoffer.	Fedt.
Maximum	37.5 pCt.	14.6 pCt.
Minimum	30.2 —	6.9 —

Som rene Kager ere foruden saadanne, der vare helt rene, som sædvanlig medtaget de Kager, i hvilke der vel kunde indeholdes noget fremmed Frø, men kun saadant, som kunde henregnes til almindeligt Ukrudtsfrø, og som ikke var til Stede i større Mængde end, at det maatte være en uforsætlig Forurening. I de 29 urene Kager fandtes:

Indiske Frø:
i 11 Prøver i stor Mængde,
i 6 — i mindre, dog rigelig Mængde.

Andre fremmede Frø (Dodder, Agersennep o. fl.):
i 6 Prøver i stor Mængde,
i 6 — i mindre, dog rigelig Mængde.

Sammenlignet med de umiddelbart forudgaaende 4 Aar viser der sig en betydelig Fremgang i Procentantallet af rene Prøver, idet Forholdet var i:

	rene:	urene:
1896 af 152 Prøver.....	88 (58 pCt.)	64 (42 pCt.)
1897 - 132 —	73 (55 -)	59 (45 -)
1898 - 115 —	53 (46 -)	62 (54 -)
1899 - 114 —	62 (54 -)	52 (46 -)
1900 - 100 —	71 (71 -)	29 (29 -)

Forekomsten af Kager, som ere slaaede helt eller delvis af indiske Frøsorter, som fandt stærkt tiltagende Udbredelse i 1897 og 1898, aftog i 1899 og er yderligere aftaget i 1900.

I urene Kager indeholdtes:

	Indiske Frø:	Andre fremmede Frø:
1896 af 64 Prøver.....	28	36
1897 - 59 —	54	5
1898 - 62 —	52	10
1899 - 52 —	33	19
1900 - 29 —	17	12

Kunstig Farvning, som tidligere, da Kager helt eller delvis af indiske Frø vare mere udbredte, fandtes ret almindeligt, og som benyttedes for at dække den gullige Farve, som flere af de indiske Frøsorter meddelte Kagerne, er ikke forefundet i noget Tilfælde i det forløbne Aar.

Angaaende Undersøgelsen for »skarpe Stoffer« skal det bemærkes, at denne fortrinsvis er bleven foretaget ved Lugteprøven, men i adskillige Tilfælde tillige efter Destillationsmethoden, hvorved den hele Mængde Sennepsolie, som kunde udvikles efter Tilsætning af Myrosin (hvid Sennep), blev bestemt, og da tillige den dannede Sennepsolies Indhold af Kvælstof. Angaaende Udførelsen af disse Methoder skal henvises til det i Beretningerne for Aarene 1897—98—99 derom meddelte.

Indhold af skarpe Stoffer er hovedsagelig bleven paavist i Kager, som i større eller mindre Grad bestod af indiske Frøsorter, dog kun i færre Tilfælde i nogen nævneværdig Grad; kun i tre Tilfælde vides det, at Kagerne paa Grund af skarpe Stoffer have været sundhedsskadelige. Disse Tilfælde vare følgende:

1) 3 Køer, som kun een Gang havde faaet $1^1/_2$ Pd. hver af nogle Rapskager, som nylig vare blevne anskaffede, bleve heftigt syge, og to af dem døde. Der forelaa ikke nogen Udtalelse fra Dyrlæge om Sygdommens Forløb.

Ved den mikroskopiske Undersøgelse fandtes det, at Frøene, hvoraf Kagerne vare slaaede, overvejende vare indiske Frø, hvoraf fandtes Brassica juncea, Br. dichotoma, Br. ramosa, Br. glauca. Kagerne vare ikke skimlede eller paa anden Maade fordærvede, men vare efter Udseendet at dømme en overgjemt Vare. Der fandtes ingen uorganiske Giftstoffer; et ret stort Indhold af Sand viste, at de anvendte Frø have været urene. Ved Lugteprøven fremkom en stærk og vedholdende Sennepslugt, og ved den kvantitative Bestemmelse fandtes 0.80 pCt. Sennepsolie, og denne indeholdt 22.65 pCt. Kvælstof, hvilket høje Kvælstofindhold efter tidligere gjorte Erfaringer maatte tale for, at den dannede Sennepsolie var af en særlig skadelig Art.

2) I en Kreaturbesætning paa 5 voxne Køer, 2 Kvier og 3 Kalve blev de 5 Køer syge efter en enkelt Fodring med Rapskager af et nyt anskaffet Parti. 1 Ko havde faaet 1 Pd., 2 Køer 2 Pd. og 2 Køer 3 Pd. af Kagerne; de andre Kreaturer havde ikke faaet Rapskager. Sygdomstilfældenes Styrke stod i Forhold til den fortærede Mængde af Kagerne.

Sygdomssymptomerne bleve i Dyrlægens Erklæring beskrevne saaledes: Køerne meget urolige, piskende med Halen, slaaende med Hovedet, kastende sig haardt ned i Baasene, væltende sig paa Siden med Benene strakte vidt ud og slaaende om i Siden med Hovedet for strax igjen at springe op, slaa Benene op under Bugen og piske med Halen. Aandedrættet kort og besværet, Temperatur fra 40—40.5° C.

Ingen af Køerne døde, men de, som havde faaet den største Mængde Kager, kom sig meget langsomt.

Den mikroskopiske Undersøgelse viste, at Kagen var slaaet for største Delen af indiske Frø, hvoraf fandtes Brassica juncea, Br. ramosa, Br. dichotoma og Br. glauca.

Ved Lugteprøven fandtes en meget stærk og vedholdende Sennepslugt. Ved den kvantitative Undersøgelse fandtes 0.84 pCt. Sennepsolie, og denne var rig paa Kvælstof, indeholdt nemlig 22.56 pCt. heraf.

Kagerne indeholdt ikke uorganiske Giftstoffer.

3) I en Besætning paa 75 Malkekøer blev alle Køerne, efter blot at have faaet hver 1 Pd. ($^1/_2$ Pd. Morgen og $^1/_2$ Pd. Middag) af et nyanskaffet Parti Rapskager, mere eller mindre syge. De kom strax under Dyrlægebehandling og kom sig alle efter ret kort Tids Forløb. Dyrlægen udtalte, at Tilfældene skyldtes en Forgiftning af samme Art som den i 1897 i Holbækegnen indtraadte.

Den mikroskopiske Undersøgelse viste, at der til Kagen hovedsagelig var anvendt indiske Frø, hvoraf fandtes Brassica juncea, Br. ramosa, Br. dichotoma, Br. glauca.

Ved Lugteprøven fandtes en meget stærk og vedholdende Sennepslugt, og ved den kvantitative Undersøgelse fandtes 0.82 pCt. Sennepsolie, som indeholdt 22.79 pCt. Kvælstof. Der fandtes ingen uorganiske Giftstoffer.

I alle disse 3 Tilfælde vare Kagerne altsaa slaaede af de samme indiske Frø, hvori der fandtes en rigelig Mængde Sareptasennep (Brassica juncea), og den udviklede Sennepsolie var for alle 3 Prøver kvælstofrig.

I Forbindelse hermed skal omtales et Tilfælde, hvor det formodedes, at de anvendte Rapskager havde foranlediget Forgiftning af et Par Køer paa Grund af skarpe Stoffer, men hvor det af Undersøgelsen fremgik, at dette ikke var Tilfældet.

Ved den mikroskopiske Undersøgelse af disse Kager befandtes det, at de vare rene. Ved Lugteprøven fremkom ikke Sennepsolie i nogen større Grad, end det almindeligt kan findes for rene Kager, navnlig af Rybsfrø, og ved den kvantitative Bestemmelse fandtes ogsaa kun 0.16 pCt. Sennepsolie, hvis Kvælstofindhold kun var 21.38 pCt.

Sygdomstilfældene maatte altsaa have en anden Aarsag end skarpe Stoffer.

I Aarets Løb er der bleven undersøgt 20 Prøver Raps-

kager efter Destillationsmethoden, hvorved den Mængde Sennepsolie, som kunde udvikles ved Tilsætning af Myrosin, er bleven bestemt og ligeledes den dannede Sennepsolies Indhold af Kvælstof. Disse Undersøgelser have givet Tal for Sennepsolien fra 0.16—1.14 pCt., og ogsaa Kvælstofmængden i den dannede Sennepsolie har varieret meget, nemlig fra 20.45—22.79 pCt. I de tre omtalte Tilfælde, hvor Kagerne vides at have foranlediget Forgiftning, var Sennepsoliemængden vel ikke usædvanlig stor (0.80—0.84 pCt.), men Kvælstofindholdet i Sennepsolien meget stort (22.56—22.79 pCt.). Til Sammenligning skal anføres, at de Rapskager, som i 1897 i Holbækegnen gav Anledning til Forgiftning, udviklede 0.91 pCt. Sennepsolie med 22.61 pCt. Kvælstof, var altsaa af samme Bsskaffenhed som Kagerne i de tre forannævnte Tilfælde, og de til Holbækkagerne anvendte Frø vare ogsaa de samme. Den skadelige Virkning maa navnlig tilskrives det rigelige Indhold af Brassica juncea (Sareptasennep), der ved Udrøring med Vand giver den samme Sennepsolie (Allylsennepsolie) som sort Sennep.

Om ingen af de andre til Sennepsoliebestemmelse anvendte Kager, som indeholdt større eller mindre Mængde indiske Frø, men af de andre nævnte Arter (Brassica dichotoma, Br. ramosa, Br. glauca) vides det, at Opfodring af Kagerne har haft skadelige Følger, og i alle disse Prøver har den Kvælstofmængde, som fandtes i Sennepsolien, været betydelig mindre end i de ovenfor nævnte, bevisligt skadelige Kager. Der er altsaa stor Sandsynlighed for, at det i særlig Grad er Brassica juncea, som betinger Kagernes Sundhedsskadelighed, og at Sennepsoliens Kvælstofindhold kan være et Maal for denne. Det er endnu ikke lykkedes at konstatere, hvad det er for Sennepsolier, som de andre nævnte Arter af indiske Frø give, men de kunne sikkert ikke være nær saa kvælstofholdige som den af Brassica juncea Frøene udviklede og ejheller have en saa gjennemtrængende skarp Lugt.

Med Hensyn til Betydningen af Lugteprøven kan henvises til, hvad der tidligere herom er meddelt. Hvis

Rapskagerne, naar de hensættes med Vand, hvid Sennep og et antiseptisk Stof (Thymol, Sublimat), ikke giver en særlig fremtrædende og vedholdende Sennepslugt, kan den Sennepsolie, som dannes, ikke være af en sundhedsskadelig Indflydelse. Er Lugten derimod gjennemtrængende og holdbar, bør den kvantitative Undersøgelse foretages.

Da det i saadanne Tilfælde, hvor Rapskagerne give den sundhedsfarlige Sennepsolie, kan have Interesse igjennem Tal at faa oplyst, hvorledes Sennepsolieudviklingen foregaar, naar Prøven hensættes med Vand uden Forøgelse af Myrosinmængden, er tre af de indsendte Prøver blevne underkastede kvantitativ Bestemmelse efter Henstand med Vand, tilsat lidt Thymol, i 17 Timer ved 35° C. De to Prøver vare af dem med det meget høje Kvælstofindhold i Sennepsolien, medens den tredie, undersøgt paa den almindelige Maade, havde givet 0.95 pCt. Sennepsolie, men med lavt Kvælstof i denne, nemlig 21.89 pCt. Der viste sig ikke nogen særlig fremtrædende Forskjel i Sennepsolieudviklingen, idet de to første Prøver gav 0.39 pCt. og 0.40 pCt., medens den tredie gav 0.26 pCt. Det er altsaa konstateret, at Rapskager, hvis Sennepsolie har det høje Kvælstofindhold, og som uden Forøgelse af Myrosinmængden kan udvikle 0.4 pCt. Sennepsolie, ved Opfodringen har haft sundhedsskadelig Indflydelse paa Kreaturerne. Hvis der ikke tilsættes Thymol eller et andet antiseptisk Stof, findes der betydelig lavere Tal, idet Sennepsolien maa dekomponeres ved Henstand, sandsynligvis paa Grund af Bakterievirksomhed.

Kager af indiske Frø kunne altsaa være giftige, hvilket maa opfordre til Forsigtighed ved Anvendelsen af denne Art Kager.

Der er i Aarets Løb i ret stort Omfang afsat franske Rapskager, slaaede af Donau-Raps. Paa Grund af, at disse Kager afveg noget i Udseende fra almindelige franske Rapskager og kunde anskaffes for en billigere Pris, har der været rejst Tvivl om deres Beskaffenhed med Hensyn til det anvendte Frømateriales Oprindelse, og det skal derfor omtales, at det i alle de Tilfælde,

hvor Prøver af disse Rapskager ere komne til Undersøgelse, blev fundet, at de ikke indeholdt indiske Frø og ikke anden Forurening end en uvæsentlig Mængde Ukrudtsfrø, og Kagerne indeholdt ej heller skarpe Stoffer i nogen Grad af Betydning. Af de ved den mikroskopiske Undersøgelse fundne Forhold fremgik det, at Frømaterialet var Rybsfrø. Da der bl. a. var bleven fremsat Formodning om, at Kagerne vare slaaede af vildtvoxende Raps, hvorved der forstaas saakaldt »Ravison«, et Kvalitetsbegreb, som omfatter meget urene Rapssorter, saa maatte det anses som ønskeligt at skaffe sikre Oplysninger fra Frankrig, og disse gik ud paa, at de til de omhandlede Kager anvendte Frø var af dyrket Raps og kjøbes under Betegnelse »Colza cultivé du Danube«, og da de hovedsagelig dyrkes i Valachiet, og Frøene stamme fra Rybs, betegnes de ogsaa som »Navettes de Valachie«.

Af Prøverne af Hvedeklid fandtes 18 at være rene, 10 urene. Gjennemsnitsindholdet i de rene Klid var for Aaret:

		fundne Tal	
		største	mindste
Kvælstofholdige Stoffer.....	17.19 pCt.	18.50 pCt.	15.69 pCt.
Fedt.....	3.84 —	4.86 —	3.20 —
Kvælstoffri Extraktstoffer...	52.55 —	56.01 —	48.04 —
Træstof...	8.32 —	11.90 —	6.50 —
Uorganiske Stoffer.....	5.47 —	6.95 —	3.94 —
Vand.....	12.63 —	14.75 —	11.00 —
	100.00 pCt.		

At der i Aaret har foreligget en Del færre Prøver til Undersøgelse end i tidligere Aar, kan maaske nok sættes i Forbindelse med, at Forbruget af Klid har været betydelig mindre end tidligere.

Forureningen, som gjennemgaaende har bestaaet af Avner, navnlig Havreavner, Ukrudtsfrø, Haar og Brandsporer, har i de fleste Tilfælde været saa rigelig, at den maatte skyldes Indblanding af Spidsmel og andet Kornrensningsaffald; i eet Tilfælde fandtes Klid (skotske) at være forfalskede med et Stof af en helt fremmed Art,

nemlig Kaffeskaller, der ere værdiløse som Foderstof. Skimlede eller midrede Klid ere kun undtagelsesvis forekomne.

Af Hørfrøkagerne vare 18 Prøver rene, 5 urene; som rene er medtaget saadanne, som vel indeholdt noget Ukrudtsfrø, men dog ikke i nogen større Grad end, at dette maatte tilskrives en uforsætlig Forurening. Gjennemsnitsindholdet i de rene Kager har for Aaret været:

Kvælstofholdige Stoffer	31.48 pCt.	39.63 pCt.
Fedt	8.15 —	
Kvælstoffri Extraktstoffer	34.97 —	
Træstof	8.00 —	
Uorganiske Stoffer	6.20 —	
Vand	11.20 —	
	100.00 pCt.	

Medens Gjennemsnitsindholdet af kvælstofholdige Stoffer for de tre sidste Aar er 33 pCt., er det $1^1/_2$ pCt. mindre i det forløbne Aar, hvilket, da det gjennemsnitlige Indhold kun beregnes af rene Kager, altsaa ikke skyldes nogen Forurening, men ligger i, at de anvendte Hørfrø have været mindre kvælstofrige. En tilsvarende Nedgang i Kvælstofindholdet iagttoges allerede i 1899. Som laveste Indhold af kvælstofholdige Stoffer er fundet 28 pCt., højeste 37.6 pCt. Fedtmængden har varieret imellem 6.4 og 9.8 pCt. De i de urene Hørfrøkager forefundne Frø vare foruden af Dodder og andre Cruciferer hovedsagelig Frø af Gramineer, Polygonaceer, Caryophyllaceer o. fl., og disse Frø fandtes i alle de urene Prøver i stor og endog meget stor Mængde. En stor Mængde stivelserige Frø nedsætter især Indholdet af de kvælstofholdige Stoffer, og dette har i de urene Prøver ligget imellem 23 pCt. og 25 pCt.; medens Gjennemsnitsindholdet af kvælstofholdige Stoffer og Fedt tilsammen i de rene Hørfrøkager var c. $39^1/_2$ pCt., var det i de urene Kager kun c. 33 pCt. Enkelte af de urene Kager have udvist større Tal for Fedt som Følge af en mindre fuldstændig Udpresning af Olien.

Alle de undersøgte Prøver af Hampefrøkager vare rene og af normal Sammensætning. Det gjennemsnitlige Indhold af kvælstofholdige Stoffer og Fedt var 33.5 pCt. og 9.5 pCt. (Maximum og Minimum henholdsvis 35.0—32.0 pCt. og 11.0—8.9 pCt.). Alle Prøverne udviste tilfredsstillende Opbevaringstilstand; ved Undersøgelse af 15 Prøver for Fedtets Surhedsgrad fandtes af Oliesyre, angivet procentisk af Fedtmængden, i alle Prøver under 10 pCt.

De undersøgte Prøver af Melassefoderstoffer vare dels tilvirkede med Melasse alene, dels med Melasse blandet med Blod. De til Opsugning anvendte Stoffer have været Hvedeklid, Palmekjærnemel, Havreaffald og udludede Roesnitter. I Blodmelassefoder har Mængden af kvælstofholdige Stoffer ligget imellem c. 16 pCt. og c. 21 pCt., i andet Melassefoder imellem c. 8 pCt. og 14 pCt. Indholdet af Sukker har været fra c. 15 pCt. til c. 33 pCt.

De andre Foderstoffer have foruden enkelte Prøver af Jordnødkager, Palme- og Kokoskager været Majsfoderstoffer (malet Majs, Majsaffald, Majskager, Marsden Feed), Bærme, Mask, Hvedefodermel og nogle flere. Analyserne af nogle af disse Stoffer skal her anføres.

Majsaffald.

	1.	2.	3.
Kvælstofholdige Stoffer	11.63 pCt.	12.06 pCt.	13.31 pCt.
Fedt	8.28 —	8.60 —	14.20 —
Stivelse og andre kvælstoffri Extraktstoffer	61.47 —	61.46 —	56.02 —
Træstof	4.27 —	3.83 —	3.27 —
Uorganiske Stoffer	2.65 —	2.85 —	1.70 —
Vand	11.70 —	11.20 —	11.50 —
	100.00 pCt.	100.00 pCt.	100.00 pCt.

Majskager.

Kvælstofholdige Stoffer	23.75 pCt.
Fedt	11.96 —
Stivelse og andre kvælstoffri Extraktstoffer	44.32 —
Træstof	7.27 —
Uorganiske Stoffer	2.70 —
Vand	10.00 —
	100.00 pCt.

Marsden Feed (ɔ: malet Stængelaffald af Majs).

Kvælstofholdige Stoffer	4.81 pCt.
Fedt	1.00 —
Kvælstoffri Extraktstoffer	47.66 —
Træstof	32.13 —
Uorganiske Stoffer	4.75 —
Vand	9.65 —
	100.00 pCt.

Nigerkager
(ɔ: Kager, pressede af Frugterne af en i Ost- og Vestindien og flere andre Steder dyrket Olieplante, Guizotia oleifera).

Kvælstofholdige Stoffer	32.31 pCt.
Fedt	5.60 —
Kvælstoffri Extraktstoffer	26.19 —
Træstof	20.30 —
Uorganiske Stoffer	7.10 —
Vand	8.50 —
	100.00 pCt.

En Prøve af Asketræets Vingefrugter, som blev undersøgt, da der var udtalt Formodning om, at de kunde tjene til Fodring, indeholdt i lufttørret Tilstand:

Kvælstofholdige Stoffer	11.56 pCt.
Fedt	8.00 —
Kvælstoffri Extraktstoffer	38.79 —
Træstof	26.60 —
Uorganiske Stoffer	5.35 —
Vand	9.70 —
	100.00 pCt.

Tørret Bærme.

	1.	2.	3.
Kvælstofholdige Stoffer	26.13 pCt.	16.31 pCt.	28.62 pCt.
Fedt	8.16 —	8.48 —	9.96 —
Kvælstoffri Extraktstoffer	48.19 —	47.91 —	38.49 —
Træstof	5.57 —	13.50 —	12.93 —
Uorganiske Stoffer	5.80 —	1.80 —	4.50 —
Vand	6.15 —	12.00 —	5.50 —
	100.00 pCt.	100.00 pCt.	100.00 pCt.

Af Handelsgjødninger har der foreligget til Undersøgelse 767 Prøver, nemlig:

Ublandede Fosforsyregjødninger:

Superfosfater..... 316 Prøver	c. 40	pCt.	Fosforsyre	31	Prøver,
	17—20	—	do.	142	—
	13—17	—	do.	6	—
	11—13	—	do.	97	—
	8 - 11	—	do.	40	—

Thomasslakkemel	120	Prøver,
Wiborgh Fosfat	1	—
Naturlige Fosfater	22	—

Ublandede Kvælstofgjødninger.

Svovlsur Ammoniak	28	Prøver,
Chilisalpeter	29	—
Tørret Blod	11	—
Kvælstofholdigt Affald	16	—

Ublandede Kaligjødninger.

49 pCt. Kalisalt	2	Prøver,
37 — do.	13	—
Kainit	47	—

Benmel.

Fosforsyrerigt (30×2)	31	Prøver,
Kvælstofrigt (20×4)	34	—

Fiskeguano.

Almindelig	10	Prøver,
Sildeguano	1	—
Hvalguano	1	—

Blandede Gjødninger.

Fosforsyre og Kvælstof.

Vandopløselig Fosforsyre og Ammoniak	40	Prøver,
do. do. - org. kvælstofh. St.	21	—
Vanduopløselig do. - - do. -	2	—

Fosforsyre Kvælstof og Kali.

Vandopl. Fosforsyre, org. kvælstofh. St. og Kali	4	Prøver,
Vanduopl. do. - do. do.	15	—

Fosforsyre og Kali.

Vanduopl. Fosforsyre og Kali	3	Prøver.
	767	Prøver.

Koncentrerede Superfosfater med Indhold c. 40 pCt. vandopløselig Fosforsyre (saakaldte Dobbeltsuperfosfater) er ikke Gjenstand for Salg som almindelig Handelsgjødning; de finde i Gjødningsfabrikkerne Anvendelse til Forhøjelse af Fosforsyreindholdet i de almindelige Superfosfater.

Det forholdsvis store Antal af Prøver af højprocentigt Superfosfat viser, at Anvendelsen deraf nu er almindelig, hvilket er rationelt, da Prisen pr. Procent Fosforsyre stiller sig billigere end i lavprocentige Superfosfater, og Omkostningen til Fragt, Transport m. m. er mindre.

Det garanterede Indhold har været opgivet for 235 Prøver Superfosfat, og blandt disse fandtes Underindhold i 69 Prøver (40 med Indhold 17—20 pCt., 24 med Indhold 11—13 pCt. og 5 med Indhold 8—11 pCt.). I nogle Prøver Superfosfat (17—20 pCt.) har der været garanteret samlet Indhold af vand- og citratopløselig Fosforsyre; en saadan Garanti er ikke tilstrækkelig oplysende om Gjødningens sande Beskaffenhed; foruden det samlede Indhold bør altid opgives Indholdet af den vandopløselige Fosforsyre.

Af 120 Prøver Thomasslakkemel er der i 112 Prøver bleven bestemt Indholdet af citronsyreopløselig Fosforsyre; dette har ligget imellem c. $11^1/_2$ og 17 pCt. I 19 af disse Prøver er tillige hele Indholdet af Fosforsyre bleven bestemt til Beregning af den Procentmængde af Fosforsyren, som var opløselig i Citronsyre. I 27 Prøver blev Totalindholdet af Fosforsyre bestemt, og i 77 Mængden af »Finmel«.

Sammenstilling af Resultaterne af Undersøgelsen af Thomasslakkemel.

Totalmængde Fosforsyre pCt.				Citronsyreopløselig Fosforsyre pCt.				Citronsyre-opløselighed pCt.				»Finmel« pCt.			
Prøver	Max.	Min.	Middel	Prøver	Max.	Min.	Middel	Prøver	Max.	Min.	Middel	Prøver	Max.	Min.	Middel
27	19.38	12.28	16.48	112	17.14	11.64	14.14	19	99.2	79.9	91.0	77	91	47	78

Det saakaldte Wiborghfosfat, af hvilket der er bleven undersøgt en Prøve, er et Stof af samme Art som Thomasfosfat. Det tilvirkes af Apatit, som forekommer indblandet i en Jernmalm, der brydes i Gellivare i Sverrig. Den udsondrede Apatit, som forekommer i Blanding med Feldspath, sammensmeltes med Natriumkarbonat (Soda), ved hvilken Proces, som foregaar ved en forholdsvis lav Temperatur, betydelig lavere end den, som behøves ved Thomasprocessen, hvor Raajernet sammensmeltes med Kalk, Fosforsyren optager mere Base, saa at der dannes et Tetrakalciumfosfat, tilsvarende det, som findes i Thomasslakken. Paa Grund af den mindre Varmegrad, hvormed Wiborghfosfatet er tilvirket, er det mere porøst end denne og lader sig lettere bringe i det fineste Pulver. Fosforsyren i Wiborghfosfatet viser en stor Citronsyreopløselighed, og denne er ligesom for Thomasfosfatet Maal for dens Tilgjængelighed for Planterne. Den undersøgte Prøve udviste et Indhold af 98 pCt. Finmel og af Fosforsyre 22.64 pCt., hvoraf 21.04 pCt. var »citronsyreopløselig«, altsaa en Citronsyreopløselighed af 93 pCt. Wiborghfosfatet har her i Landet endnu været for lidt fremme til, at man kan drage nogen Slutning om dets ensartede Beskaffenhed, men fortjener dog al Opmærksomhed, som et maaske i flere Retninger værdifuldere Gjødningsstof end Thomasfosfatet, naar det kan kjøbes til en i Forhold til Indhold og Beskaffenhed passende Pris, og ved det større Indhold af Fosforsyre end det, som gjennemgaaende kan paaregnes i Thomasfosfat, maa ogsaa tages i Betragtning de formindskede Fragtomkostninger.

Alle de undersøgte Prøver af svovlsur Ammoniak vare rene med et normalt Indhold fra c. 20—20$^3/_4$ pCt. Kvælstof; ligeledes vare alle de undersøgte Prøver Chilisalpeter rene; der fandtes fra 15$^1/_4$—16 pCt. Kvælstof.

Indholdet af Kvælstof i Prøverne af tørret Blod har varieret fra c. 9—13 pCt. De Prøver af kvælstofholdigt Affald, som have været Gjenstand for Undersøgelse, have paa Grund af Stoffernes forskjellige Op-

rindelse (Hornmel, Uldaffald, Slagteriaffald o. l.) og Renhed udvist en stor Forskjel i Kvælstofindhold (c. 2 pCt. til c. 13 pCt.); disse Stoffer have vistnok udelukkende været anvendte til sammensatte kvælstofholdige Gjødninger.

De undersøgte Kalisalte have alle været uforfalskede og udvist følgende Indhold:

49 pCt. Kalisalt fra	49—49$^1/_2$	pCt.	rent Kali,
37 — do. -	34$^3/_4$—42$^1/_4$	—	do.
Kainit -	11$^1/_2$—16$^1/_2$	—	do.

I Prøverne af Benmel er fundet:

	Fosforsyre.	Kvælstof.
31 Prøver c.	27—c. 32$^3/_4$ pCt.	c. $^1/_2$—c. 2$^1/_4$ pCt.
34 do.	c. 13$^1/_2$—c. 24 —	c. 3$^1/_2$—c. 5$^3/_4$ —

I Fiskeguano fandtes af Fosforsyre fra 6$^1/_2$—15$^1/_4$ pCt., af Kvælstof fra c. 7$^1/_2$—c. 10 pCt.

Af blandede Gjødninger er det største Antal Prøver faldet paa Superfosfat med Ammoniak og dernæst paa Superfosfat med Kvælstof af organisk Oprindelse.

Af Superfosfat med Ammoniak fandtes:

	Fosforsyre.	Kvælstof.
i 33 Prøver*)	c. 7$^1/_2$—11$^1/_4$ pCt.	c. 1$^1/_4$—c. 2 pCt.
i 7 do. **)	c. 8$^1/_4$—11$^1/_4$ —	c. 6$^1/_2$—c. 7$^1/_4$ —

I Superfosfater med organisk Kvælstof er i 20 Prøver fundet fra 6$^1/_4$—11$^1/_2$ pCt. Fosforsyre og fra 1$^3/_4$—c. 7 pCt. Kvælstof.

I Resten af de undersøgte blandede Gjødninger har Fosforsyren hovedsagelig været til Stede som vanduopløselig og Kvælstoffet været af organisk Oprindelse. Den for Indholdet givne Garanti har været meget varierende.

Af Hensyn til den højst forskjellige Værdi, som det i organisk Forbindelse indeholdte Kvælstof har som Plantenæringsstof, er det i Loven om Handel med Gjødnings- og Foderstoffer bestemt, at, naar Kvælstoffet inde-

*) Garanti: 10 pCt. Fosforsyre, 1.65 pCt. Kvælstof.
**) do. 9 — do. 6$^3/_4$ — do.

holdes i en Gjødning i organisk Forbindelse, skal Kvælstofkilden angives; det skal altsaa bestemt opgives, hvilket eller hvilke organiske kvælstofholdige Stoffer der ere blevne indblandede i Gjødningen, og det kan ikke nok indprentes Kjøbere af denne Art Gjødningsblandinger at skaffe sig den fornødne Sikkerhed, da der indenfor den nævnte Art kvælstofholdige Stoffer findes saa vel meget værdifulde som ogsaa værdiløse Stoffer.

Prisen for Værdistofferne i de blandede Gjødninger har meget almindeligt stillet sig aldeles uforholdsmæssigt højt imod den Pris, hvortil de kunne anskaffes i de usammensatte Gjødninger.

Af Mejeriprodukter har der været undersøgt 4802 Prøver, hvoraf 2395 have været Mælk, 2407 Smør, Margarine og andre. Af Mælkeprøverne have 1574 været skummet Mælk, i hvilke Indholdet af Fedt er bleven bestemt til Bedømmelse af Centrifugernes Skummeevne. Fedtmængden var:

imellem	0.09 pCt.	og 0.12 pCt.	i 1026	Prøver	c. 65 pCt.
under	0.09 —		i 181	—	c. $11^1/_2$ —
over	0.12 —		i 367	—	c. $23^1/_2$ —

Minimum var 0.06 pCt., Maximum 0.35 pCt.

Af 1900 Prøver af Smør, som ere blevne undersøgte dels med Hensyn til Ægthed og for fremmede Konserveringsmidler, dels for Vandindhold, have 750 Prøver hidrørt fra Statens Kontrol, under hvilken der ligesom tidligere har været inddraget i stort Omfang Prøver af det Smør, som udføres til England. Der er i Aarets Løb ikke forefaldet noget Tilfælde, hvor Smør, udført fra Danmark til England, er bleven mistænkt for at være forfalsket, ligesom der i det Hele ikke er bleven paavist noget saadant Tilfælde. Der er ikke i noget Tilfælde forefundet fremmede Konserveringsstoffer i Smør.

I Efteraaret hændte det, at flere Partier Smør, pakket i Daaser, som af nogle herværende Firmaer vare blevne sendte til Havana, af Toldvæsenet dersteds bleve erklæ-

rede for at være blandede med Oleomargarine, hvorfor de bleve beslaglagte. Renheden af Smørret, som for alle Partiers Vedkommende stammede fra større danske Mejerier, var ved den her udførte kemiske Undersøgelse, foretaget før Partiernes Afsendelse, bleven konstateret, og Sagen blev da af de paagjældende Firmaer forebragt Landbrugsministeriet med Anmodning om, at der maatte blive foretaget Skridt, for at Afgjørelsen af Toldvæsenet i Havana kunde søges omstødt, eventuelt ved Henvendelse til Regjeringen i Washington. Af den kgl. danske Konsul i Havana blev der af de beslaglagte Partier udtaget Prøver, som tilsendtes Udenrigsministeriet. Af den med disse Prøver foretagne kemiske Undersøgelse fremgik det, at Smørrets Renhed maatte anses som uomtvistelig. Efter stedfunden Forhandling imellem Udenrigsministeriet og Regjeringen i Washington, indløb derfra Meddelelse om, at det ved Undersøgelse, foretaget i Washington med Prøver af de omhandlede Partier, var bleven bevist, at Havana Toldvæsenets Kjendelse var fejlagtig, og at den paagjældende Toldkemiker var bleven afskjediget.

Af andre Stoffer af landøkonomisk Betydning er bleven undersøgt 43 Prøver, som have omfattet Jord, Dynd, Mergel, Staldgjødning, Ajle, Roer, Tang, Smørsalt o. fl.

Angaaende Undersøgelser, som ere blevne foretagne i Henhold til § 6 i Lov af 26de Marts 1898 om Handel med Gjødnings- og Foderstoffer, skal det meddeles, at Antallet af saadanne i 1900 har været 96, nemlig af 31 Prøver Gjødningsstoffer og 65 Prøver Foderstoffer.

Ifølge den nævnte Paragraf har enhver Kjøber af Partier paa mindst 200 Pd. af et Gjødnings- eller Foderstof, og til hvem et Garantidokument i Henhold til Lovens §§ 1 og 2 er udstedt, Ret til at indsende Prøver af de modtagne Varer til Undersøgelse ved offentlig Foranstaltning i de af Landbrugsministeriet dertil autoriserede Laboratorier, hvorved opnaas, at Statskassen afholder den halve Omkostning ved Undersøgelsen, hvis det ved

denne findes, at den leverede Varer svarer til, hvad der er garanteret angaaende Indhold og øvrige Beskaffenhed, eller den hele Omkostning ved Undersøgelsen, mod Regres til Sælgeren, hvis det findes, at Varen er af ringere Beskaffenhed end garanteret.

Prøverne af Gjødningsstoffer vare:

14	Prøver	Superfosfat,	som	have	repræsenteret	3106	Ctnr.
8	do.	Thomasmel,	—	—	—	2320	—
5	do.	Kainit,	—	—	—	3360	—
2	do.	anden Kaligjødning,	—	—	—	351	—
1	do.	Chilisalpeter,	—	—	—	610	—
1	do.	Benmel,	—	—	—	26	—
					Ialt...	9773	Ctnr.

Indsenderne have været:

Personlige Kjøbere	28	Gange,
Landboforeninger.....	2	—
Indkjøbsforeninger	1	—

Der har været 15 forskjellige Sælgere:

1	med.....	7	Gange,
1	—	4	—
2	—	3	—
3	—	2	—
8	—	1	—

I 3 Tilfælde var der ikke forbeholdt Spillerum; i de andre var det det almindelige, nemlig $^1/_2$ pCt. Fosforsyre, $^1/_2$ pCt. Kali og $^1/_4$ pCt. Kvælstof.

Garantien var fyldestgjort i 24 Tilfælde, i 7 ikke, paa Grund af Mindreindhold, nemlig:

i 3 Superfosfat	repr.	112	Ctnr.
i 3 Thomasmel.....	—	1082	—
i 1 Kaligjødning.....	—	251	—
		1445	Ctnr.

Prøverne af Foderstoffer vare:

22	Prøver	Solsikkekager,	som	have	repræsenteret	26160	Ctnr.
20	do.	Bomuldsfrøkager,	—	—	—	20158	—
16	do.	Rapskager,	—	—	—	11907	—
7	do.	Hvedeklid,	—	—	—	10190	—
						68415	Ctnr.

Indsenderne have været:

Mejerier	29	Gange,
Indkjøbsforeninger	16	—
Landboforeninger	12	—
Personlige Kjøbere	8	—

Der har været 13 forskjellige Sælgere:

1	med	37	Gange,
2	—	6	—
2	—	3	—
2	—	2	—
6	—	1	—

Der var i 54 Tilfælde garanteret Indhold af kvælstofholdige Stoffer, Fedt og kvælstoffri Extraktstoffer; i 11 Tilfælde kun af kvælstofholdige Stoffer og Fedt.

Der har været forbeholdt Spillerum i 57 Tilfælde, nemlig:

1	pCt. i	41	Tilfælde,
2	— i	2	—
3	— i	1	—
5	— i	5	—
10	— i	8	—

Garantien var fyldestgjort i 58 Tilfælde, i 7 ikke, nemlig:

paa Grund af Underindhold:				
i 2 Tilfælde	Bomuldsfrøkager ...	repr.	5000	Ctnr.
i 4 do.	Solsikkekager	—	8494	—
paa Grund af uren Vare:				
i 1 Tilfælde	Rapskager	—	460	—
		Ialt...	13954	Ctnr.

I en Del Tilfælde, hvor Prøver have været indsendte til Undersøgelse i Henhold til Gjødnings- og Foderstoflovens § 6, har Undersøgelse ad denne Vej maattet nægtes, eftersom de i Loven fastsatte Bestemmelser ikke vare fyldestgjorte fra Indsendernes Side. Manglerne have været, enten at Garantidokumentet ikke var medsendt, eller at der ikke ved Prøven var indlagt den Seddel, som skal

udstedes af Prøvetagerne som Bevis for Prøvens Identitet med den i Garantidokumentet nævnte, og endelig i ikke faa Tilfælde at Prøverne ikke vare udtagne paa den i Landbrugsministeriets Bekjendtgjørelse foreskrevne Maade for, at de skulde kunne gjælde som sande Gjennemsnitsprøver af de paagjældende Partier.

Kjendskab til Lovenes Bestemmelser synes hos Kjøberne endnu at være temmelig lidt udbredt, og for at raade nogen Bod derpaa, er der ved min Foranstaltning bleven trykt et Uddrag af Loven, særlig hvad Bestemmelserne angaaende Indsendelsen af Prøver til Undersøgelse ved offentlig Foranstaltning og Reglerne for Prøveudtagning angaar, hvoraf der i Aarets Løb er bleven udsendt c. 7000 Exemplarer, hvilket for en stor Del er sket ved Konsulenter og igjennem alle Landets Landboforeninger.

Kapitelstaxterne for Aaret 1900.

	Rug pr. Td.		Byg pr. Td.		Havre pr. Td.		Hvede pr. Td.		Hvide Ærter pr. Td.		Grøa Ærter pr. Td.		Bog-hvede pr. Td.		Boghve-degryn pr. Td.		Smør		Flæsk pr. Pd.		Honning pr. Pot	
	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.
Sjællands Stift (Bornholm undtaget)	9	37	9	11	6	82																
Møen	...	...	...	...	...	...	10	29	12	25	11	30					pr.Pd.					
Bornholm	9	40	9	15	6	50	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	0	92				
Fyens Stift	9	57	9	30	6	66																
Lolland-Falsters Stift:																						
forrige Halsted Amt	9	69	9	22	6	45	10	47	11	07	10	43										
forrige Maribo Klosters og Aalholm Amter	9	90	9	30	6	68	10	62	11	73	11	04										
forrige Nykjøbing Amt	9	75	9	27	6	78	10	54	11	92	11	34										
Aalborg Stift:																						
Vendsyssel og Han-Herrederne	10	10	9	29	6	89																
Thy og Morsø	10	09	8	99	6	76																
Viborg Stift	9	83	9	04	6	61																
Aarhus Stift	9	51	9	27	6	77	...	...	...	...	...	...	...	...	21	52	pr.Td.* 225	16				
Ribe Stift:																	pr.Pd.					
Ribe Amt	10	69	9	86	7	47	...	...	...	...	...	...	9	84	...	...	1	02	0	52	0	98
Vejle Amt	9	95	9	46	7	13	...	...	...	...	...	...	9	62	...	...	1	03	0	53	1	05
Ringkjøbing Amt	10	56	9	35	7	34	...	...	...	...	...	...	10	08	...	...	1	00	0	49	0	83
I Gjennemsnit for hele Kongeriget 1900	9	88	9	28	6	84	10	48	11	74	11	03	9	85	21	52	1	00	0	51	0	95
— - de 10 Aar 1891—1900	10	01	9	36	7	02	11	52	12	01	11	33	9	27	20	43	0	95	0	46	0	91

*) 1 Td. Smør à 224 Pd.

Vore nordlige Besiddelser.

Foredrag i det kgl. danske Landhusholdnings-Selskab den 27. Febr. 1901 ved Inspektør *P. Feilberg.*

Den 18de Februar 1876 modtog jeg en Skrivelse fra Etatsraad Tesdorph (af 15. Febr.), hvori han spørger, om jeg kunde paatage mig at rejse til Island og undersøge de derværende landøkonomiske Kulturforhold.

Mit Svar (af 18. Febr.) var følgende: »Under et Par Dages Ophold hos Kammerraad Christensen i Hørsholm modtager jeg nu, Hr. Etatsraad, Deres venlige Skr. af 15. Febr.; naar en Opfordring kommer som denne, anser jeg mig ikke berettiget til at møde den med et: »Jeg tror ikke, jeg kan paatage mig dette Hverv» — eller — »Jeg kan ikke finde Tid« — eller hvad jeg ellers kunde indvende derimod, saasom at jeg trænger mere til Hvile end til nye Arbejder efter en saa anstrengende Virksomhed, som Tørlægningen af Søborg Sø har frembudt.

Jeg mener at maatte svare »Ja« — jeg skal rejse til Island, om Gud vil, og min Husbond Grev Frijs vil tillade mig det.«

Lidt senere skriver Etatsraaden om samme Sag: »Det er mig særligt magtpaaliggende at gjøre Island lidt grundigere bekjendt i Danmark, end det for Tiden er; thi en Gang komme vi frem med Anmodning om at støtte hint gamle Biland enten paa den ene eller den anden Maade.

De er Banens Bryder og Pioner!«

I disse Dage, for 25 Aar siden, indlededes altsaa, gjennem Landhusholdningsselskabet, og vel særlig Etats-

raad Tesdorphs Foranstaltning, det Pioner-Arbejde lige over for vore nordlige Bilande, som jeg i Aften skal have den Ære at omtale noget nærmere, for muligt gjennem de indsamlede Erfaringer at give et og andet Bidrag til Hjælp for Organisation af Fremtidens Virksomhed — at Omraadet for Undersøgelsen efterhaanden udvidedes til ogsaa at omfatte Færøerne, ligger dels i den Omstændighed, at de ligge paa Vejen, og dels i, at den øverste Ledelse af de islandske og færøiske Anliggender hernede for en stor Del er lagt i Hænderne paa de samme Mænd, skjøndt de to Landsdele jo forøvrigt ere meget forskjelligt stillede i Forhold til Danmark — Island som en ret selvstændig Stat i Staten, Færøerne som et Amt under Kongeriget, hvis »Lagthing« dog har en noget større Myndighed end et dansk Amtsraad.

Da vi for 100 Aar siden begyndte paa Danmarks Kultur efter de store Landboreformers Tid, var Opgaven ganske naturlig — først Hjemmemarken, det nærmest Gaarden liggende, senere Udmarken, Overdrevene, Hede og Moser etc.; det er først i sidste Halvdel af Aarhundredet, at disse Omraader ere komne med, takket være Dalgas og hans sjældne Gave til Organisation for de jydske Heders Vedkommende, de Thygeson som Organisator af Klitplantningen, og de mange andre, som have hjulpet ved disse betydningsfulde Kulturarbejder.

Den naturlige Udvikling er altsaa, at store og smaa Ejendomme, i Jylland og paa Øerne, efterhaanden søge at inddrage de mere eller mindre abnorme Jorder, som høre til deres Omraade, under en lønnende Kultur — denne Virksomhed har nu allerede en Menneskealder været i fuld Gang — men for Landet i sin Helhed foreligger en lignende Opgave lige over for de to fjerntliggende Udmarker, vi have beholdt — Island og Færøerne; her lever en flittig, nøjsom og intelligent Befolkning, hvis Forhold til Danmark kun har været lidet opdyrket; vi have haft travlt med vore egne Kulturarbejder.

vore Krige, vore politiske Stridigheder, vor »Vending« i landøkonomisk Produktion og hundrede andre Ting, og kun i ringe — alt for ringe — Grad kunnet samle Tankerne og søge at udfinde, »hvilken Støtte vi skyldte vore fjerne Venner« — saaledes var det jo, Etatsraad Tesdorph for 25 Aar siden formulerede de Tanker, der laa til Grund for Landhusholdningsselskabets Beslutning, at lade Forholdene undersøge.

Et Aarhundrede er imidlertid sluttet, og et nyt er begyndt; naar man skal være sikker paa at styre den rigtige Kurs paa lange Rejser, gjælder det om »at rette Kompasserne« i Tide — hvem kjender ikke den Operation, naar man begynder Rejsen over Nordhavet — man vender, gaar tilbage, vender igjen og gaar fremad adskillige Gange, og saa først sættes Kursen, efter at Grundlaget for et rigtigt Bestik er skaffet til Veje.

Lad os da gjøre en Vending og se, hvad Enevoldsmagten foretog sig i det 18de Aarhundrede — det er ikke faa »Krigs-Korrespondenter«, Regjeringen sendte op for at undersøge islandske Forhold: Ludvig Harboe, som Islænderne endnu mindes, Horrebow, Bjarne Poulsen, Eggert Olafsen, Olavius, Andreas Holt, Thorkel Fjeldsted, Thomas Vindekilde og mulig flere, som jeg ikke har hørt omtale; der er ingen Tvivl om, at deres Beretninger og Forslag have haft en ikke ringe Betydning, og enkelte af disse ere endnu Kildeværker, hvori man søger Oplysning.

I det sidst forløbne Aarhundrede er det de sanitære Forhold, der have foranlediget Regjeringens Indskriden — Dr. Schleisner og Ehlers har hver paa sin Maade udrettet meget, men: »det grundigere Kjendskab til vort fjerne Biland«, hvis Betydning Etatsraad Tesdorph fremhæver, har næppe altid haft saa gode Betingelser for Fremvæxt under det sidste, som under det foregaaende Aarhundrede.

Her synes altsaa at være et Omraade, hvor Udviklingen ikke er gaaet fremad, hvad jo imidlertid kan have sin ret naturlige Aarsag i, at det ikke længere er en

enkelt Institution — Kongemagten — men en Myndighed, fordelt paa mange Hænder og Hoveder, der skal tage Initiativerne, og mange Hoveder er det, som bekjendt, vanskeligt at faa anbragte under een Hat, især naar de vise en udpræget Tilbøjelighed til at gaa i modsatte Retninger.

For Korrespondenten kan det være vanskeligt nok at bevare Ligevægten, naar Administrationen sætter Pris paa at kjøre lidt hurtigere paa Fremskridtsvejen end f. Ex. Folkethingets Finansudvalg; det er nemlig ikke blot de respektive Kuske, der saa bruge Pisken mod hverandre, men ofte Passagererne, det gaar ud over, efter den kjendte Kaffemølle-Recept fra Strandvejen: »Sla'r du mine Jøder, etc.«

Og dog skulde man tro det selvindlysende, at har man en Gang Udmarker liggende under vanskelige Kulturforhold, saaledes som vi have det paa Island og Færøerne, saa er den ufravigelige første Betingelse, for at kunne træde hjælpende til, at følge Etatsraad Tesdorphs Opfordring: »bestræbe sig for »at faa grundigere Kjendskab til vore fjerne Venners Livsvilkaar.««

Hvad der kan gjøres, hvorledes og naar Assistancen bør komme, kan betragtes som Fremtidsspørgsmaal; men Grundlaget for alt maa nødvendig være Kjendskabet til de ejendommelige Forhold, hvorunder Livet leves af Danske nogle Hundrede Mil Nord for Danmark.

En af Aarsagerne, hvorfor England er en stor Kolonimagt og forstaar at bevare Kolonier, — jeg tænker dog ikke her paa de seneste Tildragelser i Sydafrika — er den, at enhver Statsborger i England føler sig naturlig forpligtet til at vide Besked med alt, hvad der hører under Landets Omraade; man rejser ud, ser paa Forholdene, sammenligner de hjemlige med de fremmede, fortæller sine Omgivelser om de Indtryk, man har modtaget, og der dannes efterhaanden et anskueligt Billede af, hvorledes de paagjældende Forhold virkelig ere; noget lignende kjendes næppe hos os — ikke for de Herrers Vedkommende, der paatage sig at afgjøre

Spørgsmaal, som i højeste Grad vedrører vore fjerne Besiddelsers Ve og Vel, langt mindre for det store Flertal af Befolkningen.

Hvorfor ikke her stille et Beløb aarligt — lad os sige 3000 Kr. — til Administrationens Disposition og sige: »hold os bestandig à jour med Tilstanden og Udviklingen, paa hvilke Maader det til enhver Tid maa anses formaalstjenligt«.

Det Studium af Forholdene i fjerntliggende Dele af Landet, som den engelske Nation ved eget Initiativ præsterer, bliver hos os en Foranstaltning, som Staten støtter — foreløbigt i alt Fald, ligesom i Enevoldsmagtens Tid — maaske da de kommende Aarhundreder kan bringe os en Opdragelse, som lader Initiativet blive Folkets og ikke Statens; denne Opdragelse fattes imidlertid i Øjeblikket.

Færøernes Natur, sammenlignet med Islands og Skotlands.

Naar man nærmer sig Færøerne, passeres Levningerne af den forhen opretstaaende Klippe Munken, der for en Del Aar siden styrtede ned og nu kun danner et farligt Rev. Geologien kan ikke bestemt paavise, hvorvidt hele Øgruppen gjennem en langsom Sænkning er udsat for at dele Skjæbne med Munken om andre Aartusinder; der findes sjældent paa Øerne Terrasser ved Foden af Klipperne, som i andre Egne af Verden (Darwin, Sydamerika); de sænke sig umiddelbart ned i Havet, som om de dannede de fremragende Spidser af et forsvundet Kontinent — den Theori, som James Geickie har fremstillet, og som Nutidens Dybvandsundersøgelser og botaniske Redegjørelser synes at bestyrke; af Zoologen Adolph Jensen er det paavist,*) at mellem Jan Mayens Land og Island findes

*) Adolph Jensen: Om Levninger af Grundvandsdyr paa store Havdyb mellem Jan Mayen og Island. Vidensk. Meddelelse for naturhist. Forening i Kbhvn. 1900. Pag. 229.

uddøde Muslingearter paa 1300 Favnes Dybde, som høre hjemme i forholdsvis lavt Vand, og Ostenfeld paaviser — i Prof. Warmings under Arbejde værende Værk om Færøerne, — hvorledes Indvandringen af den nuværende Flora vanskelig lader sig forklare, uden at man gaar ud fra en saadan Landforbindelse i den postglaciale Tid; af Shetlands 375 Plantearter og Færøernes 317 ere 265 fælles for begge Øgrupper, mens i Skotland kun fattes 10 (eller mulig kun 7) af de færøiske Arter.

Der gjøres i det nævnte Skrift tillige Rede for Betydningen af de almindelig antagne Transportmidler for Plantefrø — Havstrømmene, Fuglene, Vinden — og der vises, hvorledes Golfstrømmen snarere afskjærer end fremmer Tilførsel for Færøernes Vedkommende fra Skotland; snurrigt nok har Bygning af Fyrtaarnet paa Færøerne ogsaa spillet en Rolle i disse videnskabelige Overvejelser; det har nemlig vist sig, at langt færre Fugle, end man havde tænkt sig, følge Vejen om Færøerne; paa de store Trækfugleruter i Norge, Sverrig og Danmark vise de nedfaldne Fugle ved Fyrene tydeligt, hvor stærk Trafikken er; i de 6 Aar, Fyrtaarnet paa Færøerne har staaet, er kun een Gang nogle Fugle faldet ned ved det. Endelig har ogsaa Vinden mindre Betydning lige over for Planteindvandringen; kun $^1/_3$ af de Arter, der findes, kan overhovedet transporteres ved Vindens Hjælp, og kun hos 10 pCt. er Frøet forsynet med Flyveapparater.

Jeg har nævnt disse videnskabelige Forskninger, ikke fordi man vel i Øjeblikket kan betragte deres Resultater som fuldstændig fastslaaede, men for at vise, hvilke Omraader der bearbejdes, og hvilke Anskuelser man foreløbig er kommen til. Det er ganske interessant, at Skurestriberne fra Istiden ogsaa tyde paa Færøernes Plads som Toppunkt i en større Landdannelse — de divergere fra Højderne til Havet og vise, at Isdannelsen har været uden Forbindelse med andre Landes.

Den fjerne Fremtid, da Øgruppen maaske vil have delt Munkens Skjæbne, og den fjerne Fortid, da Shetlandsøerne, Færøerne og Island mulig dannede en sam-

menhængende Landstrækning, har jo kun for saa vidt Interesse, som Nutidens Planteveext og dens Ejendommeligheder søges forklaret herigjennem.

For os er Nutidens og ikke Fortidens klimatiske Forhold Hovedsagen som Hjælpemiddel til at dømme om, hvad Jordbunden kan præstere af organisk Stof.

Et udpræget Øklima er da Karaktermærket for Færøerne — det har alle de Fortrin og Mangler, som knytte sig til en Beliggenhed midt i Verdenshavet — 40 Mil fra Shetland, 50 fra Skotland, 60 fra Island og 80 fra Norge — mild Vinter, kold Sommer, stor Regnmængde, hyppige Storme og Taager, Golfstrømmen omgiver Øgruppen, men Polarstrømmen fra Island berører undertiden dens nordlige Grændser; — derfra de store Variationer.*)

Havet er den væsentlige Faktor for Klimaet med

en Temperatur af 5.5° for Januar—Marts,
- — - 10.3° - Juli—Septbr.

Kun i Juni, Juli og Aug. har Havet lavere Temperatur end Luften, i de andre Maaneder er Havets Varmegrad over Luftens.

Faa Steder i Verden findes der saa ringe Forskjel paa Vinter og Sommer; karakteristisk er ogsaa det sene Foraar, — Marts er omtrent lige saa kold som Januar.

Varmest er Juli og August, men naa dog kun 10.8°; om Vinteren findes ikke under + 3° Middel i nogen Maaned; den største Kulde i de 25 Aar har været ÷ 11.6°, og der har kun været 8 Dage aarlig, hvor Temperaturen ikke er naaet over 0°.

Uadskillelig fra disse Forhold er Luftens store Fugtighed (Middeltal: 82 pCt., højest i Juli—Septbr. 85 pCt., lavest i Vintertiden 79 pCt.), Taagerne (51 Dage mest om Sommeren i Lavlandet) og Regnmængden (c. 1600 mm., mest om Vinteren); kun 86 Dage om Aaret ere fri for Regn; for det meste er $^3/_4$ af Himmelen dæk-

*) Willaume-Jantzen: Færøernes Klima. Geografisk Tidsskrift. 15. Aargang. 1899.

Middeltemperatur for Steder omtrent paa samme Breddegrad (Celsius).

	Antal af Aar	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	Aarlig
Island:														
Vestmanøerne.....	15	1.0	1.3	1.2	3.9	6.4	8.7	10.6	9.9	7.8	5.1	2.7	0.9	5.0
Berufjord.....	19	÷ 1.6	÷ 1.4	÷ 2.2	1.0	3.6	6.7	8.3	7.9	6.4	3.3	0.8	÷ 1.2	2.6
Færøerne:														
Thorshavn.....	25	3.2	3.4	3 2	5.5	7.2	9.7	10.8	10.7	9.3	6.6	4.8	3.4	6.5
Klaksvig.....	25	3.4	3.5	3.4	5.5	7.3	9.9	11.1	10.8	9.5	6.8	4.9	3.7	6.7
Kvalbø.....	25	3.9	4.1	3.9	6.2	7.8	10.1	11.1	11.3	9.7	7.2	5.4	4.2	7.1
Norge:														
Aalesund.....	50	2.3	1.7	2.3	4.7	7.9	11.0	12.9	13.1	11.0	7.4	4.3	2.6	6.8
Røraas — 630 M....	50	÷10.6	÷10.9	÷ 7.6	÷ 1.9	4.0	9.4	11.2	10.4	6.3	0.2	÷ 6.1	÷10.2	÷ 0.5

ket af Skyer, og kun 6 Dage aarlig have Solskin uden Skyer.

Luftens Bevægelse er meget stærk, og der findes i Gjennemsnit kun 11 stille Dage om Aaret; Sydvestvinden er hyppigst (17 pCt.), og derefter følger Nordenvinden (14 pCt.); den første bringer 8.3° Varme med fugtig, den sidste 3.4° Varme med tør Luft.

En ringe Forskjel findes mellem Temperaturen paa de nordlige og de sydlige Øer (her c. $^1/_2$° højere), hvad dog muligt ligger i herskende Vindretninger, da Afstanden er for ringe til at forklare Differencen; man kjender iøvrigt kun Temperaturen paa Lavlandet — for Højlandets Vedkommende findes ingen Observationer; man ser kun, at Taagen der er hyppigere, Sneen falder før og bliver længere liggende.

Saaledes ere altsaa de Kaar, hvorunder Planteveæxten arbejder sig frem. Det er Græsser, Halvgræsser og Sivarter, der danne den største Mængde af de Arter, der har økonomisk Betydning: 32 Græsarter, hvorunder nogle Bastardformer, 20 Carexarter, en Del andre Halvgræsser og 15 Arter hørende til Sivfamilien.

Carex cryptocarpa, Aira cæspitosa og Achillæa millefolium, der spille en saa stor Rolle som Næringsplanter i adskillige Egne af Island, ere ikke nær saa udbredte her.

Ialt findes af Phanerogamer 277 Arter, med nogle Bastardformer 285; der findes nogen Forskjel paa de nordlige Øer, hvor Højlandsplanterne ere fremherskende, og de sydlige Øer, hvor atlantiske og europæiske Former ere mere dominerende; mange af disse bære dog ikke Frugt.

Paa Island fattes 61 af de færøiske Planter eller henimod $^1/_4$ af Plantebestanden; til Gjengjæld optræder der — mærkeligt nok — 30 europæiske Planter, som Færøerne mangle.*)

*) De botaniske Oplysninger skyldes i alt væsentligt det tidligere omtalte af Prof. Warming og flere udarbejdede Værk om Færøerne, som dog endnu ikke er udkommet.

Som bemærket er der nogen Forskjel paa Shetlandsøernes og Færøernes Vegetation, idet Lavlandsplanter danne en større Del af Plantedækket paa Shetlandsøerne paa Grund af de lavere Klippeformationer: det højeste Punkt paa Færøerne »Slattaretind« er 882 Meter, det højeste paa Shetlandsøerne »Roeness hill« er nøjagtig Halvdelen 441 Meter.

En Forestilling om de færøiske Overfladeforhold vil d'Hrr. iøvrigt kunne danne Dem ved at kaste et Blik paa de af Kapt. Rimestad fremstillede Profiler, som Kaptajnen velvilligt har stillet til Disposition; det er Tværsnit paa 1000 Meter, hvor Højde og Længde er i samme Maalestok fra: Hammershus paa Bornholm, Vejrhøj paa Sjælland og Skallingsfjeld paa Østerø; det vil ses, at vore Forestillinger om stejle Skraaninger og betydelige Højder, under de hjemlige Forhold, maa undergaa betydelige Læmpelser for at kunne passe til de færøiske.

Skov har man, som bekjendt, ikke paa Øerne, og Træer paa større Arealer vil vel næppe nogen Sinde kunne trives, dels paa Grund af de voldsomme Storme, dels formodentlig ogsaa fordi Veddannelsen bliver ufuldstændig under den fugtige, lidet varme Sommer.

Græsser, Halvgræsser, Sivarter og enkelte Bælgplanter danne Hovedmassen af den Vegetation, som har økonomisk Betydning. Skulde man fremhæve enkelte Arter som særlig karakteristiske for de dyrkede Partier, vil det være Agrostis-Arten paa Færøerne, Festuca-Arten paa Island og Lolium paa Shetlandsøerne og i Skotland.

Plantevæxtens Frodighed er i det Hele upaaklagelig; Naturen producerer mere organisk Stof pr. Areal-Enhed end paa Shetlandsøerne og Island, og man kan hyppigt i Lavninger, som overrisles af Vand, eller paa de dyrkede Marker finde en Rigdom, der ikke staar meget tilbage for, hvad vi her i Danmark kunne vente — svarende til 20—30—40 Cnt. Hø pr. Td. Ld.

Som overalt paa Jorden er den organiske Stofpro-

duktion væsentlig afhængig af Nedbørens og Varmens Fordeling i Vækstperioden.

Opgjørelse af daglig Middelnedbør (beregnet efter Maaned) i Kubikmeter pr. Hektare og daglig Middelvarme giver følgende Oversigt:*)

Forhold mellem Middelvarme og daglig Nedbør.

Maaned	Shetlandsøerne		Færøerne		Holland		Danmark	
	Dagligt Middel		Dagligt Middel		Dagligt Middel		Dagligt Middel	
	Nedbør Kubikmeter pr. Hekt.	Varme Celsius °	Nedbør Kubikmeter pr. Hekt.	Varme Celsius °	Nedbør Kubikmeter pr. Hekt.	Varme Celsius °	Nedbør Kubikmeter pr. Hskt.	Varme Celsius °
April	17	5.9	29	5.6	13	9.3	8	5.6
Maj	13	7.9	34	7.1	16	13.6	12	10.2
Juni.....	13	10.7	29	9.6	18	16.9	16	15.2
Juli	19	11.9	37	10.6	24	18.4	24	16.9
August	27	12.1	31	10.8	26	18.0	21	16.1
September ...	26	10.6	39	9.5	22	15.1	19	13.0
Oktober	34	8.1	61	6.7	23	10.4	22	7.9

Det vil let ses, at Færøernes overvældende Regnmængde, der i Vækstperioden kan variere mellem 30 og 60 Kubikmeter daglig Nedbør pr. Ha., ɔ: mellem 3 og 6 mm.,**) samt den lave Sommertemperatur er det, der stiller Planteverden dér under noget andre Forhold, end Tilfældet er f. Ex. i Holland og Danmark.

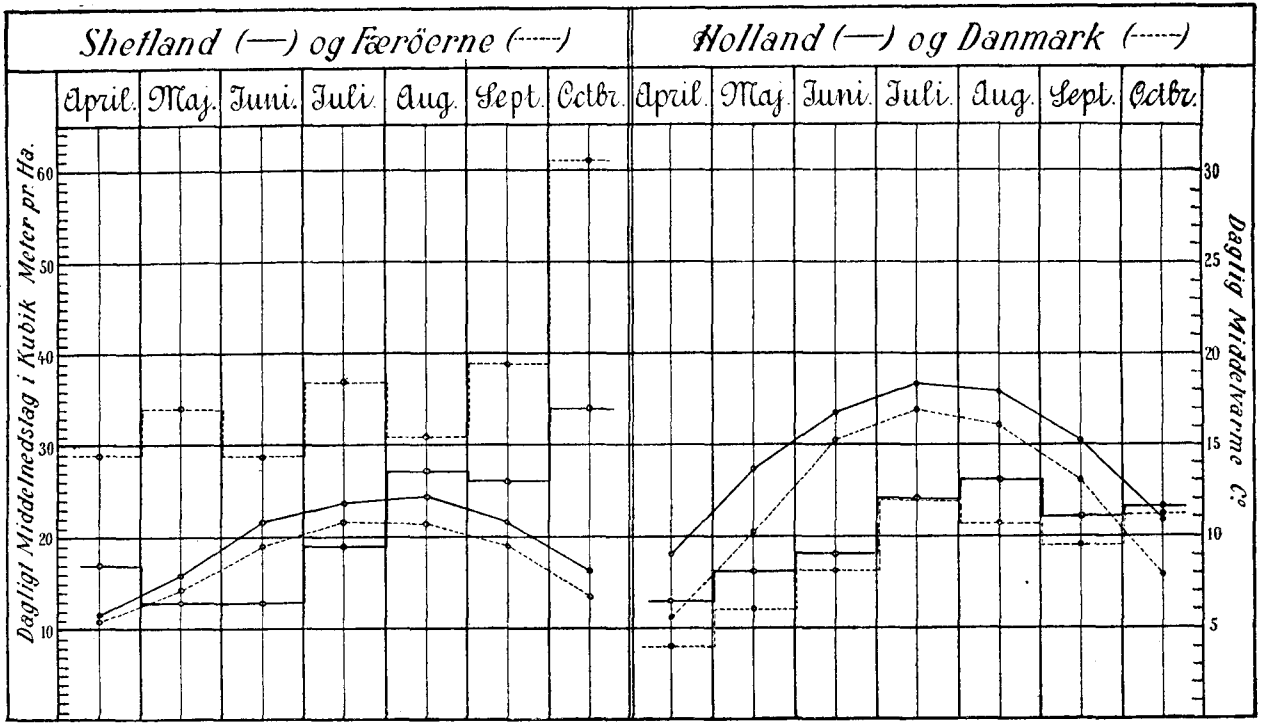
Færøernes Landbrug i Forhold til Nabolandes.

Trods Ulemperne — den store Regnmængde, de mange uproduktive Fjeldpartier og den lave Foraarsvarme — er

*) Se: Fra Lier og Fjelde, Pg. 61 — samt hosstaaende grafiske Fremstilling: 1 Kubikmet. pr. Ha. svarer til 0.1 mm. Nedbør.

**) Dagligt Middel beregnet efter Maaneds-Nedbør.

Forhold mellem Middelvarme og dagligt Middelnedslag.

der dog i det Hele ret gode Betingelser for Græsvæxt og Rodfrugtdyrkning paa Færøerne — for førstnævntes Vedkommende bedre end paa Shetland, for sidstnævntes bedre end paa Island. Spørger man: »Hvorledes udnyttes disse naturlige Værdier?« kommer man strax ind paa et vanskeligt Omraade. »*Tel homme, telle valeur de terre,*« sige med Rette Franskmændene; Naturen arbejder alene paa Grundlag af de Faktorer, som Klima og Jordbund stiller til Disposition; men drejer det sig om at udnytte Virksomheden, er den ikke længere alene — Manneskeaand og -haand blive da meget væsentlige Faktorer.

Den færøiske Befolkning er en Fiskerbefolkning, hvis Hovederhverv altid maa blive Fiskeriet; — men Fiskesnøren og Spaden ere naturlige Antagonister, der for at betjenes godt hver for sig kræver forskjellige Anlæg og forskjellige naturlige Tilbøjeligheder; Landbruget er en fredelig Idræt; Fiskeriet, under saa vanskelige Forhold som paa Færøerne, har Krigens Karakter; saa længe Verden staar, vil Krigen med dens Fare og Spænding altid udvikle andre Egenskaber hos Nationerne end Freden med dens jævne, daglige Arbejde.

Den færøiske Befolkning er meget lille og har i Aarhundreder levet adskilt fra det øvrige Europa, uden det opdragende Moment, som Samarbejdet (eller Kampen) med andre Folk utvivlsomt bringer; — ingen store Bevægelser ud over Havets og Vindens, ingen Folkesag som den, der bringer vore Venner i Sønderjylland til at voxe i aandelig Forstand og — trods usigelig bitre Kaar — dog leve et rigt Menneskeliv.

Endelig bevirker Landets ejendommelige Overfladeforhold, at de faa Mennesker, der leve spredt paa et Omraade som Frederiksborg Amt, kun i ringe Grad kan arbejde, leve, færdes sammen, adskilte som Bygderne ere ved høje Fjelde og et uroligt Hav. Blandt meget andet følger ogsaa heraf, med en Art Naturnødvendighed, at en hjemmefødt Færing i sit eget gode Omdømme bor 1ste Sal Nr. 1, og er mest tilbøjelig til —

som Per Gynt — ikke alene at være sig selv, men sig selv nok.

De opdragende Momenter, som andre Folk med eller mod deres Villie ere blevne underkastede Generationer igjennem, have kun i saare ringe Grad kunnet finde Vej til det brede Lag af den derværende Befolkning; — jeg taler selvfølgelig slet ikke om de mange fremragende Mænd, hvoraf nogle her ere til Stede, som kun have Fødested paa Færøerne, men Udvikling og Dannelse andensteds fra.

Det vil jo let ses, at den landøkonomiske Udvikling, der dog til Slutning har Aandslivets Udvikling paa mangfoldige andre Omraader til Grundlag, ikke kan have særlig gode Betingelser paa Færøerne.

Opdragelsen fattes, Evnen til at underordne sig, til at lade den enkelte Villie bøje sig for det Heles Tarv er kun saare svagt udviklet.

Færingerne ere Børn — velbegavede vistnok forøvrigt for den største Parts Vedkommende; de kunne blive til noget ligesom andre Mennesker, naar de opdrages; men at lade dem skøtte sig selv kan i mange Tilfælde være en Forsømmelse fra Opdragerens Side, og hvem andre er vel Opdrageren end den, der i 1814 beholdt Øerne og dermed Ansvaret for Befolkningens Udvikling.

Shetland (30,000 Indb.) har sluttet sig til England, har samme Sprog og fælles Lærerstand; Island (70,000 Indb.) er paa Grund af Forholdene, den rige Fortidsliteratur, den store Afstand fra andre Lande etc. henvist til at blive ved sit eget og er — trods de store Vanskeligheder et lille Folk har at kjæmpe med — dog kommet godt med i Udviklingen.*)

*) I »Lögfræðingur«, 4. Aarg. 1900, Pg. 78, findes en fortræffelig Redegjørelse af Amtmand Páll Briem for Opdragelses Arbejdet, saavel paa Island som i andre europæiske Lande; det fremgaar deraf, at Udgifterne pr. Individ til Undervisningsformaal af forskjellig Art er:

I Rusland ..... Kr. 25.47,
- Danmark ... . — 46.67,

Men hvis Færingerne, som have haft alle Ulemperne ved en ensom Tilværelse, ere blevne staaende eller maaske endog gaaede tilbage paa adskillige aandelige Omraader, vil man næppe kunne frikjende den danske Regjering for en større Procentdel af Skylden derfor.*)

Det forløbne Aarhundrede deler sig med Hensyn til Administrationen i to skarpt adskilte Halvdele — den første fuldstændig Tvang, den anden omtrent fuldstændig Frihed — uden Forberedelse, uden Overgang!

Efter 1856, da Monopolhandelen afskaffedes, er Ejendomsforholdenes Ordning overladt til Vedkommende selv, Brændevinssalget frigivet, Skoleundervisningen en lang Tid suspenderet — alt, hvad der mulig kunde passe for et højt udviklet Land, skulde med Vold og Magt — i Frihedens Navn — ogsaa passe for en Befolkning, der endnu ikke havde traadt sine Børnesko. Og naar Lagthing og Administration ser Ulemperne, og beder om Indskrænkning i den farlige Frihed m. H. t. Brændevinssalg, saa er Svaret: »Nej, I er et frit Folk og maa lære at staa paa egne Ben!« Vilde en Familiefader, der følte

---

I Italien ..... Kr. 53.71,
- Østerrig ..... — 59.08,
- Storbrittanien ..... — 74.36,
- Prøjsen ..... — 83.24,
- Frankrig ..... — 85.14.

Paa Island er Hjemmeundervisningen i mange Egne en Nødvendighed, og det geraader Folket til megen Ære, at det med smaa Midler (Kr. 14.04 pr. Individ) har kunnet naa saa vidt.

*) Om det færøiske Sprog har de nødvendige Betingelser for at blive Grundlag for Befolkningens Udvikling ved udelukkende at bruges i Skole, Kirke og Retssal er nærmest et Spørgsmaal om, hvilken »mindste Størrelse« et Samfund han have for at bestaa selvstændigt; Lovene paa Aandens Omraade er for dette Punkt ikke væsentlig forskjellige fra de der gjælde i den ydre Verden.

Man kan ikke anlægge en Alen Jernbanelinie med tilhørende Materiel — Maalestokken er her absolut Mil!

En Befolkning, der væsentlig skal leve og udvikles paa eget Sprog og egen Literatur, maa regnes i Hundrede Tusinder og ikke i enkelte Tusinder.

sit Ansvar, tale saaledes til en Flok Børn, der ikke havde naaet Myndighedsalderen? — jeg tror det ikke; men saaledes er det jo Danmark har talt til Færingerne i den sidste Halvdel af det forløbne Aarhundrede.

Hvilken anden Opgave kan man vel stille sig i det nu begyndte, end bestræbe sig for at gjøre godt igjen, hvad der er gjort galt, og hvilke andre Midler kunne vel tænkes, end at den danske Rigsdag, som i sidste Instans er ansvarshavende, optager Arbejdet paa Grundlag af et virkeligt indgaaende Kjendskab til Øerne og deres ejendommelige Forhold.

Man kunde ganske vist sige, at et saadant Kjendskab staar til Disposition gjennem Øernes Repræsentanter i Thingene; men Praxis har jo vist den ene Gang efter den anden, at denne meget naturlige Hjælp til Orientering ikke er tilstrækkelig til at forhindre endog ganske skjæbnesvangre Fejltagelser.

Et godt Efterretningsvæsen er Grundlaget for al heldig Krigsførelse, og det skulde synes selvfølgeligt, at Moderlandet etablerer et saadant, ikke som noget tilfældigt i Ny og Næ, men som en permanent Institution, der altid fungerer lige over for vore nordlige Besiddelser.

Tilhørerne bedes undskylde, at jeg har omtalt forskjelligt, som ikke synes at vedrøre Landbrug; men vil man reformere, saa maa man forberede Reformerne, og her vil det vise sig umuligt at skyde Gjenvej; Forberedelsen er det halve Arbejde i den landøkonomiske Kulturkamp som i Krigen: »Bereit sein ist alles!« siger vor berømte Fjende, Feltmarschal Moltke.

At give en dansk Tilhørerkreds Forestilling om færøisk Landbrug, er forøvrigt en ret vanskelig Opgave; vi have ikke — under vore hjemlige Forhold — noget som helst tilsvarende; vort nærmere Klippeland, Bornholm, er lige over for Færøerne, hvad Profilet Hammershus viser, som en dansk Pandekage i Forhold til de Bryllupskager, der ved festlig Lejlighed præsteres i England. Paa Born-

holm er Klippebunden for en stor Del dækket af gode Jordarter; — paa Færøerne har man Humusdannelser, som almindelig Overfladeformation i Lavlandet, dog ikke af saa overvældende Mægtighed som paa Shetland, og ikke af saa stor Udstrækning som paa Island; den bestandige Fugtighed og det tempererede Klima foraarsager en overordentlig Udvikling af Mosser; Apotheker C. Jensen har jo ogsaa under sit Besøg fornylig fundet Pohlia færöensis — en fuldkommen ny Mosart! I alle Smaalavninger, paa lidt større Flader, til en vis Højde over Havet er Naturens Produktion af vegetabilsk Stof i uopløselig Gang — i Regelen vel som sure Dannelser; men her kommer det samme ejendommelige Forhold frem som paa Island, at stærk Vandafledning og rigelig Gjødning forandrer de naturlige sure Humuslag til virkelig god Muldjord, som er i Stand til at producere særdeles smukke Afgrøder af vore almindelige Græsarter, hvoriblandt Rajgræs (Lolium) og Hundegræs (Dactylis) dog sjældent optræde, mens derimod, som før bemærket, Hvene (Agrostis), adskillige Rapgræs- (Poa) og Svingel- (Festuca) Arter voxe meget frodigt. Ved Faarenes Vinterernæring paa Fjeldgræsgangene spiller desuden forskjellige Halvgræsser samt Juncus squarrosus en betydelig Rolle.

Den stærke Vandafledning søges opnaaet ved en højst ejendommelig Agergravning, som jeg ved en tidligere Lejlighed*) har beskrevet paa følgende Maade:

... »Væltningen« af den færøiske Jord er i Virkeligheden en ganske genial Form for Fornyelsen af Frugtbarheden; Tværsnittet af en færøisk Græsmark viser Profilet af en Række store Savtænder; hver Ager bestaar af en opstigende Skraaning paa c. 8 Fod, foroven sluttende med en brat Afskjæring, der i Regelen forlænges saa meget under Naboagerens nedre Kant, at der dannes en lille Rende for Afledning af Vandet; nu bestaar Kulturen i den simple Operation, at man med nogle Aars Mellem-

*) Fra Lier og Fjelde, Pg. 158.

rum — om jeg saa maa sige »filer Tænderne«, ɔ: aftager et Par Fod af den bratte Kant og jævner det afgravede ud over Naboagerens Skraaning; det vil let ses, at herved forrykkes hele Tandsystemet, f. Ex. $^1/_4$ Agerbredde, hver Gang denne Operation finder Sted; sker det hvert 6te Aar, vil Ageren altsaa være kulegravet paa denne ejendommelige Maade i Løbet af 24 Aar.

Samtidig med Dækket af Muld, som Ageren saaledes erholder, gjødes den rigelig til Kartofler eller Byg, og efter et Par Aars Forløb har man igjen en frisk og god Græsvæxt, der dog forsinkes noget, ved at man — mærkeligt nok — ikke bruger Græsfrøudsæd, men lader Jorden dække sig selv.

Methoden er genial, fordi den i Virkeligheden er fortræffeligt afpasset efter det regnfulde Klima, men den har dog nogle Ulemper. Den er saaledes kun beregnet paa Haandarbejde, og temmelig megen Jord spildes ved de smalle Agre; paa Kalbak, hvor jeg forleden besøgte Bærent Vang, Dbmd., en fortræffelig Repræsentant for det flittige, trofaste Landbrugsarbejde, findes det bedst gjennemførte Forsøg paa at komme ud over de Vanskeligheder, som Agersystemet medfører; han har gjennem særdeles betydelige Jordarbejder faaet Bøen forvandlet til en jævn og smuk Græsflade; intetsteds, tænker jeg, hverken paa Færøerne eller i Danmark, er der forholdsvis gjort mere for at jævne og bearbejde den disponible Jord. — Resultatet er fortræffeligt; men at komme saa vidt, har krævet et meget betydeligt Arbejde; i Løbet af 15 Aar er 5—6 Tdr. Ld. Klipper og Slugter forvandlede til jævne og gode Græsmarker ved Anvendelse af saadan noget som 300 Arbejdsdage pr. Td. Ld.

Her er al Vandafledning forandret fra overjordisk til underjordisk ved et System af Stenfaskiner (nu Rørledninger), der ligesom Dræningen hos os bortfører den overflødige Fugtighed . . .«

Fjeldgræsgangene ere Færøernes væsentlige landøkonomiske Værdi; de ere ganske afgjort bedre end paa

Island og Shetland; Faareholdet er derfor af største Betydning og bringer Øerne en aarlig Indtægt af omkring 80,000 Kr.; — det kunde være mere, hvis det var bedre ordnet, og hvis det var mere almindeligt at ofre noget paa Faareflokkenes gode Overvintring; her er et meget svagt Punkt i den landøkonomiske Virksomhed, som ikke altid lader sig undskylde med de uheldige Ejendomsforhold, om man end maa erkjende, at det er yderst vanskeligt for den enkelte, interesserede Faareholder at foretage sig noget som helst, naar hans Naboer og Medejere af Faarebestanden foretrække at lade være. Faarene gaa nemlig i de store Fællesgræsgange og ere som oftest fælles Eje ligesom selve Græsgangen.

Det dyrkede Areal, ɔ: de indhegnede, afgravede og gjødede Marker — Bøer og Trøer — er kun lidet i Forhold til det samlede Areal: 7—8000 Tdr. Ld. af 240,000 eller omkring 3 pCt.*) Her høstes det Hø, som Øernes 4500 Malkekøer og Ungkreaturer behøver til Vinterfoder, og der dyrkes noget Byg samt en Del Kartofler og Rodfrugter.

Men hvilke Vanskeligheder medfører ikke denne Kultur! Hvis man kaster et Blik paa Kortet over Bygden Sands Jorder i Maalestok 1 : 4000 — den samme altsaa, som er anvendt for de danske Matrikulkort — vil man se Grænserne mellem Ejendommene som et Næt af Spindelvævstraade spundet over Markerne; een enkelt Mands Parter ere særskilt mærkede — hvad han selv ejer, med grøn Farve, og hvad der ejes i Fællesskab med andre, med grøn Skravering; har man gode Øjne, vil man kunne tælle 91 større og mindre

*) Paa Shetland er det tilsvarende Areal — ifølge »Agricultural returns« 1898: 16,059 acres af 59,760 eller 27 pCt.
Besætningens Størrelse var samme Aar:

	Shetland:	Færøerne:
Faar	98,150	106,465
Hornkvæg	19,219	4,516
Heste	5,712	706
Svin	2,895	

Stumper Jord som tilhørende ham — deriblandt ét, tror jeg, paa 24 (fire og tyve) Kvadrat Alen.*)

Og her skal graves, omlægges Græsarealer, høstes Hø og Sæd, færdes af Arbejdere for at bringe Afgrøderne hjem, passes paa, naar Stormen truer med at blande samtlige Høstakke i en stor Fællesdynge — en gordisk Knude, umulig at løse! Alt maa med Nødvendighed foregaa paa en saa tidsspildende og besværlig Maade som tænkeligt!

Vanen er unægtelig en stor Magt, ellers vilde det jo være fuldstændig ufatteligt, hvorledes en Befolkning, Slægt efter Slægt lige fra salig Olaf Kyrres Tid (død 1093), har kunnet finde sig i en saadan Ordning og endda være ganske glad over den og lidet tilbøjelig til at søge den forandret!

Naa, slet saa galt som i Sand er det jo nu ikke alle Steder, men Principet: Deling af Jorden, ikke efter samlet Beliggenhed, men efter Fald, Beskaffenhed, Fugtighedsforhold etc. etc. i Smaastykker lige som hos os før Udskiftningen, florerer endnu, som man undertiden faar Lejlighed til at se, hvor Nybygder oprettes.

At tvinge en Forandring igjennem har mange Vanskeligheder. »Vi ere et frit Folk og skulle nok selv ordne vore Affærer; — har det gaaet saa længe, kan det gaa vor Tid med.« Det er imidlertid karakteristisk for de Reformarbejder, der siden 1886 have været i Gang paa Shetlands- og Orknøerne,**) at den der arbejdende »Crofter's Commission« n æ g t e r at tage sig af Ordningen for de Ejendommes Vedkommende, hvor man hist og her endnu har de færøiske Jorddelings-Forhold,***) —

*) Ved særlig Velvillie fra Generalstabens topografiske Afdeling, som Øerne og Danmark skylde Tak for en aldeles fortrinlig Opmaaling, er Kortet — ifølge Anmodning fra Amtmand Bærentsen — optaget i 1899 for at sætte danske Autoriteter i Stand til at dømme om de uheldige Ejendomsforhold; et begrænset Antal Aftryk findes paa Landhusholdningsselskabets Kontor og udleveres paa Anmodning.

**) Crofter's Holding's act (Shetland) 1886 med flere Love som Grundlag for »Crofter's Commission's« Arbejde.

***) Paa Engelsk: runrig-Systemet.

først en fornuftig Udskiftning, saa landøkonomiske Reformer!

Det maa dog billigvis indrømmes, at Godsbestyrelsen paa Færøerne er i en særdeles vanskelig Stilling: Der kan intet gjøres uden at gribe haardt ind i de bestaaende Forhold, der maa intet gjøres, uden at Befolkningen er med; der bliver følgelig intet gjort, da Befolkningen af mange forskjellige Grunde ikke er med, blandt andre ganske vist ogsaa af den Grund, at Godsadministrationen — Staten, Rigsdagen —, hvad man nu vil kalde den øverste Myndighed, ikke i Tide har været klar over sin Pligt som Opdrager, men af lutter Elskværdighed, Føjelighed og misforstaaet Frihedsstræben har ladet alt gaa sin egen skjæve Gang i lange Tider.

Det danske Regimente har med andre Ord slet ikke været noget Regimente, saaledes som nødvendigt for en ensomt boende, lidet udviklet Befolkning, — for Landbrugets Vedkommende, — hvorledes det har været paa andre Omraader, skal jeg ikke udtale mig om: »It is not in my line!« De tilstedeværende Rigsdagsmænd vil kunne forklare, hvorledes Brændevinsspørgsmaalet og Oplysningsopgaven er løst, bedre end jeg kan magte.

Det eneste, jeg tror mig i Stand til at sige, er, at der paa Færøerne i en ganske overordentlig Grad trænges til en »Crofter's Commission's Virksomhed« for at rydde op i det Spindelvævsbillede, som Kortet fremviser, inden der for Alvor kan tænkes paa landøkonomiske Forbedringer.

Foredraget ledsagedes af følgende Diskussion:

Landsthingsmand, Provst F. Petersen (Færøerne) vilde takke Inspektør Feilberg, fordi han har villet være Pioner for Landbruget paa Færøerne, ligesom han ogsaa vilde rette en Tak til det kongelige danske Landbrugsselskab for den Interesse, det stadig nærede for Landbruget paa denne fjernt-

liggende Øgruppe. Det er ganske sandt, hvad Inspektør Feilberg sagde, at Færingerne ikke havde gjort sig Jorden underdanig, men have søgt hen til Havet, og det er for saa vidt ogsaa naturligt, at det er Tilfældet, naar man husker paa, at Færøerne ligge i et stort fiskerigt Hav, som kan skaffe Færingerne Livsopholdet, og det kan ikke nægtes, at i de sidste 30 Aar er der arbejdet meget paa det Omraade for at faa et saa godt Udbytte som muligt. For 30 Aar siden ejede Færøerne ikke et eneste Dæksfartøj, medens der nu er omtrent 90 saadanne, saa at man kan trække langt ud paa Havet for at drive Fiskeri, hvad man ikke kunde med de aabne Baade. Der er, som sagt, udrettet overordentlig meget, og i den Henseende troede Taleren, at Færingerne havde brugt den Frihed, som de havde faaet i Midten af forrige Aarhundrede, paa en meget heldig Maade. Men paa den anden Side maatte han indrømme, at der var gjort for lidt for Landbruget; dette er vedblevet at være et Bierhverv og tilmed et meget lille Bierhverv, men efter Talerens Mening er det af ikke ringe Betydning, at Landbruget hjælpes fremad, da det har Betydning navnlig i de Tider, da Havet mulig kan svigte med Hensyn til det Udbytte det giver, og de Tider indfinde sig jo ogsaa af og til. Der er Aaringer, i hvilke Fiskefangsten kan slaa fejl, ligesom ogsaa Markedet for Afsætningen af Fangsten kan være saaledes, at Arbejdet kun er lidet lønnende, selv om der indfanges store Mængder af Fisk.

Med Hensyn til Maaden paa hvilken og i hvilken Retning Landbruget paa Færøerne skulde fremhjælpes, vilde Taleren, efter det Kjendskab, han havde til Forholdene, sige, at det vil særlig blive Græsvæxten, der kan blive Tale om. Der dyrkes ganske vist en Smule Byg deroppe, men det bliver ikke modent hvert Aar, og desuden bliver Kornet heroppe meget dyrt, saa at det ikke kan betale sig at dyrke det for dets egen Skyld. Man bruger Spade i Stedet for Plov, og en Tønde Byg vil, naar man tager Hensyn til den hele Virksomhed, der udfordres fra Jordens Behandling og til Kornet er bragt paa Loft, staa i nogle og tyve Kroner. For Kornavlens Vedkommende kan der ikke være Tale om nogen Forbedring af Forholdene; det, der maa lægges Vægt paa, er

Opvæxten, men den kan ikke fremmes, uden man faar tilstrækkelig Gjødning.

Som oplyst af Inspektør Feilberg er det kun en mindre Del af Arealet deroppe, der kan tages ind under Dyrkning, og det vil aldrig blive den største Del deraf, selv om man vil gjøre alt for at opdyrke saa meget som muligt. Der kan kun finde Dyrkning Sted paa visse Strækninger, navnlig i Nærkeden af Havet, eftersom Folkene jo tildels maa leve af Fiskeri. Færingen dyrker Jorden med Græs og passer den i de Dage, han ikke gaar ud paa Fiskeri, hvilket jo har sin Betydning ogsaa i moralsk Henseende, eftersom den, der har sin Jord at passe, naar han ikke er ude paa Fiskeri, da undgaar Lediggang.

Den værste Ulempe for Jordbruget paa Færøerne er, som Inspektør Feilberg sagde, den Adsplittethed, der findes i Indmarken, og et Mønster herpaa er Bygden Sand, hvad det omdelte Kort viser paa en meget tydelig Maade. Grunden til denne Adsplittethed af den til en Ejendom hørende Jord skriver sig fra gammel Tid og skyldes Arveforholdene. Ved Arv skulde Jorden deles nøjagtig mellem alle Arvingerne. Naar saaledes en Mand f. Ex. havde 7 Arvinger og 7 Stykker Jord, skulde hver Arving have et Stykke af hver af de 7 Stykker Jord, og herved er i Tidernes Løb denne uendelige Deling fremkommen. I Midten af forrige Aarhundrede udkom en Lov, sigtende til at forebygge, at det blev for galt med denne Deling, og det bestemtes derfor i denne, at ved Salg maatte man ikke afhænde Jord, der var mindre end af et bestemt Maal eller Areal; men et saadant Areal kom ikke til at ligge samlet paa et Sted. Til et saadant Areal hører nemlig i det mindste et Stykke i den gamle opdyrkede Mark og muligvis 3 à 4 Stykker i en Mark, der er opdyrket senere. Endvidere hører der til et saadant Areal en vis Andel i Haugen — saaledes kaldes den uopdyrkede Del — hvorpaa den vedkommende har Lov til at holde $^1/_2$ eller $^3/_4$ Faar. Endelig hører der dertil Andel i et Fuglebjerg og Ret til Tørveskjær i Haugen, hvor der er Tørv, efter den Andel Vedkommende har deri. Et saadant Areal med Herligheder og Rettigheder, som det kaldes, kan følgelig komme til at

ligge paa 10 à 12 forskjellige Steder. Den Gang, man gav denne Bestemmelse, begik man derhos den Fejl, at man tillige sagde, at alle de Dele, der hørte til et saadant Areal, maatte aldrig adskilles, og det vilde nu være heldigt, om man kunde komme bort herfra. Der er Stemning derfor oppe paa Færøerne, og Lagthinget har for ikke saa lang Tid siden arbejdet paa at faa gjort noget i den Retning, men videre er man endnu ikke kommen.

Inspektør Feilberg sagde, at Færingerne vare at betragte som Børn, der skulde opdrages. Der er nu forskjellige Maader at opdrage Børn paa. Nogle skulle have det strængt, og til dem maa man sige: Du skal, medens man skal fare lempelig frem mod andre og søge at bibringe dem Lyst til at gaa frem ad den Vej, man ønsker, og som man mener vil være til deres Gavn. Det er vistnok paa den sidste Maade, Færingerne skulle tages; man skal med det gode faa dem til at arbejde i den Retning, man antager vil baade dem bedst, men derfor trænges der alligevel til Hjælp i flere Retninger, og Taleren vilde haabe, at den Hjælp, som hidtil er bleven ydet, ogsaa fremdeles vil blive ydet, og for Landbrugets Vedkommende da af det kongelige danske Landhusholdningsselskab. Der er sikkert flere Arealer paa Færøerne, der vilde kunne inddrages under Kultur, end nu er Tilfældet, men det kommer ogsaa nok efterhaanden. Der er sket en ikke saa lille Forandring i de senere Aar, og man maa haabe, at Udviklingen fortsættes.

Hvad Skolevæsenet paa Færøerne angaar, da maa det erindres, at det er meget nyt, knap 30 Aar gammel i sin nuværende Skikkelse. Der blev i Fyrrerne indført Skoletvang og anvendt Mulkter, naar Børnene ikke mødte i Skolen. Da Befolkningen imidlertid bor meget spredt og Børnene som Følge deraf have lang Vej at gaa for at komme i Skole, vare Forsømmelser ret hyppige og altsaa ogsaa Mulkteringen. Befolkningen var derfor utilfreds med Foranstaltningen, og Resultatet blev tilsidst, at der til Regjeringen indsendtes en af samtlige Præster paa Færøerne underskreven Adresse, som gik ud paa at faa Skoletvangen ophævet, og dette skete ogsaa, men derefter var det vanskeligt at faa Hjemmeunder-

visningen, som man tidligere havde kjendt, i Gang igjen. Der hengik saa nogle Aar, indtil man i Begyndelsen af Halvfjerdserne fik Skoler oprettede ad Frivillighedens Vej, og nu er der kun et Par Sogne, som ikke have egne Skoler. Men skjøndt Skolesagen saaledes er bragt fremad, er der dog endnu meget tilbage at gjøre. Flere Steder faa Børnene for lidt Undervisning, og derhos ere Lærernes Uddannelse mangelfuld. De, som ville være Skolelærere, gjennemgaa et 3-aarigt Kursus paa Realskolen i Thorshavn, men de komme ud som Lærere i en temmelig ung Alder og uden tilstrækkelig Modenhed til at kunne forestaa Undervisningen. Heri er der dog sket nogen Forandring, idet flere af Lærerne have været hernede i Danmark paa en Højskole, og det vilde være heldigt, om alle de, der tage Lærerexamen, kunde komme herned og se, hvorledes Undervisningen gaar for sig. Forøvrigt kan man ikke sige andet, end at Bevillingsmyndighederne have været meget liberale lige over for de Krav, der stilles fra Færøerne, og man venter, at det bliver bedre med Tiden; man kan jo ikke faa alt paa én Gang.

Hvad Drikkeriet angaar, da maatte Taleren som Afholdsmand beklage, at man ikke har faaet Lov til at indskrænke Brændevinssalget paa Færøerne, men Regjering og Rigsdag kan jo ikke godt handle anderledes. Skal der hernede i Danmark være Frihed til at drikke saa galt det skal være, kan man ikke berøve Færingerne den samme Ret; der maa være lige Ret for alle Borgere, men det er beklageligt, at man ikke kan tage et andet Standpunkt, ikke blot over for Færingerne, men ogsaa over for Befolkningen hernede.

Inspektør Feilberg sammenlignede Forholdene paa Shetlandsøerne og paa Færøerne og sagde, at Shetlandsøerne vare forholdsvis langt mere fremskredne, og det tvivlede Taleren heller ikke om, men det, det kommer an paa i saa Henseende, er, fra hvilket Synspunkt man ser Sagen. Ser man paa den fra et kulturelt Synspunkt, maa man indrømme, at der er langt større Anlæg af alle Slags, langt større Foretagender satte i Gang paa Shetlandsøerne end paa Færøerne, men Spørgsmaalet er, om man paa Shetlandsøerne befinder sig bedre derved; alt synes at tyde paa, at Shetlandsøerne

ikke have været under et bedre Regimente end Færøerne, thi paa Shetlandsøerne er Befolkningen aftagen, og den er ikke saa livskraftig som Befolkningen paa Færøerne, idet den her er tiltagen i betydelig Grad, ja der er ikke noget Sted i Danmark, hvor Befolkningen uden Indvandring andetsteds fra er voxet saa stærkt som netop paa Færøerne. Færingernes Liv er nu bedre end tidligere, men der er jo Retninger, i hvilke der er sket Forsømmelser i den svundne Tid, og til at ophjælpe dem vil man gjerne have Hjælp.

Departementschef Dybdal vilde paa Administrationens Vegne rette en Tak baade til det kongelige danske Landhusholdningsselskab og til Inspektør Feilberg for den Hjælp, de saa beredvillig yde, naar Administrationen i vanskelige Tilfælde anmode om Bistand. Hvad Spørgsmaalet om Brændevinssalget angaar, da kan det, som allerede udtalt, ikke være andet, end at Forholdet maa være det samme paa Færøerne som hernede; der gjælde jo de samme Bestemmelser med Hensyn til Friheden begge Steder, og da man hernede vil have Frihed med Hensyn til Brændevinssalget, maa den samme Bestemmelse ogsaa gjælde deroppe. Færingerne synes jo imidlertid ikke at nære noget særdeles stærkt Ønske om at bevare denne Frihed, og man kan da egentlig ikke sige andet, end at det er Synd ikke at opfylde deres Ønske. Hvad Landbrugsforholdene angaa, da vilde det føre for vidt at komme ind paa en udførlig Omtale deraf, men lige over for det mørke Billede, der blev givet af Forholdene, kan dog bemærkes, at Forholdene paa Færøerne ikke overalt ere lige slette. Halvdelen af Øerne er Fæstegods, og her er Jorden samlet. Naar der er sagt, at det havde været heldigt, om Forholdene vare blevne ordnede under Enevoldsmagten, eftersom det nu under de friere Forhold vilde være vanskeligt at faa en Ordning bragt tilveje, da kan det være rigtig nok, men Forholdene bør og maa klares, og det maa ske ved at skaffe en bedre Oplysning tilveje, specielt paa Landbrugets Omraade, og i den Henseende vilde det være til stor Gavn, om saa mange Færinger som muligt kom ud for at se, hvorledes Forholdene ere andetsteds. Paa den anden Side er

det ogsaa nødvendigt, at der hernede skaffes Oplysning om Forholdene paa Færøerne, og i den Henseende maa man rette en Tak til Inspektør Feilberg, der ikke alene med varm Interesse for Sagen har virket hernede for at udbrede Kjendskab til Forholdene paa Island og Færøerne, men ogsaa paa disse Øer har bidraget til at vække Kjærlighed til danske Forhold, og saaledes bør det ogsaa være. Færingernes Kjendskab til Danmark og dets Befolkning og den danske Befolknings Kjendskab til Færøerne og deres Beboere vil være den bedste Vej til at skaffe Forbedring i Forholdene paa vore nordlige Bilande.

Professor Warming: Naar Inspektør Feilberg i sit Foredrag hentydede til en Bog, som vil udkomme i Løbet af Aaret, og næsten lod skinne igjennem, at det var Taleren, der skulde være Forfatteren, saa er dette ikke rigtigt, idet Bogen vil indeholde Bidrag fra mange Forfattere. Med Hensyn til Inspektør Feilbergs Spørgsmaal om, hvorvidt der havde været eller kunde blive Tale om Skov paa Færøerne, vilde Taleren sige, at der forelaa ikke Tegn paa, at der havde været Skov deroppe, og det var meget tvivlsomt, om der kunde blive det, dog var han tilbøjelig til at tro, at nogen Trævæxt maatte der kunne opelskes, og det kunde fra et botanisk Synspunkt være interessant, om der kunde blive foretaget grundige Forsøg i saa Henseende.

Kaptejn Rimestad forklarede det af Generalstaben udførte Kort over Bygden Sand, som var omdelt og som kortelig var omtalt af Inspektør Feilberg.

Inspektør Feilberg havde i sin Sammenligning mellem Shetlandsøerne og Færøerne væsentlig taget Hensyn til Naturen og ikke til Befolkningen paa disse Steder; i saa Henseende havde han kun sagt, at det havde været af overordentlig Betydning for Shetlandsøerne, at de havde sluttet sig til England med Hensyn til Sprog, fælles Lærerstand, fælles Benyttelse af Literaturen o. s. v.; det er Midler til Fremskridt, som ikke kunne vurderes højt nok. Men i alle Kulturforhold gjælder

det forøvrigt om ikke at handle efter en Skabelon, efter bestemte Principer. Man kan, hvad Kulturforholdene paa Færøerne angaa, ikke opstille de Regler, som gjælde her i Danmark, hverken overfor Jorden eller overfor Menneskene. Med Hensyn til de Former, hvorunder Udviklingen skal foregaa, maa man bestandig bestræbe sig for at individualisere, bestræbe sig for at finde det, der passer, og det troede Taleren ikke, at man altid havde gjort overfor vore nordlige Bilande. Man har ikke kunnet se, at det, det gjælder om, er at finde, hvad der passer for vedkommende Landsdel, thi ellers vilde man ikke have haft de bedrøvelige Exempler at se hen til, som man nu har.

Præsidenten (Prof. Segelcke) vilde bringe Generalstabens topografiske Afdeling en særlig Tak, fordi den har haft den Velvillie at stille sit Kortmateriale til Raadighed for Mødet, og dernæst vilde Taleren rette en Tak til de Herrer, der ved deres Bemærkninger efter Foredraget havde bidraget til at kaste yderligere Lys over Forholdene paa Færøerne. Sluttelig vilde Taleren paa Selskabets Vegne bringe Inspektør Feilberg en hjertelig Tak ikke blot for det interessante Foredrag, han nys havde holdt, og som man maatte haabe vilde bidrage til at knytte Danmark nærmere til Færøerne, bidrage til, at man med de Midler, der raades over hernede, vil komme Færøerne til Hjælp, men ogsaa fordi Inspektør Feilberg i en Fjerdedel af et Aarhundrede har været Bindeleddet mellem det kongelige danske Landhusholdningsselskab og vore nordlige Bilande, Island og Færøerne. Naar der nu hos Landhusholdningsselskabet beror Oplysninger af stor Betydning i landøkonomisk Henseende om Forholdene paa disse fjerne Øer, og naar der kan virkes noget herfra for at hjælpe paa Forholdene dér, saa skyldes det i stor Udstrækning Inspektør Feilberg, og derfor skyldes der ham en varm og hjertelig Tak.

Jordens Hartkornsværdi.

Af *J. Winkel.*

Jordens Salgsværdi har altid i nationaløkonomisk Henseende været anset for en Værdimaaler af Rang; en ikke mindre Betydning har Hartkornsværdien, landøkonomisk set, fordi Landejendommenes Prisbevægelse, om den er op- eller nedadgaaende, er den landbrugsmæssige Produktions Generalnævner, som mere end nogen anden siger os, om det betaler sig godt eller mindre godt at dyrke Jorden. Thi vel kan man ogsaa paa andre Maader maale Produktionsudbyttets Bevægelse, om det dyrkede Areal voxer eller falder, om Kreaturstyrken gaar frem eller tilbage osv.; men om disse Bevægelser sammenholdte med andre Maalinger saasom Høstens vexlende Udbytte og Værdi, Udførslens Stigen eller Falden, kunne disse Undersøgelser tilsammen ikke naa videre end at vække Tillid til eller Tvivl om Produktionens Rentabilitet. Kun i Jordens Salgsværdi, maalt i en længere Aarrække, har man Midlet til at prøve modvirkende Faktorers endelige Udslag, og derved Midlet til at konstatere, om Jordens Ihændehavere sidde inde med god eller mindre god Fortrøstning til deres Bedrifters nuværende og fremtidige Evne til at give et lønnende Udbytte; dette sidste er det, der alt i alt betinger Jordens Salgsværdi.

Under gode, normale Forhold er det væsentligt givet, at Jordens Værdi stedse skulde øges i sig selv, fordi den, fraset al anden Udvikling, faar en højere Produktions-

værdi, naar selve Jordudbyttet stiger, efter som Kulturen gaar frem. Det er da ogsaa i meget væsentlig Grad den forøgede Jordværdi, Landmanden regner med, naar han erhverver sig Jord, thi uden Tillid til eller Tro paa, at de Kapitaler, der fra Dag til Dag, fra Aar til Aar betros det Grundlag, hvorpaa han arbejder, vilde en fortsat fremadskridende Kultur som oftest være økonomisk ruinerende. Af landbrugshistoriske Data vide vi kun altfor godt, at Jordens Prisbevægelse ingenlunde har været stadigt og jævnt opadgaaende, dertil have de ydre Paavirkninger alt for ofte været for indgribende, saa at selve Jordproduktionen i lange Tider stagnerede, men desforuden er det Produktprisen, der i alt væsentlig har været Barometerstanden, der angav Jordværdiens Tilbøjelighed til at stige eller falde.

De Oplysninger, vi have om Jordværdien i ældre Tid, ere, om end tilstrækkelig oplysende til at kunne paavise en op- eller nedadgaaende Bevægelse, faa og ret usikre, saa meget mere som Landejendomshandelen bevægede sig i ganske andre Baner end nu om Dage; man handlede sparsomt om en Bondegaard eller Jord i det smaa, det var store Komplexer af Jord, man kjøbslog om, med store Rettigheder sammenknyttede dertil.

I Løbet af det sidste halve Aarhundrede have Statsinstitutioner i Modsætning til de spredte Oplysninger, der foreligge før den Tid, gjennem Jurisdiktionerne indsamlet et omfattende statistisk Materiale, der, ensartet behandlet, i hvert Fald Undersøgelse for Undersøgelse, har givet os et værdifuldt Grundlag til Bedømmelse af Jordværdiens Prisbevægelse. Nu sidst er der fra Statens statistiske Bureau fremkommen Beretning om Landejendomsprisen i Danmark 1895—99, dels belyst i dette Femaar, dels over for fortidige Priser, saasom vi kjende dem fra statistisk funderede Undersøgelser.

Disse Undersøgelser have imidlertid, som alt berørt, ikke stedse været ens anlagte; man er fortsat gaaet videre, medtagende flere og flere Data og gjort flere Ejendomsgrupper til Gjenstand for Undersøgelse. Den sidste i

Rækken har saaledes medtaget samtlige Landejendomssalg ned til $^1/_4$ Td. Hartk. Det sammenlignende Grundlag brister derfor ofte og mangen Undersøgelse, som Nutidsmaterialet tillader, er ikke muliggjort af det tidligere indsamlede, mere summarisk behandlede ældre Materiale. Af den Grund er Sammenligningsmuligheden dog ikke udelukket, fordi Prisbevægelsen overfor Materialets noget svigtende Egalitet har været saa udpræget, at man ikke har kunnet tage fejl af Bevægelsens Retning. Om Bevægelsernes Styrke ganske nøje falder sammen med de foreliggende Data, der angive Middelværdierne for Undersøgelsernes Resultater, kan der maaske rettes Tvivl, ikke saa meget fordi selve Grundlaget, Materialets Omfang navnlig, er noget uensartet, men mere fordi den nyere Tids Udvikling har medført Forskydninger i Arealernes Udnyttelse, som ogsaa har bevirket Forskydninger i Jordværdien. Vil man vide den danske Jords Værdi som Helhed paa forskjellige Tidspunkter, faar man uden Tvivl et fuldt korrekt Svar herpaa gjennem de fundne Middeltal, men mindre absolut paalidelige blive de, naar man gjennem dem ogsaa vil se et nøje Udtryk for Jordens Værdi, anvendt kun i landbrugsmæssig Benyttelse. Hertil kommer endvidere, at den Jordenhed, disse Undersøgelser have lagt til Grund for Værdimaalingen, en Tønde Hartkorn, ikke mere er den samme som tidligere; talmæssig set er den uforandret, men i sin Produktionsevne er den gaaet mægtigt frem.

I sin Oprindelse var Hartkornsansættelsen Grundlaget, hvorved man tilstræbte en ensartet Beskatning; man sagde dog ikke, at Hartkornsenheden overalt havde samme Værdi, men at den skulde kunne faa den under de Udviklingsmuligheder, Jorden besad i sin Bonitet; men det var ligegyldigt, om disse Muligheder alt vare udnyttede eller de først fremkom ved fremtidigt Arbejde og fremtidig Kapitalanbringelse. Ved Boniteringen fastslog man altsaa samme Skatteevne af et højst ulige Areal, der kunde være stort eller lille efter Jordens Godhed, uafhængig af den forefundne Kultur og ganske uaf-

hængig af Værdien i Handel og Vandel. Den ensartede Hartkornsværdi maatte man gaa ud fra først vilde opnaas i Tidens Løb under en fortsat og gjennemgaaende Kulturbevægelse. Man mente endvidere ikke, at den bedste Jord, der den Gang stod højest, havde Mulighed for en yderligere Fremgang, men selv om det ogsaa her har vist sig, at man forregnede sig, er det givet, at den ringest kultiverede Jord, den lavt ansatte Hartkornsværdi, har haft langt den største Udviklingsmulighed. Nu vide vi, i god Overensstemmelse hermed, at en Td. Hartkorns Salgsværdi i Landets forskjellige Egne har været yderst forskjellig i ældre Tid. Endnu ved Undersøgelsen 1860—69 blev det konstateret, at Salgsprisen i Ringkjøbing Amt kun var det halve af Salgsværdien i Frederiksborg Amt, nemlig 3000 Kr. mod 6500 Kr. pr. Td. Hartkorn. Senere Undersøgelser lige op til den allersidste godtgjør, at Forskjellen udjævnes, saaledes som det vil blive paavist, saa at Prisen paa Øernes og Jyllands Hartkorn nu er den samme i Gjennemsnit af alt solgt Hartkorn. Men dette vil altsaa sige ganske det samme, som om Vestjyllands Hartkornspris nu skulde være flere Gange højere end Øernes, saafremt man ved Boniteringen var gaaet ud fra, at samme Salgsværdi skulde have samme Hartkornsansættelse.

Ganske analogt hermed kan det ikke være andet, end at de Ejendomsklasser, der i Fortiden baade stod højest i Kultur og ogsaa forholdsvis havde den højeste Salgsværdi, have haft en langt mindre Evne til at forhøje Hartkornsværdien end de Ejendomsgrupper, der den Gang stode længst tilbage.

Vi skulle her se ganske bort fra om Grundlaget, man ved Boniteringen anlagde, for at udfinde en ensartet og ligeartet Skattebasis, var retfærdigt eller ikke; men vi kunne ikke se bort fra, at det Grundlag har været saa bevægeligt i sin Handelsværdi, da det er den samme Hartkornsansættelse, som har været og er benyttet ved disse Undersøgelser.

Er det herefter givet, at Værdimaaleren, en Tønde Hartkorn, ved sin Ansættelse og i sit Væsen forudsatte en fremtidig mere ensartet Handelsværdi end den dagjældende, kan det ikke undre, at fortsatte Undersøgelser, altsaa ogsaa den sidste, i god Overensstemmelse dermed paaviser en gradvis Udjævning af Hartkornets Salgsværdi, naar den i store Træk sammenholdes landsdelsvis. Heller ikke kan det undre, at Ensartethedens Brydninger paa den anden Side uddybes, naar man, saa vidt gjørligt, indbyrdes sammenholder uensartede Ejendomsstørrelser med hinanden; thi den enes Udjævning af Værdierne og den andens Uddybning derimellem ere i lige Grad harmoniske, fordi selve Boniteringens Væsen har betinget, at Udviklingen naturligt maatte og skulde gaa i begge Retninger.

Om end Jordenheden, en Tønde Hartkorn absolut maa foretrækkes som Værdimaaler fremfor Jordenheden en Tønde Land, maa der af det udviklede fremgaa, at den tilkjendte Hæder ikke desto mindre er meget betinget. Hertil kommer endvidere, at vor Tids Udvikling, Samfærdselsforholdene i Forbindelse med bymæssige Bebyggelser o. s. f. medfører, at der til Jordens landbrugsmæssige Udnyttelse ofte føjes en stor Del nye Indtægts-Værdier, kun lidet almindelige i Fortiden og som enten aldeles ingen reel Forbindelse har med Hartkornet eller kun en overmaade lille. Saadanne Sammenføjninger, enten de ere mere eller mindre tilfældige, have ikke kunnet undlade ogsaa at forhøje Hartkornets Handelsværdi. Hertil er det givet, at en bestemt valgt paa den Maade fremkommen Værdiforøgelse altid vil have Evne til at blive til langt større Fordel for det lille Hartkorn, fremfor at den samme Værdi udjævnes over en stor Hartkornsmængde; ogsaa denne Nutids-Bevægelse har medvirket til en end yderligere forøget Uddybning af Salgsværdien mellem store og smaa Ejendomsgrupper.

Det ligger herefter nær at spørge, om Hartkornsenheden da er umulig som Grundlag for forskjellige Tidspunkters Maaling af Landejendomsværdien. Dette være

ingenlunde dermed sagt, fordi Salgsprisen kan og har bevæget sig saa stærkt markeret, at man, trods alle Forbehold, intet Øjeblik har kunnet tage Fejl af Bevægelsesretningen; men det følger ganske af sig selv, at jo mindre udpræget Prisbevægelsen foregaar, des mere varsom maa man være med Hensyn til at give de foreliggende Udslag positiv og absolut Værdi som Maal for Bevægelsens Styrke.

Til de Undersøgelser, vort statistiske Bureau har foretaget i Tidernes Løb, har der, som sagt, ogsaa manglet Egalitet i selve det indhentede og benyttede Materiales Omfang og Art. Igjennem et halvt Aarhundrede har Bureauet gjort Landejendomsprisen til Gjenstand for Undersøgelser, snart har det været for 10-aarige Perioder, snart for 15-aarige, og nu sidst ved den af Bureauet fornylig offentliggjorte Publikation er Materialet indsamlet hvert Aar og behandlet for Aarrækken 1895—99. Materialets Forbedringer og derved Undersøgelsens Paalidelighed, talmæssig set, ere umiskjendelige, thi efterhaanden har man medtaget paa den ene Side langt flere Salgsgrupper end tidligere, paa den anden har man, saa godt det har ladet sig gjøre, gruppevis udsondret forstyrrende Momenter i større Omfang end tidligere. At man derved har erholdt et mere udrenset Materiale, der har Evne til at belyse det egentlige Hartkorns jordbrugsmæssige Værdi bedre end forhen, kan ikke omtvistes, men at det samtidigt derved ofte kan briste med Prisstatistikens egale Sammenligning, siger ogsaa sig selv.

Af Beretningen om Undersøgelsen af »Landejendomspriserne i Danmark 1895—99« fremgaar det, at Materialet er delt i 4 Salgsgrupper: 1) Almindelige Salg, 2) Tvangssalg, 3) Familiesalg og 4) Næringssalg, hvortil endnu er føjet en 5te Gruppe, Salgene i de Kjøbenhavn omgivende 3 Birker. Endvidere fremgaar det, at medens man tidligere kun indhentede Oplysning om Gaardsalg — Ejendomme med mindst 1 Td. Hartk. — er man nu gaaet ned til Ejendomme med mindst $^1/_4$ Td. Af disse Salgs-

grupper have Familiesalgene og Hussalgene ikke tidligere været Gjenstand for Behandling.

I Femaaret er der ialt solgt 31000 Ejendomme med 63000 Tdr. Hartk. Salgenes Antal i Forhold til den Mængde Ejendomme, der forefindes i hver Gruppe, ere ret forskjellige; af Huse er der i Femaaret solgt 28 pCt., af Gaarde 21 pCt. Salgshyppigheden i Jylland er større end paa Øerne, for Huse henholdsvis 32 og 23 pCt., for Gaarde $22^1/_2$ og $18^1/_2$ pCt.; Salgsrotationen er for Huse gjennemsnitlig 18 Aar, for Gaarde af stigende Størrelse respektive 19, 24, 30 og 31 Aar, altsaa kjendeligt aftagende med Ejendommenes Størrelse (jfr. iøvrigt Bilags-Tabellerne I og II).

Af Salgsantallet falder c. 14800 paa Gaarde, c. 16400 paa Huse, eller respektive 47 og 53 pCt. af de solgte Ejendomme; af Hartkornet derimod 54700 Tdr. paa Gaarde, 8250 paa Huse, eller henholdsvis 87 og 13 pCt. Den Salgsgruppe, vi særlig ville beskjæftige os med, Salg af Gaarde til fremmede Kjøbere, har omfattet 9900 Salg med 33700 Tdr. Hartk. til en Salgssum af 214 Mill. Kr., hvoraf 38 Mill. Kr. er ydet som Vederlag for medfulgt Besætning og Inventar. Kun gjennem disse Salg have vi Middel til at maale Hartkornsværdien i Forhold til tidligere Undersøgelser.

Gaardhartkornets Salgsværdi i de sidste 50 Aar.

Den Sammenstilling af Hartkornspriser, som findes anført Side 455, er et Udtryk for Hartkornets Raapris, hvilket vil sige, at de anførte Værdier er Middelprisen af alle her omhandlede Salg, nemlig almindelige Salg og Tvangssalg, ligegyldigt om der af de sidste har været et vexlende Antal, og ligegyldigt om der i Salgssummerne er indgaaet et ogsaa vexlende Beløb for medfulgt Besætning og Inventar.

Tabel A. **Samtlige Salg af Landejendomme i Landdistrikterne med mindst $^1/_4$ Td. Hartkorn. 1895—99.**

	Ejendomme med et Tilliggende af:	Hartkornets Fordeling efter Ejendomsstorrelse d. 1ste Jan. 1895	Almindelige fri Salg		Familiesalg		Næringssalg		Tvangssalg		Salgene i Frederiksberg, Amager og Nordre Birk		Samtlige solgte Landejendomme	
			Ialt	pCt.	Ialt	pCt.	Ialt	pCt.	Ialt	pCt.	Ialt	pCt.	Ialt	pCt.
Øerne	Antal	24615	4353	17.7	884	3.6	207	0.8	151	0.6	133	0.5	5728	23,2
	$^1/_4$—1 Td. Hartkorn	12320	2163	17.6	452	3.7	99	0.8	74	0.6	65	0 5	2853	23.2
	Antal	6918	1178	16.9	326	4.7	52	0.8	62	0.9	39	0.6	1657	23.9
	1—2 — Hartkorn	9735	1630	16.7	459	4.7	70	0.7	86	0.9	57	0.6	2302	23.6
	Antal	8045	970	12.1	465	5.8	37	0.5	59	0.7	28	0.3	1559	19.4
	2—4 — Hartkorn	23497	2786	11.9	1361	5.8	104	0.4	168	0.7	83	0.4	4502	19.2
	Antal	15007	1373	9.1	810	5.4	32	0.2	160	1.1	49	0.3	2424	16.1
	4—12 — Hartkorn	95232	8579	9.0	4997	5.2	210	0.2	1043	1.1	340	0.4	15169	15.9
	Antal	1224	99	8.1	30	2 5	14	1.1	25	2.0	8	0.7	176	14.4
	12 Tdr. Hartkorn og derover	37693	2081	5.5	1033	2.7	608	1.6	570	1.5	138	0.4	4430	11.7
	Tilsammen Antal	31194	3620	11.6	1631	5.2	135	0.4	306	1.0	124	0.4	5816	18.6
	1 Td. Hartkorn og derover	166157	15076	9.0	7850	4.8	992	0.6	1867	1 1	618	0.4	26403	15.9
	Antal	33724	8688	25.9	1124	3.3	586	1.7	245	0.7	»	»	10643	31.6
	$^1/_4$—1 Td. Hartkorn	17892	4392	24.6	614	3.4	269	1.5	128	0.7	»	»	5403	30.2

Jylland	Antal	13947	2881	20.7	702	5.0	108	0.8	108	0.8	»	»	3799	27.3
	1—2 — Hrrtkorn	20105	4038	20.1	1016	5.0	141	0.7	151	0.8	»	»	5346	26.6
	Antal	14875	2153	14.5	871	5.9	50	0.3	80	0.5	»	»	3154	21.2
	2—4 — Hartkorn	42487	6007	14.1	2508	5.9	138	0.3	230	0.5	»	»	8883	20.8
	Antal	10116	1105	10.9	624	6.2	28	0.3	89	0.9	»	»	1846	18.3
	4—12 — Hartkorn	59916	6403	10.7	3603	6.0	179	0.3	599	1.0	»	»	10784	18.0
	Antal	863	110	12.7	29	3.4	10	1.2	11	1.3	»	»	160	18.6
	12 Tdr. Hartkorn og derover	19540	2146	11.0	523	2.7	460	2.4	173	0.9	»	»	3302	17.0
	Tilsammen Antal	39801	6249	15.7	2226	5.6	196	0.5	288	0.7	»	»	8959	22.5
	1 Td. Hartkorn og derover	142048	18594	13.1	7650	5.4	918	0.6	1153	0.8	»	»	28315	19.9
Danmark	Antal	58339	13041	22.4	2008	3.4	793	1.4	396	0.7	133	0.2	16371	28.1
	1/4—1 Td. Hartkorn	30212	6555	21.7	1066	3.5	368	1.2	202	0.7	65	0.2	8256	27.3
	Antal	20865	4059	19.5	1028	4.9	160	0.8	170	0.8	39	0.2	5456	26.2
	1—2 — Hartkorn	29840	5668	19.0	1475	4.9	211	0.7	237	0.8	57	0.2	7648	25.6
	Antal	22920	3123	13.6	1336	5.8	87	0.4	139	0.6	28	0.1	4713	20.5
	2—4 — Hartkorn	65984	8793	13.3	3869	5.9	242	0.4	398	0.6	83	0.1	13385	20.3
	Antal	25123	2478	9.9	1434	5.7	60	0.2	249	1.0	49	0.2	4270	17.0
	4—12 — Hartkorn	155148	14982	9.6	8600	5.5	389	0.3	1642	1.1	340	0.2	25953	16.7
	Antal	2087	209	10.1	59	2.8	24	1.1	36	1.7	8	0.4	336	16.1
	12 Tdr. Hartkorn og derover	57233	4227	7.4	1556	2.7	1068	1.9	743	1.3	138	0.2	7732	13.5
	Tilsammen Antal	70995	9869	13.9	3857	5.4	331	0.5	594	0.8	124	0.2	14775	20.8
	1 Td. Hartkorn og derover	308205	33670	10.9	15500	5.0	1910	0.6	3020	1.0	618	0.2	54718	17.7

Tabel B. **Almindelige fri Salg.**

Hartkornspriser og Gjældsforhold efter Beliggenhed og Ejendomsstørrelse 1895-99.

			Salgspris pr. Td. Hartk.		3 Værdi af Besætning og Inventar p. T. Htk.	Af samtlige Salg vare beheftede			Beheftelsernes Størrelse i Forhold til Salgsprisen med Besætning og Inventar
			1 uden Besætning	2 med Besætning		i Forhold til			
						Antal Salg	solgt Hartkorn	Beheftelser pr. beheftet Td. Hartk.	
			Kr.	Kr.	Kr.	pCt.	pCt.	Kr.	pCt.
¼—1 Td. Hartkorn	Øerne	1895.....	8893	10511	1618	76.8	76.7	5062	37.0
		96.....	8764	10427	1663	78.6	79.5	5039	38.4
		97.....	8420	10062	1642	76.7	79.6	4779	37.8
		98.....	8621	10263	1642	73.0	73.9	4998	36.0
		99.....	9179	11087	1908	75.6	75.8	5169	35.3
		1895—99	8774	10474	1700	76.0	77.0	5006	36.8
	Jylland	1895.....	7774	9765	1991	70.5	71.4	5206	38.0
		96.....	7874	10094	1986	69.2	71.1	5522	39.8
		97.....	7833	9984	2151	68.3	69.5	5520	38.5
		98.....	8487	10837	2350	73.0	74.3	6200	42.5
		99.....	8295	10587	2292	68.2	69.6	5876	38.7
		1895—99	8069	10239	2170	69.9	71.2	5691	39.6
	Danmark	1895.....	8150	10029	1879	72.7	73.2	5154	37.6
		96.....	8151	10040	1889	72.2	73.7	5359	39.3
		97.....	8030	10022	1992	71.2	72.9	5246	38.2
		98.....	8531	10673	2142	7	74.2	5804	40.3
		99.....	8588	10765	2177	70.7	71.7	5628	37.5
		1895—99	8302	10330	2028	71.9	73.1	5453	38.6
1—2 Tdr. Hartkorn	Øerne	1895.....	7082	8529	1447	83.6	83.6	4234	41.6
		96.....	6814	8233	1419	84.1	84.3	4267	43.7
		97.....	6854	8270	1416	82.0	82.5	4221	42.1
		98.....	6831	8241	1410	82.9	83.0	4386	44.1
		99.....	6782	8313	1531	81.8	82.4	3989	39.5
		1895—99	6867	8308	1441	82.8	83.1	4228	42.3
	Jylland	1895.....	6157	7857	1700	80.4	80.2	4626	47.2
		96.....	6157	7864	1707	82.6	84.8	4338	46.7
		97.....	6117	7791	1674	80.8	80.8	4407	45.7
		98.....	6235	8080	1845	83.9	84.3	4506	47.6
		99.....	6033	7843	1810	85.6	86.0	4494	49.3
		1895—99	6139	7889	1750	82.7	83.4	4465	47.2
	Danmark	1895.....	6447	8070	1623	81.4	81 2	4499	45.3
		96.....	6329	7959	1630	83.0	84.6	4320	45.9
		97.....	6327	7934	1607	81.2	81.3	4353	44.6
		98.....	6423	8137	1714	83.6	83.8	4469	46.0
		99.....	6252	7976	1744	84.2	85.1	4364	46.5
		1895—99	6348	8014	1666	82.7	83.3	4397	45.7

Tabel B (fortsat). **Almindelige fri Salg.**

Hartkornspriser og Gjældsforhold efter Beliggenhed og Ejendomsstørrelse 1895-99.

			Salgspris pr. Td. Hartk.		Værdi af Besætning og Inventar pr. Td. Hartkorn	Af samtlige Salg vare beheftede			Beheftelsernes Størrelse i Forhold til Salgsprisen med Besætning og Inventar
						i Forhold til			
			uden Besætning	med Besætning		Antal Salg	solgt Hartkorn	Beheftelser pr. beheftet Td. Hartk.	
			Kr.	Kr.	Kr.	pCt.	pCt.	Kr.	pCt.
2—4 Tdr. Hartkorn	Øerne	1895.....	5696	6801	1105	93.6	93.2	3980	54.5
		96.....	5607	6778	1171	86.4	86.4	3953	50.4
		97.....	5872	7051	1179	89.5	90.5	4009	51.5
		98.....	5440	6667	1227	91.6	91.8	3730	51.4
		99.....	5617	6959	1342	88.4	89.0	3639	46.5
		1895—99	5637	6840	1203	90.0	90.3	3859	50.9
	Jylland	1895.....	5297	6781	1484	84.4	84.9	3762	47.1
		96.....	5154	6566	1412	85.2	85.6	3883	50.6
		97.....	5070	6544	1474	87.1	87.6	3707	49.6
		98.....	5091	6618	1527	88.1	88.7	3917	52.5
		99.....	5128	6685	1557	85.6	85.9	3795	48.7
		1895—99	5147	6638	1491	86.2	86.6	3816	49.8
	Danmark	1895.....	5432	6781	1349	87.4	87.7	3840	49.7
		96.....	5297	6639	1342	85.6	85.8	3905	50.5
		97.....	5306	6698	1392	87.8	88.5	3798	50.2
		98.....	5302	6631	1429	89.2	89.7	3857	52.2
		99.....	5285	6776	1491	86.5	86.9	3744	48.0
		1895—99	5302	6703	1401	87.3	87.8	3830	50.1
4—12 Tdr. Hartkorn	Øerne	1895.....	4935	5922	987	93.5	93.3	3864	60.9
		96.....	4981	6022	1041	95.3	94.9	3900	61.5
		97.....	4710	5708	998	97.1	97.4	3601	61.5
		98.....	4861	5894	1033	92.1	92.6	3606	56.7
		99.....	4783	5930	1147	93.4	92.5	3683	57.5
		1895—99	4858	5897	1039	94.3	94.2	3732	59.6
	Jylland	1895.....	4858	6134	1276	90.0	91.1	3622	53.7
		96.....	4958	6347	1389	89.2	89.6	4023	56.8
		97.....	4826	6086	1260	87.9	88.3	3911	56.6
		98.....	4510	5781	1271	88.5	89.3	3593	55.5
		99.....	4618	5880	1262	92.1	92.3	3894	61.2
		1895—99	4749	6038	1289	89.4	89.9	3804	56.7
	Danmark	1895.....	4903	6007	1104	92.0	92.4	3764	57.9
		96.....	4973	6150	1177	92.9	92.9	3946	59.6
		97.....	4764	5885	1121	92.7	93.2	3737	59.2
		98.....	4706	5845	1139	90.4	91.1	3601	56.1
		99.....	4713	5909	1196	92.9	92.4	3772	59.0
		1895—99	4811	5957	1146	92.1	92.4	3762	58.3

Tabel B (fortsat). **Almindelige fri Salg.**

Hartkornspriser og Gjældsforhold efter Beliggenhed og Ejendomsstørrelse 1895-99.

			Salgspris pr. Td. Hartk.		Værdi af Besætning og Inventar pr. Td. Hartkorn	Af samtlige Salg vare beheftede			
			uden Besætning og Inventar	med Besætning og Inventar		i Forhold til Antal Salg	i Forhold til solgt Hartkorn	Beheftelser pr. beheftet Td. Hartk.	Beheftelsernes Størrelse i Forhold til Salgsprisen med Besætning og Inventar
			Kr.	Kr.	Kr.	pCt.	pCt.	Kr.	pCt.
Over 12 Tdr. Hartkorn	Øerne	1895.....	5546	6580	1034	95.0	96.3	5126	75.0
		96.....	4469	5254	785	100.0	100.0	3960	75.4
		97.....	4837	5999	1162	96.6	97.6	4441	72.2
		98.....	4660	5759	1099	100.0	100.0	4346	75.5
		99.....	4856	5944	1088	83.3	79.4	4085	54.5
		1895—96	4863	5917	1054	95.9	96.4	4431	72.2
	Jylland	1895.....	6157	7413	1256	87.0	89.2	4852	58.3
		96.....	5354	6444	1090	89.5	86.6	4542	61.1
		97.....	4976	6230	1254	90.9	87.0	4518	63.1
		98.....	5270	6643	1373	95.7	95.9	4989	72.0
		99.....	4750	5981	1231	100.0	100.0	4983	83.4
		1895—99	5263	6506	1243	92.7	92.2	4797	68.0
	Danmark	1895.....	5863	7010	1147	90.7	92.6	4988	65.9
		96.....	4939	5883	944	93.8	92.9	4249	67.1
		97.....	4895	6096	1201	94.1	93.1	4470	68.3
		98.....	4915	6127	1212	97.9	98.3	4609	73.9
		99.....	4779	5968	1189	94.3	94.0	4759	74.9
		1895—99	5066	6215	1149	94.3	94.3	4613	70.0
Samtlige Gaardhartkorn	Øerne	1895.....	5387	6440	1053	90.6	92.7	4094	59.0
		96.....	5220	6285	1065	89.7	92.9	3949	58.4
		97.....	5147	6241	1094	90.2	94.7	3888	59.0
		98.....	5159	6273	1114	89.0	92.6	3838	56.6
		99.....	5203	6418	1215	87.9	89.4	3737	52.1
		1895—99	5220	6325	1105	89.5	92.6	3903	57.1
	Jylland	1895.....	5409	6823	1414	83.9	86.7	3995	50.7
		96.....	5349	6779	1430	84.7	86.8	4104	52.5
		97.....	5193	6595	1402	83.8	86.3	4018	52.6
		98.....	5137	6608	1471	86.4	88.7	4031	54.1
		99.....	5132	6596	1464	86.6	89.9	4175	56.9
		1895—99	5239	6676	1437	85.2	87.7	4065	53.4
	Danmark	1895.....	5399	6640	1241	86.5	89.5	4042	54.4
		96.....	5289	6550	1261	86.5	89.6	4029	53.1
		97.....	5173	6439	1266	86.4	90.1	3957	55.3
		98.....	5147	6452	1305	87.4	90.5	3941	55.3
		99.....	5162	6523	1361	87.1	89.7	3993	54.9
		1895—99	5230	6517	1287	86.7	89.9	3990	55.0

Tabel 1.

Gjennemsnitlig Salgspris pr. Td. Gaardhartkorn:

1845—49.....	2268 Kr.	1880—84.....	7292 Kr.
1865—69.....	4732 —	1885—89.....	6614 —
1870—74.....	5845 —	1890—94.....	6521 —
1875—79.....	7259 —	1895—99.....	6200 —

Af disse Talrækker fremgaar det, at Hartkornsværdien har mere end tredoblet sig fra 1845 til 1880; i denne Aarrække er det derfor umiskjendeligt, at Materialets indre Forskjelligheder, af hvad Art man vil nævne, ere ganske betydningsløse overfor den saa stærkt stegne Hartkornspris. I Aarrækken 1880—84 er Bevægelsen nærmest stillestaaende og bebuder i sin øvrige Forbindelse modsatte Faktorers Brydning, hvorefter de 3 sidste Femaar paavise et fortsat Prisfald. I Beretningen om Salgene 1885—94 er 1884 angivet som Bevægelsens Vendepunkt med en Salgspris af 7500 Kr. pr. Td. Hartk. Herefter skulde Prisfaldet indtil de sidste Aar være c. 1300 Kr., saaledes at Nutidens Middelpris noget nær er den samme som for 25 Aar siden.

Til denne summariske og sammentrængte Oversigt over Hartkornets Prisbevægelse findes iøvrigt ingen Anledning til yderligere Bemærkninger, kun citerer vi følgende Udtalelse derom fra Bureauets nysudkomne Beretning, »at de ovenfor i Tabel 1 angivne Bruttopriser som Helhed give et utvivlsomt rigtigt Billede af det egentlige Hartkorns Prisbevægelse«.

1. Almindelige Salg.

Prisfaldet og dets Uensartethed i de to Hovedlandsdele.

Medens de Værdier, der foran ere angivne, omfatter alt til fremmede Kjøbere solgt Hartkorn, hvorunder Tvangssalg og den i Kjøbene medfulgte Besætning osv., angiver vi omstaaende Salgsværdien, naar dels Besætningerne, dels Tvangshandeler ere udskilte; paa den Maade fremkommer

Jordværdien med paastaaende Bygninger i sin mest usminkede Form.

Inden vi imidlertid gaa til at belyse Prisfaldet i de to Landsdele, alt Hartkorn under ét, uafhængigt af om det henligger under store eller smaa Gaarde, ville vi ganske kort belyse Salgenes forskjellige Antal og Middelstørrelse.

Tabel 2.

Solgte Gaarde.

		Øerne.	Jylland.	Danmark.
1885—89	Salgenes Antal	2161	3702	5863
	Tilliggende Tdr. Hartk.	10303	11480	21783
	Middelstørrelse.....	4.77	3.10	3.72
1890—94	Salgenes Antal	2233	3798	6031
	Tilliggende Tdr. Hartk.	10538	11899	22437
	Middelstørrelse.....	4.72	3.13	3.72
1895—99	Salgenes Antal	3620	6249	9869
	Tilliggende Tdr. Hartk.	15077	18593	33670
	Middelstørrelse.....	4.16	2.98	3.41

Det her omhandlede Salgsantal ses at være stærkt forøget i det sidste Femaar, idet de solgte Gaardes Antal stiger fra 6000 til 9900. Hvorvidt der i Virkeligheden har fundet en saa stærkt forøget Salgshyppighed Sted, som Tallene angiver, er mere end tvivlsomt, da den største Del af Tilvæxten snarest maa tilskrives den Form og det Omfang, hvori Indberetningerne have fundet Sted. At Salgshyppigheden af Smaagaarde er tiltagen mest, fremgaar imidlertid af Rubrikerne »Salgenes Middelstørrelse«, thi medens denne er uforandret fra 1885—89 til 1890—94, gaar den til 1895—99 ned fra 3.72 til 3.41 Tdr. Hartkorn pr. Ejendom.

Det forøgede Salg af Smaagaarde, navnlig fremtrædende paa Øerne, har forrykket Gaardenes Middelstørrelse, og da Hartkornsprisen stiger ret kongruent med en aftagende Ejendomsstørrelse, skulde dette Forhold altsaa have indvirket til Gunst for en Prisstigning. Dog er det ikke sagt, at Salgsforøgelsen bør tillægges nogen videre Vægt, da andre Momenter, hvorom man kun kan gisne,

maaske kan have modvirket Betydningen, maaske ogsaa have forstærket den.

Salgsprisens Bevægelse er foran angivet til at have kulmineret i 1884; med dette Aars Salgspriser kunne vi imidlertid ikke sammenligne, naar vi her kun beskjæftige os med Hartkornsværdien uden Besætning. 1885 er derfor benyttet som Udgangspunkt for at paavise Bevægelsens Styrke. Det maa dog her siges, ligesom det gjælder overalt, hvor et enkelt Aars Middelværdi er angivet, at det enkelte Aars Middelpriser altid beror paa en Del Tilfældigheder, der kunne gaa saa vel i den ene som i den anden Retning, afhængigt af Aarets Høstudbytte, Priskonjunkturer o. a. Med dette Udgangspunkt imidlertid stiller Forholdet sig saaledes:

Tabel 3.

Salgsprisen i Kr. pr. Td. Gaard-Hartkorn uden Besætning og Inventar.

	Øerne.	Jylland.	Danmark.
1885.....	7052	6255	6635
1885—89.....	6306	5619	5944
1890—94.....	5975	5233	5581
1895—99.....	5220	5239	5230

Landets Prisfald er herefter i Gjennemsnit 1400 Kr. pr. Td. Hartk.; men det fordeler sig ulige paa de to Hovedlandsdele. I 1885 ses nemlig den paa Øerne opnaaede Pris at ligge noget nær lige saa meget over Danmarkstallet, som Jyllands ligger derunder; i 1895—99 er Hartkornsprisen, med den Nøjagtighed der i det Hele kan regnes med, ganske den samme. Paa Øerne har Prisfaldet været 1800 Kr., i Jylland 1000 Kr. pr. Td. Hartk. Det forholdsvise Prisfald har paa Øerne været 26 pCt., i Jylland 16 pCt. og i hele Landet 21 pCt. Der er imidlertid endnu en Væsensforskjel mellem Prisbevægelsen i de to Landsdele, thi paa Øerne fortsætter Prisfaldet sig fra Periode til Periode, saaledes at det er ganske det samme, nemlig 11 pCt. fra 1885 til 1885—89 som fra 1890—94 til 1895—99. I Jylland derimod, hvor Ned-

gangen 10 pCt. fra 1885 til 1885—89 er omtrent lige saa stor som paa Øerne, standser den nedadgaaende Prisbevægelse, saaledes som Tallene her ere sammenføjede, med Aarrækken 1890—94, thi Femaarets Middelpris 1895—99 er den samme som i det forudgaaende Femaar (jfr. hermed iøvrigt Side 462).

Er Hartkornets Prisbevægelse end den samme i de to Landsdele, er Bevægelsens Styrke saa uensartet, at den maa have en paaviselig Aarsag. Denne har man heller ingen Vanskelighed ved at finde, thi naar man sætter denne Hartkornets Værdibevægelse i Forbindelse med Hartkornets produktive Værdibevægelse, saaledes som vi kjende den gjennem vor Høststatistik, ligger Forklaringen lige for.

Tabel 4.

Høstudbyttets Værdi i Kr. pr. Td. Hartkorn.

	Øerne.	Jylland.	Danmark.
1885—89.....	667	704	684
1895—99.....	761	917	831

Sammenstilles disse Værdier med de foran anførte i de to Femaar, fremkommer følgende procentuelle Forhold:

	Øerne.		Jylland.		Danmark.	
	Hartkorns-pris.	Høstudbytte-værdi.	Hartkorns-pris.	Høstudbytte-værdi.	Hartkorns-pris.	Høstudbytte-værdi.
1885—89	100	100	100	100	100	100
1895—99	83	114	93	130	88	121

Samtidigt med at Øernes Hartkornspris falder 17, stiger Høstudbyttet 14 pCt., i Jylland derimod falder Hartkornsprisen kun 7 pCt., men saa stiger Høstudbyttet 30 pCt. I Jylland har det altsaa været den langt større Stigen i Hartkornets produktive Udvikling, der har holdt den nedadgaaende Produktpris Stangen, og derved langt bedre har formaaet at svække Hartkornets Prisnedgang. Øernes Forhold med deres forholdsvis tidligt udviklede Kultur har ikke tilladt Landbruget dér at præstere en ligeartet Udvikling, og derfor vil Hartkornsprisens Bevæ-

gelse paa Øerne ikke blot angive Prisfaldets største Udslag, men ogsaa være det sandeste Udtryk, naar Talen er om Jordens Prisfald, fordi Jorden, d. v. s. Hartkornet, her er mest uforandret i sin oprindelige Skikkelse.

Salgsprisen pr. Td. Hartk. efter Gaardenes Størrelse.

Efter at have belyst Hartkornsprisens Bevægelse i hele Landet under ét og derefter dens Uensartethed i de to Landsdele, gaa vi over til at paavise en ikke mindre Uensartethed, eftersom Hartkornet henligger under store eller smaa Gaarde.

Allerede ved Undersøgelsen af Prisbevægelsen 1885—94 blev det paavist, at de smaa Gaarde havde et ikke lidet mindre Prisfald end de større, og det samme gjentager sig i denne Undersøgelse. Det er imidlertid af særlig Interesse at belyse Hartkornsprisens Bevægelse i de forskjellige Ejendomsgrupper, ogsaa fra Undersøgelser, der herom foreligge førend den i 1884 indtraadte Prisnedgang.

En saadan Sammenstilling kan imidlertid kun udføres paa samme Maade, som er anvendt ved Tabel 1; de her opgivne Salgspriser ere derfor Hartkornets Bruttopriser.

Tabel 5.

Salgsprisen pr. Td. Hartk. efter Ejendomsstørrelse (uden Bornholm, uden Besætning, men Tvangssalg medregnet).

Gaarde med Tdr. Hartk.	1860—69	1870—74	1875—80	1880—84	1885—89	1890—94	1895—99
1—2	4290	5690	7685	7781	**7614**	**7579**	**7491**
2—4	3950	5364	7050	7044	6577	6648	6397
4—8	4430	5701	6989	7057	6062	6030	5684
8—12	5360	6458	7399	7588	6409	6441	
12—20	5584	6717	**8013**	7574	7337	6501	6010
20—30	5760	6486	7695	**7825**	7589	6892	
over 30	**6172**	**7104**	7111	7693	6510	6282	

Af Tabel 5 fremgaar, at Hartkornsprisen i Tredserne var lavest i de mindste Ejendomsgrupper, hvorefter Priserne gradvis udjævnes indtil Prisbevægelsens Vendepunkt

1880—84, for derefter at bevæge sig i modsat Retning, saa at Tyngdepunktet flyttes fra de største til de mindste Gaarde. Tredsernes Prisforskjel, c. 2000 Kr., mellem de største og mindste Gaarde er saa at sige ganske forsvunden i Aarrækken 1880—84, for derefter atter at komme frem, stigende indtil nu til 1500 Kr., men saaledes, at hvor Prisen før var lavest er den nu højest. — At det saaledes er nye Momenter, der gjøre sig gjældende efter 1884, bestemmende for den opnaaelige Salgspris, kan ikke mistydes. Af disse Aarsager skulle vi nævne Produktprisernes Fald paa den ene Side, Lønningernes Stigen paa den anden; begge gaa i samme Retning og falde med den tungeste Ende til samme Side, derhen hvor de største Arealer og ogsaa den største Produktionsmængde forefindes. Begge disse Aarsager have haft de større Landejendommes Prisnedgang til Følge, og naar de samme Aarsager have indvirket langt mindre paa de smaa Gaarde, er det kun i Følge Sagens Natur; men hertil kommer desuden, at de smaa Jordbrugs Prisfald er bleven i høj Grad afdæmpet, fordi det har været disse, der i kulturel Henseende vare længst tilbage og derfor ogsaa dem, der sade inde med den største Udviklingsmulighed. Det maa nemlig erindres, at af Landets smaa Gaarde under 4 Tdr. Hartk. ligge langt den største Del i Jylland og her navnlig i Halvøens vestlige og nordlige Egne, de, der senest ere komne med i den almindelige kulturelle Udvikling.

Vi gaa herefter over til at belyse Salgsprisens Bevægelse ogsaa i de forskjellige Ejendomsklasser og i de to Landsdele med 1885 som Udgangspunkt, men uden Besætning og Inventar.

Med Henvisning til Tabel 6 bemærkes, at Tallene for 1885, idet Bornholm er udeladt, ikke ere ganske homogene med de andre. Denne Uoverensstemmelse har imidlertid aldeles ingen Værdi, saa meget mindre som den er ganske betydningsløs over for de Tilfældigheder en slig Prisstatistik iøvrigt er udsat for, naar den er bygget over et enkelt Aars Salgspriser.

Tabel 6.

Gaardhartkornets Prisbevægelse 1885—99 efter Ejendomsstørrelse uden Besætning og Inventar (Kr. pr. Td. Hartk.).

Ejendomsstørrelse	1885	1895	1897	1899	Prisfald fra 1885-99	
					absolut	pCt.
Øerne:						
1—2 Tdr. Hartk.....	8888	7082	6854	6782	2106	23.7
2—4 — —	7658	5696	5872	5617	2041	26.7
4—12 — —	6512	4935	4710	4783	1729	26.6
derover	7024	5546	4837	4856	2168	30.9
Gjennemsnit...	7051	5387	5147	5203	1848	26.2
Jylland:						
1—2 Tdr. Hartk.....	6929	6157	6117	6033	896	12.9
2—4 — —	5871	5297	5070	5128	743	12.7
4—12 — —	5994	4858	4826	4618	1376	23.0
derover	6726	6157	4976	4750	1976	29.4
Gjennemsnit...	6252	5409	5193	5132	1120	17.9
Danmark:						
1—2 Tdr. Hartk.....	7389	6447	6327	6252	1137	15.4
2—4 — —	6580	5432	5306	5285	1295	19.7
4—12 — —	6272	4903	4764	4713	1559	24.9
derover	6890	5863	4895	4779	2111	30.6
Gjennemsnit...	6618	5399	5173	5162	1456	22.0

Af Tabellens sidste Kolonner fremgaar det, at Prisfaldets Størrelse, naar man ser bort fra Gaardene over 12 Tdr. Hartkorn, ikke er meget forskjelligt paa Øerne; absolut set er det størst i de mindste Gaarde, forholdsvis set er det omvendte Tilfældet; i Jylland derimod er Prisfaldet baade absolut og forholdsvis mindst imellem de smaa Gaarde. De største Gaardes Prisnedgang er omtrent det samme paa Øerne og i Jylland. Heldigst stil-

lede have Jyllands Gaarde under 4 Tdr. Hartk. været, her er Prisfaldet c. 800 Kr. eller 13 pCt., derefter og til den næstfølgende i Rækken er der et stort Spring, idet Jyllands største Bøndergaarde have haft en Prisnedgang af c. 1400 Kr. Øernes mindste Gaarde have endog en Nedgang af 2100 Kr. eller 23—24 pCt.; derefter følger Øernes Gaarde fra 2—12 Tdr. Hartk. med $26^2/_3$ pCt.; endelig vise Landets Proprietærgaarde et Prisfald af $30^2/_3$ pCt.

Om Prisfaldet i det sidste Femaar, om det vedvarer fortsat eller det er standset, kan man kun udtale, at paa Øerne faldt de absolut laveste Priser i 1897; femaarig set synes Prisfaldet mere vedholdent i Jylland, men iøvrigt er det synligt afdæmpet ved Femaarets Slutning, hvilket dog ikke gjælde de jydske Storgaarde. Om man derfor kan sige, som det forlyder i Beretningen herom fra Statens statistiske Bureau, at Prisfaldet er standset, faar senere Undersøgelser konstatere; her skal blot bemærkes, at Prisstatistiken for Aarene 1888—90 og ogsaa senere 1891—93 syntes at tilkjendegive lignende roligere Forhold i Hartkornets nedadgaaende Prisbevægelse, hvilken dog alligevel har fortsat sig paany efter Forløbet af de temporære kortvarige Standsninger.

Hartkornsprisens Bevægelse amtsvis.

Naar det foran er sagt, at der tidligere forefandtes betydelige Uoverensstemmelser mellem Landsdelenes Hartkornspriser, gjælder det samme selvfølgelig Amterne, kun desto mere forstærket. Amternes Middelpriser af alt solgt Gaardhartkorn, blandt hvilke Kjøbenhavns Amt er udeladt, fremgaar af nedenstaaende Oversigt.

Tabel 7.

Amternes Middelpris pr. Td. Gaardhartkorn.

	1885—94. Kr.	1895—99. Kr.
Frederiksborg Amt.....	6746	5469
Holbæk —	6050	5202
Sorø —	6365	5327

		1885—94. Kr.	1895—99. Kr.
Præstø	Amt.....	5773	4963
Bornholms	—	6655	5953
Maribo	—	5228	5269
Svendborg	—	6864	5717
Odense	—	5802	4959
Vejle	—	6678	5777
Aarhus	—	6401	5630
Randers	—	4671	4710
Aalborg	—	4764	4692
Hjørring	—	4411	5461
Thisted	—	6259	5789
Viborg	—	5729	5290
Ringkjøbing	—	4416	4656
Ribe	—	6108	5547

Af Øernes Amter staar Bornholms nu højest, af Jyllands Thisted, lavest er Ringkjøbing Amt. Forskjellen mellem de Amter, der 1885—94 havde den højeste og laveste Hartkornspris, Svendborg og Hjørring Amter, var 2453 Kr.; i 1895—99 er den ligeartede Forskjel gaaet ned til 1297 Kr. mellem Bornholm og Ringkjøbing. Den stedfundne Udjævning skyldes dels, at i de Amter, der havde de højeste Priser, er Prisfaldet størst, og dels, at der i de Amter, der stode lavest, har funden en Opgang Sted, hvilket navnlig gjælder Hjørring, men ogsaa Ringkjøbing Amt. Begge disse Amter ere, i god Harmoni med det herom tidligere udviklede, ogsaa de, der have haft den største Fremgang i Høstudbytte, saaledes viser Hjørring en Opgang fra 785 til 1100 Kr. pr. Td. Hartk. fra 1885—86 til 1898—99, Ringkjøbing Amt stiger paa samme Omraade og i samme Tidsrum fra 835 til 1200 Kr. At omtrent den samme Opgang i Høstudbyttets Størrelse har givet et større Udslag i det nordlige end i det sydvestlige Jylland kan, saaledes sammenstillet, maaske synes noget underlig, men Høstudbyttet er jo ikke den eneste medvirkende Faktor i Landejendomsprisens Bevægelse. Iøvrigt paaviser Amternes Prisbevægelse ganske analoge Forhold med de øvrige paaviste, hvilke saaledes kun indbyrdes bestyrke Undersøgelsens Resultater, nemlig at

der er foregaaet en Udjævning mellem de stedlige Hartkornspriser, medens der samtidigt finder en Uddybning Sted efter Ejendomsstørrelsen; netop den sidste Bevægelse medvirker i betydelig Grad til den første, fordi de Amter, der hidtil og tildels endnu have de laveste Priser, ere de samme, som have langt det største Antal Smaagaarde.

Familiesalg.

Denne Salgsgruppe, Overdragelser fra Forældre til Børn, Stedbørn eller Arvinger, har ikke tidligere været Gjenstand for Undersøgelse, hvorfor man intet kan udtale om Salgshyppigheden er i Tilvæxt eller i Aftagen, et Forhold, som kunde have sin store Interesse at se belyst. Om Hartkornsprisen i denne Gruppe nævnes kun, at den er betydelig lavere end ved almindelige Salg; paa Øerne har Middelprisen været 1500 Kr. pr. Td. Hartkorn derunder, i Jylland 1700 Kr., men da Salgsbeløbene som oftest ere ganske nominale, kunne de anførte Priser aldeles ikke gjælde for de omhandlede Ejendommes Salgsværdi. Interessen ligger her derfor andet Steds, i disse Ejendommes Gjældsforhold, som vi senere skulle belyse, og i hvor stort et Omfang disse Overdragelser overhovedet foregaa. Det viser sig da, at der i 1895—99 er overdraget 3857 Gaarde fra Forældre til Børn eller 39 for hver 100, solgte udenfor nærmeste Slægt. Det er saaledes et meget betydeligt Antal, hvilket uden Tvivl maa være Vidnesbyrd om, at der i Landbruget endnu, trods de længe nedadgaaende Konjunkturer, som disse Undersøgelser fuldt ud bekræfte, raader gode Besiddelsesforhold, økonomisk set, i større Omfang end man almindeligt antager. Og navnlig er det da af ret vidtrækkende økonomisk Værdi at bemærke, at uagtet de store Bøndergaarde ere dem, fraset Proprietærgaardene, der ere faldne mest i Værdi samtidig ere dem, blandt hvilke Familieoverdragelser ere mest almindelige. Paa Øerne ere 59 Gaarde med 4—12 Tdr. Hartk. overgaaede til Børn, i Jylland 56 for hver 100 Gaarde af samme Størrelse, solgte til Frem-

mede. Og i Forhold til det afhændede Hartkorn stille Familiesalgene sig endda gunstigere. Endvidere fremgaar det af Undersøgelsen, at denne Overdragelsesforms Almindelighed er aftagende nedefter med Ejendomsstørrelsen, saaledes at der overfor 1178 alm. solgte Gaarde med 1—2 Tdr. Hartk. paa Øerne staar 326 Familiesalg og i Jylland ere de tilsvarende Tal 2881 og 702. Forholdet er saaledes respektive 100 til 28 og 100 til 24.

Hushartkornets Salgsværdi.

Det vil erindres, at der forud for Femaaret 1895—99 ikke foreligger Undersøgelser om Husenes Hartkornsværdi. Af den Grund have vi foretrukket, at belyse denne Prisstatistik for sig. Hertil ere vi endvidere blevne tilskyndede ogsaa af anden Aarsag, idet det synes os, at den hidtidige Ramme for Prisstatistik over Gaardhartkornet spænder over tilstrækkelig vide Rammer, nemlig over Jordbrug fra under 10 til over 1000 Tdr. Land. Udvides Rammen yderligere ned til $^1/_4$ Td. Hartk. eller til ogsaa at indrullere Jordbrug med indtil 2—$2^1/_2$ Tdr. Land i en ligeartet Sammenligning, sammenstiller man Værdier, som reelt ikke kunne sammenlignes, fordi de opnaaede Salgssummer ikke fremkomme af samme Værdikilde: Jorden. De smaa Ejendommes Bygningsværdi er alene nok til at forrykke Sammenligningen; thi ansættes Husenes Bygningsværdi til 2600 Kr. pr. Ejendom, hvis Middelstørrelse er $^1/_2$ Td. Hartk., betyder dette en Bygningsværdi af 5200 Kr. pr. Td. Hartk. Men hermed have vi naaet samtlige Gaardes Middelværdi af Jordtilliggende med Bygninger. Tager man endvidere Hensyn til Værdimaaleren en Tønde Hartkorns store Følsomhed, kan det ikke være andet, end at den giver et desto større Udslag, jo mindre Værdimaaleren bliver. Ligner man saaledes en Arbejdsfortjeneste af 150 Kr. paa hver saadan Husejendom, tjent udenfor det tilsvarende Jordbrug, giver dette en Indtægt af 300 Kr. pr. Td. Hartk.; men den samme Extrafortjeneste ved en Gaard med 5 Tdr. Hartk. f. Ex. giver kun 30 Kr. pr.

Td. Hartk. I det ene Tilfælde vil dette Indtægtsbeløb, naar det er forbunden med Hartkornet, repræsentere en Kapitalværdi af 7500 Kr. pr. Td. Hartk., i det andet Tilfælde kun 750 Kr.

Husenes Salgsværdi er nu vel ikke altid sammenføjet med en direkte Arbejdsværdi, men saa have de til Gjengjæld langt oftere end de mindre Gaarde andre Indtægtsværdier, der mere eller mindre uadskillelig medfølger Salget. Hertil kommer, at Husenes Salgshyppighed i og for sig er 3 Gange saa stor som de mindste Gaardes, i 1895—99 solgtes 16371 Huse med 8256 Tdr. Hartk. og af Gaarde med 1—2 Tdr. Hartk. solgtes 5456 med 7648 Tdr. Hartk. Salgsprisen var følgende:

Tabel 8.

Huse med $^1/_4$—1 Td. Hartkorn.

Salgsprisen pr. Td. Hushartkorn (uden Besætning og Inventar).

	1895	1896	1897	1898	1899	1895—99
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Øerne	8893	8764	8420	8621	9179	8774
Jylland	7774	7874	7833	8487	8295	8069
Danmark	8150	8151	8030	8531	8588	8302
Danmark: Gaarde m. 1-2 Tdr. Hartk.	6447	6329	6327	6423	6252	6348

Hushartkornets Salgspris ligger saaledes i Gjennemsnit af Femaaret henved 2000 Kr. pr. Td. Hartk. over de smaa Gaardes, og man vil endvidere bemærke, at Forskjellen i alt væsentligt stiger jævnt fra Aar til Aar, nemlig fra 1703 Kr. i 1895 til 2336 Kr. i 1899. Kun i 1897 er der en lille Nedgang i Hushartkornets Salgspris, hvilken baade gjør sig gjældende paa Øerne og i Jylland, og saaledes ikke synes at være blot en Tilfældighed; men bortset herfra, tyder denne, ganske vist kortvarige, Prisstatistik paa, at Prisbevægelsens store Uoverensstemmelse skyldes Aarsager, der, forstærket som den er i de allersidste Aar, maa gaa Haand i Haand med de for det mindste Hartkorn saa gunstige Nutidsbevægelser.

Imellem Øernes og Jyllands Priser se vi iøvrigt det samme gjentage sig for Hushartkornets Middelpriser, som

ovenfor blev paavist for Gaardene. Prisforskjellen mellem Landsdelene, 1118 Kr. i 1895, gaar i 1899 ned til 884 Kr. Om Amternes Prisforskjel gjælder det samme som for Gaardhartkornet, idet de Amter, der havde respektive de højeste og laveste Gaardpriser, Bornholms og Ringkjøbing Amter, ogsaa have højeste og laveste Priser for Hushartkornet med en Forskjel af 2710 Kr. pr. Td.

Tvangssalg.

Hartkornspriserne, bestemte ved Tvangssalg, ere ligesom ved Familiesalgene uden Betydning som Værdimaaler for Prisbevægelsen, fordi de Salgspriser, der fremkomme ved Auktionsbudet, dels ere ganske tilfældige, dels fjerne de sig ofte ret meget fra den virkelig betalte Pris. Derimod have Tvangssalgenes Hyppighed, enten det er absolut set eller forholdsvis, altid og overalt været anset som Kjendetegn paa Landbrugets økonomiske Velvære. Vel brister det ogsaa ofte her, fordi man ikke faar alle nødtvungne Salg med som »Tvangssalg« eller Tvangsoverdragelser. Herfra gaa for det første alle nødtvungne Forpagtningsfratrædelser, men ogsaa Avlsbrug, der maa forlades af deres Ejere, foregaa meget ofte og i vanskelige Tider des hyppigere uden Jurisdiktionernes Indblanding; kun hvor disse træde til, og ikke engang da altid, fremkomme de som officielle Tvangssalg. Disse Mangler desuagtet, ere de Oplysninger, som statistisk foreligge, belysende for Ejendomsprisens Bevægelser, thi som det vil ses, falde Bevægelserne i Tvangssalgenes Hyppighed nøje sammen med Hartkornsprisen.

Overfor den foregaaende 10-aarige Undersøgelse stille Tvangssalgene sig saaledes:

1885—89.....	686	Gaarde	med	3089	Tdr.	Hartk.
1890—94.....	463	—	—	2104	—	—
1895—99.....	594	—	—	3020	—	—

Disse Tals Bevægelse er ganske analog med Hartkornets Salgspris, saa vel hvad Antallet som hvad Hartkorns-

mængden angaar. Den paa den Maade solgte Hartkornsmængde stiger mere i det sidste Femaar end det tilsvarende Antal Gaarde som en naturlig Følge af, at det er de største Ejendomme, der have haft det betydeligste Prisfald. Tvangssalgenes Middelstørrelse i de 3 Femaar have respektive været 4.5, 4.5 og 5.1 Tdr. Hartk. At det særligt er det store Hartkorn, der rammes her, fremgaar end yderligere af nedenstaaende Oversigt.

Tvangssalgenes Hyppighed 1895—99.

Gaarde med Tdr. Hartk.	1—2	2—4	4—12	derover	samtlige Gaarde
Antal fri Salg	4059	3123	2478	209	9869
— Tvangssalg	170	139	249	36	594
pCt. af fri + Tvangssalg	4.0	4.3	9.1	14.3	6.0

Tvangssalgenes forholdsvise Hyppighed stiger med Ejendomsstørrelsen fra godt 4.0 pCt. for Gaarde under 4 Tdr. Hartk. til 9 pCt. ved de store Bøndergaarde og til over 14 pCt. for de største Ejendomme. Imellem Husene ere Tvangssalg end mindre hyppige end mellem de mindste Gaarde, af 13437 Huse blev 396 solgte ved Tvangsauktion — eller knap 3 pCt.

Næringssalg.

Denne Salgsgruppe omfatter samtlige Landejendomme, hvorom der har foreligget Oplysning om andet dertil knyttet Erhverv, saasom Mølleri, Krohold, Handel, Fabriksdrift o. a., hvortil endvidere kommer Lystejendomme o. lign., ligesom Storgaarde med Gods og Tiendeindtægter ogsaa ere henførte hertil. Af Gaarde er der paa den Maade udsondret 331 og af Huse 793 med respektive 1910 og 368 Tdr. Hartk. Talmæssig set vejer denne Salgsgruppe saaledes meget lidt, idet der af samtlige solgte og afhændede Gaarde kun findes 2.5 pCt., hvortil der er knyttet anden Næring; imellem Husene træffes disse Ejendomme mere almindeligt, thi det solgte Antal, svarende til det foran nævnte, er 5 pCt. Den Salgsværdi, disse Ejendomme have opnaaet, forrykker ganske den Hartkornsværdi, som er funden ved almindelige Salg;

for Gaardene har Hartkornsprisen været 10667 Kr. og for Husene ikke mindre end 28808 Kr. pr. Td., hvilke Priser ere henholdsvis 2 Gange og $3^1/_2$ Gange de almindelige Middelpriser. Disse Særpriser, beregnet efter Hartkornet, forstærkes endnu mere for det Hartkornssalg, der er foregaaet i de tre Kjøbenhavn omgivende Birker — Nordre, Amager og Frederiksberg. De der solgte Ejendomme, 124 Gaarde og 133 Huse, prange med en gjennemsnitlig Hartkornspris af 20649 Kr. for Gaardene og 75004 Kr. for Husene. At man i begge Tilfælde, men særligt i det sidste, har med ganske andre Værdier at gjøre end selve Hartkornet, siger sig selv, og for saa vidt ere de uden Interesse for Jordens almindelige Prisansættelse. Ikke des mindre have disse Hartkornsværdier deres Interesse i Forbindelse med de øvrige fundne Salgsbeløb, thi havde man ikke udskilt dem fra det øvrige Materiale, saaledes som det er gjort ved denne Undersøgelse, tildels i Modsætning til tidligere, var man kommen til et ganske andet Enderesultat med Hensyn til Hartkornets Prisbevægelse. Af Gaarde er der ialt solgt under alm. Salg, Tvangssalg og Næringssalg, hvorunder Salgene i Kjøbenhavns Birker, 39218 Tdr. Hartk. til en samlet Salgssum af 226.4 Mill. Kr., hvorunder den delvis medfulgte Besætning etc., fordelt paa følgende Maade:

Alm. Salg.....	6869	Gaarde	med	33670	Tdr.	Hartk.	til	213,955,795 Kr.
Tvangssalg	594	—	—	3020	—	—	-	14,206,054 —
Næringssalg ...	331	—	—	1910	—	—	-	23,963,871 —
Kbhvn.s Birker	124	—	—	618	—	—	-	14,229,287 —
Tilsammen ...	7918	Gaarde	med	39218	Tdr.	Hartk.	til	266,355,007 Kr.

Vil man efter denne summariske Opgjørelse beregne Hartkornets Middelpris for hele Landet, bliver Gjennemsnittet 6792 Kr. pr. Td., og ikke, som det fandtes opført Side 455, 6200 Kr. for Femaaret 1895—99.

Uagtet disse Næringssalg tilsammen talmæssigt kun ere 3 pCt. og hartkornsmæssigt 6 pCt., tælle de dog over 14 pCt. af den samlede Salgssum; herved veje de saa meget i Værdi, at de faa den udregnede Middelværdi til

at stige fra 6200 Kr. til 6800 Kr. pr. Td. Hartk. eller med c. 9.7 pCt.

Paa den Maade vilde man have udfundet en endog ret betydelig Hartkorns-Prisstigning, hele Landet beregnet under ét; et Resultat, som kun alt for grelt vilde have staaet i Modstrid med den desværre velkjendte Prisnedgang. Det, der altsaa er foregaaet i det sidste Femaar, langt mere end i Tiden forud derfor, er mere en Forskydning af Hartkornsværdierne end en absolut Prisreduktion af Landets samlede Hartkornsmængde. Den samlede Hartkornsværdi er derfor end ikke formindsket i de sidste 10 Aar, tør man sige, maaske endog den er stegen ikke uvæsentligt, naar man til Jordværdien ogsaa henregner andre Værdier i Landdistrikterne, som ere sammenføjede med Jorden.

Værdiernes Forskydning ere i fortrinlig Grad foregaaede fra rene Jordbrug til blandede, fra mindre til mere centralt beliggende Hartkorn. Enten slige Centrer findes her eller der i Landsdelene, ved større Byer, ved Stationer eller lignende Tiltrækningspunkter, har man kunnet paavise og følge Bevægelsen overalt, om den selvfølgelig ikke noget Sted har været saa let at paavise som omkring Hovedstaden. At der ved Siden af denne Hartkornets Værdiforskydning har fundet en noget tilsvarende Sted, delvis fra Øerne til Jylland og delvis fra det store til det lille Hartkorn, har ogsaa kunnet lade sig paavise, men for Gaardhartkornets Vedkommende har Forskydningen her dog ikke været stor nok til noget Sted at opveje den almindelige Prisnedgang.

Hartkornets Beheftelser.

Hartkornets Værdibevægelse kan ikke godt holdes ude fra Bevægelsen i den tilsvarende Gjældsforpligtelse. Man kunde nemlig tænke sig saa vel en Opgang i Hartkornsprisen og Prioriteterne som en samtidig Nedgang i begge Dele. I begge Tilfælde vilde en slig sideordnet Bevægelse, som foregik med samme Styrke, i Virkelig-

heden være aldeles uden Betydning for selve Jordbruget, fordi det i det ene Tilfælde vilde have lige saa godt ved at svare sig som i det andet. I Praxis foregaa de to Bevægelser imidlertid ulige lettere modsat hverandre, og at dette fortsat har været Tilfældet under Hartkornets Prisnedgang, konstaterer den sidste lige saa vel som den næstsidste Undersøgelse af disse ret kombinerede Forhold.

Stigningen i Gaardenes Gjældsprocent fremgaar af, at den i Gjennemsnit af Aarrækken 1870—84 er vurderet til 41.3 pCt. af Ejendomsværdien med Besætning; i 1895—99 til 55.0 pCt. Forskjellen mellem disse to Tal er imidlertid større end Tallene angive, fordi det nævnte 41.3 pCt., sammenstillet med det andet, uden Tvivl er for højt. I Forhold til de paagjældende Salgsværdier kan man regne, at Beheftelsen er stegen med c. 15 pCt., og saafremt man anlægger den nuværende Beheftelse paa Salgsværdien i Halvfjerdserne, faar man en Stigning af 13 pCt.

Beheftelsernes samlede Beløb fordeler sig imidlertid ulige forskjelligt paa de større og mindre Ejendomme, hvorom der henvises til de vedføjede Tabeller B, S. 452—454, og yderligere fremgaar af følgende Oversigt:

Salgsværdierne, hvorunder Besætning, og Gjældsforhold pr. Td. Hartk. 1895—99.

Ejendomme med Tdr. Hartk.	$^1/_4$—1	1—2	2—4	4—12	derover	samtlige Gaarde
Salgsvrd. i Gj. Kr.	10330	8014	6703	5957	6215	6517
Beheftelse — —	3987	3664	3362	3475	4349	3587
— .. pCt.	38.6	45.7	50.1	58.3	70.0	55.0

Den nederste Talrække viser en progressiv Skala, stigende med Ejendomsstørrelsen. De større Beheftelser, som paahvile de store Gaarde, fremkomme imidlertid ikke, saaledes som det fremgaar af ovenstaaende Oversigt, fordi alle store Ejendomme have laant mere pr. Td. Hartk. end de mindre; tværtimod er Forholdet gjennemgaaende snarere omvendt, thi i Gjennemsnit have Husene et Laan af c. 4000 Kr. pr. Td. Hartk., Gaardene c. 3600 Kr. Derimod fremkommer de smaa Jordbrugs gunstigere Gjælds-

forhold som Følge af, at gjældfrie Ejendomme er langt almindeligere blandt smaa end større Avlsbrug. Af de solgte Huse have 28 pCt. været uden Beheftelser, hvorefter Forholdet fra Ejendomsklasse til anden aftager til 17, 13, 8 og 6 pCt.; af samtlige Gaarde vare 13 pCt. ubeheftede eller $^1/_8$ af dem alle. Øernes Hartkorn have større Beheftelser end Jyllands, baade fordi Laanene ere større og fordi de ere mere almindeligt udbredte; medens Gaardenes Gjældsprocent paa Øerne er 57.1 pCt., er det tilsvarende Tal for Jylland 53.4.

Gjældsbeløbenes relative Størrelse formindskes imidlertid naar man, foruden almindelige Salg og Tvangssalg, ogsaa tager gyldigt Hensyn til de under Familiesalgene fundne Gjældsforhold. Det viser sig nemlig her, at de indskrevne Beheftelser, navnlig blandt de store Bøndergaarde, ere ret meget mindre end ved alm. fri Salg. Samtlige Gaarde, overdragne til Børn, have haft en Gjældsprocent af 40 pCt. i Forhold til deres virkelige Værdi, hvorunder Besætning, medens det samme Tal, almindeligt for hele Landets Gaarde, vil erindres at være 55 pCt. Gjældsforholdet bliver saaledes ikke lidt lysere i sin Almindelighed og navnlig blandt de store Bøndergaarde, fordi Familiesalgene her ere hyppigst.

Af Landets fri Gaardhartkorn i Landdistrikterne, c. 308000 Tdr., kan man paaregne, at c. 40000 Tdr. ere gjældfrie, medens der paa det øvrige hviler en Gjældsbyrde af c. 1054 Mill. Kr. eller c. 52 pCt. af Ejendomsværdien, 6500 Kr. pr. Td. Hartk. med Besætning. Man kan endvidere paaregne, at denne Gjældsbyrde fordeler sig ret progressivt fra en Ubetydelighed til hele Ejendomsværdien, saaledes at naar Hartkornet deles i to Halvdele efter Gjældsprocenten, falder der paa den ene Halvdel af det nævnte beheftede Hartkorn en Gjældsbyrde, der intet Sted overstiger 52 pCt., medens den anden Halvdel faar en Gjældsbyrde, der intet Sted ligger derunder. I det første Tilfælde er Gjælden c. $^1/_4$ af Ejendomsværdien, i sidstnævnte c. $^3/_4$ deraf.

Høsten og Landbruget.

Uddrag af Aarsberetning for 1900 fra det danske Generalkonsulat i London.

Af Arealet i de forenede Kongeriger, som udgjør 77,681,644 Acres, var i Aaret 1900 under Dyrkning 47,789,444 Acres imod 47,795,270 Acres i det foregaaende Aar, altsaa en Formindskelse af 5,826 Acres. Deraf var med Hvede 1,901,014 Acres, Byg 2,172,140 Acres, Havre 4,145,633 Acres, Rug 65,047 Acres, Bønner 265,742 Acres og Ærter 157,815 Acres — ialt 8,707,391 Acres imod 8,803,599 Acres i det foregaaende Aar. Det viser en Formindskelse med Hvede af 154,169 Acres og Ærter af 5,510 Acres, men en Forøgelse med Byg af 12,744 Acres, Havre 35,669 Acres, Rug 607 Acres og Bønner 14,551 Acres.

Rodfrugter og Grønsager dyrkedes paa 4,301,774 Acres imod 4,274,063 Acres i det foregaaende Aar, en Forøgelse af 27,711 Acres. Af de forskjellige Sorter vise Kartofler en Forøgelse af 4,955 Acres, Runkelroer 46,743 Acres, Kaal, Raps etc. 23,684 Acres og forskjellige Græsarter 16,420 Acres, men Turnips og Kaalrabi en Formindskelse af 56,001 Acres og Vikker af 8,090 Acres.

Med Kløver og andre Græsarter dyrkedes 6,024,317 Acres imod 6,105,832 Acres i 1899, en Formindskelse af 81,515 Acres. Med permanent Græs fandtes 28,261,529 Acres, hvoraf 5,936,717 Acres vare bestemte for Hø, en Forøgelse af 160,857 Acres.

Endvidere dyrkedes Hør paa 47,794 Acres, en Forøgelse paa 12,331 Acres, Humle paa 51,308 Acres, en Formindskelse af 535 Acres, og Smaafrugt paa 78,687 Acres, en Forøgelse af 1,915 Acres. I Brak henlaa 316,644 Acres imod 347,026 Acres i det foregaaende Aar.

Den fuldstændige officielle Beretning om Udfaldet af Høsten er endnu ikke udkommen, men Landbrugsministeriet har som sædvanlig publiceret Resultatet af de præliminære Undersøgelser om Udbyttet af de tre vigtigste Kornsorter i England, Skotland og Wales, hvilket, sammenlignet med forrige Aar, udviser:

Hvede.

	Udbytte 1900.	Udbytte 1899.	Udb. pr. Acre 1900.	Udb. pr. Acre 1899.
England ..	Bus. 49,528,385	Bus. 62,380,067	Bus. 28.39	Bus. 32.83
Skotland ..	— 1,779,125	— 1,768,320	— 36.43	— 37.42
Wales	— 1,332,299	— 1,380,938	— 25.79	— 25.62
	Bus. 52,639,809	Bus. 65,529,325	Bus. 28.53	Bus. 32.75

Det samlede Areal med Hvede angives til 1,845,042 Acres i Aaret 1900 imod 2,000,981 Acres i 1899, og Gjennemsnitsavlen for de sidste ti Aar var 30.15 Bushels pr. Acre.

Byg.

	Udbytte 1900.	Udbytte 1899.	Udb. pr. Acre 1900.	Udb. pr. Acre 1899.
England ..	Bus. 50,977,265	Bus. 56,164,313	Bus. 30.90	Bus. 34.34
Skotland ..	— 7,995,373	— 8,222,891	— 33.29	— 34.19
Wales	— 3,341,872	— 3,328,494	— 31.81	— 31.41
	Bus. 62.314,510	Bus. 67,715,698	Bus. 31.31	Bus. 34.16

Det samlede Areal med Byg angives til 1,990,265 Acres i Aaret 1900 imod 1,982,108 Acres i 1899, og Gjennemsnitsavlen for de sidste ti Aar var 33.50 Bushels pr. Acre.

Havre.

	Udbytte 1900.	Udbytte 1899.	Udb. pr. Acre 1900.	Udb. pr. Aere 1899.
England . .	Bus. 73,604,178	Bus. 73,905,288	Bus. 39.56	Bus. 41.48
Skotland . .	— 34,005,054	— 33,313,304	— 35.83	— 34.78
Wales	— 7,238,305	— 7,527,952	— 33.44	— 34.18
	Bus. 114 847,537	Bus. 114,746,544	Bus. 37.95	Bus. 38.77

Det samlede Areal med Havre angives til 3,026,088 Acres i Aaret 1900 imod 2,959,755 Acres i 1899, og Gjennemsnitsavlen for de sidste ti Aar var 38.81 Bushels pr. Acre.

Som det vil bemærkes, er Arealet med Hvede reduceret med 155,939 Acres imod det foregaaende Aar, og det er ligeledes betydeligt mindre, c. 139,200 Acres, end de sidste ti Aars Gjennemsnit. Byg viser en ubetydelig Forøgelse af 8,157 Acres imod det foregaaende Aar, men var c. 72,200 Acres mindre end de sidste ti Aars Gjennemsnit. Havre viser en Forøgelse mod det foregaaende Aar af 66,333 Acres, men var c. 26,900 Acres mindre end de ti Aars Gjennemsnit.

Ved at gaa længere tilbage i Tiden faar man imidlertid et bedre Overblik over, hvor betydelig Reduktionen er i Landets Dyrkning af Korn, specielt af Hvede. I Tidsrummet mellem Aaret 1868, da disse Oplysninger først samledes, og nu, var Arealet med Hvede størst i 1869, nemlig 3,688,357 Acres, og mindst i 1895, 1,417,483 Acres, en Formindskelse af 2,270,874 Acres.

Byg viser det største Areal i 1879, nemlig 2,667,176 Acres, og det mindste i 1898, 1,903,666 Acres, en Formindskelse af 763,510 Acres.

Kun med Havre er Arealet forøget, det var mindst i 1874, nemlig 2,596,384 Acres, og størst i 1895, 3,296,063 Acres, altsaa en Forøgelse af 699,679 Acres.

Aaret begyndte med meget mildt Vejr i Fortsættelse af Efteraaret, som var mildt og regnfuldt. Vintersæden var kommen sent i Jorden, men gjorde tilfredsstillende Fremskridt, da der kun var ringe Frost. Februar bragte

en Mængde Regn uden dog at skade Sæden, men det kolde Foraar var imod Udviklingen, saa at Planten sidst i Maj var en Del tilbage og havde tabt i Udseende. Vaarsæden blev ligeledes saaet temmelig sent, man kunde først begynde Saaningen midt i Marts og blev da forsinket ved heftige Snestorme. Senere kom Sæden godt i Jorden, men da Foraaret var koldt, gjorde den kun langsomme Fremskridt, og ved Slutningen af Maj stod alt langt tilbage, saa det var først da varmere Vejr indtraadte hen i Juni, at Udsigterne bleve lysere.

I Lighed med Kornet var Græsset langt tilbage som Følge af det kolde og tørre Foraar; men rigelig Regn først i Juni, efterfulgt af varmt Vejr sidst i Maaneden og i Juli, fremmede Vegetationen i høj Grad, ligesom det lykkedes at bjerge Høet i fortrinlig Kondition.

Den stærke Varme i Juli modnede ligeledes Kornet hurtigere end man havde ventet, men en Del Regn først i August forsinkede Høsten. Hen i Maaneden blev det imidlertid atter tørt og varmt, saa at Arbejdet kunde gjenoptages, og i de sydlige Provinser blev Kornet bjerget temmelig tidligt og i fortræffelig Kondition. I det Nordlige derimod kunde Høsten først begynde en Del senere og blev da hyppig afbrudt af Regn, saa at endog i enkelte Distrikter af Skotland meget Korn blev ødelagt. I Irland blev Høsten ligeledes forsinket af Regn, men bjergedes dog for det meste i god Kondition.

Kvaliteten af Kornet varierede en Del, men maa dog i det Hele taget anses for tilfredsstillende, om end ikke særlig smuk. Om Bygget hedder det fra de fleste Egne af Landet, at om end Kvaliteten er brugbar til Malt, ere virkelig fine Varer sjældne. Rodfrugter led meget af Tørken i Juli, men kom sig efter Regnen i August, og gav for det meste et godt Udbytte med Undtagelse af Kartofler, som vare stærkt angrebne af Sygdom og gav et daarligere Resultat, end Tilfældet har været i mange Aar. Humle tabte sig med Foraarets Kulde og Tørke, medens den senere blev stærkt angreben af Insekter, og Aarets Udbytte maa regnes blandt de daarligste.

Priserne for de fleste Landbrugsprodukter, og navnlig for Kornet, vare kun lave. Hvede gav gjennemsnitlig for Aaret 26/11, Byg 24/11 og Havre 17/7 pr. Qvarter, Priser som ikke ere lønnende, og Landmandens Kaar ere derfor ikke blevne forbedrede. Kun i de Provinser, og navnlig i Irland, hvor man særlig lægger Vind paa Mejeriväesen, Kvæg- og Svineopdrætning, har man ingen Grund til Klage, da Priserne, navnlig for Smør og Flæsk, hele Aaret igjennem have været fuldt tilfredsstillende.

En betydelig Gene for Landmanden er Mangelen paa Arbejdskraft, som trods stigende Dagløn stedse bliver mere følelig, og i det forløbne Aar, da saa mange af de bedste Kræfter optages af Armeen, var saadant Tilfældet i usædvanlig Grad. Mange Midler blive forsøgte for at forhindre den stigende Flytning af yngre Mænd fra Landet ind til Byerne, og skjøndt der enkeltvis forsikres, at Salg af Jordlodder paa billige Vilkaar, i Forening med Opførelsen af bedre og sanitære Boliger, i nogle Distrikter har haft det ønskede Resultat, hører saadant i al Fald til Undtagelserne, og den heldige Løsning af Arbejdsspørgsmaalet er fremdeles en af de vigtigste Betingelser for Landvæsenets fremtidige Tarv.

Mangelen paa Arbejdskraft bidrager vistnok ogsaa i væsentlig Grad til den stadige Formindskelse i Dyrkningen af Korn og den samtidige Forøgelse af Arealet under permanent Græs. Landmænd forsikre endog, at Tendensen vilde blive endnu stærkere i denne Retning, navnlig hvad Hveden angaar, hvis det ikke var nødvendigt at dyrke et vist Kvantum for Straaets Skyld. Faren ved denne stadige Formindskelse i Dyrkning af Brødkorn og den deraf følgende stedse forøgede Afhængighed af Udlandet for Befolkningens stigende Behov, begynder dog efterhaanden at vække visse Betænkeligheder, saa meget mere som Herredømmet paa Søen og Evnen til at beskytte de svømmende Tilførseler synes efterhaanden at blive mere truet. Endnu ere dog ingen Forholdsregler trufne for at møde denne Fremtidsfare, og den maa vistnok blive langt mere truende end hidtil, før man be-

kvemmer sig til at adoptere de drastiske Midler, som alene kunne være til væsentlig Nytte.

Hvor betydelig Indførselen af fremmede Agerbrugsprodukter er bleven, vise følgende Tal for de sidste to Aar:

Import af	1899.	1900.
Korn og Mel	£ 58,087,692	£ 58,921,510
Levende Kreaturer.....	- 9,515,005	- 9,614,637
Kjød, Fjerkræ og Vildt.....	- 33,421,510	- 37,163,057
Mejeriprodukter	- 26,721,029	- 28,512,063
Andre Agerbrugsprodukter ...	- 56,956,540	- 57,459,010
Ialt...	£ 184,701,776	£ 191,670,257
Fragaar Export.....	- 18,225,039	- 15,884,742
	£ 166,476,737	£ 175,785,515

For 15 Aar siden — i 1886 — var Netto-Importen £ 107,063,561, som viser en Forøgelse i dette Tidsrum af £ 68,721,095 eller over $4^1/_2$ Million Pund om Aaret.

Interessen for Landvæsenet under de nærværende vanskelige Forhold bliver stedse mere levende. Man holder Øje med Udlandets Fremskridt, og Skoler oprettes, ofte med Støtte af de lokale Autoriteter, for at sætte saa mange unge Landmænd som muligt i Stand til baade praktisk og theoretisk at følge med Tiden og dens Krav, der ere saa forskjellige fra, hvad den ældre Slægt har kjendt og vistnok til sin store Skade har bibeholdt indtil vore Dage. Et interessant Experiment, hvis Øjemed er at skaffe unge Kvinder passende Erhverv i Agerbrugets Tjeneste, er under Udførelse af en anset filantropisk Dame, Grevinde Warrick. Et Institut er oprettet, hvor unge Kvinder faa praktisk Vejledning i Alt hvad der angaar Havevæsenet, Mejeriet, Fjerkræ, Biavl etc., saa at de efterhaanden kunne overtage lønnede Pladser hos Landmænd i de nævnte Fag, og saa vidt man kan dømme efter de Erfaringer, der hidtil ere gjorte, lover Institutionen at blive en Sukces.

Sundhedstilstanden blandt Husdyrene var ikke særlig tilfredsstillende i det forløbne Aar, og navnlig vakte Udbrud af Mund- og Klovesyge paa forskjellige Steder i

Landet en Del Bekymring, da man ingen Tilfælde har haft af denne Kvægsygdom siden 1894 og troede sig betrygget derimod ved Forbudet mod Indførselen af levende Kvæg fra Europa. Man formener, at Smitten denne Gang er kommen fra argentinsk Kvæg, og Indførselen af levende Kreaturer derfra er nu forbudt. Kraftige Forholdsregler ere tagne for at udrydde Sygdommen, saa at det staar til at vente, at den ikke vil sprede sig, men snart igjen være fuldstændig forsvunden. Svinepest er bleven noget reduceret, skjøndt den endnu hersker i ikke ringe Grad, medens Snive, Blodbyld og andre Kvægsygdomme snarere ere forøgede.

Muligheden for atter at se de engelske Markeder aabnede for Indførselen af fremmed Kvæg, som endnu ikke synes at være fuldstændig opgivet i Danmark, er her i Landet ikke længere Gjenstand for Drøftelse, og Forhaabninger af denne Art maa anses for fuldstændig illusoriske. Heldigere vil det være at henvende Opmærksomheden paa mulige Forbedringer, baade i Kvaliteten og i Transporten af det danske Kjød, hvorved dette vistnok vil kunne finde en stadig og mere remunerativ Afsætning her i Landet.

De tidligere Agitationer for Beskyttelse af det engelske Landbrug ved at belægge fremmede Produkter med Indførselstold, ere nu næsten ganske forstummede. Endog Landmanden synes at være kommen til den Overbevisning, at saadan Beskyttelse ikke vil yde ham nogen virkelig Hjælp. Han behøver selv billigt Korn og billige Foderstoffer til sin Bedrift, ligesom desuden alle Klasser efterhaanden ere komne til den Overbevisning, at en kunstig Fordyring af Fødemidlerne for Befolkningen er uforsvarlig. Hjælpen maa søges paa anden Maade, og en forøget og bedre organiseret Mejeridrift, i Forbindelse med Kreaturhold, i hvilken Retning der henvises til de gunstige Resultater i Danmark, vil vistnok blive et af de Midler, som man vil forsøge. Forstandig Økonomi, Reduktion i Renter og Afgifter og et nøjere Studium af Jordens Egenskaber, og hvad der bedst kan tjene til at

opnaa det rigeligste Udbytte, vil altsammen bidrage til gunstigere Resultater, og har sikkert allerede gjort det i ikke ringe Grad. Naar dertil kommer, at den stærkt forøgede Folkemængde i de forskjellige Lande, Formindskelsen af uopdyrkede Arealer og Nødvendigheden af en mere intensiv og kostbar Drift, som efterhaanden vil gjøre sig gjældende i de store producerende Lande, vækkes Forhaabningerne om, at det engelske Landvæsens værste Trængselsperiode snart vil være overstaaet.

Kornhandelen.

Som Tilfældet har været i en Række af Aar er Indførselen af Korn her til Landet fra Danmark svundet ind til en saadan Ubetydelighed, at den er uden al Betydning. Selv med en god Høst af Byg, i al Fald hvad Kvantum angaar, som Tilfældet var i denne Sæson, har det været umuligt at placere større danske Partier her i Landet til de i Danmark gjældende Priser. Hele Aarets Indførsel udgjør derfor kun Cwts. 91,420 (22,855 Quarters, c. 448 lbs.), mindre end et enkelt Skib hyppigt bringer fra Californien, og de Priser, som opnaaedes i Efteraaret, vare kun 25/ à 26/, inkl. Fragt og Assurance, pr. 448 lbs. Kvaliteten af det danske Byg, i al Fald hvad der udbydes her i Landet, har i mange Aar været tarvelig, det maa derfor konkurrere med den store Masse af ordinært engelsk, og nu, da man er kommen ud af Vane med at bruge dansk Byg, bliver det engelske foretrukket og er desuden i Reglen billigere end hvad der fordres fra Danmark. De finere Kvaliteter, som i tidligere Aar udbødes og som vare eftersøgte til lønnende Priser, fremkomme ikke mere, hvad enten de blive opkjøbte af Bryggerierne hjemme eller ikke længere existere. Uagtet Tilførslerne fra Frankrig, hvis Byg i tidligere Aar konkurrerede stærkest med det danske, paa Grund af Toldforholdene nu ere højst ubetydelige, ere Udsigterne til Afsætning af dansk Byg efter større Maalestok dog kun ringe. Siden Afskaffelsen af Maltskatten i dens tidligere Form og Afgiftens

Erlæggelse af det færdige Produkt, bliver baade simplere Byg og saa mange andre Substituter benyttede til Ølfabrikation, at Bygpriserne nødvendigvis maa holde sig lave, i al Fald for de store Kvantiteters Vedkommende. Kun enkelte særlig fine Sorter, og navnlig det bedste Saalebyg, som benyttes til Pale Ale, opnaar endnu høje Priser, men afsættes dog heller ikke i samme Udstrækning som tidligere.

En ikke ringe Opsigt er i den senere Tid bleven vakt som Følge af en Mængde Dødsfald i Yorkshire og nærliggende Grevskaber, hvilke syntes at hidrøre fra en ganske vist overdreven Nydelse af Øl, som var i høj Grad forfalsket og navnlig viste sig at indeholde Arsenik. En Bevægelse er derfor sat i Gang for at opfordre Regjeringen til at indbringe et Lovforslag i Parlamentet, som forbyder Brugen af farlige Substanser i Ølfabrikationen og tvinger Bryggerne til at meddele Sælgerne, hvor Substituter for Malt og Humle ere blevne anvendte. Hvor vidt denne Bevægelse vil føre til noget praktisk Resultat, er usikkert, den støttes imidlertid af en forhenværende Landbrugsminister og af mange andre indflydelsesrige Mænd, saa det er utvivlsomt, at den vil blive Gjenstand for Forhandlinger i det kommende Parlament, men med hvilket Resultat, er ikke let at skjønne, idet en tilfredsstillende Løsning af Spørgsmaalet frembyder meget betydelige Vanskeligheder. En Kommission er foreløbig nedsat for at undersøge de stedfundne Forgiftningstilfælde, og mulig kan denne bringe mere Klarhed i Sagen.

Forespørgsler, som ere rettede fra Danmark, om en saadan Lovs Vedtagelse ikke kan ventes at fremkalde fornyet Efterspørgsel for dansk Byg, kunne kun besvares med, at Udsigterne dertil ere alt for fjerntliggende, og selv om en Lov bliver vedtaget, der mulig kunde fremkalde forøget Begjær for Byg, vil det vistnok snarere komme andre Sorter end det danske tilgode. For Øjeblikket synes Afsætningen af Øl, maaske som Følge af

de indtrufne Begivenheder, at være bleven ikke ubetydeligt reduceret.

Af Hvede indførtes et lidet Kvantum, 51,300 Cwts. fra Danmark; det maa have været i et specielt Øjemed eller mulig fremmede Varer i Transit. Af Havre har det foregaaende Aars lille Tilførsel ikke gjentaget sig, og skjøndt der i Efteraaret bødes 19/ cif. pr. 336 lbs. for tørret Dansk, bleve ingen Tilbud gjorte. Denne Artikel importeres nu hovedsagelig fra Amerika og Rusland, selv Sverrig, som tidligere forsynede England med en væsentlig Del af dets Behov, har nu næsten ophørt sin Export hertil.

De engelske Kornmarkeder ere nu kun af ringe Betydning for Danmark, uden for saa vidt som de afgive et Barometer for Fluktuationerne i de forskjellige Kornsorters Værdi, og selv disse Fluktuationer rette sig i høj Grad efter Noteringerne i Amerika, saa det er næppe nødvendigt at gaa i nærmere Detail om de stedfundne Forandringer i Aarets Løb.

De Forventninger, som næredes i Begyndelsen af Aaret om livligere Handel og forhøjede Priser, gik ikke i Opfyldelse; trods den vedvarende Krig i Syd-Afrika og højere Fragter, vedblev Handelen temmelig treven, Priserne fluktuerede ikke meget, og naar en Bedring indtraadte, som antoges for Begyndelsen til en betydelig Stigning, blev den aldrig af lang Varighed, og gav i Reglen Importørerne Tab. De ugentlige Noteringer for engelsk Korn vise for Hvede højeste Pris 29/3 pr. Quarter, laveste do. 25/3 og Aarets Gjennemsnit 26/11; for Byg højeste Pris 26/5, laveste do. 22/10 og Aarets Gjennemsnit 24/11; Havre højeste Pris 19/11, laveste do. 16/2 og Gjennemsnit 17/8, medens forrige Aars Gjennemsnit var: Hvede 25/8, Byg 26/2 og Havre 17/1 pr. Quarter.

Ved Aarets Begyndelse noteredes amerikansk Hvede 29/—29/6, inkl. Fragt og Assurance, pr. 480 lbs., hvid kalifornisk 30/—30/6 pr. 500 lbs., Walla Walla 27/9—28/ pr. 500 lbs., ny La Plata 26/6 pr. 480 lbs. og australsk

27/9—28/ pr. 480 lbs. I Byg omsattes Sortehavs til 20/—21/ pr. 400 lbs. og kalifornisk til 27/—28/ pr. 448 lbs. I Havre: simpel russisk til 11/6—11/9 pr. 304 lbs., bedre russisk 14/—14/6 pr. 320 lbs., amerikansk 14/—15/ pr. 320 lbs. Priserne varierede ikke meget i de næste Maaneder, og de korte Perioder, som viste lidt mere Liv, holdt sig ikke længe. Stemningen vedblev for det meste flov, og i Maj vare Noteringerne lavest, men hen i Juni indtraadte en væsentlig Bedring, idet Udsigterne for den voxende Sæd, som Følge af Tørke og uheldigt Vejr i flere Lande, meldtes at være ugunstige. Sidst i Maaneden noteredes amerikansk Hvede 31/—32/ pr. 480 lbs., hvid kalifornisk 31/—31/6 pr. 500 lbs., Walla Walla 29/6 pr. 500 lbs., La Plata 30/—31/ pr. 480 lbs. og australsk 32/—33/ pr. 480 lbs.; Sortehavs-Byg 20/—20/6 pr. 400 lbs. og nyt do. pr. Efteraar 18/—18/6; russisk Havre 14/—14/6 pr. 304 lbs. og bedre 16/—17/ pr. 320 lbs.

Bedringen var imidlertid ikke af lang Varighed, og allerede hen i Juli blev Stemningen ved gunstigere Vejr atter flovere og Hvedepriserne gik et Par Shillings tilbage. I September, da det viste sig, at Høsten her i Landet blev daarlig og at ligeledes Foraarshveden i Amerika gav et ringe Udbytte, blev Stemningen paa ny bedre, og Priserne hævede sig til omtrent samme Standpunkt som i Juni. I Oktober blev imidlertid Tilførslerne og Afskibningerne saa betydelige, at Bedringen ikke kunde holde sig, og Handelen vedblev med faa Mellemrum livløs ved langsomt dalende Priser til Aarets Slutning. Noteringerne vare da for amerikansk Hvede 28/—29/ pr. 480 lbs., hvid kalifornisk 30/—30/3 pr. 500 lbs., Walla Walla 28/9—29/ pr. 500 lbs., australsk 30/ pr. 480 lbs., La Plata 30/6 pr. 480 lbs; Sortehavs-Byg 18/6 pr. 400 lbs., kalifornisk 26/6—26/9 pr. 448 lbs.; russisk Havre 13/9—14/ pr. 304 lbs., amerikansk 14/6—15/6 pr. 320 lbs., sort svensk 18/ pr. 336 lbs. og ny sort irsk 16/ pr. 304 lbs.

Indførselen af Korn og Mel i de sidste to Aar udgjorde:

Hvede.

		1900.		1899.	
Fra	Danmark	Cwts.	51,300	Cwts.	7.020
—	Rusland, nordlige	—	1,596,600	—	720,900
—	— sydlige	—	2,824,900	—	1,797,900
—	Tyskland	—	1,828,300	—	466,030
—	Rumænien	—	756,100	—	32,100
—	Bulgarien	—	93,000	—	»
—	Tyrkiet	—	71,300	—	27,300
—	Indien	—	9,400	—	8,192,200
—	Australien	—	2,661,600	—	2,929,200
—	New-Zealand	—	1,136,600	—	705,600
—	Canada	—	6,337,600	—	5,256,500
—	Nordamerikanske Stater østlige.	—	22,345,870	—	28,315,948
	Stater vestlige	—	10,242,600	—	6,334,700
—	Argentinske Republik	—	18,524,000	—	11,368.600
—	Andre Lande	—	146,820	—	428,650
		Cwts.	68,625,990	Cwts.	66,582,648

Byg.

		1900.		1899.	
Fra	Danmark	Cwts.	91,420	Cwts.	148,500
—	Rusland	—	4,653,100	—	7,806,930
—	Tyskland	—	391,300	—	190,618
—	Holland	—	72,410	—	108,050
—	Frankrig	—	410,200	—	366,520
—	Østrig	—	65,500	—	147,900
—	Rumænien	—	1,490,500	—	1,326,330
—	Tyrkiet	—	4,114,870	—	2,871,600
—	Ægypten	—	29,400	—	279,420
—	Algerien	—	23,600	—	253,600
—	Mexiko	—	113,300	—	212,200
—	New-Zealand	—	57,700	—	1,700
—	Canada	—	598,660	—	367,600
—	Nordamerikanske Stater østlige.	—	1,601,200	—	1,659,570
	Stater vestlige	—	2,675,900	—	286,500
—	Chili	—	402,600	—	448,400
—	Andre Lande	—	263,330	—	713,928
		Cwts.	17,054,990	Cwts.	17,189,358

Majs.

		1900.		1899.	
Fra	Rusland	Cwts.	1,889,500	Cwts.	2,639,500
—	Rumænien	—	2,275,400	—	7,353,900
—	Tyrkiet	—	114,740	—	17,500
—	Marokko	—	63,700	—	31,710
—	Canada	—	4,795,400	—	5,360,700
—	Nordamerikanske Stater	—	38,421,950	—	39,460,600
—	Argentinien	—	6,526,200	—	7,731,300
—	Andre Lande	—	64,120	—	104,440
		Cwts.	54,151,010	Cwts.	62,699,650

Havre.

		1900.		1899.	
Fra	Danmark	Cwts.	4,600	Cwts.	47,700
—	Rusland, nordlige	—	10,183,470	—	4,499,100
—	— sydlige	—	490,100	—	223,400
—	Sverrig	—	119,800	—	700,500
—	Tyskland	—	1,681,120	—	861,600
—	Holland	—	141,600	—	75,250
—	Tyrkiet	—	128,500	—	291,610
—	Canada	—	1,518,100	—	1,387,100
—	Nordamerikanske Stater	—	5.716,200	—	7,072,000
—	Argentinien	—	54,200	—	33,500
—	Andre Lande	—	71,970	—	434,870
		Cwts.	20,109,660	Cwts.	15,626,630

Bønner.

		1900.		1899.	
Fra	Rusland	Cwts.	74,900	Cwts.	98,000
—	Tyskland	—	183,360	—	270,510
—	Tyrkiet	—	401,100	—	199,420
—	Ægypten	—	558,600	—	1,102,100
—	Marokko	—	379,430	—	121,750
—	New-Zealand	—	40,900	—	7,910
—	Andre Lande	—	67,370	—	77,530
		Cwts.	1,705,660	Cwts.	1,877,220

Ærter.

		1900.		1899.	
Fra	Rusland	Cwts.	228,020	Cwts.	270,050
—	Tyskland	—	101,420	—	121,208
—	Holland	—	174,920	—	162,113
—	Indien	—	212,916	—	891,700
—	Canada	—	849,700	—	755,120
—	Nordamerikanske Stater	—	581,800	—	475,490
—	Andre Lande	—	107,670	—	72,360
		Cwts.	2,256,446	Cwts.	2,748,041

Rug.

		1900.		1899.	
Fra	Danmark	Cwts.	2,760	Cwts.	1,830
—	Rusland	—	413,300	—	278,100
—	Tyskland	—	108,060	—	77,700
—	Rumænien	—	30,000	—	139,700
—	Canada	—	255,000	—	209,900
—	Nordamerikanske Stater	—	410,700	—	468,400
—	Andre Lande	—	4,600	—	18,100
		Cwts.	1,224,420	Cwts.	1,193,730

Boghvede.

		1900.		1899.	
Fra	Frankrig	Cwts.	43,380	Cwts.	53,740
—	Andre Lande	—	68,320	—	90,760
		Cwts.	111,700	Cwts.	144,500

Indførslen i London fra Provinserne og Udlandet udgjorde i 1900:

Af	Hvede	2,308,191	Quarters
-	Byg	742,399	—
-	Malt	1,060,898	—
-	Havre	4,446,430	—
-	Bønner	77,885	—
-	Ærter	127,599	—
-	Majs	1,739,906	—
-	Vikker	20,635	—
-	Mel	13,710	Tønder og
	—	4,088,431	Sække
-	Hørfrø	685,085	Quarters
-	Raps	421,187	—
-	Diverse Frø	165,724	—
-	Oliekager	72,027	Tons

Landbolove.

Af Justitsraad *H. Wulff.*

(De i dette Tidsskrift tidligere meddelte Uddrag af saadanne Love og ministerielle Bekjendtgjørelser, der kunne have Interesse for Landbruget, fortsættes herved for Aaret 1900.)

Love i 1900.

1. Skolekommissioner.

Ved Lov af 16. Februar 1900 (Nr. 23) gjøres der følgende Ændringer i Lov af 8. Marts 1871 om Skolekommissionernes Omraade og Virksomhed i Landkommunerne:

at Kommissionen holder Møde, naar enten Formanden finder det nødvendigt eller et Flertal af Kommissionens Medlemmer forlange det,

at Kommissionen ikke er beslutningsdygtig, med mindre over Halvdelen af dens Medlemmer ere til Stede,

at ingen Afgjørelse kan træffes, naar ikke et Flertal af Kommissionens Medlemmer stemme derfor, og

at ethvert Medlem kan forlange sin fra en Kommissionsbeslutning afvigende Mening kortelig tilført Forhandlingsprotokollen og medtagen ved Beslutningens Fremsendelse.

2. Undersøgelse af Levnedsmidler.

Ved Lov af 2. Marts 1900 (Nr. 29) om Undersøgelse af Levnedsmidler m. v. bestemmes bl. a., at Justitsministeren er berettiget til at træffe Overenskomst med et

analytisk-kemisk Laboratorium om mod et aarligt Vederlag af 8000 Kr. at foretage Undersøgelse af offentlig falbudne Levnedsmidler. Laboratoriet har at afgive Erklæring om Forfalskning eller andre Misligheder ved saadanne af rette Vedkommende indsendte Levnedsmidler og at indgive Beretning om Undersøgelser og Resultater til Justitsministeren, saa ofte denne maatte forlange det.

Prøver af Levnedsmidler skulle ved Politiets Foranstaltning efter gangbar Pris udtages og indsendes til Laboratoriet til Undersøgelse, selv hvor der ikke haves nogen Mistanke om begaaet eller tilsigtet Ulovlighed. Udgifterne hertil udredes af Statskassen.

Den, der i Afsætningsøjemed svigagtig eftergjør eller forfalsker Levnedsmidler eller underkaster fordærvede Levnedsmidler en Behandling, der tilsigter at skjule den fordærvede Tilstand, samt den, som i svigagtig Hensigt falbyder Levnedsmidler, om hvilke han véd, at de ere undergaaede nogen af de ovennævnte Behandlinger, straffes efter Straffelovens § 278, 1ste Stykke. Under særlig formildende Omstændigheder kan Straffen dog nedsættes endog til Bøder.

Den, der uden svigagtig Hensigt, men dog er vidende om, at et Stof er undergaaet en saadan Behandling, straffes med Bøder fra 50 Kr. til 2000 Kr.

Den, der falbyder som Vin eller Spirituosa en Vare, der er behandlet paa en forbudt Maade, eller undlader at forsyne Varen med en Etikette, der svarer til dens Indhold, straffes med Bøder fra 10 til 2000 Kr.

Saadanne Overtrædelser behandles som offentlige Politisager. Loven træder i Kraft 10. Oktober 1900 og forelægges til Revision inden 3 Aar efter dens Ikrafttræden.

3. Jernbanelove.

Ved Lov af 16. Marts 1900 (Nr. 33) fastslaaes en Jernbane fra Horsens til Odder med Sidebane til Gylling.

Ved Lov af 16. Marts 1900 (Nr. 37) forhøjes Stats-

tilskuddet til en Jernbane fra Fjerridslev til Thisted til tre Fjerdedele af Anlægskapitalen.

Ved Lov af 3. April 1900 (Nr. 72) gives Eneretsbevilling til Anlæg og Drift af en Amager-Jernbane.

Ved Lov af 27. April 1900 (Nr. 89) forandres den tidligere vedtagne Banelinie: fra Nymindegab over Billum til Varde med en Sidebane fra Billum til Esbjerg til: en Jernbane fra Nørre-Nebel over Billum til Varde.

Endelig bemyndiger Lov af 27. April 1900 (Nr. 92) Regjeringen til følgende Anlæg:

En Jernbane fra Holstebro til Herning,
» do. » Viborg til Herning,
» do. » Langaa til Silkeborg,
Udvidelse af Korsør Statsbanestation med et Dampfærgeleje og tilhørende Jordareal i Korsør,
Erhvervelse af Arealer Vest for Aarhus søndre Del til Anlæg af en Godsbanegaard, og
Anlæg af 2 Dampfærgelejer i Gjedser samt Anskaffelse af 2 Dampfærger til Farten mellem Gjedser og Warnemünde og eventuelt et Telegrafanlæg.

4. Dommes eller Forligs Exekution.

Herom giver Lov af 16. Marts 1900 (Nr. 36) nogle lettende Bestemmelser i Henseende til den fornødne Legitimation overfor Fogden. Hidtil har der været krævet en aktmæssig Beskrivelse af hele Sagen, hvilket har forvoldt baade Bekostning og Tidsspilde. Den nye Lov fastsætter nu som Regel, at en simpel Udskrift af Dommen, Kjendelsen eller Forliget er tilstrækkelig, dog at Fogden under særlige Omstændigheder kan kræve yderligere Oplysninger af Rekvirenten. Med Hensyn til Domme og Kjendelser af svenske Domstole skal det derimod have sit Forblivende med den tidligere Aktsbeskrivelse.

5. Jagtlov.

Ved Lov af 16. Marts 1900 (Nr. 40) bestemmes, at Bekkasiner skulle være fredede fra 1. Februar til 31. Juli og Svaner fra 15. Marts til 15. November.

6. Smitsomme Sygdomme.

Ved Love af 16. Marts 1900 (Nr. 39) og 31. Marts 1900 (Nr. 43) gives der meget detaillerede Forskrifter med Hensyn til smitsomme Sygdommes Indførelse i Riget og Foranstaltninger imod disses Udbredelse.

7. Bygningsafgift.

Ved Lov af 31. Marts 1900 (Nr. 45) bestemmes, at Haandværkere paa Landet, som udfører det under deres Haandværksdrift henhørende Arbejde enten selv eller ved Hustrus og Børns Hjælp, fritages for at svare Bygningsafgift af deres Bolig og Værksted med dertil hørende Lokaler til Raamateriale og færdige Varer.

Ligeledes ere Avlsbrugere paa Kjøbstædernes Markjorder fritagne for at svare Bygningsafgift af deres Bolig, saafremt de ikke drive anden Næring.

8. Sogneindlemmelser.

Ved Love af 3. April 1900 (Nr. 50, 51 og 52) indlemmes Hvidovre Sogn, Sundby og Nathanaels Sogne paa Amager og Brøndshøj Sogn i Staden Kjøbenhavn.

9. Fanø Birk.

Ved Lov af 3. April 1900 (Nr. 58) forenes Fanø Birks Jurisdiktion med Esbjerg Kjøbstads og Skads Herreds Jurisdiktion med Thingsted og Thingtid som for Esbjerg Kjøbstad og Skads Herred foreskreven.

10. Underholdsbidrag til uægte Børn.

Ved Lov af 3. April 1900 (Nr. 75) ophæves Loven af 12. April 1892 om Underholdsbidrag til uægte Børn og delvis nye Bestemmelser fastslaaes. Lovens Hovedindhold er følgende: Underholdsbidraget kan udstrækkes til det 18. Aar, naar Overøvrigheden skjønner, at Barnet fremdeles kan trænge til Hjælp. Barnemoderen kan kræve af Barnefaderen mindst Halvdelen af de særlige Udgifter ved Barselfærden. Overøvrigheden bestemmer dette Bidrags Størrelse, og det kan indkræves som Un-

derholdsbidrag saa vel af Moderen som af Fattigvæsenet, hvis dette har udredet Hjælpen.

Dør en underholdspligtig Barnefader, kan der kræves afsat Dækning i hans Bo for det tilbageværende Underholdsbidrag efter nærmere angivne Regler.

Betales et Underholdsbidrag ikke i rette Tid, kan Barnemoderen under visse nærmere angivne Forudsætninger fordre Bidraget udredet af det Offentlige, uden at dette betragtes som en hende ydet Fattighjælp.

Antages Barnefaderen at leve og at opholde sig her i Landet, eftersøges han, eventuelt ved Politiet, og afkræves Beløbet. Betaler han ikke, har den Kommune, der har udlagt Beløbet, Krav paa Refusion af Barnefaderens Forsørgelseskommune. Det Beløb, det Offentlige maa udrede for en Barnefader, betragtes som Fattighjælp til denne.

Formodes det, at Barnefaderen er død eller har forladt Landet, kan Øvrigheden foreløbig afvise Moderens Krav om Udbetaling af det fastsatte Underholdsbidrag.

Samme Ret som Barnemoderen har, tilkommer ogsaa den, som efter Moderens Død eller Bortrejse udøver den faktiske Opdragermyndighed over Barnet.

11. Lov om Hunde.

Lov af 27. April 1900 (Nr. 99) forandrer den tidligere Bestemmelse om, at Reglerne om Hundeafgiften kunne sættes i Kraft for tæt bebyggede Landdistrikter, der ligge op til Kjøbenhavn eller en Kjøbstad, derhen, at de nævnte Bestemmelser kunne sættes i Kraft for tæt bebyggede Landdistrikter i Almindelighed, uden Hensyn til deres Beliggenhed.

12. Livsforsikringsselskaber.

Ved Lov af 27. April 1900 (Nr. 108) gives der visse Regler for Livsforsikringsselskabers Anmeldelsespligt. Livsforsikring maa fremtidig kun drives af Aktieselskaber og gjensidige Selskaber samt af Staten.

Alle bestaaende Selskaber skulle til Indenrigsministeriet indsende en Række detaillerede Oplysninger, og alle nye Selskaber skulle ligeledes anmeldes og eventuelt approberes. Ministeriet bemyndiges i det Hele til at yde en virksom Kontrol med slige Selskaber og til at idømme Bøder fra 200 Kr. til 4000 Kr. for Overtrædelse af Lovens Bestemmelser. Bøderne tilfalde Statskassen, og Sagerne om Overtrædelse behandles som offentlige Politisager.

Ministerielle Bekjendtgjørelser m. v. i 1900.

1) Ved Bekjendtgjørelse af 2. Januar 1900 fra Indenrigsministeriet normeres Antallet af Sognekredse i hver Landsthingskreds saaledes:

I 2. Landsthingskreds er der 147 Sogneraadskredse, i 3. 123, i 4. (Bornholm) 15, i 5. 65, i 6. 146, i 7. 118, i 8. 121, i 9. 155, i 10. 101 og i 11. 89, ialt 1080 (mod 1076 i 1899).

2. Landsthingskreds omfatter Kjøbenhavns Amt (Frederiksberg undtagen), Frederiksborg Amt (Frederiksværk undtagen) og Holbæk Amt.

3. Landsthingskreds omfatter Sorø og Præstø Amter.

4. — — Bornholms Amt.

5. — — Maribo Amt.

6. — — Odense og Svendborg do. (Marstal undtagen).

7. — — Hjørring og Aalborg Amter.

8. — — Thisted Amt, af Viborg Amt Sallinglands 4 Herreder og Fjends Herred og af Ringkjøbing Amt: Skodborg, Vandfuld, Hjerm, Ginding og Ulfborg Herreder.

9. Landsthingskreds omfatter Resten af Viborg Amt, Randers Amt og Aarhus Amtsraadskreds.

10. Landsthingskreds omfatter Skanderborg Amtsraadskreds, Vejle Amt og af Ribe Amt: Hjarup, Vamdrup, Skandrup og Seest Kommuner.

11. Landsthingskreds omfatter Resten af Ringkjøbing og Ribe Amter.

2) Af landøkonomiske Forskudsforeninger er der i Aaret 1900 stadfæstet Vedtægter for ialt 17, deraf 7 paa Sjælland, 6 i Jylland, 3 paa Fyen og 1 paa Bornholm.

3) Ved Bekjendtgjørelse af 6. Januar 1900 forbydes paa Grund af Mund- og Klovsyge Udførsel af levende Kvæg, Faar, Geder og Svin fra Lolland. (Ophævet 27. samme Maaned.)

Under 15. Januar udstedes et lignende Forbud for Fyen. (Ophævet 20. Februar.) Den 29. Januar lukkes Lolland paa ny. (Ophævet igjen 26. Marts.) 31. Marts lukkes der atter for Lolland. (Paa ny hævet 7. Maj.)

4) Ved Bekjendtgjørelse af 20. Januar 1900 bestemmes, at Midler, til hvis Indsættelse i Overformynderiet særlig Tilladelse er fornøden, indtil videre kunne modtages i rede Penge.

5) Ved Bekjendtgjørelser af 21. Februar og 3. April 1900 gives der Kreditforeningerne af Ejere af mindre Ejendomme paa Landet henholdsvis i Østifterne og i Jylland visse Begunstigelser med Hensyn til Udlæg og Forauktionering af de til Foreningerne pantsatte Ejendomme.

6) Ved Bekjendtgjørelse af 27. April 1900 oprettes Ministeriet for offentlige Arbejder, hvorunder er henlagt: Civillistens Mellemværende med Statskassen, kongelige Bygninger og Haver, Vejvæsenet, Vandbygningsvæsenet, Havne- og Kanalvæsenet, Uddybning af Sejlløb, Digevæsenet, Færgevæsenet, Jernbanevæsenet, Telegraf- og Telefonvæsenet samt Post- og Befordringsvæsenet.

7) Om Sygeplejerskers Uddannelse og Etablering handler Bekjendtgjørelsen af 7. April 1900.

Heri meddeles, at der paa Finansloven for Aaret 1900—1901 er bevilget 10,000 Kr. til Uddannelse og Etablering af Sygeplejersker udenfor Kjøbenhavn.

Tilskud kan kun ydes saadanne Foreninger som selv antage Personer til Uddannelse som Sygeplejersker. Tilskuddets Størrelse kan ikke overstige 400 Kr. for hver Sygeplejerske, med mindre Uddannelsen finder Sted under »Det røde Kors« i Kjøbenhavn, da det saa kan stige til 600 Kr.

Betingelsen for Tilskuddet er, at der ad anden Vej i Kjøbstæderne tilvejebringes $1^1/_2$ Gange Statens Bidrag og i Landkommunerne mindst lige saa meget som Staten yder. Beløb, der ere sikrede for flere Aar, kunne sammenlægges for at opfylde denne Betingelse.

Der gives dernæst nærmere Regler for denne Fordeling, og det oplyses, at Stiftsfysikus Trautner i Odense er villig til at medvirke til at skaffe Kvinder Uddannelse som Plejersker.

Der kan endvidere gives et Statsbidrag af indtil 500 Kr. til Udgifter ved Hospital og Sygepleje for saadanne Plejersker, der under Uddannelsen maatte blive syge.

8) Ved Bekjendtgjørelse af 23. April 1900 fastsættes Betaling til Kvarterværter for Indkvartering af det Personale, der udsendes af Generalstaben til topografiske Arbejder. For et møbleret Værelse til en Officer beregnes 66 Øre pr. Dag, Brænde og Lys 33 Øre og Bespisning 2 Kr. For Meniges Kvarter beregnes 25 Øre og for Staldrum og Strøelse til Heste 10 Øre pr. Dag; Brændsel til Madkogning er beregnet til 16 Øre og et Maaltid varmt Mad til Underklasserne til 41 Øre uden Brød.

9) Ved Bekjendtgjørelse af 25. Juni 1900 gives der en Række detaillerede Bestemmelser til den nærmere Forstaaelse af den fornævnte Lov af 31. Marts 1900 om Fritagelse for Bygningsafgift i visse Tilfælde.

10) Ved Bekjendtgjørelse af 14. Maj 1900 gives der en Række detaillerede Bestemmelser til nærmere Forstaaelse af fornævnte Lov af 16. Marts s. A. om smitsomme Sygdommes Indførelse her i Riget, og hertil slutter sig yderligere en ministeriel Bekjendtgjørelse af 22. Maj 1900.

11) Ved Bekjendtgjørelse af 2. Juli 1900 forhøjes Betalingen for Patienter af 1ste Forplejningsklasse paa Statens Sindssygehospitaler til 2 Kr. 50 Øre daglig; dog betale de tidligere indlagte Patienter vedblivende kun 2 Kr. pr. Dag.

12) Ved Bekjendtgjørelser af 27. August, 3. September og 7. September 1900 fastslaaes, at de for Kjøbstæderne gjældende Bestemmelser om Hundeafgiften ogsaa skulle være gjældende for en Del af Odder Kommune, for Struer og for Herning. Afgiften tilfalder de Fattiges Kasse i de nævnte Kommuner.

13) Ved Bekjendtgjørelser af 2. Januar, 31. Januar, 28. Februar, 31. Marts, 30. April, 31. Maj, 30. Juni, 1. August, 1. Oktober og 31. Oktober 1900 er der meddelt offentlig Anerkjendelse til en stor Række Sygekasser rundt om i Landet.

14) Der er i Aarets Løb stadfæstet Sundhedsvedtægter i følgende Kommuner: Lyngby og Søllerød Sogne i Kjøbenhavns Amt, Harboøre og Herning i Ringkjøbing Amt og Haslev—Frerslev i Sorø Amt.

15) Ved Bekjendtgjørelse af 1. September 1900 fastslaaes Reglerne for Eftersyn af Personer, der ankomme fra Steder, med Hensyn til hvilke foranstaaende Bestemmelser af 14. Maj om smitsomme Sygdommes Indførelse ere anvendelige.

16) Ved Bekjendtgjørelser af 18. April (Nr. 68, 69 og 70) bestemmes de ved Lov af 3. April 1900 fastsatte Ind-

lemmelser i Kjøbenhavns Kommune af Hvidovre Sogn, Sundby og Nathanaels Sogne paa Amager og Brøndshøj Sogn at skulle finde Sted fra 1. Januar 1901 at regne.

Ved Bekjendtgjørelse af 3. Maj 1900 indlemmes en Del af Ny Skivehus Hovedgaards Jorder saa vel i verdslig som i gejstlig Henseende i Skive Kjøbstad.

17) Ved Bekjendtgjørelser af 17., 29. og 31. Januar, 28. Februar, 31. Marts, 3. og 30. April, 31. Maj, 30. Juni, 31. Juli, 31. August, 29. September, 31. Oktober, 30. November og 31. December 1900 er der meddelt en Række Begunstigelser i Henseende til Brugen af stemplet Papir.

18) Ved to Bekjendtgjørelser af 7. Juli 1900 er der foretaget Ændringer i Tariffen og Vedtægten for den almindelige Brandforsikring for Landbygninger.

19) Ved Bekjendtgjørelser og Kundgjørelser af 21. Februar, 29. Marts, 3. April, 30. Juni, 7., 16. og 20. November 1900 er der dels givet Begunstigelser, dels Tillæg til Statuter for forskjellige Kreditforeninger og Kreditkasser her i Landet.

20) I Aarets Løb er der approberet Bygningsreglementer og Tillæg til samme for Rødovre og Brøndshøj Sogne i Kjøbenhavns Amt, for Haslev—Frerslev Kommune i Sorø Amt, for Nørre Nebel Sogn i Ribe Amt, for Skjern Stationsby og for Frederiksborg Slotssogn.

21) Der er i Aarets Løb sket Forandring i Fortegnelsen over Landeveje og Landevejsgader i Skanderborg Amtsraadskreds, i Aalborg Amt og i Ribe Amt.

Generalforsamling
i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Selskabets ordentlige Generalforsamling afholdes Tirsdagen den 17de December 1901, Kl. 7 Eftерm., paa Prinsens Palæ.

Dagsorden findes nedenstaaende.

I Bestyrelsesmødet, som afholdes samme Dag Kl. $12^1/_2$ i Selskabets Lokale, Ved Stranden 14, opgjøres Resultatet af den af Selskabets Medlemmer foretagne Stemmeafgivning paa:

1) 1 Præsident, idet Professor Th. R. Segelcke afgaar efter Tur;
2) 6 Medlemmer af Bestyrelsesraadet, idet Professor Th. R. Segelcke, Kjøbenhavn, Kammerherre, Hofjægermester O. Scavenius, Basnæs, Kammerherre, Baron G. J. Wedell-Wedellsborg, Overdrevsgaarden, Etatsraad A. C. V. Nygaard, Sæbygaard, Hofjægermester C. A. R. Bech, Engelsholm, Forpagter O. C. S. Sonne, Knuthenborg Avlsgaard, afgaa efter Tur;
3) 1 Revisor, idet Bogholder S. Dahlberg, Kjøbenhavn, afgaar efter Tur;
4) 1 Medlem af Bestyrelsen for »Fond til Landmænds Uddannelse«, idet Inspektør P. Feilberg, Søborg, afgaar efter Tur.

Gjenvalg kan ifølge Lovene finde Sted ved samtlige ovenanførte Valg.

Professor Th. R. Segelcke kan ikke modtage Gjenvalg, da han er indvalgt i Præsidiet, og Kammerherre, Hofjægermester O. Scavenius er udtraadt af Selskabet.

Kammerherre, Baron G. Wedell-Wedellsborg og Etatsraad A. Nygaard ønske ikke at modtage Gjenvalg.

Stemmeafgivningen foregaar skriftlig, idet en fremsendt Stemmeseddel udfyldes, underskrives og i en medfølgende frankeret Konvolut indsendes til Selskabets Sekretariat eller afleveres til Bestyrelsen før Begyndelsen af dennes Møde den 17de December Kl. $12^1/_2$, i hvilket Stemmesedlerne aabnes og Stemmeoptællingen finder Sted.

Ifølge Landboforeningernes Stemmeafgivning ere følgende valgte som Amtsrepræsentanter i Bestyrelsesraadet:

for Hjørring Amt: Direktør M. Nielsen, Hjørring;
— Thisted Amt: Forpagter J. P. Hansen, Egebæksande;
— Aalborg Amt: Godsejer M. Ahlmann, Langholt;
— Odense Amt: Forpagter F. H. Skov, Tybrind;
— Holbæk Amt: Forpagter Fonnesbech-Wulff, Vesterbygaard;
— Frederiksborg Amt: Proprietær G. E. Grüner, Hegnsholt.

Suppleringsvalg for Aaret 1902:

for Sorø Amt: Godsejer A. Bech, Krusesminde, er valgt i Stedet for Kammerherre S. Barner, som har nedlagt sit Mandat.

Dagsorden.

1) Udfaldet af de foretagne Valg.
2) Bestyrelsesraadets Valg af Medlemmer til Belønningsudvalget, Bogudvalget og til Bestyrelsen for Korn- og Foderstofkontrollen.
3) Optagne ny Medlemmer.
4) Fremlæggelse af forrige Aars Regnskab.

A. Beretninger.

1) Sekretærens Beretning om Selskabets almindelige Virksomhed.
2) Beretning om »Fond til Landmænds Uddannelse«.
3) Beretning fra Prof. V. Stein om agrikulturkemisk Virksomhed.
4) Beretning fra Konsulent B. Bøggild.
5) Beretning om Maltbyg- og Hvedeudvalgets Virksomhed.
6) Beretning om Planteavlsudvalgets Virksomhed.
7) Beretning om Prøver med Landbrugsredskaber og -Maskiner.
8) Beretning fra Justitsraad L. Friis om Afsætning af danske Husdyr i Rusland.

B. Meddelelser fra Præsidiet.

1) Landbrugsmusæets fremtidige Stilling.
2) Etablering af permanente Redskabs- og Maskinudstillinger.
3) Kjøbenhavns Uldmarkeds Ophør.
4) Den fortsatte Udgivelse af »Beskrivelse af Landbrugets Udvikling i Danmark«.
5) Uddeling af en Portion af Godsejer Chr. Schmidt til Vibygaards Legat.

C. Forslag fra Præsidiet.

1) Virksomhedsplan for Aaret 1902—1903.
2) Budget for Aaret 1902—1903.

Vejrforholdene i Landbrugsaaret 1900—1901.

(Fra 1. Oktober 1900 til 30. September 1901.)

Af Cand. math. *V. Willaume-Jantzen,*
Underbestyrer ved Meteorologisk Institut.

Oktober 1900. Landbrugsaaret 1900—1901 begyndte med stærke vestlige til sydlige Vinde og mildt Vejr, der kulminerede d. 7.—9. med Middeltemperaturer, der laa 3—6° over Normalen, og Maximumstemperaturer paa 17—19°. Det blev imidlertid hurtigt koldere: allerede d. 10. gik Vinden nordlig, og Døgnets Middelvarme sank 5° for yderligere at synke d. 13.—15. under en Storm, der drejede fra vestlige til nordlige Retninger. Perioden d. 14.—24. blev derefter kølig med variable Vinde, medens dog kun d. 19.—21. afveg saa meget som 4—5° i negativ Retning med en Nattefrost paa ÷ 3° til ÷ 5° paa de koldeste Stationer. Maanedens Slutning var atter mild med stærke til stormende Vinde fra Syd og Vest. Hele Maaneden fik omtrent den normale Middeltemperatur. Nedbøren var stor over hele Landet, gjennemsnitlig c. 50 Procent over Normalen; en stor Del af Østjylland samt det nordlige og nordvestlige Sjælland fik mindst, men dog c. 30 Procent for meget, medens de største Afvigelser fra Normalen forekom over Hjørring og Kjøbenhavns Amter, der fik c. 75 Procent for meget. Nedbøren faldt paa et stort Antal Dage og var nogenlunde ligelig fordelt gjennem hele Maaneden; især faldt den dog d. 2.—6., d. 9.—10., d. 12.—16. og i den sidste

Uge. Sne og Taage forekom enkelte Gange. Torden blev hørt paa 14 Dage; især d. 5.—6. og d. 14. vare Uvejrene stærkt udbredte over Landet.

November 1900 fik en Middeltemperatur, der laa $1^1/_4{}^0$ over Normalen, men udmærkede sig forøvrigt ved en meget ensartet Temperatur fra den ene Dag til den anden; Maaneden indeholdt et meget stort Antal Dage med høj Temperatur, nemlig d. 7.—17. og hele det sidste Tidøgn, da sydlige til østlige Vinde vare fremherskende; men de varmeste Dage overgik dog kun Normalen med $3^1/_2{}^0$. Derimod blev d. 3.—6. og d. 18.—19. temmelig kolde med en Nattefrost paa indtil $\div 5^0$ i det Indre af Landet; paa en Del Kyststationer indtraf der slet ingen Frost. For hele Landet var Frostdagenes Antal lille, nemlig gjennemsnitlig 5, medens 11 er det normale Antal. De østlige Vinde blæste 3 Gange saa hyppigt som normalt. Maaneden var meget fattig paa Solskin; Skymængden viste ogsaa et meget stort Middeltal, nemlig $8^1/_4$ efter den 10-delelige Skala, medens 7 er normalt. Nedbøren var gjennemgaaende lille: kun Hjørring Amt fik omtrent det normale Nedslag; den øvrige Del af Nordjylland, Vest- og Nordsjælland samt Bornholm fik gjennemsnitlig 25, Resten af Landet 45 Procent for lidt. Den faldt næsten udelukkende som Regn og navnlig mellem d. 6. og d. 27.; især fik nogle Dage omkring Midten af Maaneden temmelig stærke Regnbyger. Torden blev hørt 4 Gange, kun i Vestjylland.

December 1900 blev med aldeles overvejende sydvestlige og vestlige Vinde, der ikke sjældent blæste op til Storm, en af de varmeste Decembre i de sidste 40 Aar: som Gjennemsnit af Observationer i Tarm i Vestjylland og ved Landbohøjskolen fik den nemlig en Middeltemperatur paa 3.9^0 eller $3^1/_4{}^0$ over Normalen, medens December i 1873 fik 4.2^0 og i 1898 4.8^0. Den her beskrevne

Maaned indeholdt en meget ensartet og varm Periode, d. 9.—28., hvis enkelte Dage blev 3—7° varmere end normalt, og hvor Maximumsthermometrene flere Steder i Landet naaede godt og vel 10°, en for December høj Stand. Begyndelsen og Slutningen af Maaneden blev temmelig kold, paavirket af overvejende østlige Vinde; men de laveste Temperaturer naaede dog kun ÷ 10° en enkelt Gang. Frostdagenes Antal var lille, gjennemsnitlig for hele Landet 9, medens 19 er normalt. Solen formaaede kun paa faa Dage at skinne igjennem Skylaget. Nedbøren var stor: Nordjylland og Nordøstsjælland fik 80—100, Resten af Landet 20—60 Procent for meget. Den bestod mest af Regn og faldt paa et stort Antal Dage, navnlig d. 3.—15. og d. 18.—29., mest som mindre Byger. Torden blev hørt paa 3 Dage.

Januar 1901 begyndte med en temmelig streng Kuldeperiode, der spændte over de 17 første Dage af Maaneden, paavirket af østlige til sydlige Vinde og højt, roligt Lufttryk; paa 7 Dage i denne Periode laa Døgnets Middeltemperatur saa meget som 3—5° under Normalen, medens den øvrige Tid var 1—2° for kold. Samtidig faldt der kun lidt Sne i de første Dage, medens der fra d. 10. herskede en tæt og vedholdende Taage over Landet. I den paafølgende Periode, d. 18.—27., holdt Temperaturen sig over Normalen, flere Dage 3—5° derover, med stærke til stormende Vinde fra vestlige Retninger, en Del Regn og Sne og temmelig ofte taaget Vejr; Barometret stod meget uroligt, fordi det ene barometriske Minimum efter det andet passerede tæt forbi Landet; d. 27. gik et saadant tværs over Danmark og frembragte meget lave Barometerstande, uden at Kulingen steg til Storm; i Kjøbenhavn sank Lufttrykket til 722.7 Mill., hvilket er den næstlaveste Stand, der er aflæst i Kjøbenhavn i 59 Aar; den laveste Stand er aflæst i Januar 1863 med 719.4 Mill. Maanedens sidste Dage bleve alle kolde med nordlige Vinde og Sne, d. 30. endog $6^1/_2$° for kold.

Hele Januar fik en Middeltemperatur, der laa $1^3/_4{}^0$ under Normalen, medens de laveste Temperaturer laa imellem $\div 15^0$ og $\div 22^0$ paa de koldeste Stationer. Det samlede Nedslag var gjennemsnitlig 20 Procent for lille. Et Snedække laa mange Steder fra d. 26. Torden blev hørt paa 7 Dage, især i Vest- og Sydjylland.

Februar 1901 fik med meget variable Vinde en Middeltemperatur paa c. $\div 3^0$ eller $2^3/_4{}^0$ under Normalen; i de sidste 40 Aar har Februar dog 6 Gange været endnu koldere, koldest var nævnte Maaned i 1895 med en Middeltemperatur paa $\div 7^0$. Der indtraf kun 3 Dage med for høj Temperatur, nemlig d. 8.—9. og d. 28., der bleve $^1/_2$—$2^1/_2{}^0$ for varme, medens hver Dag forøvrigt var koldere end normalt, og navnlig fik mange Dage i Maanedens 2 første Tidøgn en 3—8° for lav Middeltemperatur og en Nattefrost paa indtil $\div 15^0$ til $\div 23^0$. Nedbøren var temmelig lille: Bornholm, Lolland-Falster og det nordøstlige Jylland fik mest, men dog 20—30 Procent for lidt, medens Resten af Landet gjennemsnitlig kun fik omtrent Halvdelen af Normalen. Den faldt mest som mindre Snebyger, af og til gjennem hele Maaneden, og synes for store Strækninger af Landet at have vedligeholdt Snedækket fra Januar. Torden blev ikke hørt.

Marts 1901. Østlige til sydlige Vinde frembragte i de første 24 Dage af denne Maaned en meget ensartet Temperatur fra den ene Dag til den anden, der som Regel laa 2—6° over Frysepunktet om Dagen for om Natten at synke til henimod 0° eller faa Grader derunder; de fleste Dage i denne Periode vare temmelig milde, men Afvigelserne fra Normalen steg ikke over 2° til nogen af Siderne. Nordlige Vinde bragte derefter et stærkt Temperaturfald, saa at d. 25.—30. blev 4° koldere end normalt med en Nattefrost paa indtil $\div 8^0$ til $\div 14^0$ i Indlandet. Maanedens sidste Dag blev atter temmelig

mild med sydlig Vind. Marts fik omtrent den normale Middeltemperatur. Nedbøren var omtrent normal paa Bornholm samt i Aalborg, Viborg og Aarhus Amter, medens forøvrigt Jylland og Fyen fik 25, Sjælland og Lolland-Falster 50 Procent for meget. Den faldt snart som Regn, snart som Sne og navnlig i Maanedens første Uge, d. 11.—18. og i den sidste Uge. Et Snedække beskyttede tildels Markerne i den kolde Periode. Taage var almindelig først i Maaneden og d. 11.—17. Torden blev ikke hørt.

April 1901 fik med meget variable, dog overvejende østlige til sydlige Vinde en Middeltemperatur, der laa $^1/_2{}^0$ over Normalen; men forøvrigt svingede Temperaturen fra Dag til Dag ret betydeligt paa begge Sider af Normalen. I Maanedens første Tidøgn holdt Temperaturen sig gjennemgaaende 1—2° over Normalen; derefter sank den og naaede d. 15.—17. til Stande, der laa 3—4° under Normalen med Nattefrost i Indlandet, der dog kun naaede $\div$ 4° paa de koldeste Stationer. I det sidste Tidøgn forekom der derimod mange særlig varme Dage, hvis Middeltemperaturer vare 3—5° for høje, og hvor Maximumsthermometret viste 16—22°. Frostdagenes Antal var lille, paa mange Stationer i Indlandet 3—6, der næsten udelukkende forekom i det 2. Tidøgn; mange Kyststationer havde slet ingen Frost at opvise. Nedbøren var meget stor: det sydlige og vestlige Jylland samt Fyen fik gjennemsnitlig 140, Resten af Landet 70 Procent for meget. Tages hele Landet under Et, faldt der 57 Millimeter, hvilket er den største Nedbør i nogen April siden 1861 efter April 1867 med 68 Millimeter. Den faldt navnlig i Maanedens 19 første Dage, ofte som Sne, blandet med Regn, og paa enkelte Dage sidst i Maaneden. Et Snedække laa i det indre Jylland d. 14.—17. Taage forekom ikke sjældent i de 2 første Tidøgn; derimod var Solskin meget almindeligt i Maanedens sidste Tidøgn. Torden blev hørt paa 5 Dage.

Maj 1901 fik et ualmindelig højt Lufttryk med meget variable, dog overvejende østlige til nordlige Vinde, og da Solen paa de fleste Dage formaaede at fordrive Skydækket, indeholdt Maaneden et meget stort Antal smukke og varme Dage, medens Temperaturen kun af og til sank 1—2° under Normalen. De varmeste Dage vare d. 1.—3., d. 11.—16. og d. 23.—26., hvis Middeltemperaturer laa 3—6° over Normalen med en Maximumstemperatur paa 20—26°. Paa den anden Side sank Thermometret om Nætterne mellem de varme Perioder flere Gange ganske tæt til Frysepunktet, paa enkelte Stationer i det indre Jylland, og i Almindingen paa Bornholm indtraf der endog Kuldegrader; endnu d. 18. frøs det 2° flere Steder. Hele Maaneden blev $1^1/_2$° varmere end normalt, for Bornholms Vedkommende dog kun $^1/_2$° for varm, fordi denne Ø i Forsommeren er paavirket af Østersøens forholdsvis kolde Vand. Nedbøren var tæt ved Normalen; dog fik Aalborg og Randers Amter 30—40 Procent for meget, Sydsjælland og Lolland-Falster 30—40 Procent for lidt. Den faldt næsten kun d. 7.—11. og fra d. 26., saa at Foraaret fik 2 tørre Perioder: d. 20. April til d. 6. Maj og d. 12.—25. Maj, om der end af og til faldt lidt Regn, især i de sidste Dage af April. Torden blev hørt paa 18 Dage; Uvejrene d. 9.—10. vare stærkt udbredte over Vestjylland, d. 11. og d. 29. over den største Del af Landet.

Juni 1901 blev med overvejende vestlige Vinde $^1/_2$° for kold, medens de enkelte Dages Temperaturer vare underkastede ret betydelige Svingninger: det 1. Tidøgn var mildt, enkelte Dage endog 3—4° for varme, medens det 2. Tidøgn var køligt med flere i Forhold til Aarstiden store Afvigelser fra Normalen for de enkelte Dage, saa at Minimumsthermometret paa Stationer i Indlandet sank til 1—3°. Det 3. Tidøgn begyndte med nogle varme Dage; men Temperaturen sank atter henimod Maanedens Slutning 3—4° under Normalen for paa den sidste Dag

igjen at stige op over denne. Nedbøren overgik Normalen i hele Landet, paa Bornholm dog kun med 6 Procent. I Jylland var Nedbørsmængden meget forskellig i de forskellige Amter: medens Thisted og Ribe Amter kun fik henholdsvis 23 og 34 Procent for meget, fik Randers og Viborg Amter henholdsvis 98 og 126 Procent for meget; de øvrige Amter i Jylland fik 54—79 Procent mere end normalt. Paa Øerne — Bornholm som nævnt undtagen — var Nedbøren i det Hele taget større end i Jylland: Samsø og Odense Amt fik 90, Svendborg Amt, Langeland, Vest- og Sydsjælland samt Lolland-Falster fik imellem 102 og 127 Procent for meget, Frederiksborg og Kjøbenhavns Amter henholdsvis 137 og 142 Procent mere end normalt. For de 2 sidstnævnte Amters Vedkommende er denne Nedbør den største, der er maalt i nogen Juni siden 1861: Frederiksborg Amt fik nemlig i den her beskrevne Juni 128 Millimeter, medens der saa vel i 1892 som i 1898 faldt 102 Millimeter, og for Kjøbenhavns Amts Vedkommende med 126 Millimeter stiller Forholdet sig saaledes, at de største Nedbørsmængder i Juni siden 1861 have været 111 Millimeter i 1898 og 112 Millimeter i 1864. For hele Landet under Et, Bornholm dog undtagen, bliver Nedbørsmængden 93 Millimeter, medens de største Tal siden 1861 have været 94 Millimeter i 1892 og 98 Millimeter i 1898. For Kjøbenhavn kan Sammenligningen føres 80 Aar tilbage, nemlig til 1821, og det viser sig da, at de 150 Millimeter, der i Juni 1901 faldt ved Landbohøjskolen, er den største Nedbør i nogen Juni siden 1821; den næststørste indtraf i 1831 med 130 Millimeter; kun 4 Gange tidligere har denne Station haft en lige saa stor eller større Nedbør i nogen Maaned. Nedbøren faldt paa et stort Antal Dage, navnlig d. 1.—2., d. 5., d. 8.—16., d. 18.—19., d. 25. og d. 27., saa at kun det 3. Tidøgn fik et større Antal tørre Dage, og blandt Regndagene blev der især d. 1.—2., d. 8., d. 14., d. 16. og d. 27. maalt store Nedbørsmængder over store Strækninger af Landet. Torden er hørt paa 22 Dage, navnlig

omtrent hver Dag d. 1.—20.; Uvejrene vare især stærkt udbredte d. 2., d. 10.—11., d. 15. og d. 18.—19.

Juli 1901 fik med meget høj Barometerstand og svage, variable Vinde en ualmindelig høj Middeltemperatur, nemlig 19.1° C. som Gjennemsnit af Observationer i Tarm og ved Landbohøjskolen; dette er godt 3° højere end Normalen og den højeste Middeltemperatur ikke alene for Juli, men overhovedet for nogen Maaned i de sidste 41 Aar; næst efter denne kommer Juli 1868 med 18.3° og Juli 1899 med 18.1° samt Juni 1889 ligeledes med 18.1°. Maaneden indeholdt kun enkelte Dage med for lav Middeltemperatur, og den koldeste Dag var kun $1^1/_4$° for kold; til Gjengjæld vare de særlig varme Dages Antal overmaade stort, idet ikke færre end 16 Dage fik en mindst 3° for høj Middeltemperatur; navnlig vare d. 18.—24. ualmindelig varme, nemlig gjennemsnitlig $6^1/_4$° over Normalen; blandt disse vare atter d. 20.—21. saa varme, at de høre til Sjældenheder i Danmark, nemlig 8—$8^1/_2$° over Normalen og Maximums-Stande paa imellem 30—$33^1/_2$°, en Varme, der dog flere Gange er naaet og endog overgaaet med $1^1/_2$° (i Juli 1883). Som et Maal for en varm Sommermaaned optæller man ofte det Antal Dage, da Maximumsthermometret viser 25° C. eller derover, de saakaldte »Sommerdage«; af disse fik Landbohøjskolen (den eneste Station her i Landet med en tilstrækkelig lang Observationsrække til dette Øjemed) i den her beskrevne Juli ikke mindre end 17, medens det gjennemsnitlige Antal i 40 Aar er 6 for Juli alene, 15 for hele Sommeren. Juli var tillige tør med ringe Skymængde og megen Solskin. Nedbøren overgik kun Normalen paa enkelte, spredt liggende Stationer, saaledes i Varde, der fik 91 Millimeter, ved Nørmark ved Lemvig, der fik 100 Millimeter, og ved Nylellingegaard, vest for Kjøge, der fik 109 Millimeter. Gjennemsnitlig fik Ringkjøbing, Viborg og Aarhus Amter, Samsø, Frederiksborg Amt samt Bornholm mest, men

dog 20 Procent for lidt, medens den øvrige Del af Landet gjennemsnitlig endog fik 50 Procent for lidt; mindst fik Hjørring Amt, nemlig kun c. $^1/_5$ af Normalen; selve Hjørring By fik endog slet ingen Nedbør i hele Maaneden. Da Nedbøren mest faldt under Tordenvejr, var den i flere Egne af Landet meget forskjellig selv paa tæt ved hinanden liggende Stationer; saaledes fik en Strækning mellem Varde og Ringkjøbing Fjord 60—90 Millimeter, medens en Strækning tæt nordøst derfor, nemlig mellem Holsted og Tarm, kun fik 20—30 Millimeter; og den ovenfor nævnte Station med den største Nedbørssum, nemlig Nylellingegaard med 109 Millimeter, var omgivet af Stationer med kun 15—45 Millimeter Nedbør. Antallet af Dage med Nedbør var meget lille: der faldt egentlig kun Regn d. 3.—4., dog kun over det meste af Sjælland og Lolland-Falster, d. 14.—16., da der faldt nogle Byger over den største Del af Landet, dog kun lidt i det nordlige og vestlige Jylland samt i Østsjælland, og d. 22.—28., da Regnen faldt under Tordenvejr og derfor i meget forskjellig Mængde; især d. 26.—28. faldt der stærke Byger, 20—40 Millimeter i et Døgn, over store Strækninger af Landet. Den største Nedbør i et Døgn fik Nylellingegaard d. 27. med 101 Millimeter, et Nedslag, der dog tidligere er overgaaet betydeligt enkelte Gange: i August 1897 fik Glostrup og Mariebjerg i Vestlolland henholdsvis 119 og 135 Millimeter i samme Døgn, og i Juni 1880 fik Hasselø Inddæmning og Boderupgaard paa Falster henholdsvis 149 og 153 Millimeter i samme Døgn. Tordenvejr optraadte paa 16 Dage, nemlig d. 13.—17. og d. 19.—29.; især d. 21.—27. vare Uvejrene stærkt udbredte over Landet.

August 1901 blev med flest Vinde fra vestlige og nordlige Retninger godt 1° for varm og indeholdt 7 særlig varme Dage; især blev d. 11.—14. 3—5° varmere end normalt med Maximumstemperaturer paa indtil 25—$30^1/_2$°, Stande, der sjældent naaes i Danmark i August Maaned.

Forøvrigt laa saa godt som hver Dags Middeltemperatur over Normalen, naar undtages d. 27.—31., da stormende Vejr med vestlige Vinde frembragte en temmelig stærk Afkøling, der naaede 2—3° under Normalen. Nedbøren overgik Normalen med 40 Procent paa Bornholm, medens Normalen blev naaet i Nordøstsjælland og i en Del af Vestjylland, omtrent mellem Struer og Tarm. Gjennemsnitlig fik Frederiksborg og Ringkjøbing Amter henholdsvis 3 og 14 Procent for lidt, den øvrige Del af Landet undtagen Bornholm 45 Procent for lidt Nedbør. Mindst Nedbør, nemlig 60—70 Procent for lidt, fik Nordfyen, Samsø og Østjylland mellem Randers og Horsens. Nedbøren faldt navnlig d. 4.—11., d. 14.—16. og fra d. 26. Torden blev hørt paa 19 Dage; Uvejrene vare stærkt udbredte over Jylland d. 10.—11. og d. 26., d. 14.—15. over hele Landet og d. 16. over Sjælland.

September 1901 fik en Middeltemperatur, der laa $^1/_2{}^0$ over Normalen, paavirket af ualmindelig hyppige østlige og sydøstlige Vinde. Den koldeste Periode faldt i Maanedens første Dage, idet d. 1.—4. bleve 3—4° for kolde med en Minimumstemperatur paa indtil $\div\ ^3/_4{}^0$ paa de koldeste Stationer i Jylland; paa Øerne faldt Temperaturen om Natten netop til Frysepunktet. I Perioden d. 5.—20. var Temperaturen i langsom Stigning, men naaede dog kun $1^1/_2{}^0$ over Normalen. Derimod blev det sidste Tidøgn ualmindelig varmt i Forhold til Aarstiden: hver Dags Middeltemperatur var nemlig mindst 3° højere end normalt, d. 22.—25. vare endog 5—6° for varme. Nedbøren var lille: Vestjylland fik kun 20, Resten af Landet 40 Procent af Normalen. Den faldt paa meget faa Dage, næsten udelukkende paa enkelte Dage i Maanedens første Uge samt navnlig d. 14.—18., medens den varme Periode i det sidste Tidøgn var fuldstændig tør med smukt, klart Vejr. Torden blev hørt paa 2 Dage paa enkelte Stationer.

Af efterstaaende Tabeller giver Tabel 1 hver Maaneds Varmeafvigelse fra en 30-aarig Normal i Landbrugsaaret 1900—1, dels for de 5 Grupper, hvori Landet sædvanligvis deles i klimatisk Henseende, dels for hele Landet (som Middel af de 5 Grupper) og dels for Bornholm, der ofte have Varmeforhold, som i væsentlig Grad afvige fra dem, der gjælde for de andre Dele af Landet. Som Tabellen viser, blev hele Landbrugsaaret $^1/_2{}^0$ varmere end normalt; dette Overskud skyldes navnlig November og December 1900 samt Maj og Juli 1901, af hvilke Juli endog fik en saa høj Middeltemperatur, at den blev den varmeste af alle Maaneder i de sidste 40 Aar. Derimod blev navnlig Januar og Februar kolde; men selv i disse de koldeste Vintermaaneder vexlede Frost og Tø livligt, saa at der kun indtraf 2 temmelig strenge Kuldeperioder, d. 30. December til 17. Januar og d. 11.—20. Februar. En lille Eftervinter faldt paa Dagene d. 25.—30. Marts med temmelig streng Kulde. Sommeren indeholdt mange særlig varme Dage; Juli og August Maaneder tilsammen med en Middeltemperatur paa 18.0^0 er kun overgaaet en Gang i de sidste 40 Aar, nemlig i 1868, da Juli og August tilsammen fik en Middeltemperatur paa 18.5^0; de derefter følgende Tal vare 17.1^0 i 1880, 17.0^0 i 1897, 16.9^0 i 1899 og 16.7^0 i 1900. Endelig skal nævnes den usædvanlig høje Temperatur i hele den sidste Trediedel af September.

Tabel 2 indeholder Dage med Frost, med Nedbør og med Taage samt Luftens Fugtighedsgrad og Skymængden for hele Landet som et Middel af 17—25 Stationers Observationer saa vel i det her beskrevne Landbrugsaar som Normaltallene. Vi skulle til Tabellens Tal kun tilføje, at Frostdagenes Antal var lille i November, December og April, medens Januar—Februar havde mange Frostdage. Nedbørsdagene vare talrige i Oktober og i Juni, men faa i Juli—September.

Tabel 3 viser Nedslagets Størrelse i hele Millimeter for hvert Amt o. s. v. Landbrugsaaret fik kun lidt mindre Nedbør end normalt, nemlig 589 Millimeter mod

Tabel 1. **Varmens Afvigelse fra Normalen.** (Celsius.)

	1900 Oktober	November	December	1901 Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Alle 12 Maaneder
Vestjylland	+ 0.3	+ 1.0	+ 3.1	— 1.6	— 2.4	+ 0.1	+ 0.9	+ 1.7	— 0.1	+ 2.7	+ 1.1	+ 0.7	+ 0.6
Østjylland	— 0.2	+ 1.3	+ 3.2	— 1.5	— 3.0	— 0.3	+ 0.8	+ 1.6	— 0.3	+ 2.4	+ 0.8	+ 0.5	+ 0.4
Fyen	+ 0.1	+ 1.2	+ 2.9	— 1.6	— 2.7	— 0.3	+ 0.3	+ 1.4	— 0.9	+ 2.5	+ 0.9	+ 0.5	+ 0.4
Sjælland	+ 0.5	+ 1.5	+ 2.9	— 1.7	— 3.2	— 0.3	+ 0.7	+ 1.5	— 0.5	+ 2.6	+ 1.3	+ 0.4	+ 0.5
Lolland-Falster	+ 0.6	+ 1.2	+ 2.8	— 2.1	— 2.9	— 0.6	+ 0.4	+ 1.3	— 0.4	+ 2.5	+ 1.3	+ 0.4	+ 0.4
Danmark	+ 0.3	+ 1.2	+ 3.0	— 1.7	— 2.8	— 0.3	+ 0.6	+ 1.5	— 0.4	+ 2.5	+ 1.1	+ 0.5	+ 0.5
Bornholm	0.0	+ 0.8	+ 2.1	— 1.7	— 2.4	— 0.2	+ 0.5	+ 0.4	+ 0.1	+ 2.0	+ 1.8	+ 0.2	+ 0.3

Tabel 2.

	Frostdage		Nedbørsdage		Taagedage		Fugtighedsgrad i pCt.		Skymængde (0—10)	
	1900—1	Normal	1900—1	Normal	1900—1	Normal	1900—1	Normal	1900—1	Normal
Oktober	2	3	23	17	3	7	86	86	6.5	6.4
November	5	11	12	16	8	10	91	89	8.3	6.9
December	9	19	20	16	9	13	91	91	7.9	7.4
Januar	26	22	9	13	13	14	90	91	6.9	7.6
Februar	27	20	10	12	8	12	88	90	6.3	7.2
Marts	22	20	15	13	12	11	88	86	7.4	5.7
April	2	8	15	11	7	7	82	79	5.8	5.1
Maj	»	2	8	11	5	5	75	74	4.7	4.9
Juni	»	»	15	10	3	4	80	75	5.9	5.0
Juli	»	»	6	15	2	3	77	77	4.0	5.2
August	»	»	11	15	1	4	77	80	5.2	5.0
September	»	»	7	15	4	5	81	84	4.1	5.3
Alle 12 Maaneder	93	105	151	164	75	95	84	84	6.1	5.9

614; men Afvigelserne fra de normale Forhold vare i de fleste Maaneder meget store: Oktober, December og navnlig April og Juni fik stor Nedbør, medens November, Februar og alle de 3 sidste Maaneder, Juli—September, fik lille Nedbør. Det samlede Nedslag i de 3 sidstnævnte Maaneder var 101 Millimeter eller 48 Procent af Normalen, naar hele Landet tages under Et, Bornholm dog undtagen; en saa lille Nedbørsmængde findes der intet Exempel paa i de sidste 40 Aar; de nærmest efterfølgende Tal findes i hosstaaende lille Tabel:

Nedbør i Juli, August og September tilsammen.

Aar	1869	1875	1884	1886	1898	1899
Millimeter	152	134	155	137	165	155

Tabel 3. **Nedbør.** (Millimeter.)

	1900 Oktbr.	Novbr.	Decbr.	1901 Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	Septbr.	Alle 12 Mdr.
Hjørring Amt	115	55	86	32	8	41	50	42	72	12	46	30	589
Thisted —	136	59	97	39	16	41	67	42	64	46	56	17	680
Ringkjøbing —	135	44	75	34	18	40	78	34	80	58	71	18	685
Ribe —	130	37	77	37	24	48	77	32	71	41	60	21	655
Viborg Amt	108	32	72	39	16	30	64	35	104	53	45	20	618
Aalborg —	95	47	80	33	13	28	39	51	80	24	44	26	560
Randers —	85	43	62	33	19	46	49	57	89	42	22	30	577
Aarhus —	104	35	72	30	15	34	74	34	86	51	39	21	595
Vejle —	124	32	74	33	18	40	85	34	87	32	52	20	631
Samsø	81	32	51	24	16	45	56	44	78	42	24	15	508
Odense Amt	109	34	62	31	19	36	66	31	88	28	25	20	549
Svendborg —	120	34	65	40	19	44	62	43	104	32	37	26	626
Langeland	92	31	55	24	17	46	47	41	100	22	39	22	536
Holbæk Amt	87	37	49	24	11	37	46	28	96	34	37	26	512
Sorø —	92	36	51	25	19	59	53	28	97	31	41	29	561
Frederiksborg —	92	40	72	27	20	49	41	35	128	57	62	32	655
Kjøbenhavns —	112	35	66	27	16	52	54	38	126	38	45	33	642
Præstø —	103	28	55	26	17	44	45	30	99	26	43	29	545
Maribo Amt	91	29	56	37	25	52	49	25	101	21	37	27	550
Vestjylland	129	49	84	36	17	43	68	38	72	39	58	22	655
Østjylland	103	38	72	34	16	36	62	42	89	40	40	23	595
Fyen	101	33	58	30	18	43	58	40	93	31	31	21	557
Sjælland	97	35	59	26	17	48	48	32	109	37	46	30	584
Lolland-Falster . . .	91	29	56	37	25	52	49	25	101	21	37	27	550
Danmark 1900—1901 . . .	104	37	66	33	19	44	57	35	93	34	42	25	589
Danmark Normal (25Aar)	71	60	46	42	36	33	29	39	47	66	70	75	614
Danmark Afvigelse i pCt.	+46	−38	+43	−21	−47	+33	+97	−10	+98	−48	−40	−67	− 4
Bornholm	111	41	62	30	23	25	47	35	50	46	78	27	575

Aaret havde ikke faa tørre Perioder, nemlig d. 20. April —6. Maj, d. 12.—25. Maj, d. 27. Juni—13. Juli, d. 17.—25. August og det sidste Tidøgn af September. Paa den anden Side var Nedbøren vedholdende i sidste Uge af Marts og 1.—19. April samt i de 2 første Tidøgn af Juni.

Tabel 4. **Vindhyppighed for hele Landet.** (Procent.)

	N.	NØ.	Ø.	SØ.	S.	SV.	V.	NV.	Stille
Oktober 1900.....	9	7	4	5	9	25	23	15	3
November —	1	9	24	22	20	17	3	1	3
December —	3	6	10	6	7	27	30	9	2
Januar 1901.....	3	4	10	18	20	18	16	7	4
Februar —	11	15	8	5	13	16	15	13	4
Marts —	4	17	20	18	12	11	8	4	6
April —	5	9	19	13	13	15	13	8	5
Maj —	10	11	19	13	6	6	11	17	7
Juni —	8	5	4	8	11	14	24	19	7
Juli —	7	7	14	12	4	8	23	18	7
August —	8	4	6	9	8	13	22	26	4
September —	4	9	26	31	9	9	5	5	2
Alle 12 Maaneder....	6	9	14	13	11	15	16	12	4
Normal (18 Aar).....	6	9	11	12	10	17	18	13	4

Vindhyppigheden for de enkelte Maaneder og for hele Landbrugsaaret ses af Tabel 4.

Danmarks Smørexport 1900—1901.

Af Konsulent *B. Bøggild.*

Smørret er i stadig stigende Grad det danske Landbrugs betydeligste Produkt, hvorhos Smørret i meget væsentlig Grad er den Vare, der repræsenterer den største Værdi i Danmarks Omsætning med Udlandet, og derfor søger Tidsskrift for Landøkonomi hvert Aar at bringe sine Læsere de nøjagtigst mulige Meddelelser om vor Indførsel og Udførsel af Smør, saa hurtig som de kunne fremskaffes. — Ved velvillig Imødekommenhed fra statistisk Bureau's Side er det nødvendige Materiale tilvejebragt i en noget fyldigere Skikkelse end den, hvori det offentliggjøres af Bureauet selv, men bemærkes maa det, at ihvorvel det vilde være mest ønskeligt, at Landbrugsaaret i alle Henseender omfattede Tidsrummet $^{1}/_{11}$ —$^{31}/_{10}$, saa gjælder Tallene her dog Tidsrummet fra Begyndelsen af Oktober til Slutningen af September, idet Materialet kun kan fremskaffes kvartalsvis. — For at lette Sammenligningen og give et Overblik over Udviklingen ere i de efterfølgende Tabeller de nyeste Tal sammenstillede med de tilsvarende Tal for de nærmest foregaaende Aar.

Smørindførselen ses at være stegen i det sidste Aar med $6^{1}/_{3}$ Mill. Pd., hvilket er endnu mere end det foregaaende Aar. — Fra Sverrig er Indførselen stadig aftagende, og fra svensk Side angives, at det fortrinsvis er det indenlandske Forbrug, der er stigende, og ikke Produktionen, som indskrænkes. Indførselen af svensk Smør

Smørindførselen til Danmark i Pund.

Fra	1/10 1897— 30/9 1898	1/10 1898— 30/9 1899	1/10 1899— 30/9 1900	1/10 1900— 30/9 1901
Sverrig	17,201,922	16,752,853	16,521,018	15,694,978
Rusland (Finland)...	14,860,175	15,170,051	22,318,692	29,693,541
Tyskland	1,076,188	980,733	1,113,357	566,899
Amerika	487,476	921,711	44,750	449,399
England	448,160	345,570	280,773	215,308
Andre Lande	29,727	118,913	33,242	23,312
Ialt...	34,103,648	34,289,831	40,311,832	46,643,437

er jævnt fordelt over hele Aaret. Der kom 14.3 Mill. Pd. til Kjøbenhavn, næsten 1 Mill. Pd. indførtes over Helsingør, hovedsagentlig i hele Jærnbanevognladninger til kjøbenhavnske Importører, og henimod 1/2 Mill. Pd. transiteredes over Frederikshavn.

Indførselen af Smør fra Rusland i Pund.

	Oktober Kvartal	Januar Kvartal	April Kvartal	Juli Kvartal	Hele Aaret
1896—1897	1,927,413	2,392,156	5,219,474	4,486,813	14,025,856
1897—1898	2,330,300	2,132,803	5,383,468	5,013,604	14,860,175
1898—1899	2,254,069	1,577,823	5,008,612	6,329,547	15,170,051
1899—1900	2,353,845	2,087,283	6,608,892	11,268,672	22,318,692
1900—1901	4,997,782	4,149,607	8,212,047	12,334,105	29,693,541

Smørret fra Rusland ses at være tiltaget saa stærkt, at det nu beløber sig til næsten 30 Mill. Pd. om Aaret og udgjør næsten de to Trediedele af hele Importen. Hvor meget af dette Smør der er fra Finland, hvor meget fra Østersøprovinserne, og hvor meget fra det indre

Rusland og Sibirien, kan ikke oplyses; men der er Grund til at antage, at Mængden af finsk Smør er aftagende, og at den stærke Stigning i Tallene skyldes alene det sibiriske Smør, idet de fleste større kjøbenhavnske Firmaer sætte mere og mere ind paa den sibiriske Handel, oprette Filialer, udsende Opkjøbere, anlægge Mælkerier o. s. v.; og det er uden Tvivl en ret betydelig Mængde af det Smør, der sælges i kjøbenhavnske Butikker, og ligeledes af det, der fordeles til Bagere hele Landet over, som nu er hverken af svensk eller finsk, men derimod af sibirisk Oprindelse. — Tabellen viser, at mere end de to Trediedele af Smørret fra Rusland er indført i Sommerhalvaaret, medens kun 9 Mill. Pund blev indført sidste Vinter, og det er dog mere end det dobbelte af det Kvantum, der indførtes tidligere Vintre. — Næsten alt Smørret fra Rusland indføres som Regel over Kjøbenhavn.

Indførselen fra Tyskland beløber sig nu kun til lidt over $^1/_2$ Mill. Pd., den mindste Halvdel heraf er indført til Kjøbenhavn og formenes hovedsagentlig at være meget billige Kvaliteter, for en Del af russisk Oprindelse, noget er indført fra Hertugdømmerne til Faaborg, og den øvrige Mængde er indført til eller transiteret over Esbjerg. — Det amerikanske Smør indførtes altsammen til Kjøbenhavn. Indførselen fandt hovedsagentlig Sted i Januar og April Kvartaler og omfattede næppe andet end meget simple og blandede Varer.

Smørudførselen er i det sidste Aar stegen over 16 Mill. Pd., idet Exporten til England er voxet med over 13 Mill. Pd. og Exporten til Tyskland med 2.8 Mill. Pd. — Til Sverrig er der blandt andet gaaet næsten 600,000 Pd. fremmed, formodentlig mest billig russisk eller amerikansk Smør. Exporten til Tyskland bestaar hovedsagentlig af 2.43 Mill. Pd. dansk Daasesmør og 3.6 Mill. Pd. fremmed, mest russisk Smør, hvoraf 2 Mill. Pd. har været toldberigtiget, medens 1.6 Mill. Pd. var Omladningsgods.

Stigningen i Smørexporten skyldes kun for en Del den med $6^1/_3$ Mill. Pd. forøgede Import. Overskuds-

Smørudførselen fra Danmark i Pund.

Til	1/10 1897—30/9 1898	1/10 1898—30/9 1899	1/10 1899—30/9 1900	1/10 1900—30/9 1901
England	139,557,161	140,894,253	144,611,129	157,796,922
Tyskland	2,778,517	2,811,887	3,860,510	6,613,658
Sverrig	355,366	295,198	398,720	624,062
Norge	40,853	18,779	19,080	153,933
Holland	91,746	28,938	2,401	5,000
Belgien	43,109	68,760	50,528	30,028
Spanien	—	—	31,640	—
Frankrig	10,188	3,553	2,873	673
Amerika	24,129	2,470	24,338	14,472
Østasien	64,310	147,046	133,016	93,590
Andre Lande	92,639	98,050	158,489	199,474
Ialt...	143,058,018	144,368,934	149,292,724	165,531,812

Danmarks Overskuds-Udførsel af Smør i Pund.

	Oktober Kvartal	Januar Kvartal	April Kvartal	Juli Kvartal	Hele Aaret
1891—1892	16,363,866	18,368,304	17,985,390	16,337,020	69,054,580
1892—1893	15,578,590	18,072,829	19,955,720	18,571,121	71,778,260
1893—1894	16,117,665	21,152,415	21,936,418	23,541,890	82,748,378
1894—1895	13,516,364	23,261,833	23,219,213	19,997,758	79,995,168
1895—1896	20,844,581	20,517,513	27,615,272	21.289,742	90,267,108
1896—1897	19,285,118	23,780,652	28,954,709	20,279,150	92,299,629
1897—1898	23,207,958	25,752,623	29,977,331	30,016,458	108,954,370
1898—1899	25,811,161	27,736,126	31,460,005	25,071,811	110,079,103
1899—1900	25,295,198	30,762,385	30,754,230	22,169,079	108,980,892
1900—1901	27,044,533	29,221,868	33,917,643	28,704,331	118,888,375

udførselen ses at være stegen næsten 10 Mill. Pd. i Sammenligning med det nærmest foregaaende Aar og at være næsten 9 Mill. Pd. større end noget tidligere Aar. Det er særlig Overskudsudførselen i April og Juli Kvartaler, altsaa i Sommerhalvaaret, der er stegen. Tallet for April Kvartal er større end nogen Sinde tidligere; men Tallet for Juli Kvartal er dog ikke saa stort som det tilsvarende Tal for 1898, der jo var en fortrinlig Græssommer, medens den sidste Del af Sommeren i Aar i mange Egne af Landet har været meget græsfattig formedelst Mangel paa Regn. — Erindres maa det imidlertid, at en medvirkende Aarsag til den stigende Overskudsudførsel af Smør er det tiltagende Forbrug af Margarine. Efterhaanden som Hjemmeproduktionen af Smør hos den enkelte Landmand næsten er ganske ophørt, og enhver Brugsforening og Høkerforretning er bleven forsynet med flere Kvaliteter Margerine, er Benyttelsen af dette Surrogat saa vel i Byerne som paa Landet bleven meget mere almindelig end tidligere. Der er i sidste Finansaar hrugt her i Landet ikke mindre end 41.5 Mill. Pd. Margarine, nemlig 37 Mill. Pd. dansk og 4.5 Mill. Pd. udenlandsk Produkt, medens de tilsvarende Tal for det foregaaende Aar vare 32.5 og 4.7 Mill. Pd.

Udførselen af dansk og fremmed Smør.

	Dansk Smør Pd.	Fremmed Smør			Ialt Pd.
		Toldberigtiget Pd.	Transiteret Pd.	Tilsammen Pd.	
1895—1896	103,404,536	15,870,069	3,061,692	18,931,761	122,336,297
1896—1897	103,033,159	20,261,461	4,786,241	25,047,702	128,080,861
1897—1898	118,848,824	20,067,413	4,141,781	24,209,194	143,058,018
1898—1899	123,741,265	16,101,517	4,526,152	20,627,669	144,368,934
1899—1900	121,560,457	22,037,085	5,695,182	27,732,267	149,292,724
1900—1901	128,807,394	28,359,037	8,365,381	36,724,418	165,531,812

Af den exporterede Smørmængde har en ret betydelig Del været fremmed Smør, nemlig 36.7 Mill. Pd., eller over 22 pCt. — Hertil maa bemærkes, at medens Exporten af fremmed Smør indtil for faa Aar siden væsentligst var sydsvensk Smør og senere tillige noget finsk, er den nu for en meget stor Del russisk Smør. Alene til England er der udført næsten 32 Mill. Pd. fremmed Smør, og dette Forhold kan nok give Anledning til forskjellige Betragtninger hos de danske Smørproducenter. — Paa den ene Side kan denne store Handel med fremmed Smør jo tages som et glædeligt Vidnesbyrd om de kjøbenhavnske Smørhandleres Iver og Dygtighed, og den maa haabes at tilføre saa vel dem som Dampskibene god Fortjeneste, men paa den anden Side kan det jo ikke være andet, end at i hvert Fald en Del af dette Smør hæmmer Afsætningen af dansk Smør, idet de danske Smørhandlere, selv om de fuldstændig ærlig sælge det, for hvad det er, jo indarbejde det hos deres Kunder og saaledes uundgaaelig, for saa vidt Kvaliteten tillader det, hjælper Kunderne til at erstatte det danske Smør med noget fra andre Lande.

Udførselen af Smør i Daaser.

Til	1896-97 Mill. Pd.	1897-98 Mill. Pd.	1898-99 Mill. Pd.	1899-1900 Mill. Pd.	1900-1901 Mill. Pd.
England	1.259	1.382	1.101	1.557	1.437
Tyskland	2.092	1.947	2.235	1.941	2.432
Andre Lande ..	0.252	0.208	0.238	0.221	0.117
Ialt...	3.603	3.537	3 574	3.719	3.986

Exporten i hermetisk Pakning (Smør i Daaser), hvortil der for 20—30 Aar siden knyttedes saa store Forventninger, har aldrig faaet nogen stor Betydning og holder sig Aar efter Aar ved kun omtrent 4 Mill. Pd., altsaa lidt over 2 pCt. af hele Exporten. Udskibningen

foregaar mest til Hamborg og London, hvorfra Videreforsendelsen finder Sted, og hvad der ikke i Tabellen er angivet som exporteret til Tyskland og England, er sendt direkte herfra til Østasien, medens kun enkelte smaa Poster ere sendte til Belgien, Grønland og andre Steder.

Den langt overvejende Del af alt Smørret her fra Danmark er som sædvanlig gaaet til England, og saaledes vil det rimeligvis længe vedblive. Exporten til England ses i hosstaaende Tabel at finde Sted fra mange danske Havne, men af disse er det særlig Kjøbenhavn og Esbjerg, der have størst Betydning. De andre Provinshavne, fra hvilke der tidligere fandt Kreaturexport Sted, har søgt at opretholde den direkte Forbindelse med Newcastle; men dette har ikke været til Gavn for Smørexporten, som helst skal foregaa ad den korteste Vej og med de bedste Skibe med gode Køleanlæg. Lille Export fra mange forskjellige Havne foran-

Udførsel af Smør til England.

Fra	1896-97 Mill. Pd.	1897-98 Mill. Pd.	1898-99 Mill. Pd.	1899-1900 Mill. Pd.	1900-1901 Mill. Pd.
Kjøbenhavn....	68.846	73.196	65.251	66.110	75.884
Esbjerg.....	23.498	32.077	37.910	42.825	45.673
Odense.....	8.345	9.281	11.762	10.240	11.075
Aarhus.....	6.390	8.312	8.359	8.419	8.765
Randers.....	4.817	5.157	5.096	3.988	3.665
Aalborg.....	2.729	3.339	3.539	3.599	4.314
Svendborg.....	3.481	2.747	3.089	2.897	2.670
Frederikshavn..	2.571	2.370	2.340	2.664	3.002
Horsens.....	1.296	1.101	1.322	0.469	---
Nykjøbing F. ..	1.295	0.994	1.133	1.221	0.665
Nakskov.....	0.782	0.983	1.093	2.097	2.084
Nyborg.....	»	»	»	0.082	»
Ialt...	124.050	139.557	140.894	144.611	157.797

lediger baade, at man nøjes med gamle Skibe, og at Transporten tager lang Tid, idet samme Skib maa anløbe flere Havne for at faa passende Ladning. Det er med disse Kjendsgjerninger for Øje, at det danske Landbrug nu i mange Aar paa forskjellig Maade har søgt at faa Esbjerg Havn udviklet bedst muligt, saaledes at Exporten kan foregaa hurtig, sikkert og under gode Forhold for Bevarelsen af Varernes Kvalitet og Friskhed. Det kan aldrig være i Landbrugets Interesse, at f. Ex. Smør fra Vendsyssel, saaledes som Tilfældet er, sejles til Kjøbenhavn for næste Uge at sejles Norden om Skagen og paa denne Maade blive en halv Snes Dage ældre end nødvendig, forinden det naar de engelske Kunder.

Saa længe England er Hovedaftageren for de danske Fedevarer, Smør, Flæsk og Æg, vil det være i Landbrugets og ret beset i hele Nationens Interesse, at Varerne hurtigst muligt dirigeres imod Vest, og at Exporten koncentreres over den nu i de senere Aar meget forbedrede Havn ved Esbjerg. — At Pladsen for 30 Aar siden blev heldig valgt, godtgjøres ved den Kjendsgjerning, at foruden en stor Mængde Æg, Fisk og Kjød exporteres nu næsten alt det danske Flæsk, som er c. 130 Mill. Pd. aarlig, og over en Trediedel af det danske Smør over Esbjerg. — For fra dette Synspunkt ikke at overvurdere Kjøbenhavn maa det erindres, at i den fra Kjøbenhavn til England exporterede Smørmængde indgik over 30 Mill. Pund fremmed Smør, saaledes at de foreliggende Tal godtgjør, at Exporten af dansk Smør fra Kjøbenhavn og Esbjerg nu er omtrent lige stor. Og dertil kommer, at man med de fra tidligere Aar foreliggende Erfaringer i Erindring med Sikkerhed kan forudsige, at faa vi igjen en stræng og langvarig Isvinter, vil Kjøbenhavn næppe kunne vedblive uden Afbrydelse at opretholde sin direkte Export. hvorimod den næsten frostfrie Vestkysthavn da meget vil forøge Esbjergs Fortrin som værende den danske Exportplads, hvorfra Afstanden er kortest til det engelske Marked.

Smørprisen ses af omstaaende Tabel, hvor de maanedlige Gjennemsnit af Grosserersocietets ugentlige Topnoteringer ere sammenstillede med de tilsvarende Tal for de fire foregaaende Aar, at have været højere end alle disse Aar, og hertil kommer, at en meget stor Mængde Mælkerier i Aar have faaet en noget højere Pris end Topnoteringen, medens der i de siden Noteringsforandringen 1894 forløbne Aar først kun undtagelsesvis opnaaedes Topnoteringen og senere kun faa Mælkerier fik ganske smaa Overpriser.

Gjennemsnittet for hele Aaret var 98 Øre pr. Pd., hvilket er $2^1/_2$ Øre mere end sidste Aar og næsten 10 Øre mere end i 1897—98, som var det Aar, da Noteringen var lavest. — Sammenlignes Noteringerne Maaned for Maaned, finder man, at de i Aar hele Tiden have været højere end sidste Aar, alene med Undtagelse af de tre Sommermaaneder, Juni, Juli og August; men i disse tre

Grosserersocietetets Topnotering.

Gjennemsnitspris i Øre pr. Pd.

	1896-97	1897-98	1898-99	1899-1900	1900-1901
November	98.0	97.3	99.0	101.0	104.6
December.....	100.0	96.8	104.0	104.0	106.8
Januar	98.5	92.5	96.0	98.0	105.4
Februar	93.8	94.0	95.0	94.0	99.3
Marts	89.0	92.0	95.6	89.6	96.0
April	83.4	84.8	87.5	88.0	91.8
Maj	79.5	77.5	81.3	87.2	88.0
Juni.....	79.5	76.0	81.4	92.0	88.0
Juli	82.0	74.3	87.5	92.0	88.5
August	88.3	80.0	100.2	100.8	95.2
September	96.0	91.6	110.5	99.0	102.3
Oktober	93.0	99.5	110.3	100.8	107.2
Gjennemsnit for hele Aaret...	90.1	88.1	95.65	95.5	98.0

Maaneder vare Noteringerne for Aaret 1900 ogsaa ualmindelig høje, højere end de have været i mange Somre. Den højeste Notering i Aarets Løb var 110 Øre, som blev naaet to Uger i Oktober, — den laveste Notering var 88, som var gjældende i 13 Uger, altsaa et helt Fjerdingaar, nemlig fra sidste Uge i April indtil tredie Uge i Juli. — Gjennemsnitsnoteringen for Vinterhalvaaret var næsten 101 Øre pr. Pd., og for Sommerhalvaaret var den $95^1/_4$ Øre pr. Pd.

Med faa Ord kan man sige, at det nu afsluttede Aar har udmærket sig ved en større Import og en større Export af Smør end nogen Sinde tidligere. Vinteren bragte ingen store Hindringer for Exporten. Sommeren var meget varm, men Skibene i de vigtigste Ruter ere jo nu heldigvis forsynede med gode Kølemaskiner, og Smørprisen var højere end den har været i de nærmest foregaaende 7 Aar. — Aaret maa derfor betegnes som et godt Aar for Danmarks Smørexport.

Til Slutning maa det endelig nævnes, at den blandt Producenterne i flere Aar paatænkte Mærkning af det danske Smør med et helst for alle danske Mælkerier fælles Varemærke, i Aar er bleven til Virkelighed. Allerede har 625 Mælkerier i alle Landets Egne sluttet sig til den for dette specielle Formaal dannede »Danske Mejeriers Smørmærkeforening«, saaledes at foreløbig omtrent Halvdelen af det danske Smør er mærket med det af Foreningen indregistrerede Varemærke, 4 sammenslyngede Lurer, som anbringes paa langs af en Stave i hver Drittel.

Eftertryk forbydes!

En praktisk og billig Maade at faa Vand paa.

Den togrenede Hævert i det praktiske Landbrugs Tjeneste.

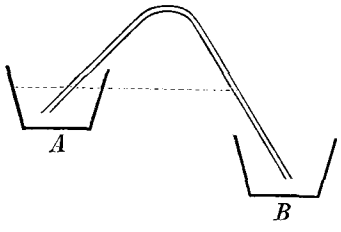
Af *Vilhelm Bagger,* Bakkebølle pr. Nyraad.

Nutidens fremskredne Landbrug med det store Kreaturhold trækker større Vexler paa Brøndenes Ydeevne, end disse i mange Tilfælde ere i Stand til at indfri. Følgen bliver Vandmangel. Kun de, der have prøvet det, véd, hvilken Ulempe og Udgift, der er forbunden med at mangle Vand paa en Gaard — navnlig om Vinteren. Enten skal Kreaturerne slippes ud for at drikke, eller man skal kjøre Vand ind til dem. Mange finde sig i deres Skjæbne, fordi de mene, det ikke kan være anderledes; andre faa boret Brøndene dybere, men dette er dyrt — meget dyrt (saa vidt jeg véd ca. 7 Kr. pr. Alen), og da der jo kan blive Tale om indtil 100 Alen eller endnu mere, er det slet ikke morsomt at begynde paa, navnlig da der endda ikke er nogen Garanti for at faa Vand. Jeg har prøvet, hvad det vil sige, naar Brøndene lide af Vandskræk, og Pumpen melder Pas, idet tvende Brønde stadig slog hinandens Rekord for Vandmangel. Jeg henvendte mig til en Brøndborer, som, efter at have besigtiget Forholdene, udtalte: »For 1000 Kr. vil jeg garantere 2 Alen Vand i Brønden, men saa skal den være 40 Alen dyb, men,« skyndte han sig at tilføje, da han saa, jeg fik en dyb Rynke i Panden, »det er jo selvfølgelig ikke udelukket, at

jeg kan træffe paa en »Aare«, og saa kunde her maaske komme Vand meget billigere«. Jeg betydede ham imidlertid, at han skulde hverken garantere eller søge efter »Aaren«. Dette var højst fornuftigt af mig, thi jeg har nu i en Brønd paa 13 Alen en konstant Vandstand paa godt 7 Alen for ca. — 80 Kr.

Jeg tøver ikke med at offentliggjøre Maaden, hvorpaa dette er sket. Thi skjønt Princpet er gammelkjendt, har det dog ikke — trods ivrig Efterspørgen desangaaende — været mig muligt at faa opspurgt en eneste lignende Vandledning, uagtet jeg bestemt véd, at mange med stor Fordel kunne anvende samme lette, billige og sikre Maade at faa Vand paa.

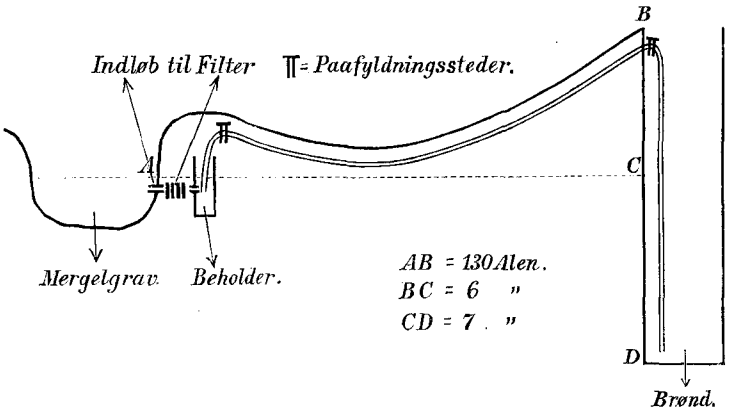
Princpet hviler paa et lille fysisk Experiment, der foretages paa følgende Maade: Et ombøjet Glasrør, fyldt med Vand, sættes — medens man med Fingrene tætner for begge Ender — med den ene Ende ned i det med Vand fyldte Glas *A* og med den anden Ende ned i det tomme Glas *B*. Saa aabner man for Røret, og Vandet vil af sig selv løbe fra *A* op gjennem Røret til *B*, forudsat at *B* staar lavere end *A*. Staa Glassene lige højt, vil den togrenede Hævert, som Røret kaldes, bringe Vandet i Niveau — faa det til at staa lige højt begge Steder. Dette er Theorien, og Praxis falder heldigvis her sammen med denne.

Forudsætningen for ved Hjælp af dette Princip at skaffe sig Vand i Brønden er, at man har et Vandstade — en Mergelgrav f. Ex. — hvis Vandoverflade altid ligger højere end Bunden af Brønden, hvilket man let kan overbevise sig om ved et Sigte ud over et almindeligt Waterpas. Har man det, vil en lufttæt Ledning (trukne Jernrør) fra Vandstadet til Bunden af Brønden altid i denne kunne holde en Vandstand, hvis Højde er saa mange Fod, som Vandoverfladen i Mergelgraven ligger

over Bunden af Brønden. En saadan Ledning virker aldeles automatisk: bliver der borttaget en Spand Vand, løber der en Spandfuld til; med andre Ord: der løber netop saa meget Vand til Brønden, som der bliver borttaget.

Til yderligere Forstaaelse af det foregaaende skal jeg give et Rids af den Vandledning, jeg selv lagde ned i Vinter, og som arbejder udmærket.

Denne Hævertledning, der er af trukne Jernrør med 3/4 Tom. Lysning, holder en konstant Vandstand i Brønden paa ca. 7 Alen.

Ved Nedlæggelsen af en saadan Ledning skal man helst lade en Blikkenslager (Gasfitter) el. l. samle Rørene, og man maa bestemt fordre, at Ledningen bliver aldeles lufttæt. Rørene, der før Nedlægningen maa være prøvede med Luftpumpe eller Manometer, skulle samles i Mønnie. Ledningen behøver ikke at komme dybere i Jorden, end den skal for at ligge frostfri — ca. 1 Alen.

For at faa fyldt Ledningen maa man, hvis den som den paagjældende danner mere end en Bue, paa hver Bues højeste Punkt lade indsætte et T, hvorfra man saa gjennem en Tragt fylder den, efter først at have tætnet for begge Ender med en Skruehætte (Slutmuffe). Er man ene om at fylde, begynder man ved det lavest liggende T, og skal T-Skruen selvfølgelig skrues i, naar den paagjældende Bue er fyldt. Er man to, kan den ene

fylde hele Ledningen fra det højest liggende T, medens den anden tætner, efterhaanden som Vandet flyder over ved de paagjældende T'er. Man kunde ogsaa fylde Ledningen ved at sætte et Sugeapparat i Forbindelse med Udløbet, men jeg tror ikke, at dette vilde være mere praktisk. For at hindre, at der ved Paafyldningen kommer Luft i Klemme, hvad der let kan bevirke, at Ledningen ikke kan arbejde, maa man helst undgaa, at den paa noget Sted kommer til at ligge vandret, og ved at gaa Ledningen efter med et Waterpas overbevise sig om, at den mellem hver 2 T'er kun danner én jævn Bue. Er Ledningen fyldt, T'erne forsvarligt lukkede, tager man Slutmufferne af, og — man har Vand i Guds Velsignelse.

Før man »giver Vandet frit Løb«, maa man imidlertid helst prøve, om Ledningen er fuldstændig i Orden. Dette sker ved at stoppe for Indløbet og aabne for Udløbet, der i dette Tilfælde maa være under Vand, hvad let opnaaes ved at lade Røret gaa ned i en Spand med noget Vand i. Hvis Vandet da bliver staaende i Ledningen, er den i Orden; løber der hurtigt Vand ud, har der enten været Luft i Klemme, eller Ledningen er meget utæt; siver Vandet langsomt ud, er Ledningen lidt utæt. Er den mere eller mindre utæt, kan man ved at maale det Vand, der løber ud, tilnærmelsesvis beregne, hvor Utætheden er — i mange Tilfælde endog bestemt. Indespærret Luft kan man derimod ikke finde paa denne Maade. Indløbet maa selvfølgelig altid staa under Vand, hvad ikke er nødvendigt for Udløbets Vedkommende.

Skal Vandet bruges i Husholdningen, vil det være nødvendigt at lade det gaa gjennem et Filter. Et saadant anbringer man ved Indløbet, og man kan let og billigt selv lave det af Sten, Grus og Sand, hvilket Materiale dog en Gang imellem skal fornyes. Er Vandet kun til Kreaturerne, vil man som Regel kunne nøjes med at anbringe en »Suger« — af Form som Sprederen paa en Vandkande — for Indløbet for at hindre, at der kommer Snavs i Rørene, og Sugeren skal da helst anbringes i en Samlebeholder (Kloakbrønd), hvor Vandet kan bundfælde.

Hvad Omkostningerne ved Anskaffelsen af en saadan Ledning, der efter Sagkyndiges Udsagn vil kunne ligge mange Aar, ville beløbe sig til, vil for Størstedelen afhænge af Rørenes Lysning, og denne vil igjen afhænge dels af, hvor stort Faldet er fra Vandoverfladen ved Indløbet og til Bunden af Brønden, og dels af, hvor meget Vand der skal bruges. Men er Faldet 3 Al. eller mere, ville $^1/_2$ Tom. Rør kunne give tilstrækkeligt Vand til en Bondegaard, og Omkostningerne ville da — selv med de nuværende høje Jernpriser — højt regnet beløbe sig til 50 Øre pr. Al. Ledning. Til Sammenligning skal tjene, at den ovenfor afbildede Ledning kan sætte de første 2 Al. Vand paa ca. $^1/_2$ Time, og naar Brønden er tom, kan den paa 7—8 Timer bringe Vandet i Niveau, og den har i hvert Fald ikke kostet over 55 Øre pr. Alen.

Princípet kan ikke bruges, naar Højden fra Vandoverfladen til det højeste Punkt paa Ledningen er over 30 Fod, idet Vandsøjlens Tryk overstiger Atmosfærens ved 33 Fod i Theori — i Praxis ved ca. 30 Fod (ved almindelige Pumper allerede ved ca. 22 Fod).

En anden Ting, som ogsaa kan hindre et godt Udfald, er, at der ved vandfattige Brønde ofte kan findes tomme Vandaarer, der kan aflede Vandet lige saa hurtigt, som Ledningen tilfører det. Skulde man nære Frygt i saa Henseende, kan man jo let komme til Klarhed desangaaende ved at fylde Brønden med Vand til den Højde, man mener, Hæverten vil kunne gjøre det, og saa se, om det bliver staaende; gjør det det, behøver man ikke at frygte nogen »Aareladning«.

Skulde nogen ønske yderligere Oplysninger, er jeg til Tjeneste.

Agerdyrkningsberetning

fra Slutningen af Oktober.

Som sædvanlig i vore Efteraarsberetninger skulle vi ogsaa begynde denne med en kort Omtale af Vejrforholdene, idet Vejret jo er en Faktor, hvormed Landmanden til enhver Tid maa regne.

Som Regel maa dette Aars Foraar og Sommer betegnes som abnorme for vort Klima, og de kunne i Hovedtrækkene karakteriseres ved, at Foraaret og Forsommeren vare kolde og fugtige, derefter fulgte en ualmindelig varm og tør Sommer, i hvilken Vegetationen paa Steder næsten ganske hæmmedes, og denne efterfulgtes atter af et mildt og ligeledes tørt Efteraar.

I Assens-Egnen er der i Maanederne April—Oktober i Aar kun faldet 356.05 mm. Regn imod 497.65 i samme Tidsrum forrige Aar. Fra Aalborg—Hadsund-Egnen skrives, at Vejret i Juni var meget fugtigt, og at Regnen d. 26. Juni faldt uafbrudt i stride Strømme i 8 Timer, men siden har det ikke regnet, hvilket har sat sit Kjende paa udtørrede Brønde og Damme samt ved at Jorden er saa tør, at den næsten ikke kan pløjes. Kun i Aarhus-Egnen synes alt at have været saare godt, og der skrives derom, »at om vi selv skulde have bestemt Vejret, kunde det ikke være blevet bedre«. Efter Afgrøderne at dømme maatte Vejret paa Midtlolland nærmest karakteriseres som gunstigt; imidlertid vilde dog for denne Landsdels lerede Jorder nogen mindre Varme og nogen mere Regn i Juli Maaned have været at ønske.

Udbyttet af Kløver og Enghø har gjennemgaaende været meget tilfredsstillende saa vel med Hensyn til Mængde som Godhed; i nogle Egne har Udbyttet været langt større end almindeligt, ja i enkelte endog usædvanlig stort, men Beholdningerne ere paa Steder blevne noget formindskede, da man har maattet bruge af det nyavlede Hø til Staldfodring paa Grund af knap Græsning i Eftersommeren. I Ringkjøbing-Egnen var Kløveravlen dog kun lille og Rajgræsset var frosset bort. I Aalborg—Hadsund-Egnen have de høje, tørre Enge været mindre gode, men hvor der var anvendt Kunstgjødning, havde den virket fortrinligt. Fra Askov-Egnen skrives: Grundet paa den fra Vinteren stærkt tyndede Plantebestand af Kløver og Græs i 1ste Aars Græsmarkerne i Forbindelse med det sene Foraar og tørre Sommer, blev Kløverhøsten kun meget lille, og mange Steder blev der slet intet Agerhø. Heller ikke i Fredericia-Egnen har Udbyttet været saa godt som ønskeligt, da Kløverplanterne stode spredte, og hertil kom, at de fleste fik Brug for Kløveren til Kreaturfoder.

Hvad de forskjellige Sædarters Udbytte og Kvalitet angaar, saa har begge beredt mange Skuffelser, og vi skulle da fremhæve, at Rugen havde en meget vanskelig Blomstringstid i en regnfuld Periode med gjennemgaaende stille Vejr. Dette havde til Følge, at den stærkt groede Rug gik for tidligt i Leje, saa Blomstringen blev mangelfuld, og der blev Spring i Axene, hvilket har forringet Foldudbyttet, som yderligere er blevet formindsket ved, at Kjærnerne ikke bleve tilstrækkeligt udviklede, fordi de modnedes for hurtigt som Følge af den stærke Solvarme. Gjennemgaaende fylder Rugen stærkt, men Kvaliteten er mindre god og Vægten ikke stor, men til Gjengjæld er den høstet tør og god. I Almindelighed synes man ikke at vente et Middeludbytte.

Største Delen af Hveden frøs bort forrige Vinter, saa den saa godt som overalt er blevet ompløjet, og det er kun smaa Arealer hist og her, som ere blevne staaende. Paa Midtlolland betragtes Aarets Hvedeavl = 0, og paa Samsø tages den ikke med i Betragtning. I Fredericia-Egnen er Hveden aldeles mislykket, derimod skal den i det nordøslige

Fyen være ganske god, hvor den har holdt sig. Paa Østlolland opgives Udbyttet til 8 Fold til 128 Pd. holl. Vægt, og fra Faaborg—Ringe-Egnen skrives, at kun $^1/_5$—$^1/_4$ af det sædvanlige Hvedeareal er blevet staaende, og det har kun givet c. 10 Fold af ingenlunde bedste Kvalitet.

Bygget har efter de modtagne Meddelelser været meget forskjelligt, og i Askov- og Skjern-Egnen erklæres det for Aarets bedste Afgrøde, hvilket iøvrigt ogsaa synes at være Tilfældet i Frederiksborg-Egnen og i Aalborg—Hadsund-Egnen. Det modstod der Tørken langt bedre end Havren og vil sikkert give over en Middelhøst. Kjærnen meddeles at være smuk og lys. Ogsaa i Kolind-Egnen ventes over en Middelhøst.

I Almindelighed gaa Beretningerne ud paa, at Bygget lovede usædvanlig godt fra Spiringen, og flere Steder frygtede man for, at det skulde gaa i Leje, inden Axene vare gjennemskredne, men senere standsedes det i Væxten af den stærke Solvarme og modnedes for tidligt, saa Kjærnen ikke naaede normal og fuld Udvikling, og et Bevis herpaa faar man ved de temmelig enslydende Udtalelser om, at der er usædvanlig megen Smaasæd, som paa Samsø opgives til 5 pCt. mere end foregaaende Aar.

6-radet Byg naaede paa Grund af sin tidligere Modenhed en fuldstændigere Udvikling.

Gjennemgaaende synes Havren at have været Aarets ringeste Afgrøde og særlig, hvor den ikke har været saaet meget tidlig. Den meddeles mange Steder at være kort i Straaet og at fylde lidt, ligesom der klages over, at der er megen Smaasæd i den. De fleste Steder tegner Havren til at ville give under en Middelhøst.

Angreb af Plantesygdomme eller Insekter synes hverken at have været meget udbredte eller meget stærke, om end flere af d'Hrr. Korrespondenter udtale sig derom.

Almindeligst omtales Brand og Rust paa Byg og Havre, men det har dog været tilstede i mindre Grad end sædvanligt. Hist og her har Fritfluen og Fritfluelarven angrebet Havren, som i enkelte Egne ogsaa har været angrebet af Nematoder og Havreaal. Kaalrabi og Turnips have i forskjellige Egne været angrebne af Jordlopper, Meldug, Kaal-

broksvamp og Lus samt i Hobro-Egnen tillige af Insektlarver, som have bortædt alt Bladkjødet. Paa Fyen har der været nogen Støvbrand paa Sommerhveden.

Alle de modtagne Beretninger samstemme i, at Sædens Indbjergning er sket under de heldigste Forhold og i forholdsvis kort Tid, idet Avlen dels ikke fyldte meget og Mejemaskinerne kunde gjøre god Fyldest i den gjennemgaaende opretstaaende Sæd. Kun ganske undtagelsesvis faldt der Regn en enkelt Dag i Høsten, der som Regel er fuldført uden Afbrydelser.

Mejemaskiner og tildels Selvbindere finde større og større Anvendelse i de fleste Egne, ja selv paa mindre Gaarde hører Mejemaskinen nu ogsaa med til det nødvendige Inventar. Medens Gaardmændene tidligere sloge sig sammen om Fælleskjøb af en saadan Maskine, anskaffer hver sig nu i Reglen sin. Paa Bornholm have Husmændene nu optaget Gaardmændenes tidligere Tanke og kjøbe Maskiner i Forening.

Selvbinderne finde hovedsagelig Anvendelse paa de store Gaarde, men der indvendes dog imod dem, at Bindegarnet er for dyrt, at selve Maskinerne ere for dyre og tunge at trække, og at Negene ikke kunne gjennemtørre, hvor Sæden enten er tvemoden eller gjennemgroet med Græs eller Kløver. I Fredericia-Egnen have Mejemaskinerne i sidste Høst været brugte i et Omfang som aldrig før, og der er Udsigt til, at Selvbinderne efterhaanden ville faa Overtaget til Trods for den store Udgift til Bindegarn.

Paa Midtlolland betragtes Haandmejning nu som en Nødhjælp, hvortil man kun tager sin Tilflugt, naar Sæden er gaaet stærkt i Leje, og der skrives yderligere herom: »I Sukkerroelandbrugene, hvor man i Roemarkens Arbejdsstyrke har rigelig Bindekraft, føles ingen egentlig Trang til Anvendelse af Selvbindere. I andre Landbrug vinde disse derimod Udbredelse. Et Spørgsmaal er det imidlertid, om ikke Udgiften til Bindegarn rigeligt dækkes ved Selvbindernes Forhindring af Kjærnespild, saaledes at man ogsaa vilde være tjent med at anvende disse selv i Jordbrug, hvor man i og

for sig raader over fornøden Arbejdskraft til Bindingens Udførelse.«

I Egnen Nord for Aalborg har der været rigeligere Arbejdskraft end sædvanlig, af hvilken Grund der er anskaffet færre Maskiner end foregaaende Aar. Et, som det synes, praktisk Aflæggeapparat, der er opfundet af en Mand der paa Egnen, og som kan anbringes paa Slaamaskiner, lader til at have en Fremtid for sig.

Ligesom Sædarterne, saaledes have Roer og Kartofler ogsaa lidt under det varme og tørre Sommervejr, og om man end ved Meddelelsernes Udsendelse adskillige Steder ikke fuldt ud kunde bedømme Udbyttet, fordi Afgrøderne endnu ikke vare optagne, saa ventedes der dog i Almindelighed under eller henimod en Middelhøst, alt efter Jordens Kvalitet og tidlig eller sildig Saaning; thi paa Steder have tidlig saaede Roer lidt meget af Kulden i Foraaret, medens de sildig saaede saa godt ud. Gjennemgaaende have Roerne, og af disse Runkelroerne, modstaaet Tørken bedre end Kartoflerne, som vel have givet et mindre Udbytte, men Kvaliteten er god.

Medens Sukkerroerne tegne til at give en god Middelhøst paa Østlolland, venter man i det nordøstlige Fyen kun 200 à 250 Ctnr. pr. Td. Ld. Kaalrabi, Rutabaga og Turnips have givet et meget forskjelligt Udbytte, og paa Steder i Nordjylland er en Del af dem allerede opædte for at bøde paa Græsmangel.

Gjennemgaaende har Sommergræsningen ikke vist sig tilstrækkelig. Paa Grund af det kølige Foraar kom Græsset sent i Groning, men det efterfølgende milde Vejr bidrog til, at Græsningen i Forsommeren i saa godt som alle Landets Egne var meget rigelig. Senere forandredes Forholdene paa en mindre glædelig Maade, idet Tørke og stærk Varme afsved Græsset paa lettere Jorder, ligesom det paa kraftigere Jorder standsedes i Væxten efter at være slaaet. Alle Beretningerne gaa da ogsaa ud paa, at der i Forsommeren var rigeligt Græs, men at det allerede midt i Høsten begyndte at knibe, og man maatte da ty til enten at give Kraftfoder ved Siden af Græsset eller ogsaa tage Kreaturerne paa Stald.

Græsvegetationen var paa denne Tid saa tarvelig som heldigvis kun sjældent.

Køerne ere paa Grund af disse mindre heldige Forhold komne usædvanlig tidlig paa Stald, og paa Steder paa Lolland er dette allerede sket i August.

Desværre har Sommergræsningens Knaphed krævet Tilskud af Hø og Roer, som senere ville savnes i Vinterfodringen.

At Mælkeudbyttet staar i temmelig nøje Forhold til Sommergræsningen finder sin fulde Bekræftelse i saa godt som alle de modtagne Meddelelser, i hvilke Udtalelserne gaa ud paa, at Mælkeudbyttet var særdeles godt og normalt til hen i Juli Maaned, efter hvilken Tid det, og særlig i September, enten var lille, hvor man nøjedes med den tilstedeværende Græsning, eller dyrt, hvor man benyttede et større eller mindre Tilskud af Kraftfoder.

Hvad Udsigterne for Vinterfodringen angaa, saa synes der gjennemgaaende at være tilstrækkeligt Hø og Halm til at fodre de tilstedeværende Besætninger gjennem Vinteren, skjøndt man i nogle jydske Egne nærer nogen Betænkelighed i saa Henseende. Fra Skjern-Egnen skrives saaledes, at Avlen er for lille til de forholdsvis alt for store Besætninger, næsten alle have. I Hjørring-Egnen maa Foderet anvendes med Sparsommelighed, om det skal slaa til, dels fordi man har brugt meget i Sommer, og dels fordi Kvæget er kommet en Maaned tidligere paa Stald end sædvanligt, og i Thy ere Udsigterne for Vinterfodringen kun nogenlunde gode. Fra Askov-Egnen meddeles endelig, at der er et saa lille Forraad af Straa, at enkelte kun kunne give 5 à 6 Pd. daglig pr. Ko, og nogle tale allerede nu om at kjøbe Halm.

Saa godt som alle Beretningerne samstemme i, at man maa være sparsommelig med Roebeholdningerne, og som Følge heraf anses det for ugjørligt, at indskrænke Kraftfoderforbruget i væsentlig Grad. Hvor man har rigeligt Hø, som paa Bornholm, mener man, at Forbruget af indkjøbte Foderstoffer vil blive lidt mindre end sædvanlig. I det nordøstlige Fyen er Forbruget af Fodersloffer noget aftagende, hvilket ogsaa er Tilfældet i Aalborg—Hadsund-Egnen og i Aarhus-Egnen, men man mener dog i denne ikke helt at kunne

undvære Kager paa Grund af den udvidede Roeavl, desuden anses Prisen paa hjemmeavlet Korn heller ikke for ringere, end at det kan betale sig at omsætte en Del deraf. Paa Østlolland er meget af Kornet en saa slet Handelsvare, at man med Fordel kan benytte det som Erstatning for en Del af de Foderstoffer, der ellers kjøbes. I alle Landets øvrige Egne synes der ikke at ville ske nogen Indskrænkning i Forbruget af indkjøbte Foderstoffer, men maaske nok en Forandring af deres Art. I Ringe—Faaborg-Egnen vil antagelig Melassefoder og russisk Byg træde i Stedet for de noget dyrere Oliekager, derimod synes Forbruget af Bomuldsfrøkager at være for stort i Fredericia-Egnen. I Herning-Egnen tegner Hampefrøkager til at skulle blive et fast Led i Foderblandingen. Klid omtales i et Par Beretninger at blive mindre anvendte end tidligere.

Med Hensyn til Majs skrives fra Frederikssund-Egnen, at Forbruget deraf næppe vil aftage, med mindre Prisen skulde blive endnu højere. Alle de andre Beretninger, i hvilke Majs omtales, gaa uden Undtagelse ud paa, at Forbruget af den indskrænkes betydeligt paa Grund af den høje Pris, og den synes i Almindelighed at blive erstattet af Byg. En Kjøbmand i det nordøstlige Fyen har til vedkommende Korrespondent udtalt, at han til den $^{20}/_{10}$ kun havde solgt en Tiendedel af hvad der solgtes i Fjor, og en Kjøbmand i Fredericia mener, at Majs vil gaa helt ud af Omsætningen, efterhaanden som Sortehavsbygget kommer frem.

Hvad Husdyrpriserne angaa, saa har Hesteprisen og særlig Prisen paa Føl og Plage været dalende, derimod ere Lødekøer gjennemgaaende dyre, da man ikke behøver at indskrænke Besætningerne af Hensyn til Foderet. I Jyderup-Egnen ere gode Lødekøer betalte med indtil 300 Kr. Naar Prisen paa Lødekøer er saa høj, mener Korrespondenten i Herning-Egnen at det ligger i, at Opdrættet under Paavirkning af de høje Kalvepriser bliver for lille i Forhold til Efterspørgslen og Forsyningen.

Priserne paa Fedekvæg have været mindre gode. Fra Thy klages over, at Fedekvæget har været billigt i Efteraaret, idet stærk Tilførsel af tysk Kvæg har demoraliseret Markedet

i Hamborg, og i Aalborg—Hadsund-Egnen over, at Ungkvæg og Stude have været for dyre i Forhold til Slagtekvæg.

Svinepriserne have været meget høje gjennem hele Aaret. I enkelte Egne er Griseprisen dalende, medens den i andre er høj, hvilket har givet Anledning til en Udtalelse om, at efter Prisen paa Smaagrise at dømme maa det antages, at Bestanden af Slagterisvin fremdeles er utilstrækkelig.

Svinebestanden synes aftagende paa Samsø, normal i Frederiksborg-Egnen, Midtlolland, Thy, Aalborg—Hadsund- og Herning-Egnen samt Midtfyen, men den meddeles at være tiltagende i Landets øvrige Egne.

Arbejderforholdene, som jo igjennem en Aarrække har været Landbrugets Smertensbarn, synes i alt Fald i flere Egne i Begreb med at vende sig i heldig Retning, idet Byerne igjen afgive en Del af den Arbejdskraft, som fra Landet er søgt dertil, da der nu ikke mere er saa rigeligt Arbejde som tidligere.

Naar vi have antydet, at Arbejderforholdene syntes at ville vende sig i heldig Retning, saa gjælder dette hovedsagelig med Hensyn til Tilstrækkelighed af mandlig Arbejdskraft, medens dennes Godhed derimod ikke særlig prises, og fra flere Egne klages der over Vanskeligheden ved at faa tilstrækkelig paalidelige Folk til Kreaturernes Pasning og til Anvendelse i Mejerierne. Korrespondenten fra Aarhus-Egnen mener derfor, da Mejeridrift og Kreaturhold i Øjeblikket er Landbrugets Hovederhverv, at Lovgivningsmagten burde træde til og f. Ex. gjennem Landboforeningerne lade uddele større Præmier til flinke Tyender i Mejerier og Stalde.

I de fleste Egne er Lønnen uforandret, i enkelte er den stigende og i andre faldende, og den menes at ville blive nedadgaaende, da der flere Steder synes at ville blive større Arbejdskraft, end der bliver Brug for i Vinter.

Som sædvanlig lyder der stærke Klager over Vanskeligheden ved at faa tilstrækkelig Pigehjælp, ikke alene til Malkning, hvormed det særlig kniber, men ogsaa til anden Gjerning. Ogsaa paa kvindelige Arbejdere til Pasning af Roemarkerne er der flere Steder stor Trang.

Hvad til Slutning Spørgsmaalet om hvilke Plove der

udbrede sig mest, Enkeltplove eller Dobbeltplove, angaar, saa synes Enkeltplovene overvejende at blive foretrukne og da hovedsagelig Oliverploven, Albion, Bisselploven og den danske Fraugdeplov.

I Thy, Hjørring-Egnen, Fredericia-Egnen, Herning-Egnen og tildels i Assens-Egnen faas efter Meddelelserne Indtryk af, at Dobbeltploven foretrækkes eller i alt Fald vinder Udbredelse, medens man i alle andre Egne særlig foretrække de amerikanske enfurede Plove, dog ere Skrælleplove ved Siden heraf i Ringe—Faaborg-Egnen og Skjern-Egnen erstattede af Rud Sack's Dobbeltplov, medens denne paa Østlolland og i Jyderup-Egnen helt er sat til Side, fordi den er vanskelig at stille.

Paa Midtlolland har Oliverploven vundet saa stor Indgang, at den danske Plov, praktisk set, snart vil være ganske ude af Spillet. Ogsaa i Vordingborg-Egnen anskaffes nu amerikanske Enkeltplove, hvilket giver Korrespondenten Anledning til at undre sig over, at vor hjemlige Industri ikke kaster sig over en Fabrikation af Landbrugsredskaber i højere Grad, end den gjør, da man skulde synes det maatte kunne betale sig.

Af de modtagne Korrespondancer skulle vi herefter tillade os at gjøre følgende Uddrag:

Frederikssund-Egnen.

Ihvorvel Aaret nok i sin Helhed nærmest kun bliver et Middelaar, maaske endogsaa under, har det dog bragt Landmanden store Fordele, dels med den rigelige og gode Græsgang og Høslet, og dels og ikke mindst ved den hurtig afsluttede Høstperiode, der baade bragte Sæden godt i Hus og sparede mange Arbejdsomkostninger, samt endelig har givet et godt og langt Efteraar til Arbejde i Marken.

Frederiksborg-Egnen.

I det sidste Aar har her været nogen Export af Kvæg til Rusland til gode Priser.

Jyderup-Egnen.

Prisen er vedblivende god baade paa Slagtesvin og paa Pattegrise og Ungsvin, hvilket for de sidstes Vedkommende vel særlig er begrundet i, at der mange Steder har hersket dels Stivsyge, dels Mavesygdom mellem Svinene, og at Søerne have faaet usædvanlig faa Grise.

Korsør-Egnen.

I Sædmarkerne havde Tørken og Varmen ikke skadet Fyldet, idet 5 à 7 Læs Byg og Havre pr. Td. Ld. ikke er ualmindeligt i Aar, men derimod gik det ud over Kjærnen, som blev let, smal og langstrakt, saa den kun daarlig egner sig til Handelsvare, og mindst Halvparten gaar fra som Smaasæd. Imidlertid ere Kjøbmandens Foderstoffer jo dyre i Aar, særlig Majs, og der vil vistnok derfor gaa en stor Del af Bygget gjennem Svinene, hvilket i alt Fald ikke vil være til Skade for Flæskets Kvalitet.

Vordingborg-Egnen.

De fleste sjællandske Byer arbejde i denne Tid paa at faa en Sukkerfabrik, og det er ganske karakteristisk, at det er Byerne og ikke Landbruget, der arbejder ivrigst. Det er sikkert meget klogt af Landbruget at være tilbageholdende, saa længe Sukkerpriserne ikke ere bedre, og vi sjællandske Landmænd skulle endvidere huske paa, at vi paa langt nær ikke have saa gunstige naturlige Vilkaar for Sukkerroedyrkning som Lolland-Falster og Møen.

Østlolland.

Kun Hveden er endnu tærsket, og den gav kun 8 Fold af 128 Pd. hollandsk Vægt. Forøvrigt klages her paa Egnen meget over, at man er blevet stærkt skuffet i Forventningen om Udbyttet, særlig har Udbyttet af Bygget været ringe, og man har maattet tage meget fra for at opnaa en nogenlunde hollandsk Vægt.

Midtlolland.

Den lave Pris paa Sæd i Forhold til Prisen paa Handelsfoderstoffer vil formentlig foranledige, at den hjemmeavlede

Sæd kommer til at indtage en mere fremtrædende Plads i Foderblandingen end ellers — uden at en saadan Taktik dermed være karakteriseret som god Økonomi.

Ringe—Faaborg-Egnen.

En Følge af den knappe Arbejdskraft og af en stor Del af den tjenende Ungdoms mindre gode Egenskaber, som f. Ex. Upaalidelighed, Fordringsfuldhed, Tilbøjelighed til Drik, Nægtelse af at holde sig selv med saadanne Redskaber, som det fra Arilds Tid har været Skik, at enhver Karl selv holdt sig med som Mejered, Le, Slaastage, Rive o. s. v., er bleven, at næsten alle Landmænd søge at indskrænke Arbejdskraften saa meget som muligt og at erstatte den ved Brugen af Maskiner. Paa enhver Gaard har man nu foruden Tærskemaskine tillige Slaa- eller Mejemaskiner. Undertiden bruges ogsaa til Mejningen en Slaamaskine, hvorpaa der er anbragt et Bræt saaledes, at den afmejede Sæd lægges paa Skaar, hvor den strax opbindes, eller ogsaa anbringes der paa Maskinen et Slags Vippe, hvorpaa Sæden samles, og hvorfra den aflægges i Neg af en Mand, der foruden Kusken ogsaa kjører paa Maskinen.

Damptærskning er nu bleven ret almindelig ogsaa hos Gaardmændene for at undgaa Folkehold om Vinteren, men jeg betragter det, hvor det ikke er absolut nødvendigt for Arbejdets Skyld, som en skadelig Foranstaltning, fordi

1) den ikke er billigere end Tærskning med Hestekraft;
2) Arbejdskræfterne tages endnu stærkere i Brug paa den travleste Tid af Aaret, hvilket driver Arbejdslønnen ivejret;
3) der derved let foranlediges Arbejdsløshed om Vinteren;
4) der senere maa spares paa Arbejdskraften, da den betydelige Udgift, som Damptærskning i Høsten foranlediger, senere atter maa indvindes;
5) der gaar Tid tabt, som med Fordel kunde have været anvendt til Extraarbejder i Marken;
6) Gaardmanden ikke har Plads til alt sit aftærskede Korn paa Loftet; han maa derfor strax sælge en betydelig Del deraf og maaske mere, end han kan undvære;
7) Halmen taber en Del af sin Værdi ved at blive sat i Stak.

Askov-Egnen.

Planterne have i den forløbne Sommer været ualmindelig stærkt angrebne af Insekter og Sygdomme, der begyndte med et saa voldsomt Fritfluelarve-Angreb paa Havren, som jeg aldrig har set Mage til. Enkelte sildigsaaede Staldfodermarker tilintetgjordes fuldstændig af disse Snyltere, og selv tidligsaaede Marker led stærkt under dette Angreb. Henimod Høst kom et ligesaa voldsomt som ualmindeligt Rust-Angreb paa Havren. Planterne vare paa Steder fuldstændig dækkede af Rust fra øverst til nederst. Man nærer ikke uden Grund nogen Frygt for skadelige Følger heraf ved Opfodringen af Havrehalmen. Strax i Foraaret optraadte Jordlopperne med en ualmindelig Styrke paa Turnips- og Kaalrabimarkerne. Flere Marker maatte omsaaes. Senere har Meldug været ualmindelig haard ved de samme Afgrøder, og endelig har den nu snart allesteds nærværende Kaalbroksvamp gjort megen Fortræd paa disse Marker.

Sommergræsningen har været ringe paa Grund af Tørken. Uagtet Kvaliteten af den Smule Græs, der har været, var god, saa har man over hele Linien maattet give Kreaturerne extra Forplejning af Kraftfoder og Hø i stor Stil, og Roemarkerne have paa mange Steder maattet yde sit Bidrag hertil allerede fra midt i August. Kun paa denne Maade er Mælkemængden holdt oppe i normal Højde, men selvfølgelig har dette tidlige Forbrug af det til Vinteren bestemte Foder ført til, at man nu mange Steder staar med et meget ringe Forraad deraf.

Fredericia-Egnen.

Der har i mange Aar været stillet det Spørgsmaal til Korrespondenterne: Ændres Driftssystemet i væsentlig Grad? og jeg har i Almindelighed svaret: ikke videre! Dersom der nu blev spurgt, maatte jeg give et andet Svar. Naar jeg tænker mig c. 40 Aar tilbage, fremhævedes altid Rodfrugtdyrkningens Fortrinlighed, men ikke desto mindre saa vi Landmænd vel skeptiske derpaa, og de Forsøg, der anstilledes paa højst $^1/_2$—1 Td. Ld. faldt ikke godt ud. Gaa vi 20 Aar frem i Tiden, var der Tale om Anlæg af en Sukkerroefabrik

ved Fredericia, og et meget aktivt Medlem af Byraadet søgte at formaa Landmændene til at tegne Roearealer dertil. Jeg tegnede mig for 1 à 2 Tdr. Land som det højeste, ieg kunde præstere. Nu, i Løbet af de 5 à 6 sidste Aar, have almindelige Gaarde her paa Egnen indtil 20 Tdr. Land med Roer, som med stort Besvær leveres i Kolding. Dyrkning af Foderroer tager i høj Grad til og — Driftssystemet ændres noget derefter. Med det Kjendskab til Roedyrkning, vi nu have, og med de Maskiner og Redskaber, der nu haves til Raadighed, vil Rodfrugtdyrkningen vistnok komme til at spille en aldeles dominerende Rolle i Fremtidens Landbrug.

Aarhus-Egnen.

Med Hensyn til Anskaffelse af Maskiner og Redskaber kjøbes der mange, ofte alt for mange »Apparater«. Venner og Naboer have faaet dette eller hint Redskab, saa maa jeg ogsaa have det, det har saadanne fortrinlige Anbefalinger. — Bare vi Landmænd vilde tænke os — ikke lidt, men meget — om, inden vi satte vort Navn paa Papiret til Anbefaling, saa blev man ikke skuffet saa ofte som nu.

Forleden saa jeg i vor stedlige »Demokrat« en Besværing over, at Tidsskriftets Meddeler i en tidligere Beretning havde paatalt det ophidsende Sprog, som Socialdemokratiets Presse fører for derved at sætte Had og Splid mellem Arbejdsgivere og Arbejdere. Jeg tror forøvrigt, at vi snart ere paa Toppunktet. Her paa Egnen begynde Arbejderne at emancipere sig fra det socialistiske Fagforeningstyranni, og naar blot vore Gaardmænd kunde faa Øjnene op for, at det ikke i Længden betaler sig at lefle med Socialisterne, vilde den Tid ikke være fjern, da vi kunde bede d'Hrr. Agitatorer om at lade os Landboere i Fred, vi skulde saa sikkert nok selv sørge for at komme ud af det med vore Folk og lønne dem saaledes, at de komme til at leve under mindst lige saa lykkelige Forhold som Byarbejderne.

Hobro-Egnen.

Nogle klage over, at Kartoffelafgrøden kun giver et lille Udbytte, hvorimod andre udtale, at de aldrig have haft bedre

Afgrøde. Det er som Regel især dem, der have sat deres Kartofler tidlig, der klage, hvorimod de, der have sat dem silde, ere tilfredse med Udbyttet. Her paa Egnen har der tidligere været dyrket betydelige Arealer med Kartofler til Salg til Brænderierne, idet de i Almindelighed benyttedes indtil Majs blev indført, og de betaltes med $2^1/_2$ til 4 Kr. pr. Td. Men da saa Majs begyndte at finde Anvendelse og Kartoffelprisen skulde fastsættes efter det Udbytte, Majsen gav, faldt den til Kr. 1.60 pr. Td. om Efteraaret, hvorfor mange Landmænd ophørte med Dyrkningen deraf. I Aar, da Majsen er dyrere, er Prisen paa Kartofler til Brænderierne steget til Kr. 2.60 pr. Td., og med en saadan Pris vil Kartoffeldyrkningen være lønnende paa vore Jorder. Brænderierne benytte i Aar en langt større Mængde Byg til Mæskning end de foregaaende Aar, hvilket sikkert vil komme de Landmænd til Gode, som i de bedre Egne have maattet omploje deres mislykkede Hvedemarker. Altsaa! en høj Pris paa Majs til Brænderibrug vil ubetinget komme vore Landmænd til Gode.

De amerikanske enfurede Plove brede sig mere og mere: man er blevet kjed af Dobbeltplovene. Det er sjeldent at Efteraaret her er saa langt, at der kan pløjes 2 Gange. I Aar har det været Tilfældet, og det er da i Reglen udført med den almindelige Svingplov med Morsingbo-Muldfjeld, som her er den almindeligste Plovtype. Den lettere og bedre Maade, paa hvilken den amerikanske Svingplov vender Furen, bliver mere og mere anerkjendt.

Aalborg—Hadsund-Egnen.

Kartoflerne ere ikke gode, men dog bedre end antaget. De tidlige Sorter, »Rosen« og »Magnum bonum«, give ganske godt; de vare godt i Vækst inden Tørken begyndte. Alle rose Udbyttet af »Richters Imperator«, som i Aar gaar langt forbi den »Skotske«, hvilken Sort ellers altid har været foretrukken her paa Egnen.

Hjørring-Egnen.

1899 og 1901 ere to hinanden lignende aldeles mærkværdige Aar, i hvilke vi i 4 Maaneder ikke have faaet en

ordentlig blødende Regn. Høsten er bedre i 1901 end i 1899, men Roerne ere meget ringere saa vel med Hensyn til Mængde som Godhed.

Her lyder nogen Klage over Kastning og for tidlig Fødsel.

Skjern-Egnen.

Paa Grund af et i enhver Retning gunstigt Foraar var der al Grund til at nære Haab om en god Avl, hvilket dog har glippet i den Grad, at jeg ikke har kjendt en saa daarlig Avl i de 38 Aar, jeg har drevet Gaard her paa Egnen. I Almindelighed faar »Mangel paa Nedbør og for stærk Varme« Skyld for denne Misère, men jeg antager derimod, at det skyldes Nattefrost. Jeg tror ikke, at vi have haft stærkere Nattefrost end ofte før og uden at Havre og Byg have taget nogen videre Skade deraf; men som Følge af den stærke Varme i Foraaret i Forbindelse med fornøden Fugtighed, var Sæden drevet frem som i et Drivhus, og som en Drivhusplante var den kjælen og taalte ikke vor sædvanlige Nattefrost, som den under en normal Udvikling vilde have gjort. Det var ogsaa kjendeligt, at hvad der var stærkest gjødet, og som Følge deraf var i stærkest Fremvæxt, tog mest Skade og sygnede gradvis bort.

Sidst i Juli fik vi en blødende Regn, og man begyndte at haabe, at Havren efter den kunde have rettet sig noget, saa meget mere som Regnen efterfulgtes af stille Vejr og stærk Varme, men derved blev Ødelæggelsen først grundig. Alt Straa, baade Rug, Byg og Havre, belagdes med Rust og holdt samtidig op at gro. Rugen modnedes mindst 14 Dage for tidlig og blev meget smaakornet, Byg ligeledes, og Havren blev ikke alene svang, men ogsaa saa fuld af Brand, at Høstfolkene bleve saa sorte som om de havde losset Kul.

Siden Høst have vi haft dejligt Vejr; Græsningen er god og rigelig, saa Kreaturerne endnu kunne bjerge Føden ude, hvilket haardt kan behøves.

Hesten i Nordboernes Tjeneste paa Island,

Færøerne og Grønland.

En kulturhistorisk Studie af *Daniel Bruun.*

I.

Kun faa Steder i Verden spiller Hesten den betydningsfulde Rolle som paa Island, thi selv om Samfærdselsmidlerne paa denne fjærne Ø med dens spredte Befolkning i de seneste Aar have udviklet sig i en betydelig Grad, er der dog i det Hele og Store ikke Tale om, at man kan færdes over Land, selv i Kystegnene, uden til Hest.

Endnu i Aaret 1888 fandtes, ifølge Thoroddsen, næsten ingen Broer paa Island, men dette Forhold er dog betydelig ændret siden. Hvert Aar anbringes nu mange saadanne, og over de store Floder er der endog bygget lange Hængebroer af Jern — saaledes over Ølvesaa og Thjorsaa, ligesom en fast Jernbro er lagt over Blanda o. s. fr. Man har endvidere anlagt enkelte gode Køreveje, afmærket Ridevejene med Varder og forbedret Færgevæsenet. Der er, kort sagt, i de sidste Aartier gjort mere for Vejvæsenet end tidligere i tusinde Aar. Kommer nu hertil, at en regelmæssig Dampskibsfart er ordnet ikke blot mellem Danmark og Island, men ogsaa Kysten rundt, vil man forstaa, at Samfærdselsmidlerne have forbedret sig i en ganske betydelig Grad. Men til Trods herfor maa de

siges at være ret primitive. Alle Rejser over Land maa gøres til Hest og alle Varer maa føres paa Hesteryg til fjærntliggende Steder. Alt Samkvem over Land sker saaledes til Hest og navnlig om Sommeren; thi ved Vintertid søger man paa Grund af det ugæstmilde Klima at undgaa alle Transporter af Varer, og kun sjældent benyttes Slæden og da kun paa kortere Strækninger. Kommer nu hertil, at rivende, dybe og farlige Elve næsten overalt danne en Hindring for Samkvemmet, i Modsætning til, hvad der er Tilfældet i de fleste andre Lande, hvor de netop benyttes til at fremme dette, vil man forstaa, at Hesten er uundværlig for Beboerne. Alle kunne derfor ogsaa ride, selv Børn og gamle Folk, ja der er omtrent intet som hedder at »spadsere sig en Tur«.

Disse primitive Samfærdselsmidler, der ere karakteristiske for Forholdene paa Island, ere omtrent de samme den Dag i Dag som da Øen blev beboet og Landnamsmændene satte sig ned hovedsagelig langs Kysten, men ogsaa inde i Landet.

Deres Gaarde laa den Gang paa de samme Steder, hvor Nutidens Efterkommere af disse stolte Slægter bo, stundom milevidt fra hinanden med mellemliggende Fjælde og Vandløb. Man faar et Indtryk af, hvor spredt Befolkningen lever i Sammenligning med vor her hjemme i Danmark, naar man erfarer, at Forholdet vilde være det samme, om Danmarks Indbyggere bleve fordelte over hele Mellem- og Vesteuropa. De uhyre Afstande have selvfølgelig til alle Tider været til Hinder for Anlæg af Veje, og saadanne, i den Forstand vi kende dem, have derfor lige til vore Dage været ukendte paa Island. Selv i Bygderne har man sjældent egentlige Veje, men kun Ridestier. Rytterne eller de med Varer belæssede Hestekaravaner bevæge sig ad Ridestier, der bugte sig frem, ud og ind, i lange Slangelinier, hvilke snart løbe sammen, snart fjærne sig fra hinanden, hvis de ikke ganske forsvinde i sumpet Terræn, ved Elve eller paa Klippegrund. Somme Steder ere de saa dybe og smalle, at den rejsendes Fod støder mod Jordsmonnet paa Siderne. Paa de alminde-

ligst befærdede Router staa ofte Varder af Sten til Vejledning for de Vejfarende; men kommer man ind i Udbygderne og det lidet kendte Indre, ere Vejene kun de Retningslinier, som betegnes ved nogle faa og langt fra

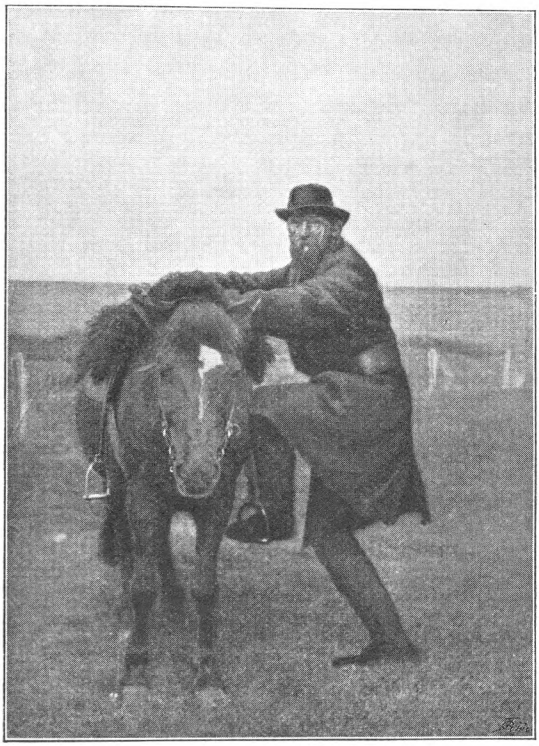

Fig. 1. Rytteren sidder op.

hinanden staaende Varder — om de i det hele taget findes.

Hesten (hestur) findes i Mængde paa Island. Den er lille, temmelig laadden og uanselig; men den udmærker sig frem for de fleste andre af Verdens Hesteracer ved sin Udholdenhed og Nøjsomhed. Der skelnes i høj Grad mellem Rideheste og Pakheste.

Ridehesten.

Den islandske Ridehest (reiðhestur, Hoppe, reiðhryssa) maa, om den skal føre sin Herre hurtigt og sikkert fra Sted til andet, være vant til at færdes i alt Slags Terræn: over rivende Elve, i Lavamarker, paa Stensletter, langs stejle Afgrunde, over sumpede Moradser og Is og Sne, og den maa være haardfør for at kunne taale det barske Klima og udholdende og hurtig for at kunne

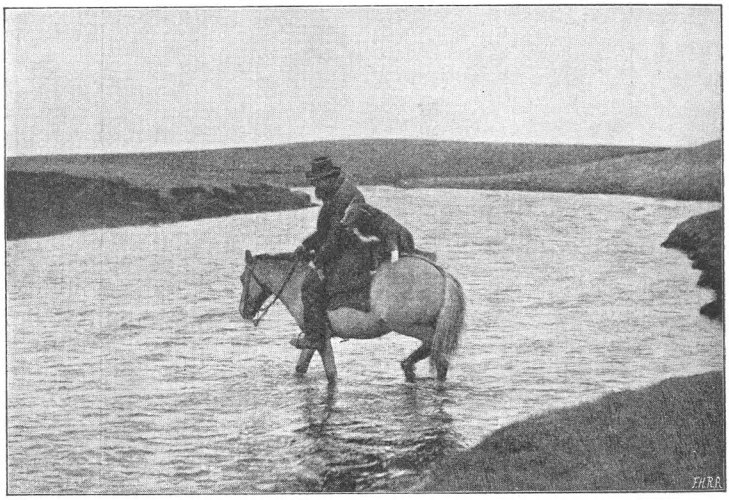

Fig. 2. Trofaste Følgesvende.

tilbagelægge de vældige Afstande i forholdsvis kort Tid. Men alle disse Egenskaber er den ogsaa i Besiddelse af: den er Menneskets uadskillelige og uundværlige Ledsager, og den spiller en Rolle for den islandske Bonde, som næppe noget Husdyr andetsteds i Verden, thi uden den vilde han intetsteds kunne færdes. Den og hans Hund ere hans trofaste Følgesvende over Elvene, saaledes som det ses paa ovenstaaende Øjebliksbillede.

De fleste Elve paa Island komme fra Jøklerne og føre mælkehvidt eller gulbrunt Gletschervand i Modsæt-

ning til dem, der føre klart Vand (bergvatn), og hvis Udspring ikke er i Jøklerne.

De saakaldte Jøkelaaer komme paa mange Steder med rivende Strøm ned til Kysten, hvor de stundom ere saa brede, at det tager Timer at passere dem, fordi man maa gøre lange Omveje paa Grund af Strøm og Dybde. De føre altid en Mængde Grus og Ler med sig, som oversvømmer det flade Kystland nedenfor Fjældene. Paa disse flade Sander veksle Flodernes Løb idelig fra Dag til Dag,

Fig. 3. Luftfærge i Skagefjordsdalen.

hvilket bevirker, at Færdselen over dem er yderst farlig. — Islænderen er Mester i disse Flodpassager. Sikkert og let fører han Hesten ud i Vandet og prøver sig frem, indtil han finder et brugeligt Sted. Nu gaar det fremad, op og ned i Zigzag, til man har naaet den modsatte Bred. Er Elven for dyb til, at man kan ride over, maa man søge en Overgang andetsteds — ofte efter lange Omveje — eller mulig bruge Færge, Baad eller de ejendommelige Luftfærger (kláufur), idet man i sidste Tilfælde passerer over i en Kasse, som løber paa to faststrammede Tov

og som hales over Vandet. Bagage og Folk gaa da over i Færgen, medens Hestene drives ud i Vandet og svømme over. Tidt hænder det, at Hestene, især de unge og de, der ere uvante med at svømme mod den stride Strøm, trykke sig og vige tilbage. Man søger da ved Raab og Stenkast at drive dem ud i Vandet, ligesom man lader en ældre, dertil vænnet Hest, gaa i Spidsen. Med vidt opspilede Næsebor og store Øjne, pustende og stønnende, svømme nu Hestene af Sted i en Klump, de stærkeste foran og i Læ af dem de svagere, for ofte at blive drevne langt bort med Strømmen inden de lande.

Ved Færgerne betales en fastsat lav Takst for Overfarten. Færgemanden maa man søge i nærmeste Gaard. Ligger denne hinsides Elven, maa man hidkalde ham ved Raab og Tegn. Saa snart Hestene ere landede, skynde de sig at boltre sig i Sandet, for straks efter at ile hen paa Græsgangene, hvor man da maa indfange dem. Ofte hænder det, at man maa gaa over i Baad med de vanskeligste Heste bundne til en Line.

For den Rejsende paa Island er der ingen Egne der ere saa udskregne som Skaftafellssyslerne paa Sydlandet; thi de indesluttes og opfyldes af brusende Jøkelelve med foranderlige, sandede Lejer, hvor mangen Hest og Mand har fundet Døden.

Skinner Solen paa Jøklerne, smelte disse og Elvene fyldes med Vand, og regner det, ere Forholdene lige saa slemme. Kort sagt, det er til daglig galt fat med disse Elve, hvordan saa end Vejret er. Hertil kommer, at man aldrig kan vide sig sikker for ganske uforudsete »Jøkelløb«, naar Bræelvene pludselig svulme op som Følge af vulkanske Udbrud eller Sprængninger i Jøklerne. Da komme vældige Masser af Vand, Isstykker, Sand og Sten pludselig brusende, fylde Flodlejerne og brede sig ud over det omliggende Lavland; thi Skaftafellssyslerne danne ved Foden af Jøklerne en smal Strimmel Land, paa hvis Strandlinie der ingen Havne findes, og hvor Skibe i Almindelighed ikke kunne lægge til. Al Passage til og fra Syslerne maa derfor ske over Elvene.

Det er et brydsomt og farefuldt Liv de Mennesker leve, som bo i disse Egne. Navnlig Læger og Præster, maa daglig færdes frem og tilbage over Elvene i al Slags Vejr, Sommer og Vinter, Dag og Nat.

Jeg traf her en af de daarligt lønnede Distriktslæger, som fortalte mig, at han hvert Aar plejede at opslide en Sadel og et Par lange Fedtlæders-Ridestøvler i Elvene, fordi de nævnte Genstande hurtigt raadnede op

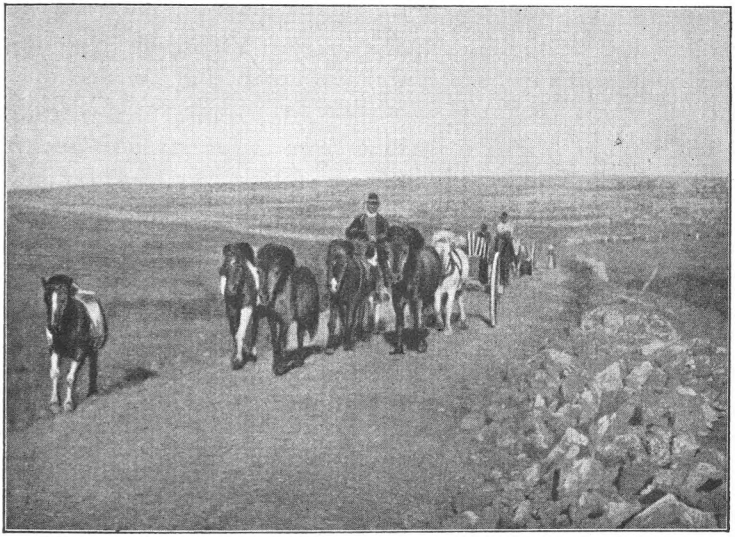

Fig. 4. Paa den nye Kørevej ved Reykjavik — forrest de løse Heste.

som Følge af den megen Væde disse udsattes for. Naar saadan en Mand saa endelig kommer hjem igen og lykkelig har overstaaet en »Dravat«, sidder der som oftest Folk og venter paa at faa ham med. Da maa han atter til Hest og ud at trodse Faren.

Det er iøvrigt aldeles ubegribeligt, hvor stærke disse smaa Heste ere. De bære selv en svær Rytter som ingenting gennem Tykt og Tyndt, og det er forbausende som de kunne manøvrere frem gennem Vandet, selv med svære Byrder.

I en Præstegaard i Vestre Skaftafellssyssel overraskedes jeg ved at træde ind i et yndigt, hyggeligt Hjem, hvor der, i Modsætning til, hvad der paa Grund af de uhyre Transportvanskeligheder ellers var Tilfældet, fandtes en Mængde store Møbler og et udsøgt Bohave. Det var, sagde Præsten mig, altsammen hidbragt paa Hesteryg. Ikke sandt, man faar Respekt for de islandske Heste, naar man hører, at en saadan havde baaret en Komode paa den ene Side og en Chaiselong paa den anden — gennem Jøkelelvene.

Bønderne i disse Egne, baade Mænd og Kvinder, have en forbausende stor Færdighed i at færdes over Elvene. De dygtigste Følgemænd kunne med utrolig Sikkerhed finde Vej over dem, selv naar de ere meget slemme. De kunne straks se, om Floden er til at komme over, og de vide med stor Sikkerhed at finde et Overgangssted, skønt disse ofte forandres fra Dag til Dag; men ikke mindre beundringsværdige ere deres Heste, der med en aldrig svigtende Sikkerhed gaa deres farefulde Vandring ud i det skummende Vand med den bløde, forræderiske Bund. Et Fejltrin, en Snublen, Strømmen tager Magten, og Rytteren kommer til at dele Skjæbne med de mange andre, der ere forulykkede.

Naar Hestene mærke, at det begynder at knibe med at holde Stand mod Strømmen, lægge de Kroppen imod og føle sig frem med Fødderne. For Rytteren gælder det blot at holde sig rolig, se frem over Hestens Hoved og styre skraat op imod Strømmen.

»Vatna hestar« kaldes, ifølge Eggert Olafsson, i Skaftafellssyssel de Heste, som bruges til at forsøge Elvenes foranderlige Vadesteder. »Naar dé komme i Kviksand, falde de paa Knæ, saa at de ikke kunne synke, da Vandet løfter Bugen op; og hvis de skulle svømme i en stridig Strøm, lægge de sig paa Siden, Ryggen vendes imod Strømmen, som derved løber under Bugen, hvorfor de desto bedre kunne arbejde imod den med Fødderne. Naar de fornemme Grund, skyde de sig højt i Vejret og et godt Stykke frem, for at vinde desto mere, og hvis de

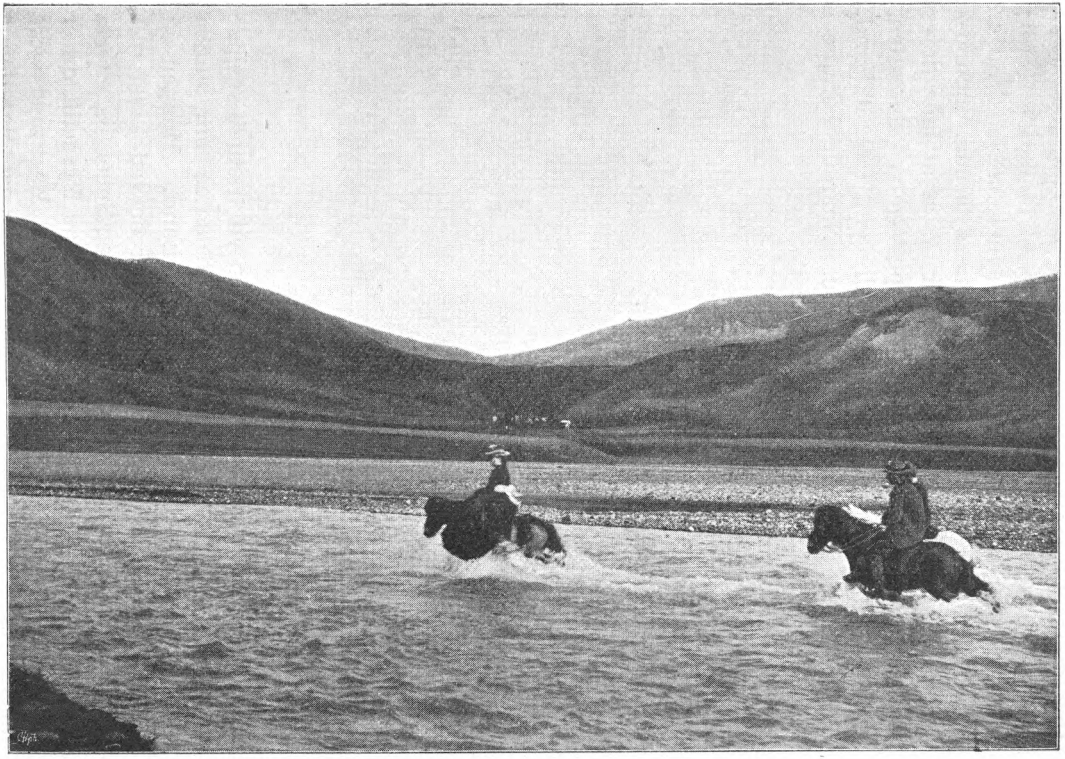

Fig. 5. En nem Flodovergang — skraat fremad mod Strømmen.

mærke, at Grunden er alt for usikker, vende de derfra og søge en anden Vej, da Rytteren maa lade dem raade. Det er farligt for uvante Mennesker at ride paa disse Heste, thi man kan snart falde af og blive borte. Hvorimod de, som ere vante til sligt, synes, at det kun er Spøg, ja somme rejsende, ikke alene østerpaa, men ogsaa paa andre Steder, gøre Haandværk af at lade deres Heste svømme med dem over Elve og Vige ved Søkanten, hvor Hesten kan svømme langt bedre end i fersk Vand, hvilket baade er tyndere og lettere. Naar de komme i

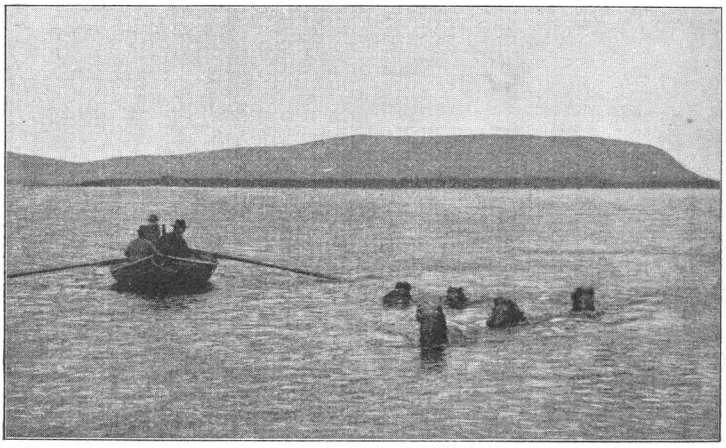

Fig. 6. Over Elven.

Fare og Vejen er for lang eller Hesten vil trættes, springe de af og holde med den ene Haand enten om Manen eller i Sadelgjorden til de komme til Land. Mangen én gør dog alt for meget heraf, og sætter derved Livet til.«

Naar den mørke Vinter kommer, og Sneen ligger paa Fjæld og i Dal, medens Elvene kun delvis fryse til, da er det især brydsomt at færdes paa Island. Man maa være meget haardfør for at kunne taale lange Rejser paa denne Aarstid, hvor den isnende Storm blæser gennem Klæderne og man bliver stivfrossen efter Passagen over Elvene. Da maa den rejsende klæde sig saa varmt han

vil i Skind og Uld og med islandske Ridesokker, han bliver dog forkommen og vaad. Dagene ere korte og Nætterne maa tages til Hjælp. Han følger da gerne med den ridende Post, der altid er forbausende dygtig og haardfør. De komme til en Elv og prøve at komme over. De løse Heste drives ud, plumpe maaske i; saa søger man højere op til næste Gaard, hvor det maaske vil lykkes at komme over. Natten bliver mør-

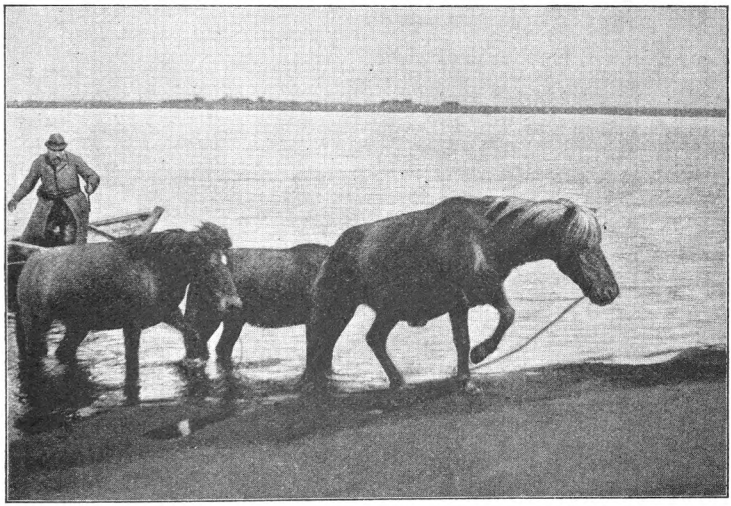

Fig. 7. Hestene lande.

kere, Sneen fyger og Retningspunkterne ere ikke til at se. Da maa den rejsende bestemme sig til at søge Nattelogis, stiv og gennemfrossen, som han er; men Gaarden ligger maaske hinsides Elven. Han rider ud paa Isen, saa længe den kan bære, lader derpaa Hesten plumpe ned i Vandet, rider skraat mod Strømmen over til den anden Bred, hvor det nu gælder at lade Hesten springe op paa Isen igen. Maaske gaar den imidlertid gennem en Vaage — og under alt det maa han passe paa, at Pakhestene, der stedse klumpe sig sammen, komme velbeholdne over.

Nej, det er sandelig ingen Spøg at færdes ved Vintertid paa Island!

Endelig naar man maaske til en ussel Bondegaard, der dog for de rejsende er Indbegrebet af Hygge. Om Dagen plejer man med Pisken at banke tre Slag paa Døren, men om Natten maa man søge at finde et af Vinduerne i »Badstuen«, hvor alle Gaardens Folk sove.

Fig. 8. En af Skaftafellssyslernes udmærkede Følgemænd.

»Guds Fred!« siger man og lytter.

Man hører Hundene gø og venter en Stund. Saa hører man at der svares:

»Guds Fred!«

Man véd nu, at man vil blive modtaget; men det varer ofte længe, inden Folkene komme i Klæderne. Endelig bliver Døren aabnet og man kommer ind for at modtage den store Gæstfrihed, som uden Personsanseelse ydes overalt. En varm Luft strømmer en i Møde, og

man er sjæleglad ved at komme i Hus, faa Hestene aftømmede og bragte i Læ for Vejret.

Længe varer det ikke, inden man kryber i de varme Senge, som de hjertensgode Folk maaske have forladt for selv at søge Natteleje andet Steds.

Vi have erfaret, at den islandske Ridehest er en dygtig Svømmer. Dette gælder selv i Tilfælde, hvor den er under Rytter. — Benediksson anfører som Eksempel

Fig. 9. To Præster i Ridedragt.

herpaa, at en Hest har svømmet over en af Islands største Floder, henimod et Par Hundrede Favne, med en døddrukken Person paa Ryggen. Hesten har i det hele taget en mærkværdig Forstaaelse af, hvorledes den skal manøvrere med sin Herre, selv om han ikke er ganske i Stand til selv at føre sig i Sadlen. — Jeg har set en Hest, der bar en beruset Mand, skubbe sig, snart til den ene, snart til den anden Side for at imødegaa Rytterens dinglende Bevægelser, hvilket fuldkomment lykkedes. Iøvrigt maa man ikke tro, at Islænderne som Regel ere et for-

drukkent Folk. De nævnte Tilfælde anføres kun for at give Bidrag til Hestens Karakteristik.

Lige saa farlige de islandske Elve kunne være, lige saa trættende for Hestene er et Ridt i Fjældegnene, over Lavamarkerne og de vidtstrakte Højsletter, der ere opfyldte med gamle Morænedannelser og oversaaede med store og smaa, spidse og skarpkantede Stene. I Dagevis maa man i det indre af Landet og paa Højfjældene færdes over saadant Terræn; og da gælder det at have Heste, der ere opfødte i disse Egne. — Det er aldeles vidunderligt, hvad saadanne »Fjældheste« kunne præstere. Jeg red i Sommeren 1901 paa Østlandet over en saadan Højslette af Sten, Skridt for Skridt i samfulde elleve Timer. Der var paa hele Strækningen kun et eneste Sted, hvor der var en Smule Jordsmon at se og kun paa en Længde af et halvt Hundrede Skridt; forøvrigt var »Vejen« fyldt med skarpe, fedtede, stundom mosgroede Stendynger, over hvilke Hesten skred fremad, idet den med Hovedet lavt for at se, forsigtigt løftede Benene højt op under

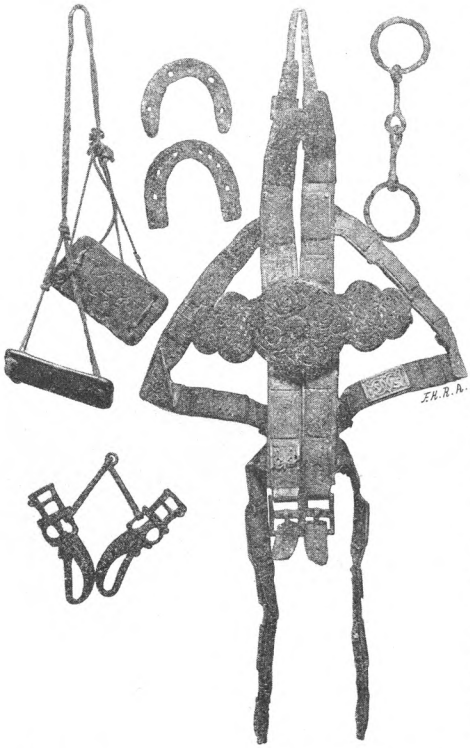

Fig. 10. Gammeldags Ridetøj: Tarvelige Stigbøjler af Træ — Hestesko — Bagtøj — Trendsemundbid — Stang med bevægeligt Mundbid. (Musæet i Reykjavik.)

Bugen for at anbringe dem paa bedst mulig Maade. Saa snart den havde faaet Forbenene sikkert anbragte, førte den stilfærdigt først det ene, saa det andet Bagben fremad, stundom ved et lille Hop, og kun en eneste Gang paa det lange Ridt snublede den.

Omtrent lige saa vanskelig er et Ridt i Lavamarkerne, hvor fantastiske, mørke Kupler, dybe Revner og flossede

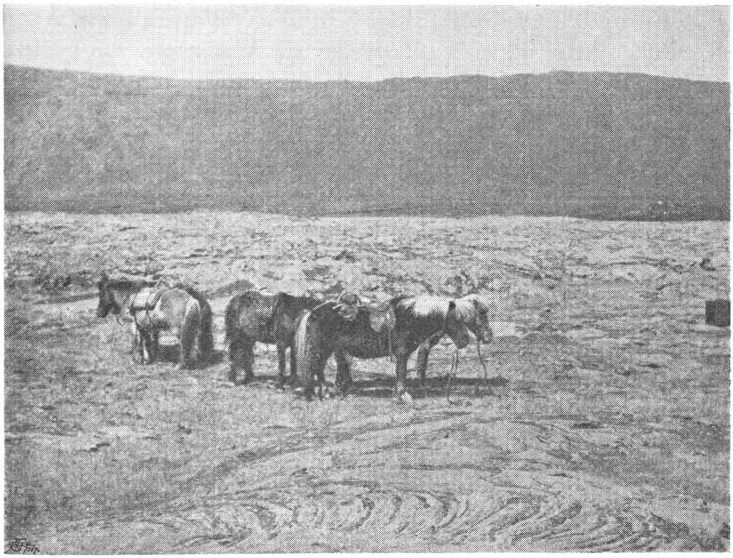

Fig. 11. Hvil i en Lavamark — intet Græs.
(Naar Tøjlen lægges over Hestens Hoved, staar den stille.)

Kamme møde den rejsende, og hvor der intet Vand, intet Græs findes til de stakkels Heste, som med utrættelig Udholdenhed vandre deres møjsommelige Gang fremad Time efter Time, medens Rytteren dog føler sig sikker i Sadlen, takket være det aldrig svigtende Dyr.

Jeg foretrækker derfor disse brydsomme Veje for de sumpede Lavlande, hvor Hestene synke i Bløde og hvor det gælder om i hurtigt Tempo at lade dem løbe fremad med smaa, raske Skridt. — Det er beundringsværdigt,

hvor Hestene forstaa at arbejde sig op af Uføret, blot man giver dem Tøjlen og ikke holder dem an. De krumme Ryggen, kaste Hovedet frem, puste og stønne — et Svip, og de ere oppe — for maaske straks efter at synke igen.

Da den islandske Hest sjældent er vænnet til »tørt Foder«, men som Regel udelukkende æder Hø, maa man altid skaffe saadant.

Er man paa Rejse, lader man Hestene græsse hvorsomhelst, kun ikke paa Tunene (Hjemmemarkerne). Paa lange Dagsrejser stopper man op nogle Minutter hver

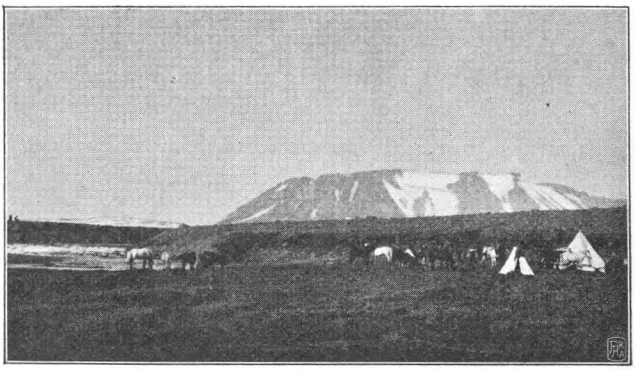

Fig. 12. Teltlejr paa Kølen.

Time eller halvanden, springer af Hesten, kaster Tøjlen over dens Hoved, og den giver sig straks til at græsse; desuden holder man et længere Hvil. Glemmer man denne Forholdsregel med Tøjlen, kan man risikere, at Dyret løber bort. I beboede Egne er det let at skaffe Hestene tilstrækkelig Næring. Har man naaet sit Endemaal, lader man dem drive ud i Udmarken i Nærheden og binde (hefta) paa Forbenene. De græsse da en Del af Natten og ere friske næste Morgen. Vil man imidlertid rejse i øde og afsides Egne, der ere fyldte med Jøkler, Lavamarker og Sander, og hvor der enten intet Græs findes eller kun meget lidt og daarligt paa fjærnt fra hinanden liggende

Landskaber, er det ofte nødvendigt at medføre Hø i Sække. Iøvrigt kunne Hestene, naar det skal være, sulte en hel Dag igennem uden større Ulemper, naar de blot faa rigeligt Foder om Natten.

Særlig i ældre Tid benyttede Islænderne nogle lange Fjældveje tværs gennem Landets ubeboede Indre. Mellem Langjøklen og Hovsjøklen ligger saaledes den saakaldte Kølvej, en bred Passage, der er opfyldt af Lavamarker

Fig. 13. Gamle tilgroede Ridestier paa Kølen.

og Sander med brusende Elve. Først i de seneste Aar er denne Vej, som jeg gentagne Gange har passeret, bleven afmærket med Varder. Den benyttedes i ældre Tid som Forbindelse mellem Nord- og Sydlandet navnlig af Folk, der skulde til Althinget, og af Karavaner, som skulde gøre Forretninger i Reykjavik. Men det ugæstmilde Klima, der hersker heroppe, med Taage og Snefog selv om Sommeren, var til Hinder for Færdselen. — At Vejen har haft sine Ulykker at opvise, ses af afblegede Knogler af Heste og Faar, som ligge opstablede.

De skrive sig hovedsagelig fra en stor Ulykke, som i Høsten 1780 hændte i disse Egne. Nogle Folk fra Skagefjord paa Nordlandet vare nemlig om Efteraaret dragne over Kølen til Sydlandet for at købe Faar. Paa Hjemvejen bleve de med deres Hjord overraskede af Snestorme og alt levende omkom.

Mellem Hovsjøklen og Vatnajøklen ligger den fra gammel Tid saa frygtede Sprengesande, en vældig, øde Grus- og Sandslette med bølgeformede smaa Bakker. Om Sommeren, naar Is og Sne er tøet bort, er Overfladen blød og Hestene synke i, ofte lige til Bugen. De blive i det varme Sommervejr udasede eller, som man siger, »forsprængte« af at arbejde sig frem (deraf Navnet paa Sanden). Den rejsende bliver udsat for at omkomme, inden han kan finde til beboede Steder.

Den islandske Digter Grímur Thomsen har i et skønt Digt malet Sprengesandens Rædsler. Et Par Strofer af dette lyde i Oversættelse:

»Lad os ride til og jage Hestene over Sanden,
Tusmørket sænker sig over Herdebred.*)
Alfedronningen lægger Bidslet paa sin Lufthest,
Og hende er det ikke godt at møde.
Min bedste Ganger vil jeg afse, hvis jeg kan naa Kidagil.**)«

Naar ved Sommertid Stormen rejser sig paa disse store Sander, er et Ridt yderst besværligt og farligt baade for Hest og Rytter. Svælg og Øjne fyldes med Sand, Aandedrættet besværliggøres og Livsaanderne svækkes, naar man i Timevis rider hen over Sand, Sand og atter Sand, medens Solen ses som en Ring igennem Sandskyerne og Sandkornene fyge som Sne. Da er det som befandt man sig i selve Sahara, og da kommer det an paa at have dygtige Heste, om man vil fremad.

I 1897 passerede jeg Sprengesanden. Jeg havde valgt at gaa over den sent paa Aaret, den 1. September, thi da var det Frostvejr paa Højsletten, og Sandens Overflade

*) Et bekendt Fjæld. **) Det sydligste Græssted paa Nordlandet.

Fig. 14. Karavanens Ankomst.

var frossen og kunde bære. I jævnt Trav red vi nu fremad med Sneen fygende i samme Retning som vi, og det lykkedes os at passere den i kun $9^1/_2$ Time, medens 18—20 Timer ellers i Sommertiden ikke er sjældent. Vor Rejse var den hurtigste, der vides at være foretaget med Pakheste. En saadan Rejses heldige Udfald beror udelukkende paa Hestenes Udholdenhed.

Fig. 15. Gammeldags Hovedtøjer med Metalbeslag og Stangtøj. (Musæet i Reykjavik.)

De værste Steder man kan færdes i Udbygderne ere dog de af Ler og Sand overskyllede fedtede og bløde Flader i Nærheden af Jøklerne eller hvor Jøkelelvene ere flydte ud og have dannet Lersletter, thi her er Bunden saa blød og usikker, at Hestene ofte synke i og blive borte. Egnene Nord for Vatna Jøkel ere f. Eks. saa slemme, at selv Rensdyrene blive stikkende. Her færdedes Thoroddsen for nogle Aar siden og her foretog Forfatteren i Sommeren 1901 et Ridt; men heldigvis var det et meget tørt Aar, saa jeg ingen Vanskeligheder havde.

Langs Vatnajøkels Nordrand gik i gamle Dage den saakaldte Vatnajøkelsvej. I umindelige Tider havde den paa Grund af sin Farlighed og Mangel paa Græs været opgivet, da først Bj. Gunnlaugssøn to Gange (1838 og 39) og derpaa Naturforskeren J. C. Schytte, 1840, prøvede paa at benytte den. Paa denne Rejse, hvortil alt var forberedt paa det omhyggeligste, maatte Schytte og hans fire Ledsagere kæmpe med saa voldsomme Snestorme, at flere af deres kraftigste Heste bukkede under af Anstrængelse, Kulde og Sult. De rejsende havde 17 Heste med, hvoriblandt 7 Rideheste. De medførte Proviant og noget Hø, thi Græs var ikke til at finde. De fulgte Egnen op langs Thjorsaa paa et besværligt Ridt, og havde fra Hovsjøklens Sydende til den nærmeste Gaard to meget lange Dagsrejser uden Græs. Men de bleve undervejs overfaldne af Snefog og Kulde. 3. Juli 1840 blæste det en bidende Nordenvind; der blev slaaet Telt paa Vandskellet mellem Skjalvanda og Thjorsaa. Hestene fik en sparsom Høration paa 5 Pd. De fortærede denne under Slaaen og Biden, hvorpaa de stillede sig i en tæt Klynge for at modstaa Kulden. Den 4. Juli var det stille Vejr. Hestene fik 40 Pd. Hø inden man drog af Sted; snart brød Snestormen løs og drev i hvinende, susende Hvirvler i Øjnene paa de stakkels rejsende. — Den varede i fem Dage. — Det gjaldt at naa Hvannalindar, det nærmeste Græssted.

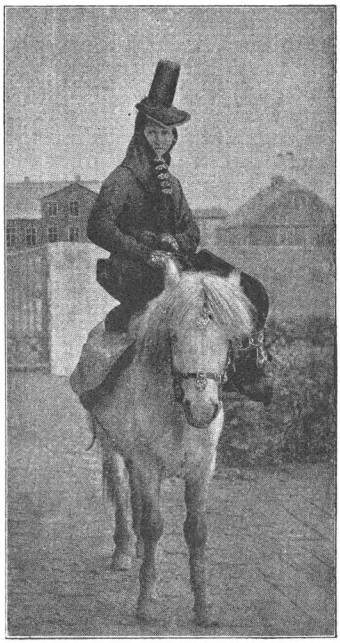

Fig. 16. Islænderinde i gammeldags Ridedragt. (Musæet i Reykjavik.)

Silde paa Aftenen holdtes Rast i to Timer, og Hestene fik nu de sidste 90 Pund Hø, nu gjaldt det at naa frem til Græs inden de bleve trætte. Der blev derfor redet hele Natten og den følgende Dag til Klokken $10^1/_2$ Aften, da man naaede Hvannalindar. De hungrige Heste søgte nu selv deres Foder under et Kvarter høj Sne efter i $34^1/_2$ Time at være naaet 9 Mil frem i lige Linie, medens den Afstand, de i Virkeligheden havde tilbagelagt paa Grund af Omveje var 13—14 Mil. Nu var der kun én Dagsrejse til

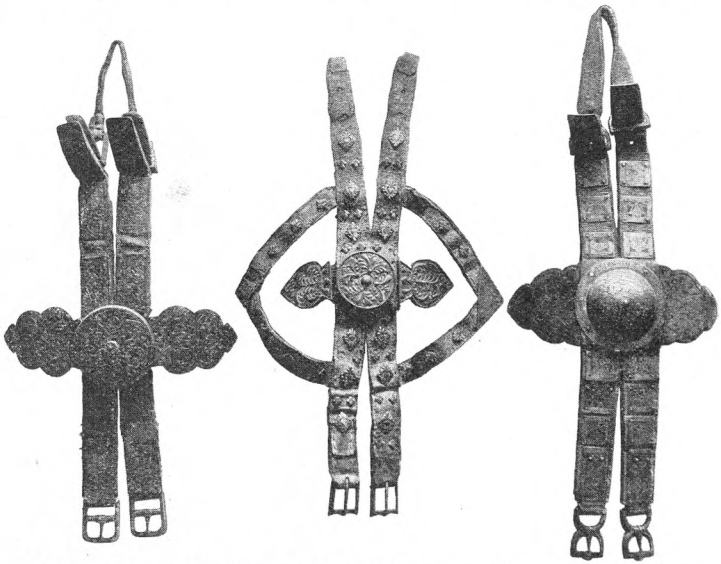

Fig. 17. Gammeldags Bagtøj med Messingbeslag. (Musæet i Reykjavik.)

Bygden, men den 6. Juli, da de rejsende vaagnede i deres Telt, var der allerede dyb Sne, og der havde rejst sig en frygtelig Snestorm. De flyttede nu Teltet til en Dal, Fagredalen, der efter Sigende skulde udmærke sig ved gode Græsgange; men nu vare de dækkede af Sne. Hestene overlodes til sig selv om Natten. De med Istapper bedækkede Dyr søgte nu for en Del Ly ved Teltet; men da de rejsende den 7. Juli traadte ud af dette, var det Syn, de saa, i Sandhed sørgeligt: 10 Heste laa døde og stive i Sneen, medens Resten stode i en tæt Klynge med

ludende Hoved og Bagen mod Vinden, næsten aldeles dækkede af en Skorpe sammenfrossen Sne. Med disse udmattede Dyr naaedes den 8. Juli, Morgen, Gaarden Bro, hvor de Rejsende »paa islandsk Vis med Kys og Favntag modtoges af de tjenstagtige af Søvnen opskræmmede Beboere«. — Deres Lidelser vare til Ende.

Schytte skriver: »Naar man véd i hvor høj Grad de smaa islandske, næsten utrættelige Heste ere i Stand til at udholde Besværligheder og det nordlige Klimas Strænghed, idet mangfoldige af dem gaa ude og selv søge Føden hele Vinteren igennem, kan man nogenlunde tænke sig, hvad vore Dyr have lidt.«

Fig. 18. Islænderinde i gammeldags Ridedragt. (Musæet i Reykjavik).

Den islandske Hest er, som vi have set, i Stand til at færdes overalt i Landet. Selve Jøklernes Overflader blive stundom benyttede til et Ridt, bl. a. naar Elvene ere for opsvulmede og man skal fremad, eller naar Jordsmonnet er for blødt. Schytte har f. Eks. redet langs Randen af Hovsjøkel, Thoroddsen langs Vatnajøkels Rand, og Forfatteren foretog i 1901 et 6 Timers Ridt ind paa denne Jøkel, ledsaget af en Islænder. Den Hest, der bar mig, var 26 Aar gammel, sikker, udholdende og rolig, og den passerede Sprækker og Revner uden at ængstes, saa jeg omtrent hele Tiden sad paa Ryggen af den.

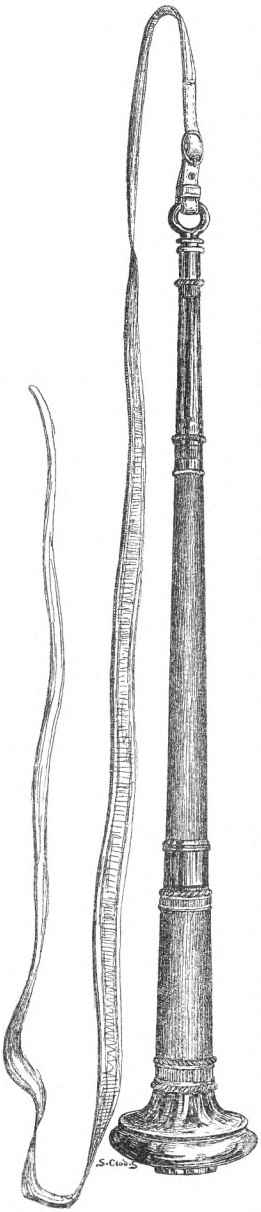

Fig. 19. Ridepisk.

Endelig skal anføres, at den lille Hovsjøkel Ø. for Vatnajøkel stundom er benyttet som Genvej bl. a. af Thoroddsen. Hvert Efteraar, naar Faar, Lam og Plage skulle samles og drives hjem fra disse Højsletter i det Indre og fra Fællesgræsgangene (afrjettir), paa hvilke de have drevet om hele Sommeren, ride Folk fra Bygderne helt op under Jøklerne for at spejde efter forsprængte Faar. De ligge da i Telte eller som oftest i Jordhytter (kofar), som ere byggede i den Anledning. Slige Hytter træffer man ogsaa paa lidet befærdede Veje, hvor de bruges af Vejfarende (sæluhús, ordret: Salighedshus). — Naar Faarene ere indsamlede, drives de ned til Bygderne og ind i store Folde med mange Rum, hvor de blive adskilte til de enkelte Gaarde. Ved saadanne Lejligheder komme Folk ridende alle Vegne fra, og Faarestævnet giver ofte Anledning til Fest.

Befolkningen paa Island er saa vant til at betragte Hesten som et nødvendigt Tilbehør, at den stedse stiger til Hest, selv om det er temmelig korte Strækninger, der skal tilbagelægges. Naar man færdes i Landet møder man derfor kun sjældent Fodgængere. Selv Børn, der skulle vogte Faar langvejs borte fra Gaardene, har jeg set færdes til Hest.

Den første Tur, Barnet foretager, er gerne i Moderens Arme eller bundet til Sadlen. Allerede Knægte og Piger paa en fire-fem Aar blive endog

satte op paa Hesten med Fødderne anbragte i Stigremmene ovenfor Stigbøjlen. Kækt og modigt færdes nu disse Smaafyre med de Voksne; men det varer ikke længe, før de faa Lov til at opsøge Hestene i Udmarken og ride dem hjem, naar Forældrene skulle benytte dem, ligesom de atter i susende Fart og arbejdende med Arme og Ben ride dem ud igen efter at de Voksne have brugt dem. Siden lægger man et Faareskind paa Sadlen, og Drenge

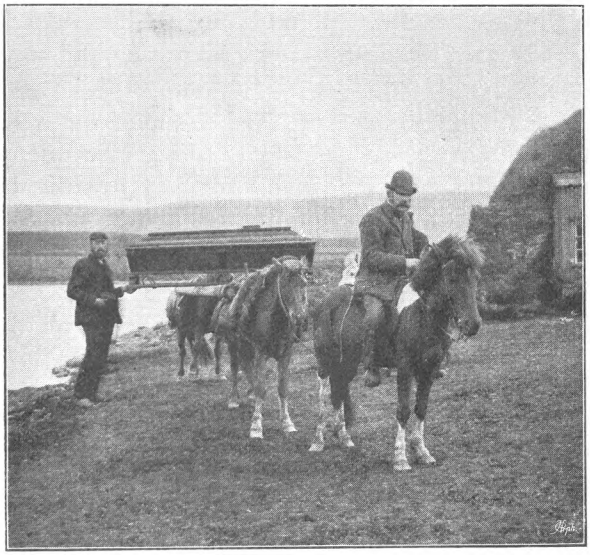

Fig. 20. Den sidste Rejse.

og Piger ride nu selv afsted til Kirke og i Besøg paa Gaardene eller til Handelsstedet. Som Voksne have i Reglen hver Mand og Kvinde sin Hest, som de give Navn og kæle for og hvis Hurtighed de more sig med at prøve sammen med andre Hestes. Kort sagt, Hesten er uadskillelig fra Islænderen fra Vuggen til Graven. Thi ligesom Barnets første Rejse foregaar paa Hesteryg, saaledes sker ogsaa Oldingens sidste paa samme Maade. Hans Kiste anbringes fastsurret til Hestens Kløvsaddel eller paa en Baare mellem to Heste, og saadan føres han fra Hjemmet til Graven.

Hestene gaa altid løse i Udmarken om Sommeren eller paa fjærnere Fjældgræsgange sammen med andre Husdyr. Skulle de bruges, maa de derfor først ledes op, forinden man kan komme afsted, og det tager ofte Timer, ja stundom Dage, inden man kan finde dem. Det er derfor i højeste Grad vanskeligt at bryde op til en bestemt Tid, navnlig hvis der skal bruges mange Heste. Den rejsende har ofte Lejlighed til at væbne sig med timelang Taalmodighed.

De Heste, som høre til en Gaard, holde sig i Reglen sammen og faa hinanden meget kær, saa det ofte kan være meget vanskeligt, at skille dem ad. Lejer man Heste et Sted for derpaa at færdes videre om i Landet, maa man stadig passe paa, at de ikke løbe hjem igen. Thi deres Stedsands er forbausende, og navnlig i Egne, hvor de ere kendte, søge de stedse hjem igen. Selv om man efter Skik og Brug sammenbinder Forbenene paa dem med Reb, saa de kun kunne humpe af Sted, tage de dog ofte Flugten i denne besværlige Gangart. Det er derfor nødvendigt, at de af og til tilses Dag og Nat. Slige Uheld er paa mine Rejser paa Island hændet mig Snese af Gange. En Gang løb en Hest, som jeg havde lejet paa Sydlandet, hjem fra Nordlandet, og kom efter 4—5 Dages Rejse til sin Hjemstavn. Men endnu værre vare vi en Gang farne i det øde, ubeboede Indre. Vi havde paa Kølvejen slaaet Lejr paa et Sted, hvor Græsningen var mindre god; men vi trøstede os med, at Hestene vare forsvarligt bundne paa Forbenene og ved at der i milevid Afstand intet Græs fandtes, der kunde hidlokke dem. Næste Morgen vare de alle borte paa én nær. En flink Følgemand satte nu afsted i Galop paa denne ene for at finde dem. Det var ikke vanskeligt at følge deres Spor i Sandet, og efter to—tre Timers Ridt var han saa heldig at attrapere hele Flokken paa et Græssted. Med megen Besvær fik han dem drevet sammen og hjem til vor Teltplads, hvor vi ventede i Spænding. Er man i beboede Egne, er det langt lettere at holde Styr paa dem.

Ved Kirker og nogle Steder ved Gaardene, men især

paa førstnævnte Sted, findes større Indhegninger (hestarjett), hvor Hestene kunne indesluttes saa længe Gudstjenesten eller Opholdet varer. Som oftest benyttes nu paa Gaardene enten en Faarefold, Pladsen foran Husfronten, eller man binder Tømmerne til en Sten med et Hul i (hestasteinn) eller en Pæl, der er forsynet med en Ring, gennem hvilken Reb eller Tøjle fastgøres. Endelig kan man, naar der er flere Heste, fastbinde dem to

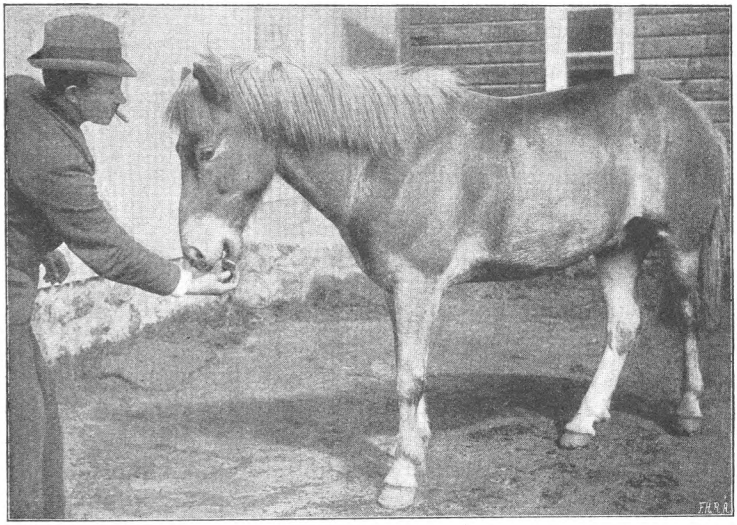

Fig. 21. En særlig udmærket Ridehest fra Sydlandet.

og to saaledes, at den enes Tøjler bindes i den andens Hale. De Gangarter, den islandske Ridehest benytter, ere gangur (Skridt), hlaup (enhver rask Bevægelse), brokk (Trav), stökk (Galop) samt skeið (Pasgang). Navnlig den sidste Gangart er meget yndet. Et helt Landskab paa Sydlandet, hvor Jordsmonnet er fladt, benævnes endog »Skeið«, fordi man der er i Stand til i Timevis at anvende denne Bevægelsesmaade.

Saa dygtig Islænderen og hans Hest ere til at overvinde alle Naturhindringer, er ingen af dem dog, hvad vi

vilde kalde skolede. Rytteren hænger paa Hesten fra Barns Ben, og han forstaar at drive sin Hest fremad i den størst mulige Fart — helst hurtig Pasgang; men der udover lærer han ikke Hesten meget, og denne anstrænges i Reglen saa meget i Pasgang, at den ikke er videre dygtig til de andre Gangarter og mindre fyrig end Ikke-Pasgængere. Islænderen rider som oftest baade »med Arme og Ben«. Navnlig de sidste ere i ustandselig Bevægelse ind mod Hestens Sider for at drive den frem.

En meget almindelig Følge af Overtræning i Pasgang er, at Hesten kommer til at »vixla«, d. v. s. paa én Gang under Løbet blander alle Gangarter sammen i en forvirret, hastig Trippen, hvilket er meget ubehageligt for Rytteren og ser komisk ud.

De islandske Rideheste gaa med ludende Hoved og føre sig i det hele taget daarligt efter vore Begreber.

Islænderen forstaar dog godt at sætte Pris paa en god Rytter og en vel tilredet Hest. I de senere Aar har man afholdt Væddeløb ved Reykjavik og flere andre Steder; men trænede Væddeløbsheste findes ikke paa Island, lige saa lidt som der i Reglen finder nogen rationel Hesteavl Sted, hvilket er til stor Skade for Racens Forbedring. De Egenskaber, der sættes højest hos Ridehesten, ere Fyrighed og Hurtighed i Forbindelse med Sikkerhed i Benene. Det er iøvrigt en meget betydelig Fart, de bedste Rideheste kunne løbe med. De skulle saaledes kunne tilbagelægge en Kvartmil i 3 Minutter. Benediksson udtaler, vedrørende Hestens Exteriør, følgende: »Den islandske Hests Bygning gør i Reglen Indtryk af at være mindre vel proportioneret. Munden er meget haard, Halsen for kort og Hovedets Holdning for stiv. Denne Fejl maa antages at være fremkommen efterhaanden ved den mangelfulde Dressur og den paa en Gang upraktiske og uskønne Maade, hvorpaa Islænderne trække deres Heste efter sig. Hesten, som til at begynde med aldrig er bleven lært til at holde Hovedet ordentlig, bliver ved den evindelige Trækken i dens Mund eller Hoved ved Bidsel og Tømme tilbøjelig til at strække

Hovedet frem med stiv Hals, hvilket giver den et tvært, ufordelagtigt Udseende.«

Hestene paa Island ere af meget forskellig Kvalitet. De bedste Heste synes at være dem, der ere fødte og opvoksede i Egne, hvor Jordbunden er haard. Deres Hove og Ben ere stærkere og de ere mere vante til at færdes i al Slags Terræn. De Heste derimod, som opfødes paa Lavlandene, navnlig paa blødt Jordsmon, faa som oftest ømme Fødder, naar de i længere Tid skulle færdes i Fjældegne og paa stenet Jordsmon.

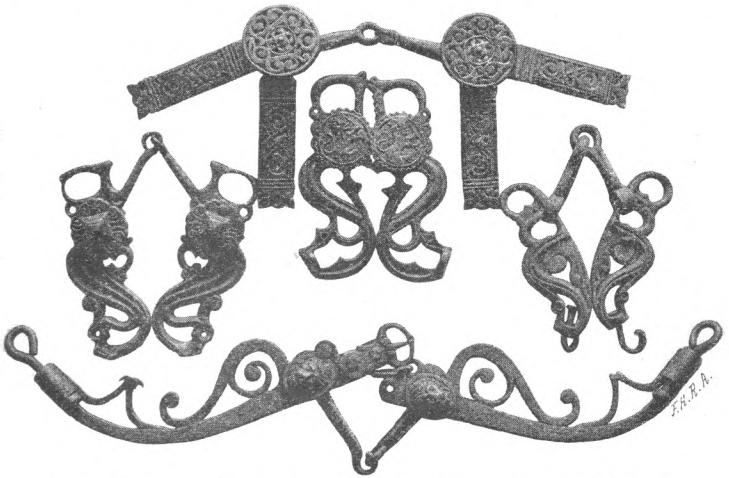

Fig. 22. Gammeldags Trendsebid (øverst) og Stangtøj (nederst). (Musæet i Reykjavik.)

Udmærkede Heste faas derfor fra Borgefjords Syssel; Skagefjorden med sine ypperlige Græsgange er derimod bekendt for sine store Mængder af Heste. I Øfjorden findes udmærkede Heste, der staldfodres om Vinteren og som ere i høj Pris, fordi man er begyndt at forbedre Racen.

De hurtigste Heste faas ganske naturligt fra Lavlandet, hvor man kan lade dem strække ud; saaledes fra de flade, saakaldte »landeyjar« paa Sydlandet.

Det er dog ikke blot Naturforholdene, der have en væsentlig Indflydelse paa Hestens Godhed, men ogsaa den Røgt den faar, saaledes som vi nedenfor skulle se.

Pakhesten.

Ikke mindre udholdende og stærk, men ikke saa fyrig, er den islandske Pakhest (puls- eller klyfjahestur), som bruges til Transport af Varer. Den er lige saa uundværlig for Islænderen som Ridehesten, men dens Lod er i det hele taget langt haardere end dennes. Om Vinteren maa den som Regel skaffe sig Føden selv ude og om Sommeren maa den Uger igennem vandre milelange Veje Dag ud og Dag ind, navnlig naar Produkterne, som: Uld, Smør, Fisk, Faarekroppe o.l., skulle afhændes ved Handels-

Fig. 23. En Karavane med Tørfisk bevæger sig gennem en Lavamark.

stederne og naar samtidig de til Gengæld købte Varer skulle hjemføres. Da afgaa de lange Karavaner af Heste med tungt læssede Kløvsadler, eller hvis det er Bygningsmaterialer, som f. Esk. Tømmer, da fastbindes det paa Kløvsadlerne og slæber iøvrigt med den ene Ende paa Jorden. Det er let forstaaeligt, at saadanne Transporter ere meget trættende for Hestene. Men hjemme paa Gaardene er der ogsaa fuldt op af Arbejde for Pakhestene. De hjemføre fra Ud- og Indmarkerne det Hø, som skal afgive Næring for Vinteren, bære Gjødningen ud paa Hjemmarkerne og forrette, kort sagt, alt det forefaldende Arbejde.

Det er ikke smaa Byrder en saadan Hest maa bære. En »Hest Hø«, bestaaende af to Bundter, én paa hver Side af Kløvsadlen, vejer saaledes 250 Pd., hvilket iøvrigt er den Normalvægt en Pakhest bærer. Den bevæger sig i Skridt og vandrer i Dage og Nætter indtil 14—16 Timer i Træk i denne saakaldte »Læstegang«.

Man skulde nu tro, at Islænderen var meget omhyggelig med dette Dyr, som spiller en saa stor Rolle i

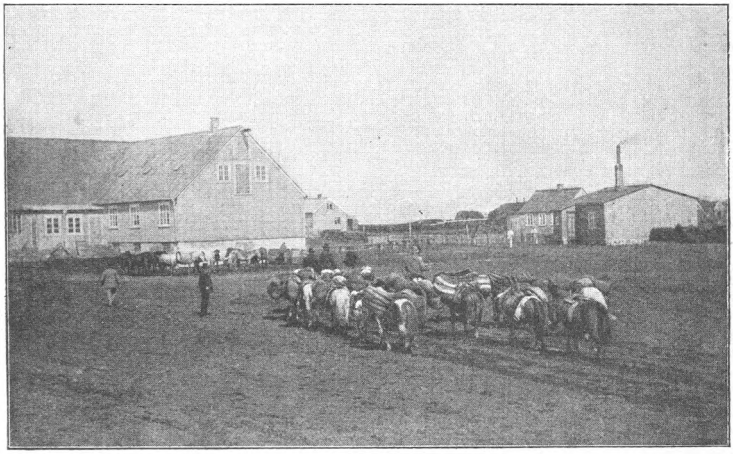

Fig. 24. En Karavane ankommer med Uld til Handelsstedet.

hans Eksistens. Dette er dog ikke Tilfældet. Tværtimod er Behandlingen, som Benediktsson meget rigtig siger, »i det Hele taget uhensigtsmæssig og ofte grusom«. De overlæsses ofte og overanstrænges paa ujævne Veje, og man forsømmer at tilse dem, saa de let »brækkes« under Kløvsadlerne. Endvidere er det meget almindeligt, at knytte smalle Reb i Hestens Mund i Stedet for en ordentlig Tømme, hvilket frembringer Saar i dens Tunge og Mundvige. Paa Rejsen ere Pakhestene som Regel knyttede hver til den forangaaendes Hale eller Kløvsaddel. Naar Linerne strammes mellem Hestene eller de vige til Siden, foraarsager det Lidelser i Munden og frembringer Saar.

Paa Island findes, saa vidt vides, kun én eneste uddannet Dyrlæge, hvilket noksom viser, hvor lidet Hensyn man tager til dette uundværlige Husdyr.

I andre Tilfælde gaa Hestene uden Tømme hver for sig, hvad der ogsaa er Tilfældet med de Heste, som anvendes til at skifte med. Mange Heste ere vante til stadig paa Rejsen at gaa løse, navnlig Rideheste; men ere de

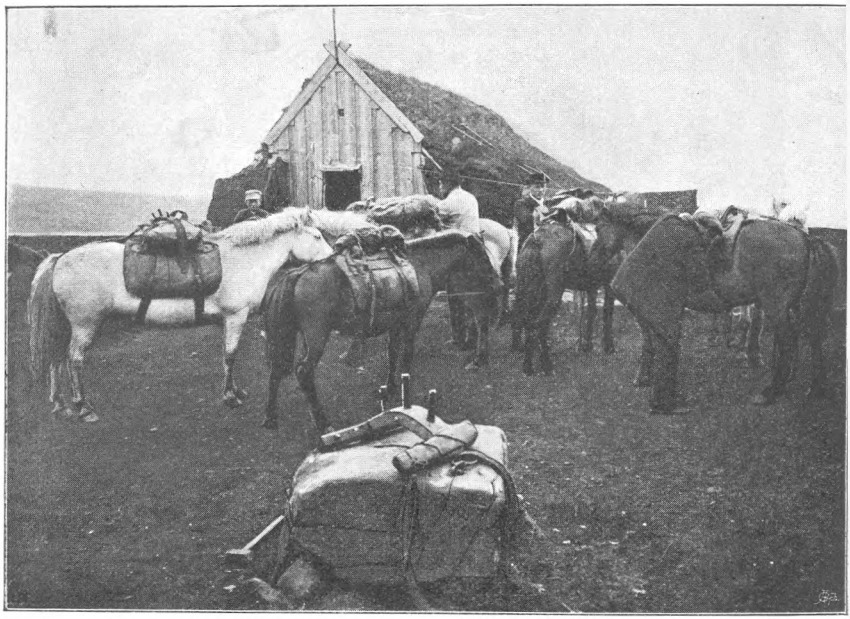

Fig. 25. Pakhestene opsadles.

sultne, vige de ofte til Siden for at græsse, og Følgemændene maa da stadig drive dem ind paa Ridestierne igen, hvilket sinker Marchen. Dog have de stor Færdighed i dette Arbejde. Standsninger forekomme desuden ofte fordi Islænderne sjældent have deres Paksadler og Ridetøj i Orden og dette meget ofte under Rejsen gaar itu og maa repareres med Snore. Naar Pakhestene klumpe sig sammen, gnides Byrderne desuden mod hverandre og forskubbes; Følgemændene springe da ilsomt

af og søge at rette derpaa — de ere forbavsende adrette i saa Henseende. Paa lange Dagsrejser maa de ofte halvthundrede Gange af deres Heste for snart at hjælpe paa en, snart paa en anden af Pakhestene, som, hvis de gaa løse, da først maa indfanges.

Pakhesten paa Island har som Regel fra de ældste Tider maattet skaffe sig Føden selv, ofte ved at skrabe Sneen bort. Dog har Ridehesten faaet nogen blidere Behandling. I den haardeste Vintertid, fra Jul til April, har den været fodret paa Stald, især paa Nordlandet, hvor Klimaet er barskere end paa Sydlandet paa Grund af Polarisens Virkninger.

Har man om Vinteren rigeligt med Foder, faar Ridehesten deraf som de andre Husdyr; dog er det bedste Hø, hvilket faas fra de gødede Hjemmemarker, forbeholdt Køerne.

At man stundom viser nogen Omsorg for Udgangs-Hestene kan ses deraf, at der af og til træffes Konstruktioner, der som Regel bestaa af Jordvolde, ved hvilke man har søgt at skaffe dem Ly, og hvor man i fornødent Fald kan hjælpe paa dem ved at give dem Foder.

Paa Sydlandet i Vester Skaftafells Syssel traf jeg saaledes gamle, runde Lygaarde (skjólgarður), andre af korsformet Grundplan ses f. Eks. ved Reykjavik.

Men det er desværre kun i de færreste Tilfælde, at man paa denne Maade har søgt at bøde paa Udgangs-Hestene ved Vintertid.

Paa mange Almindinger i de saakaldte »Hesteegne«, hvor der findes gode Vintergræsgange, maa Hestene klare sig selv, uden at man har anbragt Lygaarde til Værn mod Snestorme. Derfor hænder det i strænge Vintre, at de her sulte og fryse ihjel. Dette gælder især de unge Heste, der mangle Modstandskraft. — Et karakteristisk Træk er det, efter Benediktsson, at det Fortrin, man navnlig søger hos en Ridehest, er, at den er, hvad man kalder »gefinn«, d. v. s. at den ikke har sultet under Opvæksten.

Horrebow giver et Par gode Meddelelser om Hesteholdet i Midten af det 18de Aarhundrede og paapeger, som alle andre Forfattere, der omtale Hesten, dennes ublide Behandling. Af særlig Interesse er hans Omtale af Udgangshestene:

»Heste, som Islænderne have tilovers og ikke bruge, drives til Fjælds, efter at de i Forvejen have mærket dem, hvor de gaa nogle Aar; naar de da trænge til Hestene igen, fare en Del Folk til Fjælds, genner dem sammen, snærer og fanger dem, efterdi de da virkeligen ere ret

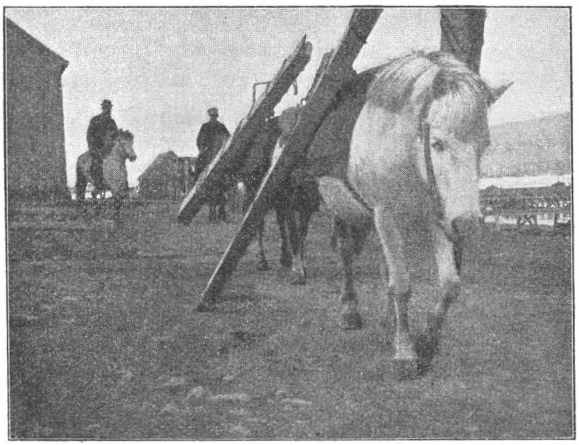

Fig. 26. Tømmertransport.

vilde Heste; ja adskillige af dem kunne endogsaa være fødte paa Fjældene, og mærkes da straks ligesom de andre af Ejeren. Iblandt disse vilde Heste er der endogsaa formidable og berømmelige Hingste, som tappert forsvare deres Serrail, og, naar de ere i Knibe, tør end attaquere Folket, som er til Hest for at fange dem; de dræbe ogsaa ofte andre unge Hingster af pure Jalousie. Naar de unge, vilde Heste blive tagne i deres 5te—6te Aar og da tæmmede, blive de gemenligen de skønneste Heste, holde sig altid fede og kære sig intet om Vinterens Kulde, efterdi de fra deres Fødsel have været vante dertil.«

Pakhestene faa, selv under almindelige Forhold, i Reglen kun saa meget at æde om Vinteren, at de lige kunne opholde Livet, hvorfor de ved Foraarstid ere yderst magre og udhungrede. Man kan derfor ikke paaregne at faa ordentlige Pakheste til Rejser før hen ad Sommeren.

Islænderne spille overhovedet en frygtelig Hazard med deres Husdyrs Liv. De holde en Mængde af dem, navnlig af Heste, i gode Aar og løbe an paa, at de ogsaa i daarlige kunne føde dem. Derfor have Hestene ofte været udsatte for Hunger, idet Vinterfodringen paa Grund af det

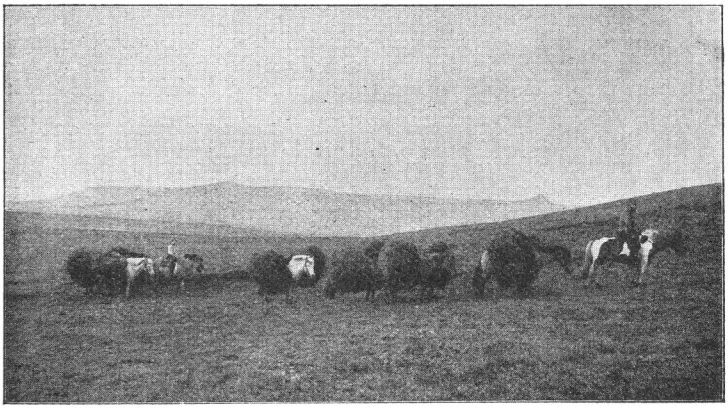

Fig. 27. Høet hjemføres.

store Hesteantal som oftest har været yderst ringe. Naar det derfor er faldet i med ualmindelig barskt Vejr, Is og Sne, have de ikke kunnet finde noget at æde og de have da været udsatte for frygtelige Lidelser. I Hungersaaret 1696 aad de f. Eks. Jord og Tømmer i Staldene samt Haaret af hinanden og Ørene af de døde Heste. — Værst blev det, ifølge Eggert Olafsson, et halvt Hundrede Aar senere: »I Aaret 1753 og 1754 var,« skriver han, »saadan en forskrækkelig Vinter paa Nordlandet, som ingen kunde mindes, da og den største Del af Indvaanernes Kreaturer omkom. De levende Heste aad de døde med Hud og Haar, de gnavede Tømmeret i

Staldene, samt Jordsvær og alt hvad dem forekom. Faarene aad Ulden af hinanden og Tømmeret. Jorden revnede af Frost, og dette ikke alene Nord paa, men og paa mange andre Steder.«

Naar Hestene under vanskelige Ernæringsforhold have Adgang til Stranden, søge de Tang, ligesom man stundom fodrer dem med Sild og anden Fisk eller giver dem Birkebark o. l. Det er let forstaaeligt, at de Udgangsheste, der overleve de haarde Vintre, kun ere Vantrivninger ved Foraarets Begyndelse. En Hovedaarsag til,

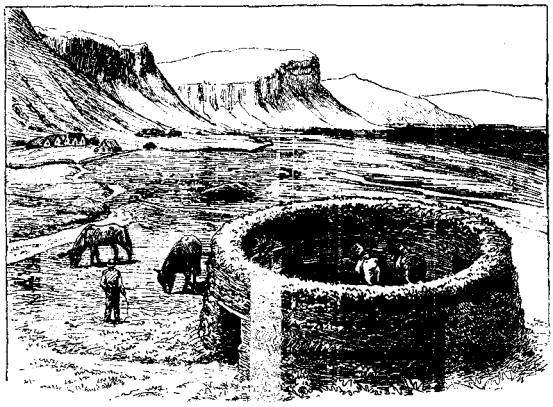

Fig. 28. Lygaard til Vinterbrug. — Vester Skaftafells Syssel.

at Hestene saaledes sulte, er den, at der til de fleste Tider har været holdt alt for mange af dem. — Eggert Olafsson beretter saaledes, at det i Midten af det 18de Aarhundrede ikke var ualmindeligt, at en Bonde paa Nordlandet holdt 50—100 Heste og derover, samtidig med at samme Mand kun ejede 4—6—8 Køer.

Olavius klager over, at Almuen paa Østlandet holdt langt flere Heste end Nødvendighed krævede, idet de om Sommeren lod dem gaa hjemme i Bygderne i Stedet for som i fordums Tid at drive dem op paa Heder og Afretter, hvorved Græsset paa Hjemmemarkerne blev ødelagt og der intet Vinterfoder havdes.

En Præst i Skagefjord havde i 1896, da jeg besøgte Egnen, 150 Heste, der aldrig kom i Hus. De Heste, som skulde bruges, græssede altid om Sommeren i Nærheden af Gaarden udenfor Tunet. De, der ikke var Brug for, ligesom Plage og de, der vare bestemte til at sælges, dreves langt bort til Fjældgræsgangene og det indre Højland, hvor de joge om i Flokke for at søge Næring paa de milevidt fra hinanden liggende Græspletter, i sumpede Lavninger, langs Elve og Vandløb.

I fordums Tid havde man Sætere, hvortil alt Kvæg og Heste blev drevet om Sommeren for at benytte de fjærnere Græsgange, hvorved man sparede paa de nærmere, der brugtes om Vinteren; men nu ere de, saa vidt vides, næsten intet Steds i Brug mere, hvilket er til stor Skade for Vinterfodringen.

Selv de mere begunstigede Heste, som komme i Stald, have ikke nogen misundelsesværdig Lod. Stalden, der i gamle Dage var ganske som nu, bestaar af firkantede Smaahuse, hvis Mure ere opførte af Jord og Sten og hvis Tag som Regel er et Aastag. Mønningstræet støttes ofte af en lodret Pæl. De ere lave, men lune og forsynede med Krybber, i Reglen langs den ene Side, men stundom i Midten. Hesten bindes ikke ved Krybben, men kan bevæge sig saa frit, som det snævre Rum tillader. En Hølade eller Høgaard ligger som Regel tæt op til Stalden. For enkelte Rideheste er der stundom indrettet Stald ved Beboelseshusene, men Reglen er, at de, saa vel som Køer og Faar, ere anbragte i de rundt paa Tunet spredt liggende Huse.

Man maa nu ikke tro, at de Heste, der opstaldes i Vintertiden, blive godt behandlede — nej, tværtimod. Deres Røgt staar tilbage for Køernes og Faarenes, skønt denne heller ikke er særlig god. Hestene blive sjældent rensede eller striglede, de staa stundom sammen, de ondskabsfulde med de fredelige, i disse mørke Rum med daarlig Luft, for at strides om det sparsomt afmaalte Foder af daarligt og muggent Hø. Disse staldfodrede Dyr lide da ogsaa ofte af Sygdomme, navnlig den saa-

kaldte heysýkí, en Slags Lungelidelse, ligesom fótaveiki eller Gigt i Forbenene, hvilken ogsaa skyldes daarlig Skoning.

At disse mørke Stalde desuden maa have en højst skadelig Indvirkning paa Hestens Nervesystem er forstaaeligt. Eggert Olafsson paapeger et Sted, at der ved denne Indespærring i Mørke »kommer et Slags Forvirrelse i Indbildningskraften«, og han anfører, at man iøvrigt paa visse Steder netop med Villie benyttede den som et Middel til at gjøre Rideheste fyrige, »men det Raad er kun lidet tjenligt, thi naar de komme ud i Lysningen kan de ej let regeres, ja iblandt ere de saa galne, at de løbe lige frem, enten der er Vej for dem eller ikke, indtil de styrte eller brække Hals og Ben«.

Antallet af Heste har i høj Grad varieret til de forskjellige Tider. Navnlig naar meget strænge Vintre ere indtraadte eller vulkanske Udbrud med Askefald have ødelagt Jordbunden og Græsgangene, er der døde en Mængde, hvorved det overdrevent store Antal, som har været holdt, er gaaet betydeligt ned, for dog snart efter igen at tage til.

1703 var der ..... 26,730 Heste,
1779 — — ..... 32,638 —
1783, forinden det vulkanske Udbrud i Skaftafellssyssel, hvorfra Askefaldet ødelagde Græsgangene paa saa at sige hele Landet..... 36,408 Heste,
men efter samme kun 8,395 —
1804 var Antallet igjen voxet til 26,524 —
1840—1845 gjennemsnitlig .... 33,300 —
1896..... 43,235 — med andre Ord c. 400 for hver 1000 Indbyggere, hvilket var overordentlig meget. I Sverrig er der f. Eks. 97, i Norge 88 og i Danmark 200 for det tilsvarende Antal Mennesker.

I ældre Tid var det kun, til Trods for det store Hestehold, faa Heste, som udførtes fra Island. Hestebestanden var derfor som oftest bedre end nu; thi selv om man kun paa meget faa Steder holdt rationel Heste-

opdræt, bleve dog de bedste Heste i Landet. Noget anderledes stillede Forholdet sig, da Udførselen til Udlandet begyndte. Det var omkring 1868, at et engelsk Firma, »R. & D. Slimon«, gav sig til at drive Hestehandel paa Island. Fra det nævnte Tidspunkt til for en 4—5 Aar siden — da samtidig den store Faareudførsel, som havde fundet Sted, ophørte som Følge af Indførselsforbud i England — blev der af Firmaet aarlig udført mellem 800—1200 Heste, hovedsagelig til Storbritannien, hvor navnlig de stærkeste bleve solgte til Minerne og et

Fig. 29. Hesteindladning fra en Bro ved Reykjavik.

færre Antal til Byerne og til lettere Kørsel ude paa Landet. Efterhaanden havde andre Firmaer ogsaa optaget Hestehandelen paa deres Program; men da der ikke mere sendtes Dampere op til Island for at hente Faar, kunde det ikke betale sig at opkøbe Heste, til hvilke der da maatte være fragtet særlige Skibe; thi hidtil havde de som oftest været indladede samtidig med Faarene. Hesteudførselen tog derfor af. Dette var dog i Virkeligheden til Gavn for Hestebestanden. Thi medens Bønderne tidligere for at skaffe sig Kontanter ofte solgte deres Tillæg forinden det var udvokset, hvorved Racen

efterhaanden blev svagere og daarligere, er den nu igen begyndt at forbedres. Det var efter vore Forhold ikke store Summer Hestene kostede — over en Bank c. 50—60 Kroner. Men i Sommerens Løb afgik omtrent ugentlig Skibe med Heste. For at faa dem fyldte, blev der til sidst ofte købt ganske unge Plage paa 1 à 2 Aar og gamle Udgangsøg paa 20.

Nu er Udførselen kun en Fjerdedel af hvad den var for nogle faa Aar siden. Racen forbedres derfor hurtigt igen, særlig efter at det er gaaet op for Islænderne, at det betaler sig som i ældgamle Dage at holde Stod og Regnskab med Parringen.

Lovgivningsmagten har i 1893 søgt at raade Bod paa denne Mangel paa Stutteri derved, at den enkeltes Ret til at holde Hingste paa de Almindinger og den Hjemmejord, hvor Stodhopper gaa, begrænses. Der er overhovedet ingen Tvivl om, at et rationelt Hesteopdræt i høj Grad vilde betale sig. Det kunde blive af stor økonomisk Betydning for Islænderne. Naar Hesteracen blev forbedret, vilde en regelret Udførsel ogsaa hurtig komme i Stand.

I næste Aargang vil blive optaget Afsnit II af denne Afhandling, indeholdende: Hesten i Oldtiden samt paa Færøerne og Grønland osv.

Redaktionen.